GÜNEŞ & GÜNEŞ HUKUK BÜROSU

2020

AYM Bireysel Başvuru Kararları

Bölüm 18 / 20 | 100 karar

Kararlar Bilgi Bankasındaki yayımlanmış kararların resmî tam metinlerinden hazırlanmış bağımsız okuma derlemesi.

Bu dosya, AYM'nin yıllık "Bireysel Başvuru Seçme Kararlar" kitabının kopyası değildir. Kararların sözcükleri ve kaynak künyeleri aktarılmış; sayfa düzeni yeniden oluşturulmuştur.

Sıralama: karar tarihi, ardından başvuru numarası. İçindekiler ve PDF yer imleri kararların başlangıcına bağlanır. Kitap yılı ile karar yılı farklı kavramlardır.

Arşiv kesiti: 12 Ekim 2026. Anonimleştirilmiş başvuru adları resmî kaynakta olduğu gibi korunmuştur.

İçindekiler

001 2017/33627 19.11.2020
TRAVNİK ÜNİVERSİTESİ

002 2017/34088 19.11.2020
GÜLER ERTUGAY VE DİĞERLERİ

003 2018/2743 19.11.2020
EMRE SAKARYA

004 2018/4035 19.11.2020
ABDURRAHMAN KAVUN

005 2018/4133 19.11.2020
HAKAN AKÇA VE DİĞERLERİ

006 2018/9459 19.11.2020
HASAN GÜN

007 2018/14580 19.11.2020
ÇAĞDAŞ UN VE İRMİK SANAYİ VE TİCARET A.Ş.

008 2018/17071 19.11.2020
A.A.A.

009 2018/20175 19.11.2020
İDRİS TAN KAMER VE MUSTAFA AYCAN

010 2018/21003 19.11.2020
BEYZA GÜMÜŞ VE DİĞERLERİ

011 2018/21784 19.11.2020
UĞUR DEMİRKOL

012 2018/22033 19.11.2020
FİKRİ TURĞUT VE DİĞERLERİ

013 2018/22785 19.11.2020
KAZIM ÜNAL

014 2018/24079 19.11.2020
BOYABAT ÇAKIR UN GIDA SANAYİ VE TİCARET A.Ş.

015 2018/24337 19.11.2020
YARGÜL OTOMOTİV PAZARLAMA TİCARET VE SANAYİ A.Ş.

016 2018/25045 19.11.2020
S.T.

017 2018/25104 19.11.2020
A.Ş.

İçindekiler - devam

018 2018/26046 19.11.2020
YAŞAR KOÇAL

019 2018/26673 19.11.2020
MEYMO SÜRER

020 2018/28337 19.11.2020
ÖZGÜNEN PLASTİK AMBALAJ SAN. VE TİC. LTD. ŞTİ.

021 2018/29520 19.11.2020
BEKİR ÇELİK VE DİĞERLERİ

022 2018/30947 19.11.2020
MAHMUT GÜR

023 2018/32554 19.11.2020
KURTULMUŞ TUMĞA VE DİĞERLERİ

024 2018/33535 19.11.2020
OZANTEKS TEKSTİL SANAYİ VE TİCARET A.Ş.

025 2018/34523 19.11.2020
GÜLKAN SARP

026 2018/35717 19.11.2020
AYFER ÖZDEMİR VE DİĞERLERİ

027 2018/36499 19.11.2020
KERİMOĞULLARI ELEK LTD.ŞTİ

028 2018/36775 19.11.2020
GÖKSEL KAYSERİ

029 2018/37032 19.11.2020
SERVET MİSİR

030 2018/37049 19.11.2020
MUSA KAZIM EJDEROĞLU

031 2018/37251 19.11.2020
AYDIN YILDIZ VE DİĞERLERİ

032 2019/1762 19.11.2020
ÖZLEM TAR. NAK. SAN. VE TİC. LTD ŞTİ.

033 2019/1783 19.11.2020
HASAN MEMİŞ VE DİĞERLERİ

034 2019/2073 19.11.2020
ULUSOY MÜHENDİSLİK MİMARLIK DANIŞMANLIK HİZMETLERİ PEYZAJ TARIM TURİZM İNŞAAT SANAYİ TAAHHÜT VE TİCARE...

İçindekiler - devam

035 2019/2551 19.11.2020
DENİZ AYDOĞAN VE DİĞERLERİ

036 2019/2561 19.11.2020
ALAETTİN ZAĞLIKILIÇ VE DİĞERLERİ

037 2019/3193 19.11.2020
MEHMET SOLMAZ

038 2019/3574 19.11.2020
MEHMET ÇİÇEK

039 2019/3779 19.11.2020
SERVET KIZIL

040 2019/7369 19.11.2020
ÇUKUROVA ELEKTRİK A.Ş. VE DİĞERLERİ

041 2019/8541 19.11.2020
KAHRAMAN ERASLAN VE DİĞERLERİ

042 2019/10569 19.11.2020
ERDAL KILINÇ VE DİĞERLERİ

043 2019/11368 19.11.2020
S.A.

044 2019/17859 19.11.2020
MELDAĞ DEMİR

045 2019/18179 19.11.2020
ÜMÜS BABAYİĞİT

046 2019/18251 19.11.2020
HASAN ŞAHBAZ

047 2019/18512 19.11.2020
ERGİN ÖZÜGÜR

048 2019/18605 19.11.2020
LEVENT KİLİK

049 2019/18673 19.11.2020
DİLEK BİBEROĞLU VE DİĞERLERİ

050 2019/18869 19.11.2020
ÖNER ÇOBAN

051 2019/19374 19.11.2020
EYÜP YÜCEL

İçindekiler - devam

052 2019/19459 19.11.2020
VURAL GÜNCÜ

053 2019/20487 19.11.2020
BURHAN MUSTAFA KORKMAZ

054 2019/20712 19.11.2020
FARUK PİRİNÇÇİOĞLU VE DİĞERLERİ

055 2019/20778 19.11.2020
AYCAN AKYÜREK VE DİĞERLERİ

056 2019/25169 19.11.2020
HÜSEYİN ÇELİK

057 2019/26185 19.11.2020
HÜSEYİN YILDIRIM

058 2019/26963 19.11.2020
HASAN YILDIRIM

059 2019/27298 19.11.2020
MEHTAP ÇEKEMCİ

060 2019/28441 19.11.2020
ABUZER YALÇIN

061 2019/28802 19.11.2020
ERDAL ÇELİK

062 2019/29377 19.11.2020
ŞERİF ÜNAL

063 2019/30235 19.11.2020
GÖKTÜRK MİMARLIK İNŞAAT TURİZM SANAYİ VE TİCARET LTD. ŞTİ.

064 2019/30641 19.11.2020
HAVVA SELÇUK VE DİĞERLERİ

065 2019/37205 19.11.2020
HALİT GÜLDEN

066 2015/16719 02.12.2020
ZEKİ DEMİR

067 2016/392 02.12.2020
HASAN ÇÖLGEÇEN

068 2016/6396 02.12.2020
OSMAN YILDIRIM

İçindekiler - devam

069 2016/11927 02.12.2020
O.D.

070 2016/42278 02.12.2020
FİLİZ KERESTECİOĞLU DEMİR VE DİĞERLERİ

071 2016/72747 02.12.2020
FERİDE GÖKVARDAR

072 2017/15154 02.12.2020
S.S. BOĞAZİÇİ SİTESİ KONUT YAPI KOOPERATİFİ

073 2017/19758 02.12.2020
S.B.

074 2017/20291 02.12.2020
ÖNDER KÖRFEZ

075 2017/23740 02.12.2020
AHMET CİHAN

076 2017/26248 02.12.2020
ÇETİN HAKKI ŞAŞMAZ

077 2017/28144 02.12.2020
ADALET BAHADIR VE DİĞERLERİ

078 2017/30316 02.12.2020
NEDRET BAŞARAN

079 2017/34383 02.12.2020
RAŞİT DÖRTYOL (3)

080 2017/37573 02.12.2020
EBRU ÇITLAK VE FAZİLET DEMİRBAŞ

081 2017/38233 02.12.2020
M.R.T.A.Ş.

082 2018/1833 02.12.2020
ABDULLATİF UCAMAN VE DİĞERLERİ

083 2018/2617 02.12.2020
YILMAZ TAŞ

084 2018/13753 02.12.2020
PERİHAN YILMAZ

085 2018/14398 02.12.2020
OSMAN SERHAT ARICAN

İçindekiler - devam

086 2018/17517 02.12.2020
BEYZA GÜMÜŞ VE DİĞERLERİ (2)

087 2019/21120 02.12.2020
AHMET KIZIL

088 2019/21156 02.12.2020
ADEM DEMİRAL

089 2019/21498 02.12.2020
EURO POMP ELEKTRİK İNŞAAT SAN. TİC. LTD. ŞTİ.

090 2019/21657 02.12.2020
NAİME KABLAN

091 2019/21997 02.12.2020
AHMET BİLEN

092 2019/22148 02.12.2020
SÜLEYMAN ÖZKUL

093 2019/22187 02.12.2020
FAHRETTİN ŞEN

094 2019/22258 02.12.2020
MUĞDAT ERTÜRKMEN

095 2019/22287 02.12.2020
SEVİM YÜCEL

096 2019/22341 02.12.2020
MERVE BETÜL DİNÇSOY VE DİĞERLERİ

097 2019/22618 02.12.2020
ELİF KAŞIKÇI VE DİĞERLERİ

098 2019/22701 02.12.2020
MEHMET AKBAYIR

099 2019/24197 02.12.2020
MESUT ÖZÇELİK

100 2020/13908 02.12.2020
HASAN SEMERCİ

TRAVNİK ÜNİVERSİTESİ

B. No: 2017/33627 | Karar tarihi: 19.11.2020

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2017/33627

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

TRAVNİK ÜNİVERSİTESİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2017/33627)

Karar Tarihi: 19/11/2020

R.G. Tarih ve Sayı: 5/1/2021-31355

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Kadir ÖZKAYA

Üyeler : Engin YILDIRIM

M. Emin KUZ

Rıdvan GÜLEÇ

Yıldız SEFERİNOĞLU

Raportör : Eren Can BENAKAY

Başvurucu : Travnik Üniversitesi

Vekili : Av. Zayim BİLİR

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, yurt dışındaki üniversitenin denkliğinin kaldırılmasına ilişkin işleme karşı açılan davada hukuka aykırı karar verilmesi nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 23/8/2017 tarihinde yapılmıştır.

3. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

4. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

5. Bölüm Başkanı tarafından başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte

yapılmasına karar verilmiştir.

6. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık görüşünü bildirmiştir.

7. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanda bulunmuştur.

III. OLAY VE OLGULAR

8. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ve Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi (UYAP) aracılığıyla erişilen bilgi ve belgeler çerçevesinde olaylar özetle şöyledir:

9. Başvurucu; Bosna Hersek'te kurulmuş, Travnik şehrinde faaliyet gösteren ve özel hukuk tüzel kişiliği olan bir üniversitedir.

10. Dışişleri Bakanlığının 23/10/2014 tarihli yazısında; başvurucu Üniversitede verilen eğitimin dili ve barınma konusunda taahhüt edilenlerin yerine getirilmediği, öğrencilerin mağdur edildiği yönünde gelen şikâyetler üzerine Saraybosna Büyükelçiliği vasıtasıyla yerinde incelemeler yapıldığı belirtilmiştir. Yazıda; bu inceleme sonucunda yapılan değerlendirmede Üniversitedeki eğitimin yetersiz olduğu, Üniversitede para karşılığı diploma verildiği, Türkiye'den herhangi bir eğitim görevlisinin bulunduğuna dair ikna edici bir göstergenin mevcut olmadığı ifade edilmiş ve eğitim dili Boşnakça olan bir üniversitede Türk öğrencilere ayrı sınıf açılmasının şüphe uyandırıcı nitelik taşıdığı vurgulanmıştır.

11. Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı (YÖK) Genel Kurulunun 12/2/2015 tarihli toplantısında, Travnik Üniversitesi hakkındaki şikâyetler neticesinde söz konusu Üniversitenin tanınmamasına ve Başkanlıkça oluşturulacak heyet tarafından Bosna Hersek'te inceleme yapılmasına karar verilmiştir.

12. Anılan karar uyarınca 27/3/2015 tarihinde Travnik Üniversitesine bir ziyaret gerçekleştirilmiştir. Ziyaret sonucunda hazırlanan değerlendirme raporunda;

- Üniversitenin herhangi bir sınav sonuç belgesi aramaksızın ücret karşılığında öğrenci kabul ettiği ve söz konusu durumun Türkiye'de mevcut sınav sistemini dolanma amacı taşıdığı ifade edilmiştir.

- Diş hekimliği ve hukuk fakültelerinde Türk öğrenciler için ayrı sınıf açılmış olmasının Türkiye'den gelecek öğrenciler hesaba katılarak yatırım yapıldığı görüntüsü verdiğine işaret edilmiştir.

- Üniversitenin Türkiye'den ders vermek üzere gelen öğretim görevlilerinin isim listesini vermek istemediği vurgulanmıştır.

- Üniversiteye kaydolmak üzere gelen 20 öğrencinin sınır dışı edildiği ancak bunun sebebinin açıklanmadığı dile getirilmiştir.

- Üniversitenin 550 Türk öğrencisi olmasına rağmen Türkçe eğitim konusunda pilot uygulamaya geçtiği söylenerek Türk öğrencilerin pilot uygulama konusunda denek olarak kullandığı belirtilmiş ve sonuç olarak tanıma kararının kaldırılmasının yerinde olduğu rapor edilmiştir.

13. Başvurucu tarafından, Üniversitenin denkliğinin tanınmasının kaldırılmasına ilişkin işlemin iptali istemiyle 20/4/2015 tarihinde dava açılmıştır. Dava dilekçesinde YÖK tarafından tanınma için gerekli tüm şartları taşımasına rağmen denkliğin kaldırılmasının hukuk kurallarına açıkça aykırı olduğu, Türkiye'den gelecek öğrencilerin alacağı eğitim

koşullarına ilişkin olarak büyük yatırımlar yapıldığı belirtilmiş ve tesis edilen işlem nedeniyle maddi açıdan büyük bir zararla karşılaşılacağı ileri sürülmüştür.

14. İdarenin cevap dilekçesinde, başvurucu ile ilgili olarak yapılan şikâyetler neticesinde dava konusu kararın alındığı ve oluşturulan heyetçe yapılan ziyaret sonrasında düzenlenen değerlendirme raporunda yer alan tespitlerin tesis edilen işlemin yasal ve yerinde olduğunu ispatladığı belirtilmiştir.

15. Ankara 2. İdare Mahkemesi (Mahkeme) 2/1/2017 tarihinde davayı reddetmiştir. Kararda, yukarıda belirtilen değerlendirme raporunda yer alan hususlar açıklandıktan sonra davacı Üniversite hakkında gelen şikâyetler neticesinde mevzuatın verdiği yetki kapsamında dava konusu işlemin tesis edildiği belirtilerek değerlendirme raporuna dayanak olan heyet ziyaretinin dava konusu işlemin tesis edildiği tarihten sonra yapılmış olduğu ifade edilse de başvurucu tarafından bunların aksini gösteren bilgi ya da belge sunulmadığı vurgulanmıştır.

16. Başvurucu 27/4/2017 tarihinde istinaf yoluna başvurmuştur. İstinaf dilekçesinde, tesis edilen işlemden sonra işleme dayanak olarak inceleme yapılmasının işlemin hukuka aykırılığını açıkça gösterdiğini belirtmiştir. Ayrıca herhangi bir şikâyet olmamasına rağmen dava konusu işlemin tesis edildiğini, işleme dayanak olarak alınan raporun objektif olmadığını ve derece mahkemesi tarafından bilirkişi incelemesi yaptırılması gerektiğini ifade etmiştir.

17. Ankara Bölge İdare Mahkemesi 4. İdari Dava Dairesi 14/6/2017 tarihinde istinaf talebini reddederek mahkeme kararını kesin olarak onamıştır.

18. Nihai karar başvurucuya 24/7/2017 tarihinde tebliğ edilmiştir.

19. Başvurucu 23/8/2017 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

IV. İLGİLİ HUKUK

A. İlgili Sözleşme

20. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (Sözleşme) 6. maddesinin (1) numaralı fıkrasının ilgili kısmı şöyledir:

"Herkes davasının medeni hak ve yükümlülükleri ile ilgili uyuşmazlıklar[ın] ... esası konusunda karar verecek olan ... bir mahkeme tarafından ... görülmesini isteme hakkına sahiptir..."

B. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi İçtihadı

21. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine (AİHM) göre Sözleşme'nin 6. maddesinin medeni hukuk alanına giren konularda uygulanabilirliği ilk olarak bir uyuşmazlığın varlığına bağlıdır. İkinci olarak uyuşmazlık en azından savunulabilir bir şekilde iç hukukta tanınmış olduğu söylenebilecek hak ve yükümlülükler ile ilgili olmalıdır. Son olarak ise bu hak ve yükümlülükler -her ne kadar bizzat 6. madde bu hak ve yükümlülüklere Sözleşmeci devletlerin hukuk sistemi içinde belirli bir anlam atfetmese de- Sözleşme anlamında medeni nitelikte olmalıdır (James ve diğerleri/Birleşik Krallık, B. No: 8793/79, 21/2/1986, § 81).

V. İNCELEME VE GEREKÇE

22. Mahkemenin 19/11/2020 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları ve Bakanlık Görüşü

23. Başvurucu, tanınma için tüm koşulları taşıdığını ve bu nedenle tanınmama kararının haksız ve hukuka aykırı olduğunu belirtmiştir. Tanınmama kararı sonucu kayıtlarını sildiren öğrenciler ve planlanan yatırımlar nedeniyle maddi zarara uğradığını ifade eden başvurucu; yabancı uyruklu bir özel hukuk kişisi olması nedeniyle ayrımcılık yapıldığını belirterek eşitlik ilkesinin, özenli yargılama yapılmaması ve haklı olduğu hâlde davanın reddine karar verilmesi nedeniyle de adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

24. Bakanlık görüşünde; tanımama kararının sonucu olarak Üniversiteye bu kararın alındığı tarihten sonra kayıt yaptıran Türk öğrencilerin Türkiye'de bu diplomanın verdiği haklardan yararlanabilmesi için Türkiye'de yeniden seviye tespit sınavına tabi tutulacakları vebu kararla öğrencilerin anılan Üniversiteye kayıt yaptırmalarının yasaklanmadığı ifade edilmiştir. Devletin yabancı üniversiteler tarafından verilen diplomalara otomatik olarak ya da bir seviye sınavı uygulamak suretiyle denklik tanımasının devletin egemenlik yetkisinin bir sonucu olduğunun vurgulandığı görüş yazısında, başvurucu hakkındaki şikâyetler ile hakkındaki raporun değerlendirilmesi sonucunda alınan tanınmama kararının yerinde olduğu belirtilmiştir. Öte yandan başvurucu Üniversitenin diplomasının başlangıçta tanınmasına karar verilmiş olmasının Üniversitenin iç hukuk uyarınca mutlak surette böyle bir hakka ilelebet sahip olması sonucunu doğurmayacağının, Anayasa'da yabancı üniversitelerin diploma denkliğinin tanınmasına ilişkin konularda herhangi bir düzenlemeye de yer verilmediğinin ve bunun sonucu olarak da başvurucunun bu yönde meşru bir beklentiye sahip olmasının yasal dayanağı bulunmadığının altı çizilmiştir. Sonuç olarak Anayasa'nın 36. ve Sözleşme'nin 6. maddesinde güvence atına alınan adil yargılama hakkının ortak koruma alanı kapsamında kalan korunmaya değer bir hakkın varlığından söz edilmesine imkân olmadığı değerlendirmesinde bulunulmuştur.

25. Başvurucu; Bakanlık görüşüne karşı beyanında, ihlal edildiğini ileri sürdüğü hakkın Anayasa'da güvence altına alındığı gibi Türkiye'nin taraf olduğu uluslararası sözleşmelerde de koruma altına alındığını dile getirmiştir.

B. Değerlendirme

26. Anayasa'nın 148. maddesinin üçüncü fıkrasının birinci cümlesi şöyledir:

"Herkes, Anayasa'da güvence altına alınmış temel hak ve özgürlüklerinden, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi kapsamındaki herhangi birinin kamu gücü tarafından, ihlal edildiği iddiasıyla Anayasa Mahkemesine başvurabilir."

27. Anayasa'nın 148. maddesinin üçüncü fıkrası ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 45. maddesinin (1) numaralı fıkrasına göre Anayasa Mahkemesine yapılan bir bireysel başvurunun esasının incelenebilmesi için kamu gücü tarafından müdahale edildiği iddia edilen hakkın Anayasa'da güvence altına alınmış olmasının yanı sıra Sözleşme ve Türkiye'nin taraf olduğu ek protokollerinin kapsamına da girmesi gerekir. Bir başka ifadeyle Anayasa ve Sözleşme'nin ortak koruma alanı dışında kalan bir hak ihlali iddiasını içeren başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi mümkün değildir (Onurhan Solmaz, B. No: 2012/1049, 26/3/2013, § 18).

28. Anayasa'nın "Hak arama hürriyeti" kenar başlıklı 36. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"Herkes, meşru vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahiptir."

29. Anayasa'nın 36. maddesinin birinci fıkrasında, herkesin meşru vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddiada bulunma ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahip olduğu belirtilmiş ancak hakkın kapsamı düzenlenmemiştir. 3/10/2001 tarihli ve 4709 sayılı Kanun'un Anayasa'nın 36. maddesinin birinci fıkrasına "ile adil yargılanma" ibaresinin eklenmesine ilişkin 14. maddesinin gerekçesine göre "değişiklikle Türkiye Cumhuriyeti'nin taraf olduğu uluslararası sözleşmelerce de güvence altına alınmış olan adil yargılama hakkı metne dahil" edilmiştir. Dolayısıyla Anayasa'nın 36. maddesinde herkesin adil yargılanma hakkına sahip olduğu ibaresinin eklenmesinin amacının Sözleşme'de düzenlenen adil yargılanma hakkını anayasal güvence altına almak olduğu anlaşılmaktadır (Yaşar Çoban [GK], B. No: 2014/6673, 25/7/2017, § 53). Bu itibarla Anayasa'da güvence altına alınan adil yargılanma hakkının kapsam ve içeriği belirlenirken Sözleşme'nin "Adil yargılanma hakkı" kenar başlıklı 6. maddesinin ve buna ilişkin AİHM içtihadının da gözönünde bulundurulması gerekir (Onurhan Solmaz, § 22).

30. Sözleşme, bir kişinin sahip olduğunu ileri sürebileceği tüm hak ve yükümlülükler bakımından adil yargılanma hakkını güvenceye almamaktadır. Sözleşme'nin adil yargılanma hakkını düzenleyen 6. maddesinde adil yargılanmaya ilişkin hak ve ilkelerin medeni hak ve yükümlülükler ile ilgili uyuşmazlıkların ve bir suç isnadının esasının karara bağlanması esnasında geçerli olduğu belirtilerek hakkın kapsamı bu konularla sınırlandırılmıştır. Hak arama hürriyetinin ihlal edildiği gerekçesiyle bireysel başvuruda bulunabilmek için ya başvurucunun medeni hak ve yükümlülükleriyle ilgili bir uyuşmazlığın tarafı olması ya da başvurucuya yönelik bir suç isnadının esası hakkında karar verilmiş olması gerektiği anlaşılmaktadır. Dolayısıyla bahsedilen hâller dışında kalan adil yargılanma hakkının ihlali iddiasına dayanan başvurular Anayasa ve Sözleşme'nin ortak koruma alanı kapsamı dışında kalacağından bireysel başvuruya konu olamaz (Onurhan Solmaz, § 23).

31. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı suç isnadına bağlı yargılamaların yanında bir kimsenin medeni hak ve yükümlülüklerinin karara bağlanmasıyla ilgili yargılamalarda da uygulanır. Anayasa'nın 36. maddesinin (1) numaralı fıkrasının medeni meselelerde uygulanabilmesi için ortada hukuk düzeni tarafından kişiye tanınmış veya en azından savunulabilir temeli bulunan bir hakkın bulunması gerekir. Bu hakkın Anayasa'da doğrudan veya dolaylı olarak tanımlanan ve güvence altına alınan bir hakka ilişkin olması zorunlu değildir. Bu bakımdan kanunla kişilere tanınan ve savunulabilir bir temeli bulunan hak ve ayrıcalıklar da -mahkemelerde ileri sürülebilmesi koşuluyla- Anayasa'nın 36. maddesi bağlamında hak kavramına dâhildir (bazı farklarla birlikte bkz. Mehmet Güçlü ve Ramazan Erdem, B. No: 2015/7942, 28/5/2019, § 28; M.B., [GK], B. No: 2018/37392, 23/7/2020, § 67).

32. Bir hakkın bulunup bulunmadığının tespitinde hakkın tanınması hususunda yetkili otoritelere takdir yetkisi verilip verilmediği de büyük önem taşımaktadır. Bir hakkın kişiye tanınıp tanınmaması hususunda yetkili otoritelere mutlak takdir yetkisi tanınmış ise Anayasa'nın 36. maddesi bağlamında adil yargılanma hakkının kapsamına giren bir hakkın varlığından söz edilemeyecektir (Mehmet Güçlü ve Ramazan Erdem, § 29). Ayrıca bu hakka ilişkin olarak ilgili kişinin menfaatini etkileyen bir uyuşmazlık mevcut olmalıdır. Bu uyuşmazlık ihtilaf konusu hakkın tespiti ve bu haktan yararlanılması bakımından belirleyici bir nitelik arz etmelidir (Mehmet Güçlü ve Ramazan Erdem, § 28). Son olarak söz konusu hakkın medeni karakterli olması gerekir. Devletin egemenlik yetkisinin çekirdek alanına ilişkin haklar adil yargılanma hakkının kapsamına girmez.

33. Somut uyuşmazlıkta suç isnadına bağlı bir yargılamanın mevcut olmadığı hususunda tereddüt bulunmamaktadır. Bununla birlikte uyuşmazlığın niteliği itibarıyla medeni hak ve yükümlülükler kapsamında görülüp görülemeyeceği, bu hususta değerlendirmeden hareketle söz konusu uyuşmazlığa ilişkin başvurunun Anayasa ve Sözleşme'nin ortak koruma alanı içinde yer alıp almadığı yönünden bir irdeleme yapılması gerekmektedir.

34. Devletin bir bireye, salt egemenlik yetkisini kullanarak tanıdığı hak ya da yüklediği yükümlülüklerin medeni hak ve yükümlülük kapsamında değerlendirilemeyeceğini belirtmek gerekir (Yusuf Gürkan, [GK], B. No: 2014/11067, 18/10/2017, § 35). Anayasa'nın hiçbir maddesi devletin başka bir ülkede kurulan eğitim ve öğretim kurumlarını tanımasını ve düzenlediği diplomaların denkliğini kabul etmesini zorunlu kılmamaktadır. Yabancı bir devletin kanunlarına tabi olan bir üniversitenin tanınıp tanınmaması devletin egemenlik yetkisinin tezahürü olan ve müdahaleye kapalı bulunan çekirdek alanını oluşturmaktadır. Dolayısıyla bahsi geçen konunun medeni hak ve yükümlülük kapsamında olmadığının ve söz konusu duruma ilişkin yargılama süreçleriyle ilgili adil yargılanma şikâyetlerinin Anayasa ve Sözleşme'nin ortak koruma alanı dışında olduğunun kabul edilmesi gerekmektedir (askere alma işlemleri yönünden benzer değerlendirme için bkz. Yusuf Gürkan, § 36).

35. Somut olayda bireysel başvuruya dayanak davanın açılmasına sebep olan olgu Travnik Üniversitesinin tanınmasının kaldırılmasıdır. Dolayısıyla uyuşmazlığın özünün devletin yabancı bir üniversiteyi tanıyıp tanımamasına ilişkin yetkisinin kullanımıyla ilgili olduğu anlaşılmaktadır. Bu itibarla devletin mutlak egemenlik yetkisiyle doğrudan bağlantılı görülen yabancı bir üniversitenin tanınmamasıyla ilgili uyuşmazlığın medeni hak ve yükümlülük kapsamında değerlendirilemeyeceği açıktır.

36. Açıklanan nedenlerle başvurunun diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin konu bakımından yetkisizlik nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

VI. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adil yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin şikâyetin konu bakımından yetkisizlik nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA 19/11/2020 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

GÜLER ERTUGAY VE DİĞERLERİ

B. No: 2017/34088 | Karar tarihi: 19.11.2020

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2017/34088

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

GÜLER ERTUGAY VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2017/34088)

Karar Tarihi: 19/11/2020

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Kadir ÖZKAYA

Üyeler : Engin YILDIRIM

M. Emin KUZ

Rıdvan GÜLEÇ

Yıldız SEFERİNOĞLU

Raportör : Kamber Ozan TUTAL

Başvurucular : 1. Güler ERTUGAY

2. Emre ERTUGAY

3. Mehmet ERTUGAY

4. Mizgin ERTUGAY

5. Sema ERTUGAY

Başvurucular Vekili : Av. Hüseyin GÜMÜŞ

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, yargılamanın uzun sürmesi nedeniyle adil yargılanma hakkının; aleyhe vekâlet ücretine hükmedilmesi nedeniyle mülkiyet hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 28/8/2017 tarihinde yapılmıştır.

3. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

4. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

5. Bölüm Başkanı tarafından, başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

6. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık görüş bildirmemiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

7. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

8. Başvuruculaların murisi Cuma Ertugay 18/11/2010 tarihinde vefat etmiştir. Başvurucu Güler Ertugay murisin eşi, diğer başvurucular ise murisin çocuklarıdır. Başvurucular Diyarbakır'da ikâmet etmektedirler.

9. Başvurucular 18/11/2011 tarihinde asliye hukuk mahkemesinde Sağlık Bakanlığı, İçişleri Bakanlığı ve Diyarbakır Valiliği aleyhine ölüme bağlı tazminat davası açmıştır. Başvurucular dava dilekçesinde; murisin bir polis memuru tarafından sırtından vurularak yaralandığını, kolluk güçleri ve sağlık görevlilerinin engellemesi ve zamanında müdahalede bulunulmaması sonucunda murisin hayatını kaybettiğini belirterek olayda kamu makamlarının ağır hizmet kusuru bulunduğunu ileri sürmüştür. Başvurucular, cenaze giderleri ile destekten yoksun kalınması nedeniyle maddi tazminat ve uğranılan manevi zarar nedeniyle de manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

10. Diyarbakır 4. Asliye Hukuk Mahkemesi (Mahkeme) 4/6/2012 tarihli ön inceleme duruşmasında dava şartlarını incelemiş ve açılan davada adli yargının görevli olduğunu tutanağa geçirmiştir. Başvurucular vekili aynı duruşmada 12/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 3. maddesinin Anayasa Mahkemesi tarafından iptal edildiğini belirterek mahkemenin görevsizlik kararı vermesini talep etmiştir. Mahkeme, başvurucular vekilinin görevsizliğe ilişkin talebini reddetmiş ve davanın açıldığı tarih itibarıyla yürürlükte olan 6100 sayılı Kanun'un 3. maddesi gereğince görevli olduğunu açıklayarak tahkikat aşamasına geçmiştir.

11. Mahkeme 20/4/2016 tarihinde dava dilekçesini görev yönünden reddederek görevsizlik kararı vermiştir. Mahkeme ayrıca karar kesinleştiğinde talep hâlinde dosyanın görevli idare mahkemesine gönderilmesine ve yargılama giderlerinin görevli mahkemece değerlendirilmesine hükmetmiştir. Mahkeme gerekçesinde; açılan davanın idarenin hizmet kusurundan kaynaklandığını, 6/1/1982 tarihli ve 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanunu'nun ikinci maddesinin birinci fıkrasının (b) bendi gereğince davanın idare aleyhine tam yargı davası olarak açılması gerektiği ve bu hususun 6100 sayılı Kanun'un 114. ve 115. maddeleri uyarınca dava şartı olduğu ifade edilmiştir.

12. Davalılardan İçişleri Bakanlığı ve Diyarbakır Valiliği görevsizlik kararına rağmen lehe vekâlet ücretine hükmedilmediğini ileri sürerek kararı temyiz etmiştir. Başvurucular temyize cevap dilekçesinde; dava tarihinde yürürlükte olan kanun hükmüne göre dava açtıklarını, sonrasında hükmün Anayasa Mahkemesince iptal edildiğini, dolayısıyla kendilerine atfedilebilecek bir kusur bulunmadığını ifade ederek kararın onanmasını talep etmiştir.

13. Yargıtay 4. Hukuk Dairesi (Daire) 9/5/2017 tarihinde Mahkeme hükmünün düzeltilerek onanmasına karar vermiştir. Daire kararında davayı hizmet kusuru nedenine dayalı maddi

ve manevi tazminat davası olarak nitelemiştir. Daire, 6100 sayılı Kanun'un 331. maddesine göre görevsiz yargı yerinde açılan davada yargı yolu bakımından görevsizlik kararı ile birlikte harç, masraf ve vekâlet ücreti yönünden hüküm kurulması gerektiğini açıklamıştır. Daire, davalılar lehine hükmedilecek vekâlet ücreti yönünden söz konusu hususun gözetilmemiş olmasını doğru bulmamakla birlikte bu yanılgının giderilmesinin yeniden yargılama yapmayı gerektirmediği belirterek hükme "Karar tarihinde yürürlükte bulunan Avukatlık Asgari Ücret Tarifesi'nin 3/2, 7/1 maddeleri uyarınca talep edilen maddi ve manevi tazminat istemleri yönünden ayrı ayrı 1.800,00'er TL vekalet ücretinin davacıdan alınarak davalılara verilmesine" ibaresinin eklenmesi suretiyle hükmün onanmasına karar vermiştir.

14. Nihai karar 1/8/2017 tarihinde başvurucular vekiline tebliğ edilmiştir.

15. Başvurucular vekili 28/8/2017 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

16. Mahkemenin 19/11/2020 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Adli Yardım Talebi Yönünden

17. Başvurucular, bireysel başvuru harç ve masraflarını karşılayacak gelirleri olmadığını beyan ederek adli yardım talebinde bulunmuştur.

18. Anayasa Mahkemesinin Mehmet Şerif Ay (B. No: 2012/1181, 17/9/2013) kararında belirtilen ilkeler dikkate alınarak geçimini önemli ölçüde zor duruma düşürmeksizin yargılama giderlerini ödeme gücünden yoksun olduğu anlaşılan başvurucuların açıkça dayanaktan yoksun olmayan adli yardım talebinin kabulüne karar verilmesi gerekir.

B. Makul Sürede Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

1. Başvurucuların İddiaları

19. Başvurucular, makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

2. Değerlendirme

20. Bireysel başvuru sonrasında 31/7/2018 tarihli ve 30495 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren 25/7/2018 tarihli ve 7145 sayılı Kanun'un 20. maddesiyle 9/1/2013 tarihli ve 6384 sayılı Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine Yapılmış Bazı Başvuruların Tazminat Ödenmek Suretiyle Çözümüne Dair Kanun'a geçici madde eklenmiştir.

21. 6384 sayılı Kanun'a eklenen geçici maddeye göre yargılamaların uzun sürmesi ve yargı kararlarının geç veya eksik icra edilmesi ya da icra edilmemesi şikâyetiyle Anayasa Mahkemesine yapılan ve bu maddenin yürürlüğe girdiği tarih itibarıyla Anayasa Mahkemesi önünde derdest olan bireysel başvuruların başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle verilen kabul edilemezlik kararının tebliğinden itibaren üç ay içinde yapılacak müracaat üzerine Adalet Bakanlığı İnsan Hakları Tazminat Komisyonu Başkanlığı (Tazminat Komisyonu) tarafından incelenmesi öngörülmüştür.

22. Anayasa Mahkemesi Ferat Yüksel kararında; yargılamaların makul sürede sonuçlandırılmadığı ya da yargı kararlarının geç veya eksik icra edildiği ya da hiç icra edilmediği iddiasıyla 31/7/2018 tarihinden önce gerçekleştirilen bireysel başvurulara ilişkin

olarak Tazminat Komisyonuna başvuru imkânının getirilmesine ilişkin yolu ulaşılabilir olma, başarı şansı sunma ve yeterli giderim sağlama kapasitesinin bulunup bulunmadığı yönlerinden inceleyerek bu yolun etkililiğini tartışmıştır (Ferat Yüksel, § 26).

23. Ferat Yüksel kararında özetle anılan başvuru yolunun kişileri mali külfet altına sokmaması ve başvuruda kolaylık sağlaması nedenleriyle ulaşılabilir olduğu, düzenleniş şekli itibarıyla ihlal iddialarına makul bir başarı şansı sunma kapasitesinden mahrum olmadığı ve tazminat ödenmesine imkân tanıması ve/veya bu mümkün olmadığında başka türlü telafi olanakları sunması nedenleriyle potansiyel olarak yeterli giderim sağlama imkânına sahip olduğu hususunda değerlendirmelerde bulunulmuştur (Ferat Yüksel, §§ 27-34). Bu gerekçeler doğrultusunda Anayasa Mahkemesi, ilk bakışta ulaşılabilir olan ve ihlal iddialarıyla ilgili başarı şansı sunma ve yeterli giderim sağlama kapasitesi olduğu görülen Tazminat Komisyonuna başvuru yolu tüketilmeden yapılan başvurunun incelenmesinin bireysel başvurunun ikincil niteliği ile bağdaşmayacağı sonucuna vararak başvuru yollarının tüketilmemiş olması nedeniyle kabul edilemezlik kararı vermiştir (Ferat Yüksel, §§ 35, 36).

24. Mevcut başvurunun bu kısmı yönünden söz konusu karardan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır.

25. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

C. Mülkiyet Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

1. Başvurucuların İddiaları

26. Başvurucular; davanın açıldığı tarihte yürürlükte olan kanun hükmüne göre görevli olan mahkemede dava açtıklarını, hukuki yanılgıya düşülerek görevli olmayan bir mahkemede dava açmadıklarını belirtmiştir. Başvurucular; görevli mahkemeyi belirleyen ilgili maddenin dava tarihinden sonra Anayasa Mahkemesince iptal edildiğini, buna istinaden görevsizlik kararı verilmesine ilişkin talebin Mahkemece reddedildiğini açıklamıştır. Buna karşın beş yıl süren bir yargılama sonrası Mahkemenin görevsizlik kararı verdiğini belirten başvurucular, haksız olarak aleyhe vekâlet ücreti ödemek zorunda bırakıldıklarını ileri sürmüştür. Başvurucular sonuç olarak bu gerekçelerle mülkiyet ve adil yargılanma haklarının ihlal edildiğini iddia etmiştir.

2. Değerlendirme

27. Anayasa’nın "Mülkiyet hakkı" kenar başlıklı 35. maddesi şöyledir:

“Herkes, mülkiyet ve miras haklarına sahiptir.

Bu haklar, ancak kamu yararı amacıyla, kanunla sınırlanabilir.

Mülkiyet hakkının kullanılması toplum yararına aykırı olamaz.”

28. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder (Tahir Canan, B. No: 2012/969, 18/9/2013, § 16). Başvurucular, aleyhe hükmedilen vekâlet ücreti nedeniyle mülkiyet hakkıyla birlikte adil yargılanma hakkının da ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Bununla birlikte haksız bir şekilde vekâlet ücreti yüklendiğine dair şikâyetin esas itibarıyla mülkiyet hakkını ilgilendirdiği anlaşıldığından başvurunun mülkiyet hakkı kapsamında incelenmesi gerektiği değerlendirilmiştir.

29. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 48. maddesinin (2) numaralı fıkrasında, anayasal açıdan önem taşımayan ve başvurucunun önemli bir zarara uğramadığı başvuruların esastan incelenmeksizin reddedilebileceği hüküm altına alınmıştır.

30. Anılan hükümle anayasal ve kişisel önemden yoksun başvuruların esastan incelenmemesine imkân tanıyan ek bir kabul edilebilirlik kriteri getirilmiştir. Dolayısıyla diğer tüm kabul edilebilirlik kriterlerini taşısa hatta esas hakkında incelemeye geçildiğinde ihlal kararı verilebilecek nitelikte olsa bile kanunda belirtilen nitelikteki bir başvuru kabul edilemez bulunabilecektir (K.V. [GK], B. No: 2014/2293, 1/12/2016, § 55).

31. Somut olayda başvurucular, aleyhe hükmedilen 3.600 TL vekâlet ücretinden şikâyet etmektedirler. Başvurucuların iddialarına benzer yöndeki şikâyetler daha önce Anayasa Mahkemesi tarafından incelenmiş ve K.V. kararıyla ilkeler belirlenmiştir. Anayasal ve kişisel önemi bulunmayan başvurunun kabul edilemez olduğuna karar verilmiştir. Başvuru konusu şikâyet yönünden bahsi geçen karardan ayrılmayı gerektirir durum bulunmamaktadır.

32. Takdir edilen vekâlet ücretinin başvurucuların içinde bulunduğu kişisel koşullara göre kendilerine ciddi anlamda zarar verdiği ve kendileri için ne denli önemli olduğu hususunda herhangi bir açıklamalarının olmadığı da gözetildiğinde önemli bir zararın oluştuğu kanaatine ulaşılamamıştır.

33. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının Anayasa'nın yorumlanması ve uygulanması açısından önem taşımadığı gibi başvurucuların da önemli bir zarara uğramadığı sonucuna varıldığından anayasal ve kişisel önemden yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adli yardım talebinin KABULÜNE,

B. 1. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın anayasal ve kişisel önemden yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

C. 6100 sayılı Kanun'un 339. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca adli yardım talebi kabul edilen başvurucuların yargılama giderlerini ödemekten TAMAMEN MUAF TUTULMALARINA 19/11/2020 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

EMRE SAKARYA

B. No: 2018/2743 | Karar tarihi: 19.11.2020

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2018/2743

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

EMRE SAKARYA BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2018/2743)

Karar Tarihi: 19/11/2020

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Kadir ÖZKAYA

Üyeler : Engin YILDIRIM

M. Emin KUZ

Rıdvan GÜLEÇ

Yıldız SEFERİNOĞLU

Raportör : Abdullah UÇAR

Başvurucu : Emre SAKARYA

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, tutuklamanın hukuki olmaması ve tutukluluğun makul süreyi aşması nedeniyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 10/1/2018 tarihinde yapılmıştır.

3. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

4. Komisyonca 24/12/2019 tarihinde tutuklamanın hukuki olmadığı ve tutukluluğun makul süreyi aştığı şikâyeti dışındaki iddialar yönünden kısmi kabul edilemezlik kararı verilmiş, başvurunun tutuklamanın hukukiliğine ve tutukluluğun makul süreyi aştığına ilişkin kısmının kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına ve başvurucunun adli yardım talebinin kabulüne karar verilmiştir.

5. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık görüşünü bildirmiştir.

6. Başvurucu, Bakanlığın görüşüne karşı süresinde beyanda bulunmuştur.

III. OLAY VE OLGULAR

7. Başvuru formları ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ve Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi (UYAP) aracılığıyla erişilen bilgi ve belgeler çerçevesinde olaylar özetle şöyledir:

8. Türkiye 15 Temmuz 2016 tarihinde askerî bir darbe teşebbüsüyle karşı karşıya kalmış, bu nedenle 21/7/2016 tarihinde ülke genelinde olağanüstü hâl ilan edilmesine karar verilmiş ve olağanüstü hâl 19/7/2018 tarihine kadar birçok kez uzatılmıştır. Kamu makamları ve yargı organları -olgusal temellere dayanarak- bu teşebbüsün arkasında Türkiye'de çok uzun yıllardır faaliyetlerine devam eden ve son yıllarda Fetullahçı Terör Örgütü (FETÖ) ve/veya Paralel Devlet Yapılanması (PDY) olarak isimlendirilen bir yapılanmanın olduğunu değerlendirmiştir (Aydın Yavuz ve diğerleri [GK], B. No: 2016/22169, 20/6/2017, §§ 12-25).

9. Darbe teşebbüsü sırasında ve sonrasında ülke genelinde darbe girişimiyle bağlantılı ya da doğrudan darbe girişimiyle bağlantılı olmasa bile FETÖ/PDY'nin kamu kurumlarındaki örgütlenmesinin yanı sıra eğitim, sağlık, ticaret, sivil toplum ve medya gibi farklı alanlardaki yapılanmasına yönelik olarak Cumhuriyet başsavcılıkları tarafından soruşturmalar yürütülmüş; çok sayıda kişi hakkında gözaltı ve tutuklama tedbirleri uygulanmıştır (Aydın Yavuz ve diğerleri, § 51; Mehmet Hasan Altan (2) [GK], B. No: 2016/23672, 11/1/2018, § 12).

10. Başvurucu, teğmen rütbesiyle sözleşmeli subay olarak görev yapmaktayken darbe teşebbüsüne yönelik soruşturmalar kapsamında 21/7/2016 tarihinde gözaltına alınmıştır.

11. Başvurucu 23/7/2016 tarihinde kolluk görevlilerine ifade vermiştir. İfade alma işlemi sırasında başvurucunun müdafii de hazır bulunmuştur. Başvurucunun ifadesinin ilgili kısmı şöyledir:

"...15.07.2016 günü yukarıda adresini vermiş olduğum işyerime mesai başlangıcında geldim ve mesai bitimine kadar görev yaptım. Mesai bitimi ... yerde bulunan, bekâr evime geldim. Bu evde meslektaşım ve devrem olan Teğmen R.C. ile birlikte kalmaktayız. Ben eve geldikten sonra bir müddet dinlendim. Saat 22.30 sıralarında bölük olarak kullandığımız WahtsAppta Muhabere 2015 grubuna Bölük Komutan Vekilimiz olan Muhabere Üsteğmen E.Ç. mesaj attı. Bu mesajda kendisi Tabur Komutanının emri olduğunu söyleyerek acil olarak mesaiye gelmemizi söylüyordu. Bir müddet sonra E.Ç. üsteğmen beni telefonla arayarak geliyormusun diye sordu. Bende bunun üzerine hazırlanarak ev arkadaşım olan Teğmen R.C. ile birlikte kendisine ait Wolkswagen Jetta marka gri renkli arabası ile, işyerine gittik. Tabura girdiğimizde savaş uçaklarının seslerini duydum. Tabura geldiğimizde saat 22.45 civarıydı. Koğuşlar bölgesine giderken Üsteğmen E.Ç. ile karşılaştım ve bize koğuşa çıkarak beklememizi söyledi. Bizde koğuşa çıkarak bekledik. Daha sonra Üsteğmen E.Ç. yanımıza gelerek kamuflaj elbiselerimizi giymemizi söyledi. Bir müddet sonra Tabur Komutanı olan Kurmay Yarbay M.B. yanımıza geldi. Kendisine ne olduğunu sorduk. Kendisi bize merak etmeyin içiniz ferah, olsun dedi. Daha sonra E. Üsteğmen depolardan beylik silahlarımızı ve G3 piyade tüfeklerini almamızı söyledi. Depoya giderek beylik silahımı ve kendi üzerime zimmetli olan G3 tüfeğimi aldım. 25 tabanca mermisi verildi. G3 tüfeği boştu. Koğuşlar bölgesine çıktım. Burada E. Üsteğmen tabancalara mermileri basmamızı söyledi. Tabur Komutam geldi. Burada içtima yapıldı. içtima da Bölük Komutanı Üsteğmen E.Ç. ve Tabur Komutanı Muhabere Kurmay Yarbay M.B. vardı. Her ikisi de o gün nöbetçi değildi. İçtima alanına toplananların tamamı teğmen idi. İçtima sırasında gerek Bölük Komutanı veya Tabur Komutanı tarafından bizlere hitaben

bir açıklama ya da konuşma yapılmadı. Sadece arkadaşlardan ne olup bittiğini soranlar oldu. Onlara da içlerini ferah tutmalarını söyledi. Ayrıca araçlara binmemizi söyledi. İçimizden kimlerin yanında özel araçlarının olduğunu sordu. Araçları yanında olanlar el kaldırdı. Daha sonra bizleri araçlara yönlendirdi. Oradan araçların bulunduğu otoparka yöneldik. Aracı olan arkadaşların ki bu araçlar yaklaşık olarak 8-9 araçtı araçlara bindik. Tabur Komutanı ve Bölük Komutanı aynı özel araca bindi. Ayrıca aynı araca Teğmen L.I. ve M.D. de bindi. Bende aynı yerde görev yaptığımız Teğmen R.C. nin Wolksvagen Jetta marka gri aracına bindim. Araçta benimle beraber Teğmenler R.C., Z.A.Ö. vardı. Bölük Komutanı ve Tabur Komutam önde bizler arkada peşpeşe Samsun Yolu nizamiyeden bilmediğimiz bir yöne doğru gitmeye başladık. Saat 23.50 civarıydı. Nizamiyeden çıkarken bizlere karşı bir uyarı olmadı. Bu yolculuk yaklaşık bir saat sürdü. Buradan Ankara Kazan ilçesinde bulunan 4. Ana Jet Üssüne geldik. Giderken nereye gittiğimiz bize söylenmedi. Giderken yolda E. Üsteğmen araçlarda yüz km gidebilecek, yakıt olup olmadığını sordu. Kapıda bizi daha önce hiç görmediğim bir Subay karşıladı. Bizleri içeriye aldı. Buraya ilk defa geliyordum. Bir süre içeri de araçlarla ilerledikten sonra araçlardan indik. Giderken nizamiye kapısında bir özel kıyafetli tam teçhizattı komando gördüm. Bu [komando] araçları sayıyordu. Araçlardan indikten sonra Tabur Komutanı ile bizi karşılayan subayın konuştuğunu gördüm. Ne konuştuklarını duymadım. Burada Bölük Komutanımız bizi gruplara ayırdı. Benim olduğum grupta dokuz teğmen vardı. Bu grubu bir havacı teğmen alarak bir binanın yanına götürdü ve bizi binanın çevresine üçerli gruplar halinde dağıttı. Ben, Teğmenler M.F.C. ve V.K. ye gelen rütbeli subay olursa girişlerin ön kapıdan olacağını söylememizi istedi. Bizim bulunduğumuz bölümde tel örgülü bir giriş kapısı vardı ve kapalıydı. Saat 01.30 itibariyle burada beklemeye başladık. Bu bekleme saat 05.30 civarına kadar sürdü. Ayrıca bir havacı teğmen yanımıza gelerek bana ve yanımdakilere dolu birer adet G 3 şarjörü verdi. Bu 3-4 saat zaman zarfında bulunduğumuz yerden kalkış ve iniş yapan savaş uçakları gördüm. Bu arada bize yemek dağıttılar. Silah sesleri duydum. Beklerken bir ara yanımıza Tabur Komutanı geldi. Kendisine ne olduğunu sorduk. Kendisi de bize amirlerimizin emirlerini dinlememizi ve burada beklemeye devam etmemizi söyledi. Yine burada beklerken WhatsApp grubundan Teğmen F.K. nin attığı mesajı fark ettik. Bu mesajda Eğitim Merkez Komutanının böyle bir emir vermediğini, bunun illegal olduğunu yazıyordu. Bu andan itibaren biz nöbeti bırakarak girişin orada bulunan bir binaya girdik. Bu binada üst düzey rütbeli subaylar vardı. Gördüğüm kadarıyla içlerinde bir Tümgeneral, bir Tuğamiral, bir brövesi olan komando Albay vardı. Bu subaylar içeride ayrı bir oda vardı ve oraya girip çıkıyorlardı. Ayrıca sivil kıyafetli kişiler de vardı. Saat 04,00-05.00 sıralarında Teğmen M.Y. nin Eğitim Merkez Komutanı olan Tümgeneral E.A. ile telefonla konuştuğunu ve kendisinin bizlerin can güvenliğimizi korumamızı, MEBS Okuluna gelmemizi, kendisinin verilen bu emirden haberinin olmadığını söylediğini duydum. Sabaha doğru bizimle beraber olan Teğmen K.A. ayrı bir WhatsApp grubu oluşturdu. Bu grubun, adı '1' di. Bu grubu oradan kaçmak için ve birbirimizle irtibatı sağlamak için kurdu. Bu grupta çok sayıda Teğmen ile hatırladığım kadarıyla Yarbay A.A., E. Binbaşı (soyadını hatırlamıyorum), Bölük Astsubayı İ.A vardı. Bu üst rütbeliler MEBS okulunda bulunuyordu. Bu gruba bizi 4. Ana Jet Üssüne götüren Bölük ve Tabur Komutanının, haberleri olmaması için dahil edilmedi. Kaçmak için uygun bir an bekledik. Artık ne olduğunu anlamıştık. Hava aydınlanmıştı. Saat 09.30 sıralarında F-16 uçakların kalkış pistlerini bombaladıklarını gördüm. Hepimiz panik halinde kaçıştık. Daha sonra altı teğmen arkadaş ile birlikte Teğmen C.K.ye ait otoparkta bulunan citroen nemo marka gri renkli aracına binerek oradan ayrıldık. Bu araca bir de asker olduğunu tahmin ettiğim sivil kıyafetli bir kişi daha binmişti. Nizamiyeden çıkarken bize zorluk çıkaran olmadı. Buradan MEBS okuluna gittik. MEBS okuluna geldiğimizde samsun

nizamiyeden girdik ve saat 10.30 sıralarıydı. Gelirken verilen bir şarjör mermisi şarjörüyle birlikte orada bıraktım. Geldikten sonra beylik tabancasını ve içerisinde 13 mermiyi birliğe teslim ettim. Kalan 12 mermilik şarjör hücum yeleğindeydi. Bunları ve G3 tüfeği, başlık ile birlikte Teğmen K.O. nun siyah golf aracına koymuştum. Bu araç çıkarken polislere denk gelmiş ve aldığım 12 mermi, şarjörü, başlık, hücum yeleği ve G3 tüfeğe el konulmuş.

Ben bu olaylar sırasında ve sonrasında ne tabancayı ne de G3 tüfeği kesinlikle kullanmadım. Diğer arkadaşlarla tabur binasına geçerek burada beklemeye başladık. O gün yani 16.07.2016 günü tabur da kaldım. Bizi çıkartmadılar. İdari tahkikat başlatıldı. 17/18/19/20.07.2016 tarihlerinde MEBS Okulunda idim. Dışarıya çıkartılmadım. 21.07.2016 günü de Merkez Komutanlığı aracılığıyla polise teslim edildim.

Bana sormuş olduğunuz sorulara içtenlikle ve samimi bir şekilde cevaplar verdim. Benim kesinlikle belirtilen bu örgütle hiçbir şekilde ilgim ve alakam yoktur... "

12. Başvurucu, diğer şüpheliler ile birlikte Ankara Cumhuriyet Başsavcılığınca anayasayı ihlal suçundan tutuklanması istemiyle 24/7/2016 tarihinde Ankara 6. Sulh Ceza Hâkimliğine sevk edilmiştir.

13. Başvurucunun sorgusu Ankara 6. Sulh Ceza Hâkimliğince 24/7/2016 tarihinde yapılmıştır. Sorgu sırasında başvurucunun müdafii de hazır bulunmuştur. Başvurucu, Savcılıktaki ifadesine benzer beyanlarda bulunmuştur.

14. Başvurucu, Ankara 6. Sulh Ceza Hâkimliğince yapılan sorgusunun ardından 24/7/2016 tarihinde üzerine atılı suçlardan tutuklanmıştır. Kararın ilgili kısmı şöyledir:

"Şüpheliler Emre Sakarya,... üzerine atılı bulunan Anayasal Düzeni Ortadan Kaldırmaya Teşebbüs Etme suçunu işlediklerine dair kuvvetli suç şüphesinin varlığını gösteren FETÖ/PDY örgütü üyesi olduğu ileri sürülen içerisinde asker, polis, kamu görevlisi ve sivil kişilerin bulunduğu silahlı ve silahsız kişilerin işbirliği içerisinde darbe girişiminde bulunarak 240 kişinin şehit edilmesine, 2000'e yakın kişinin yaralanmasına, kamu mallarının tahrip edilmesine neden oldukları eylemlerin tüm ülke geneline sirayet ettiğine ilişkin bilgi, belge ve yaşanan olaylar, yakalama tutanakları ve tüm dosya kapsamındaki somut delillere göre soruşturmanın henüz tamamlanmadığı gibi darbeye kalkışan kişilerle alakalı delillerin henüz toplanamadığı, bir kısım şüphelilerin kaçma girişimlerinde bulunduklarının da bilindiği, bu nedenle şüphelilerin kaçma ve delilleri karartma ihtimallerinin mevcudiyetinin kabulünün gerektiği, açıklanan nedenlerle adli kontrol uygulamasının yetersiz kalacağı CMK'nun 100. maddesi ile ilgili düzenlemeler ile AİHS 5. maddesindeki tutuklama şartları kapsamında isnat olunan suçlar ile orantılı olarak tedbir kapsamında şüphelilerin CMK.nun 101 maddeleri uyarınca ayrı ayrı tutuklanmasına ... [karar verildi.]"

15. Başvurucu bu karara itiraz etmiş, itirazı inceleyen Ankara 7. Sulh Ceza Hâkimliği 8/8/2016 tarihinde itirazın reddine karar vermiştir. Kararın ilgili kısmı şöyledir:

"Ankara 6. Sulh Ceza Hâkimliğinin 24/7/2016 tarih ve 2016/492 sorgu sayılı tutuklama kararları ve bu kararlara dayanarak 2016/103590 soruşturma sayılı evrakın incelenmesinden, Ankara 6. Sulh Ceza Hâkimliğinin 24/7/2016 tarih ve 2016/492 sorgu sayılı tutuklama kararlarında herhangi bir isabetsizlik bulunmadığı anlaşıldığından, tutuklular ve tutuklu-şüpheli müdafilerinin itirazlarının reddine...[karar verildi.]"

16. Başsavcılık 31/3/2017 tarihli iddianamesi ile başvurucunun anayasayı ihlal, yasama organını ortadan kaldırmaya teşebbüs, Türkiye Cumhuriyeti hükûmetini ortadan kaldırmaya

teşebbüs ve silahlı terör örgütüne üye olma suçlarını işlediği iddiasıyla aynı yer ağır ceza mahkemesinde kamu davası açmıştır. İddianamede darbe teşebbüsü ve arkasındaki yapılanma olan FETÖ/PDY hakkında ayrıntılı bilgilere, darbenin kontrol merkezi konumunda bulunan Akıncı Üssü'nde görev yapan başvurucuya yönelik suçlama ve delillere yer verilmiştir.

17. İddianamenin başvurucu ile ilgili bölümünde şu ifadelere yer verilmiştir:

"...Şüpheli Emre Sakarya'nın FETÖ/PDY silahlı terör örgütünün üyesi olduğu, suç tarihinde Kara Kuvvetleri Komutanlığı MEBS Komutanlığı'nda teğmen rütbesiyle görev yaptığı, darbenin yönetim merkezi olan Akıncı Üssü'nde mesainin saat 14:00 sıralarında bitirildiği, darbe faaliyetine katılması uygun görülmeyen personelin evlerine gönderildiği, Akıncı Üssü nizamiyelerine giriş çıkışı kontrol etmek amacıyla darbeci askerlerin yerleştirildiği, darbe faaliyeti ile ilgisi olmayan asker ve sivil kişilerin Akıncı Üssü'ne girilmesine müsaade edilmediği, şüphelinin darbe faaliyeti sırasında görev ve yetkisi olmadığı halde, MEBS Komutanlığı'nda yarbay rütbesiyle tabur komutanı olarak görev yapan ve Akıncı Yöneticiler bölümünde iddianamesi yazılan şüpheli M.B.nin yönlendirmesiyle 16/7/2016 tarihinde saat 00:00 sıralarında Akıncı Üssü'ne geldiği, nizamiyeden giriş yaptığı, yapılan iş bölümü gereği Akıncı Üssü'nde tel örgülü giriş kapısının yakınında, tel örgülerin iç kısmında güvenlik nöbeti tuttuğu, darbeciler tarafından verilen görevleri yerine getirdiği ve darbe faaliyetine bu şekilde iştirak ettiği, şüphelinin savunması, diğer taraf beyanları, MASAK raporu, HTS analiz raporu ve tüm dosya kapsamı incelendiğinde, şüphelinin FETÖ/PDY Silahlı Terör Örgütü Üyesi olarak aşağıda açıklanan atılı suçları işlediği tüm dosya kapsamından anlaşılmıştır..."

18. İddianamede ayrıca başvurucu hakkında beyanda bulunan bazı kişilerin anlatımlarına yer verilmiştir. Bu beyanların ilgili kısmı şöyledir:

- R.C. alınan ifadesinde "...Muhabere 2015 whatsaap grubuna bölük komutan vekili olan üsteğmen E.Ç. tarafından acilen mesaiye gelin diye mesaj attı. İki dakika sonra sorgulamayın acilen gelin şeklinde bir mesaj attı. Daha sonra ev arkadaşım olan Emre Sakarya'yı aldıktan sonra saat 22.40 sıralarında nizamiyeye girdim. Üzerimizi değiştirmek için yukarı çıkarken E.Ç. üsteğmen acele edin oyalanmayın diye uyardı..." şeklinde beyanda bulunmuştur.

- Z.A.Ö. alınan ifadesinde "...Tabur Komutanı ve Bölük Komutanı aynı özel araca bindi. Bende aynı yerde görev yaptığımız Teğmen R.C.nin gri aracına bindim. Araçta benimle beraber Teğmenler R.C. ve Emre Sakarya vardı. Bölük Komutanı ve Tabur Komutanı önde bizler arkada peş peşe Samsun yolu nizamiyeden çıkarak bilmediğimiz bir yöne doğru gitmeye başladı..." şeklinde beyanda bulunmuştur.

- V.K. alınan ifadesinde "...Biz buraya tabur komutanımız yarbay M.B.nin önderliği ve talimatıyla getirildik. İçeri girdikten sonra bir müddet araçlarımızda bekledik, daha sonra araçlar inerek bizleri üçerli ve dörderli gruplar haline getirilerek üstte görevlendirildik, bende yanımda bulunan Emre Sakarya ve F.C. isimli arkadaşlarımla jetlerin kalkmış olduğu piste yakın bir yerde görev aldık ..." şeklinde beyanda bulunmuştur.

19. İddianame Ankara 4. Ağır Ceza Mahkemesince (Mahkeme) kabul edilerek E.2017/43 sayılı dosya üzerinden kovuşturma aşaması başlamıştır. Mahkeme 14/4/2017 tarihinde yaptığı tensiple birlikte başvurucu ile birlikte 450 sanığın tutukluluk hâlinin devamına da karar vermiştir. Karar gerekçesinin ilgili kısmı şöyledir:

"Tutuklu sanıklar..., Emre Sakarya,... üzerlerine atılı suçların niteliği, yasada öngörülen cezasının üst sınırı, kuvvetli suç şüphesinin varlığına dair olay tutanakları, kamera kayıtları, HTS analiz raporları, MASAK raporları, tanık beyanları, müşteki beyanları, ölü muayene otopsi tutanakları, arama el koyma yakalama tutanakları, sabit hat telefon ve telsiz konuşma tutanakları, bilirkişi raporları, birleştirilmiş hava hareket tespit tutanakları, muharip üst tespit tutanakları, suç tarihinde görevli, izinli personel, nöbetçi personel kayıtları, kamere kayıtları ve fotoğraflardan yapılan tespit tutanakları, siber suçlar raporu, polis kriminal raporları, nizamiye tespit tutanakları, atılı suçların CMK.nun100/3-a maddesi sayılan suçlardan olması, sanıkların kaçma şüphesi, delillerin henüz toplanmamış olması, sanıklar hakkındaki tutuklama tedbirinin eylemlerle orantılı olması bu aşamada adli kontrol tedbirlerinin yetersiz kalacağı anlaşıldığından sanıkların tutukluluk hallerinin devamına... [karar verildi.]"

20. Mahkeme 28/4/2017 tarihinde yaptığı ilk duruşma ve sonraki celselerde savunmaları almış, bir kısım müşteki ve tanıkları dinlemiş ve duruşma sonlarında başvurucunun tutukluluk hâlinin devamına karar vermiştir.

21. Mahkemece 17/11/2017 tarihinde yapılan duruşmada başvurucunun tutukluluk hâlinin devamına karar verilmiştir. Karar gerekçesinin ilgili kısmı şöyledir:

"Tutuklu sanıklar ..., Emre Sakarya, ... üzerlerine atılı suçların niteliği, yasada öngörülen cezasının üst sınırı, kuvvetli suç şüphesinin varlığına dair olay tutanakları, kamera kayıtları, HTS Analiz raporları, MASAK raporları, tanık beyanları, müşteki beyanları, Ölü Muayene Otopsi Tutanakları, Arama El Koyma Yakalama Tutanakları, sabit hat telefon ve telsiz konuşma tutanakları, bilirkişi raporları, birleştirilmiş hava hareket tespit tutanakları, Muharip Üst Tespit Tutanakları, suç tarihinde görevli, izinli personel, nöbetçi personel kayıtları, kamere kayıtları ve fotoğraflardan yapılan tespit tutanakları, Siber Suçlar raporu, polis kriminal raporları, nizamiye tespit tutanakları, atılı suçların CMK.nun100/3-a maddesi sayılan suçlardan olması, sanıkların kaçma şüphesi, delillerin henüz toplanmamış olması, sanıklar hakkındaki tutuklama tedbirinin eylemlerle orantılı olması bu aşamada adli kontrol tedbirlerinin yetersiz kalacağı anlaşıldığından sanıkların tutukluluk hallerinin devamına... [karar verildi.]"

22. Başvurucunun anılan karara yaptığı itiraz, Ankara 5. Ağır Ceza Mahkemesince 11/12/2017 tarihinde reddedilmiştir.

23. Başvurucu 10/1/2018 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur

24. Mahkeme, sonraki celselerde benzer gerekçelerle başvurucunun tutukluluk hâlinin devamına karar vermiştir. Mahkeme son olarak 25/6/2020 tarihli duruşmada başvurucunun da aralarında olduğu tutuklu sanıkların tahliye taleplerini reddederek tutukluluk hâlinin devamına karar vermiştir. Kararın gerekçesinin ilgili kısmı şöyledir:

"... üzerlerine atılı suçların niteliği, yasada öngörülen cezasının üst sınırı, kuvvetli suç şüphesinin varlığına dair olay tutanakları, kamera kayıtları, HTS Analiz raporları, MASAK raporları, tanık beyanları, müşteki beyanları, ölü muayene otopsi tutanakları, arama el koyma yakalama tutanakları, sabit hat telefon ve telsiz konuşma tutanakları, bilirkişi raporları, BHHM kayıtları ve tutanakları, suç tarihinde görevli, izinli personel, nöbetçi personel kayıtları, kamera kayıtları ve fotoğraflardan yapılan tespit tutanakları, siber suçlar raporu, polis kriminal raporları, nizamiye tespit tutanakları, atılı suçların CMK.nun100/3-a maddesi sayılan suçlardan olması, sanıkların kaçma şüphesi, sanıklar hakkındaki tutuklama

tedbirinin eylemlerle orantılı olması bu aşamada adli kontrol tedbirlerinin yetersiz kalacağı anlaşıldığından sanıkların tutukluluk hallerinin devamına... [karar verildi.]"

25. Dava, bireysel başvurunun incelendiği tarih itibarıyla ilk derece mahkemesinde derdest olup başvurucunun tutukluluk durumu devam etmektedir.

IV. İLGİLİ HUKUK

26. İlgili hukuk için bkz. Aydın Yavuz ve diğerleri, §§ 107-162.

V. İNCELEME VE GEREKÇE

27. Mahkemenin 19/11/2020 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Tutuklamanın Hukuki Olmadığına İlişkin İddia

1. Başvurucunun İddiaları ve Bakanlık Görüşü

28. Başvurucu, kuvvetli suç şüphesini gösteren somut olgular ortaya konulmadan ve adli kontrol tedbirinin neden yetersiz kalacağı tartışılmadan tutuklanmasına karar verildiğini belirterek kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

29. Bakanlık görüşünde tutuklama kararlarında adli mercilerin tutuklamaya yönelik gerekçelerinin belirtilmiş olduğu, tutuklamaya dair verilen kararlara ilişkin gerekçeler kapsamında başvurucunun tutukluluğunun keyfî olduğunun savunulamayacağı ifade edilmiştir. Ayrıca terör suçlarının soruşturulmasının kamu makamlarını ciddi zorluklarla karşı karşıya bıraktığı, bu nedenle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının adli makamlar ve güvenlik görevlilerinin -özellikle organize olanlar olmak üzere- suçlarla ve suçlulukla etkili bir şekilde mücadelesini aşırı derecede güçleştirmeye neden olabilecek şekilde yorumlanmaması gerektiği belirtilmiştir.

30. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanında herhangi bir kişiselleştirme yapılmadan ve kendisiyle ilgisi olmayan delillere dayanılarak tutuklandığını yinelemiştir.

2. Değerlendirme

31. Anayasa'nın "Temel hak ve hürriyetlerin sınırlanması" kenar başlıklı 13. maddesi şöyledir:

"Temel hak ve hürriyetler, özlerine dokunulmaksızın yalnızca Anayasanın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlanabilir. Bu sınırlamalar, Anayasanın sözüne ve ruhuna, demokratik toplum düzeninin ve lâik Cumhuriyetin gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olamaz."

32. Anayasa'nın "Kişi hürriyeti ve güvenliği" kenar başlıklı 19. maddesinin birinci fıkrası ile üçüncü fıkrasının birinci cümlesi şöyledir:

"Herkes, kişi hürriyeti ve güvenliğine sahiptir.

...

Suçluluğu hakkında kuvvetli belirti bulunan kişiler, ancak kaçmalarını, delillerin yok edilmesini veya değiştirilmesini önlemek maksadıyla veya bunlar gibi tutuklamayı zorunlu kılan ve kanunda gösterilen diğer hallerde hâkim kararıyla tutuklanabilir."

a. Uygulanabilirlik Yönünden

33. Anayasa'nın "Temel hak ve hürriyetlerin kullanılmasının durdurulması" kenar başlıklı 15. maddesi şöyledir:

"Savaş, seferberlik veya olağanüstü hallerde, milletlerarası hukuktan doğan yükümlülükler ihlâl edilmemek kaydıyla, durumun gerektirdiği ölçüde temel hak ve hürriyetlerin kullanılması kısmen veya tamamen durdurulabilir veya bunlar için Anayasada öngörülen güvencelere aykırı tedbirler alınabilir.

Birinci fıkrada belirlenen durumlarda da, savaş hukukuna uygun fiiller sonucu meydana gelen ölümler dışında, kişinin yaşama hakkına, maddî ve manevî varlığının bütünlüğüne dokunulamaz; kimse din, vicdan, düşünce ve kanaatlerini açıklamaya zorlanamaz ve bunlardan dolayı suçlanamaz; suç ve cezalar geçmişe yürütülemez; suçluluğu mahkeme kararı ile saptanıncaya kadar kimse suçlu sayılamaz."

34. Anayasa Mahkemesi, olağanüstü yönetim usullerinin uygulandığı dönemlerde alınan tedbirlere ilişkin bireysel başvuruları incelerken Anayasa'nın 15. maddesinde ortaya konulan temel hak ve özgürlüklere ilişkin güvence rejimini dikkate alacağını belirtmiştir (Aydın Yavuz ve diğerleri, §§ 187-191). Soruşturma mercilerince başvurucuya yöneltilen ve tutuklama tedbirine konu olan suçlama darbe teşebbüsü kapsamında bir faaliyete katıldığı iddiasıdır. Anayasa Mahkemesi anılan suçlamanın olağanüstü hâl ilanını gerekli kılan olaylarla ilgili olduğunu değerlendirmiştir (Aydın Yavuz ve diğerleri, §§ 237, 238).

35. Bu itibarla başvurucu hakkında uygulanan tutuklama tedbirinin hukuki olup olmadığının incelenmesi Anayasa'nın 15. maddesi kapsamında yapılacaktır. Bu inceleme sırasında öncelikle başvurucunun tutuklanmasının başta Anayasa'nın 13. ve 19. maddeleri olmak üzere diğer maddelerinde yer alan güvencelere aykırı olup olmadığı tespit edilecek, aykırılık saptanması hâlinde ise Anayasa'nın 15. maddesindeki ölçütlerin bu aykırılığı meşru kılıp kılmadığı değerlendirilecektir (Aydın Yavuz ve diğerleri, §§ 193-195, 242; Selçuk Özdemir, [GK], B. No: 2016/49158, 26/7/2017, § 58).

b. Kabul Edilebilirlik Yönünden

(1) Genel İlkeler

36. İlgili genel ilkeler için bkz. Aydın Yavuz ve diğerleri, §§ 243-257; Zafer Özer, B. No: 2016/65239, 9/1/2020, §§ 38-45.

(2) İlkelerin Olaya Uygulanması

37. Başvurucu, darbe teşebbüsü kapsamında bir faaliyete katıldığı iddiasıyla yürütülen soruşturma kapsamında anayasayı ihlal suçlamasıyla 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 100. maddesi uyarınca tutuklanmıştır. Dolayısıyla başvurucu hakkında uygulanan tutuklama tedbirinin kanuni dayanağı bulunmaktadır.

38. Kanuni dayanağı bulunduğu anlaşılan tutuklama tedbirinin meşru bir amacının olup olmadığı ve ölçülülüğü incelenmeden önce tutuklamanın ön koşulu olan suçun işlendiğine dair kuvvetli belirti bulunup bulunmadığının değerlendirilmesi gerekir.

39. Ankara 6. Sulh Ceza Hâkimliğinin tutuklama kararında da başvurucu yönünden kuvvetli suç şüphesini oluşturan somut olguların bulunduğuna değinilmiş ancak bu somut olguların neler olduğu açıklanmamıştır (bkz. § 14).

40. İddianamede ise başvurucunun soruşturma aşamasındaki ifadesine ve tanık beyanlarına dayanılarak başvurucunun tutuklanmasına esas alınan temel olguların; darbe teşebbüsüne

ilişkin icra faaliyetlerinin başladığı saatlerde MEBS Komutanlığında yarbay rütbesiyle görev yapan ve darbe teşebbüsünün yöneticilerinden biri olduğu belirtilen M.B., nöbetçi olmadığı hâlde verdiği talimat üzerine başvurucu ve diğer sanıklarla görev yaptıkları taburda buluştuktan sonra birlikte silahlı ve kamuflajlı bir şekilde araçlarla teşebbüsün yönetildiği ana merkez olan Akıncı Hava Üssü'ne gittikleri ve yapılan iş bölümü gereği üssün içerisinde bulunan giriş noktalarında başvurucunun nöbet tuttuğu hususlarına ilişkin tespitler olduğu anlaşılmaktadır (bkz. § 17).

41. Bu itibarla başvurucu yönünden suç şüphesinin varlığını doğrulayan belirtilerin dosya kapsamında bulunduğu yönündeki değerlendirmelerin keyfî ve temelsiz olduğu söylenemez.

42. Diğer taraftan başvurucu hakkında uygulanan tutuklama tedbirinin meşru bir amacının olup olmadığının değerlendirilmesi gerekir. Bu değerlendirmede tutuklama kararının verildiği andaki genel koşullar gözardı edilmemelidir.

43. Darbe teşebbüsü sonrasında teşebbüsle bağlantılı veya doğrudan teşebbüsle olmasa da FETÖ/PDY ile bağlantılı suçlara ilişkin soruşturmalarda delillerin sağlıklı bir şekilde toplanabilmesi ve soruşturmaların güvenlik içinde yürütülebilmesi için tutuklama dışındaki koruma tedbirlerinin yetersiz kalması söz konusu olabilir. Yine FETÖ/PDY ile bağlantılı kişilerin teşebbüs sırasında veya sonrasında ortaya çıkan kargaşadan yararlanmak suretiyle kaçma imkânı ve bu dönemde delillere etki edilmesi ihtimali normal zamanda işlenen suçlara göre çok daha fazladır (Aydın Yavuz ve diğerleri, §§ 271, 272; Selçuk Özdemir, §§ 78, 79).

44. Başvurucunun tutuklanmasına karar verilen anayasal düzeni ortadan kaldırmaya teşebbüs suçu, Türk hukuk sistemi içinde en ağır cezai yaptırım öngörülen suç tipleri arasında olup isnat edilen suça ilişkin olarak kanunda öngörülen cezanın ağırlığı kaçma şüphesine işaret eden durumlardan biridir (benzer yöndeki değerlendirmeler için bkz. Hüseyin Burçak, B. No: 2014/474, 3/2/2016, § 61; Devran Duran [GK], B. No: 2014/10405, 25/5/2017, § 66). Ayrıca anılan suç 5271 sayılı Kanun'un 100. maddesinin (3) numaralı fıkrasında yer alan ve kanun gereği tutuklama nedeni varsayılabilen suçlar arasındadır.

45. Somut olayda Ankara 6. Sulh Ceza Hâkimliğince başvurucunun tutuklanmasına karar verilirken işlendiği iddia olunan anayasal düzeni ortadan kaldırmaya teşebbüs suçunun 5271 sayılı Kanun'un 100. maddesinin (3) numaralı fıkrasında yer alan katalog suçlar arasında olmasına, kanunda suça ilişkin olarak öngörülen yaptırımın ağırlığına göre kaçma şüphesinin bulunmasına ve adli kontrolün yetersiz kalacak olmasına dayanıldığı görülmektedir (bkz. § 14).

46. Dolayısıyla tutuklama kararının verildiği andaki genel koşullar ve somut olayın yukarıda belirtilen özel koşulları ile Ankara 6. Sulh Ceza Hâkimliği tarafından verilen kararın içeriği birlikte değerlendirildiğinde başvurucu yönünden kaçma tehlikesine yönelen tutuklama nedenlerinin olgusal temellerinin olmadığı söylenemez.

47. Başvurucu hakkındaki tutuklama tedbirinin ölçülü olup olmadığının da belirlenmesi gerekir. Bir tutuklama tedbirinin Anayasa'nın 13. ve 19. maddeleri kapsamında ölçülülüğünün belirlenmesinde somut olayın tüm özellikleri dikkate alınmalıdır (Gülser Yıldırım (2), [GK], B. No: 2016/40170, 16/11/2017, § 151).

48. Öncelikle terör suçlarının soruşturulması kamu makamlarını ciddi zorluklarla karşı karşıya bırakmaktadır. Bu nedenle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkı, adli makamlar ve güvenlik görevlilerinin -özellikle organize olanlar olmak üzere- suçlarla ve suçlulukla etkili

bir şekilde mücadelesini aşırı derecede güçleştirmeye neden olabilecek şekilde yorumlanmamalıdır (aynı yöndeki değerlendirmeler için bkz. Süleyman Bağrıyanık ve diğerleri, B. No: 2015/9756, 16/11/2016, § 214; Devran Duran, § 64). Özellikle darbe teşebbüsüyle veya FETÖ/PDY ile bağlantılı soruşturmaların kapsamı ve niteliği ile FETÖ/PDY'nin özellikleri (gizlilik, hücre tipi yapılanma, her kurumda örgütlenmiş olma, kendisine kutsallık atfetme, itaat ve teslimiyet temelinde hareket etme) de dikkate alındığında bu soruşturmaların diğer ceza soruşturmalarına göre çok daha zor ve karmaşık olduğu ortadadır (Aydın Yavuz ve diğerleri, § 350).

49. Somut olayın yukarıda belirtilen özellikleri dikkate alındığında Ankara 6. Sulh Ceza Hâkimliğinin isnat edilen suç için öngörülen yaptırımın ağırlığını, işin niteliğini ve önemini de gözönünde tutarak başvurucu hakkında uygulanan tutuklama tedbirinin ölçülü olduğu ve adli kontrol uygulamasının yetersiz kalacağı sonucuna varmasının (bkz. § 14) keyfî ve temelsiz olduğu söylenemez.

50. Açıklanan gerekçelerle başvurucunun tutuklamanın hukuki olmadığı iddiasına ilişkin olarak bir ihlalin bulunmadığı açık olduğundan başvurunun bu kısmının açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

51. Buna göre başvurucunun kişi hürriyeti ve güvenliği hakkına tutuklama yoluyla yapılan müdahalenin Anayasa'da bu hakka dair (13. ve 19. maddeler) yer alan güvencelere aykırılık oluşturmadığı görüldüğünden Anayasa'nın 15. maddesinde yer alan ölçütler yönünden ayrıca bir inceleme yapılmasına gerek bulunmamaktadır.

B. Tutukluluğun Makul Süreyi Aştığına İlişkin İddia

1. Başvuruculların İddiaları ve Bakanlık Görüşü

52. Başvurucu, gerekçesiz bir şekilde verilen kararlarla tutukluluğun devam ettirildiğini ve bu şekilde keyfî olarak hürriyetten yoksun bırakılmaya devam edildiğini belirterek kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

53. Bakanlık görüşünde başvuru konusu kovuşturmanın karmaşıklığının değerlendirmede dikkate alınması gerektiği vurgulanmış ve tutukluluğun devamına ilişkin kararlarda ilgili ve yeterli gerekçe bulunduğu belirtilmiştir.

54. Başvurucu, Bakanlık görüşüne cevabında başvuru formundakine benzer beyanlarda bulunmuştur.

2. Değerlendirme

55. Anayasa'nın 19. maddesinin yedinci fıkrası şöyledir:

"Tutuklanan kişilerin, makul süre içinde yargılanmayı ve soruşturma veya kovuşturma sırasında serbest bırakılmayı isteme hakları vardır. Serbest bırakılma ilgilinin yargılama süresince duruşmada hazır bulunmasını veya hükmün yerine getirilmesini sağlamak için bir güvenceye bağlanabilir."

56. Başvurucunun bu bölümdeki iddialarının Anayasa'nın 19. maddesinin yedinci fıkrası bağlamında, kişi hürriyeti ve güvenliği hakkı kapsamında incelenmesi gerekir.

a. Kabul Edilebilirlik Yönünden

57. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan başvurunun bu kısmının kabul

edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

b. Esas Yönünden

(1) Genel İlkeler

58. İlgili genel ilkeler için bkz. Aydın Yavuz ve diğerleri, §§ 284-294.

(2) İlkelerin Olaya Uygulanması

59. Başvurucu 21/7/2016 tarihinde gözaltına alınmış ve Ankara 6. Sulh Ceza Hâkimliğinin 24/7/2016 tarihli kararı ile tutuklanmıştır. Bireysel başvurunun incelendiği tarih itibarıyla başvurucunun tutukluluk hâli devam etmektedir. Buna göre başvurucunun tutukluluk süresi yaklaşık 4 yıl 4 aydır.

60. 15 Temmuz darbe teşebbüsü kapsamında teşebbüsün yönetildiği ana merkez olan Akıncı Hava Üssü'ne darbe teşebbüsünün yöneticilerinden biri olduğu belirtilen M.B. ve darbeye katılan diğer sanıklarla birlikte giderek yapılan iş bölümü gereği kamuflajlı ve silahlı olarak üssün giriş ve çıkışlarında güvenliği sağlamak amacıyla nöbet tutmakla suçlanan başvurucu, bu kapsamda anayasal düzeni ortadan kaldırmaya teşebbüs etme suçundan tutuklanmıştır. Başvurucunun isnat edilen suç yönünden kuvvetli suç şüphesi altında olduğu soruşturma aşamasında sulh ceza hâkimlikleri ve kovuşturma aşamasında Mahkeme tarafından verilen tutukluluğa ilişkin kararlarda açıkça belirtilmiştir. Anayasa Mahkemesince de başvurucunun tutuklanmasının hukuki olmadığı iddiası incelenirken suç işlediğine dair kuvvetli belirtilerin bulunduğu sonucuna varılmıştır. Başvurucu hakkında tutuklama ve tutukluluğun devamı kararlarında atıf yapılan delillerin içeriği dikkate alındığında tutukluluğun ön şartı olan kuvvetli suç şüphesi yönünden Mahkeme kararlarının açıklayıcı ve yeterli olduğu görülmektedir.

61. Öte yandan sulh ceza hâkimliklerinin ve ağır ceza mahkemelerinin tutukluluğun devamı kararlarının gerekçelerinde yer alan tutuklama nedenlerine ve ölçülülüğe ilişkin açıklamalar incelendiğinde kaçma şüphesine, delillerin karartılması ihtimalinin bulunmasına, isnat edilen suçun 5271 sayılı Kanun'un 100. maddesinin (3) numaralı fıkrasında yer alan ve kanun gereği tutuklama nedeni varsayılabilen suçlar arasında olmasına, suça göre tutuklama tedbirinin ölçülü/orantılı olmasına, adli kontrol tedbirlerinin yetersiz kalacağına dayandığı görülmektedir (bkz. §§ 14, 21, 24).

62. Diğer taraftan soruşturma mercilerince, 15 Temmuz darbe teşebbüsünün ardından darbe teşebbüsüyle bağlantılı eylemlere yönelik olarak soruşturmalar yapılmış; bu soruşturmalar çerçevesinde çok sayıda kişi hakkında gözaltı ve tutuklama tedbirleri uygulanmıştır. Anılan türdeki soruşturmaların ve yargılamaların diğer ceza soruşturmalarına ve kovuşturmalarına göre daha zor ve karmaşık olduğu konusunda herhangi bir tereddüt bulunmamaktadır (Aydın Yavuz ve diğerleri, § 52)

63. Ankara Cumhuriyet Başsavcılığınca yürütülen soruşturma sonunda başvurucu hakkında anayasayı ihlal, yasama organını ortadan kaldırmaya teşebbüs, Türkiye Cumhuriyeti Hükümetini ortadan kaldırmaya teşebbüs ve silahlı terör örgütüne üye olma suçlarından düzenlenen iddianame Ankara 4. Ağır Ceza Mahkemesince kabul edilmiş ve kovuşturma aşaması başlamıştır.

64. Başvurucunun bağlantılı olduğu iddia edilen darbe teşebbüsüne ilişkin soruşturmaların yürütülmesinin diğer soruşturmalara göre zorluğu da dikkate alındığında (darbe teşebbüsüne ilişkin bilgiler için bkz. Aydın Yavuz ve diğerleri, §§ 12-25). Savcılık tarafından

77 maktulün, 444 mağdurun ve aralarında başvurucunun da olduğu 481 şüphelinin bulunduğu soruşturma 8 ay 10 günde tamamlanarak kamu davası açılmıştır. Yargılamayı yapan Ankara 4. Ağır Ceza Mahkemesince düzenli aralıklarla ve en geç üç ay arayla toplam 439 duruşma yapıldığı, bu duruşmalarda sanıkların, katılanların ve tanıkların dinlendiği, diğer delillerin toplandığı görülmektedir. Bu itibarla genel olarak soruşturmanın ve davanın yürütülmesinde Savcılık ve derece mahkemelerince hareketsiz kalınan bir dönem olmadığı gibi yargılamada özensizlik gösterildiği de tespit edilmemiştir.

65. Başvurucuya isnat edilen suçlamanın niteliği ile bir bütün olarak soruşturma/kovuşturma konusu edilen olayların özellikleri dikkate alındığında tutukluluğun devamı kararlarındaki gerekçelerin, tutukluluğun devamının hukuka uygunluğunu ve tutulmanın meşruluğunu haklı gösterecek özen ve içerikte olduğu; dolayısıyla tutukluluk hâlinin devamına ilişkin bu gerekçelerin tutukluluk süresi itibarıyla ilgili ve yeterli olduğu sonucuna varılmıştır.

66. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 19. maddesinin yedinci fıkrası bağlamında kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edilmediğine karar verilmesi gerekir.

VI. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A.1. Tutuklamanın hukuki olmaması nedeniyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Tutukluluğun makul süreyi aşması nedeniyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Tutukluluğun makul süreyi aştığı iddiasına ilişkin olarak Anayasa'nın 19. maddesinin yedinci fıkrası bağlamında kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının İHLAL EDİLMEDİĞİNE,

C. 12/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu’nun 339. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca tahsil edilmesi mağduriyetine neden olacağından adli yardım talebi kabul edilen başvurucunun yargılama giderlerini ödemekten TAMAMEN MUAF TUTULMASINA,

D. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 19/11/2020 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

ABDURRAHMAN KAVUN

B. No: 2018/4035 | Karar tarihi: 19.11.2020

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2018/4035

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

ABDURRAHMAN KAVUN BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2018/4035)

Karar Tarihi: 19/11/2020

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Kadir ÖZKAYA

Üyeler : Engin YILDIRIM

M. Emin KUZ

Rıdvan GÜLEÇ

Yıldız SEFERİNOĞLU

Raportör : Ali Rıza SÖNMEZ

Başvurucu : Abdurrahman KAVUN

Vekili : Av. Farah Diba KARTAL

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, tahliye kararından sonra itiraz üzerine uygulanan tutuklama tedbirinin hukuka aykırı olması nedeniyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 12/2/2018 tarihinde yapılmıştır.

3. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

4. Komisyon tarafından başvurucunun tutuklamanın hukuki olmaması nedeniyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiği iddiası bakımından kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına, diğer temel hak ve özgürlüklerin ihlal edildiğine yönelik iddiaların ise kabul edilemez olduğuna karar verilmiştir.

5. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık görüşünü bildirmiştir.

6. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

III. OLAY VE OLGULAR

7. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ve Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi (UYAP) aracılığıyla erişilen bilgi ve belgeler çerçevesinde ilgili olaylar özetle şöyledir:

8. Türkiye 15 Temmuz 2016 tarihinde askerî darbe teşebbüsüyle karşı karşıya kalmış ve bu nedenle 21/7/2016 tarihinde ülke genelinde olağanüstü hâl ilan edilmiştir. Olağanüstü hâl 19/7/2018 tarihinde son bulmuştur. Kamu makamları ve yargı organları -olgusal temellere dayanarak- bu teşebbüsün arkasında Türkiye'de çok uzun yıllardır faaliyetlerine devam eden ve son yıllarda Fetullahçı Terör Örgütü (FETÖ) ve/veya Paralel Devlet Yapılanması (PDY) olarak isimlendirilen bir yapılanmanın olduğunu değerlendirmişlerdir (Aydın Yavuz ve diğerleri [GK], B. No: 2016/22169, 20/6/2017, §§ 12-25).

9. Darbe teşebbüsü sırasında ve sonrasında ülke genelinde darbe girişimiyle bağlantılı ya da doğrudan darbe girişimiyle bağlantılı olmasa bile FETÖ/PDY ile bağlantılı olan ve aralarında yargı mensuplarının da bulunduğu çok sayıda kişi hakkında Cumhuriyet başsavcılıkları tarafından soruşturma başlatılmıştır. Bu kapsamda teşebbüsün savuşturulduğu gün Ankara Cumhuriyet Başsavcılığınca -aralarında Yüksek Mahkeme üyelerinin de bulunduğu- üç bine yakın yargı mensubu hakkında FETÖ/PDY ile bağlantılarının bulunduğu iddiasıyla başlatılan soruşturmada bu kişilerin büyük bölümü hakkında gözaltı ve tutuklama tedbirlerine başvurulmuştur (Aydın Yavuz ve diğerleri, §§ 51, 350).

10. Başvurucu 24/2/2011 tarihinde Yargıtay üyeliğine seçilmiştir. Soruşturma sürecinde ise başvurucunun meslekten çıkarılmasına karar verilmiştir.

11. Darbe teşebbüsü sonrası başvurucu, Ankara Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından FETÖ/PDY'nin hiyerarşik yapılanmasında yer aldığı iddiasıyla başlatılan soruşturma kapsamında 18/7/2016 tarihinde gözaltına alınmıştır.

12. Ankara Cumhuriyet Başsavcılığı başvurucuyu 20/7/2016 tarihinde tutuklanması istemiyle Ankara 6. Sulh Ceza Hâkimliğine sevk etmiştir.

13. Başvurucunun sorgusu Ankara 6. Sulh Ceza Hâkimliğinde aynı gün yapılmıştır. Başvurucu, suçlamaları kabul etmeyerek FETÖ/PDY ile bir ilgisinin bulunmadığını belirtmiştir.

14. Ankara 6. Sulh Ceza Hâkimliği sorgu sonucunda başvurucunun silahlı terör örgütüne üye olma suçundan tutuklanmasına karar vermiştir.

15. Başvurucu tutuklama kararına itiraz etmiş, Ankara 7. Sulh Ceza Hâkimliği 2/8/2016 tarihindeitirazın kesin olarak reddine karar vermiştir.

16. Ankara Cumhuriyet Başsavcılığı 18/10/2017 tarihinde, başvurucunun silahlı terör örgütüne üye olma suçunu işlediğinden bahisle hakkında kamu davasının açılması için Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığına hitaben fezleke düzenlemiştir.

17. Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığının 8/11/2017 havale tarihli iddianamesiyle başvurucunun silahlı terör örgütüne üye olma suçunu işlediğinden bahisle cezalandırılması istemiyle Yargıtay 9. Ceza Dairesinde (ilk derece mahkemesi sıfatıyla) kamu davası açılmıştır.

18. Yargıtay 9. Ceza Dairesi 20/11/2017 tarihinde iddianamenin kabulüne karar vermiş ve

E.2017/41 sayılı dosya üzerinden kovuşturma başlamıştır.

19. Yargıtay 9. Ceza Dairesi 18/12/2017 tarihinde yapılan ilk duruşmada isnat edilen suçun niteliğini, dosya kapsamını, mevcut delil durumunu, yapılan savunmanın kapsamını ve tutuklulukta geçirilen süreyi dikkate alarak başvurucunun tahliyesine karar vermiştir. Bununla birlikte Daire, başvurucu hakkında yurt dışına çıkışının yasaklanması ve ikametgâhına en yakın mahallî kolluk birimine imza atması şeklindeki adli kontrol tedbirlerinin uygulanmasına hükmetmiştir.

20. Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı 19/12/2017 tarihinde tahliye kararına itiraz etmiştir. İtirazda özetle başvurucu hakkında suç şüphesinin varlığını gösteren somut delillerin hâlen mevcut olması, tutukluluğun devam ettirilmesinin ölçülü ve orantılı olacağı, adli kontrol tedbirlerinin suç vasfı ve mevcut delil durumu nazara alındığında yetersiz kalacağı hususları birlikte gözönüne alındığında tahliye kararının usul ve yasaya aykırı olduğu ileri sürülmüştür.

21. Yargıtay 10. Ceza Dairesi 26/12/2017 tarihinde Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığının itirazını kabul ederek başvurucu hakkında yakalama emri çıkartılmasına karar vermiştir.

22. Hakkında yakalama kararı düzenlendiğini avukatından öğrenen başvurucu 29/12/2017 tarihinde kendiliğinden Osmaniye Emniyet Müdürlüğüne teslim olmuştur. Başvurucu, Ses ve Görüntü Bilişim Sistemi aracılığıyla bağlandığı Yargıtay 10. Ceza Dairesinin 29/12/2017 tarihli kararıyla tutuklanmıştır. Tutuklama kararının gerekçesinin ilgili bölümü şöyledir:

" Kimliği tespit edilen Abdurrahman Kavun'un Dairemizin 26.12.2017 tarih ve 2017/60 sayılı yakalama emrindeki kişi olduğu anlaşıldığından, mevcut delil durumu, sanık hakkındaki tanık ve şüpheli beyanları, FETO/PDY silahlı terör örgütü üyeleri tarafından gizli haberleşme programı olarak kullanılan BYLOCK programı aracılığıyla yapılan yazışmalarda sanık hakkındaki bilgiler ve içerikleri, sanığın kamuoyu tarafından 'Askeri Casusluk ve Balyoz' davaları olarak bilinen davaların Yargıtay 9. Ceza Dairesi tarafından incelenmesi sırasında terör örgütünün amaçlarına yönelik olarak verilen kararlarda imzasının bulunması, sanığının üzerine atılı suçun niteliği, atılı suçla ilgili TCK'da [Türk Ceza Kanunu] öngörülen cezanın alt ve üst sınırı, suçun CMK'nın [Ceza Muhakemesi Kanunu] 100/3 maddesinde yer alan katalog suçlardan olması, sanığın salıverilmesi sonucunda delillerin karartılma ihtimalinin bulunması, tutuklama nedenlerinin varlığının halen devam ediyor olması, dosya kapsamında kuvvetli suç şüphesinin varlığını gösteren omut olguların bulunmasına binaen tutuklama kararının ölçülü ve orantılı olması nedeniyle Adli Kontrol Tedbirlerinin uygulanmasının yetersiz kalacağı dikkate alınarak. Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığının itirazının kabulü ile sanığın atılı suçtan CMK.nun 100 ve müteakip maddeleri uyarınca tutuklanmasına... [karar verildi.]"

23. Başvurucunun bu karara yaptığı itiraz, Yargıtay 11. Ceza Dairesince 5/1/2018 tarihinde kesin olarak reddedilmiştir.

24. Anılan karar başvurucuya -tutuklu olarak bulunduğu ceza infaz kurumunda- 10/1/2018 tarihinde tebliğ edilmiştir.

25. Başvurucunun vekili (avukatı) ise bu kararın kendisine -herhangi bir belge sunmaksızın- 12/1/2018 tarihinde tebliğ edildiğini beyan etmiş ve başvuru süresinin başlangıcı olarak bu tarihi esas almak suretiyle Anayasa Mahkemesine 12/2/2018 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur. Ayrıca UYAP üzerinden yapılan incelemede başvurucu vekilinin söz konusu kararı 12/1/2018 tarihinde tebellüğ ettiğine dair bir kayda da rastlanmamıştır.

26. Öte yandan başvurucu 20/7/2016 tarihinde hakkında uygulanan ilk tutuklama tedbirinin hukuki olmaması nedeniyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğini belirterek Anayasa Mahkemesine bu dosyada incelenen konudan ayrı olarak bireysel başvuruda bulunmuştur. Anayasa Mahkemesi bu başvuru üzerine başvurucu hakkında 10/1/2019 tarihinde Birinci Bölüm Üçüncü Komisyonca yapılan inceleme sonucunda (B. No: 2016/14799) ilk tutuklamanın hukuki olmadığına ilişkin iddia yönünden açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle başvurunun kabul edilemez olduğuna dair karar vermiştir.

27. Yapılan yargılama sonunda Yargıtay 9. Ceza Dairesi 18/6/2019 tarihli kararıyla başvurucunun silahlı terör örgütüne üye olma suçundan 7 yıl 13 ay 15 gün hapis cezası ile cezalandırılmasına ve hükümle birlikte tutukluluk hâlinin devamına karar vermiştir.

28. Dava, bireysel başvurunun incelendiği tarih itibarıyla temyiz incelemesi için gönderildiği Yargıtay Ceza Genel Kurulunda derdesttir.

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

29. Mahkemenin 19/11/2020 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları ve Bakanlık Görüşü

30. Başvurucu, FETÖ/PDY üyesi olduğu iddiasıyla tutuklandıktan sonra hakkında açılan davanın ilk duruşmada tahliye edildiğini ancak bu tahliyeden kısa bir süre sonra somut bir gerekçe de gösterilmeden Cumhuriyet savcısının itirazı üzerine hakkında yeniden tutuklama kararı verilmesinin hukuka aykırı olduğunu belirterek kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

31. Bakanlık görüşünde özetle başvurucu hakkındaki suçlamaların somut delillere dayandığı ve darbe teşebbüsü sonrasındaki olağanüstü durum gözönünde bulundurulduğunda başvurucunun yakalanmasının ve tutuklanmasının temelsiz ve keyfî olmayıp orantılı olduğu belirtilmiştir. Bakanlık, başvurucunun kuvvetli suç şüphesi ve bir tutuklama nedeni bulunmaksızın özgürlüğünden yoksun bırakıldığı şeklindeki şikâyetlerinin açıkça dayanaktan yoksun olduğunu ileri sürmüştür.

B. Değerlendirme

32. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 47. maddesinin (5) numaralı fıkrası ile Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün 64. maddesinin (1) numaralı fıkrası gereği bireysel başvurunun başvuru yollarının tüketildiği, başvuru yolu öngörülmemiş ise ihlalin öğrenildiği tarihten itibaren otuz gün içinde yapılması gerekir.

33. Bireysel başvurunun ön şartlarından biri de otuz günlük süre kuralıdır. Başvurunun her aşamasında sürenin dikkate alınması gerekir (Deniz Baykal, B. No: 2013/7521, 4/12/2013, § 32).

34. 11/2/1959 tarihli ve 7201 sayılı Tebligat Kanunu'nun 11. maddesinin birinci fıkrasında, vekil vasıtasıyla takip edilen işlerde tebligatın vekile yapılacağı düzenlemesine yer verilmişse de bireysel başvuru incelemesi bir kanun yolu incelemesi ve Anayasa Mahkemesi de bir temyiz mercii olmadığından bireysel başvuru süresinin işlemeye başladığı tarih tespit edilirken somut yargılamanın taraflarının davalarını nasıl takip ettikleri veya ihlal olgusuna kaynaklık eden işlem, eylem veya kararın kime ne şekilde tebliğ edildiğinin ötesinde iddia

edilen ihlalin başvurucu veya vekili tarafından hangi tarihte öğrenildiğinin araştırılması gerekir. Bireysel başvuru süresi bakımından tebligat, öğrenme şekillerinden sadece bir tanesi olup yegâne öğrenme şekli değildir. Pek tabii tebliğ edilmesi gereken kararlarla ilgili başvurularda öncelikle tebligat yapılıp yapılmadığına bakılacaktır. Ancak bu tebligatın vekil (müdafi) yerine müvekkile (başvurucuya) yapılmış olması, kararı tebellüğ eden kişi tarafından ihlalin öğrenilmiş olduğu sonucunu değiştirmez (Bekir Özenir, B. No: 2016/18509, 17/6/2020, § 30; ayrıca aynı yöndeki değerlendirme ve uygulamalar için bkz. Mehmet Ali Kurtuldu, B. No: 2013/5504, 28/5/2014, § 27; Kadir Turgut, B. No: 2014/4985, 6/7/2017, § § 24, 25).

35. Somut olayda tutuklama kararına itiraz edilmesi üzerine Yargıtay 11. Ceza Dairesince 5/1/2018 tarihinde verilen ve nihai karar niteliğinde olan kararın 10/1/2018 tarihinde başvurucuya tebliğ edildiği görülmüştür (bkz. § 24). Buna göre başvurunun 10/1/2018 tarihinden itibaren otuz gün içinde yapılması gerekirken 12/2/2018 tarihinde yapıldığı ve mezkûr iddia yönünden bireysel başvuruda süre aşımı olduğu anlaşılmıştır.

36. Açıklanan gerekçelerle başvurunun diğer kabul edilebilirlik şartları yönünden incelenmeksizin süre aşımı nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın süre aşımı nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA 19/11/2020 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

HAKAN AKÇA VE DİĞERLERİ

B. No: 2018/4133 | Karar tarihi: 19.11.2020

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2018/4133

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

HAKAN AKÇA VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2018/4133)

Karar Tarihi: 19/11/2020

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Kadir ÖZKAYA

Üyeler : Engin YILDIRIM

M. Emin KUZ

Rıdvan GÜLEÇ

Yıldız SEFERİNOĞLU

Raportör : Eren Can BENAKAY

Başvurucular : 1. Hakan AKÇA

2. Handan GÜNDOĞDU

3. İpek BABA

4. Kadir ÇELİK

5. Kenan YAZICI

6. Kevser ERDEM GÜLTEKİN

7. Metin ÇALIŞIR

8. Mustafa BABA

9. Nüsret SEKMAN

10. Ömer DAŞKAYA

11. Özkan SEVİM

12. Rıdvan YILDIZ

13. Şeyhmus ALTUNDAĞ

14. Zafer GEDİK

15. Zeynep ALTUNDAĞ

Başvurucular Vekili : Av. Abuzer ARSLAN

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, ilave tediye alacağının tahsili amacıyla açılan davanın Yargıtay daireleri arasında süregelen görüş ayrılığı dolayısıyla reddedilmesi nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvurular muhtelif tarihlerde yapılmıştır.

3. Başvurular, başvuru formları ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

4. Komisyonca başvuruların kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

5. Konularının aynı olması nedeniyle ekli tablonun B sütununda numaraları belirtilen başvuru dosyalarının aynı tablonun (1) numaralı satırında yer alan 2018/4133 numaralı bireysel başvuru dosyası ile birleştirilmesine ve incelemenin bu dosya üzerinden yapılmasına karar verilmiştir.

6. Bölüm Başkanı tarafından başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

7. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık görüş bildirmemiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

8. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

9. Başvurucular farklı şehirlerde yer alan sosyal yardımlaşma ve dayanışma vakıflarında (vakıf) hizmet akdine dayalı olarak çalışmaktadır.

10. Başvurucular, kamu personeli olduklarını ileri sürerek 4/7/1956 tarihli ve 6772 sayılı Devlet ve Ona Bağlı Müesseselerde Çalışan İşçilere İlave Tediye Yapılması Hakkında Kanun uyarınca her bir yıllık çalışma süresi içinde ödenmesi gereken iki aylık tutarındaki ilave tediye alacağının ödenmesi amacıyla vakıflar aleyhine ayrı ayrı dava açmışlardır.

11. Ekli tablonun D sütununda numaraları belirtilen mahkemelerce yapılan yargılama sonunda başvurucuların davalarının kabulüne karar verilmiştir. Gerekçeli kararlarda; davacıların davalı vakıflara bağlı olarak muhtelif tarihlerden itibaren çalışmaya başladıkları, davalı vakıfların kamu kurumu niteliğinde olduğu, 6772 sayılı Kanun kapsamında bulunan kurumlarda çalışanlara her yıl için ilave tediye ödeme yapılacağı açıklanmıştır.

12. Davalılar, istinaf yoluna başvurmuştur. Ekli tablonun D sütununda gösterilen bölge adliye mahkemelerince (BAM) Yargıtay İçtihadı Birleştirme Hukuk Genel Kurulunun (Yargıtay İBK) 9/6/2017 tarihli kararı ile Yargıtay 22. Hukuk Dairesinin (Daire) emsal kararlarına göre vakfın 6772 sayılı Kanun gereğince kamu kurumu niteliğinde olmadığı belirtilerek ilk derece mahkemesi kararları ortadan kaldırılmış ve davalar reddedilmiştir. Başvurucular temyiz yoluna başvurmuşlardır. Dairenin ekli tablonun D sütununda gösterilen

kararları ile temyiz başvuruları reddedilmiş ve yukarıda belirtilen BAM kararları onanmıştır.

13. Başvurucular muhtelif tarihlerde bireysel başvuruda bulunmuşlardır.

IV. İLGİLİ HUKUK

14. İlgili hukuk için bkz. Yasemin Bodur, B. No: 2017/29896, 25/12/2018 §§ 14-32.

V. İNCELEME VE GEREKÇE

15. Mahkemenin 19/11/2020 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucuların İddiaları

16. Başvurucular Yargıtayın 7. ve 9. Hukuk Dairelerinin kendileri ile aynı statüde bulunan kişileri kamu işçisi olarak kabul edip ilave tediye alacağına hak kazandıkları yönündeki kararlarına rağmen Yargıtay 22. Hukuk Dairesinin bu kişileri kamu işçisi olarak kabul etmemesi nedeniyle ilave tediye alacağı isteklerinin reddine karar verdiğini belirtmişlerdir. Başvurucular, aynı statüdeki işçiler için açılan davalarda ilave tediye alacaklarının ödenmesi yönünde karar verilirken daha sonra vakfın kamu kurumu olmadığı gerekçesiyle taleplerinin reddine karar verildiğini belirterek eşitlik ilkesinin, çalışma haklarının, ücrette adaletin sağlanması ilkesinin ihlal ettiğini ileri sürmüşlerdir.

B. Değerlendirme

17. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder (Tahir Canan, B. No: 2012/969, 18/9/2013, § 16). Başvuruculara iddialarının özünün adil yargılanma hakkının güvencelerinden biri olan hakkaniyete uygun yargılanma hakkına ilişkin olduğu ve bu kapsamda bir inceleme yapılması gerektiği değerlendirilmiştir.

18. Başvuru konusu ile ilgili ilkeler daha önce Yasemin Bodur (anılan kararda bkz. §§ 35-45) kararında ortaya konulmuştur. Anılan kararda Anayasa Mahkemesinin kanunilik ilkesi bağlamındaki görevinin, hukuk kurallarının birden fazla yorumunun varlığının hukuki belirlilik ve öngörülebilirliği etkileyip etkilemediğini tespit etmek olduğu belirtilmiştir. Bu noktada derece mahkemelerinin hukuk kurallarını yorumlamasından kaynaklanan içtihat farkının süregelen bir hâl aldığı durumlarda uygulamadaki tutarsızlıkları ortadan kaldıracak nitelikteki tedbirlerin önemine işaret edilmiştir. Hukukun üstünlüğü ilkesi gereği devletin, aynı yargı koluna dâhil mahkemeler arasındaki derin ve süregelen içtihat farklılıklarını ortadan kaldırabilecek nitelikte bir mekanizmayı kurmak ve bu mekanizmanın etkin bir şekilde işleyişini sağlayacak düzenlemeler yapmakla yükümlü olduğu ifade edilmiştir.

19. Aynı kararda Yargıtay 9. Hukuk Dairesinin ve sonradan bu görev verilen (kapatılan) Yargıtay 7. Hukuk Dairesinin, anılan vakıf çalışanlarının kamu işçisi olduğuna ve şartları uygunsa ilave tediye alacağından yararlanacaklarına dair kararlar verdiği belirtilmiştir. Buna karşılık olarak Yargıtay 22. Hukuk Dairesinin anılan vakıfların özel hukuk tüzel kişisi statüsüne sahip olduğunu ve dolayısıyla kamu personeli sıfatı bulunmayan çalışanlarının ilave tediyeden yararlanmayacağını istikrarlı olarak hüküm altına aldığı ifade edilmiştir. Yargıtay daireleri arasındaki derin ve süregelen içtihat farkının faaliyete giren istinaf mahkemesi niteliğindeki bölge adliye mahkemesi daireleri arasında da sürdürüldüğü saptanmıştır (Yasemin Bodur, §§ 48, 50).

20. Anılan kararda sosyal yardımlaşma ve dayanışma vakfı çalışanlarının ilave tediye

alacağına hak kazanıp kazanmayacağı hususunda süregelen içtihat farklılığının derinleşmiş ve sürekli bir nitelik kazanmış olduğu, bu durumun davaların somut özelliğinden kaynaklanmadığı ve bu durumun ortadan kaldırılmasını sağlayacak içtihadı birleştirme kararı gibi elverişli bir mekanizma işletilmemesi nedenleriyle varılan sonucun başvurucu için öngörülemez olduğu ve yargılamanın hakkaniyetini zedelediği sonucuna ulaşılmıştır (Yasemin Bodur, § 52).

21. Diğer taraftan, başvurucunun hizmet akdi ile çalıştığı Vakfın niteliğini de ele alan Yargıtay İBK'ya rağmen Yargıtay daireleri, söz konusu kararın vakıfların niteliğini belirlemekle birlikte çalışanların statüsüne ilişkin bir tespit içermediği görüşünden hareketle önceki görüşleri doğrultusunda kararlar vermeye devam etmiştir (Yasemin Bodur, §§ 20, 23).

22. Somut başvurunun da aynı hususa ilişkin olması ve Yasemin Bodur kararından ayrılmayı gerektiren bir durumun bulunmaması nedeniyle başvuruculaların Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

C. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

23. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

“(1) Esas inceleme sonunda, başvurucunun hakkının ihlal edildiğine ya da edilmediğine karar verilir. İhlal kararı verilmesi hâlinde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yapılması gerekenlere hükmedilir…

(2) Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvurucu lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir.”

24. Başvurucular; ihlalin tespiti ile yargılamanın yenilenmesine karar verilmesi talebinde bulunmuştur. Başvuruculaların tazminat talebi bulunmamaktadır.

25. Anayasa Mahkemesinin Mehmet Doğan kararında ihlal sonucuna varıldığında ihlalin nasıl ortadan kaldırılacağı hususunda genel ilkeler belirlenmiştir (B. No: 2014/8875, 7/6/2018, [GK]). Mahkeme diğer bir kararında ise bu ilkelerle birlikte ihlal kararının yerine getirilmemesinin sonuçlarına da değinmiş ve bu durumun ihlalin devamı anlamına geleceği gibi ilgili hakkın ikinci kez ihlal edilmesiyle sonuçlanacağına da işaret etmiştir (Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019).

26. Bireysel başvuru kapsamında bir temel hakkın ihlal edildiğine karar verildiği takdirde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırıldığından söz edilebilmesi için temel kural mümkün olduğunca eski hâle getirmenin yani ihlalden önceki duruma dönülmesinin sağlanmasıdır. Bunun için ise öncelikle ihlalin kaynağı belirlenerek devam eden ihlalin durdurulması, ihlale neden olan karar veya işlemin ve bunların yol açtığı sonuçların ortadan kaldırılması, varsa ihlalin sebep olduğu maddi ve manevi zararların giderilmesi, ayrıca bu bağlamda uygun görülen diğer tedbirlerin alınması gerekmektedir (Mehmet Doğan, §§ 55, 57).

27. Bununla birlikte 6216 sayılı Kanun’un 50. maddesinin (1) numaralı fıkrasına göre ihlalin

ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yapılması gerekenlere hükmedilirken idari eylem ve işlem niteliğinde karar verilemez. Anayasa Mahkemesi ihlalin ve sonuçlarının nasıl giderileceğine hükmederken idarenin, yargısal makamların veya yasama organının yerine geçerek işlem tesis edemez. Anayasa Mahkemesi, ihlalin ve sonuçlarının nasıl giderileceğine hükmederek gerekli işlemlerin tesis edilmesi için kararı ilgili mercilere gönderir (Şahin Alpay (2) [GK], B. No: 2018/3007, 15/3/2018, § 57).

28. Anayasa Mahkemesince Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki hakkaniyete uygun yargılanma hakkının ihlal edildiği sonucuna varılmıştır. Somut olaylarda ihlalin aynı hukuki nedene dayalı olarak benzer konumdaki kişiler tarafından açılan davalarda aradan geçen uzun zamana rağmen Yargıtay daireleri arasındaki görüş farkının ortadan kaldırılıp uygulama birliğinin sağlanmamasından kaynaklandığı anlaşılmaktadır. Diğer bir ifadeyle ihlal, başvuruculların aynı anda iki farklı yorumu yürürlükte bulunan ve bu nedenle belirlilik kriterini taşımayan bir hukuk kuralına tabi tutulmasından kaynaklanmaktadır.

29. Anayasa Mahkemesince yapılan ihlal tespitinin derece mahkemesi kararının sonucuna yönelik olmadığının ve derece mahkemesince varılan sonuçtan bağımsız olduğunun altı çizilmelidir. Hâl böyle olunca ihlalin giderilmesi için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmamaktadır. Aksi durum, yani ihlalin giderim şekli olarak yargılamanın yenilenmesine hükmedilmesi, bu yorumlardan birine üstünlük tanınarak taraflardan bir lehine tercihte bulunulması anlamına gelebilecektir. Bu da var olan ihlali gidermeyeceği gibi derece mahkemesinde görülen uyuşmazlığın diğer tarafı aleyhine yeni ihlallerin doğmasına yol açabilecektir. Dolayısıyla somut olayda yargılamanın yenilenmesi ihlalin sonuçlarını ortadan kaldıracak nitelikte bir yol olarak kabul edilemeyeceğinden başvuruculların manevi tazminat talep etmedikleri de dikkate alınarak yalnızca ihlalin tespitine karar verilmesi gerekir.

30. Dosyadaki belgelerden tespit edilen ekli tablonun E sütununda belirtilen harç tutarlarının başvuruculara ayrı ayrı ödenmesine, aynı avukat tarafından temsil edilen başvuruculara 3.000 TL vekâlet ücretinin müştereken ödenmesine karar verilmesi gerekir.

VI. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Hakkaniyete uygun yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki hakkaniyete uygun yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Dosyadaki belgelerden tespit edilen ve ekli tablonun E sütununda belirtilen harç tutarlarının başvuruculara AYRI AYRI ÖDENMESİNE, aynı avukat tarafından temsil edilen başvuruculara 3.000 TL vekâlet ücretinin MÜŞTEREKEN ÖDENMESİNE,

D. Ödemenin, kararın tebliğini takiben başvuruculların Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

E. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 19/11/2020 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

HASAN GÜN

B. No: 2018/9459 | Karar tarihi: 19.11.2020

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2018/9459

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

HASAN GÜN BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2018/9459)

Karar Tarihi: 19/11/2020

R.G. Tarih ve Sayı:17/2/2021-31398

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Kadir ÖZKAYA

Üyeler : Engin YILDIRIM

M. Emin KUZ

Rıdvan GÜLEÇ

Yıldız SEFERİNOĞLU

Raportör : Volkan ÇAKMAK

Başvurucu : Hasan GÜN

Vekili : Av. Aladdin İRAZ

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, yargı kararının gereği gibi uygulanmaması nedeniyle kararın icrası hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 29/3/2018 tarihinde yapılmıştır.

3. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

4. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

5. Bölüm Başkanı tarafından başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

6. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık görüş bildirmemiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

7. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle olaylar özetle şöyledir:

8. 25/8/2011 tarihli ve 652 sayılı Millî Eğitim Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname'ye (652 sayılı KHK) 1/3/2014 tarihli ve 6528 sayılı Kanun ile eklenen geçici 10. madde hükmü uyarınca, okul müdürü olarak görev yapan ve görev süresi dört yıl ve üzeri olan öğretmenlerin müdürlük görevi 2013/2014 ders yılının bitimi itibarıyla başka hiçbir işleme gerek kalmaksızın sona erdirilmiştir. 652 sayılı KHK'nın 37. maddesi uyarınca da müdürlük görevine atama yapılmasına dair usul ve esasların yönetmelik ile düzenleneceği hüküm altına alınmıştır. Bu hüküm uyarınca, Millî Eğitim Bakanlığına Bağlı Eğitim Kurumları Yöneticilerinin Görevlendirilmelerine İlişkin Yönetmelik (Yönetmelik) 10/6/2014 tarihli ve 29026 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.

9. Başvurucu, Millî Eğitim Bakanlığı (MEB) bünyesinde ilkokul müdürü olarak görev yapmakta iken 652 sayılı KHK gereği sona erecek olan yöneticilik görev süresinin uzatılması için başvuruda bulunmuştur.

10. Bu talebi üzerine Yönetmelik uyarınca değerlendirmeye tabi tutulan ve 58,25 puan takdir edilen başvurucunun yöneticilik görev süresi, müdürlük görevi için gereken 75 puan şartını sağlayamadığı gerekçesiyle uzatılmamıştır.

11. Başvurucu söz konusu işleme karşı Mardin İdare Mahkemesi (Mahkeme) nezdinde iptal davası açmıştır.

12. Mahkeme 10/12/2014 tarihli kararı ile yürütmenin durdurulmasına hükmetmiş ve 29/4/2015 tarihli kararıyla da aynı gerekçeye yer vermek suretiyle işlemi iptal etmiştir. Gerekçenin ilgili kısmı şöyledir:

"... yönetmelikte yer alan Görev Süreleri Uzatılacak Eğitim Kurumu Müdürleri Değerlendirme Formu incelendiğinde, değerlendirme kriterlerinin; olumluluk arz eden düşünce yapısı, tavır ve davranış, vasıf, karakter ve benzeri niteliklerden oluştuğu, bu kriterlerin evet ya da hayır ile doldurulacağı ve hayır denilen kriterler için puan verilmemesinin öngörüldüğü, bu duruma göre, hakkında değerlendirme yapılan yönetici için puan verilmeyen kriterler bakımından, puan vermemenin dayanağının, somut bilgi ve belge ile açıklığa kavuşturularak ispatlanması gerektiği görülmektedir.

...

... değerlendirmeleri haklı kılacak somut bilgi ve belgelerin sunulmadığı, diğer taraftan davacının müdürlük görevinde başarısızlığına veya yetersizliğine ilişkin bilgi ve belgelerin sunulmadığı, nitekim davacının müdür olarak görevini sürdürürken yapılan teftiş ve değerlendirmelerde 'çok iyi' başarı derecelerinin verildiği anlaşılmaktadır.

Bu durumda, davacı hakkında düzenlenen değerlendirme formunun bazı kısımlarında yer alan değerlendirme puanlarının nesnel, somut ölçme ve değerlendirme kriterlerine dayanmadığı ve bu haliyle objektiflikten uzak, soyut ve dayanaksız olduğu anlaşılmakta olup, dava konusu işlemlerde hukuka ve mevzuata uyarlık bulunmamaktadır.

Öte yandan, davacıya düşük puan verilmek suretiyle görev süresinin uzatılmamasına ilişkin işlemin hukuka aykırı bulunarak iptal edilmesinin davacının doğrudan müdürlük görevine

devam ettirmesi anlamına gelmeyeceği, bu karar uyarınca Milli Eğitim Bakanlığı'na Bağlı Eğitim Kurumları Yöneticilerinin Görevlendirilmelerine İlişkin Yönetmeliğin ekinde yer alan 'Görev Süreleri Uzatılacak Eğitim Kurumu Müdürleri Değerlendirme Formu (Ek-1)' nun nesnel, somut ölçme ve değerlendirme kriterleri ile Mahkememizin yukarıda belirtilen gerekçelerine uygun olarak yeniden yapılacak değerlendirme sonucunda davacının görev süresinin uzatılıp uzatılamayacağına idarece karar verilmesi gerektiği de kuşkusuzdur. "

13. Diyarbakır Bölge İdare Mahkemesi iptal hükmünü 31/12/2015 tarihli kararı ile onamış ve karar düzeltme istemini de 4/4/2016 tarihinde reddetmiştir.

14. Başvurucu, söz konusu iptal kararı gereği yeniden değerlendirmeye tabi tutulmuş ve 63,30 puanla takdir edilmiştir. Başvurucunun yeniden yapılan değerlendirmeye göre yine 75 puan barajının altında kalması nedeniyle görev süresi uzatılmamıştır.

15. Başvurucu, ikinci değerlendirme üzerine tesis edilen görev süresinin uzatılmaması işlemini de dava konusu etmiştir.

16. Mahkeme 18/12/2015 tarihli kararıyla ikinci değerlendirme üzerine tesis edilen işlemi iptal etmiştir. Gerekçenin ilgili kısmı şöyledir:

" İdari yargıda, idare, yargı kararlarının genel anlamı ile bağlıdır. Bir iptal kararı verildikten sonra, bu kararın uygulanması ile ilgili olarak, idare, ancak kararın maksat ve kapsamı içerisinde karar alabilir. İdarenin iptal kararından sonra girişeceği işlem ve eylemler iptal kararının ışığında yapılacaktır. Bu eylem ve işlemlerin iptal kararıyla güdülen amaca uygun olması 'hukuk devleti ilkesinin' de bir gereğidir.

Anayasanın 141 inci maddesinde, mahkemelerin her türlü kararlarının gerekçeli olarak yazılması gerektiği belirtilmektedir. Bir yargı kararında yer alması zorunlu olan gerekçe bölümü hüküm fıkrası gibi kararın esaslı bir unsurunu oluşturmaktadır ve hüküm fıkrası, karar gerekçesi ile bir anlam kazanmaktadır. Dolayısıyla, yargı kararının uygulanması, karar gerekçesinin gözetilmesini zorunlu kılmaktadır.

Bu durumda; Mahkememizin 10/12/2014 tarih ve E:2014/2612 sayılı yürütmeyi durdurma kararının gerekçesinde 'davacı hakkında doldurulan değerlendirme formunun bir kısım sorular hakkında olumsuz kanaat belirtilmesine (Hayır cevabı verilmesine) rağmen, bu değerlendirmeleri haklı kılacak somut bilgi ve belgelerin sunulmadığı, diğer taraftan davacının müdürlük görevinde başarısızlığına veya yetersizliğine ilişkin bilgi ve belgelerin sunulmadığı anlaşıldığından davacının değerlendirme sonucunda 58,25 puan alarak başarısız sayılmasına ilişkin işlem ve bu işleme dayalı olarak müdürlük görev süresinin uzatılmamasına ilişkin işlemde hukuka uyarlık görülmediği' gerekçeleriyle işlemin yürütmesinin durdurulmasına karar verildiği görülmektedir.

Anılan mahkeme kararının gerekçesi ve hüküm fıkrası bir bütün olarak değerlendirildiğinde, değerlendirme formunda herhangi bir konunun olumsuz olarak değerlendirilebilmesi için bu durumun hukuken kabul edilebilir bilgi ve belgelerle somut olarak ortaya konulması gerektiği ve davalı idare tarafından davacının müdürlük görevinde yetersizliği yada başarısızlığı, görevinde özensiz davrandığı, verimsiz ya da yetersiz olduğu somut olarak ortaya konulmadan görev süresinin uzatılmamasının hukuka aykırı bulunduğu, dolayısıyla hukuka bağlı ve saygılı bir idare tarafından hakkında olumsuz herhangi bir bilgi ve belge bulunmayan, görevinde yetersizliği yada başarısızlığı ortaya konulamayan ve hatta teftiş ve sicil raporları çok iyi düzenlenerek görevinde başarılı bir personel olduğu açık olan davacı hakkında düzenlenen sicil raporları ile olumsuz kanaat oluşturacak herhangi bir bilgi ve

belgenin idarece dosyaya sunulamadığı hususu ile Mahkememizin E:2014/2612 sayılı dava dosyasında verilen yürütmenin durdurulması kararının gerekçesi birlikte gözetildiğinde, davacı hakkında yürütmesi durdurulan işlemin esasa etkisi olmayacak küçük değişiklikler yapılarak aynı şekilde yeniden tesis edilmek suretiyle davacının müdürlük görev süresinin ikinci kez uzatılmaması şeklinde tesis edilen dava konusu işlemde, yukarıda anılan Anayasal ve yasal ilkeler ile hukuka uyarlık bulunmamaktadır. "

17. İptal hükmü, Gaziantep Bölge İdare Mahkemesi 4. İdari Dava Dairesi tarafından 14/12/2016 tarihinde onanmıştır.

18. Diğer taraftan başvurucu, ikinci değerlendirme işlemine dair yargı süreci devam ederken 31/7/2015 tarihinde emekli olmuştur.

19. Başvurucunun emekliye ayrılması nedeniyle 18/12/2015 tarihli iptal kararı üzerine yeniden bir değerlendirme yapılmadığı anlaşılmaktadır.

20. Başvurucu; bu süreci takiben hukuka aykırı işlemler nedeniyle mağdur olduğunu, bu işlemler iptal edilmesine karşın yargı kararlarının gereği gibi uygulanmadığını belirterek 5.000 TL tutarında manevi tazminatın ödenmesi istemiyle tam yargı davası açmıştır.

21. Mahkeme 31/3/2017 tarihli kararıyla davayı reddetmiştir. Gerekçenin ilgili kısmı şöyledir:

"... dosya kapsamındaki tüm bilgi ve belgeler bir bütün olarak değerlendirildiğinde; her iki değerlendirme puanının hukuka aykırılığı ortaya konulmuş olmakla beraber Mahkeme kararı doğrultusunda işlem tesis edilmesi halinde dahi davacının doğrudan müdür olarak görev süresinin uzatılmasının kesin olmadığı, diğer bir ifadeyle yargı kararlarının davacının müdürlük görevine iade edilmesine yönelik olmadıkları, bu nedenle ilk yargı kararının gereğinin yerine getirilmemesinin müdür olarak atanamamaktan kaynaklı manevi zararlara sebebiyet vermeyeceği; öte yandan, ikinci yargı kararının da davacının emekli olmasından ötürü gereğinin yerine getirilemediği görüldüğünden idarenin işlem ve eylemlerinden dolayı davacının fizik yapısını zedeleyen, yaşama ve kazanma gücünün azalmasını doğuran olayların meydana gelmediği, ayrıca, ortada ağır bir elem ve üzüntünün duyulmasına neden olabilecek bir durumun söz konusu olmadığı, dolayısıyla manevi tazminat ödenmesini gerektiren şartlar oluşmadığından manevi tazminat isteminin reddi gerektiği sonuç ve kanaatine varılmıştır."

22. İstinaf dilekçesinde başvurucu; açtığı tam yargı davasının yargı kararının uygulanmamasından kaynaklı olarak açtığı bir dava olduğunu, müdürlüğe atanmaması nedeniyle uğradığı zarara ilişkin açtığı bir dava olmadığını açıkça ifade etmiş ve kararın bozulmasını istemiştir. Ret hükmü Gaziantep Bölge İdare Mahkemesi 4. İdari Dava Dairesi tarafından 25/1/2018 tarihinde onanmıştır.

23. Başvurucu tam yargı davasına dair nihai hükmü 5/3/2018 tarihinde tebellüğ etmesinin ardından 29/3/2018 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

IV. İLGİLİ HUKUK

A. Ulusal Hukuk

1. İlgili mevzuat

24. 6/1/1982 tarihli ve 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanunu'nun "Kararların sonuçları" kenar başlıklı 28. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"1. Danıştay, bölge idare mahkemeleri, idare ve vergi mahkemelerinin esasa ve yürütmenin durdurulmasına ilişkin kararlarının icaplarına göre idare, gecikmeksizin işlem tesis etmeye veya eylemde bulunmaya mecburdur. Bu süre hiçbir şekilde kararın idareye tebliğinden başlayarak otuz günü geçemez.

...

3. Danıştay, bölge idare mahkemeleri, idare ve vergi mahkemeleri kararlarına göre işlem tesis edilmeyen veya eylemde bulunulmayan hallerde idare aleyhine Danıştay ve ilgili idari mahkemede maddi ve manevi tazminat davası açılabilir."

25. 652 sayılı KHK'nın mülga geçici 10. maddesinin (8) numaralı bendi ile 37. maddesinin (8) numaralı bendi sırasıyla şöyledir:

"Bu maddenin yürürlüğe girdiği tarih itibarıyla halen Okul ve Kurum Müdürü, Müdür Başyardımcısı ve Yardımcısı olarak görev yapanlardan görev süresi dört yıl ve daha fazla olanların görevi, 2013-2014 ders yılının bitimi itibarıyla başka bir işleme gerek kalmaksızın sona erer. Görev süreleri dört yıldan daha az olanların görevi ise bu sürenin tamamlanmasını takip eden ilk ders yılının bitimi itibarıyla başka bir işleme gerek kalmaksızın sona erer."

"Okul ve Kurum Müdürleri, İl Millî Eğitim Müdürünün teklifi üzerine, Müdür Başyardımcısı ve Yardımcıları ise Okul veya Kurum Müdürünün inhası ve İl Millî Eğitim Müdürünün teklifi üzerine Vali tarafından dört yıllığına görevlendirilir. Bu görevlendirmelerin süre tamamlanmadan sonlandırılması, süresi dolanların yeniden görevlendirilmesi ile bu fıkranın uygulanmasına ilişkin diğer usul ve esaslar yönetmelikle düzenlenir. Bu fıkra kapsamındaki görevlendirmeler özlük hakları, atama ve terfi yönünden kazanılmış hak doğurmaz."

26. 10/6/2014 tarihli ve 29026 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan (ilk işlem tarihi itibarıyla yürürlükte olan) Yönetmelik'in "Müdürlük görev süresinin uzatılması" kenar başlıklı 15. maddesi şöyledir:

"Görev sürelerinin uzatılmasını isteyen müdürler elektronik ortamda başvuruda bulunur. Müdürlükte dört yıllık görev süresini dolduranlar ile görev yaptıkları eğitim kurumunda sekiz yıllık görev süresini dolduran müdürler, Ek-1'de yer alan Görev Süreleri Uzatılacak Eğitim Kurumu Müdürleri Değerlendirme Formu üzerinden değerlendirilir.

Ek-1'de yer alan Form üzerinden yapılacak değerlendirme, müdürlük görev süresinin sona ereceği ders yılının son gününe göre üç ay öncesinden itibaren yapılır.

Ek-1'de yer alan Formun değerlendirilme sürecine ilişkin iş ve işlemler, il millî eğitim müdürlüklerinin koordinesinde eğitim kurumunun bağlı olduğu ilçe millî eğitim müdürlüklerince yürütülür."

27. Yönetmelik'in Ek-1 kısmında "Görev Süreleri Uzatılacak Eğitim Kurumu Müdürleri İçin Değerlendirme Formu" yer almaktadır. Bu kısımda 120 farklı önerme bulunmaktadır. Önermeler mesleğin yürütümüne ilişkin davranışlara/eylemlere (problem çözmede inisiyatif kullanarak acil kararlar alabilir, kurumun fiziki kapasitesinin etkin ve verimli kullanılmasını sağlar, öğretmenleri ve öğrencileri motive edici çalışmalar planlar, katılır ve destekler vb.) yöneliktir ve her önerme ayrı ayrı puanlanmaktadır. Yönetmelik bugüne değin birden fazla kez olmak üzere değiştirilmiştir. Günümüzde 21/6/2018 tarihli ve 30455 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Millî Eğitim Bakanlığı Eğitim Kurumlarına Yönetici Görevlendirme Yönetmeliği yürürlüktedir.

2. Yargı Kararları

28. Danıştay İdari Dava Daireleri Kurulunun yargı kararının uygulanmaması nedeniyle açılan tazminat davasının reddi yönünde verilen ısrar kararının bozulmasına ilişkin 22/4/2014 tarihli ve E.2011/1088, K.2014/1787 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"Anayasada ve Yasada yer alan emredici kurallar karşısında idarenin, maddi ve hukuki koşullara göre uygulanabilir nitelikte olan bir yargı kararını aynen ve gecikmeksizin uygulamaktan kaçınmasının, 'ağır hizmet kusuru' oluşturacağı açık bulunduğundan, idari işlemin tarafı olan kişinin hizmet kusuru nedeniyle duyduğu her türlü sıkıntı ve üzüntüden kaynaklanan manevi zararının giderilmesi gerekmektedir.

İncelenen olayda; davacının 2006 yılı sicil raporunun 'orta' olarak düzenlenmesine ilişkin işlemin yargı kararı ile iptal edilmesi üzerine, aynı yıl sicil raporunun yine aynı başarı düzeyine karşılık gelecek not seviyesinde (71 notla yine orta olarak) düzenlenmiştir. Ayrıca davacının hakkındaki soruşturma ve iddiaların sadece bununla ilgili sicil hanelerinin değerlendirilmesinde dikkate alınması gerektiği yönündeki iptal kararının gerekçesi dikkate alınmamış ve yeniden düzenlenen 2006 yılı sicil raporunda hakkındaki soruşturma ve iddialarla ilgili olmayan sicil haneleri aynı şekilde olumsuz değerlendirilmiş ve bunun sonucunda davacının 2006 yılı sicili yine 71 notla orta olarak düzenlenmiştir.

Belirtilen durum karşısında, idarenin mevcut Anayasal ve yasal hükümleri gözardı etmek suretiyle yargı kararının uygulanmaması kastı ile hareket ettiği ve bunun sonucunda davacının manevi olarak zarara uğradığı kabul edilmelidir.

Bu itibarla; olayda manevi tazminat ödenmesini gerektirecek koşullar oluştuğundan, davacı hakkındaki yargı kararını uygulamadığı saptanan davalı idarenin, olaydaki kusurunun niteliği ve ağırlığının dikkate alınarak Mahkemece takdir edilecek miktarda manevi tazminatın davacıya ödenmesine hükmedilmesi gerekmektedir."

29. Danıştay Onikinci Dairesi 17/10/2017 tarihli ve E.2016/8661, K.20174829 sayılı kararı ile hizmet sözleşmesinin feshi işleminin iptaline dair verilen yargı kararının uygulanmaması üzerine açılan tazminat davasının kabulüne ilişkin olarak Afyonkarahisar İdare Mahkemesince verilen 15/3/2013 tarihli ve E.2012/943, K.2013/205 sayılı kararı onamıştır. Kararın ilgili kısmı şöyledir:

"...idare tarafından yargı kararının uygulanmaması ve/veya çeşitli bahanelerle uygulanmasının geciktirilmesi sonucunu doğuran ve hukuk düzeniyle bağdaşmayacak ve hatta yok denilecek kadar ağır nitelikte hukuka aykırılığı açık olan dava konusu işlemin iptal edilerek hukuk düzeninden silinmesi gerektiği sonuç ve kanaatine varıldığı, yaklaşık 8 ay gibi bir süredir yargı kararını uygulamadığı anlaşılan davalı idarenin bu tavrının ağır hizmet kusuru oluşturduğu sonuç ve kanaatine varıldığından, davacının yaşadığı üzüntünün karşılığı olacak ve davalı idarenin olaydaki kusurunun niteliğini ve ağırlığını ifade edecek ölçüde ve istemiyle sınırlı olarak 10.000,00-TL manevi tazminatın dava tarihinden itibaren işleyecek yasal faiziyle birlikte davalı idareden tazmini gerektiği gerekçesiyle dava konusu işlemin iptali ve davalı idarece olayda kişisel kusuru bulunan kişi veya kişilere rücu edilmek kaydıyla davacının manevi tazminat isteminin kabulüyle, 10.000,00-TL manevi tazminatın dava tarihi olan 19.11.2012 tarihinden itibaren işletilecek yasal faiziyle birlikte davacıya ödenmesi..."

30. Danıştay İkinci Dairesi yargı kararının uygulanmaması nedeniyle açılan tazminat davasının reddi yönünde verilen kararı 28/11/2017 tarihli ve E.2017/1297, K.2017/7408

sayılı hükmü ile bozmuştur. Kararın ilgili kısmı şöyledir:

"Anayasada ve Yasada yer alan emredici kurallar karşısında idarenin, maddi ve hukuki koşullara göre uygulanabilir nitelikte olan bir yargı kararını aynen ve gecikmeksizin uygulamaktan kaçınmasının, 'ağır hizmet kusuru' oluşturacağı açık bulunduğundan, idari işlemin tarafı olan kişinin hizmet kusuru nedeniyle duyduğu her türlü sıkıntı ve üzüntüden kaynaklanan manevi zararının giderilmesi gerekmektedir.

İncelenen olayda; davacının 2006 yılı sicil raporunun "iyi" olarak düzenlenmesine ilişkin işlemin yargı kararı ile iptal edilmesi üzerine, aynı yıl sicil raporunun yine aynı başarı düzeyine karşılık gelecek not seviyesinde (84,5 notla yine iyi olarak) düzenlenmesi karşısında, idarenin mevcut Anayasal ve yasal hükümleri gözardı etmek suretiyle yargı kararının uygulanmaması kastı ile hareket ettiği ve bunun sonucunda davacının manevi olarak zarara uğradığı kabul edilmelidir.

Bu itibarla; olayda manevi tazminat ödenmesini gerektirecek koşullar oluştuğundan, davacı hakkındaki yargı kararını uygulamadığı saptanan davalı idarenin olaydaki kusurunun niteliği ve ağırlığının dikkate alınarak, davacının talebini aşmayacak ve Mahkemece takdir edilecek miktarda manevi tazminatın davacıya ödenmesine hükmedilmesi gerekmekte iken, koşulları oluşmadığı gerekçesiyle istemin reddine hükmedilmesinde hukuki isabet görülmemiştir."

31. Danıştay Beşinci Dairesi "girilen meslek sınavında başarısız sayılma işleminin iptaline dair yargı kararının uygulanmaması nedeniyle yoksun kalınan maddi hakların ve duyulan üzüntüye karşılık gelen manevi tazminatın ödenmesine hükmeden" Ankara 7. İdare Mahkemesinin 8/4/2014 tarihli ve E.2014/245, K.2014/439 sayılı kararını 26/1/2015 tarihli ve E.2014/7198, K.2015/399 sayılı hükmü ile onamıştır.

32. Danıştay Sekizinci Dairesi, yargı kararının uygulanmaması nedeniyle açılan tazminat davasının süre aşımı gerekçesiyle reddi yönünde verilen İstanbul 6. İdare Mahkemesinin 22/5/2015 tarihli ve E.2015/1148, K.2015/1270 sayılı kararını bozmuştur. Daire, kararında yargı kararının uygulanması taleplerinin on yıllık genel zamanaşımı süresine tabi olduğunu ifade etmiştir. Bozma kararının ilgili kısmı şöyledir:

"Olayda, davacı şirket tarafından İstanbul 9. İdare Mahkemesi'nin 19/07/2012 gün ve E:2011/1673, K: 2012/1601 sayılı kararının 20/12/2012 tarihinde kesinleşmesi üzerine, söz konusu yargı kararının uygulanması istemiyle on yıllık genel zamanaşımı süresi içerisinde 13/10/2014 tarihinde yapılan başvuruya altmış günlük cevap verme süresi ve bu süreden itibaren altmış günlük dava açma süresi geçtikten sonra 21/04/2015 tarihli işlem ile cevap verildiği görülmektedir.

Bu durumda; dava açma süresinin, 2577 sayılı Kanunun 10. maddesinin ikinci fıkrasının son cümlesi kapsamında, davacının başvurusunun reddine ilişkin 21/04/2015 tarihli işlemin davacıya tebliğ edildiği tarihinden itibaren başlatılması gerektiği ve bu sonuçla da bakılmakta olan davada süre aşımı bulunmadığı anlaşıldığından, temyize konu kararda hukuki isabet bulunmadığı sonucuna varılmıştır."

B. Uluslararası Hukuk

1. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi

33. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (Sözleşme) 6. maddesinin (1) numaralı fıkrasının birinci cümlesi şöyledir:

"Herkes davasının, medeni hak ve yükümlülükleri ile ilgili uyuşmazlıklar ya da cezai alanda kendisine yöneltilen suçlamaların esası konusunda karar verecek olan, yasayla kurulmuş, bağımsız ve tarafsız bir mahkeme tarafından, kamuya açık olarak ve makul bir süre içinde, görülmesini isteme hakkına sahiptir."

2. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi İçtihadı

34. Sözleşme'nin adil yargılanma hakkını düzenleyen 6. maddesinde kararların icrasından açıkça bahsedilmemekle birlikte Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) mahkemeye erişim hakkından yola çıkarak yargı kararlarının icra edilmesi hakkını adil yargılanma hakkının unsurlarından biri olarak kabul etmektedir. AİHM'e göre mahkemeye erişim hakkı, bir uyuşmazlığı mahkeme önüne götürme ve aynı zamanda mahkemece verilen kararın uygulanmasını isteme haklarını da kapsar. Mahkeme kararlarının uygulanması, yargılama sürecini tamamlayan ve yargılamanın sonuç doğurmasını sağlayan bir unsurdur. Karar uygulanmazsa yargılamanın da bir anlamı olmayacaktır (Hornsby/Yunanistan, B. No: 18357/91, 19/3/1997, § 40).

35. AİHM'e göre herhangi bir mahkeme tarafından verilen bir kararın icrası, 6. maddenin amaçları bağlamında davanın ayrılmaz bir parçası olarak düşünülmelidir (Hornsby/Yunanistan, § 40; Scordino/İtalya (No. 1) [BD], B. No: 36813/97, 29/3/2006, § 196). Kamu otoriteleri, nihai yargı kararına uymak için gerekli önlemleri almada başarısız olduğu takdirde 6/1. maddenin hükümlerini tüm yararlı etkilerinden mahrum bırakmış olurlar (Burdov/Rusya, B. No: 59498/00, 7/5/2002, § 37).

36. AİHM, yukarıdaki prensiplerin -sonuçları davacının medeni hakları üzerinde belirleyici olan idari uyuşmazlıklara ilişkin yargılamalar bağlamında- daha büyük bir önemi olduğunu ifade etmektedir. Gerçekte davacı, devletin en üst idari mahkemesi önünde iptal başvurusunda bulunmak suretiyle yalnızca hakkında itirazda bulunulan kararın iptalini değil aynı zamanda ve her şeyden önce söz konusu kararın neticelerinin ortadan kaldırılmasını talep etmektedir. Dolayısıyla davacının etkili bir şekilde korunması ve hukuka uygunluğun yeniden sağlanması idari makamların kararı icra etme yükümlülüğünün olmasını gerektirir (Hornsby/Yunanistan, § 41; Kyrtatos/Yunanistan, B. No: 41666/98, 22/5/2003, §§ 31, 32).

37. AİHM, kesinleşmiş ve bağlayıcı bir yargı kararının lehine karar verilen tarafın zarar görmesine rağmen infaz edilmemesi durumunda Sözleşme'nin 6. maddesinin teminat altına aldığı mahkemeye erişim hakkının bir anlam ifade etmeyeceğini vurgulamaktadır. Hangi yargı makamı verirse versin bir yargı kararının veya hükmünün infaz edilmesi 6. madde anlamında davanın tamamlayıcı unsuru olarak değerlendirilmelidir (Burdov/Rusya, § 34).

38. AİHM, Sözleşme'nin 6. maddesi kapsamında bir yargı yerine ulaşma hakkının sadece teorik olarak bu hakkın tanınmasını değil aynı zamanda o yargı yerinden alınan nihai kararın icrasına yönelik meşru bir beklentiyi de koruduğunu kabul etmiştir (Apostol/Gürcistan, B. No: 40765/02, 28/2/2007, § 54).

39. Süzer ve Eksen Holding A.Ş./Türkiye (B. No: 6334/05, 23/10/2012, §§ 73-75) kararında 2577 sayılı Kanun'a göre açılabilecek tazminat davalarının yargı kararının icra edilmemesi şikâyetleri bakımından etkili bir iç hukuk yolu olup olmadığı tartışılmıştır. AİHM, bir kararın uygulanma biçiminin ilgilinin uğradığı maddi veya manevi zararın tazmin edilmesi hususuyla karıştırılmaması gerektiğini vurgulamıştır. AİHM, tam yargı davalarında bir yargı kararını uygulamamanın genellikle hizmet kusuru olarak değerlendirildiği doğru olsa dahi bu durumun bundan dolayı ortaya çıkan zararın tazminini sağlamak için yeterli olmadığını

belirtmiştir.

40. AİHM 2577 sayılı Kanun'un özel hüküm (lex specialis) niteliğindeki hükümleri kapsamında öngörülen hukuk yolunun -mevcut davada olduğu gibi- yargı kararlarının uygulanmamasına dayandırılan şikâyetler bakımından uygun tazminat yolu oluşturmadığını belirtmiştir. AİHM aynı kararda, genel hüküm niteliğindeki tam yargı davası hükümlerinin idare tarafından yargı kararlarının icra edilmemesi konusunda uygulanabileceği varsayılsa dahi ne teorik ne de pratik olarak bu tarz bir davada etkinlik ve erişebilirlik şartlarının oluştuğunun ispatlanamadığını vurgulamıştır. AİHM bu bağlamda, Türk hukukuna göre yargı kararlarının aynen icrasının önünde aşılamaz bir engelin varlığı saptanmışsa idarenin başvuranlara mevcut durumun özelliklerine uygun olarak eski hâle getirmeye (restitutio in integrum) denk düşecek en uygun alternatif çözümü teklif etme yükümlüğünün olduğunu hatırlatmıştır. AİHM'e göre başvuruculaların lehine herhangi bir sonuç doğuracağı varsayılsa dahi tam yargı davasından elde edecekleri sonuç, iptal davalarında elde ettiklerinden farklı olmayacaktır (Süzer ve Eksen Holding A.Ş./Türkiye, §§ 95-98).

41. Reisner/Türkiye (B. No: 46815/09, 21/7/2015, §§ 48-50) kararına konu olayda ise bir bankaya elkonulması işleminin yargı kararıyla iptal edilmesine rağmen bu bankanın üçüncü bir kişiye satışı nedeniyle ilgili yargı kararının uygulanmaması söz konusudur. AİHM, başvurucunun dava açabilmekle birlikte iptal kararının icrasının mümkün olamadığına dikkati çekmiştir. AİHM'e göre yerel icra usulünün karmaşıklığı veya devletin bütçe sistemi, Sözleşme uyarınca bağlayıcı ve icra edilebilir yargısal kararların makul bir süre içinde icra edilmesini herkes için sağlama yükümlülüğünden devleti muaf tutamaz.

V. İNCELEME VE GEREKÇE

42. Mahkemenin 19/11/2020 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

43. Başvurucu; müdürlük görev süresinin uzatılmamasına ilişkin işleme yönelik olarak verilen iptal kararının şeklen uygulandığını, gereği gibi yerine getirilmediğini belirterek anayasal haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

B. Değerlendirme

44. Anayasa'nın "Hak arama hürriyeti" kenar başlıklı 36. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"Herkes, meşru vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahiptir."

45. Anayasa’nın 138. maddesinin son fıkrası şöyledir:

"Yasama ve yürütme organları ile idare, mahkeme kararlarına uymak zorundadır; bu organlar ve idare, mahkeme kararlarını hiçbir suretle değiştiremez ve bunların yerine getirilmesini geciktiremez."

46. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder (Tahir Canan, B. No: 2012/969, 18/9/2013, § 16). Başvurucunun iddiaları dikkate alındığında temel olarak yargı kararının gereği gibi uygulanmaması ve bu uygulamamaya bağlı olarak ihlal iddialarında bulunulduğu görüldüğünden incelemenin kararın icrası hakkı kapsamında yapılması uygun görülmüştür.

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

47. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan kararın icrası hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

a. Genel İlkeler

48. Hukuk güvenliği ve hukukun üstünlüğünün sağlanabilmesi için devletin her türlü işlem ve eyleminin yargı denetimine açık olması gerekir. Nitekim Anayasa'nın 125. maddesinin birinci fıkrasının ilk cümlesinde "İdarenin her türlü eylem ve işlemlerine karşı yargı yolu açıktır." denilmek suretiyle bu husus anayasal güvenceye kavuşturulmuştur. Ancak hukuk güvenliğinin ve hukukun üstünlüğünün sağlanması için devletin işlem ve eylemlerine karşı yargı yolunun açık tutulması yeterli olmayıp yargı mercileri tarafından verilen kararların gecikmeksizin uygulanması da gerekir. Yapılan yargısal denetim neticesinde bir işlemin hukuka aykırı olduğu tespit edilmesine rağmen işlemin iptali yönündeki kararın uygulanmaması, devletin işlem ve eylemlerine karşı yargı yolunun açık tutulmasını anlamsız hâle getirir. Zira hukuk güvenliği ve hukukun üstünlüğü sadece hukuka aykırılıkların tespit edilmesiyle değil bunların tüm sonuçlarıyla ortadan kaldırılmasıyla sağlanabilir (AYM, E.2012/73, K.2013/107, 3/10/2013).

49. Anayasa'nın 138. maddesinin dördüncü fıkrasına göre yasama ve yürütme organları ile idare, mahkeme kararlarına uymak zorundadır. Bu hükümde mahkeme kararlarına uyma ve bu kararları değiştirmeksizin yerine getirme hususunda yasama ve yürütme organları ile idare lehine herhangi bir istisnaya yer verilmemiştir. Yargı kararlarının ilgili kamu makamlarınca zamanında yerine getirilmediği bir devlette, bireylerin yargı kararıyla kendilerine sağlanan hak ve özgürlükleri tam anlamıyla kullanabilmeleri mümkün olmaz. Dolayısıyla devlet, yargı kararlarının zamanında icra edilmesini sağlayarak bireyler aleyhine oluşabilecek hak kayıplarını engellemekle ve bu yolla bireylerin kamu otoriteleri ile hukuk sistemine olan güven ve saygılarını korumakla yükümlüdür. Bu sebeple Anayasa'nın 2. maddesinde öngörülen hukuk devleti ilkesinin bir gereği olarak bireylerin kamu otoritesi ile hukuk sistemine olan güven ve saygılarını koruma adına vazgeçilemez bir görev ifa eden yargı kararlarının zamanında icra edilmeyerek sonuçsuz bırakılması kabul edilemez (bazı farklılıklarla birlikte bkz. Arman Mazman, B. No: 2013/1752, 26/6/2014, § 61).

50. Anayasa'nın 36. maddesinin birinci fıkrasında, herkesin yargı organlarına davacı veya davalı olarak başvurabilme ve bunun doğal sonucu olarak da iddia, savunma ve adil yargılanma hakkı güvence altına alınmıştır. Anılan maddeyle güvence altına alınan adil yargılanma hakkı, kendisi bir temel hak niteliği taşımasının ötesinde diğer temel hak ve özgürlüklerden gereken şekilde yararlanılmayı ve bunların korunmasını sağlayan en etkili güvencelerden biridir. Bu bağlamda Anayasa'nın yasama ve yürütme organları ile idarenin mahkeme kararlarına uyma zorunluluğunu ve mahkeme kararlarının değiştirilemeyeceği ile uygulanmasının geciktirilemeyeceğini ifade eden 138. maddesinin de adil yargılanma hakkının kapsamının belirlenmesinde gözetilmesi gerektiği açıktır (Arman Mazman, § 57).

51. Anayasa'nın 36. maddesinde ifade edilen hak arama özgürlüğü ve adil yargılanma hakkı, sadece yargı mercileri önünde davacı ve davalı olarak iddiada ve savunmada bulunma hakkını değil yargılama sonunda hakkı olanı elde etmeyi de kapsayan bir haktır (AYM, E.2009/27, K.2010/9, 14/1/2010). Bu bağlamda mahkemeye erişim hakkı mahkemece verilen

kararın uygulanmasını isteme haklarını da kapsar. Mahkeme kararlarının uygulanması yargılamanın dışında olmakla birlikte onu tamamlayan ve yargılamanın sonuç doğurmasını sağlayan bir unsurdur. Karar uygulanmazsa yargılamanın da bir anlamı olmayacaktır. Bu nedenle yargı kararlarının uygulanması mahkemeye erişim hakkı kapsamında değerlendirilmektedir. Buna göre yargılama sonucunda mahkemenin bir karar vermiş olması yeterli değildir, ayrıca bu kararın etkili bir şekilde uygulanması da gerekir. Hukuk sisteminde, nihai mahkeme kararlarını taraflardan birinin aleyhine sonuç doğuracak şekilde uygulanamaz hâle getiren düzenlemeler bulunması veya mahkeme kararlarının icrasının herhangi bir şekilde engellenmesi hâllerinde mahkemeye erişim hakkı da anlamını yitirecektir (Ahmet Yıldırım, B. No: 2012/144, 2/10/2013, § 28).

52. Anayasa'nın 138. maddesinin son fıkrasında düzenlenen yargı kararlarının geciktirilmeksizin uygulanması yükümlülüğü, hukukun genel ilkelerinden biri olarak da kabul edilen kesin hükme saygı ilkesinin de bir gereğidir. Çünkü bir hukuk sisteminde yargının verdiği ve bağlayıcı olan kesin hüküm, zarar gören taraflardan biri açısından işlevsiz duruma getirilmişse adil yargılanma hakkının sağladığı güvencelerin bir anlamı kalmayacaktır (Arman Mazman, § 65).

53. 2577 sayılı Kanun'un 28. maddesinin üçüncü fıkrasında öngörülen tazminat yolu, idarenin mahkeme kararlarını uygulama yönündeki anayasal yükümlülüklerini ortadan kaldırmadığı gibi bu tazminat hükümleri kararın uygulanmamasının alternatif bir yolu olarak kabul edilemez. Ayrıca idarenin hukuki veya fiilî imkânsızlıklar olsa dahi her durumda kararı uygulamak için elinden gelen her gayreti gösterdiğini ve ilgiliye eski hâle getirme ilkesine göre en uygun alternatif çözümü önererek yargı kararına uyma iradesini haiz olduğunu ortaya koyması gerekmektedir. Bu doğrultuda kesinleşmiş bulunan yargı kararlarının uygulanmadığı durumlarda kararın icrası hakkından şikâyet edebilmek adına başvuruculara başka bir yolu tüketmeye, tazminat davası açmaya zorlanamayacağı açıktır (Erol Aksoy [GK], B. No: 2016/11026, 12/12/2019, §§ 47-58).

b. İlkelerin Olaya Uygulanması

54. Başvurucu, 652 sayılı KHK uyarınca müdürlük görevinin sona erecek olması nedeniyle yöneticilik görev süresinin uzatılması adına MEB nezdinde başvuruda bulunmuştur. Yapılan değerlendirmede 58,25 puan alarak müdürlük için gereken 75 puan barajının altında kalan başvurucunun görev süresi uzatılmamıştır. Başvurucunun bu işleme karşı açtığı davada 29/4/2015 tarihli kararla işlemin iptaline karar verilmiştir. Karar gerekçesinde "başvurucu hakkında düzenlenen değerlendirme formunun bazı kısımlarında yer alan değerlendirme puanlarının nesnel, somut ölçme ve değerlendirme kriterlerine dayanmadığı ve bu hâliyle objektiflikten uzak, soyut ve dayanaksız olduğu" ifade edilmiştir. Bu iptal kararı kesinleşmiştir. İptal hükmü üzerine gerçekleştirilen yeni değerlendirmede de başvurucu 63,30 puan ile değerlendirilerek başvurucunun görev süresi uzatılmamış ve bu işlem de dava konusu edilmiştir. Mahkeme yeniden yapılan değerlendirme üzerine tesis edilen işlemi de 18/12/2015 tarihli kararıyla iptal etmiştir. İptal gerekçesinde öncelikle idarenin iptal kararından sonra yapacağı işlemlerin iptal kararının ışığında tesis edileceği, yargı kararı üzerine tesis edilecek bu işlemlerin iptal kararıyla güdülen amaca ve kararın gerekçesine uygun olmasının hukuk devleti ilkesinin bir gereği olduğu vurgulanmıştır. Ardından ilk iptal kararının gerekçesi kısaca hatırlatılmış, yeni değerlendirmede de olumsuz kanaat oluşturacak herhangi bir bilgi ve belgenin idarece sunulamadığı belirtilmiştir. Sonuç olarak "önceki iptal kararına konu olan işlemin esasa etkili olmayacak küçük değişiklikler yapılması suretiyle aynı şekilde yeniden tesis edildiği" ifade edilmiştir. Bu iptal kararı da kesinleşmiş

ancak başvurucu yargı sürecinde emekli olduğundan iptal kararı uyarınca yeniden bir değerlendirme yapılmamıştır.

55. Anayasa'nın 11. maddesine göre Anayasa hükümleri; yasama, yürütme ve yargı organlarını, idare makamlarını, diğer kuruluş ve kişileri bağlayan temel hukuk kurallarıdır. Kamu makamlarının yargı kararlarına uyma zorunluluğunun dayanağı ise Anayasa'nın emredici nitelikteki 138. maddesinin dördüncü fıkrası hükmüdür. Bu bağlamda Anayasa'nın anılan hükümleri uyarınca devletin yargı kararlarına uyulmasını sağlayacak tedbirleri sağlaması ve gerekli mekanizmaları oluşturması zorunludur.

56. Yargı makamları tarafından verilmiş bulunan kesin hükmün idarece uygulanması yönündeki zorunluluk Anayasa ve 2577 sayılı Kanun tarafından açıkça güvence altına alınmıştır. Kararın uygulanması mecburiyeti, adil yargılanma hakkına anlam kazandıran bir güvencedir. Yargı kararının uygulanmaması hâli, adil yargılanma hakkını kapsadığı tüm diğer usule ilişkin hak ve güvencelerle birlikte içerikten yoksun kılacak ve yargısal süreci anlamsız hâle getirecektir. Açık olduğu üzere bu durum hak arama özgürlüğünün temel bileşenlerinden biri olduğu hukuk devleti ilkesi ile de bağdaşmayacaktır. Zira hukukun üstünlüğü, yargı makamlarınca hukuksuzluğun tespit edilmesi ile değil hukuka aykırılığın tüm sonuçları ile birlikte ortadan kaldırılması ile sağlanabilir. Yargı kararının uygulanması, tespit edilen hukuka aykırılığın ortadan kaldırılması adına yargı kararının icaplarına göre işlem ve/veya eylemde bulunulması ile gerçekleşecektir. Bu uygulama yargı kararı ile ulaşılmak istenen amaca uygun düşmelidir. Bunun sağlanması adına en önemli yol gösterici yargı kararının gerekçesidir. İdarenin yargı kararını uyguladığından söz edilebilmesi için kararın gerekçesinde açıklanan nedenlere, kararla güdülen amaca uygun olarak işlem tesis etmesi veya eylemde bulunması şarttır. Bu bağlamda iptal hükmü üzerine iptale konu işlem ortadan kaldırılarak yeni bir işlem tesis edilmekle birlikte karar gerekçesinde belirtilen hususlar, kararın güttüğü amaç dikkate alınmadan işlem tesis edilmesi veya eylemde bulunulması durumunda yargı kararının uygulanmış olduğundan söz edilemeyecektir. Dolayısıyla kararın icrası hakkının gerçek bir güvence sağlaması, yargı kararının şeklen değil gerekçesi ve icapları doğrultusunda uygulanmasını gerektirir.

57. Anayasa'nın 125. maddesinin son fıkrasında, idarenin kendi eylem ve işlemlerinden doğan zararı ödemekle yükümlü olduğu belirtilmiştir. Bu hüküm Türk hukukunda idarenin mali sorumluluğunun anayasal temelini oluşturmaktadır. 2577 sayılı Kanun'un dava türlerini belirleyen 2. maddesi hükmü ile de idarenin işlem ve eylemleri nedeniyle hakları ihlal edilenlerin açabilecekleri tam yargı davaları etkin bir iç hukuk yolu olarak açıkça güvence altına alınmıştır. Ayrıca uygulanmayan yargı kararları nedeniyle uğranılan zararların giderimi için 2577 sayılı Kanun'un 28. maddesi, tazminat davası açılmasına yönelik etkin bir imkân sunmaktadır (bkz. §§ 28-32). Hatta Danıştay bu gibi uyuşmazlıklarda uygulanmadığı ileri sürülen kararın tebliğinden itibaren on yıllık genel zamanaşımı süresi içinde idari başvuru yapılabileceğini ve talebin reddi üzerine uğranılan zararın giderimi için tam yargı davası açılabileceğini ifade ederek kişiler lehine dava açma hakkını genişletici bir yorumda bulunmuştur (bkz. § 32). Bu bağlamda kararın icrası hakkını -uğranılan maddi, manevi zararların yerine getirilmesi ile sınırlı da olsa- güvence altına alan etkin bir hukuk yolu mevcuttur. Bununla birlikte yukarıda belirtildiği üzere (bkz. § 53) bu tazminat davası, yargı kararının uygulanmasının alternatif bir yolu olmadığı gibi kişilerin kararın icrası hakkından şikâyet edebilmesi adına tazminat davası açmaya zorlanamayacağı da açıktır. Ancak somut olayda başvurucu, bireysel başvuru yapmadan önce ihtiyari olarak tazminat davası yolunu seçmiş ve iptal kararlarının uygulanmaması nedeniyle -bir başka ifadeyle kararın icrası

hakkının ihlal edilmesi sonucu- oluşan zararlarının giderilmesini istemiştir. Buna karşın derece mahkemesi yargı kararının uygulanmaması bağlamında 2577 sayılı Kanun'un 28. maddesinin üçüncü fıkrası uyarınca bir değerlendirme yapmadan tazminat talebini reddetmiştir (bkz. § 21).

58. Somut olayda Mahkemenin 29/4/2015 tarihli ilk iptal kararı işlemi yetki ve şekil unsuru yönünden değil esas yönünden hukuka aykırı bulmuştur. Gerekçede işlemin hukuki bir dayanağa sahip olmadığı, yapılan değerlendirmenin somut verilerle desteklenmediği ifade edilmiştir. Yukarıda anılan ilkeler çerçevesinde bu iptal kararı üzerine idarenin yargı kararının uygulanması adına yapması gereken somut verilerle desteklenen bir değerlendirme gerçekleştirmek suretiyle yeniden işlem tesis etmektir. Ancak Mahkeme 29/4/2015 tarihli ilk iptal kararının iptal ile güdülen amaca ve iptal kararının gerekçesine uygun olarak uygulanmadığını verdiği 18/12/2015 tarihli ikinci iptal kararında açıkça ve net olarak ifade etmiştir (bkz. § 16). Mahkeme iptal kararına konu olan ilk işlemin esasa etkili olmayacak küçük değişiklikler yapılması suretiyle aynı şekilde yeniden tesis edildiğini belirtmiştir. Bir başka deyişle ikinci işlemin hukuka aykırılığı, ilk iptal kararının gereğinin yerine getirilmemesi durumu üzerine inşa edilmiş ve gerekçelendirilmiştir.

59. Bu bağlamda somut başvuruya temel olan süreçte esasa ilişkin olarak verilen, kesinleşmiş ancak gerekçesine, icaplarına ve güttüğü amaca uygun olarak icra edilmemiş bulunan bir yargı kararının varlığı hususunda tereddüt bulunmamaktadır. Bununla birlikte kesinleşmiş yargı kararının gereği gibi uygulanmadığını, bir başka ifadeyle kararın icrası hakkına yönelik müdahaleyi derece mahkemesi bizzat tespit etmiş bulunmaktadır (bkz. § 16).

60. Her ne kadar iptal hükmünün idarece uygulanmadığı, dolayısıyla müdahalenin asıl olarak idareden kaynaklandığı açık ise de iptal kararlarının uygulanmamış olduğuna ilişkin tespitin derece mahkemelerince yapılmış olması ve başvurucunun söz konusu "uygulamamaya" yönelik olarak tazminat yolu ile giderimi seçmiş olması karşısında başvurucunun yargı kararının uygulanmaması nedeniyle 2577 sayılı Kanun'un 28. maddesinin üçüncü fıkrası uyarınca açtığı davanın reddedilmesinin kararın icrası hakkını ihlal ettiği sonucuna ulaşılmıştır.

61. Açıklanan gerekçelerle başvurucunun Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamında kararın icrası hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

3. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

62. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"(1) Esas inceleme sonunda, başvurucunun hakkının ihlal edildiğine ya da edilmediğine karar verilir. İhlal kararı verilmesi hâlinde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yapılması gerekenlere hükmedilir...

(2) Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvurucu lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir."

63. Başvurucu, ihlalin tespiti ile maddi ve manevi manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

64. Anayasa Mahkemesinin Mehmet Doğan ([GK], B.NO:2014/8875, 7/6/2018) kararında ihlal sonucuna varıldığında ihlalin nasıl ortadan kaldırılacağı hususunda genel ilkeler belirlenmiştir. Anayasa Mahkemesi diğer bir kararında ise bu ilkelerle birlikte ihlal kararının yerine getirilmemesinin sonuçlarına da değinmiş ve bu durumun ihlalin devamı anlamına geleceği gibi ilgili hakkın ikinci kez ihlal edilmesiyle sonuçlanacağına işaret etmiştir (Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019).

65. Bireysel başvuru kapsamında bir temel hakkın ihlal edildiğine karar verildiği takdirde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırıldığından söz edilebilmesi için temel kural mümkün olduğunca eski hâle getirmenin yani ihlalden önceki duruma dönülmesinin sağlanmasıdır. Bunun için ise öncelikle ihlalin kaynağı belirlenerek devam eden ihlalin durdurulması, ihlale neden olan karar veya işlemin ve bunların yol açtığı sonuçların ortadan kaldırılması, varsa ihlalin sebep olduğu maddi ve manevi zararların giderilmesi, ayrıca bu bağlamda uygun görülen diğer tedbirlerin alınması gerekmektedir (Mehmet Doğan, §§ 55, 57).

66. İhlalin mahkeme kararından kaynaklandığı veya mahkemenin ihlali gideremediği durumlarda Anayasa Mahkemesi, 6216 sayılı Kanun'un 50. maddesinin (2) numaralı fıkrası ile Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün 79. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (a) bendi uyarınca, ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere kararın bir örneğinin ilgili mahkemeye gönderilmesine hükmeder. Anılan yasal düzenleme, usul hukukundaki benzer hukuki kurumlardan farklı olarak, ihlali ortadan kaldırmak amacıyla yeniden yargılama sonucunu doğuran ve bireysel başvuruya özgülenen bir giderim yolunu öngörmektedir. Bu nedenle Anayasa Mahkemesi tarafından ihlal kararına bağlı olarak yeniden yargılama kararı verildiğinde, usul hukukundaki yargılamanın yenilenmesi kurumundan farklı olarak ilgili mahkemenin yeniden yargılama sebebinin varlığını kabul hususunda herhangi bir takdir yetkisi bulunmamaktadır. Dolayısıyla böyle bir kararın kendisine ulaştığı mahkemenin yasal yükümlülüğü, ilgilinin talebini beklemeksizin Anayasa Mahkemesinin ihlal kararı nedeniyle yeniden yargılama kararı vererek devam eden ihlalin sonuçlarını gidermek üzere gereken işlemleri yerine getirmektir (Mehmet Doğan, §§ 58, 59; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), §§ 57-59, 66, 67).

67. İncelenen başvuruda adil yargılanma hakkı kapsamında kararın icrası hakkının ihlal edildiği sonucuna varılmıştır. Somut başvuruda ihlalin mahkeme kararından kaynaklandığı anlaşılmaktadır.

68. Bu durumda ihlalin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Yapılacak yeniden yargılama ise usul hukukunda yer alan benzer kurumlardan farklı ve bireysel başvuruya özgü bir düzenleme içeren 6216 sayılı Kanun'un 50. maddesinin (2) numaralı fıkrasına göre ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılmasına yöneliktir. Bu kapsamda yeniden yargılama sürecinde mahkemelerce yapılması gereken iş, öncelikle hak ihlaline yol açan mahkeme kararının ortadan kaldırılmasından ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar verilmesinden ibarettir. Bu sebeple kararın bir örneğinin yeniden yargılama yapılmak üzere ilgili mahkemeye gönderilmesine karar verilmesi gerekir.

69. İhlalin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunduğu sonucuna varıldığından tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

70. Dosyadaki belgelerden tespit edilen 294,70 TL harç ve 3.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 3.294,70 TL yargılama giderinin başvurucuya ödenmesine karar verilmesi gerekir.

VI. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adil yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 36. maddesinde hüküm altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki kararın icrası hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin adil yargılanma hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Mardin 1. İdare Mahkemesine (31/3/2017 tarihli ve E.2016/880, K.2017/950) GÖNDERİLMESİNE,

D. Başvurucunun tazminat talebinin REDDİNE,

E. 294,70 TL harç ve 3.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 3.294,70 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

F. Ödemenin, kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 19/11/2020 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

ÇAĞDAŞ UN VE İRMİK SANAYİ VE TİCARET A.Ş.

B. No: 2018/14580 | Karar tarihi: 19.11.2020

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2018/14580

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

ÇAĞDAŞ UN VE İRMİK SANAYİ VE TİCARET A.Ş. BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2018/14580)

Karar Tarihi: 19/11/2020

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Kadir ÖZKAYA

Üyeler : Engin YILDIRIM

M. Emin KUZ

Rıdvan GÜLEÇ

Yıldız SEFERİNOĞLU

Raportör : Kamber Ozan TUTAL

Başvurucu : Çağdaş Un ve İrmik Sanayi ve Ticaret A.Ş.

Vekili : Av. Sezai DEMİRKAN

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, yargılama aşamasında yürürlüğe giren kanun hükmünün aleyhe sonuç doğuracak şekilde uygulanması nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 8/5/2018 tarihinde yapılmıştır.

3. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

4. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

5. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık görüş bildirmemiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

6. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle olaylar özetle şöyledir:

7. Elektrik abonesi olan başvurucu Şirket, elektrik faturalarında kayıp kaçak ve diğer bedeller altında haksız olarak tahsilat yapıldığını ileri sürerek 30/5/2016 tarihinde dağıtıcı şirkete karşı alacak davası açmıştır.

8. Vezirköprü 1. Asliye Hukuk Mahkemesi (Mahkeme) 10/10/2017 tarihinde davayı reddetmiştir. Mahkeme gerekçesinde; dava tarihinden sonra yürürlüğe giren 4/6/2016 tarihli ve 6719 sayılı Kanun ile 14/3/2013 tarihli ve 6446 sayılı Elektrik Piyasası Kanunu'na eklenen geçici 20. madde uyarınca kanun değişikliğinin derdest davaları uygulanacağı ve dava konusu bedellerin Eneri Piyasası Düzenleme Kurumu kararlarına dayanılarak alınmış olduğu belirtilmiştir. Ayrıca Mahkeme, kanun değişikliği nedeniyle davanın reddedildiğini açıklayarak davalılar lehine vekâlet ücretine hükmetmemiştir.

9. Başvurucu, davanın esasına ve vekâlet ücretine ilişkin itirazları kapsamında istinaf yoluna başvurmuştur. Samsun Bölge Adliye Mahkemesi 3. Hukuk Dairesi 30/3/2018 tarihinde istinaf talebini kısmen kabul ederek Mahkeme kararını kaldırmıştır. İstinaf Mahkemesi, 6719 sayılı Kanun hükümleri uyarınca dava konusuz kaldığından karar verilmesine yer olmadığına ve dava tarihi itibarıyla dava açmakta haklı olduğundan başvurucu lehine 2.180 TL maktu vekâlet ücretine kesin olmak üzere hükmetmiştir.

10. Nihai karar 25/4/2018 tarihinde başvurucuya tebliğ edilmiştir.

11. Başvurucu 8/5/2018 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

IV. İLGİLİ HUKUK

12. İlgili hukuk için bkz. Aksaray Tır Nakliyat San. ve Tic. Ltd. Şti., B. No: 2017/36736, 19/8/2018, §§ 17-46.

V. İNCELEME VE GEREKÇE

13. Mahkemenin 19/11/2020 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

14. Başvurucu, 6719 sayılı Kanun hükümlerinin geçmişe etkili olarak yürürlüğe girmesinin ve aleyhe olan kanun değişikliğin devam eden davada uygulanmasının hukuki güvenlik ilkesine aykırı olduğunu belirtmiştir. Başvurucu, kayıp kaçak ve diğer bedellerin haksız olarak tahsil edildiğini iddia etmiştir. Başvurucu sonuç olarak bu gerekçelerle adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

B. Değerlendirme

15. Başvuru konusuna ilişkin ilkeler Anayasa Mahkemesince daha önce Aksaray Tır Nakliyat San. ve Tic. Ltd. Şti. kararında ortaya konulmuştur.

16. Aksaray Tır Nakliyat San. ve Tic. Ltd. Şti. kararında, kanun değişikliklerinin yürürlüğe girdiği tarih itibarıyla derdest olan davalara etkisine ilişkin değerlendirmenin derece mahkemelerinin takdirinde olduğu belirtilmiştir. Bununla birlikte bu husus daha önce norm denetimi kapsamında incelenmiş ve yargısal kararlar arasındaki çelişkililere dikkat çekilerek kanuni düzenlemeden önce müktesep hak söz konusu olmadığından yeni düzenlemenin devam eden uyuşmazlıklara uygulanmasının hukuki güvenlik ilkesini ve daha

geniş anlamıyla hak arama özgürlüğünü zedelemediği sonucuna varılmıştır. Belirsizliklerin giderilmesine yönelik sonradan kanun koyucu tarafından birtakım yasal düzenlemeler yapıldığı ifade edilmiştir (Aksaray Tır Nakliyat San. ve Tic. Ltd. Şti., §§ 62-67).

17. Anılan kararda, idare tarafından tahsil edilen kayıp kaçak bedelinin tüketicilere iadesi hususunda uygulamada bir belirsizlik bulunduğu ve farklı yargı kolları arasında açık ve istikrarlı bir uygulama bulunmadığı tespit edildikten sonra adli yargı yerinde açılan davaların mutlak surette lehe sonuçlanması yönünde haklı bir beklentiden söz edilemeyeceği açıklanarak, kanun koyucunun amacının yargı kolları arasındaki farklılığı gidermeye ve dolayısıyla hukuki güvenliği sağlamaya yönelik olduğu ifade edilmiştir. Başvurucunun, tahsil edilen bedelin hangi nedenle ölçüsüz olduğu hususunda da bir açıklama yapmadığını ve herhangi bir sebep de bildirmediğini dikkate alan Anayasa Mahkemesi müdahalenin başvurucuya şahsi olarak aşırı bir külfet yüklemediğini belirtmiştir (Aksaray Tır Nakliyat San. ve Tic. Ltd. Şti., §§ 69-76).

18. Başvurucu yargılama sırasında yürürlüğe giren kanun hükmünün aleyhe sonuç doğurmuş olmasından yakınmaktadır. Benzer şikâyetin incelendiği Aksaray Tır Nakliyat San. ve Tic. Ltd. Şti. kararında açıklanan ilkelerden somut olay özelinde ayrılmayı gerektirir bir durum bulunmadığı anlaşıldığından adil yargılanma hakkına yönelik açık bir ihlalin olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

19. Açıklanan nedenlerle başvurunun diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

VI. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adil yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA 19/11/2020 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

A.A.A.

B. No: 2018/17071 | Karar tarihi: 19.11.2020

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2018/17071

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

A.A.A. BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2018/17071)

Karar Tarihi: 19/11/2020

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

GİZLİLİK TALEBİ KABUL

Başkan : Kadir ÖZKAYA

Üyeler : Engin YILDIRIM

M. Emin KUZ

Rıdvan GÜLEÇ

Yıldız SEFERİNOĞLU

Raportör : Volkan ÇAKMAK

Başvurucu : A.A.A

Vekili : Av. Hatice Ferhan GÜRER

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, yargı kararının gereği gibi uygulanmaması nedeniyle kararın icrası hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 12/6/2018 tarihinde yapılmıştır.

3. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

4. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

5. Bölüm Başkanı tarafından başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

6. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık görüş bildirmemiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

7. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle olaylar özetle şöyledir:

8. 25/8/2011 tarihli ve 652 sayılı Millî Eğitim Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname'ye 1/3/2014 tarihli ve 6528 sayılı Kanun ile eklenen geçici 10. madde hükmü uyarınca, okul müdürü olarak görev yapan ve görev süresi dört yıl ve üzeri olan öğretmenlerin müdürlük görevi 2013/2014 ders yılının bitimi itibarıyla başka hiçbir işleme gerek kalmaksızın sona erdirilmiştir. 652 sayılı Kanun Hükmünde Kararname'nin 37. maddesi uyarınca da müdürlük görevine atama yapılmasına dair usul ve esasların yönetmelik ile düzenleneceği hüküm altına alınmıştır. Bu hüküm uyarınca, Millî Eğitim Bakanlığına Bağlı Eğitim Kurumları Yöneticilerinin Görevlendirilmelerine İlişkin Yönetmelik (Yönetmelik) 10/6/2014 tarihli ve 29026 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.

9. Başvurucu, Millî Eğitim Bakanlığı (MEB) bünyesinde lise müdürü olarak görev yapmakta iken 652 sayılı Kanun Hükmünde Kararname gereği sona erecek olan yöneticilik görev süresinin uzatılması için başvuruda bulunmuştur.

10. Bu talebi üzerine Yönetmelik uyarınca değerlendirmeye tabi tutulan ve 54,75 puan takdir edilen başvurucunun yöneticilik görev süresi, müdürlük görevi için gereken 75 puan şartını sağlayamadığı gerekçesiyle 10/9/2014 tarihli işlemle uzatılmamış ve öğretmen olarak ataması yapılmıştır.

11. Başvurucu söz konusu işleme karşı İzmir 1. İdare Mahkemesi nezdinde iptal davası açmıştır.

12. İzmir 1. İdare Mahkemesi öncelikle işlemin yürütmesini durdurmuş ve aynı gerekçeye yer vererek 26/2/2015 tarihli kararı ile işlemi iptal etmiştir. Gerekçenin ilgili kısmı şöyledir:

"... yönetmelikte yer alan Görev Süreleri Uzatılacak Eğitim Kurumu Müdürleri Değerlendirme Formu incelendiğinde, değerlendirme kriterlerinin; olumluluk arz eden Düşünce yapısı, tavır ve davranış, vasıf, karakter ve benzeri niteliklerden oluştuğu, bu kriterlerin evet ya da hayır ile doldurulacağı ve hayır denilen kriterler için puan verilmemesi öngörülmüş olup, bu duruma göre, hakkında değerlendirme yapılan yönetici için puan verilmeyen kriterler bakımından, puan vermemenin dayanağının, somut bilgi ve belge ile açıklığa kavuşturularak ispatlanması gerekmektedir.

İncelenen uyuşmazlıkta, Mahkememizce davacıya düşük puan verilmesinin sebeplerinin açık bir şekilde ortaya konularak, formdaki her bir puanlamanın dayanağını oluşturan somut tüm bilgi ve belgelerin istenilmesine rağmen, davalı idarece değerlendirmelerinin dayanağını oluşturan bilgi ve belgelerin sunulmadığı, her ne kadar bazı kriterler gözlemlere dayanılarak değerlendirilebilecek ise de, bazı kriterlere hayır denilerek puan vermemenin ancak davacı hakkında açılmış soruşturma olması ve disiplin cezası verilmiş olmasını gerektirdiği halde bu konuda davacı hakkında soruşturma ve disiplin cezası bilgisine de yer verilmediği ve davacının müdürlük görevinde başarısızlığına veya yetersizliğine ilişkin herhangi bir bilgi ve belgenin dosyaya ibraz edilmediği görülmektedir.

Bu durumda, dava konusu değerlendirme işleminin nesnel, somut ölçme ve değerlendirme kriterlerine dayanmadığı ve bu haliyle objektiflikten uzak, soyut ve dayanaksız olması

nedeniyle hukuka aykırı olduğu sonucuna varılmış olup, buna bağlı olarak davacının müdür olarak görev yaptığı okuldaki görev süresinin uzatılmayarak İzmir Çiğli Halk Eğitim Merkezine öğretmen olarak atanmasına ilişkin işlemde de hukuka uyarlık bulunmamaktadır."

13. İzmir Bölge İdare Mahkemesi 1. Kurulu 21/10/2015 tarihli kararıyla iptal hükmünü onanmış ve karar düzeltme istemini 19/1/2016 tarihinde reddetmiştir.

14. Başvurucu söz konusu iptal kararı gereği yeniden değerlendirmeye tabi tutulmuş ve 52,25 puanla takdir edilmiştir. Başvurucunun yeniden değerlendirmeye göre yine 75 puan barajının altında kalması nedeniyle 20/2/2015 tarihli işlemle görev süresi uzatılmamıştır.

15. Başvurucu, ikinci değerlendirme üzerine tesis edilen 20/2/2015 tarihli görev süresinin uzatılmaması işlemini de dava konusu etmiştir.

16. İzmir 2. İdare Mahkemesi 26/10/2015 tarihli kararıyla ikinci değerlendirme üzerine tesis edilen işlemi iptal etmiştir. Gerekçenin ilgili kısmı şöyledir:

" 2709 sayılı Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nın 138. maddesinin 4. fıkrasında; 'Yasama ve yürütme organları ile idare, mahkeme kararlarına uymak zorundadır; bu organlar ve idare, mahkeme kararlarını hiçbir suretle değiştiremez ve bunların yerine gösterilmesini geciktiremez.' hükmüne yer verilmiş, 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanunu'nun 'Kararların sonuçları' başlıklı 28. maddesinin 1. bendinde de; Danıştay, bölge idare mahkemeleri, idare ve vergi mahkemelerinin esasa ve yürütmenin durdurulmasına ilişkin kararlarının icaplarına göre idarenin, gecikmeksizin işlem tesis etmeye veya eylemde bulunmaya mecbur olduğu, bu sürenin hiçbir şekilde kararın idareye tebliğinden başlayarak otuz günü geçmeyeceği belirtilmiştir.

...

Bakılan davada, daha önceden davacı hakkında yapılan değerlendirme sonucu başarısız sayılması ve bunun sonucu olarak müdürlük görevinin uzatılmamasına dair işlemlere karşı İzmir 1. İdare Mahkemesi'nin E:2014/1558 sayılı dosyasında açılan davada, değerlendirme puanının tanzimine ilişkin formun, nesnel, somut ölçme ve değerlendirme kriterlerine dayanmadığı ve bu haliyle objektiflikten uzak, soyut ve dayanaksız olması nedeniyle hukuka aykırı olduğu gerekçesiyle yürütmesinin durdurulmasına karar verildiği, akabinde söz konusu yürütmenin durdurulması kararının yerine getirilmesi amacıyla davalı idare tarafından tanzim edilen dava konusu değerlendirme formunun da aynı şekilde tanzim edildiği, formda yer alan değerlendirmeye esas sorulardan 'hayır' olarak yanıtlananların hangi sebeple 'hayır' olarak düzenlendiğinin ve dayanağının gösterilmediği gibi bu yolda Mahkememize gönderilen savunma ve eklerinde de somut bir gerekçenin gösterilmediği anlaşılmakta olup, değerlendirme formunun bu haliyle nesnel, somut ölçme ve değerlendirme kriterlerine dayanmadığı, objektiflikten uzak, soyut, dayanaksız ve gerekçesiz olduğu görülmüştür.

Bu durumda; davacının, mahkeme kararı ve Görev Süresi Uzatılacak Eğitim Kurumu Müdürleri Değerlendirme Formu gereğince yeniden yapılan değerlendirme sonucu başarısız sayılmasına ilişkin işlem ile müdürlük görev süresinin uzatılmamasına dair dava konusu işlemlerde, İzmir 1. İdare Mahkemesi'nin 05.12.2014 gün ve E:2014/1558 sayılı kararı ile verilen yürütmenin durdurulması kararının gerekçelerine uygun işlemler tesis edilmediği ve mahkeme kararında yer alan gerekçelerin yerine getirilmediği açık olup, dava konusu işlemlerde hukuka uyarlık görülmemiştir."

17. İzmir Bölge İdare Mahkemesi 1. Kurulu 9/2/2016 tarihli kararıyla iptal hükmünü onanmış ve karar düzeltme istemini 26/4/2016 tarihinde reddetmiştir.

18. Başvurucu söz konusu iptal kararı gereği yeniden değerlendirmeye tabi tutulmuş ve 49,25 puanla takdir edilmiştir. Başvurucunun yeniden değerlendirmeye göre yine 75 puan barajının altında kalması nedeniyle görev süresi uzatılmamıştır.

19. Başvurucu üçüncü değerlendirme üzerine tesis edilen görev süresinin uzatılmaması işlemini de dava konusu etmiştir.

20. İzmir 3. İdare Mahkemesi 2/3/2016 tarihli kararıyla üçüncü değerlendirme üzerine tesis edilen işlemi iptal etmiştir. Gerekçenin ilgili kısmı şöyledir:

"... değerlendirme işleminin, dayanağı yönetmelik hükmünün yürütülmesinin durdurulması nedeniyle dayanağının kalmadığı anlaşıldığından, dava konusu değerlendirme işleminde bu yönden hukuka uyarlık bulunmamıştır.

Diğer taraftan, yargı kararı üzerine yapılan dava konusu değerlendirme formunun da aynı şekilde tanzim edildiği, değerlendirme formunun bu haliyle nesnel, somut ölçme ve değerlendirme kriterlerine dayanmadığı, objektiflikten uzak, soyut, dayanaksız ve gerekçesiz olduğu, yargı kararının gerekçelerine uygun işlemler tesis edildiğinden ve mahkeme kararının yerine getirildiğinden bahsedilmesine olanak bulunmadığı anlaşıldığından, dava konusu işlemde bu bakımdan da hukuka uyarlık görülmemiştir."

21. İzmir Bölge İdare Mahkemesi 1. Kurulu 8/11/2016 tarihli kararıyla iptal hükmünü onanmıştır.

22. Başvurucu söz konusu iptal kararı gereği yeniden dördüncü kez değerlendirmeye tabi tutulmuş ve 26,87 puanla takdir edilmiştir. Başvurucunun yeniden değerlendirmeye göre yine 75 puan barajının altında kalması nedeniyle görev süresi uzatılmamıştır.

23. Başvurucu, müdür olarak görev yapamaması nedeniyle uğradığını ileri sürdüğü özlük haklarına ilişkin maddi zararın da tazmini için İzmir 3. İdare Mahkemesi nezdinde tam yargı davası açmıştır. İzmir 3. İdare Mahkemesi Hâkimliği davayı 25/11/2016 tarihli kararı ile reddetmiştir. Ret gerekçesinde başvurucunun söz konusu iptal kararlarının başvurucunun doğrudan müdürlük görevine atanmasına yönelik olmadığı belirtilerek başvurucunun gerçekleşmiş bir maddi zararının bulunmadığı ifade edilmiştir. Söz konusu karar İzmir Bölge İdare Mahkemesi 1. Dava Dairesinin 7/3/2017 tarihli kararı ile onanmıştır.

24. Başvurucu dördüncü kez yapılan değerlendirme üzerine tesis edilen görev süresi uzatılmaması işlemini de dava konusu etmiştir. Başvurucu bu dava ile ayrıca uğradığını ileri sürdüğü maddi ve manevi zararların da tazmini talep etmiştir. Başvurucu tazminat isteminde bulunurken lehine verilen iptal kararlarının gereği gibi uygulanmadığını ve sürekli dava açmak zorunda bırakıldığını, bu nedenle maddi manevi zarara uğradığını ileri sürmüştür.

25. İzmir 2. İdare Mahkemesi 10/10/2017 tarihli kararıyla davaya konu işlemi iptal etmiş, tazminat talebini ise reddetmiştir. Kararın ilgili kısmı şöyledir:

"İncelenen uyuşmazlıkta, Mahkememizce davacı hakkında idarece 4. kez yapılan değerlendirme işleminde de, hangi kriterlere ve hangi mevzuata göre değerlendirme yapıldığının sorulduğu, formdaki her bir puanlamanın dayanağını oluşturan somut tüm bilgi ve belgelerin istenilmesine rağmen, davalı idarece değerlendirmenin değerlendirme formu

ek-1 de belirtilen değerlendirme kriterlerine ve puan yüzdelerine göre elektronik ortamda yapıldığının beyan edildiği, değerlendirmelerinin dayanağını oluşturan tüm bilgi ve belgelerin sunulmadığı, davacı hakkında değerlendirmede bulunan öğretmenlerden İ.G. ve O.K.'nın 3. değerlendirmede 'evet' dediği bazı hususlara, dava konusu 4. değerlendirmede 'hayır' dediği, değerlendirmeyi yapan yöneticilerden davacı ile 6 aydan az süreli çalışan yönetici olmadığı görülmektedir.

Bu durumda, yargı kararı üzerine yapılan dava konusu değerlendirme formunun da benzer şekilde tanzim edildiği, değerlendirme formunun bu haliyle nesnel, somut ölçme ve değerlendirme kriterlerine dayanmadığı, objektiflikten uzak, soyut, dayanaksız ve gerekçesiz olduğu, yargı kararının gerekçelerine uygun işlemler tesis edildiğinden ve mahkeme kararının yerine getirildiğinden bahsedilmesine olanak bulunmadığı anlaşıldığından, dava konusu işlemlerde hukuka uyarlık görülmemiştir.

Öte yandan; dava konusu işlemlerin, yukarıda yer verilen gerekçe ile hukuka uygun bulunmaması nedeniyle, idarece karar gerekçeleri gözetilerek yeniden değerlendirme yapılması gerektiği açık olup, değerlendirme işleminin hukuka uygun bulunmamasının, davacının anılan müdürlükteki görev süresinin uzatılması ve göreve iade edilmesi sonucunu doğurmayacağı da kuşkusuzdur.

...

Doktrinde idarenin hukuki sorumluluğu; kamu hizmetlerinden ötürü uğranılan zararlarile idarelerin hukuk dışı işlem ve eylemlerinden ötürü uğranılan zararların karşılanıp giderilmesini amaçlayan hukuki bir kurum olarak tanımlanmaktadır.

Görülen bir kamu hizmetinin kuruluşu ve işleyişi sırasında meydana gelen aksaklıkların yani hizmetin, hiç işlememesi, geç işlemesi veya kötü işlemesi nedeniyle meydana gelen durumlar idarelerin hizmet kusurunu oluşturmakta olup, sayılan hallerde ortaya çıkan hizmet kusuru nedeniyle kişilerin uğramış oldukları zararların tazmini anılan anayasa hükmü gereği zorunlu bulunmaktadır.

Bu kapsamda idarenin hukuki sorumluluğundan söz edebilmek için ortada belli bir zararın bulunması ve bunun idareye yükletilebilecek işlem ve eylemden doğması yani zararla faaliyet arasında illiyet bağının bulunması gerekir. Bu koşullardan birinin yokluğu veya zararın; zarar gören kişinin veya üçüncü kişilerin eyleminden doğmuş olması halinde idarenin sorumluluğu kusuru oranında ortadan kalkmaktadır.

...

Uyuşmazlıkta; her ne kadar davacı tarafından, değerlendirme sonucu başarısız sayılma işlemleri ile görev süresinin uzatılmaması işlemlerinin iptali istemiyle açılan davalarda ve İzmir Cumhuriyet Başsavcılığı'na suç duyurusunda bulunma esnasında avukata serbest meslek makbuzu karşılığı ödediği avukatlık ücretleri maddi tazminat olarak istenmişse de, avukata asgari ücret üzerinden sözleşme ile ödenen ücretler, işlemden doğan zorunlu bir masraf olmayıp davacı tarafından ihtiyari olarak ödenen bir miktar olduğundan ve maddi tazminat olarak ödenmesini gerektiren bir husus bulunmadığından, davacının maddi tazminat isteminin reddi gerektiği sonucuna ulaşılmıştır.

...

Manevi tazminat ise; patrimuanda meydana gelen bir eksilmeyi karşılamaya yönelik bir tazmin aracı olmayıp, manevi tatmin aracıdır. Manevi tazminata hükmedilmesi için kişinin

fizik yapısını zedeleyen, yaşama ve kazanma gücünün azalması sonucunu doğuran olayların meydana gelmesi ve idarenin hukuka aykırı bir işlem veya eylemi sonucunda ağır bir elem ve üzüntünün duyulmuş olması veya şeref ve haysiyetinin rencide edilmiş bulunması gerekir.

Bakılan davada, davacının tazminat istemine konu olan davalı idare işlemlerinin, değerlendirme formunun nesnel, somut ölçme ve değerlendirme kriterlerine dayanmadığı gerekçesiyle iptal edildiği, anılan işlemlerin iptal edilmesinde, idarenin ağır hizmet kusuru bulunmadığı, hukuki değerlendirme hatasının bulunduğu, bu nedenle de idarenin manevi tazminat ödemesini gerektirecek bir hususun bulunmadığı sonucuna ulaşıldığından, davacının koşulları oluşmayan manevi tazminat isteminin reddi gerekmektedir."

26. Başvurucu istinaf başvuru dilekçesinde davanın, 6/1/1982 tarihli ve 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanunu'nun 28. maddesinin üçüncü fıkrası uyarınca yargı kararının uygulanmaması nedeniyle açılan bir tazminat davası olduğunu, idarenin de yargı kararlarını açıkça uygulamadığını ifade etmiştir. İzmir Bölge İdare Mahkemesi 1. Dava Dairesi 3/4/2018 tarihli kararı ile İzmir 2. İdare Mahkemesinin 10/10/2017 tarihli hükmünü onamıştır.

27. Diğer taraftan başvurucu 15/6/2016 tarihinde İzmir İl Millî Eğitim Müdürlüğüne başvurarak lehine verilmiş olan yargı kararlarının gereği gibi uygulanmasını talep etmiştir.

28. İlgili idare 22/6/2016 tarihli cevabında başvurucu hakkında verilen tüm yargı kararlarının uygulandığını ve yapılacak bir işlem bulunmadığını belirtmiştir.

29. Başvurucu 2018 yılının Ocak ayında yaş haddinden emekli olmuştur.

30. Başvurucu, İzmir Bölge İdare Mahkemesi 1. Dava Dairesi 3/4/2018 tarihli kararını 15/5/2018 tarihinde tebellüğ etmesinin ardından 12/6/2018 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

IV. İLGİLİ HUKUK

A. Ulusal Hukuk

1. İlgili mevzuat

31. 6/1/1982 tarihli ve 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanunu'nun "Kararların sonuçları" kenar başlıklı 28. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"1. Danıştay, bölge idare mahkemeleri, idare ve vergi mahkemelerinin esasa ve yürütmenin durdurulmasına ilişkin kararlarının icaplarına göre idare, gecikmeksizin işlem tesis etmeye veya eylemde bulunmaya mecburdur. Bu süre hiçbir şekilde kararın idareye tebliğinden başlayarak otuz günü geçemez.

...

3. Danıştay, bölge idare mahkemeleri, idare ve vergi mahkemeleri kararlarına göre işlem tesis edilmeyen veya eylemde bulunulmayan hallerde idare aleyhine Danıştay ve ilgili idari mahkemede maddi ve manevi tazminat davası açılabilir."

32. 652 sayılı Kanun Hükmünde Kararname'nin mülga geçici 10. maddesinin (8) numaralı bendi ile 37. maddesinin (8) numaralı bendi sırasıyla şöyledir:

"Bu maddenin yürürlüğe girdiği tarih itibarıyla halen Okul ve Kurum Müdürü, Müdür Başyardımcısı ve Yardımcısı olarak görev yapanlardan görev süresi dört yıl ve daha fazla olanların görevi, 2013-2014 ders yılının bitimi itibarıyla başka bir işleme gerek kalmaksızın

sona erer. Görev süreleri dört yıldan daha az olanların görevi ise bu sürenin tamamlanmasını takip eden ilk ders yılının bitimi itibarıyla başka bir işleme gerek kalmaksızın sona erer."

"Okul ve Kurum Müdürleri, İl Millî Eğitim Müdürünün teklifi üzerine, Müdür Başyardımcısı ve Yardımcıları ise Okul veya Kurum Müdürünün inhası ve İl Millî Eğitim Müdürünün teklifi üzerine Vali tarafından dört yıllığına görevlendirilir. Bu görevlendirmelerin süre tamamlanmadan sonlandırılması, süresi dolanların yeniden görevlendirilmesi ile bu fıkranın uygulanmasına ilişkin diğer usul ve esaslar yönetmelikle düzenlenir. Bu fıkra kapsamındaki görevlendirmeler özlük hakları, atama ve terfi yönünden kazanılmış hak doğurmaz"

33. İlk işlem tarihi itibarıyla yürürlükte olan Millî Eğitim Bakanlığına Bağlı Eğitim Kurumları Yöneticilerinin Görevlendirilmelerine İlişkin Yönetmelik'in "Müdürlük görev süresinin uzatılması kenar başlıklı" 15. maddesi şöyledir:

"Görev sürelerinin uzatılmasını isteyen müdürler elektronik ortamda başvuruda bulunur. Müdürlükte dört yıllık görev süresini dolduranlar ile görev yaptıkları eğitim kurumunda sekiz yıllık görev süresini dolduran müdürler, Ek-1'de yer alan Görev Süreleri Uzatılacak Eğitim Kurumu Müdürleri Değerlendirme Formu üzerinden değerlendirilir.

Ek-1'de yer alan Form üzerinden yapılacak değerlendirme, müdürlük görev süresinin sona ereceği ders yılının son gününe göre üç ay öncesinden itibaren yapılır.

Ek-1'de yer alan Formun değerlendirilme sürecine ilişkin iş ve işlemler, il millî eğitim müdürlüklerinin koordinesinde eğitim kurumunun bağlı olduğu ilçe millî eğitim müdürlüklerince yürütülür."

34. Yönetmelik'in Ek-1 kısmında "Görev Süreleri Uzatılacak Eğitim Kurumu Müdürleri İçin Değerlendirme Formu" yer almaktadır. Bu kısımda 120 farklı önerme bulunmaktadır. Önermeler mesleğin yürütümüne ilişkin davranışlara/eylemlere (problem çözmede inisiyatif kullanarak acil kararlar alabilir, kurumun fiziki kapasitesinin etkin ve verimli kullanılmasını sağlar, öğretmenleri ve öğrencileri motive edici çalışmalar planlar, katılır ve destekler vb.) yöneliktir ve her önerme ayrı ayrı puanlanmaktadır. Yönetmelik bugüne değin birden fazla kez olmak üzere değiştirilmiştir. Günümüzde 21/6/2018 tarihli ve 30455 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Millî Eğitim Bakanlığı Eğitim Kurumlarına Yönetici Görevlendirme Yönetmeliği yürürlüktedir.

2. Yargı Kararları

35. Danıştay İdari Dava Daireleri Kurulunun yargı kararının uygulanmaması nedeniyle açılan tazminat davasının reddi yönünde verilen ısrar kararının bozulmasına ilişkin 22/4/2014 tarihli ve E.2011/1088, K.2014/1787 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"Anayasada ve Yasada yer alan emredici kurallar karşısında idarenin, maddi ve hukuki koşullara göre uygulanabilir nitelikte olan bir yargı kararını aynen ve gecikmeksizin uygulamaktan kaçınmasının, 'ağır hizmet kusuru' oluşturacağı açık bulunduğundan, idari işlemin tarafı olan kişinin hizmet kusuru nedeniyle duyduğu her türlü sıkıntı ve üzüntüden kaynaklanan manevi zararının giderilmesi gerekmektedir.

İncelenen olayda; davacının 2006 yılı sicil raporunun 'orta' olarak düzenlenmesine ilişkin işlemin yargı kararı ile iptal edilmesi üzerine, aynı yıl sicil raporunun yine aynı başarı düzeyine karşılık gelecek not seviyesinde (71 notla yine orta olarak) düzenlenmiştir. Ayrıca davacının hakkındaki soruşturma ve iddiaların sadece bununla ilgili sicil hanelerinin

değerlendirilmesinde dikkate alınması gerektiği yönündeki iptal kararının gerekçesi dikkate alınmamış ve yeniden düzenlenen 2006 yılı sicil raporunda hakkındaki soruşturma ve iddialarla ilgili olmayan sicil haneleri aynı şekilde olumsuz değerlendirilmiş ve bunun sonucunda davacının 2006 yılı sicili yine 71 notla orta olarak düzenlenmiştir.

Belirtilen durum karşısında, idarenin mevcut Anayasal ve yasal hükümleri gözardı etmek suretiyle yargı kararının uygulanmaması kastı ile hareket ettiği ve bunun sonucunda davacının manevi olarak zarara uğradığı kabul edilmelidir.

Bu itibarla; olayda manevi tazminat ödenmesini gerektirecek koşullar oluştuğundan, davacı hakkındaki yargı kararını uygulamadığı saptanan davalı idarenin, olaydaki kusurunun niteliği ve ağırlığının dikkate alınarak Mahkemece takdir edilecek miktarda manevi tazminatın davacıya ödenmesine hükmedilmesi gerekmektedir."

36. Danıştay Onikinci Dairesi 17/10/2017 tarihli ve E.2016/8661, K.20174829 sayılı kararı ile hizmet sözleşmesinin feshi işleminin iptaline yönelik olarak verilen yargı kararının uygulanmaması üzerine açılan tazminat davasının kabulüne ilişkin Afyonkarahisar İdare Mahkemesince verilen 15/3/2013 tarihli ve E.2012/943, K.2013/205 sayılı kararı onamıştır. Kararın ilgili kısmı şöyledir:

"...idare tarafından yargı kararının uygulanmaması ve/veya çeşitli bahanelerle uygulanmasının geciktirilmesi sonucunu doğuran ve hukuk düzeniyle bağdaşmayacak ve hatta yok denilecek kadar ağır nitelikte hukuka aykırılığı açık olan dava konusu işlemin iptal edilerek hukuk düzeninden silinmesi gerektiği sonuç ve kanaatine varıldığı, yaklaşık 8 ay gibi bir süredir yargı kararını uygulamadığı anlaşılan davalı idarenin bu tavrının ağır hizmet kusuru oluşturduğu sonuç ve kanaatine varıldığından, davacının yaşadığı üzüntünün karşılığı olacak ve davalı idarenin olaydaki kusurunun niteliğini ve ağırlığını ifade edecek ölçüde ve istemiyle sınırlı olarak 10.000,00-TL manevi tazminatın dava tarihinden itibaren işleyecek yasal faiziyle birlikte davalı idareden tazmini gerektiği gerekçesiyle dava konusu işlemin iptali ve davalı idarece olayda kişisel kusuru bulunan kişi veya kişilere rücu edilmek kaydıyla davacının manevi tazminat isteminin kabulüyle, 10.000,00-TL manevi tazminatın dava tarihi olan 19.11.2012 tarihinden itibaren işletilecek yasal faiziyle birlikte davacıya ödenmesi..."

37. Danıştay İkinci Dairesi yargı kararının uygulanmaması nedeniyle açılan tazminat davasının reddi yönünde verilen kararı 28/11/2017 tarihli ve E.2017/1297, K.2017/7408 sayılı hükmü ile bozmuştur. Kararın ilgili kısmı şöyledir:

"Anayasada ve Yasada yer alan emredici kurallar karşısında idarenin, maddi ve hukuki koşullara göre uygulanabilir nitelikte olan bir yargı kararını aynen ve gecikmeksizin uygulamaktan kaçınmasının, 'ağır hizmet kusuru' oluşturacağı açık bulunduğundan, idari işlemin tarafı olan kişinin hizmet kusuru nedeniyle duyduğu her türlü sıkıntı ve üzüntüden kaynaklanan manevi zararının giderilmesi gerekmektedir.

İncelenen olayda; davacının 2006 yılı sicil raporunun 'iyi' olarak düzenlenmesine ilişkin işlemin yargı kararı ile iptal edilmesi üzerine, aynı yıl sicil raporunun yine aynı başarı düzeyine karşılık gelecek not seviyesinde (84,5 notla yine iyi olarak) düzenlenmesi karşısında, idarenin mevcut Anayasal ve yasal hükümleri gözardı etmek suretiyle yargı kararının uygulanmaması kastı ile hareket ettiği ve bunun sonucunda davacının manevi olarak zarara uğradığı kabul edilmelidir.

Bu itibarla; olayda manevi tazminat ödenmesini gerektirecek koşullar oluştuğundan, davacı

hakkındaki yargı kararını uygulamadığı saptanan davalı idarenin olaydaki kusurunun niteliği ve ağırlığının dikkate alınarak, davacının talebini aşmayacak ve Mahkemece takdir edilecek miktarda manevi tazminatın davacıya ödenmesine hükmedilmesi gerekmekte iken, koşulları oluşmadığı gerekçesiyle istemin reddine hükmedilmesinde hukuki isabet görülmemiştir."

38. Danıştay Beşinci Dairesi girilen meslek sınavında başarısız sayılma işleminin iptaline dair yargı kararının uygulanmaması nedeniyle yoksun kalınan maddi hakların ve duyulan üzüntüye karşılık gelen manevi tazminatın ödenmesine hükmeden Ankara 7. İdare Mahkemesinin 8/4/2014 tarihli ve E.2014/245, K.2014/439 sayılı kararını 26/1/2015 tarihli ve E.2014/7198, K.2015/399 sayılı hükmü ile onamıştır.

39. Danıştay Sekizinci Dairesi, yargı kararının uygulanmaması nedeniyle açılan tazminat davasının süre aşımı gerekçesiyle reddi yönünde verilen İstanbul 6. İdare Mahkemesinin 22/5/2015 tarihli ve E.2015/1148, K.2015/1270 sayılı kararını bozmuştur. Daire, kararında yargı kararının uygulanması taleplerin on yıllık genel zamanaşımı süresine tabi olduğunu ifade etmiştir. Bozma kararının ilgili kısmı şöyledir:

"Olayda, davacı şirket tarafından İstanbul 9. İdare Mahkemesi'nin 19/07/2012 gün ve E:2011/1673,K: 2012/1601 sayılı kararının 20/12/2012 tarihinde kesinleşmesi üzerine, söz konusu yargı kararının uygulanması istemiyle on yıllık genel zamanaşımı süresi içerisinde 13/10/2014 tarihinde yapılan başvuruya altmış günlük cevap verme süresi ve bu süreden itibaren altmış günlük dava açma süresi geçtikten sonra 21/04/2015 tarihli işlem ile cevap verildiği görülmektedir.

Bu durumda; dava açma süresinin, 2577 sayılı Kanunun 10. maddesinin ikinci fıkrasının son cümlesi kapsamında, davacının başvurusunun reddine ilişkin 21/04/2015 tarihli işlemin davacıya tebliğ edildiği tarihinden itibaren başlatılması gerektiği ve bu sonuçla da bakılmakta olan davada süre aşımı bulunmadığı anlaşıldığından, temyize konu kararda hukuki isabet bulunmadığı sonucuna varılmıştır."

B. Uluslararası Hukuk

1. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi

40. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (Sözleşme) 6. maddesinin (1) numaralı fıkrasının birinci cümlesi şöyledir:

"Herkes davasının, medeni hak ve yükümlülükleri ile ilgili uyuşmazlıklar ya da cezai alanda kendisine yöneltilen suçlamaların esası konusunda karar verecek olan, yasayla kurulmuş, bağımsız ve tarafsız bir mahkeme tarafından, kamuya açık olarak ve makul bir süre içinde, görülmesini isteme hakkına sahiptir."

2. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi İçtihadı

41. Sözleşme'nin adil yargılanma hakkını düzenleyen 6. maddesinde kararların icrasından açıkça bahsedilmemekle birlikte Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM), mahkemeye erişim hakkından yola çıkarak yargı kararlarının icra edilmesi hakkını adil yargılanma hakkının unsurlarından biri olarak kabul etmektedir. AİHM'e göre mahkemeye erişim hakkı, bir uyuşmazlığı mahkeme önüne götürme ve aynı zamanda mahkemece verilen kararın uygulanmasını isteme haklarını da kapsar. Mahkeme kararlarının uygulanması, yargılama sürecini tamamlayan ve yargılamanın sonuç doğurmasını sağlayan bir unsurdur. Karar uygulanmazsa yargılamanın da bir anlamı olmayacaktır (Hornsby/Yunanistan, B. No: 18357/91, 19/3/1997, § 40).

42. AİHM'e göre herhangi bir mahkeme tarafından verilen bir kararın icrası, 6. maddenin amaçları bağlamında davanın ayrılmaz bir parçası olarak düşünülmelidir (Hornsby/Yunanistan, § 40; Scordino/İtalya (No. 1) [BD], B. No: 36813/97, 29/3/2006, § 196). Kamu otoriteleri, nihai yargı kararına uymak için gerekli önlemleri almada başarısız olduğu takdirde 6/1. maddenin hükümlerini tüm yararlı etkilerinden mahrum bırakmış olurlar (Burdov/Rusya, B. No: 59498/00, 7/5/2002, § 37).

43. AİHM, yukarıdaki prensiplerin -sonuçları davacının medeni hakları üzerinde belirleyici olan idari uyuşmazlıklara ilişkin yargılamalar bağlamında- daha büyük bir öneme sahip olduğunu ifade etmektedir. Gerçekte davacı, devletin en üst idari mahkemesi önünde iptal başvurusunda bulunmak suretiyle yalnızca hakkında itirazda bulunulan kararın iptalini değil aynı zamanda ve her şeyden önce söz konusu kararın neticelerinin ortadan kaldırılmasını talep etmektedir. Dolayısıyla davacının etkili bir şekilde korunması ve hukuka uygunluğun yeniden sağlanması idari makamların kararı icra etme yükümlülüğünün olmasını gerektirir (Hornsby/Yunanistan, § 41; Kyrtatos/Yunanistan, B. No: 41666/98, 22/5/2003, §§ 31, 32).

44. AİHM, kesinleşmiş ve bağlayıcı bir yargı kararının lehine karar verilen tarafın zarar görmesine rağmen infaz edilmemesi durumunda Sözleşme'nin 6. maddesinin teminat altına aldığı mahkemeye erişim hakkının bir anlam ifade etmeyeceğini vurgulamaktadır. Hangi yargı makamı verirse versin bir yargı kararının veya hükmünün infaz edilmesi 6. madde anlamında davanın tamamlayıcı unsuru olarak değerlendirilmelidir (Burdov/Rusya, § 34).

45. AİHM, Sözleşme'nin 6. maddesi kapsamında bir yargı yerine ulaşma hakkının sadece teorik olarak bu hakkın tanınmasını değil aynı zamanda o yargı yerinden alınan nihai kararın icrasına yönelik meşru bir beklentiyi de koruduğunu kabul etmiştir (Apostol/Gürcistan, B. No: 40765/02, 28/2/2007, § 54).

46. Süzer ve Eksen Holding A.Ş./Türkiye (B. No: 6334/05, 23/10/2012, §§ 73-75) kararında 2577 sayılı Kanun'a göre açılabilecek tazminat davalarının yargı kararının icra edilmemesi şikâyetleri bakımından etkili bir iç hukuk yolu olup olmadığı tartışılmıştır. AİHM, bir kararın uygulanma biçiminin ilgilinin uğradığı maddi veya manevi zararın tazmin edilmesi hususuyla karıştırılmaması gerektiğini vurgulamıştır. AİHM, tam yargı davalarında bir yargı kararını uygulamamanın genellikle hizmet kusuru olarak değerlendirildiği doğru olsa dahi bu durumun bundan dolayı ortaya çıkan zararın tazminini sağlamak için yeterli olmadığını belirtmiştir.

47. AİHM 2577 sayılı Kanun'un özel hüküm (lex specialis) niteliğindeki hükümleri kapsamında öngörülen hukuk yolunun -mevcut davada olduğu gibi- yargı kararlarının uygulanmamasına dayandırılan şikâyetler bakımından uygun tazminat yolu oluşturmadığını belirtmiştir. AİHM aynı kararda, genel hüküm niteliğindeki tam yargı davası hükümlerinin idare tarafından yargı kararlarının icra edilmemesi konusunda uygulanabileceği varsayılsa dahi ne teorik ne de pratik olarak bu tarz bir davada etkinlik ve erişebilirlik şartlarının oluştuğunun ispatlanamadığını vurgulamıştır. AİHM bu bağlamda, Türk hukukuna göre yargı kararlarının aynen icrasının önünde aşılamaz bir engelin varlığı saptanmışsa idarenin başvuranlara mevcut durumun özelliklerine uygun olarak eski hâle getirmeye (restitutio in integrum) denk düşecek en uygun alternatif çözümü teklif etme yükümlüğünün olduğunu hatırlatmıştır. AİHM'e göre başvuruculların lehine herhangi bir sonuç doğuracağı varsayılsa dahi tam yargı davasından elde edecekleri sonuç, iptal davalarında elde ettiklerinden farklı olmayacaktır (Süzer ve Eksen Holding A.Ş./Türkiye, §§ 95-98).

48. Reisner/Türkiye (B. No: 46815/09, 21/7/2015, §§ 48-50) kararına konu olayda ise bir

bankaya elkonulması işleminin yargı kararıyla iptal edilmesine rağmen bu bankanın üçüncü bir kişiye satışı nedeniyle ilgili yargı kararının uygulanmaması söz konusudur. AİHM, başvurucunun dava açabilmekle birlikte iptal kararının icrasının mümkün olamadığına dikkati çekmiştir. AİHM'e göre yerel icra usulünün karmaşıklığı veya devletin bütçe sistemi, Sözleşme uyarınca bağlayıcı ve icra edilebilir yargısal kararların makul bir süre içinde icra edilmesini herkes için sağlama yükümlülüğünden devleti muaf tutamaz.

V. İNCELEME VE GEREKÇE

49. Mahkemenin 19/11/2020 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

50. Başvurucu; müdürlük görev süresinin uzatılmamasına ilişkin işlemlere yönelik olarak verilen iptal kararlarının şeklen uygulandığını, gereği gibi yerine getirilmediğini belirterek anayasal haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

B. Değerlendirme

51. Anayasa'nın "Hak arama hürriyeti" kenar başlıklı 36. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"Herkes, meşru vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahiptir."

52. Anayasa’nın 138. maddesinin son fıkrası şöyledir:

"Yasama ve yürütme organları ile idare, mahkeme kararlarına uymak zorundadır; bu organlar ve idare, mahkeme kararlarını hiçbir suretle değiştiremez ve bunların yerine getirilmesini geciktiremez."

53. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder (Tahir Canan, B. No: 2012/969, 18/9/2013, § 16). Başvurucunun iddiaları dikkate alındığında temel olarak yargı kararının gereği gibi uygulanmaması ve bu uygulamamaya bağlı olarak ihlal iddialarında bulunulduğu görüldüğünden incelemenin kararın icrası hakkı kapsamında yapılması uygun görülmüştür.

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

54. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan kararın icrası hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

a. Genel İlkeler

55. Hukuk güvenliği ve hukukun üstünlüğünün sağlanabilmesi için devletin her türlü işlem ve eyleminin yargı denetimine açık olması gerekir. Nitekim Anayasa’nın 125. maddesinin birinci fıkrasının ilk cümlesinde “İdarenin her türlü eylem ve işlemlerine karşı yargı yolu açıktır.” denilmek suretiyle bu husus anayasal güvenceye kavuşturulmuştur. Ancak hukuk güvenliğinin ve hukukun üstünlüğünün sağlanması için devletin işlem ve eylemlerine karşı yargı yolunun açık tutulması yeterli olmayıp yargı mercileri tarafından verilen kararların gecikmeksizin uygulanması da gerekir. Yapılan yargısal denetim neticesinde bir işlemin hukuka aykırı olduğu tespit edilmesine rağmen işlemin iptali yönündeki kararın

uygulanmaması, devletin işlem ve eylemlerine karşı yargı yolunun açık tutulmasını anlamsız hâle getirir. Zira hukuk güvenliği ve hukukun üstünlüğü sadece hukuka aykırılıkların tespit edilmesiyle değil bunların tüm sonuçlarıyla ortadan kaldırılmasıyla sağlanabilir (AYM, E.2012/73, K.2013/107, 3/10/2013).

56. Anayasa'nın 138. maddesinin dördüncü fıkrasına göre yasama ve yürütme organları ile idare, mahkeme kararlarına uymak zorundadır. Bu hükümde mahkeme kararlarına uyma ve bu kararları değiştirmeksizin yerine getirme hususunda yasama ve yürütme organları ile idare lehine herhangi bir istisnaya yer verilmemiştir. Yargı kararlarının ilgili kamu makamlarınca zamanında yerine getirilmediği bir devlette, bireylerin yargı kararıyla kendilerine sağlanan hak ve özgürlükleri tam anlamıyla kullanabilmeleri mümkün olmaz. Dolayısıyla devlet, yargı kararlarının zamanında icra edilmesini sağlayarak bireyler aleyhine oluşabilecek hak kayıplarını engellemekle ve bu yolla bireylerin kamu otoriteleri ile hukuk sistemine olan güven ve saygılarını korumakla yükümlüdür. Bu sebeple Anayasa'nın 2. maddesinde öngörülen hukuk devleti ilkesinin bir gereği olarak bireylerin kamu otoritesi ile hukuk sistemine olan güven ve saygılarını koruma adına vazgeçilemez bir görev ifa eden yargı kararlarının zamanında icra edilmeyerek sonuçsuz bırakılması kabul edilemez (bazı farklılıklarla birlikte bkz. Arman Mazman, B. No: 2013/1752, 26/6/2014, § 61).

57. Anayasa'nın 36. maddesinin birinci fıkrasında, herkesin yargı organlarına davacı veya davalı olarak başvurabilme ve bunun doğal sonucu olarak da iddia, savunma ve adil yargılanma hakkı güvence altına alınmıştır. Anılan maddeyle güvence altına alınan adil yargılanma hakkı, kendisi bir temel hak niteliği taşımasının ötesinde diğer temel hak ve özgürlüklerden gereken şekilde yararlanılmayı ve bunların korunmasını sağlayan en etkili güvencelerden biridir. Bu bağlamda Anayasa'nın yasama ve yürütme organları ile idarenin mahkeme kararlarına uyma zorunluluğunu ve mahkeme kararlarının değiştirilemeyeceği ile uygulanmasının geciktirilemeyeceğini ifade eden 138. maddesinin de adil yargılanma hakkının kapsamının belirlenmesinde gözetilmesi gerektiği açıktır (Arman Mazman, § 57).

58. Anayasa’nın 36. maddesinde ifade edilen hak arama özgürlüğü ve adil yargılanma hakkı, sadece yargı mercileri önünde davacı ve davalı olarak iddia ve savunmada bulunma hakkını değil yargılama sonunda hakkı olanı elde etmeyi de kapsayan bir haktır (AYM, E.2009/27, K.2010/9, 14/1/2010). Bu bağlamda mahkemeye erişim hakkı mahkemece verilen kararın uygulanmasını isteme haklarını da kapsar. Mahkeme kararlarının uygulanması yargılamanın dışında olmakla birlikte onu tamamlayan ve yargılamanın sonuç doğurmasını sağlayan bir unsurdur. Karar uygulanmazsa yargılamanın da bir anlamı olmayacaktır. Bu nedenle yargı kararlarının uygulanması mahkemeye erişim hakkı kapsamında değerlendirilmektedir. Buna göre yargılama sonucunda mahkemenin bir karar vermiş olması yeterli değildir, ayrıca bu kararın etkili bir şekilde uygulanması da gerekir. Hukuk sisteminde, nihai mahkeme kararlarını taraflardan birinin aleyhine sonuç doğuracak şekilde uygulanamaz hâle getiren düzenlemeler bulunması veya mahkeme kararlarının icrasının herhangi bir şekilde engellenmesi hâllerinde mahkemeye erişim hakkı da anlamını yitirecektir (Ahmet Yıldırım, § 28).

59. Anayasa'nın 138. maddesinin son fıkrasında düzenlenen yargı kararlarının geciktirilmeksizin uygulanması yükümlülüğü, hukukun genel ilkelerinden biri olarak da kabul edilen kesin hükme saygı ilkesinin de bir gereğidir. Çünkü bir hukuk sisteminde yargının verdiği ve bağlayıcı olan kesin hüküm, zarar gören taraflardan biri açısından işlevsiz duruma getirilmişse adil yargılanma hakkının sağladığı güvencelerin bir anlamı kalmayacaktır (Arman Mazman, § 65).

60. 2577 sayılı Kanun'un 28. maddesinin üçüncü fıkrasında öngörülen tazminat yolu, idarenin mahkeme kararlarını uygulama yönündeki anayasal yükümlülüklerini ortadan kaldırmadığı gibi bu tazminat hükümleri kararın uygulanmamasının alternatif bir yolu olarak kabul edilemez. Ayrıca idarenin hukuki veya fiilî imkânsızlıklar olsa dahi her durumda kararı uygulamak için elinden gelen her gayreti gösterdiğini ve ilgiliye eski hâle getirme ilkesine göre en uygun alternatif çözümü önererek yargı kararına uyma iradesini haiz olduğunu ortaya koyması gerekmektedir. Bu doğrultuda kesinleşmiş bulunan yargı kararlarının uygulanmadığı durumlarda kararın icrası hakkından şikâyet edebilmek adına başvurucuların başka bir yolu tüketmeye, tazminat davası açmaya zorlanamayacağı açıktır (Erol Aksoy [GK], B. No: 2016/11026, 12/12/2019, §§ 47-58).

b. İlkelerin Olaya Uygulanması

61. Başvurucu, 652 sayılı Kanun Hükmünde Kararname uyarınca müdürlük görevinin sona erecek olması nedeniyle yöneticilik görev süresinin uzatılması adına MEB nezdinde başvuruda bulunmuştur. Yapılan değerlendirmede müdürlük için gereken puan barajının altında kalan başvurucunun görev süresi uzatılmamıştır. Başvurucunun bu işleme karşı açtığı davada 26/2/2015 tarihli kararla işlemin iptaline karar verilmiştir. Karar gerekçesinde dava konusu değerlendirme işleminin nesnel, somut ölçme ve değerlendirme kriterlerine dayanmadığı ve bu hâliyle objektiflikten uzak, soyut ve dayanaksız olması nedeniyle hukuka aykırı olduğu ifade edilmiştir. Başvurucu, yukarıda da aktarıldığı (bkz. §§ 8-30) üzere bu iptal kararını takiben yapılan ve birbirini izleyen üç değerlendirme esas alınarak tesis edilen görev süresi uzatılmaması işlemlerine karşı dava açmıştır. İlk değerlendirmeden sonra gelen üç değerlendirme yargı kararı gereği yapılan değerlendirmelerdir. Bu değerlendirmeler esas alınarak tesis edilen üç işlemin de iptaline karar verilirken yargı makamları, iptal gerekçelerine uygun işlemler tesis edilmediği ve mahkeme kararının yerine getirildiğinden bahsedilmesine olanak bulunmadığını ifade etmiştir.

62. Anayasa'nın 11. maddesine göre Anayasa hükümleri; yasama, yürütme ve yargı organlarını, idare makamlarını, diğer kuruluş ve kişileri bağlayan temel hukuk kurallarıdır. Kamu makamlarının yargı kararlarına uyma zorunluluğunun dayanağı ise Anayasa'nın emredici nitelikteki 138. maddesinin dördüncü fıkrası hükmüdür. Bu bağlamda Anayasa'nın anılan hükümleri uyarınca devletin yargı kararlarına uyulmasını sağlayacak tedbirleri sağlaması ve gerekli mekanizmaları oluşturması zorunludur.

63. Yargı makamları tarafından verilmiş bulunan kesin hükmün idarece uygulanması yönündeki zorunluluk Anayasa ve 2577 sayılı Kanun tarafından açıkça güvence altına alınmıştır. Kararın uygulanması mecburiyeti, adil yargılanma hakkına anlam kazandıran bir güvencedir. Yargı kararının uygulanmaması hâli, adil yargılanma hakkını kapsadığı tüm diğer usule ilişkin hak ve güvencelerle birlikte içerikten yoksun kılacak, yargısal süreci anlamsız hâle getirecektir. Açık olduğu üzere bu durum hak arama özgürlüğünün temel bileşenlerinden biri olduğu hukuk devleti ilkesi ile de bağdaşmayacaktır. Zira hukukun üstünlüğü, yargı makamlarınca hukuksuzluğun tespit edilmesi ile değil hukuka aykırılığın tüm sonuçları ile birlikte ortadan kaldırılması ile sağlanabilir. Yargı kararının uygulanması, tespit edilen hukuka aykırılığın ortadan kaldırılması adına yargı kararının icaplarına göre işlem ve/veya eylemde bulunulması ile gerçekleşecektir. Bu uygulama yargı kararı ile ulaşılmak istenen amaca uygun düşmelidir. Bunun sağlanması adına en önemli yol gösterici yargı kararının gerekçesidir. İdarenin yargı kararını uyguladığından söz edilebilmesi için kararın gerekçesinde açıklanan nedenlere, kararla güdülen amaca uygun olarak işlem tesis etmesi veya eylemde bulunması şarttır. Bu bağlamda iptal hükmü üzerine iptale konu işlem

ortadan kaldırılarak yeni bir işlem tesis edilmekle birlikte karar gerekçesinde belirtilen hususlar, kararın güttüğü amaç dikkate alınmadan işlem tesis edilmesi veya eylemde bulunulması durumunda yargı kararının uygulanmış olduğundan söz edilemeyecektir. Dolayısıyla kararın icrası hakkının gerçek bir güvence sağlaması, yargı kararının şeklen değil gerekçesi ve icapları doğrultusunda uygulanmasını gerektirmektedir.

64. Anayasa'nın 125. maddesinin son fıkrasında, idarenin kendi eylem ve işlemlerinden doğan zararı ödemekle yükümlü olduğu belirtilmiştir. Bu hüküm Türk hukukunda idarenin mali sorumluluğunun anayasal temelini oluşturmaktadır. 2577 sayılı Kanun'un dava türlerini belirleyen 2. maddesi hükmü ile de idarenin işlem ve eylemleri nedeniyle hakları ihlal edilenlerin açabilecekleri tam yargı davaları etkin bir iç hukuk yolu olarak açıkça güvence altına alınmıştır. Ayrıca uygulanmayan yargı kararları nedeniyle uğranılan zararların giderimi için 2577 sayılı Kanun'un 28. maddesi, tazminat davası açılmasına yönelik etkin bir imkân sunmaktadır (bkz. §§ 35-39). Hatta Danıştay bu gibi uyuşmazlıklarda uygulanmadığı ileri sürülen kararın tebliğinden itibaren on yıllık genel zamanaşımı süresi içinde idari başvuru yapılabileceğini ve talebin reddi üzerine uğranılan zararın giderimi için tam yargı davası açılabileceğini ifade ederek kişiler lehine dava açma hakkını genişletici bir yorumda bulunmuştur (bkz. § 39). Bu bağlamda kararın icrası hakkını -uğranılan maddi, manevi zararların yerine getirilmesi ile sınırlı da olsa- güvence altına alan, etkin bir hukuk yolu mevcuttur. Bununla birlikte yukarıda belirtildiği üzere (bkz. § 60) bu tazminat davası, yargı kararının uygulanmasının alternatif bir yolu olmadığı gibi kişilerin kararın icrası hakkından şikâyet edebilmesi adına tazminat davası açmaya zorlanamayacağı da açıktır. Ancak somut olayda başvurucu, bireysel başvuru yapmadan önce, ihtiyari olarak tazminat davası yolunu seçmiş ve iptal kararlarının uygulanmaması nedeniyle -bir başka ifadeyle kararın icrası hakkının ihlal edilmesi sonucu- oluşan zararlarının giderilmesini istemiştir. Buna karşın derece mahkemesi yargı kararının uygulanmaması bağlamında 2577 sayılı Kanun'un 28. maddesinin üçüncü fıkrası uyarınca bir değerlendirme yapmadan tazminat talebini reddetmiştir (bkz. § 25).

65. Somut durumda mahkemeler işlemi yetki ve şekil unsuru yönünden değil esası yönünden hukuka aykırı bulmuştur. İlk iptal gerekçesinde işlemin hukuki bir dayanağa sahip olmadığı, yapılan değerlendirmenin somut verilerle desteklenmediği ifade edilmiştir. Yukarıda anılan ilkeler çerçevesinde bu iptal kararı üzerine idarenin yargı kararının uygulanması adına yapması gereken, somut verilerle desteklenen bir değerlendirme gerçekleştirmek suretiyle yeniden işlem tesis etmesidir. Ancak derece mahkemeleri ilk iptal kararını takip eden diğer üç kararda, iptal ile güdülen amaca ve iptal kararının gerekçesine uygun olarak işlem tesis edilmediğini, iptal kararlarının uygulanmadığını açıkça ve net olarak ifade etmiştir. Mahkemeler iptal kararına konu olan ilk işlemi takip eden diğer üç işlemin hukuka aykırılığını, bir önceki iptal kararlarının gereğinin yerine getirilmemesi durumu üzerine inşa etmiş ve gerekçelendirmiştir.

66. Bu bağlamda somut başvuruya temel olan süreçte esasa ilişkin olarak verilen, kesinleşmiş ancak gerekçesine, icaplarına ve güttüğü amaca uygun olarak icra edilmemiş bulunan yargı kararlarının varlığı hususunda tereddüt bulunmamaktadır. Bununla birlikte kesinleşmiş yargı kararlarının gereği gibi uygulanmadığını, bir başka ifadeyle kararın icrası hakkına yönelik müdahaleyi derece mahkemeleri bizzat tespit etmiş bulunmaktadır (bkz. §§ 16, 20, 25).

67. Her ne kadar iptal hükmünün idarece uygulanmadığı ve dolayısıyla müdahalenin asıl olarak idareden kaynaklandığı açık ise de iptal kararlarının uygulanmamış olduğuna ilişkin

tespitin derece mahkemelerince yapılmış olması ve başvurucunun söz konusu "uygulamamaya" yönelik olarak tazminat yolu ile giderimi seçmiş olması karşısında, başvurucunun yargı kararının uygulanmaması nedeniyle 2577 sayılı Kanun'un 28. maddesinin üçüncü fıkrası uyarınca açtığı davanın reddedilmesinin kararın icrası hakkını ihlal ettiği sonucuna ulaşılmıştır.

68. Açıklanan gerekçelerle başvurucunun Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamında kararın icrası hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

3. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

69. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. maddesinin (1) ve (2) numaralı fıkraları şöyledir:

"(1) Esas inceleme sonunda, başvurucunun hakkının ihlal edildiğine ya da edilmediğine karar verilir. İhlal kararı verilmesi hâlinde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yapılması gerekenlere hükmedilir...

(2) Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvurucu lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir."

70. Başvurucu, ihlalin tespiti, yeniden yargılama ve tazminat talebinde bulunmuştur.

71. Anayasa Mahkemesinin Mehmet Doğan kararında ihlal sonucuna varıldığında ihlalin nasıl ortadan kaldırılacağı hususunda genel ilkeler belirlenmiştir (B. No: 2014/8875, 7/6/2018, [GK]). Mahkeme diğer bir kararında ise bu ilkelerle birlikte ihlal kararının yerine getirilmemesinin sonuçlarına da değinmiş ve bu durumun ihlalin devamı anlamına geleceği gibi ilgili hakkın ikinci kez ihlal edilmesiyle sonuçlanacağına da işaret etmiştir (Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019).

72. Bireysel başvuru kapsamında bir temel hakkın ihlal edildiğine karar verildiği takdirde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırıldığından söz edilebilmesi için temel kural mümkün olduğunca eski hâle getirmenin yani ihlalden önceki duruma dönülmesinin sağlanmasıdır. Bunun için ise öncelikle ihlalin kaynağı belirlenerek devam eden ihlalin durdurulması, ihlale neden olan karar veya işlemin ve bunların yol açtığı sonuçların ortadan kaldırılması, varsa ihlalin sebep olduğu maddi ve manevi zararların giderilmesi, ayrıca bu bağlamda uygun görülen diğer tedbirlerin alınması gerekmektedir (Mehmet Doğan, §§ 55, 57).

73. İhlalin mahkeme kararından kaynaklandığı veya mahkemenin ihlali gideremediği durumlarda Anayasa Mahkemesi, 6216 sayılı Kanun'un 50. maddesinin (2) numaralı fıkrası ile İçtüzük'ün 79. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (a) bendi uyarınca, ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere kararın bir örneğinin ilgili mahkemeye gönderilmesine hükmeder. Anılan yasal düzenleme, usul hukukundaki benzer hukuki kurumlardan farklı olarak, ihlali ortadan kaldırmak amacıyla yeniden yargılama sonucunu doğuran ve bireysel başvuruya özgülenen bir giderim yolunu öngörmektedir. Bu nedenle Anayasa Mahkemesi tarafından ihlal kararına bağlı olarak yeniden yargılama kararı verildiğinde, usul hukukundaki yargılamanın yenilenmesi

kurumundan farklı olarak ilgili mahkemenin yeniden yargılama sebebinin varlığını kabul hususunda herhangi bir takdir yetkisi bulunmamaktadır. Dolayısıyla böyle bir karar kendisine ulaşan mahkemenin yasal yükümlülüğü, ilgilinin talebini beklemeksizin Anayasa Mahkemesinin ihlal kararı nedeniyle yeniden yargılama kararı vererek devam eden ihlalin sonuçlarını gidermek üzere gereken işlemleri yerine getirmektir (Mehmet Doğan, §§ 58-59; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), §§ 57-59, 66-67).

74. İncelenen başvuruda adil yargılanma hakkı kapsamında kararın icrası hakkının ihlal edildiği sonucuna varılmıştır. Somut başvuruda ihlalin mahkeme kararından kaynaklandığı anlaşılmaktadır.

75. Bu durumda ihlalin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Yapılacak yeniden yargılama ise usul hukukunda yer alan benzer kurumlardan farklı ve bireysel başvuruya özgü bir düzenleme içeren 6216 sayılı Kanun'un 50. maddesinin (2) numaralı fıkrasına göre ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılmasına yöneliktir. Bu kapsamda yeniden yargılama sürecinde mahkemelerce yapılması gereken iş, öncelikle hak ihlaline yol açan mahkeme kararının ortadan kaldırılmasından ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar verilmesinden ibarettir. Bu sebeple kararın bir örneğinin yeniden yargılama yapılmak üzere ilgili mahkemeye gönderilmesine karar verilmesi gerekir.

76. İhlalin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunduğu sonucuna varıldığından tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

77. Dosyadaki belgelerden tespit edilen 294,70 TL harç ve 3.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 3.294,70 TL yargılama giderinin başvurucuya ödenmesine karar verilmesi gerekir.

VI. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Kamuya açık belgelerde başvurucunun kimliğinin gizli tutulması talebinin KABULÜNE,

B. Adil yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

C. Anayasa’nın 36. maddesinde hüküm altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki kararın icrası hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

D. Kararın bir örneğinin adil yargılanma hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere İzmir 2. İdare Mahkemesine (E.2016/429, K.2017/1542) GÖNDERİLMESİNE,

E. Başvurucunun tazminat talebinin REDDİNE,

F. 294,70 TL harç ve 3.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 3.294,70 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

G. Ödemenin, kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

H. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 19/11/2020 tarihinde

OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

İDRİS TAN KAMER VE MUSTAFA AYCAN

B. No: 2018/20175 | Karar tarihi: 19.11.2020

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2018/20175

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

İDRİS TAN KAMER VE MUSTAFA AYCAN BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2018/20175)

Karar Tarihi: 19/11/2020

R.G. Tarih ve Sayı:17/2/2021-31398

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Kadir ÖZKAYA

Üyeler : Engin YILDIRIM

M. Emin KUZ

Rıdvan GÜLEÇ

Yıldız SEFERİNOĞLU

Raportör : Selçuk KILIÇ

Başvurucular : 1. İdris Tan KAMER

2. Mustafa AYCAN

Başvurucular Vekili : Av. Alparslan DELİCEOĞLU

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru; tadilat ruhsatının iptali istemiyle açılan davada hükme esas alınan bilirkişi raporunun tebliğ edilmemesi, iddia ve itirazların etkin bir şekilde ileri sürülememesi nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 19/6/2018 tarihinde yapılmıştır.

3. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

4. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

5. Bölüm Başkanı tarafından başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

6. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık görüş bildirmemiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

7. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle olaylar özetle şöyledir:

8. Başvurucuların bağımsız bölüm maliki oldukları sitede 28/1/2016 tarihinde Blok Malikleri Kurulu Toplantısı yapılmış, toplantıda ana yapıya ve ana taşınmazın boş kısımlarına yönelik tadilat projesi düzenlenmesi için Yönetim Kuruluna yetki verilmiştir. Söz konusu yetki üzerine ilgili site için 20/4/2016 tarihli tadilat ruhsatı düzenlenmiştir.

9. Başvurucular, tüm kat maliklerinin onayı gerekmesine karşın muvafakatname aranmadan söz konusu siteye 20/4/2016 tarihli tadilat ruhsatı verildiğinden bahisle anılan ruhsatın iptali istemiyle Bahçelievler Belediye Başkanlığı aleyhine İstanbul 11. İdare Mahkemesinde (Mahkeme) dava açmıştır.

10. Mahkeme 28/2/2017 tarihli kararı ile dava konusu işlemin iptaline hükmetmiştir. Kararın gerekçesinde özetle ana yapıya ve ana taşınmazın boş kısımlarına yönelik tadilat projesi düzenlenebilmesi için kat maliklerinin beşte dördünün yazılı rızası gerekmesine karşın ilgili sitenin 28/1/2016 tarihli Blok Malikleri Kurulu Toplantısında söz konusu çoğunluk sağlanmadan ve mevzuattaki yeter sayılarına aykırı olacak şekilde ilgili kararın alındığı gerekçesiyle dava konusu işlemin iptaline karar verilmiştir.

11. Yargılama devam ederken 8/3/2017 tarihinde ilgili Site Blok Kat Malikleri Yönetim Kurulunca kat malikleri toplantıya davet edilmiş, kat maliklerinin yarısından fazlasının (toplam 2.428 kat malikinin 1.321'i) katılımıyla toplantı yapılmış, bu toplantıda toplantıya katılanların büyük çoğunluğunun ve bütün kat maliklerinin yarısından fazlasına tekabül eden sayıda üyenin oyuyla iptali istenen tadilat ruhsatının devamının gerektiği yönünde karar alınmış, ayrıca Kat Malikleri Yönetim Kuruluna bu yönde yetki verilmiştir.

12. Yine yargılama devam ederken Site Blok Kat Malikleri Yönetim Kurulu tarafından tadilat ruhsatına konu değişikliklerin 23/6/1965 tarihli ve 634 sayılı Kat Mülkiyeti Kanunu'nun 42. maddesi kapsamında faydalı yenilik ve ilaveler olduğunun tespiti talebiyle 25/8/2017 tarihinde Bakırköy 4. Sulh Hukuk Mahkemesine (Sulh Hukuk Mahkemesi) başvuruda bulunulmuştur. Sulh Hukuk Mahkemesince yaptırılan keşif ve bilirkişi incelemesi üzerine dosyaya sunulan 22/10/2017 tarihli bilirkişi raporunda; ortak mahallerde yapılan ilave ve yeniliklerin tüm kat maliklerinin yararına olduğu, kullanımı kolaylaştırdığı, tesisin değerini artırdığı, taşınmaz maliklerine, kiracılara ve alışveriş için gelenlere rahat ve modern bir imkân yarattığı, böylelikle sitenin çağdaş ihtiyaçlara karşılık verecek bir tesis hâline getirildiği kanaatine ulaşıldığı belirtilmiştir.

13. Mahkemenin kararına karşı yapılan istinaf başvurusu üzerine İstanbul Bölge İdare Mahkemesi Dördüncü İdare Dava Dairesinin (Bölge İdare Mahkemesi) 22/3/2018 tarihli hükmüyle istinaf talebinin kabulüne, mahkeme kararının kaldırılmasına ve davanın reddine oyçokluğuyla kesin olarak karar verilmiştir. İstinaf kararının gerekçesinde; dava devam ederken 8/3/2017 tarihinde Kat Malikleri Kurulunun toplantıya davet edildiği, yapılan toplantıda iptali istenen tadilat ruhsatının devamının gerektiğine bütün kat maliklerinin yarısından fazlasına tekabül eden sayıda üyenin oyuyla karar verildiği ve Kat Malikleri

Yönetim Kuruluna da bu yönde yetki verildiği, yine tadilat ruhsatına konu değişikliklerin ''faydalı yenilik ve kullanım kolaylığı'' kapsamında olduğunun Sulh Hukuk Mahkemesinin E.2017/143 D. İş sayılı dosyasına sunulan 22/10/2017 tarihli bilirkişi raporu ile ortaya konulduğunun anlaşıldığı belirtilmiştir. Bu değerlendirmeler ışığında dava konusu tadilat ruhsatına konu edilen site alanındaki ilave ve yeni yapıların tüm kat maliklerinin yararına olduğunun Sulh Hukuk Mahkemesinin tespit dosyasında yaptırılan keşif ve bilirkişi incelemesi sonucunda düzenlenen rapor ile anlaşıldığı, bu kapsamdaki imalatlar için mevzuatta öngörülen kat maliklerinin sayı ve arsa payı çoğunluğunun sağlandığı, dava konusu işlemin tesisinden sonra olmakla birlikte uyuşmazlığa konu ruhsatla ilgili mevzuatta öngörülen eksik işlemlerin tamamlanmış olması nedeniyle dava konusu işlemde hukuka aykırılık bulunmadığı sonucuna ulaşıldığı ifade edilmiştir.

14. Bölge İdare Mahkemesi kararındaki karşıoy gerekçesinde ise ilk derece mahkemesince karar verilmesinden sonra ve bu kararda belirtilen eksiklerin giderilmesi amacıyla toplantı yapılması, bu toplantıda tadilat ruhsatı alınması için Yönetim Kuruluna yetki verilmesi ve yine bu tarihten de çok sonra yapılan değişikliklerin faydalı değişiklik olduğu yönünde adli yargı mahkemesi aracılığı ile bilirkişi raporu aldırılması bu işlemlerin tamamlanmasından sonra tadilat ruhsatı alınmasını mümkün kılsa da tesis edildiği tarihte kanun hükümlerine uygun tesis edilmeyen işlemi yasal hâle getirmesine olanak bulunmadığı ve dava konusu işlemin iptalinin gerektiği belirtilmiştir.

15. Nihai karar 23/5/2018 tarihinde tebliğ edilmiş, başvurucu 19/6/2018 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

IV. İLGİLİ HUKUK

16. 634 sayılı Kanun’un 19. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

“Kat malikleri, anagayrimenkulün bakımına ve mimarı durumu ile güzelliğini ve sağlamlığını titizlikle korumaya mecburdurlar.

Kat maliklerinden biri, bütün kat maliklerinin beşte dördünün yazılı rızası olmadıkça anagayrimenkulün ortak yerlerinde inşaat, onarım ve tesisler, değişik renkte dış badana veya boya yaptıramaz. Ancak, ortak yer ve tesislerdeki bir bozukluğun anayapıya veya bağımsız bir bölüme veya bölümlere zarar verdiğinin ve acilen onarılması gerektiğinin veya anayapının güçlendirilmesinin zorunlu olduğunun mahkemece tespit edilmiş olması halinde, bu onarım ve güçlendirmenin projesine ve tekniğine uygun biçimde yapılması konusunda kat maliklerinin rızası aranmaz..."

17. 634 sayılı Kanun’un 42. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"Kat malikleri, anagayrimenkulün ortak yerlerinde kendi başlarında bir değişiklik yapamazlar; ortak yerlerin düzgün veya bunları kullanmanın daha rahat ve kolay bir hale konulmasına veya bu yerlerden elde edilecek faydanın çoğaltılmasına yarıyacak bütün yenilik ve ilaveler, kat maliklerinin sayı ve arsa payı çoğunluğu ile verecekleri karar üzerine yapılır. .."

V. İNCELEME VE GEREKÇE

18. Mahkemenin 19/11/2020 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucuların İddiaları

19. Başvurucular; ilgili Site Blok Kat Malikleri Yönetim Kurulunca uyuşmazlığa konu tadilat ruhsatı ile ilgili olarak Sulh Hukuk Mahkemesinin E.2017/143 D. İş sayılı tespit dosyasında taraflarına bildirilmeksizin keşif ve bilirkişi incelemesi yaptırıldığını, hükme esas alınan söz konusu bilirkişi raporunun mevcudiyetinden Bölge İdare Mahkemesi kararının tebliği ile haberdar olduklarını, bu nedenle beyan ve itirazlarını sunamadıklarını belirterek hak arama özgürlüğü ile silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkelerinin ihlal edildiğini ileri sürmektedir. Başvurucular ayrıca istinaf merciince tek taraflı beyana, bilirkişi raporuna ve Genel Kurul Tutanağı'na dayanılarak kesin hüküm verildiğini, dosyada keşif ve bilirkişi incelemesine gerek duyuluyorsa bunun idari yargı mahkemelerince yapılmasının gerektiğini, kararda açık bir keyfîliğin söz konusu olduğunu belirterek adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini de ifade etmektedir.

B. Değerlendirme

20. Anayasa’nın “Hak arama hürriyeti” kenar başlıklı 36. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

“Herkes, meşru vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahiptir.”

21. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder (Tahir Canan, B. No: 2012/969, 18/9/2013, § 16). Başvurucular, hükme esas alınan bilirkişi raporunun kendilerine tebliğ edilmemesi nedeniyle iddia ve itirazlarını gereği gibi sunma imkânından yoksun bırakıldıklarını ileri sürdüklerinden şikâyet, silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkeleri kapsamında incelenmiştir.

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

22. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan adil yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

a. Genel İlkeler

23. Anayasa'nın 36. maddesi uyarınca herkes iddia, savunma ve adil yargılanma hakkına sahiptir. Anayasa'nın anılan maddesinde adil yargılanma hakkından ayrı olarak iddia ve savunma hakkına birlikte yer verilmesi, taraflara iddia ve savunmalarını mahkeme önünde dile getirme fırsatı tanınması gerektiği anlamını da içermektedir (Mehmet Fidan, B. No: 2014/14673, 20/9/2017, § 37).

24. Anayasa'nın 36. maddesine "adil yargılanma" ibaresinin eklenmesine ilişkin gerekçede, Türkiye'nin tarafı olduğu uluslararası sözleşmelerle de güvence altına alınan adil yargılama hakkının madde metnine dâhil edildiği vurgulanmıştır. Nitekim Anayasa Mahkemesi de Anayasa’nın 36. maddesi uyarınca inceleme yaptığı birçok kararında, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) içtihadıyla adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil edilen silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkelerine Anayasa’nın 36. maddesi kapsamında yer vermektedir. Bu itibarla anılan ilkenin adil yargılanma hakkının kapsam ve içeriğine dâhil olduğu sonucu ortaya çıkmaktadır. Anılan ilkeye uygun yürütülmeyen bir yargılamanın hakkaniyete uygun olması olanaklı değildir (Mehmet Fidan, § 38).

25. Anayasa Mahkemesinin görevi başvuru konusu yargılamanın bir bütün olarak adil olup

olmadığını değerlendirmektir. Genel anlamda hakkaniyete uygun bir yargılamanın yürütülebilmesi için silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkeleri ışığında taraflara iddialarını sunma hususunda uygun imkânların sağlanması şarttır (Yüksel Hançer, B. No: 2013/2116, 23/1/2014, § 19).

26. Silahların eşitliği ilkesi; davanın taraflarının usule ilişkin haklar bakımından aynı koşullara tabi tutulması, taraflardan birinin diğerine göre daha zayıf bir duruma düşürülmeksizin iddia ve savunmalarını makul bir şekilde mahkeme önünde dile getirme fırsatına sahip olması ve yargılamaya etkin katılımlarının sağlanması anlamına gelir (Yaşasın Aslan, B. No: 2013/1134, 16/5/2013, § 32).

27. Silahların eşitliği ilkesinin tamamlayıcısı olan çelişmeli yargılama ilkesi, kural olarak bir hukuk ya da ceza davasında tüm taraflara, gösterilen kanıtlar ve sunulan görüşler hakkında bilgi sahibi olma ve bunlarla ilgili görüş bildirebilme imkânı vermektedir. Bu çerçevede başvuranların bilirkişi raporunun sonucuna itiraz edememesi ya da delillerle ilgili görüş bildirmelerine fırsat verilmemesi çelişmeli yargılama ilkesinin ihlali olarak değerlendirilebilmektedir (Hüseyin Sezen, B. No: 2013/1793, 18/9/2014, § 38).

28. Yargılamanın tüm aşamalarında silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkelerinin güvence altına alınarak adil yargılanma hakkının korunması hukuk devleti olmanın bir gereğidir (Mustafa Kupal, B. No: 2013/7727, 4/2/2016, § 52).

b. İlkelerin Olaya Uygulanması

29. Başvuruya konu olayda uyuşmazlık, başvurucuların bağımsız bölüm maliki oldukları site için düzenlenen tadilat ruhsatının niteliğine ve bu tadilatın yapılabilmesi için gerekli kat maliki çoğunluğuna yöneliktir. Başvurucular tadilat ruhsatına konu tadilatın genel nitelikte olduğunu, 634 sayılı Kanun'un 19. maddesi kapsamında kaldığını, bu nedenle söz konusu ruhsatın alınabilmesi için kat maliklerinin beşte dördünün rızasının gerekeceğini ileri sürmüştür. Davada müdahil durumundaki ilgili Site Blok Kat Malikleri Yönetim Kurulu ise anılan tadilatın faydalı yenilik ve ilaveler mahiyetinde olduğunu ve bu nedenle 634 sayılı Kanun'un 42. maddesi kapsamında kat maliklerinin sayı ve arsa payı itibarıyla çoğunluğunun olumlu oyunun yeterli olduğunu savunmuştur.

30. Mahkeme başvuruculların görüşü doğrultusunda söz konusu tadilat projesinin düzenlenebilmesi için kat maliklerinin beşte dördünün yazılı rızasının gerektiğini belirtmiş ve gerekli çoğunluk sağlanmadan alınan kararın hukuka aykırı olduğu sonucuna varmıştır (bkz. § 10). Buna karşın Bölge İdare Mahkemesi; Sulh Hukuk Mahkemesinin tespit dosyasına sunulan 22/10/2017 tarihli bilirkişi raporu uyarınca tadilat ruhsatına konu değişikliklerin ''faydalı yenilik ve kullanım kolaylığı'' kapsamında olduğu ve tüm kat maliklerinin yararına sonuç doğurduğu, bu kapsamdaki imalatlar için mevzuatta öngörülen kat maliklerinin sayı ve arsa payı çoğunluğunun sağlandığı ve dava konusu işlemin tesisinden sonra olmakla birlikte uyuşmazlığa konu ruhsatla ilgili mevzuatta öngörülen eksik işlemlerin tamamlanmış olması nedeniyle dava konusu işlemde hukuka aykırılık bulunmadığı sonucuna ulaşıldığını ifade etmiştir. (bkz. § 13).

31. Bölge İdare Mahkemesince uyuşmazlığın çözümü, tadilat ruhsatına konu değişikliklerin faydalı yenilik ve ilave niteliğinde olması hususuna dayandırılmış ve bu kanaate ulaşılırken de doğrudan Sulh Hukuk Mahkemesine sunulan 22/10/2017 tarihli bilirkişi raporu esas alınmıştır. Anılan raporda, söz konusu tadilatın faydalı nitelikte olduğunun belirtilmesi suretiyle ilgili uyuşmazlığın esasına yönelik teknik bir meseleye dair tespitte bulunulmuştur.

32. Dosya içeriğinden anlaşıldığı üzere başvurucular Bölge İdare Mahkemesinin kesin nitelikteki kararına dayanak teşkil eden ve başvuruya konu uyuşmazlığın esasına yönelik teknik tespitler içeren 22/10/2017 tarihli bilirkişi raporundan Bölge İdare Mahkemesi kararı ile haberdar olmuştur. Bu noktada başvuruculara Bölge İdare Mahkemesi kararına dayanak teşkil eden 22/10/2017 tarihli bilirkişi raporunu incelemeleri, yorumda ve itirazda bulunabilmeleri için pratik ve etkin bir imkânın sunulmamış olduğu açıktır.

33. Bu nedenle başvuruculara hükme esas alınan bilirkişi raporuna yönelik yorumda/itirazda bulunma konusunda etkin ve pratik imkânların sağlanmamasının silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkeleriyle bağdaşmadığı ve bu bağlamda adil bir yargılamanın gerçekleşmediği sonucuna varılmıştır.

34. Açıklanan gerekçelerle başvurucuların Anayasa'nın 36. maddesinde hüküm altına alınan adil yargılanma hakkının güvencelerinden olan silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkelerinin ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

3. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

35. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"(1) Esas inceleme sonunda, başvurucunun hakkının ihlal edildiğine ya da edilmediğine karar verilir. İhlal kararı verilmesi hâlinde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yapılması gerekenlere hükmedilir…

(2) Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvurucu lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir."

36. Başvurucular, yeniden yargılama yapılmasına hükmedilerek ihlalin giderilmesi talebinde bulunmuşlardır.

37. Anayasa Mahkemesinin Mehmet Doğan ([GK], B. No: 2014/8875) kararında ihlal sonucuna varıldığında ihlalin nasıl ortadan kaldırılacağı hususunda genel ilkeler belirlenmiştir. Anayasa Mahkemesi diğer bir kararında ise bu ilkelerle birlikte ihlal kararının yerine getirilmemesinin sonuçlarına da değinmiş ve bu durumun ihlalin devamı anlamına geleceği gibi ilgili hakkın ikinci kez ihlal edilmesiyle sonuçlanacağına işaret etmiştir (Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019).

38. Bireysel başvuru kapsamında bir temel hakkın ihlal edildiğine karar verildiği takdirde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırıldığından söz edilebilmesi için temel kural, mümkün olduğunca eski hâle getirmenin yani ihlalden önceki duruma dönülmesinin sağlanmasıdır. Bunun için ise öncelikle ihlalin kaynağı belirlenerek devam eden ihlalin durdurulması, ihlale neden olan karar veya işlemin ve bunların yol açtığı sonuçların ortadan kaldırılması, varsa ihlalin sebep olduğu maddi ve manevi zararların giderilmesi, ayrıca bu bağlamda uygun görülen diğer tedbirlerin alınması gerekmektedir (Mehmet Doğan, §§ 55, 57).

39. İhlalin mahkeme kararından kaynaklandığı veya mahkemenin ihlali gideremediği durumlarda Anayasa Mahkemesi, 6216 sayılı Kanun'un 50. maddesinin (2) numaralı fıkrası ile Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün 79. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (a) bendi

uyarınca ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere kararın bir örneğinin ilgili mahkemeye gönderilmesine hükmeder. Anılan yasal düzenleme, usul hukukundaki benzer hukuki kurumlardan farklı olarak ihlali ortadan kaldırmak amacıyla yeniden yargılama sonucunu doğuran ve bireysel başvuruya özgülenen bir giderim yolunu öngörmektedir. Bu nedenle Anayasa Mahkemesi tarafından ihlal kararına bağlı olarak yeniden yargılama kararı verildiğinde usul hukukundaki yargılamanın yenilenmesi kurumundan farklı olarak ilgili mahkemenin yeniden yargılama sebebinin varlığını kabul hususunda herhangi bir takdir yetkisi bulunmamaktadır. Dolayısıyla böyle bir kararın kendisine ulaştığı mahkemenin yasal yükümlülüğü, ilgilinin talebini beklemeksizin Anayasa Mahkemesinin ihlal kararı nedeniyle yeniden yargılama kararı vererek devam eden ihlalin sonuçlarını gidermek üzere gereken işlemleri yerine getirmektir (Mehmet Doğan, §§ 58, 59; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), §§ 57-59, 66, 67).

40. İncelenen başvuruda silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkelerinin ihlal edildiği sonucuna varılmıştır. Dolayısıyla somut başvuruda ihlalin Bölge İdare Mahkemesi kararından kaynaklandığı anlaşılmaktadır.

41. Bu durumda silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkelerinin ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Yapılacak yeniden yargılama ise bireysel başvuruya özgü düzenleme içeren 6216 sayılı Kanun'un 50. maddesinin (2) numaralı fıkrasına göre ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılmasına yöneliktir. Bu kapsamda yapılması gereken iş, yeniden yargılama kararı verilerek Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar verilmesinden ibarettir. Bu sebeple kararın bir örneğinin yeniden yargılama yapılmak üzere ilgili mahkemeye gönderilmesine karar verilmesi gerekir.

42. Dosyadaki belgelerden tespit edilen 294,70 TL harç ve 3.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 3.294,70 TL yargılama giderinin başvuruculara müştereken ödenmesine karar verilmesi gerekir.

VI. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adil yargılanma hakkı kapsamındaki silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkelerinin ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkelerinin İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkelerinin ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için İstanbul 11. İdare Mahkemesine (E.2016/935, K.2017/423) GÖNDERİLMESİNE,

D. 294,70 TL harç ve 3.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 3.294,70 TL yargılama giderinin başvuruculara MÜŞTEREKEN ÖDENMESİNE,

E. Ödemenin, kararın tebliğini takiben başvuruculara Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuruları tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

F. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 19/11/2020 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

BEYZA GÜMÜŞ VE DİĞERLERİ

B. No: 2018/21003 | Karar tarihi: 19.11.2020

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2018/21003

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

BEYZA GÜMÜŞ VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2018/21003)

Karar Tarihi: 19/11/2020

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Kadir ÖZKAYA

Üyeler : Engin YILDIRIM

M. Emin KUZ

Rıdvan GÜLEÇ

Yıldız SEFERİNOĞLU

Raportör : Tuğba TUNA IŞIK

Başvurucular : 1. Beyza GÜMÜŞ

2. Faysal ÜZEYİROĞLU

3. Kamil ERCAN

4. Mehmet ÜZÜMLÜOĞLU

5. Mustafa BAYKAN

6. Şenal OSKAY

7. Şükrü EVKURAN

Başvurucular Vekili : Av. Kenan MUTLU

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, kırma-eleme tesisi ve kireç fabrikası kapasite artırımı projesine ilgili idarece verilen çevresel etki değerlendirmesi raporu ve çevresel etki değerlendirmesi olumlu kararının iptali istemiyle açılan davanın süre yönünden reddedilmesi nedeniyle mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 19/6/2018 tarihinde yapılmıştır.

3. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

4. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

5. Bölüm Başkanı tarafından başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

6. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık görüş bildirmemiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

7. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

8. Muğla'nın Merkez ilçesi, Orhaniye Mahallesi, Karabağlar Yolu mevkii civarında kırma-eleme tesisi kapasite artırımı projesi hakkında Çevre ve Şehircilik Bakanlığı (İdare) tarafından 13/3/2012 tarihinde çevresel etki değerlendirmesi (ÇED) raporu ve ÇED olumlu kararı verilmiştir.

9. Karar, Muğla Valiliği Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü (İl Müdürlüğü) ilan panosunda 9/4/2012-24/4/2012 tarihleri arasında ilan edilmiştir.

10. Başvurucular karardan 25/4/2017 tarihinde haberdar olduklarını ileri sürmüşler ve anılan kararın iptali talebiyle Muğla 1. İdare Mahkemesinde (Mahkeme) 15/5/2017 tarihinde dava açmışlardır.

11. Mahkeme 22/9/2017 tarihli kararıyla davaya konu işlemin iptaline karar vermiştir. Karar gerekçesinde, aynı konuda açılan bir başka davada Mahkemenin 16/12/2016 tarihli kararı ile 26/1/1939 tarihli ve 3573 sayılı Zeytinciliğin Islahı ve Yabanilerinin Araştırılması Hakkında Kanun uyarınca zeytinlik sahalarına 3 km'den daha kısa mesafede kurulması mümkün olmayan tesislerden olan kireç sanayi ve kırma-eleme tesisi için kapasite artırımı projesine yönelik verilen dava konusu ÇED olumlu kararında hukuka uyarlık bulunmadığı gerekçesiyle iptal kararı verildiği, dolayısıyla öncesinde hukuka aykırılığı tespit edilen dava konusu ÇED raporu ve ÇED olumlu kararının iptali gerektiği sonucuna varıldığı belirtilmiştir.

12. Davalı İdarenin temyiz istemi sonucunda Danıştay Ondördüncü Dairesi (Daire) 19/2/2018 tarihli kararıyla Mahkeme kararının bozulmasına, davanın süresinde açılmadığı gerekçesiyle reddine kesin olmak üzere karar vermiştir. Kararın gerekçesinde, dava açma süresinin başlangıcı olarak dava konusu ÇED olumlu kararının ilan edildiği tarihin esas alınması gerektiği vurgulanmıştır. Dava konusu işlemin Muğla Valiliği Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğünce 9/4/2012-24/4/2012 tarihleri arasında ilan edildiği, 24/4/2012 tarihinden itibaren altmış gün içinde en geç 23/6/2012 tarihinde dava açılması gerekirken 15/5/2017 tarihinde açılan davanın süre aşımı nedeniyle esasının inceleme olanağı bulunmadığı ifade edilmiştir.

13. Nihai karar başvuruculara 30/5/2018 tarihinde tebliğ edilmiş, başvurucular 19/6/2018 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuşlardır.

IV. İLGİLİ HUKUK

14. İlgili ulusal ve uluslararası hukuk için bkz. Demirdöven Köyü Tüzel Kişiliği ve diğerleri, B. No: 2014/14359, 25/12/2018, §§ 20-24, 28-32.

V. İNCELEME VE GEREKÇE

15. Mahkemenin 19/11/2020 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucuların İddiaları

16. Başvurucular; kapasite artırımı yapılan tesis yakınında mülklerinin olduğunu, tesisin 1969 yılından itibaren faaliyette bulunduğunu ve kapasite artırımının bir vatandaşın dışarıdan anlayabileceği bir durum olmadığını belirtmişlerdir. Dava konusu işleme dair ilanın sadece İl Müdürlüğü panosunda yapıldığını ve başka hiçbir tebligat veya duyuru yapılmadığını, anılan ilanın dava açma süresi ve yerini göstermemesi sebebiyle tebligat hükmünde olmadığını, kapasite artırımının çevreye zarar verdiğini ve davayı işlemden haberdar oldukları tarihten itibaren süresinde açtıklarını belirtmişlerdir. Başvurucular yukarıda yer verilen sebeplerle adil yargılanma, sağlıklı bir çevrede yaşama, maddi ve manevi varlığın korunması haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüşlerdir.

B. Değerlendirme

17. Anayasa’nın "Hak arama hürriyeti" kenar başlıklı 36. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"Herkes, meşru vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahiptir."

18. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder (Tahir Canan, B. No: 2012/969, 18/9/2013, § 16). Başvuruculların şikâyetlerinin özü, açtıkları davanın süre aşımından reddedilmesi nedeniyle uyuşmazlığın esasının incelenmemesidir. Bu itibarla belirtilen ihlal iddiası adil yargılanma hakkının güvencelerinden biri olan mahkemeye erişim hakkı kapsamında incelenmiştir.

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

19. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine ilişkin başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

a. Hakkın Kapsamı ve Müdahalenin Varlığı

20. Anayasa'nın 36. maddesinin birinci fıkrasında, herkesin yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddiada bulunma ve savunma hakkına sahip olduğu belirtilmiştir. Dolayısıyla mahkemeye erişim hakkı, Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan hak arama özgürlüğünün bir unsurudur. Diğer yandan Anayasa'nın 36. maddesine adil yargılanma ibaresinin eklenmesine ilişkin gerekçede, Türkiye'nin taraf olduğu uluslararası sözleşmelerce de güvence altına alınan adil yargılanma hakkının madde metnine dâhil edildiği vurgulanmıştır. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'ni (Sözleşme) yorumlayan Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi, Sözleşme'nin 6. maddesinin (1) numaralı fıkrasının mahkemeye erişim hakkını içerdiğini belirtmektedir (Özbakım Özel Sağlık Hiz. İnş. Tur. San. ve Tic. Ltd. Şti., B. No: 2014/13156, 20/4/2017, § 34).

21. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan hak arama özgürlüğü, bir temel hak olmanın yanında diğer temel hak ve özgürlüklerden gereken şekilde yararlanılmayı ve bunların korunmasını sağlayan en etkili güvencelerden biridir. Bu bakımdan davanın bir mahkeme tarafından görülebilmesi ve kişinin adil yargılanma hakkı kapsamına giren güvencelerden faydalanabilmesi için ilk olarak kişiye iddialarını ortaya koyma imkânının tanınması gerekir. Diğer bir ifadeyle dava yoksa adil yargılanma hakkının sağladığı güvencelerden yararlanmak mümkün olmaz (Mohammed Aynosah, B. No: 2013/8896, 23/2/2016, § 33).

22. Anayasa Mahkemesi bireysel başvuru kapsamında yaptığı değerlendirmelerde mahkemeye erişim hakkının bir uyuşmazlığı mahkeme önüne taşıyabilmek ve uyuşmazlığın etkili bir şekilde karara bağlanmasını isteyebilmek anlamına geldiğini ifade etmiştir (Özkan Şen, B. No: 2012/791, 7/11/2013, § 52).

23. Somut olayda idari işlemin iptali istemiyle açılan davanın süre aşımından reddedilerek esasının incelenmemesi nedeniyle başvuruculların mahkemeye erişim hakkına yönelik bir müdahalenin bulunduğu görülmektedir.

b. Müdahalenin İhlal Oluşturup Oluşturmadığı

24. Anayasa'nın 13. maddesinin ilgili kısımları şöyledir:

"Temel hak ve hürriyetler, ... yalnızca Anayasanın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlanabilir. Bu sınırlamalar, ... ölçülülük ilkesine aykırı olamaz."

25. Yukarıda anılan müdahale, Anayasa’nın 13. maddesinde belirtilen koşullara uygun olmadığı takdirde Anayasa’nın 36. maddesinin ihlalini teşkil edecektir.

26. Bu sebeple müdahalenin Anayasa’nın 13. maddesinde öngörülen ve somut başvuruya uygun düşen kanun tarafından öngörülme, haklı bir sebebe dayanma, ölçülülük ilkesine aykırı olmama koşullarına uygun olup olmadığının belirlenmesi gerekir.

i. Kanunilik

27. Başvuruculların idari işlemin iptali istemiyle açtıkları davanın süre aşımı gerekçesiyle reddedilmesine ilişkin derece mahkemesi kararının 6/1/1982 tarihli ve 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanunu'nun 7. ve 8. maddelerine dayandığı görülmektedir. Dolayısıyla somut olayda başvurucunun mahkemeye erişim hakkına yönelik müdahalenin kanuni dayanağının mevcut olduğu anlaşılmıştır.

ii. Meşru Amaç

28. Dava açmanın bir süreye bağlanmasının meşru amacının ne olduğu hususu benzer nitelikteki başvurularda Anayasa Mahkemesi tarafından müteaddit defa incelenmiştir. Anayasa Mahkemesi bu incelemelerinde, idari işlem ya da eylemlere karşı açılacak davalarda süre koşulu öngörülmesinin en genel ifadesiyle idari istikrarın sağlanması şeklinde bir meşru amacı bulunduğuna işaret etmiştir (ayrıntılı değerlendirme için bkz. Ayşe Yıldırım, B. No: 2014/5, 25/10/2017, §§ 54, 55; Fatma Altuner, B. No: 2014/17714, 26/10/2017, §§ 48, 49; Çölbeyi Lojistik Nakliyat Gümrükleme Denizcilik İnşaat Turizm Sanayii ve Ticaret Limited Şirketi, B. No: 2014/12354, 9/11/2017, § 52).

iii. Ölçülülük

(1) Genel İlkeler

29. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan mahkemeye erişim hakkı mutlak olmayıp sınırlamalara konu olabilir. Ancak Anayasa'nın 13. maddesinde yer alan ölçülülük ilkesi uyarınca anılan sınırlamaların mahkemeye erişimi imkânsız hâle getirmemesi ya da aşırı derecede zorlaştırmaması gerekir. Kişinin mahkemeye başvurmasını engelleyen hukuki veya fiilî sınırlamalar mahkemeye erişim hakkını ihlal edebilir (Özkan Şen, § 52).

30. Bu nedenle mahkemelerin usul kurallarını uygularken yargılamanın hakkaniyetine zarar getirecek ölçüde katı şekilcilikten kaçınmaları gerektiği gibi kanunla öngörülmüş usul şartlarının ortadan kalkmasına neden olacak ölçüde aşırı esneklikten de kaçınmaları gerekir (Kamil Koç, B. No: 2012/660, 7/11/2013, § 65). Bu kapsamda mevzuatta öngörülen dava açma süresine ilişkin kuralların hukuka açıkça aykırı olarak yanlış uygulanması veya bu sürelerin hatalı hesaplanması nedenleriyle kişilerin dava açma ya da kanun yollarına başvuru haklarını kullanmasına engel olunması mahkemeye erişim hakkını ihlal edebilir (Özbakım Özel Sağlık Hiz. İnş. Tur. San. ve Tic. Ltd. Şti., § 38).

31. Bu bağlamda dava açma süresinin işlemeye başladığı an da mahkemeye erişim hakkına yapılan müdahalenin ölçülülüğü bağlamında büyük önem taşımaktadır (Yaşar Çoban [GK], B. No: 2014/6673, 25/7/2017, § 66). Dava açma süresinin hangi tarihte başlayacağını belirlemek ve mevzuatı bu yönüyle yorumlamak görevi esasen derece mahkemelerine aittir. Bireysel başvurunun ikincillik ilkesi gereği, dava açma süresinin başlatılacağı tarihin belirlenmesi noktasında Anayasa Mahkemesinin bir görevi bulunmamaktadır. Anayasa Mahkemesinin bu hususta üstleneceği rol, dava açma süresinin hangi tarihten itibaren başlatılması gerektiğiyle ilgili derece mahkemelerinin yorumlarının mahkemeye erişim hakkına etkisini somut olayın koşulları ışığında incelemektir (Ahmet Yıldırım, B. No: 2012/144, 2/10/2013, § 46). Bu kapsamda dava açma süresinin hak sahibinin henüz dava hakkının doğduğundan haberdar olmadığı ve somut koşullar çerçevesinde haberdar olduğunun kabulünü haklı kılan nedenlerin bulunmadığı bir dönemde işlemeye başlaması dava hakkının varlığını anlamsız kılabileceğinden ölçülülük ilkesini zedeleyebilir (Yaşar Çoban, § 66).

(2) İlkelerin Olaya Uygulanması

32. Başvurucular, dava açma süresinin başlangıcı olarak davaya konu işlemin İl Müdürlüğü ilan panosunda ilan edildiği tarihin (24/4/2012) esas alınmasının mahkemeye erişim hakkını ihlal ettiğinden şikâyet etmektedir.

33. 2577 sayılı Kanun'un 7. maddesinde belirtilen dava açma süresinin yazılı bildirimin yapıldığı tarihi izleyen günden başlayacağı belirtilmiştir. Söz konusu hükmün amacı idari işlemlerin idare tarafından ilgililere açık ve anlaşılır biçimde duyurulması ve bu işlemlere karşı idari yollara veya dava yoluna başvurmalarına olanak sağlamaktır. Dava açma süresinin başlangıcı olarak ilgililere yazılı bildirim yapılması esas olsa da bazen işlemin niteliği veya işlemin muhatabının sayısının çokluğu sebebiyle yazılı bildirim olmamasına rağmen dava açma süresinin başladığı kabul edilebilir. Yazılı bildirimin yapılmadığı ve dava açma süresinin başladığının kabul edildiği bu hâllerde de idare tarafından ilgililerin dava açma haklarını kullanabilmeleri için en uygun vasıtaların kullanılmış olması gerekir. İdare tarafından yapılan bildirime ilişkin vasıtanın dava açma süresini başlatır nitelikte olup olmadığını belirlerken kullanılan ölçütün işlem sahibi idareyi de ağır bir külfet altında bırakır nitelikte olmamasına dikkat edilmelidir.

34. Anayasa Mahkemesi benzer bir başvuruda çevresel etki değerlendirmesine ilişkin mevzuatta; gerçekleştirilmesi planlanan projenin ÇED süreci hakkında, projeden etkilenecek veya etkilenmesi muhtemel halkın yaşadığı yer veya yerlerde ilan yapılmasının öngörüldüğünü, bu ilan ile kararın yöre halkına duyurularak kişi ve kurumların süreç hakkında bilgilendirilmesinin amaçlandığını ifade etmiştir (Egeçep Derneği ve diğerleri, B. No: 2015/4453, 3/7/2018, § 40). Dolayısıyla ÇED olumlu kararı verildikten sonra yöre halkına yapılacak bilgilendirmenin halkın haberdar olmasını sağlayacak şekilde yapılması gerekmektedir.

35. Olay tarihinde yürürlükte olan Çevresel Etki Değerlendirmesi Yönetmeliği'nin 14. maddesinde ÇED kararlarının uygun araçlarla halka duyurulması gerektiği düzenlenmiştir. 25/11/2014 tarihli ve 29186 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Çevresel Etki Değerlendirmesi Yönetmeliği'nin 14. maddesinin (y) bendine göre askıda ilan tanımının valilik, kaymakamlık ve muhtarlık binaları veya köy odasında bulunan askı ilan yerlerinde yapılan duyuru olduğunu ifade etmekle halkın idari işlemden haberdar olmasına yönelik araçların belirlendiği görülmüştür. İdarenin ilan vasıtalarını tercih etmede halkın daha sık irtibatta bulunduğu ve işlemden haberdar olma kapasitesinin yüksek olduğu yerleri öncelikle tercih etmesinin işleme karşı dava açma süresinin başlatılması bakımından önemli olduğu belirtilmelidir.

36. Somut olayda ÇED olumlu kararının İl Müdürlüğü panosuna asılması ile yetinildiği tespit edilmiştir. Panoya asma yöntemi dışında kapasite artırımına gidilen tesisin bulunduğu aynı mahallede yaşayan yöre halkının konudan haberdar olmasını sağlayacak başkaca herhangi bir yönteme başvurulduğuna ya da başvuruculaların karardan bir şekilde haberdar olduklarının kabulünü haklı kılan bir neden bulunduğuna dair herhangi bir bilgi ya da belge bulunmamaktadır.

37. Bu bağlamda kapasite artırımı yapılan tesis ile aynı yörede mülkleri bulunan başvuruculaların sadece İl Müdürlüğü ilan panosunda yayınlanan ÇED raporu ve ÇED olumlu kararını takip ederek ilan tarihinden itibaren dava açmalarını beklemenin hukuki güvenlik ve belirlilik ilkeleri bağlamında öngörülebilirlik sınırları içinde olmadığı kanaatine varılmıştır. Bu bakımdan başvuruculaların dava açma süresinin başvuruculaların henüz dava hakkının doğduğundan haberdar olmadığı ve somut koşullar çerçevesinde haberdar olduğunun kabulünü haklı kılan nedenlerin bulunmadığı bir dönemde işletilmeye başlaması, mahkemeye erişim hakkına yapılan müdahaleyi ölçüsüz kılmaktadır.

38. Bu açıklamalar çerçevesinde Daire tarafından başvuruya konu somut olayın koşulları çerçevesinde herhangi bir değerlendirme yapılmaksızın, uygun araçlarla ilân edilmeyen işlemin salt ilan tarihi esas alınarak 60 gün içinde dava açılmadığı gerekçesiyle davanın süresinde olmadığına dair yapılan yorumun başvuruculaların mahkemeye erişim hakkına yönelik katı bir yorum olduğu ve bu yorumun başvuruculaların mahkemeye erişim hakkını kullanmasını aşırı derecede güçleştirdiği tespit edilmiştir.

39. Açıklanan gerekçelerle başvuruculaların Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

Yıldız SEFERİNOĞLU bu görüşe katılmamıştır.

3. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

40. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri

Hakkında Kanun'un 50. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"(1) Esas inceleme sonunda, başvurucunun hakkının ihlal edildiğine ya da edilmediğine karar verilir. İhlal kararı verilmesi hâlinde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yapılması gerekenlere hükmedilir…

(2) Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvurucu lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir."

41. Başvurucular, yargılamanın yenilenmesi talebinde bulunmuşlardır.

42. Anayasa Mahkemesinin Mehmet Doğan kararında ihlal sonucuna varıldığında ihlalin nasıl ortadan kaldırılacağı hususunda genel ilkeler belirlenmiştir (B. No: 2014/8875, 7/6/2018, [GK]). Mahkeme diğer bir kararında ise bu ilkelerle birlikte ihlal kararının yerine getirilmemesinin sonuçlarına da değinmiş ve bu durumun ihlalin devamı anlamına geleceği gibi ilgili hakkın ikinci kez ihlal edilmesiyle sonuçlanacağına da işaret etmiştir (Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019).

43. Bireysel başvuru kapsamında bir temel hakkın ihlal edildiğine karar verildiği takdirde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırıldığından söz edilebilmesi için temel kural mümkün olduğunca eski hâle getirmenin yani ihlalden önceki duruma dönülmesinin sağlanmasıdır. Bunun için ise öncelikle ihlalin kaynağı belirlenerek devam eden ihlalin durdurulması, ihlale neden olan karar veya işlemin ve bunların yol açtığı sonuçların ortadan kaldırılması, varsa ihlalin sebep olduğu maddi ve manevi zararların giderilmesi, ayrıca bu bağlamda uygun görülen diğer tedbirlerin alınması gerekmektedir (Mehmet Doğan, §§ 55, 57).

44. İhlalin mahkeme kararından kaynaklandığı veya mahkemenin ihlali gideremediği durumlarda Anayasa Mahkemesi, 6216 sayılı Kanun'un 50. maddesinin (2) numaralı fıkrası ile İçtüzük'ün 79. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (a) bendi uyarınca, ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere kararın bir örneğinin ilgili mahkemeye gönderilmesine hükmeder. Anılan yasal düzenleme, usul hukukundaki benzer hukuki kurumlardan farklı olarak, ihlali ortadan kaldırmak amacıyla yeniden yargılama sonucunu doğuran ve bireysel başvuruya özgülenen bir giderim yolunu öngörmektedir. Bu nedenle Anayasa Mahkemesi tarafından ihlal kararına bağlı olarak yeniden yargılama kararı verildiğinde, usul hukukundaki yargılamanın yenilenmesi kurumundan farklı olarak ilgili mahkemenin yeniden yargılama sebebinin varlığını kabul hususunda herhangi bir takdir yetkisi bulunmamaktadır. Dolayısıyla böyle bir karar kendisine ulaşan mahkemenin yasal yükümlülüğü, ilgilinin talebini beklemeksizin Anayasa Mahkemesinin ihlal kararı nedeniyle yeniden yargılama kararı vererek devam eden ihlalin sonuçlarını gidermek üzere gereken işlemleri yerine getirmektir (Mehmet Doğan, §§ 58-59; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), §§ 57-59, 66-67).

45. İncelenen başvuruda idari işlemin iptali istemiyle açılan davanın süre yönünden reddedilmesi nedeniyle davanın esasının incelenememesi nedeniyle adil yargılanma hakkının güvencelerinden biri olan mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiği sonucuna ulaşılmıştır. Dolayısıyla ihlalin Daire kararından kaynaklandığı anlaşılmaktadır.

46. Bu durumda mahkemeye erişim hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için

yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Yapılacak yeniden yargılama ise bireysel başvuruya özgü düzenleme içeren 6216 sayılı Kanun'un 50. maddesinin (2) numaralı fıkrasına göre ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılmasına yöneliktir. Bu kapsamda yapılması gereken iş yeniden yargılama kararı verilerek Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar verilmesinden ibarettir. Bu sebeple kararın bir örneğinin yeniden yargılama yapılmak üzere Danıştay Ondördüncü Dairesine gönderilmesine karar verilmesi gerekir.

47. Dosyadaki belgelerden tespit edilen 294,70 TL harç ve 3.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 3.294,70 TL yargılama giderinin başvuruculara müşterek olarak ödenmesine karar verilmesi gerekir.

VI. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA OYBİRLİĞİYLE,

B. Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan mahkemeye erişim hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE Yıldız SEFERİNOĞLU'nun karşıoyu ve OYÇOKLUĞUYLA,

C. Kararın bir örneğinin mahkemeye erişim hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Muğla 1. İdare Mahkemesine (22/9/2017 tarihli ve E.2017/760, K.2017/1663) GÖNDERİLMESİNE,

D. 294,70 TL harç ve 3.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 3.294,70 TL yargılama giderinin başvuruculara MÜŞTEREKEN ÖDENMESİNE,

E. Ödemenin, kararın tebliğini takiben başvuruculara Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılması

F. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 19/11/2020 tarihinde karar verildi.

KARŞIOY

Somut olayda idari işlemin iptali istemiyle açılan davanın süre aşımından reddedilerek uyuşmazlığın esasının incelenmemesi nedeniyle başvuruculara mahkemeye erişim hakkına yönelik bir müdahalenin bulunduğu görülmektedir.

"Derece mahkemesinin ÇED raporu ve ÇED olumlu kararının öğrenilmesine ve değerlendirilmesine imkan tanımayan nitelikteki ilan tarihini esas alarak dava açma sürelerini belirlemesine ilişkin yorumunun başvuruculara mahkemeye erişim hakkına yönelik katı bir yorum olduğu ve bu yorumun başvuruculara mahkemeye erişim hakkını kullanmasını aşırı derecede güçleştirdiği gerekçesiyle Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine" dair çoğunluk görüşüne katılmamaktayım. Şöyle ki;

Olay tarihinde yürürlükte olan Çevresel Etki Değerlendirmesi Yönetmeliği'nin 14. maddesinde ÇED kararlarının uygun araçlarla halka duyurulması gerektiği düzenlenmiştir. Somut olayda İdarenin, ilan vasıtası olarak il müdürlüğü panosuna asılması şeklinde yapılmasını tercih ettiği anlaşılmaktadır. ÇED olumlu raporunun sadece il müdürlüğünün divanhanesinde ilan edilmiş olması söz konusu Yönetmelik açısından yeterlidir. Kaldı ki

yetersiz olduğu kabul edilse bile, bu ilandan tam 6,5 yıldan fazla bir süre sonra açılan dava açısından bu ilanın tamamen yok sayılarak, sınırsız bir dava açma imkanı oluşturulması hukuki belirsizlik ve güvensizlik oluşturmaktadır.

İlgili işletme sahipleri ÇED raporuna istinaden işletmelerinde kapasite artırımına gitmek suretiyle ilave yatırım ile değişim gerçekleştirmişlerdir. Başvurucular, kapasite artırımının dışardan anlaşılmasının mümkün olmadığını dile getiriyorlar, buna karşın kapasite artırımının çevreye olumsuz etkilerinin olacağını dile getirmeleri de ayrıca bir çelişkili durumdur.

İlanın yetersiz olduğu kabul edilse dahi, en geç 23/06/2012 tarihinde açılması gerekirken, 15/05/2017 tarihinde açılan bir davayı makul gösterecek bir gerekçe ortaya konabilmiş değildir.

Başvurucunun dava açma hakkını kullanabilmesindeki bireysel yarar ve hukuki güvenlik ve istikrar ilkesinin sağlanmasındaki kamu yararı arasında dava açmanın süreye bağlanmış olmasını anlamsız kılmayacak şekilde bir denge kurulmalıdır. Aksi takdirde dava açmak için belirlenen sürenin öngörülmesi anlamsız hale gelecek ve kamu yararı ile bireysel yarar arasında gözetilmesi gereken denge kamu yararı aleyhine bozulmuş olacaktır.

Üye Yıldız SEFERİNOĞLU

UĞUR DEMİRKOL

B. No: 2018/21784 | Karar tarihi: 19.11.2020

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2018/21784

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

UĞUR DEMİRKOL BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2018/21784)

Karar Tarihi: 19/11/2020

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Kadir ÖZKAYA

Üyeler : Engin YILDIRIM

M. Emin KUZ

Rıdvan GÜLEÇ

Yıldız SEFERİNOĞLU

Raportör : Tuğba TUNA IŞIK

Başvurucu : Uğur DEMİRKOL

Vekili : Av. Özlem CANTÜRK ÇİMŞİR

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, disiplin cezasının iptali talebiyle açılan davada hakkaniyete uygun karar verilmemesi nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 17/7/2018 tarihinde yapılmıştır.

3. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

4. Komisyonca makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiası yönünden 2019/3970 başvuru numarası ile başvurunun konu yönünden ayrılmak suretiyle 12/3/2019 tarihinde kısmi kabul edilemezlik kararı verilmiştir.

5. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

6. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık görüş bildirmemiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

7. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

8. Başvurucu, Giresun'da bir ortaokulda görsel sanatlar öğretmeni olarak görev yapmaktadır.

A. Başvuruya Konu Davadan Önceki Disiplin Cezası Süreci

9. Görev yaptığı Ö. Ortaokulu Müdürlüğü tarafından 31/5/2016 tarihli yazı ile başvurucunun 20/5/2016 günü rapor teslimi için okula geldiğinde okulun bazı yerlerinin, nöbet defteri gibi bazı doküman ve belgelerin fotoğraflarını çektiği gerekçesiyle kendisinden savunması istenmiştir.

10. Anılan okulun 13/6/2016 tarihli yazısı ile başvurucu, okulun ve bazı dokümanların fotoğrafını çekmiş olması sebebiyle 14/7/1965 tarihli ve 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu'nun 125. maddesinin birinci fıkrasının (A) bendinin (e) alt bendi gereğince uyarı cezası ile cezalandırılmıştır.

B. Başvuruya Konu Dava Süreci

11. Ö. Ortaokulu müdürü tarafından 22/6/2016 tarihinde Eynesil İlçe Millî Eğitim Müdürlüğüne hitaben başvurucu hakkında yasal işlemlerin başlatılması talebiyle şikâyet dilekçesi verilmiştir. Dilekçede; başvurucunun okul müdürü yardımcısının odasına sert bir şekilde girerek kursların kapatılması gerektiğini söylediği, okul müdürü hakkında diğer öğretmenler ve okul çalışanlarına kışkırtıcı beyanlarda bulunduğu, raporunu vermek için okula geldiğinde okulun bir kısım yerlerinin ve bazı dokümanların fotoğraflarını çektiği, nöbet görevini usulüne uygun olarak yerine getirmediği hususları yer almıştır.

12. Şikâyet dilekçesi üzerine 12/7/2016 tarihinde başlatılan soruşturma 20/10/2016 tarihli soruşturma raporu ile sona ermiştir. Soruşturma raporu sonucunda başvurucunun idari yönden il içinde başka bir okula atamasının yapılması, disiplin yönünden ise tevhiden kınama cezası ile cezalandırılması teklif edilmiştir (bkz. §13).

13. Başvurucunun 28/11/2016 tarihinde soruşturma raporunda getirilen teklif uyarınca A. Ortaokuluna ataması yapılmıştır.

14. A. Ortaokulunun 20/1/2017 tarihli işlemi ile başvurucu hakkında 20/10/2016 tarihli soruşturma raporu gereğince şu şekilde disiplin işlemi tesis edilmiştir:

- Okul aile birliği başkanının da bulunduğu ortamda Müdür Yardımcısı A.A. ile nezaket sınırlarını aşmak suretiyle sert bir şekilde tartışması sebebiyle uyarma,

- Beden eğitimi öğretmeni ve okul müdürüne A.A.nın arkalarından konuştuğunu söylemek suretiyle öğretmen ve müdürün müdür yardımcısı ile aralarını açmaya çalışması sebebiyle uyarma,

- Yetiştirme kurslarının kapanmasında A.A.nın etkili olduğunu söylemek suretiyle öğrenci velilerini A.A.ya karşı kışkırtması sebebiyle uyarma,

- Okuldaki bazı evrakın ve okulun bazı bölümlerinin fotoğraflarını çekmek suretiyle öğretmen ve okul yöneticilerini tedirgin etmiş olması sebebiyle kınama cezası ile cezalandırılması gerektiğinden tevhiden kınama cezası ile cezalandırılması, 657 sayılı

Kanun'un 125. maddesinin üçüncü fıkrası gereğince uyarma cezası ile cezalandırılmasına karar verilmiştir.

15. Başvurucu, uyarma cezası ile cezalandırılmasına ilişkin işlemin iptali talebiyle Ordu İdare Mahkemesinde (Mahkeme) dava açmıştır.

16. Mahkeme 9/11/2017 tarihli kararıyla disiplin soruşturması ve ekindeki tanık ifadeleri ile dava dosyasında yer alan diğer bilgi ve belgelerin incelenmesi sonucunda başvurucu hakkında isnat edilen eylemlerin sübuta erdiği gerekçesiyle davanın reddine karar vermiştir.

17. Başvurucunun istinaf istemi Bölge İdare Mahkemesince, mahkeme kararının dayandığı gerekçenin usul ve hukuka uygun bulunmuş olması sebebiyle reddedilmiştir.

18. Nihai karar başvurucuya 18/6/2018 tarihinde tebliğ edilmiştir.

19. Başvurucu 17/7/2018 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

IV. İLGİLİ HUKUK

20. 657 sayılı Kanun'un "Zamanaşımı" kenar başlıklı 127. maddesi şöyledir:

"Bu Kanunun 125 inci maddesinde sayılan fiil ve halleri işleyenler hakkında, bu fiil ve hallerin işlendiğinin öğrenildiği tarihten itibaren;

a) Uyarma, kınama, aylıktan kesme ve kademe ilerlemesinin durdurulması cezalarında bir ay içinde disiplin soruşturmasına,

b) Memurluktan çıkarma cezasında altı ay içinde disiplin kovuşturmasına, Başlanmadığı takdirde disiplin cezası verme yetkisi zamanaşımına uğrar.

Disiplin cezasını gerektiren fiil ve hallerin işlendiği tarihten itibaren nihayet iki yıl içinde disiplin cezası verilmediği takdirde ceza verme yetkisi zamanaşımına uğrar."

21. Danıştay Onikinci Dairesinin 14/10/2019 tarihli ve E.2018/10107, K.2019/7550 sayılı kararı şöyledir:

"Sonuç olarak, davacının işlediği ileri sürülen üç ayrı fiili nedeniyle hakkında tesis edilen dava konusu disiplin cezasının incelenmesinden, davacının üzerine atılı bir fiilin sübut bulmadığına, bir fiili ile ilgili soruşturmaya başlama zamanaşımı süresinin geçirildiğine karar verilmiş ise de, davacının üzerine atılı A.C.'yi tehdit ettiğine ilişkin fiilin sübuta erdiği görüldüğünden dava konusu işlemde hukuka aykırılık görülmemiştir."

V. İNCELEME VE GEREKÇE

22. Mahkemenin 19/11/2020 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

23. Başvurucu; okulun bazı bölümlerinin fotoğrafının çekilmesine ilişkin eylemle ilgili olarak daha önce ceza verildiğini, cezaya konu olan eylemlerin meydana geldiği tarih ile disiplin amirinin eylemleri öğrenme tarihinin aynı olduğundan soruşturma zamanaşımı süresinin geçtiğini iddia etmiştir. Başvurucu aynı soruşturma kapsamında iki defa savunma alındığı, delillerin değerlendirilmesinde takdir hatası yapıldığı, başvuru formunda belirttiği bu hususların Mahkeme gerekçesinde karşılanmadığı, Mahkeme tarafından delillerin yeterince incelenmediği gerekçeleriyle adil yargılanma ve gerekçeli karar hakkı, aynı suçtan iki kez

yargılanmama ve cezalandırılmama hakları ile masumiyet ve ayrımcılık yasağı ilkelerinin ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

B. Değerlendirme

24. Anayasa’nın 36. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

''Herkes, meşru vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahiptir.”

25. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder (Tahir Canan, B. No: 2012/969, 18/9/2013, § 16). Başvurucunun yukarıda belirtilen iddialarının özünün Mahkemece delillerin incelenmediğine yönelik olduğundan başvurunun adil yargılanma hakkının güvencelerinden biri olan hakkaniyete uygun yargılanma hakkı kapsamında bir inceleme yapılması gerektiği değerlendirilmiştir.

26. Anayasa’nın 36. maddesinin birinci fıkrasında herkesin yargı organlarına davacı ve davalı olarak başvurabilme, bunun doğal sonucu olarak da iddia, savunma ve adil yargılanma hakkı güvence altına alınmıştır. 3/10/2001 tarihli ve 4709 sayılı Kanun'un Anayasa'nın 36. maddesinin birinci fıkrasına "adil yargılanma" ibaresinin eklenmesine ilişkin 14. maddesinin gerekçesine göre "değişiklikle Türkiye Cumhuriyeti’nin taraf olduğu uluslararası sözleşmelerce de güvence altına alınmış olan adil yargılama hakkı metne dahil" edilmiştir. Dolayısıyla Anayasa'nın 36. maddesinde herkesin adil yargılanma hakkına sahip olduğu ibaresinin eklenmesinin amacının Avrupa İnsan Hakalrı Sözleşmesi'nde düzenlenen adil yargılanma hakkını anayasal güvence altına almak olduğu anlaşılmaktadır (Yaşar Çoban, B. No: 2014/6673, 25/7/2017, § 53).

27. Mahkemeler önünde dava konusu yapılmış maddi olay ve olguların kanıtlanması, delillerin değerlendirilmesi, hukuk kurallarının yorumlanması ve uygulanması ile uyuşmazlıkla ilgili varılan sonucun adil olup olmaması bireysel başvuru konusu olamaz. Ancak bireysel başvuru kapsamındaki hak ve özgürlüklere müdahale teşkil eden, bariz takdir hatası veya açık bir keyfîlik içeren tespit ve sonuçlar bu kapsamda değildir (Ahmet Sağlam, B. No: 2013/3351, 18/9/2013, § 42).

28. Uyuşmazlığın çözümünde etkili olan maddi vakıaların değerlendirilmesi, yorumlanması ve nitelendirilmesi derece mahkemelerinin takdirindedir. Maddi vakıalar, uyuşmazlıkta uygulanacak hukuk kurallarından farklı olarak sadece somut bir olayı ilgilendirdiğinden ancak somut olayın koşulları çerçevesinde yorumlanabilir ve anlamlandırılabilir (Özlem Terzioğlu, B. No: 2014/19341, 21/11/2017, § 45).

29. Danıştay Onikinci Dairesinin konuyla ilgili kararlarında ise özetle 657 sayılı Kanun'un 125. maddesinde yer alan "fiillerin işlendiğinin öğrenildiği tarih" ibaresinden, disiplin cezası gerektiren bir fiil işleyen memurun bu fiilinin disiplin cezasını vermeye yetkili amirlerce somut delillerle öğrenildiği tarihin anlaşılması gerektiği belirtilmektedir. İhbar ve şikâyet yoluyla disiplin cezası gerektiren fiillerin yetkili amirlere duyurulması üzerine disiplin cezası vermeye veya soruşturma açmaya yetkili amirlerin fiilin suç niteliğini taşıyıp taşımadığı hususunda bir inceleme yapmaları veya yaptırmaları ve fiilin disiplin suçu vasfını taşıdığına kanaat getirmeleri üzerine de bizzat veya soruşturma emri ile tayin edecekleri muhakkikler yolu ile derhâl soruşturmayı başlatmaları gerekmektedir. Bu durumda soruşturmaya başlama zamanaşımı, fiilin suç vasfını taşıdığının öğrenildiği günden itibaren işlemeye başlayacaktır (Onikinci Daire, 12/2/2012, E.2009/5515, K.2012/4097; Onikinci Daire,

26/11/2013, E.2011/528, K.2013/8830; Onikinci Daire, 14/12/2012, E.2009/9266, K.2012/11130; Onikinci Daire, 30/5/2014, E.2013/7885, K.2014/4484).

30. Somut olayda başvurucu hakkında dört farklı eyleme ilişkin olarak uygun görülen kınama cezasına yapılan indirim sonucunda uyarma disiplin cezası uygulanmıştır. 657 sayılı Kanun'un 127. maddesine göre uyarma cezasının eylemin öğrenilmesinden itibaren bir ay içinde soruşturmanın başlatılması gereken disiplin suçlarından olduğu görülmektedir. Başvurucu bir aylık soruşturmaya başlama zamanaşımı süresinin disipline konu eylemlerden disiplin amirinin haberdar olma tarihinin esas alınması gerektiğini belirtmekte fakat hangi eylemin hangi tarihte meydana geldiği ve disiplin amirinin söz konusu eylemleri hangi tarihte ne şekilde öğrendiğine ilişkin olarak başvuru formunda bir beyan bulunmamaktadır.

31. Önemle belirtilmelidir ki bireysel başvuru incelemesinde Anayasa Mahkemesinin görevi başvurucunun başvuru formunda ileri sürdüğü gerekçelerle sınırlı bir incelemeyi kapsamaktadır. Başvurucunun bireysel başvuru formunda mağduriyetini gösteren açıklamaları yapmaması ve/veya mağduriyetine dayanak olarak ileri sürdüğü hususları delillendirmemesi durumunda Anayasa Mahkemesi başvurucu yerine geçerek delil toplama ve ihlal iddialarını gerekçelendirme görev ve yükümlülüğüne sahip değildir (Mustafa Akaydın, B. No: 2015/14800, 8/1/2020, § 27).

32. Bununla birlikte Anayasa Mahkemesine başvuru konusu olaylarla ilgili delilleri sunmak suretiyle olaylar hakkındaki iddialarını kanıtlamak ve dayanılan Anayasa hükmünün kendisine göre ihlal edildiğine dair açıklamalarda bulunarak hukuki iddialarını ortaya koymak başvurucuya düşer. Başvurucunun kamu gücünün işlem, eylem ya da ihmali nedeniyle ihlal edildiğini ileri sürdüğü hak ve özgürlük ile dayanılan Anayasa hükümlerini, ihlal gerekçelerini, dayanılan delilleri ve ihlale neden olduğu ileri sürülen işlem veya kararların neler olduğunu başvuru dilekçesinde belirtmesi şarttır. Başvuru dilekçesinde kamu gücünün ihlale neden olduğu iddia edilen işlem, eylem ya da ihmaline dair olayların tarih sırasına göre özeti yapılmalı; bireysel başvuru kapsamındaki hak ve özgürlüklerden hangisinin hangi nedenle ihlal edildiği ve buna ilişkin gerekçeler ile deliller açıklanmalıdır (Veli Özdemir, B. No: 2013/276, 9/1/2014, §§ 19, 20; Ünal Yiğit, B. No: 2013/1075, 30/6/2014, §§ 18, 19).

33. Başvurucunun zamanaşımı iddiası dışındaki şikayetleri yönünden ise; uyuşmazlığa ilişkin maddi vakıaları değerlendirmenin, yorumlamanın ve nitelemenin derece mahkemelerinin takdirinde olduğunun altı çizilmeli, başvurucunun dört farklı eylemi hakkında tek bir disiplin cezası uygulandığı da ayrıca belirtilmelidir. Mahkeme gerekçesinde disiplin soruşturması dosyası kapsamında bulunan rapor, deliller ve tanık beyanlarının esas alınması suretiyle başvurucu hakkında isnat edilen her bir eylemin sübuta erdiği gerekçesiyle davanın reddine karar vermiştir. Derece mahkemesinin bu yorumunun bariz takdir hatası veya keyfîlik içerdiği değerlendirilmemiştir. Bu nedenle somut başvuruda açık ve görünür bir ihlal bulunmamaktadır.

34. Açıklanan gerekçelerle başvurunun diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

VI. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Hakkaniyete uygun yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça

dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA 19/11/2020 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

FİKRİ TURĞUT VE DİĞERLERİ

B. No: 2018/22033 | Karar tarihi: 19.11.2020

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2018/22033

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

FİKRİ TURĞUT VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2018/22033)

Karar Tarihi: 19/11/2020

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Kadir ÖZKAYA

Üyeler : Engin YILDIRIM

M. Emin KUZ

Rıdvan GÜLEÇ

Yıldız SEFERİNOĞLU

Raportör : Tuğba YILDIZ

Başvurucular : Fikri TURĞUT ve diğerleri (bkz. ekli tablonun (B) sütunu)

Başvurucular Vekili : Av. Vedat GÜLEÇ

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, güven ilişkisinin bozulduğu gerekçesine dayalı olarak iş akdine son verilmesi üzerine açılan işe iade davasının esası incelenmeden reddedilmesi nedeniyle adil yargılanma hakkı kapsamındaki mahkeme hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvurular muhtelif tarihlerde yapılmıştır.

3. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

4. Ekli tablonun (A) sütununda numaraları belirtilen başvuruların konu yönünden irtibatları nedeniyle 2018/22033 numaralı başvuru ile birleştirilmesine ve incelemenin 2018/22033 numaralı başvuru üzerinden sürdürülmesine karar verilmiştir.

5. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

6. Bölüm Başkanı tarafından başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

7. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık görüşünü bildirmiştir.

8. Başvurucular, Bakanlık görüşüne karşı beyanda bulunmuştur.

III. OLAY VE OLGULAR

9. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

A. Arka Plan Bilgisi

10. Türkiye 15 Temmuz 2016 tarihinde askerî bir darbe teşebbüsüyle karşı karşıya kalmıştır. Devletin yetkili organları tarafından tehdit değerlendirmesi yapılarak demokratik anayasal düzene, bireylerin temel hak ve hürriyetlerine, millî güvenliğe yönelik tehdit oluşturan tüm terör örgütlerine ve illegal yapılanmalara karşı tedbirler alınması kararlaştırılmıştır (ayrıntılar için bkz. Aydın Yavuz ve diğerleri [GK], B. No: 2016/22169, 20/6/2017).

11. Anılan tedbirler kapsamında olağanüstü hâl ilan edilmiş ve olağanüstü hâl kanun hükmünde kararnameleri çıkarılmıştır. Bu çerçevede 22/7/2016 tarihinde kararlaştırılan 667 sayılı Olağanüstü Hal Kapsamında Alınan Tedbirlere İlişkin Kanun Hükmünde Kararname (667 sayılı KHK) 23/7/2016 tarihli ve 29779 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.

12. 667 sayılı KHK'nın 4. maddesinde devletin millî güvenliğine karşı faaliyette bulunduğuna Millî Güvenlik Kurulunca karar verilen yapı, oluşum veya gruplara ya da terör örgütlerine üyeliği, mensubiyeti veya iltisakı yahut bunlarla irtibatı olduğu değerlendirilen her türlü kadro, pozisyon ve statüde (işçi dâhil) istihdam edilen personelin kamu görevinden çıkarılmaları öngörülmüştür.

13. 667 sayılı KHK, 18/10/2016 tarihli ve 6749 sayılı Kanun'un 29/10/2016 tarihli ve 29872 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girmesi sonucunda kanunlaşmıştır.

B. Somut Başvurulara İlişkin Olay ve Olgular

14. Başvurucular, Diyarbakır'ın Yenişehir ve Kayapınar ilçe Belediyelerine (Belediye) hizmet veren özel şirketlerde (Şirket) işçi olarak çalışmakta iken Belediyeler yazıyla, başvurucuların terör örgütü ile iltisaklı olduklarını bildirerek iş akitlerinin feshedilmesini Şirketten istemiştir. Şirket, bu talep üzerine başvurucuların iş akdini feshetmiştir.

15. Başvurucular, iş akdinin usulüne uygun olarak feshedilmediğini ve fesih için somut bir olguya dayanılmadığını belirterek işe iade istemiyle Şirket ve Belediyeler aleyhine dava açmıştır. Davalı Belediyeler cevap dilekçesinde, iş akdini sona erdirenin davalı şirket olduğunu bu nedenle husumet nedeniyle ya da başvurucuların PKK/KCK terör örgütü ile irtibatlı ve iltisaklı oldukları belirterek davaların reddini savunmuştur.

16. Diyarbakır İş Mahkemesi açılan davaların reddine karar vermiştir. Mahkeme kararlarında; başvurucuların PKK/KCK terör örgütü ile irtibatlı ve iltisaklı oldukları gerekçesiyle 667 sayılı KHK'ya dayalı olarak iş akitlerinin feshedildiği aynı maddenin (2) numaralı fıkrası uyarınca da bu kişilerin bir daha kamu hizmetinde çalıştırılmasının mümkün olmadığı gerekçesine yer verilmiştir.

17. Başvurucular, karara karşı istinaf yoluna başvurmuştur. Gaziantep Bölge Adliye Mahkemesi Hukuk Daireleri (Bölge Adliye Mahkemesi) başvurucuların istinaf istemlerini reddetmiştir. Kararda; şüphe feshi kavramı üzerine durulmuş ve başvurucuların millî güvenliği tehdit eden yapılar ile irtibatları olduğunun bildirilmesi üzerine davalı işveren bakımından iş sözleşmesinin devam etmesinde yasal engel bulunduğu vurgulanmıştır.

18. Nihai kararların tebliğinin ardından başvurucular süresinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

IV. İLGİLİ HUKUK

19. İlgili hukuk için bakınız Berrin Baran Eker ([GK], B. No: 2018/23568, 2/7/2020, §§ 20 - 35).

V. İNCELEME VE GEREKÇE

20. Mahkemenin 19/11/2020 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Adli Yardım Talebi Yönünden

21. Başvurucular, bireysel başvuru harç ve masraflarını karşılayacak gelirleri olmadığını beyan ederek adli yardım talebinde bulunmuştur.

22. Anayasa Mahkemesinin Mehmet Şerif Ay (B. No: 2012/1181, 17/9/2013) kararında belirtilen ilkeler dikkate alınarak geçimini önemli ölçüde güçleştirmeksizin yargılama giderlerini ödeme gücünden yoksun olduğu anlaşılan başvurucunun açıkça dayanaktan yoksun olmayan adli yardım talebinin kabulüne karar verilmesi gerekir.

B. Adil Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

1. Başvurucuların İddiaları ve Bakanlık Görüşü

23. Başvurucular; işverence iş akdine 667 sayılı KHK gereği son verildiği belirtilmesine rağmen terör örgütü ile irtibatlı ve iltisaklı olduklarına dair kesinleşmiş mahkeme kararı bulunmadığını iddia etmişlerdir. Başvurucular; işe iade davasının haksız olarak yeterli gerekçe gösterilmeden derece mahkemelerince reddedildiğini belirterek adil yargılanma haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

24. Bakanlık görüşünde özetle somut olayda ilk derece mahkemelerinin şüphe feshi kapsamında verdiği kararların istinaf ve temyiz mercilerince değerlendirildiği ve başvurucuların bireysel başvurudaki iddialarının kanun yolu şikâyeti mahiyetinde olduğu belirtilmiştir.

25. Başvurucular Bakanlık görüşe karşı beyanlarında; Bakanlık görüşüne katılmadıklarını, haklarında herhangi bir soruşturma ve yargılama yokken mahkeme tarafından idarenin sunduğu yazı doğrultusunda terör örgütüyle ilişkili gösterilerek davalarının reddedilmesinin keyfî olduğunu ve adil yargılanma haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

2. Değerlendirme

26. Anayasa’nın “Hak arama hürriyeti” kenar başlıklı 36. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

“Herkes, meşru vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahiptir.”

27. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile

bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder (Tahir Canan, B. No: 2012/969, 18/9/2013, § 16). Somut olayda başvurucuların temel iddiası; Belediye tarafından gönderilen bilgilerin derece mahkemelerince yeterli kabul edilerek esası hakkında herhangi bir inceleme ve değerlendirme yapılmadan işe iade davalarının reddedilmesidir. Bu nedenle başvurucuların iddialarının adil yargılanma hakkı kapsamındaki mahkeme hakkı yönünden incelenmesi gerektiği değerlendirilmiştir.

a. Kabul Edilebilirlik Yönünden

28. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan mahkeme hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

b. Esas Yönünden

i. Genel İlkeler

29. Anayasa Mahkemesi eldeki başvuruda uygulanacak ilkeleri başvuruya benzer olgu ve iddiaları içeren Berrin Baran Eker kararında belirlemiştir (Berrin Baran Eker §§ 53-60). Anılan kararda belirtildiği üzere demokratik bir toplumda vazgeçilmez bir hak niteliğindeki adil yargılanma hakkının güvencelerinden biri olan mahkeme hakkı uyuşmazlığın bir mahkeme önüne getirilebilmesini, dava konusu edilen uyuşmazlığa ilişkin esaslı iddia ve savunmaların yargı merciince incelenerek değerlendirilmesini ve bir karara bağlanmasını, ayrıca verilen kararın icra edilmesini gerektirir. Buna göre mahkeme hakkı; mahkemeye erişim hakkı, karar hakkı ve kararın icrası haklarını içerir (Berrin Baran Eker § 55).

30. Mahkemenin, önündeki uyuşmazlığı karara bağlarken taraflardan birinin iddia ve savunmasına bağlı kalarak buna karşı diğer tarafın öne sürdüğü esaslı itirazları tartışmadan yargılamayı sonuçlandırması hâlinde -ortada şeklî anlamda bir karar bulunsa bile- gerçek anlamda bir yargılama yapıldığından bahsedilemeyecektir. Bu durumda uyuşmazlığa karşı yargı yolunun teorik olarak açık olması pratikte bir anlam ifade etmeyecek, böylece mahkeme hakkı ve dolayısıyla adil yargılanma hakkı bir yanılsamadan ibaret kalacaktır (Berrin Baran Eker § 56).

31. Diğer taraftan mahkemelerin önündeki uyuşmazlığın esasını incelememesi sadece adil yargılanma hakkını zedelemekle kalmaz, aynı zamanda davanın konusunu oluşturan medeni hakkın bağlantılı bulunduğu diğer (maddi) hak ve özgürlükler yönünden etkili başvuru hakkının ihlal edilmesine de yol açabilir. Yargısal başvuru yolları, çoğunlukla bir hak veya özgürlükle bağlantılı uyuşmazlıkların çözüme kavuşturulması amacıyla ihdas edilmiştir. Kişiler, dava açmak suretiyle mahkemelerden hak ve özgürlükleriyle ilgili olarak yargısal koruma talep etmektedir. Bireylerin yargısal koruma taleplerine cevap vermek, bu bağlamda dava konusu uyuşmazlığın esasını inceleyerek iddia ve savunmaları değerlendirdikten sonra davayı karara bağlamak yargı mercilerinin anayasal yükümlülüğüdür (Berrin Baran Eker § 57).

32. Bununla birlikte adil yargılanma hakkı davanın sonucuna yönelik bir güvence içermemekte yargılama sürecinin adil olarak yürütülmesini temin edecek birtakım usul güvenceleri sunmaktadır. Dolayısıyla bireysel başvuru incelemelerinde adil yargılanma hakkı kapsamında değerlendirme yapılırken davanın sonucuna ilişkin bir çıkarım yapılması mümkün değildir. Anayasa Mahkemesinin tarafların öne sürdüğü ve esasa etkili olan iddiaların -mahkeme hakkının gereği olarak- derece mahkemelerince işin mahiyetinin gerektirdiği ölçüde incelenip incelenmediğini denetleme görevi bulunmaktadır (Berrin

Baran Eker § 58).

33. Öte yandan Anayasa Mahkemesi Berrin Baran Eker kararında vurgulandığı üzere 667 sayılı KHK'da, devletin millî güvenliğine karşı faaliyette bulunduğuna Millî Güvenlik Kurulunca karar verilen yapı, oluşum veya gruplara ya da terör örgütlerine üyeliği, mensubiyeti veya iltisakı yahut bunlarla irtibatı olduğu değerlendirilen işçilerin iş sözleşmelerinin feshedilmesi öngörülmüş ancak yargı mercilerinin denetim yetkisini kısıtlayan herhangi bir hükme yer verilmemiştir. Bu bakımdan 667 sayılı KHK'nın 4. maddesi dayanak gösterilerek iş sözleşmesi feshedilen işçiler tarafından açılan işe iade davalarının esasının incelenmesini önleyen herhangi bir düzenleme bulunmamaktadır (Berrin Baran Eker § 69).

34. 22/5/2003 tarihli ve 4857 sayılı İş Kanunu ve bu Kanun'u yorumlayan Yargıtay içtihatlarına göre asıl işverenin alt işverenden sözleşmenin feshini istemesi feshi kendiliğinden tek başına geçerli hâle getirmemektedir. Ayrıca her ne kadar işten çıkarmanın şüphe feshine dayalı olduğu, dolayısıyla niteliği gereği şüphenin veya şüpheye götüren olguların ispatının imkânsız olduğu haklı olarak ileri sürülebilirse de -Yargıtay kararlarında da belirtildiği üzere- derece mahkemelerince işvereni şüpheye götüren olguların ispat koşulu aranmadan bir bütün olarak değerlendirilmesine engel bir durum yoktur. Aksi takdirde işverenin şüphesine dayanak olguların değerlendirilememesi, böylece feshin geçerli nedene dayanıp dayanmadığının incelenememesi şüphe feshinde yargı yolunun açık olmasını anlamsız kılar. Dolayısıyla derece mahkemelerinin başvurucunun iş sözleşmesinin feshinin geçerli nedene dayanıp dayanmadığını inceleme yükümlülüğünün bulunmadığı sonucuna ulaşılmasını gerektirecek herhangi bir neden söz konusu değildir (Berrin Baran Eker § 69).

35. Kısacası 667 sayılı KHK'nın 4. maddesinde belirtilen örgüt, yapı, oluşum veya gruplara üye olunması ya da bunlara mensubiyetin veya iltisakın yahut irtibatın bulunması geçerli bir fesih sebebi olarak öngörülmüştür. Ancak bu düzenleme sözü edilen yapılarla irtibatının bulunduğu gerekçesiyle iş sözleşmesi feshedilen bir işçinin açtığı işe iade davasında derece mahkemelerinin geçerli fesih sebebi olarak gösterilen olguyu, diğer bir ifadeyle işçinin kuralda belirtilen yapılarla irtibatının bulunup bulunmadığını, iş hukukunun kurallarını da gözeterek araştırma ve ortaya koyma yükümlülüğünü ortadan kaldırmamaktadır (Berrin Baran Eker § 71).

ii. İlkelerin Olaya Uygulanması

36. Somut olayda da anılan karardan ayrılmayı gerektiren bir durumun bulunmadığı anlaşılmaktadır. Derece mahkemeleri, adil yargılanma hakkının bir unsuru olan mahkeme hakkı gereği asıl işverenin başvurucular hakkındaki değerlendirmesinin objektif ve makul dayanakları olup olmadığını, dolayısıyla geçerli feshin koşullarının oluşup oluşmadığını incelemeden asıl işverenin şüphesine bağlı kalarak sonuca varmıştır. Başka bir ifadeyle derece mahkemeleri yargısal fonksiyonun esasını oluşturan uyuşmazlığın içinde yer alan maddi ve hukuki sorunların bütünüyle ele alınması ve karara bağlanması işlevini yerine getirmemiş, gerçek anlamda bir yargısal faaliyet icra etmemiştir. Dolayısıyla hukuk düzeni tarafından başvuruculara tanınan feshe karşı yargı yolunun açık olması teorik olmaktan öteye geçememiştir. Bu durumda başvurucuların mahkeme hakkının ihlal edildiği sonucuna ulaşılmaktadır.

37. Açıklanan gerekçelerle başvurucuların Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan mahkeme haklarının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

38. Adil yargılanma hakkı yönünden ulaşılan sonuç gözetildiğinde başvurucuların diğer ihlal iddialarının ayrıca incelenmesine gerek görülmemiştir.

C. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

39. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

“(1) Esas inceleme sonunda, başvurucunun hakkının ihlal edildiğine ya da edilmediğine karar verilir. İhlal kararı verilmesi hâlinde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yapılması gerekenlere hükmedilir...

(2) Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvurucu lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir.”

40. Başvurucular, yargılamanın yenilenmesine ve zararlarının tazminine karar verilmesi talebinde bulunmuştur.

41. Anayasa Mahkemesinin Mehmet Doğan kararında ihlal sonucuna varıldığında ihlalin nasıl ortadan kaldırılacağı hususunda genel ilkeler belirlenmiştir (B. No: 2014/8875, 7/6/2018, [GK]). Mahkeme diğer bir kararında ise bu ilkelerle birlikte ihlal kararının yerine getirilmemesinin sonuçlarına da değinmiş ve bu durumun ihlalin devamı anlamına geleceği gibi ilgili hakkın ikinci kez ihlal edilmesiyle sonuçlanacağına da işaret etmiştir (Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019).

42. Bireysel başvuru kapsamında bir temel hakkın ihlal edildiğine karar verildiği takdirde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırıldığından söz edilebilmesi için temel kural, mümkün olduğunca eski hâle getirmenin yani ihlalden önceki duruma dönülmesinin sağlanmasıdır. Bunun için ise öncelikle ihlalin kaynağı belirlenerek devam eden ihlalin durdurulması, ihlale neden olan karar veya işlemin ve bunların yol açtığı sonuçların ortadan kaldırılması, varsa ihlalin sebep olduğu maddi ve manevi zararların giderilmesi, ayrıca bu bağlamda uygun görülen diğer tedbirlerin alınması gerekmektedir (Mehmet Doğan, §§ 55, 57).

43. İhlalin mahkeme kararından kaynaklandığı ve mahkemenin ihlali gideremediği durumlarda Anayasa Mahkemesi, 6216 sayılı Kanun'un 50. maddesinin (2) numaralı fıkrası ile İçtüzük’ün 79. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (a) bendi uyarınca ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere kararın bir örneğinin ilgili mahkemeye gönderilmesine hükmeder. Anılan yasal düzenleme, usul hukukundaki benzer hukuki kurumlardan farklı olarak ihlali ortadan kaldırmak amacıyla yeniden yargılama sonucunu doğuran ve bireysel başvuruya özgülenen bir giderim yolunu öngörmektedir. Bu nedenle Anayasa Mahkemesi tarafından ihlal kararına bağlı olarak yeniden yargılama kararı verildiğinde usul hukukundaki yargılamanın yenilenmesi kurumundan farklı olarak ilgili mahkemenin yeniden yargılama sebebinin varlığını kabul hususunda herhangi bir takdir yetkisi bulunmamaktadır. Dolayısıyla böyle bir karar kendisine ulaşan mahkemenin yasal yükümlülüğü, ilgilinin talebini beklemeksizin Anayasa Mahkemesinin ihlal kararı nedeniyle yeniden yargılama kararı vererek devam eden ihlalin sonuçlarını gidermek üzere gereken işlemleri yerine getirmektir (Mehmet Doğan, §§ 58, 59; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), §§ 57-59, 66, 67).

44. İncelenen başvuruda, derece mahkemelerinin dava konusu uyuşmazlığın esasını incelememeleri sebebiyle adil yargılanma hakkı kapsamındaki mahkeme hakkının ihlal edildiği sonucuna ulaşılmıştır. Dolayısıyla ihlalin mahkeme kararından kaynaklandığı anlaşılmıştır.

45. Bu durumda mahkeme hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Yapılacak yeniden yargılama ise bireysel başvuruya özgü düzenleme içeren 6216 sayılı Kanun'un 50. maddesinin (2) numaralı fıkrasına göre ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılmasına yöneliktir. Bu kapsamda yapılması gereken iş yeniden yargılama kararı verilerek Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar verilmesinden ibarettir. Bu sebeple kararın bir örneğinin yeniden yargılama yapılmak üzere esas numaraları ekli tablonun (D) sütununda gösterilen Diyarbakır İş Mahkemelerine gönderilmesine karar verilmesi gerekir.

46. İşbu ihlal kararının başvurucular tarafından açılan davaların esasıyla ilgili herhangi bir değerlendirme içermediği vurgulanmalıdır. Anayasa Mahkemesinin yukarıda belirttiği ihlal gerekçelerini gözeterek ve söz konusu işlemlerle ilgili olarak yeniden bir değerlendirme yaparak gereken kararı vermek ekli tablonun (D) sütununda gösterilen Diyarbakır İş Mahkemelerinin takdirindedir.

47. İhlalin tespiti ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılamanın yeterli bir giderim sağlayacağı anlaşıldığından tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerektiği sonucuna ulaşılmıştır.

48. Başvuruculara 3.000 TL vekâlet ücretinin müştereken ödenmesine karar verilmesi gerekir.

VI. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvuruculaların adli yardım talebinin KABULÜNE,

B. Adil yargılanma hakkı kapsamındaki mahkeme hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

C. Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki mahkeme hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

D. Kararın bir örneğinin mahkeme hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Diyarbakır İş Mahkemelerine (Esas numaraları ekli tablonun (D) sütununda gösterilmiştir.) GÖNDERİLMESİNE,

E. Başvuruculaların tazminat taleplerinin REDDİNE,

F. Başvuruculara 3.000 TL vekâlet ücretinin MÜŞTEREKEN ÖDENMESİNE,

G. Ödemenin, kararın tebliğini takiben başvuruculaların Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihlerinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

H. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 19/11/2020 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

KAZIM ÜNAL

B. No: 2018/22785 | Karar tarihi: 19.11.2020

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2018/22785

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

KAZIM ÜNAL BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2018/22785)

Karar Tarihi: 19/11/2020

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Kadir ÖZKAYA

Üyeler : Engin YILDIRIM

M. Emin KUZ

Rıdvan GÜLEÇ

Yıldız SEFERİNOĞLU

Raportör : Fatih HATİPOĞLU

Başvurucu : Kazım ÜNAL

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, tutuklama tedbirinin hukuki olmaması nedeniyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 18/7/2018 tarihinde yapılmıştır.

3. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

4. Komisyon tarafından bu kararda incelenen şikâyet haricindeki şikâyetlerin kabul edilemez olduğuna karar verilmiş, bu şikâyet yönünden ise başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına ve adli yardım talebinin kabul edilmesine karar verilmiştir.

5. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık görüşünü bildirmiştir.

6. Başvurucu, Bakanlığın görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

III. OLAY VE OLGULAR

7. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ve Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi (UYAP) aracılığıyla erişilen bilgi ve belgeler çerçevesinde olaylar özetle şöyledir:

8. Türkiye 15 Temmuz 2016 tarihinde askerî bir darbe teşebbüsüyle karşı karşıya kalmış, bu nedenle 21/7/2016 tarihinde ülke genelinde olağanüstü hâl ilan edilmesine karar verilmiştir. Olağanüstü hâl 19/7/2018 tarihinde son bulmuştur. Kamu makamları ve yargı organları -olgusal temellere dayanarak- bu teşebbüsün arkasında Türkiye'de uzun yıllardır faaliyetlerine devam eden ve son yıllarda Fetullahçı Terör Örgütü (FETÖ) ve/veya Paralel Devlet Yapılanması (PDY) olarak isimlendirilen bir yapılanmanın olduğunu değerlendirmiştir (Aydın Yavuz ve diğerleri [GK], B. No: 2016/22169, 20/6/2017, §§ 12-25).

9. Darbe teşebbüsü sırasında ve sonrasında ülke genelinde darbe girişimiyle bağlantılı ya da doğrudan darbe girişimiyle bağlantılı olmasa bile FETÖ/PDY'nin kamu kurumlarındaki örgütlenmesinin yanı sıra eğitim, sağlık, ticaret, sivil toplum ve medya gibi farklı alanlardaki yapılanmasına yönelik olarak Cumhuriyet başsavcılıkları tarafından soruşturmalar yürütülmüş; çok sayıda kişi hakkında gözaltı ve tutuklama tedbirleri uygulanmıştır (Aydın Yavuz ve diğerleri, § 51, Mehmet Hasan Altan (2) [GK], B. No: 2016/23672, 11/1/2018, § 12).

10. İzmir Cumhuriyet Başsavcılığınca (Başsavcılık) FETÖ/PDY ile bağlantılı suçlar nedeniyle başlatılan bir soruşturma kapsamında başvurucu 26/4/2018 tarihinde İzmir'de gözaltına alınmıştır.

11. Başvurucunun ilk ifadesi aynı tarihte İzmir Emniyet Müdürlüğünde kolluk tarafından alınmıştır. Başvurucu emniyetteki savunmasında özetle;

i. 1998 yılında Kocaeli Üniversitesi Halkla İlişkiler bölümünü kazandığını ve 2000 yılında buradan mezun olduğunu, üniversite eğitimi süresince okuldan arkadaşlarıyla kiraladıkları evde kaldığını, mezun olduktan sonra 2013 yılına kadar taksi şoförlüğü yaptığını ve zaman içinde açık öğretim fakültesinde eğitimini dört yıla tamamladığını, 2013 yılında Zaman gazetesinde şoför olarak işe girdiğini, sonrasında da Dünya Gençlik Merkezi isimli yerde şoförlük yaptığını, toplamda bir buçuk yıl çalıştığını, 17-25 Aralık operasyonlarından sonra 2014 yılının başlarında istifa ederek işten ayrıldığını, buradan ayrıldıktan sonra da değişik yerlerde şoför olarak çalıştığını, yaklaşık yedi aydır da İzmir Tepecik Eğitim ve Araştırma Hastanesinde özel güvenlik görevlisi olarak çalıştığını ifade etmiştir.

ii. Herhangi bir dernek, vakıf ya da sivil toplum kuruluşu üyesi olmadığını ve ticari işletmede ortaklığının da bulunmadığını belirtmiştir.

iii. Hiçbir zaman FETÖ/PDY'ye ait yurtlarda veya evlerde kalmadığını, büyük oğlunun -kendisi Zaman gazetesinde çalışırken personel indirimi olduğu için-ilkokul 3. ve 4. sınıfı Özel Işık Aktaş Yamanlar İlkokulunda okuduğunu, işten ayrıldıktan sonra devlet okulunda eğitim görmeye devam ettiğini, küçük oğlunun da devlet okulunda eğitim gördüğünü, çocuklarının hiçbir zaman yurtlarda kalmadığını ifade etmiştir.

iv. Örgüte müzahir herhangi bir gazete, dergi vb. yayına aboneliğinin bulunmadığını, Bank Asyada hesabının olduğunu ve sadece Bankanın kredi kartını kullandığını, bunun dışında Bankaya herhangi bir para yatırma işlemi yapmadığını ifade etmiştir.

v. FETÖ/PDY ile ya da bu örgütün mensupları ile hiçbir bağlantısının bulunmadığını, iş ilanına istinaden başvuru yapması üzerine işe alındığını, hiç kimsenin referansının bulunmadığını, hiçbir zaman FETÖ/PDY'nin sohbet toplantılarına katılmadığını ve örgüt

adına ulaştırılmak üzere kendisinden para talep eden kimsenin de olmadığını, pasaportunun bulunmadığını ve hiç yurt dışına çıkmadığını ifade etmiştir.

vi. [M.A.] isimli kişiyi tanımadığını, şoförlük yapması sebebiyle tanımadığı kişilerin kendisini arayabildiğini, bu kişinin de bu nedenle aramış olabileceğini, görüşme içeriğini hatırlamadığını ifade etmiştir.

vii. Aynı otelde aynı tarihlerde konakladıkları tespit edilen kişileri [M.A.] ve [S.A.yı] tanımadığını ve onların kim olduklarını da bilmediğini ifade etmiştir.

viii. Kendi adına kayıtlı bulunan telefon hattını uzun zamandır kullandığını, başka telefon hattının bulunmadığını ayrıca FETÖ/PDY'nin kriptolu haberleşme programlarını kullanmadığını veya telefonuna yüklemediğini ifade etmiştir.

ix. Zaman gazetesinde çalıştığı dönemde hiçbir zaman sorumlu olmadığını, sadece şoförlük yaptığını ve gazete dağıtmadığını, bu yöndeki beyanları kabul etmediğini ifade etmiştir.

12. Başvurucu ifadesi alındıktan sonra aynı tarihte Başsavcılığa sevk edilmiştir. Başsavcılık başvurucuyu terör örgütüne üye olma suçundan tutuklanması istemiyle 26/4/2018 tarihinde İzmir Sulh Ceza Hâkimliğine sevk etmiştir.

13. İzmir 5. Sulh Ceza Hâkimliği aynı tarihte başvurucunun sorgusunu yapmıştır. Başvurucu sorgudaki ifadesinde emniyetteki savunmasına benzer şekilde beyanda bulunmuş ve suçlamaları kabul etmemiştir.

14. İzmir 5. Sulh Ceza Hâkimliği başvurucunun terör örgütüne üye olma suçundan tutuklanmasına karar vermiştir. Kararın ilgili kısmı şöyledir:

"Şüpheliler [F.Ö.] ve Kazım Ünal'ın üzerlerine atılı Silahlı Terör Örgütüne Üye Olma suçunu işlediklerine ilişkin kuvvetli suç şüphesinin varlığını gösterir somut delillerin bulunduğu, şüphelilerin tutuklanmalarına karar verilmesinin kamu düzeninin sağlanması ve yeni bir suç işlenmesinin önüne geçilmesi için de gerekli olduğu, bir diğer yandan eylemin meydana geliş şekline nazaran yasadaki yaptırım miktarı dikkate alındığında şüphelilerinbu aşamada serbest bırakılmaları halinde kaçacakları hususunda şüphe oluşturduğu, esasen Anayasanın 90. maddesi uyarınca ülkemiz için de bağlayıcı olan Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinin 5. maddesi ve bu maddenin yorumuyla Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin tutukluluk tedbiri konusundaki yerleşik karar ve gerekçelerinde, kişilerin kaçma riskinin bulunması, kamu düzeninin sağlanması ve yeni bir suç işlenmesinin önlenmesi amacıyla tutukluluk tedbirinin uygulanabileceğinin belirtilmiş olduğu, iş bu soruşturma dosyasında da AİHM'nin belirttiği bu kriter ve ölçütlerin mevcut olduğu, tüm bu hususlar birlikte değerlendirildiğinde tutuklamadan beklenen gayenin adli kontrol hükümleri ile sağlanamayacak olması dikkate alınarak 5271 Sayılı CMK' nın 100. ve devamı maddelerine göre tutuklanmalarına ... karar verildi."

15. Başvurucunun tutuklama kararına 26/4/2018 tarihinde yaptığı itiraz, İzmir 1. Sulh Ceza Hakimliği tarafından 10/5/2018 tarihinde kesin olarak reddedilmiştir.

16. Başsavcılık 4/5/2018 tarihli iddianame ile başvurucunun terör örgütüne üye olma suçundan cezalandırılması istemiyle aynı yer ağır ceza mahkemesinde kamu davası açmıştır.

17. İddianamede öncelikle FETÖ/PDY'nin yapılanmasına ve faaliyetlerine ilişkin açıklamalar yapılmış, sonrasında başvurucuya yönelik suçlama ve delillere yer verilmiştir. Başsavcılık, başvurucunun FETÖ/PDY hiyerarşisi içinde yer almak suretiyle silahlı terör örgütüne üye

olma suçunu işlediğini iddia etmiştir. Bu bağlamda iddianamede; başvurucunun, hakkında FETÖ/PDY yöneticisi olma suçundan soruşturma yürütülen M.A. ile iki kez telefon irtibatının bulunduğu, örgütle iltisaklı kişilerle aynı tarih aralığında aynı otelde konakladığı, FETÖ/PDY ile irtibatlı işyerlerinde çalışma kaydının bulunduğu ve FETÖ/PDY ile bağlantılı suçlar nedeniyle hakkında soruşturma yürütülen M.A.B.nin şüpheli sıfatıyla alınan ifadesinde "Kazım Ünal 2013-2014 yıllarında FETÖ/PDY Hatay İli Çankaya Eyaleti Altıntaş Bölgesi yapıya ait gazete sorumlusuydu. Şu anda 30-35 yaşlarındadır. Evlidir" şeklindeki beyanına yer verilmiştir.

18. İzmir 17. Ağır Ceza Mahkemesi (Mahkeme) 21/5/2018 tarihinde iddianamenin kabulüne karar vermiş ve Mahkemenin E.2018/281 sayılı dosyası üzerinden kovuşturma aşaması başlamıştır. Mahkeme aynı tarihte yaptığı tensip incelemesi sonunda başvurucunun tutukluluk hâlinin devamına karar vermiştir.

19. Başvurucunun tutuklama kararına 28/5/2018 tarihinde yaptığı itiraz İzmir 18. Ağır Ceza Mahkemesi tarafından 4/6/2018 tarihinde kesin olarak reddedilmiştir.

20. Başvurucu, anılan kararı 19/6/2018 tarihinde öğrendiğini bildirmiştir.

21. Başvurucu 18/7/2018 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

22. Mahkeme 13/9/2018 tarihinde yaptığı ilk duruşmada başvurucunun savunmasını almıştır. Başvurucu savunmasında Savcılıktaki ifadesine benzer beyanlarda bulunmuştur.

23. Mahkeme aynı duruşmada M.A.B.yi tanık olarak dinlemiştir. Tanık M.A.B.nin ifadesinin ilgili kısmı şöyledir:

"Sanığı tanıyorum. 2014 yılı mayıs ayından sonra örgüt tarafından muhasebecilik görevi ile görevlendirildim. Hatay ili Çankaya eyaleti altıntaş bölgesinde muhasebeci olarak görevlendirildim. O dönem içerisinde iki ya da üç kez karşılaştım. Altıntaş bölgesinde örgüte bağlı medya kuruluşlarından olan Zaman gazetesi sorumlusuydu. Bölgeden ve esnaflardan gelen gazete aboneliklerinin takibini yapıyordu. Para işlerini yapıp yapmadığını bilmiyorum fakat genelde bölgeden gazete aboneliği başlatılacağı zaman listeler kendisine iletiliyordu. Ayrıca kendisini Konak Yağhaneler Köstence Köprüsü civarında ofis benzeri bir yerde kendisi gibi gazete aboneliği işi ile sorumlu olanların bulunduğu yerde abone listesini kendisine teslim etmiştim. Bu şekilde de bir kaç kez gördüm. Ben kendisinin gazetede şoför olarak çalıştığını bilmiyorum kendisini iki ya da üç kez gördüm.

[sanığın "... gazetede şoför olarak çalışırken bütün dağıtım bürolarını geziyordum beni bu şekilde görmüş olabilir mi? " şeklindeki sorusu üzerine]

"Benim sanığı gördüğüm mekan örgüte bağlı Konak'ta Eşrefpaşa'da üç katlı bir binada örgüte bağlı toplantıların yapıldığı binada kendisi ile karşılaştım. Kendisi bana oranın bölgecisi tarafından o bölgenin gazete aboneliğinden sorumlu olarak tanıtıldı. Bir defa abone listesini verdim. Ben zaten o bölgenin muhasebe işine üç veya dört ay baktım."

24. Mahkeme 13/9/2018 tarihli duruşma sonunda başvurucunun tutukluluk hâlinin devamına karar vermiştir.

25. Mahkeme 13/11/2018 tarihli duruşmada A.A.yı tanık olarak dinlemiştir. Tanık A.A.nın ifadesinin ilgili kısmı şöyledir:

"Ben sanığı taksicilik yaptığı için tanırım. Bizim Alsancak'ta cafemiz vardı. Ayrıca sanık benim komşumdur. Sanık benim evimde yakalandı. Sabaha 06.00-07.00 civarı ben işten

geliyordum. Eşim çocuğu okula gönderecekti. Bende hava daha aydınlanmamış olduğu için eşim ve oğluma bakıyordum. Dışarıda bir kalabalık gördüm. Eşime bakmak için aşağıya indim, kapı açıktı. Yukarı çıkarken sanık ile denk geldik 'Ne oldu falan' dedim, o da 'Bilmiyorum, galiba beni arıyorlarmış' dedi. Sanık ile beraber içeriye girdik, balkondan dışarıya bakmak amacıyla içeriye girdik. Balkonda bizi polisler gördü, yukarıya geldiler."

26. Cumhuriyet savcısı 13/11/2018 tarihli duruşmada esasa ilişkin mütalaasını sunmuştur. Mütalaanın ilgili kısmı şöyledir:

"İzmir Emniyet Müdürlüğü'ne 02/08/2016 tarihinde yapılan ihbarda sanığın toplantılara gittiğini ve para topladığının bildirilmesi üzerine sanık hakkında soruşturma yürütülerek kamu davası açıldığı,

Duruşmada dinlenen tanık [M.A.B.nin] ... şeklinde beyanda bulunduğu,

İzmir Emniyet Müdürlüğü Mali Suçlarla Mücadele Şube Müdürlüğü tarafından düzenlenen 22/02/2018 tarihli tutanak başlıklı raporda;

Sanığın üzerine kayıtlı GSM hattı ile FETÖ/PDY Silahlı Terör Örgütü tepe yöneticilerinden [M.A.]ile 2013 yılında 2 kez görüşme kaydının bulunduğunun,

Sanığın FETÖ irtibatı olduğu belirlenen şirketlerde SGK kaydının olduğunun,

Sanığın FETÖ irtibatlı tesiste 2015 yılında konaklama kaydının olduğunun belirlendiği,

Bank Asya'nın 03/10/2018 tarihli yazısı ekinde gönderilen ve sanığa ait olan hesap özeti incelendiğinde sanığın FETÖ/PDY Silahlı Terör Örgütü yöneticilerinin talimatına uygun bir hesap hareketinin bulunmadığının belirlendiği,

İzmir Emniyet Müdürlüğü tarafından düzenlenen 28/08/2018 tarihli raporda sanığın ByLock kaydının bulunmadığının belirlendiği,

Siber Suçlarla Mücadele Şube Müdürlüğü'nün 22/06/2018 tarihli yazısında sanığa ait dijital materyal kaydının olmadığının bildirildiği,

SGK İl Müdürlüğü'nün 11/06/2018 tarihli yazısında sanığın SGK kayıtlarının gönderildiği,

İzmir İl Milli Eğitim Müdürlüğü'nün 07/06/2018 tarihli yazısı ve eklerinde sanığın örgütle ilişkili herhangi bir eğitim kaydına rastlanmadığının belirtildiği,

İzmir İl Dernekler Müdürlüğü'nün 01/06/2018 tarihli yazısında sanığın örgütle bağlantılı dernek üyelik kaydının bulunmadığının belirtildiği,

Sanığın lehinde ve aleyhindeki deliller birlikte değerlendirildiğinde, SGK kaydının evinin geçimini sağlamak amacıyla çalışmak zorunda olan kişilerin bu çalışmasının tek başına silahlı terör örgütü üyesi olma suçu için delil olarak kabul edilemeyeceği, tepe yöneticilerden [M.A.] ile telefon irtibatının örgütsel mahiyette olduğuna yönelik bir iddianın bulunmadığı, konaklama kaydının da aynı şekilde silahlı terör örgütü üyesi olma suçu için delil olarak kabul edilmediği, soyut ihbarın herhangi bir eylem ve olay içermediği, bu deliller dışında tanık [M.A.B.nin] beyanının da tek başına delil olarak kabul edilmesinin mümkün olmadığı anlaşıldığından sanığın üzerine atılı suçtan mahkum olması için her türlü şüpheden uzak, kesin ve inandırıcı kanıt bulunamadığından delil yetersizliğinden beraatine karar verilmesi kamu adına talep ve mütalaa olunur."

27. Mahkeme 13/11/2018 tarihli duruşma sonunda başvurucunun tahliyesine ve başvurucu hakkında yurt dışına çıkamama şeklinde adli kontrol tedbiri uygulanmasına karar vermiştir.

28. Mahkeme 30/4/2019 tarihinde yaptığı duruşmada başvurucunun terör örgütüne üye olma suçundan 6 yıl 8 ay hapis cezası ile cezalandırılmasına karar vermiştir. Karar gerekçesinin ilgili kısmı şöyledir:

"İzmir SGK İl Müdürlüğünün 08/05/2018 tarihli cevabi yazı içeriğinin incelemesinden; sanığın Bera Özel Eğitim ve Yurt Hizm. Turz. San.ve Tic. A.Ş, Yıldıztepe Eğitim Basım Yayın Dağ. Paz. Tur. Tic. A.Ş, Dünya Gençlik Merkezi Derneği isimli örgüte bağlı kurumlarda çalışma kaydının bulunduğu anlaşılmıştır.

Bu kapsamda sanığın FETÖ/PDY silahlı terör örgütüne bağlı kurumlarda çalıştığı anlaşılmakla, örgüt için insan kaynağı sağlanan, örgüt için gelir oluşturan, örgüte bağlı kitap, kırtasiye ve matbaa şirketlerinin ürünlerinin pazarlandığı ve istihbari bilgi toplama merkezi niteliğinde olan yerlerde çalışmasının sanığın üzerine atılı suçun unsurlarının değerlendirilmesi açısından delil olarak kabulü gerekmektedir. Sanığın bu yerlerde çalışmasının ekonomik ve sosyal gerçekliklerle açıklanamayacağı, zira sanığın tek bir yerde değil, örgüte ait 3 ayrı yerde çalıştığı, sanığın bu şekilde örgüte bağlı kurumlarda çalışma istek ve iradesini ortaya koyduğu yönünde Heyetimizde tam bir vicdani kanaat hasıl olmuştur.

Tanık [M.A.B.nin] mahkememizdeki beyanına göre; ... sanığın Altıntaş bölgesinde örgüte bağlı medya kuruluşlarından olan Zaman Gazetesi sorumlusu olduğunu, bölgeden ve esnaflardan gelen gazete aboneliklerinin takibini yaptığını, para işlerini yapıp yapmadığını bilmediğini, fakat genelde bölgeden gazete aboneliği başlatılacağı zaman listelerin kendisine iletildiğini, Konak Yağhaneler Köstence Köprüsü civarında ofis benzeri bir yerde kendisi gibi gazete aboneliği işi ile sorumlu olanların bulunduğu yerde abone listesini kendisine teslim ettiğini, bu şekilde de bir kaç kez gördüğünü, sanığın kendisine oranın bölgecisi tarafından o bölgenin gazete aboneliğinden sorumlu olarak tanıtıldığını, bir defa abone listesini verdiğini beyan ettiği anlaşılmış olup; tüm dosya kapsamından sanığın Zaman Gazetesinde çalıştığının sabit olduğu, tanığın beyanlarının da sanığın Zaman Gazetesindeki çalışmalarına ilişkin olduğu, ayrıca tanık anlatımlarının yer, zaman ve kişi gibi somut veriler içerdiği anlaşılmakla dosya kapsamına uygun düşen ve sanığa iftira atmasını gerektirir sebep bulunmayan tanık anlatımlarına itibar edilmesi gerektiği yönünde Heyetimizde tam bir vicdani kanaat hasıl olmuştur.

Tüm bu hususlar birlikte değerlendirildiğinde, sanığın FETÖ/PDY silahlı terör örgütünün bir mensubu olarak, örgütün ideolojisi ve stratejisi doğrultusunda hareket ettiği, örgüt için insan kaynağı sağlanan, örgüt için gelir oluşturan, örgüte bağlı kitap, kırtasiye ve matbaa şirketlerinin ürünlerinin pazarlandığı ve istihbari bilgi toplama merkezi niteliğinde olan yerlerde çalıştığı, sanığın Altıntaş bölgesinde örgüte bağlı medya kuruluşlarından olan Zaman Gazetesi sorumlusu olduğu, bu kapsamda örgütün lider ve yöneticilerinin talimatlarına istinaden, bağlılık ve kararlılıkla, örgütün organik yapısına dahil olup süreklilik arz eden şekilde bir emir komuta zinciri içerisinde, kendisine biçilen görevi yerine getirmek için hareket ettiği, FETÖ/PDY tepe yöneticilerinden olan ... [M.A.] isimli şahsın adına kayıtlı olan .. ve ... numaraları ile kendi adına kayıtlı olan ... GSM numarası ile2 (iki) kez irtibat kurduğu, İzmir ili Karaburun ilçesi Asya Otelcilik Turizm isimli yerde 12/09/2015 günü ile 13/09/2015 günü arasında FETÖ/PDY şüphelisi 2 (iki) şüpheli şahısla konaklama kaydının bulunduğu, soruşturma kapsamında İzmir 4. Sulh Ceza Hâkimliğinin 2018/2977 Değişik İş Numaralı kararına istinaden 20/04/2018 tarihinde yapılan eş zamanlı operasyon kapsamında sanığın komşusu [A.A.nın] banyosunda yakalandığı, İzmir 16. Ağır Ceza Mahkemesinin 2018/401 Esas sayılı dosyası içeriğine göre; sanığın oğlu [F.Ü.nün] örgütün talebe evi olan

'ihlas evi'nde kaldıklarının ve gün içerisinde gelip gittiklerinin tespit edildiği, bu kapsamda yukarıda ifade bulan suçun unsurlarının sanık açısından oluştuğu mahkememizce kabul edilmiş, sanığın tamamen inkara yönelik olan savunmasına yukarıda açıklandığı üzere delillerin mahiyeti ve ispat gücü anlamında mahkememizde bir tereddüt yaşanmadığından itibar edilmemiştir."

29. Karar başvurucu tarafından istinaf edilmiştir.

30. Dava, bireysel başvurunun incelendiği tarih itibarıyla istinaf mahkemesinde derdesttir.

IV. İLGİLİ HUKUK

31. İlgili hukuk için bkz. Mustafa Özterzi [GK], B. No: 2016/14597, 31/10/2019, §§ 33-48.

V. İNCELEME VE GEREKÇE

32. Mahkemenin 19/11/2020 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları ve Bakanlık Görüşü

33. Başvurucu; somut bir delil olmaksızın gerekçesiz bir kararla tutuklanmasına karar verildiğini, tutuklama kararında tutuklama nedenlerinin somut gerekçelerle açıklanmadığını, kaçma şüphesinin olmadığını tüm bu nedenlerle tutuklanmasının hukuka aykırı olduğunu belirterek kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

34. Bakanlık görüşünde, tutuklama kararında kuvvetli suç şüphesinin ortaya konulduğu ileri sürülerek tutuklama kararının verildiği andaki genel koşullar ve somut olayın özel koşulları ile İstanbul Anadolu Sulh Ceza Hâkimlikleri tarafından verilen kararların içeriği birlikte değerlendirildiğinde başvurucu yönünden kaçma ve delilleri etkileme tehlikesine yönelen tutuklama nedenlerinin olgusal temellerinin olmadığının söylenemeyeceği belirtilmiştir.

35. Bakanlık görüşünde ayrıca soruşturma konusu suç için öngörülen yaptırımın ağırlığı, işin niteliği ve önemi de gözönünde tutulduğunda başvurucu hakkında uygulanan tutuklama tedbirinin ölçülü olduğu ve adli kontrol uygulamasının yetersiz kalacağı sonucuna varılmasının keyfî olduğunun savunulamayacağı ileri sürülmüştür. Bakanlık görüşünde, bu hususlar dikkate alınarak başvurucunun tutuklanmasında herhangi bir keyfiyetin bulunmadığı hususuna vurgu yapılmış ve tutuklamanın hukuki olmadığına dair şikâyetin açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilmez bulunması gerektiği ifade edilmiştir.

36. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

B. Değerlendirme

37. Anayasa'nın "Temel hak ve hürriyetlerin sınırlanması" kenar başlıklı 13. maddesi şöyledir:

"Temel hak ve hürriyetler, özlerine dokunulmaksızın yalnızca Anayasanın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlanabilir. Bu sınırlamalar, Anayasanın sözüne ve ruhuna, demokratik toplum düzeninin ve lâik Cumhuriyetin gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olamaz."

38. Anayasa'nın "Temel hak ve hürriyetlerin kullanılmasının durdurulması" kenar başlıklı 15. maddesi şöyledir:

"Savaş, seferberlik, sıkıyönetim veya olağanüstü hallerde, milletlerarası hukuktan doğan yükümlülükler ihlâl edilmemek kaydıyla, durumun gerektirdiği ölçüde temel hak ve hürriyetlerin kullanılması kısmen veya tamamen durdurulabilir veya bunlar için Anayasada öngörülen güvencelere aykırı tedbirler alınabilir.

Birinci fıkrada belirlenen durumlarda da, savaş hukukuna uygun fiiller sonucu meydana gelen ölümler dışında, kişinin yaşama hakkına, maddî ve manevî varlığının bütünlüğüne dokunulamaz; kimse din, vicdan, düşünce ve kanaatlerini açıklamaya zorlanamaz ve bunlardan dolayı suçlanamaz; suç ve cezalar geçmişe yürütülemez; suçluluğu mahkeme kararı ile saptanıncaya kadar kimse suçlu sayılamaz."

39. Anayasa'nın "Kişi hürriyeti ve güvenliği" kenar başlıklı 19. maddesinin birinci fıkrası ile üçüncü fıkrasının birinci cümlesi şöyledir:

"Herkes, kişi hürriyeti ve güvenliğine sahiptir.

...

Suçluluğu hakkında kuvvetli belirti bulunan kişiler, ancak kaçmalarını, delillerin yokedilmesini veya değiştirilmesini önlemek maksadıyla veya bunlar gibi tutuklamayı zorunlu kılan ve kanunda gösterilen diğer hallerde hâkim kararıyla tutuklanabilir."

40. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucular tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder (Tahir Canan, B. No: 2012/969, 18/9/2013, § 16). Başvurucunun şikâyetinin özü, tutukluluğun hukuki olmadığına ilişkindir. Dolayısıyla başvurucunun iddialarının Anayasa'nın 19. maddesinin üçüncü fıkrası bağlamında, kişi hürriyeti ve güvenliği hakkı kapsamında incelenmesi gerekir.

1. Uygulanabilirlik Yönünden

41. Anayasa Mahkemesi, olağanüstü yönetim usullerinin uygulandığı dönemlerde alınan tedbirlere ilişkin bireysel başvuruları incelerken Anayasa'nın 15. maddesinde ortaya konulan temel hak ve özgürlüklere ilişkin güvence rejimini dikkate alacağını belirtmiştir (Aydın Yavuz ve diğerleri, §§ 187-191). Soruşturma mercilerince başvurucuya yöneltilen ve tutuklama tedbirine konu olan suçlama, başvurucunun darbe teşebbüsünün arkasındaki yapılanma olduğu belirtilen FETÖ/PDY'nin üyesi olduğu iddiasıdır. Anayasa Mahkemesi, anılan suçlamanın olağanüstü hâl ilanını gerekli kılan olaylarla ilgili olduğunu değerlendirmiştir (Selçuk Özdemir [GK], B. No: 2016/49158, 26/7/2017, § 57).

42. Başvurucu hakkında uygulanan tutuklama tedbirinin hukuki olup olmadığının incelenmesi Anayasa'nın 15. maddesi kapsamında yapılacaktır. Bu inceleme sırasında öncelikle başvurucunun tutuklanmasının başta Anayasa'nın 13. ve 19. maddeleri olmak üzere diğer maddelerinde yer alan güvencelere aykırı olup olmadığı tespit edilecek, aykırılık saptanması hâlinde ise Anayasa'nın 15. maddesindeki ölçütlerin bu aykırılığı meşru kılıp kılmadığı değerlendirilecektir (Aydın Yavuz ve diğerleri, §§ 193-195, 242).

2. Kabul Edilebilirlik Yönünden

a. Genel İlkeler

43. Genel ilkeler için bkz. Mustafa Özterzi, §§ 85-90; Zafer Özer, B. No: 2016/65239, 9/1/2020, §§ 38-45.

b. İlkelerin Olaya Uygulanması

44. Somut olayda öncelikle başvurucunun tutuklanmasının kanuni dayanağının olup olmadığının belirlenmesi gerekir.

45. Başvurucu, darbe teşebbüsünün arkasındaki yapılanma olduğu belirtilen FETÖ/PDY'ye mensubiyeti olduğu iddiasıyla yürütülen soruşturma kapsamında silahlı terör örgütü üyesi olma suçlamasıyla 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 100. maddesi uyarınca tutuklanmıştır. Dolayısıyla başvurucu hakkında uygulanan tutuklama tedbirinin kanuni dayanağı bulunmaktadır.

46. Kanuni dayanağı bulunduğu anlaşılan tutuklama tedbirinin meşru bir amacının olup olmadığı ve ölçülülüğü incelenmeden önce tutuklamanın ön koşulu olan suçun işlendiğine dair kuvvetli belirti bulunup bulunmadığının değerlendirilmesi gerekir.

47. İzmir 5. Sulh Ceza Hâkimliğinin tutuklama kararında, başvurucunun 15 Temmuz darbe teşebbüsünü gerçekleştiren FETÖ/PDY'nin üyesi olduğuna dair kuvvetli şüphelerin bulunduğu belirtilmiş ve başvurucu yönünden kuvvetli suç şüphesini oluşturan somut olguların dosyada bulunduğu sonucuna varılmıştır (bkz. § 14).

48. İddianamede ise hakkında FETÖ/PDY yöneticisi olma suçundan soruşturma yürütülen M.A. ile başvurucunun iki kez telefon irtibatının bulunduğu, örgütle iltisaklı kişilerle aynı tarih aralığında aynı otelde konakladığı, FETÖ/PDY ile irtibatlı işyerlerinde çalışma kaydının bulunduğu olgularına ve FETÖ/PDY ile bağlantılı suçlar nedeniyle hakkında soruşturma yürütülen M.A.B.nin şüpheli sıfatıyla alınan ifadesinde başvurucunun Zaman gazetesi abonelik sorumlusu olduğu yönündeki beyanlarına dayanılarak başvurucunun örgüt hiyerarşisi içinde yer aldığı iddia edilmiştir (bkz. § 17).

49. Anayasa Mahkemesi Selçuk Özdemir kararında ve sonrasında verdiği birçok kararda FETÖ/PDY üyesi olmakla suçlanan bazı şüphelilerin ifadelerinde hâkim olarak görev yapmakta olan başvurucunun FETÖ/PDY ile irtibatının bulunduğuna ve bu yapılanmaya mensup olduğuna yönelik somut olgular içeren anlatımlarını başvurucu yönünden suç şüphesini doğrulayan kuvvetli bir belirti olarak kabul etmiştir (Selçuk Özdemir, § 75, benzer nitelikteki tanık beyanlarının kuvvetli belirti olarak kabul edildiği diğer kararlar arasından bkz. Metin Evecen, B. No: 2017/744, 4/4/2018, §§ 47-52, Recep Uygun, B. No: 2016/76351, 12/6/2018, § 43).

50. Anayasa Mahkemesi, kişinin suçla itham edilebilmesi için yakalama veya tutuklama anında delillerin yeterli düzeyde toplanmış olmasının mutlaka gerekli olmadığını zira tutukluluğun amacının, yürütülen soruşturma ve/veya kovuşturma sırasında kişinin tutuklanmasının temelini oluşturan şüphelerin doğruluğunu kanıtlayarak veya ortadan kaldırarak adli süreci daha sağlıklı bir şekilde yürütmek olduğunu, buna göre suç isnadına esas teşkil edecek şüphelere dayanak oluşturan olgular ile ceza yargılamasının sonraki aşamalarında tartışılacak olan ve mahkûmiyete gerekçe oluşturacak olguların aynı düzeyde değerlendirilmemesi gerektiğini belirtmiştir (Mustafa Ali Balbay, B. No: 2012/1272, 4/12/2013, § 73; Mehmet Haberal, B. No: 2012/849, 4 /12/ 2013, § 71).

51. Dolayısıyla soruşturma makamlarınca başvurucunun örgütle irtibatlı olan Zaman gazetesinin abonelik sorumlusu ve örgütle bağlantısının olduğuna dair beyanlar içeren tanık ifadesinin tutuklamanın hukukiliği bağlamında başvurucunun FETÖ/PDY ile bağlantılı bir suç işlediğine dair kuvvetli belirti olarak kabul edilmesinin temelsiz ve keyfî olduğu söylenemez.

52. Diğer taraftan başvurucu hakkında uygulanan ve kuvvetli suç şüphesinin bulunması

şeklindeki ön koşulu yerine gelmiş olan tutuklama tedbirinin meşru bir amacının olup olmadığının değerlendirilmesi gerekir. Bu değerlendirmede tutuklama kararının verildiği andaki genel koşullar gözardı edilmemelidir.

53. Darbe teşebbüsü sırasında gerçekleşen vahim olayların toplumda oluşturduğu kaygı, teşebbüsün faili olduğu belirtilen FETÖ/PDY'nin örgütlenmesinin karmaşıklığı ve bu yapılanmanın arz ettiği tehlike (Aydın Yavuz ve diğerleri, §§ 15-19, 26), darbe teşebbüsüne ilişkin faaliyetler kapsamında ülke genelinde binlerce kişi tarafından icra edilen, suç oluşturabilecek nitelikteki on binlerce eylemin aynı anda işlenmesi, bunun yanı sıra çoğunluğu önemli yerlerde kamu görevlisi olan on binlerce şüpheli hakkında doğrudan darbeyle ilişkili olmasa da FETÖ/PDY'ye mensubiyet nedeniyle ivedilikle soruşturma yapılması ihtiyacı birlikte dikkate alındığında soruşturma konusu olaylara ilişkin delillerin sağlıklı bir şekilde toplanabilmesi ve soruşturmaların güvenlik içinde yürütülebilmesi için tutuklama dışındaki koruma tedbirlerinin yetersiz kalması söz konusu olabilir (aynı yöndeki değerlendirmeler için bkz. Aydın Yavuz ve diğerleri, § 271; Selçuk Özdemir, § 78).

54. Darbe teşebbüsüyle bağlantılı veya darbe teşebbüsüyle bağlantılı olmasa bile teşebbüsün faili olduğu belirtilen FETÖ/PDY ile bağlantılı kişilerin teşebbüs sırasında veya sonrasında ortaya çıkan kargaşadan yararlanmak suretiyle kaçma imkânı ve bu dönemde delillere etki edilmesi ihtimali normal zamanda işlenen suçlara göre çok daha fazladır. Diğer taraftan FETÖ/PDY'nin ülkedeki neredeyse tüm kamu kurum ve kuruşlarında örgütlenmiş olması, yüz elliyi aşkın ülkede faaliyet göstermesi ve ciddi seviyede uluslararası ittifaklarının bulunması, bu yapılanma ile ilgili olarak soruşturmaya tabi tutulan kişilerin yurt dışına kaçmasını ve yurt dışında barınmasını büyük ölçüde kolaylaştıracaktır (aynı yöndeki değerlendirmeler için Aydın Yavuz ve diğerleri, § 272; Selçuk Özdemir, § 79).

55. Başvurucunun tutuklanmasına karar verilen silahlı terör örgütü üyesi olma suçu, Türk hukuk sistemi içinde ağır cezai yaptırımlar öngörülen suç tipleri arasında olup (bkz. § 31) isnat edilen suça ilişkin olarak kanunda öngörülen cezanın ağırlığı kaçma şüphesine işaret eden durumlardan biridir (aynı yöndeki değerlendirmeler için bkz. Hüseyin Burçak, B. No: 2014/474, 3/2/2016, § 61; Devran Duran [GK], B. No: 2014/10405, 25/5/2017, § 66). Ayrıca anılan suç 5271 sayılı Kanun'un 100. maddesinin (3) numaralı fıkrasında yer alan ve kanun gereği tutuklama nedeni varsayılabilen suçlar arasındadır (bkz. § 32; Gülser Yıldırım (2) [GK], B. No: 2016/40170, 16/11/2017, § 148).

56. Somut olayda İzmir 5. Sulh Ceza Hâkimliğince başvurucunun tutuklanmasına karar verilirken işlendiği iddia olunan silahlı terör örgütüne üye olma suçunun vasıf ve mahiyetine, suçun 5271 sayılı Kanun'un 100. maddesinin (3) numaralı fıkrasında yer alan katalog suçlar arasında olmasına, suça ilişkin kanunda öngörülen yaptırımın ağırlığına, delillerin toplanmamış olmasına dayanıldığı görülmektedir (bkz. § 14).

57. Dolayısıyla tutuklama kararının verildiği andaki genel koşullar ve somut olayın yukarıda belirtilen özel koşulları ile İzmir 5. Sulh Ceza Hâkimliği tarafından verilen kararın içeriği birlikte değerlendirildiğinde başvurucu yönünden kaçma ve delilleri etkileme tehlikesine yönelen tutuklama nedenlerinin olgusal temellerinin olmadığı söylenemez.

58. Öte yandan başvurucu hakkındaki tutuklama tedbirinin ölçülü olup olmadığının da belirlenmesi gerekir. Bir tutuklama tedbirinin Anayasa'nın 13. ve 19. maddeleri kapsamında ölçülülüğünün belirlenmesinde somut olayın tüm özellikleri dikkate alınmalıdır (Gülser Yıldırım (2), § 151).

59. Öncelikle terör suçlarının soruşturulması kamu makamlarını ciddi zorluklarla karşı karşıya bırakmaktadır. Bu nedenle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkı, adli makamlar ve güvenlik görevlilerinin -özellikle organize olanlar olmak üzere- suçlarla ve suçlulukla etkili bir şekilde mücadelesini aşırı derecede güçleştirmeye neden olabilecek şekilde yorumlanmamalıdır (aynı yöndeki değerlendirmeler için bkz. Süleyman Bağrıyanık ve diğerleri, B. No: 2015/9756, 16/11/2016, § 214; Devran Duran, § 64). Özellikle darbe teşebbüsüyle bağlantılı ya da doğrudan darbe girişimiyle bağlantılı olmasa bile FETÖ/PDY ile bağlantılı soruşturmaların kapsamı ve niteliği ile FETÖ/PDY'nin özellikleri (gizlilik, hücre tipi yapılanma, her kurumda örgütlenmiş olma, kendisine kutsallık atfetme, itaat ve teslimiyet temelinde hareket etme gibi) de dikkate alındığında bu soruşturmaların diğer ceza soruşturmalarına göre çok daha zor ve karmaşık olduğu ortadadır (Aydın Yavuz ve diğerleri, § 350).

60. Somut olayın yukarıda belirtilen özellikleri dikkate alındığında başvurucu hakkında uygulanan tutuklama tedbirinin ölçülü olmadığı söylenemeyecektir.

61. Açıklanan gerekçelerle başvurucunun tutuklamanın hukuki olmadığına ilişkin iddiasının açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

62. Buna göre başvurucunun kişi hürriyeti ve güvenliği hakkına tutuklama yoluyla yapılan müdahalenin Anayasa'da (13. ve 19. maddelerde)bu hakka dair yer alan güvencelere aykırılık oluşturmadığı görüldüğünden Anayasa'nın 15. maddesinde yer alan ölçütler yönünden ayrıca bir inceleme yapılmasına gerek bulunmamaktadır.

VI. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Tutuklamanın hukuki olmaması nedeniyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. 12/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 339. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca tahsil edilmesi mağduriyetine neden olacağından adli yardım talebi kabul edilen başvurucunun yargılama giderlerini ödemekten TAMAMEN MUAF TUTULMASINA 19/11/2020 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

BOYABAT ÇAKIR UN GIDA SANAYİ VE TİCARET A.Ş.

B. No: 2018/24079 | Karar tarihi: 19.11.2020

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2018/24079

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

BOYABAT ÇAKIR UN GIDA SANAYİ VE TİCARET A.Ş. BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2018/24079)

Karar Tarihi: 19/11/2020

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Kadir ÖZKAYA

Üyeler : Engin YILDIRIM

M. Emin KUZ

Rıdvan GÜLEÇ

Yıldız SEFERİNOĞLU

Raportör : Kamber Ozan TUTAL

Başvurucu : Boyabat Çakır Un Gıda Sanayi ve Ticaret A.Ş.

Vekili : Av. Esma AYKUT ÇAKIR

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, yargılama aşamasında yürürlüğe giren kanun hükmünün aleyhe sonuç doğuracak şekilde uygulanması nedeniyle mülkiyet hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 25/7/2018 tarihinde yapılmıştır.

3. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

4. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

5. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir.

Bakanlık görüş bildirmemiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

6. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle olaylar özetle şöyledir:

7. Elektrik abonesi olan başvurucu Şirket, elektrik faturalarına yansıtılan kayıp kaçak bedelinin haksız olarak tahsil edildiğini ileri sürerek 24/2/2015 tarihinde alacak davası açmıştır.

8. Boyabat Asliye Hukuk Mahkemesi 8/3/2018 tarihinde karar verilmesine yer olmadığına hükmetmiştir. Mahkemenin gerekçesinde, başvurucunun davanın açıldığı tarihteki içtihada göre dava açmakta haklı olmakla birlikte dava tarihinden sonra yürürlüğe giren 4/6/2016 tarihli ve 6719 sayılı Kanun ile 14/3/2013 tarihli ve 6446 sayılı Elektrik Piyasası Kanunu'na eklenen geçici 20. madde uyarınca davanın konusuz kaldığı belirtilmiştir.

9. Başvurucu, yasal değişikliğin geriye yürütülemeyeceği iddiasıyla istinaf yoluna başvurmuştur. Samsun Bölge Adliye Mahkemesi 3. Hukuk Dairesi 8/6/2018 tarihinde kararın usul ve yasaya uygun olduğunu belirterek istinaf başvurusunu kesin olmak üzere esastan reddetmiştir.

10. Nihai karar 26/6/2018 tarihinde başvurucuya tebliğ edilmiştir.

11. Başvurucu 25/7/2018 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

12. Mahkemenin 19/11/2020 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

13. Başvurucu 6719 sayılı Kanun hükümlerinin geçmişe etkili olarak yürürlüğe girdiğini, aleyhe olan kanun değişikliğin derdest davalara uygulanmasının hukuki güvenlik ilkesine aykırı olduğunu belirtmiştir. Başvurucu, haksız olarak tahsil edilen kayıp kaçak bedelinin kanun değişikliği nedeniyle iade edilmediğini iddia etmiştir. Başvurucu sonuç olarak bu gerekçelerle adil yargılanma ve mülkiyet haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

B. Değerlendirme

14. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder (Tahir Canan, B. No: 2012/969, 18/9/2013, § 16). Başvurucunun kayıp kaçak bedeli altında yapmış olduğu ödemelerin iadesi istemiyle başlattığı hukuki sürecin kanun değişikliği nedeniyle sonuçsuz kalmasına ilişkin tüm iddialarının mülkiyet hakkı kapsamında incelenmesi uygun görülmüştür.

15. Başvuru konusuna ilişkin ilkeler Anayasa Mahkemesince daha önce Aksaray Tır Nakliyat San. ve Tic. Ltd. Şti. (B. No: 2017/36736, 19/9/2018) kararında ortaya konulmuştur.

16. Aksaray Tır Nakliyat San. ve Tic. Ltd. Şti. kararında kayıp kaçak bedeli adı altında başvuruculardan tahsil edilen paranın mülk teşkil ettiği, yapılan tahsilat işleminin mülkiyet hakkına yönelik bir müdahale niteliğinde olduğu ifade edilmiş ve söz konusu müdahalenin niteliği sebebiyle mülkiyetin kullanımının kontrolüne veya düzenlenmesine ilişkin üçüncü kural çerçevesinde incelenmesi gerektiği değerlendirilmiştir. Müdahalenin 6719 sayılı Kanun'un 26. maddesi ile 6446 sayılı Kanun'a eklenen geçici 20. maddeye dayandığını, bu

düzenleme ile elektriğin yeterli, kaliteli, sürekli, düşük maliyetli ve çevreyle uyumlu bir şekilde tüketicilerin kullanımına sunulmasının amaçlandığını (meşru amaç) vurgulayan Anayasa Mahkemesi ölçülülük incelemesi yaparak sonuca ulaşmıştır (Aksaray Tır Nakliyat San. ve Tic. Ltd. Şti., §§ 52-68).

17. Anılan kararda, idare tarafından tahsil edilen kayıp kaçak bedelinin tüketicilere iadesi hususunda uygulamada bir belirsizlik bulunduğu ve farklı yargı kolları arasında açık ve istikrarlı bir uygulama bulunmadığı tespit edildikten sonra adli yargı yerinde açılan davaların mutlak surette lehe sonuçlanması yönünde haklı bir beklentiden söz edilemeyeceği açıklanarak kanun koyucunun amacının yargı kolları arasındaki farklılığı gidermeye ve dolayısıyla hukuki güvenliği sağlamaya yönelik olduğu ifade edilmiştir. Başvurucunun tahsil edilen bedelin hangi nedenle ölçüsüz olduğu hususunda da bir açıklama yapmadığını ve herhangi bir sebep de bildirmediğini dikkate alan Anayasa Mahkemesi, müdahalenin başvurucuya şahsi olarak aşırı bir külfet yüklemediğini belirtmiştir. Sonuç olarak müdahalenin meşru amacının dayandığı kamu yararı ile başvurucunun mülkiyet hakkının korunması arasındaki adil dengenin bozulmadığı kanaatine varılmıştır (Aksaray Tır Nakliyat San. ve Tic. Ltd. Şti., §§ 69-76).

18. Başvurucu yargılama sırasında yürürlüğe giren kanun hükmünün aleyhe sonuç doğurmuş olmasından yakınmaktadır. Benzer şikâyetin incelendiği Aksaray Tır Nakliyat San. ve Tic. Ltd. Şti. kararında açıklanan ilkelerden somut olay özelinde ayrılmayı gerektirir bir durum bulunmadığı anlaşıldığından mülkiyet hakkına yönelik açık bir ihlalin bulunmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

19. Açıklanan gerekçelerle başvurunun mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin kısmının diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA 19/11/2020 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

YARGÜL OTOMOTİV PAZARLAMA TİCARET VE SANAYİ A.Ş.

B. No: 2018/24337 | Karar tarihi: 19.11.2020

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2018/24337

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

YARGÜL OTOMOTİV PAZARLAMA TİCARET VE SANAYİ A.Ş. BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2018/24337)

Karar Tarihi: 19/11/2020

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Kadir ÖZKAYA

Üyeler : Engin YILDIRIM

M. Emin KUZ

Rıdvan GÜLEÇ

Yıldız SEFERİNOĞLU

Raportör : Kamber Ozan TUTAL

Başvurucu : Yargül Otomotiv Pazarlama Ticaret ve Sanayi A.Ş.

Vekili : Av. Mustafa Ali ÇETİN

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, yargılama aşamasında yürürlüğe giren kanun hükmünün aleyhe sonuç doğuracak şekilde uygulanması nedeniyle mülkiyet hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 26/7/2018 tarihinde yapılmıştır.

3. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

4. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

5. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir.

Bakanlık görüş bildirmemiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

6. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle olaylar özetle şöyledir:

7. Elektrik abonesi olan başvurucu Şirket, elektrik faturalarına yansıtılan kayıp kaçak bedelinin haksız olarak tahsil edildiğini ileri sürerek 27/1/2015 tarihinde alacak davası açmıştır.

8. Denizli Asliye Ticaret Mahkemesi 19/10/2017 tarihinde konusuz kalan dava hakkında hüküm kurulmasına yer olmadığına karar vermiştir. Mahkemenin gerekçesinde, başvurucunun davanın açıldığı tarihteki içtihada göre davayı açmakta haklı olmakla birlikte dava tarihinden sonra yürürlüğe giren 4/6/2016 tarihli ve 6719 sayılı Kanun ile 14/3/2013 tarihli ve 6446 sayılı Elektrik Piyasası Kanunu'na eklenen geçici 20. madde uyarınca davanın konusuz kaldığı belirtilmiştir.

9. Başvurucu, yasal değişikliğin geriye yürütülemeyeceği iddiasıyla istinaf yoluna başvurmuştur. Antalya Bölge Adliye Mahkemesi 3. Hukuk Dairesi 18/5/2018 tarihinde kararın usul ve yasaya uygun olduğunu belirterek istinaf başvurusunu kesin olmak üzere esastan reddetmiştir.

10. Nihai karar 5/7/2018 tarihinde başvurucuya tebliğ edilmiştir.

11. Başvurucu 26/7/2018 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

12. Mahkemenin 19/11/2020 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

13. Başvurucu, 6719 sayılı Kanun hükümlerinin geçmişe etkili olarak yürürlüğe girdiğini, aleyhe olan kanun değişikliğin derdest davalara uygulanmasının hukuki güvenlik ilkesine aykırı olduğunu belirtmiştir. Başvurucu, haksız olarak tahsil edilen kayıp kaçak bedelinin kanun değişikliği nedeniyle iade edilmediğini iddia etmiştir. Başvurucu sonuç olarak bu gerekçelerle adil yargılanma ve mülkiyet haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

B. Değerlendirme

14. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder (Tahir Canan, B. No: 2012/969, 18/9/2013, § 16). Başvurucunun kayıp kaçak bedeli altında yapmış olduğu ödemelerin iadesi istemiyle başlattığı hukuki sürecin kanun değişikliği nedeniyle sonuçsuz kalmasına ilişkin tüm iddialarının mülkiyet hakkı kapsamında incelenmesi uygun görülmüştür.

15. Başvuru konusuna ilişkin ilkeler Anayasa Mahkemesince daha önce Aksaray Tır Nakliyat San. ve Tic. Ltd. Şti. (B. No: 2017/36736, 19/9/2018) kararında ortaya konulmuştur.

16. Aksaray Tır Nakliyat San. ve Tic. Ltd. Şti. kararında kayıp kaçak bedeli adı altında başvuruculardan tahsil edilen paranın mülk teşkil ettiği, yapılan tahsilat işleminin mülkiyet hakkına yönelik bir müdahale niteliğinde olduğu ifade edilmiş ve söz konusu müdahalenin niteliği sebebiyle mülkiyetin kullanımının kontrolüne veya düzenlenmesine ilişkin üçüncü kural çerçevesinde incelenmesi gerektiği değerlendirilmiştir. Müdahalenin 6719 sayılı

Kanun'un 26. maddesi ile 6446 sayılı Kanun'a eklenen geçici 20. maddeye dayandığını, bu düzenleme ile elektriğin yeterli, kaliteli, sürekli, düşük maliyetli ve çevreyle uyumlu bir şekilde tüketicilerin kullanımına sunulmasının amaçlandığını (meşru amaç) vurgulayan Anayasa Mahkemesi ölçülülük incelemesi yaparak sonuca ulaşmıştır (Aksaray Tır Nakliyat San. ve Tic. Ltd. Şti., §§ 52-68).

17. Anılan kararda, idare tarafından tahsil edilen kayıp kaçak bedelinin tüketicilere iadesi hususunda uygulamada bir belirsizlik bulunduğu ve farklı yargı kolları arasında açık ve istikrarlı bir uygulama bulunmadığı tespit edildikten sonra adli yargı yerinde açılan davaların mutlak surette lehe sonuçlanması yönünde haklı bir beklentiden söz edilemeyeceği açıklanarak kanun koyucunun amacının yargı kolları arasındaki farklılığı gidermeye ve dolayısıyla hukuki güvenliği sağlamaya yönelik olduğu ifade edilmiştir. Başvurucunun tahsil edilen bedelin hangi nedenle ölçüsüz olduğu hususunda da bir açıklama yapmadığını ve herhangi bir sebep de bildirmediğini dikkate alan Anayasa Mahkemesi, müdahalenin başvurucuya şahsi olarak aşırı bir külfet yüklemediğini belirtmiştir. Sonuç olarak müdahalenin meşru amacının dayandığı kamu yararı ile başvurucunun mülkiyet hakkının korunması arasındaki adil dengenin bozulmadığı kanaatine varılmıştır (Aksaray Tır Nakliyat San. ve Tic. Ltd. Şti., §§ 69-76).

18. Başvurucu yargılama sırasında yürürlüğe giren kanun hükmünün aleyhe sonuç doğurmuş olmasından yakınmaktadır. Benzer şikâyetin incelendiği Aksaray Tır Nakliyat San. ve Tic. Ltd. Şti. kararında açıklanan ilkelerden somut olay özelinde ayrılmayı gerektirir bir durum bulunmadığı anlaşıldığından mülkiyet hakkına yönelik açık bir ihlalin bulunmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

19. Açıklanan gerekçelerle başvurunun mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin kısmının diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA 19/11/2020 OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

S.T.

B. No: 2018/25045 | Karar tarihi: 19.11.2020

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2018/25045

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

S.T. BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2018/25045)

Karar Tarihi: 19/11/2020

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

GİZLİLİK TALEBİ KABUL

Başkan : Kadir ÖZKAYA

Üyeler : Engin YILDIRIM

M. Emin KUZ

Rıdvan GÜLEÇ

Yıldız SEFERİNOĞLU

Raportör : Ali KOZAN

Başvurucu : S.T.

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, kamudaki görevinden ihraç edilen hukukçunun baro levhasına yazılmasına ilişkin verilen kararın mahkemece iptal edilmesi nedeniyle özel hayata saygı hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 6/8/2018 tarihinde yapılmıştır.

3. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

4. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

5. Bölüm Başkanı tarafından başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

6. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık görüşünü bildirmiştir.

7. Başvurucu, Bakanlığın görüşüne karşı süresinde beyanda bulunmuştur.

III. OLAY VE OLGULAR

8. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle olaylar özetle şöyledir:

9. Jandarma Okullar Komutanlığında öğretim görevlisi olarak görev yapan başvurucu 31/7/2016 tarih ve 669 sayılı Olağanüstü Hal Kapsamında Bazı Tedbirler Alınması ve Milli Savunma Üniversitesi Kurulması ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Hükmünde Kararname ile görevinden ihraç edilmiştir.

10. Kamu görevinden çıkarılmasının ardından başvurucu, baro levhasına avukat olarak yeniden yazılma talebiyle İzmir Barosuna (Baro) başvurmuştur.

11. Başvurucunun talebi, yasal şartlara uygun olduğu gerekçesiyle Baro Yönetim Kurulunun 25/10/2016 tarihli kararıyla kabul edilmiştir. Söz konusu karar, Türkiye Barolar Birliği (TBB) Yönetim Kurulunun 6/1/2017 tarihli kararıyla uygun bulunmuştur.

12. TBB tarafından verilen karar, Bakanlık tarafından yerinde görülmeyerek bir daha görüşülmek üzere 25/1/2017 tarihinde TBB'ye geri gönderilmiştir. TBB Yönetim Kurulu, 3/2/2017 tarihli kararıyla, önceki kararında ısrar ederek başvurucunun baro levhasına yazılma talebinin kabulüne karar vermiştir. Israr kararında; Bakanlığın geri gönderme gerekçesinin usule ve yasaya uygun olmadığı ifade edilmiştir.

13. Bakanlık, başvurucunun baro levhasına yazılmasına ilişkin TBB Yönetim Kurulu tarafından verilen karara karşı 21/2/2017 tarihinde Ankara 12. İdare Mahkemesinde (Mahkeme) iptal davası açmıştır. Dava dilekçesinde; 669 sayılı OHAL KHK'sı ile olağanüstü hâl döneminde kanun hükmünde kararname ile meslekten veya kamu görevinden çıkarılanların bir daha kamu hizmetinde istihdam edilemeyeceğinin hükme bağlandığı vurgulanmıştır. Söz konusu meslekten veya kamu görevinden çıkarma tedbirinin, adli suç veya disiplin suçu işlenmesi karşılığında uygulanan yaptırımlardan farklı olarak terör örgütleri ile millî güvenliğe karşı faaliyette bulunduğu kabul edilen diğer yapıların kamu kurum ve kuruluşlarındaki varlığını ortadan kaldırmayı amaçlayan, geçici olmayan ve nihai sonuç doğuran olağanüstü tedbir mahiyetinde olduğu ifade edilmiştir. İlgili mevzuat ve avukatlık mesleğinin yargı içindeki önemi hatırlatılarak avukatlığın bir kamu hizmeti sayılması gerektiği değerlendirmesine yer verilmiştir.

14. Davalı TBB tarafından sunulan cevap dilekçesinde; İzmir Cumhuriyet Başsavcılığının 25/11/2016 tarihli yazısıyla başvurucu hakkında yürütülen herhangi bir ceza soruşturmasının olmadığının İzmir Barosuna bildirildiği belirtilmiştir. Bu durumla birlikte başvurucunun 19/3/1969 tarihli ve 1136 sayılı Avukatlık Kanunu'nda belirtilen şartları taşıdığı, avukatlığa kabule engel bir durumun mevcut olmadığı ifade edilmiştir. İlgili mevzuat ve yargı kararlarına atıf yapılarak bir kişinin kamu görevlisi sayılabilmesi için devlet teşkilatlanması ya da kamu kesiminde yer alan bir kuruluşta çalışması gerektiği, avukatlığın sunulan hizmet açısından bir kamu hizmeti, mesleki faaliyet olarak ise serbest meslek faaliyeti olduğu ancak kamu görevlisi olarak kabul edilemeyeceği; baroya kaydın yapılmasının da kamuda istihdam olarak nitelendirilemeyeceği değerlendirmesine yer verilmiştir.

15. Başvurucu, Mahkemeye sunduğu dilekçe ile davalı TBB yanında davaya müdahale

talebinde bulunmuş ve talebi Mahkemece kabul edilmiştir. Müdahale dilekçesinde başvurucu; hakkında idari ya da adli bir soruşturma ve işlem bulunmadığını, avukatlık mesleğinin niteliği itibariyle kamu hizmeti olmaktan ziyade serbest meslek olduğunu, bu sebeple avukatlık mesleğinin kamu hizmeti kısıtlamasına dahil edilemeyeceğini ve avukatlığın herhangi bir kamu kurumunda istihdam edilmek suretiyle yerine getirilen bir meslek olmadığını vurgulamıştır. Ayrıca başvurucu, ihraç olmadan önce barodan kaydını sildirmeyenlerin avukatlık mesleğini yapabildiğini, Sağlık Bakanlığında kamu görevinden ihraç edilenlerin özel sağlık kuruluşlarında çalışabildiği belirterek avukatlık yapmasının engellenmesinin Anayasal hakları ihlal ettiğini ileri sürmüştür.

16. Mahkeme, 16/11/2017 tarihli kararıyla dava konusu işlemin iptaline karar vermiştir. Kararın gerekçesinde; 669 sayılı Kanun Hükmünde Kararname ve bu Kararnamenin değiştirilerek kabulüne ilişkin 6756 sayılı Kanun ile Jandarma Genel Komutanlığı teşkilatından çıkarılanların bir daha kamu hizmetinde istihdam edilemeyeceğinin düzenlendiğini, avukatlığın bir kamu hizmeti olduğunun açık olduğu vurgulanarak dava konusu işlemde hukuka ve mevzuata uyarlık görülmediği ifade edilmiştir.

17. TBB ve başvurucu, söz konusu karara karşı istinaf kanun yoluna başvurmuştur. Bölge İdare Mahkemesi 12. İdari Dava Dairesi, 11/5/2018 tarihli kararıyla, istinaf talebinin kesin olarak reddine karar vermiştir. Kararın gerekçesinde; İdare Mahkemesince verilen kararın usule ve hukuka uygun olduğu, kaldırılmasını gerektiren bir nedenin bulunmadığı belirtilmiştir.

18. Nihai karar 10/7/2018 tarihinde tebliğ edilmiştir.

19. Başvurucu 6/8/2018 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

IV. İLGİLİ HUKUK

20. İlgili hukuk (ulusal mevzuat, Anayasa Mahkemesince ve idari yargı mercilerince verilen yargı kararları, uluslararası düzenlemeler ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi kararları) için bkz. Tamer Mahmutoğlu [GK], B. No: 2017/38953, 23/7/2020, §§ 37-67.

21. 669 sayılı KHK'da yer alan düzenlemeler, 24/11/2016 tarihli ve 6756 sayılı Olağanüstü Hal Kapsamında Alınan Tedbirlere İlişkin Kanun Hükmünde Kararnamenin Kabul Edilmesine Dair Kanun ile kanunlaşmıştır.

V. İNCELEME VE GEREKÇE

22. Mahkemenin 19/11/2020 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Adli Yardım Talebi Yönünden

23. Başvurucu, bireysel başvuru harç ve masraflarını karşılayacak gelirinin olmadığını belirterek adli yardım talebinde bulunmuştur.

24. Anayasa Mahkemesinin Mehmet Şerif Ay (B. No: 2012/1181, 17/9/2013) kararında belirtilen ilkeler dikkate alınarak geçimini önemli ölçüde güçleştirmeksizin yargılama giderlerini ödeme gücünden yoksun olduğu anlaşılan başvurucunun açıkça dayanaktan yoksun olmayan adli yardım talebinin kabulüne karar verilmesi gerekir.

B. Başvuruyu İnceleme Usulü

25. Başvuru konusu tedbirin OHAL ilanına neden olan tehditlerin veya tehlikelerin bertaraf

edilmesine yönelik olduğu açık olmakla birlikte söz konusu tedbir OHAL döneminin sona ermesinin akabinde de uygulanmıştır. Tedbirlerin OHAL'in süresini aştığı durumlara ilişkin yapılacak incelemelerde Anayasa'nın 15. maddesi dikkate alınamayacağından somut başvuru, Anayasa'nın olağan dönemde hak ve özgürlükleri sınırlama ve güvence rejimi bakımından temel öneme sahip olan 13. maddesi bağlamında incelenecektir (Tamer Mahmutoğlu, § 76).

C. Özel Hayata Saygı Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

1. Başvurucunun İddiaları ve Bakanlık Görüşü

26. Başvurucu; hiçbir örgütle ilişkisi olmadığını, hakkında açılmış ceza soruşturmasının mevcut olmadığını, bugüne kadar ifadesinin bile alınmadığını, meslekten ihraç edildikten sonra hukuk diplomasıyla yapabileceği bir iş olan avukatlığın da Mahkemenin iptal kararıyla engellendiğini, diplomasının hiçbir değerinin kalmadığını, ömür boyu işsizliğe ve açlığa mahkûm edildiğini ifade etmiştir. Avukatlık mesleğini yapmasının engellenmesinin haksız olduğunu belirtmiştir. Haklarında soruşturma ya da kovuşturma olan baroya kayıtlı avukatların mesleklerini icra etmeye devam ettiklerini, aynı şekilde kamudan ihraç edilen doktorların da özel sektörde çalışabildiğini ancak kendisinin baroya yeniden kayıt yaptırmasının Bakanlık tarafından engellendiğini vurgulayan başvurucu; özel hayata saygı, adil yargılanma, mülkiyet hakları ile eşitlik ilkesinin ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

27. Bakanlık görüşünde, özel hayata saygı hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddialar konusunda şu değerlendirmelere yer verilmiştir:

i. Başvurucu tarafından sunulan belgelerde işlemin temelinde yer alan kamu görevinden çıkarma işlemi ile ilgili olarak Olağanüstü Hal İşlemleri İnceleme Komisyonuna yaptığı başvurunun sonucuna ilişkin herhangi bir bilgiye yer verilmediği, OHAL komisyonuna yaptığı başvurunun sonucunu aldıktan sonra bireysel başvuru yapması gerektiği belirtilmiştir. Diğer yandan, farklı Olağanüstü Hal KHK'larında kamu görevinden çıkarılanların daha sonra kamu görevine yeniden giremeyecek olması yönünde düzenlemelerin de "ilave tedbir" niteliğinde olduğu, 10 Mart 2020 tarihinde Resmî Gazete'de yayımlanan Anayasa Mahkemesi iptal kararı çerçevesinde ilave tedbirler aleyhine dava açılamayacağı hükmü iptal edildiğinden bu tarihten sonra başvuranın hangi hukuk yollarına başvurduğu hakkında bilgi vermediği ifade edilmiştir.

ii. Başvurucunun beyanlarının incelenmesinden, ileri sürülen şikâyetlerin özel hayata saygı değil çalışma özgürlüğü kapsamında değerlendirilmesi gerektiği, bu durumda "konu bakımından yetkisizlik" nedeniyle kabul edilemeyeceği belirtilmiştir. Ayrıca başvurucunun baro levhasına yazılmasının kabul edilmemiş olması, başka bir ekonomik faaliyette bulunamayacağı anlamına gelmeyeceği, başvurucunun avukat olarak kabul edilmemesinin kamusal bir görevi üstlenme ile sınırlı olduğu, avukatlığın ve avukatlığa kabulün kamusal niteliği gereği bu alanda tesis edilen işlemin de özel hayat kapsamında değerlendirilemeyeceği ifade edilmiştir.

iii. Öte yandan esas incelemesi yapılması hâlinde, başvurucunun özel hayata saygı hakkına bir müdahale olduğu kabul edilse dahi ilgili KHK dikkate alındığında müdahalenin yasaya dayandığı, bu bağlamda kanunilik ölçütünü karşıladığı belirtilmiştir. Ayrıca avukatlık mesleğinin önemi ve niteliği dikkate alındığında işlemin amacının kamu düzenini ve özelde adalet hizmetleri ve bu hizmetlerden yararlananları korumak olduğu değerlendirilmesine yer verilmiştir 1136 sayılı Kanun'un 5. maddesinde kesinleşmiş bir disiplin kararı sonucunda

hâkim, memur veya avukat olma niteliğini kaybetmiş olanların avukatlık yapamayacağının düzenlendiği, Anayasa ve yasalardan başka hiç kimseye bağlı olmayan avukatların bağımsızlığı ve özgürlüğü simgeleyen evrensel nitelikleri dikkate alındığında demokratik toplumda gerekli olduğu ve başvurucunun iş ve çalışma hayatına girebilmesi yönünde engel olmadığı dikkate alındığında korunan menfaatle orantılı olduğu vurgulanarak başvurucunun özel hayatına saygı hakkının ihlal edildiğine yönelik şikâyetlerinin kabul edilemez olduğu ifade edilmiştir.

28. Başvurucu Bakanlık görüşüne karşı sunduğu beyanında; bireysel başvuruda belirttiği iddialarını tekrarlamakla birlikte Avukatlığın kamu hizmeti niteliğinde serbest meslek olduğunu ancak avukatın kamu görevlisi olarak kabul edilemeyeceğini, baro levhasına kaydın da istihdam olarak tanımlanamayacağını, avukatlık yapmak için baroya kaydın yapılmasının zorunlu olduğunu vurgulayarak mesleğini icra etmesinin engellenmesi nedeniyle özel hayatı ve aile hayatının olumsuz etkilendiğini ileri sürmüştür.

2. Değerlendirme

29. Anayasa’nın "Özel hayatın gizliliği" kenar başlıklı 20. maddesinin birinci fıkrasının ilgili kısmı şöyledir:

“Herkes, özel hayatına ... saygı gösterilmesini isteme hakkına sahiptir. Özel hayatın ... gizliliğine dokunulamaz."

30. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder (Tahir Canan, B. No: 2012/969, 18/9/2013, § 16).

31. Başvurucunun iddialarının baro levhasına yazılmasına ilişkin TBB kararının İdare Mahkemesince iptal edilmesine, dolayısıyla serbest avukatlık yapmasının engellenmesine ilişkin olduğu görülmektedir. Kişilerin mesleki hayatlarının onların özel hayatlarıyla sıkı bir ilişkisinin olduğu ve meslek hayatına yönelik tedbirlerin ya da müdahalelerin söz konusu olduğu dava süreçlerinde özel hayata saygı hakkının gündeme geldiği yadsınamaz. Bununla birlikte öncelikle bu tür işlemlerin mesleki hayata yönelik tedbirlerin ya da müdahalelerin hangi durumlarda özel hayat kapsamında görülmeye uygun olduğu veya başvuru konusu edilen uyuşmazlıkların hangilerinin bu bağlamda uygulanabilir kabul edileceği hususlarında ölçütler belirlenmesi ve bu ölçütler dikkate alınarak değerlendirmeler yapılması gerekmektedir (Tamer Mahmutoğlu, § 82).

32. Başvuru dosyası incelendiğinde başvurucunun mesleki hayatına yönelik olarak alınan tedbirin özel hayata ilişkin herhangi bir nedene dayanmadığı görülmektedir. Bununla birlikte başvurucunun mesleki hayatına yönelik müdahalenin onun özel hayatına ciddi şekilde etki ettiği ve bu etkinin belirli bir ağırlık düzeyine ulaştığı anlaşılmaktadır. Zira alınan tedbirin başvurucunun başkaları ile ilişki kurabilme ve geliştirebilme imkânının önemli ölçüde zayıflamasına, sosyal ve mesleki itibarını koruyabilmesi açısından ciddi sonuçlar doğurmasına yol açacağı değerlendirilmektedir. Bu durumda sonuca dayalı nedenlerle başvurunun özel hayata saygı hakkı kapsamında incelenebilir nitelikte olduğu kanaatine varılmıştır (bkz. Tamer Mahmutoğlu, §§ 84-96).

a. Kabul Edilebilirlik Yönünden

33. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan özel hayata saygı hakkının ihlal

edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

b. Esas Yönünden

34. Özel hayata saygı hakkına yönelik negatif ve pozitif yükümlülükler arasındaki sınırların kesin biçimde tanımlanması ve birbirinden ayrılması her zaman mümkün değildir. Devlet için öngörülen negatif yükümlülükler, her durumda özel hayata saygı hakkına keyfî surette müdahaleden kaçınmayı gerekli kılar. Pozitif yükümlülükler de özel hayata saygı hakkının korunmasını ve bireyler arası ilişkiler alanında olsa da özel hayata saygının güvencelerini sağlamaya yönelik olaya özgü tedbirlerin alınmasını zorunlu kılar (benzer yönde değerlendirmeler için bkz. Adnan Oktar (3), B. No: 2013/1123, 2/10/2013, § 32; Ömür Kara ve Onursal Özbek, B. No: 2013/4825, 24/3/2016, § 46; Tamer Mahmutoğlu, § 98).

35. Başvurucunun serbest avukatlık yapmasına imkân sağlayan ve TBB tarafından verilen karar derece mahkemelerince iptal edilmiştir. Dolayısıyla başvurucunun özel hayatına yönelen müdahalenin kamu gücünü kullanan mahkemelerce verilen karardan kaynaklandığı dikkate alındığında başvurunun devletin negatif yükümlülükleri bağlamında incelenmesi gerektiği değerlendirilmektedir (Tamer Mahmutoğlu, § 99).

(i) Müdahalenin Varlığı

36. Başvurucunun baro levhasına yazılması yönünde TBB tarafından tesis edilen işlemin yargı kararıyla iptal edilmesi ve bu suretle serbest avukatlık faaliyetinden alıkonulması nedeniyle başvurucunun özel hayata saygı hakkına müdahalede bulunulduğu sonucuna varılmıştır.

(ii) Müdahalenin İhlal Oluşturup Oluşturmadığı

37. Anayasa’nın "Temel hak ve hürriyetlerin sınırlanması" kenar başlıklı 13. maddesi şöyledir:

"Temel hak ve hürriyetler, özlerine dokunulmaksızın yalnızca Anayasanın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlanabilir. Bu sınırlamalar, Anayasanın sözüne ve ruhuna, demokratik toplum düzeninin ve lâik Cumhuriyetin gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olamaz.”

38. Yukarıda belirlenen müdahale, Anayasa’nın 13. maddesinde belirtilen koşullara uygun olmadığı takdirde Anayasa’nın 20. maddesini ihlal edecektir. Bu sebeple sınırlamanın Anayasa’nın 13. maddesinde öngörülen ve somut başvuruya uygun düşen, kanun tarafından öngörülme, meşru amaç taşıma, demokratik toplum düzeninin gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olmama kriterlerine uygun olup olmadığının belirlenmesi gerekir (Halil Berk, B. No: 2017/8758, 21/3/2018, § 49; Süveyda Yarkın, B. No: 2017/39967, 11/12/2019, § 32; Şennur Acar, B. No: 2017/9370, 27/2/2020, § 34; R.G. [GK], B. No: 2017/31619, 23/7/2020, § 82).

(1) Genel İlkeler

39. Anayasa uyarınca temel hak ve özgürlüklere getirilen sınırlamaların öncelikle kanunla öngörülmüş olması gerekir. Anayasa Mahkemesinin yerleşik içtihadına göre de Anayasa'nın 13. maddesinde yer alan kanunilik ölçütünün karşılanması için müdahale şekli anlamda bir kanuna dayanmalıdır (Mehmet Akdoğan ve diğerleri, B. No: 2013/817, 19/12/2013, § 31; Bülent Polat [GK], B. No: 2013/7666, 10/12/2015, § 75; Fatih Saraman [GK], B. No: 2014/7256, 27/2/2019, § 65; Turgut Duman, B. No: 2014/15365, 29/5/2019, § 66; Tamer

Mahmutoğlu, § 103).

40. Bununla birlikte temel hak ve hürriyetlerin sınırlandırılmasına ilişkin kanunların şeklen var olması yeterli değildir. Kanunilik ölçütü aynı zamanda maddi bir içeriği de gerektirmekte olup bu noktada kanunun niteliği önem kazanmaktadır. Kanunla sınırlama ölçütü sınırlamanın erişilebilirliğini, öngörülebilirliğini ve kesinliğini ifade etmekte; böylece uygulayıcının keyfî davranışlarının önüne geçtiği gibi kişinin hukuku bilmesine de yardımcı olmakta; bu yönüyle hukuk güvenliği teminatı sağlamaktadır (Halime Sare Aysal [GK], B. No: 2013/1789, 11/11/2015, § 62; Fatih Saraman, § 66; Turgut Duman, § 67; Tamer Mahmutoğlu, § 104).

41. Kanunun bu gerekliliklere uygun olduğunun söylenebilmesi için yeterince ulaşılabilir olması, vatandaşların belirli bir olaya uygulanabilir nitelikteki hukuk kurallarının varlığı hakkında yeterli bilgiye sahip olabilmesi, ayrıca ilgili normun keyfîliğe karşı uygun bir koruma sağlaması, yetkili makamlara verilen yetkinin genişliğini ve icra edilme biçimlerini yeterli bir netlikte tanımlaması gerekmektedir (Halime Sare Aysal, § 63; Fatih Saraman, § 67; Turgut Duman, § 68; Tamer Mahmutoğlu, § 105).

42. Hukukun kendisi -beraberinde getireceği idari pratiğin dışında- söz konusu işlemin meşru amacını da gözönünde tutarak keyfî müdahalelere karşı bireyi korumak için yetkili makamlara bırakılan takdir yetkisinin kapsamını yeterince açık bir şekilde göstermelidir. Diğer bir anlatımla hukuk sistemi, kamu makamlarına hangi koşullarda ve hangi sınırlar içinde müdahalelerde bulunma yetkisinin verildiğini açık ifadelerle ortaya koyacak nitelikte olmalı ve bu bağlamda ilgili müdahalenin muhataplarına müdahaleye zemin hazırlayan koşullar ile müdahalenin sonuçları açısından bir öngörüde bulunabilmeleri imkânı tanımalıdır (Halime Sare Aysal, § 64; Fatih Saraman, § 68; Turgut Duman, § 69; Tamer Mahmutoğlu, § 106).

43. Öte yandan her ihtimale çözüm getiremeyecek olan yasal mevzuatın sağladığı koruma seviyesi, büyük ölçüde ilgili metnin düzenlediği alan ve içeriğiyle birlikte muhataplarının niteliği ve sayısıyla yakından bağlantılıdır. Bu nedenle kuralın karmaşık olması ya da belirli ölçülerde soyutluk içermesi ve buna bağlı olarak hukuki yardım ile tam olarak anlaşılabilir hâle gelmesi tek başına hukuken öngörülebilirlik ilkesine aykırı görülemez. Bu kapsamda hak ya da özgürlüğe müdahale eden kural, belirli ölçülerdeki takdir alanını elbette uygulayıcıya bırakabilir. Fakat bu takdir alanının sınırlarının da yeterli açıklıkta belirlenmesi ve kuralın öngörülebilirliği sağlayacak şekilde asgari bir kesinlik içermesi zaruridir (Halime Sare Aysal, § 65; Fatih Saraman, § 69; Turgut Duman, § 70; Tamer Mahmutoğlu, § 107).

44. Nihayetinde söz konusu koşulların yerine getirilip getirilmediğini denetleyecek merci olan yargı organları, müdahalelere dayanak olarak gösterilen kanuni düzenlemelerin erişilebilir, öngörülebilir ve kesin nitelikte olup olmadığını irdelemekle, en başta da ilgili kanuni düzenlemeleri önlerine gelen davalarda anılan çerçevede kalarak uygulamakla yükümlüdürler (Tamer Mahmutoğlu, § 108).

(2) İlkelerin Olaya Uygulanması

45. Somut olaya konu olan ve derece mahkemelerince verilen kararlardan kaynaklanan müdahalede, 669 sayılı KHK'da yer alan hükümlerin dayanak alındığı belirtilmektedir. Derece mahkemelerince verilen iptal kararına dayanak olarak kabul edilen 669 sayılı KHK, 6756 sayılı Kanun ile kanunlaşmıştır. Dolayısıyla başvurucunun baro levhasına yazılmasına ilişkin olarak TBB tarafından tesis edilen işlemin iptal edilmesi suretiyle özel hayata saygı

hakkına gerçekleştirilen müdahalenin şeklî anlamda bir kanuna dayandırıldığı söylenebilir. Ancak belirtildiği üzere temel hak ve hürriyetlerin sınırlandırılmasına dayanak gösterilen kanunların şeklen var olması, kanunilik ölçütünün karşılandığının kabulü için tek başına yeterli değildir. Ayrıca kanunun müdahaleye imkân sağlayacak şekilde maddi içeriğinin bulunması, sınırlamanın erişilebilirliğini, öngörülebilirliğini ve kesinliğini içermesi gerekir (benzer değerlendirme için bkz. Tamer Mahmutoğlu, § 110).

46. Derece mahkemelerince dayanak olarak gösterilen düzenlemede, kamudaki görevlerinden çıkarılanların bir daha kamu hizmetinde istihdam edilmeyecekleri, meslek adlarını ve sıfatlarını kullanamayacakları, bu unvan, sıfat ve meslek adlarına bağlı olarak sağlanan haklardan yararlanamayacakları ifade edilmektedir. Derece mahkemelerine göre kamu hizmeti yönü güçlendirilen avukatlık mesleği idare hukuku anlamında kamu hizmeti veren diğer serbest mesleklerden önemli ve farklı bir konuma taşındığından söz konusu düzenlemelere göre başvurucunun baro levhasına yazılması mümkün değildir (bkz. Tamer Mahmutoğlu, § 112).

47. Müdahalenin dayanağı olarak gösterilen kanun hükmünde yer verilen kamu hizmeti kavramı ve bu kavramın kapsamı yoruma açık ve geniştir. Bu husus yargı kararlarında da vurgulanmaktadır (Danıştay Onuncu Dairesinin 6/2/2002 tarihli ve E.1999/2407, K.2002/347 sayılı kararı). Başta 1136 sayılı Kanun olmak üzere ilgili yasal düzenlemeler dikkate alındığında avukatlığın kamu hizmeti içeren serbest bir meslek olduğu tartışmasızdır. Ayrıca Danıştay ve Anayasa Mahkemesi tarafından verilen kararlarda da avukatlık mesleğinin hem bir kamu hizmeti niteliğinin olduğu hem de serbest meslek yönünün bulunduğu vurgulanmaktadır. Söz konusu kararlarda; sadece yürütülen hizmetin kamu hizmeti olmasından hareketle avukatlığın kamu görevlilerinin tabi olduğu kurallara tabi kılınmasının mesleğin niteliği ve gerekleri ile örtüşmeyeceği, kamu hizmeti olarak kabul edilmiş olsa da serbest avukatlık mesleğinin devlet memuriyeti görev ve hizmetleriyle aynı nitelikte görülemeyeceği ve aynı ölçütlere tabi tutulamayacağı da belirtilmektedir (bkz. Tamer Mahmutoğlu, § 113).

48. Bu bağlamda müdahalenin kanuni bir dayanağının bulunup bulunmadığının belirlenmesi amacıyla kamu hizmeti kapsamında olduğu açık olan avukatlığın istihdam boyutuyla da ele alınması gerekir.

49. Kamu hizmetinde istihdam kavramının kamu görevlilerini kapsadığı konusunda bir tereddüt bulunmamakla birlikte özel hukuk sözleşmeleri ile de kamu hizmetinde istihdam mümkün kılınabilir. Ancak kamu görevlisi olmayan, bir idari sözleşmeyle veya ticari ya da sınai nitelikteki bir özel hukuk sözleşmesiyle kamu hizmetinde çalıştırılmayan ve mesleklerini serbest şekilde icra eden avukatların kamu hizmetinde istihdam edildiklerinin kabulü mümkün değildir. Zira belirtilen durumlar olmadığı müddetçe avukatlık kural olarak kamu hiyerarşisine dâhil olmayan serbest bir meslektir. Serbest avukatlığın devletin namına ve hesabına yapılan bir iş olmaması, serbest avukatların baro levhasına kaydolduktan sonra çalışıp çalışmama ve müvekkillerini seçme konusunda kural olarak bağımsız olmaları, devletten herhangi bir maaş almamaları, gelirlerinin müvekkillerinden aldıkları vekâlet ücretinden oluşması, zorunlu müdafilik veya arabuluculuk gibi görevlendirmeler dışında serbest avukatlara devletin mali olarak bir katkısının bulunmaması, serbest avukatlar tarafından yapılan iş ve işlemlerin sonuçlarından devletin mali veya hukuki sorumluluğunun bulunmaması, müvekkilleri ile aralarındaki sözleşmeden kaynaklanan tüm haklara kendilerinin sahip olmaları, yükümlülüklere de kendilerinin katlanması bu yöndeki tespit ve vurguları pekiştirmektedir (bkz. Tamer Mahmutoğlu, § 115).

50. Serbest avukatlık mesleğinin anılan nitelikleri ve ilgili düzenlemelerde istihdam edilme yasağının söz konusu olduğu dikkate alındığında derece mahkemelerince verilen iptal kararına dayanak olarak gösterilen hükümlerin müdahalenin kanuni dayanağı olarak kabul edilmesi mümkün görünmemektedir. Başka bir anlatımla, somut olayda idari, ticari veya sınai bir sözleşme ile çalıştırılma söz konusu olmadığından başvurucunun baro levhasına yazılması yönünde TBB tarafından tesis edilen işlem, ilgili yasal düzenlemelerde yer alan kamu hizmetinde istihdam edilme yasağı kapsamında kalmamaktadır. Aksine bir yorum ilgili düzenlemelerin yalnızca avukatlık yönünden değil kamu hizmeti kapsamında görülebilecek hekimlik, mühendislik gibi serbest şekilde de icra edilebilen diğer meslekler yönünden uygulanmasına neden olabilir (bkz. Tamer Mahmutoğlu, § 116).

51. Belirtildiği üzere özel hayata saygı hakkına yönelik bir müdahalenin Anayasa'nın öngördüğü güvencelere uygun kabul edilebilmesinin ilk ve temel koşulu, müdahalenin kanuni dayanağının bulunmasıdır. Somut olayda ise başvurucunun idari, ticari ya da sınai bir sözleşme kapsamında kamu hizmetinde çalıştırılma durumunun olmadığı, başvurucunun istihdam edilmesinden bahsedilemeyeceği ve serbest avukatlığın bir istihdam ilişkisine dayanmadığı dikkate alındığında, serbest avukatlık faaliyetini kamu hizmetinde istihdam edilme yasağı kabul eden derece mahkemelerince anılan düzenlemelerin keyfîliğe yol açtığı izlenimi oluşturacak şekilde genişletici ve öngörülemez bir yoruma tabi tutulduğu değerlendirilmektedir. Neticede başvurucunun baro levhasına yazılmamasına yönelik olarak gerçekleştirilen müdahalenin kanuni dayanağının bulunmadığı sonucuna varılmıştır.

52. Yukarıda yer verilen tespitler uyarınca başvuruya konu müdahalenin kanunilik koşulunu sağlamadığı anlaşıldığından söz konusu müdahale açısından diğer güvence ölçütlerine riayet edilip edilmediğinin ayrıca değerlendirilmesine gerek görülmemiştir.

53. Açıklanan gerekçelerle başvurucunun Anayasa'nın 20. maddesinde güvence altına alınan özel hayata saygı hakkının ihlal edildiği sonucuna ulaşılmıştır.

c. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

54. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"(1) Esas inceleme sonunda, başvurucunun hakkının ihlal edildiğine ya da edilmediğine karar verilir. İhlal kararı verilmesi hâlinde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yapılması gerekenlere hükmedilir…

(2) Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvurucu lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir."

55. Başvurucu; ihlalin tespit edilmesini, yargılamanın yenilenmesine ve lehine tazminata hükmedilmesine karar verilmesini talep etmiştir.

56. Anayasa Mahkemesinin Mehmet Doğan kararında ihlal sonucuna varıldığında ihlalin nasıl ortadan kaldırılacağı hususunda genel ilkeler belirlenmiştir (B. No: 2014/8875, 7/6/2018, [GK]). Mahkeme diğer bir kararında ise bu ilkelerle birlikte ihlal kararının yerine getirilmemesinin sonuçlarına da değinmiş ve bu durumun ihlalin devamı anlamına geleceği

gibi ilgili hakkın ikinci kez ihlal edilmesiyle sonuçlanacağına da işaret etmiştir (Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019).

57. Bireysel başvuru kapsamında bir temel hakkın ihlal edildiğine karar verildiği takdirde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırıldığından söz edilebilmesi için temel kural, mümkün olduğunca eski hâle getirmenin yani ihlalden önceki duruma dönülmesinin sağlanmasıdır. Bunun için ise öncelikle ihlalin kaynağı belirlenerek devam eden ihlalin durdurulması, ihlale neden olan karar veya işlemin ve bunların yol açtığı sonuçların ortadan kaldırılması, varsa ihlalin sebep olduğu maddi ve manevi zararların giderilmesi, ayrıca bu bağlamda uygun görülen diğer tedbirlerin alınması gerekmektedir (Mehmet Doğan, §§ 55, 57).

58. İhlalin mahkeme kararından kaynaklandığı veya mahkemenin ihlali gideremediği durumlarda Anayasa Mahkemesi, 6216 sayılı Kanun'un 50. maddesinin (2) numaralı fıkrası ile İçtüzük'ün 79. maddesinin 1 numaralı fıkrasının (a) bendi uyarınca ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere kararın bir örneğinin ilgili mahkemeye gönderilmesine hükmeder. Anılan yasal düzenleme, usul hukukundaki benzer hukuki kurumlardan farklı olarak ihlali ortadan kaldırmak amacıyla yeniden yargılama sonucunu doğuran ve bireysel başvuruya özgülenen bir giderim yolunu öngörmektedir. Bu nedenle Anayasa Mahkemesi tarafından ihlal kararına bağlı olarak yeniden yargılama kararı verildiğinde usul hukukundaki yargılamanın yenilenmesi kurumundan farklı olarak ilgili mahkemenin yeniden yargılama sebebinin varlığını kabul hususunda herhangi bir takdir yetkisi bulunmamaktadır. Dolayısıyla böyle bir karar kendisine ulaşan mahkemenin yasal yükümlülüğü, ilgilinin talebini beklemeksizin Anayasa Mahkemesinin ihlal kararı nedeniyle yeniden yargılama kararı vererek devam eden ihlalin sonuçlarını gidermek üzere gereken işlemleri yerine getirmektir (Mehmet Doğan, §§ 58, 59; Aligül Alkaya ve diğerleri (2) §§ 57-59, 66, 67).

59. İncelenen başvuruda, serbest avukatlık mesleğini icra etmekten alıkoyan müdahalenin kanuni bir dayanağının bulunmadığı gerekçesiyle özel hayata saygı hakkının ihlal edildiği sonucuna ulaşılmıştır. Söz konusu ihlalin mevcut düzenlemelerin derece mahkemelerince öngörülemez şekilde yorumlanmasından, dolayısıyla doğrudan derece mahkemelerinin kararlarından kaynaklandığı anlaşılmaktadır.

60. Bu durumda özel hayata saygı hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Yapılacak yeniden yargılama ise bireysel başvuruya özgü düzenleme içeren 6216 sayılı Kanun'un 50. maddesinin (2) numaralı fıkrasına göre ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılmasına yöneliktir. Bu kapsamda yapılması gereken iş, yeniden yargılama kararı verilerek Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun şekilde yeni bir karar verilmesinden ibarettir. Bu sebeple kararın bir örneğinin yeniden yargılama yapılmak üzere Mahkemeye gönderilmesine karar verilmesi gerekmektedir.

61. İhlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılamanın yeterli bir giderim sağlayacağı anlaşıldığından tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerektiği sonucuna ulaşılmıştır.

VI. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurucunun adli yardım talebinin KABULÜNE,

B. Kamuya açık belgelerde başvurucunun kimliğinin gizli tutulması talebinin KABULÜNE,

C. Özel hayata saygı hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

D. Anayasa'nın 20. maddesinde güvence altına alınan özel hayata saygı hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

E. Kararın bir örneğinin özel hayata saygı hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Ankara 12. İdare Mahkemesine (E.2017/538, K.2017/3208) GÖNDERİLMESİNE,

F. Başvurucunun tazminat taleplerinin REDDİNE,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 19/11/2020 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

A.Ş.

B. No: 2018/25104 | Karar tarihi: 19.11.2020

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2018/25104

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

A.Ş. BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2018/25104)

Karar Tarihi: 19/11/2020

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

GİZLİLİK TALEBİ KABUL

Başkan : Kadir ÖZKAYA

Üyeler : Engin YILDIRIM

M. Emin KUZ

Rıdvan GÜLEÇ

Yıldız SEFERİNOĞLU

Raportör : Hikmet Murat AKKAYA

Başvurucu : A.Ş.

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru; yargılamanın uzun sürmesi, aleyhe bozma yasağına aykırı olarak ve yeterli araştırma yapılmadan mahkûmiyet kararı verilmesi nedenleriyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 8/8/2018 tarihinde yapılmıştır.

3. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

4. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

5. Bölüm Başkanı tarafından başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

6. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık görüşünü bildirmemiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

7. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

8. 25/7/2008 tarihli şikâyet üzerine başvurucu hakkında cinsel istismar suçundan soruşturma başlatılmış ve Denizli Cumhuriyet Başsavcılığınca 30/7/2008 tarihinde iddianame düzenlenmiştir.

9. Denizli 3. Ağır Ceza Mahkemesinin 19/11/2009 tarihli kararıyla başvurucu hakkında 26/9/2004 tarihli ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 103. maddesi uyarınca neticeten 13 yıl 9 ay hapis cezası verilmiştir.

10. Başvurucunun temyizi üzerine Yargıtay 5. Ceza Dairesi 11/11/2010 tarihinde hükmü bozmuştur. Bozma gerekçesinde, eksik inceleme nedeniyle mağdurenin olaydan dolayı ruh sağlığının bozulup bozulmadığı konusunda yeniden rapor alınması gerektiği belirtilmiştir. Ayrıca teşebbüs hükümlerinin -o dönem yürürlükte olduğu şekliyle- 5237 sayılı Kanun'un 103. maddesinin (6) numaralı fıkrasından önce uygulanması da yerinde bulunmamıştır.

11. Bozma kararına uyularak yapılan yargılama sonunda Mahkemenin 13/2/2014 tarihli kararıyla başvurucu hakkında bu kez nitelikli cinsel istismar suçuna teşebbüs yerine basit cinsel istismar suçu nedeniyle neticeten 13 yıl 5 ay 7 gün hapis cezası verilmiştir. Bu kapsamdaki gerekçede, olayın oluş şekli dikkate alınarak başvurucunun eyleminin gönüllü vazgeçme nedeniyle basit cinsel istismar suçuna vücut verdiği kabul edilmiştir.

12. Başvurucunun temyizi üzerine yapılan incelemede Yargıtay 14. Ceza Dairesinin 12/1/2017 tarihli kararıyla ikinci kez bozma kararı verilmiştir. Bozma kararında, hükümden sonra yürürlüğe giren 18/6/2014 tarihli ve 6545 sayılı Kanun ile 24/11/2016 tarihli ve 6763 sayılı Kanun'la 5237 sayılı Kanun'un 103. maddesinde yapılan değişiklik nedeniyle lehe ve aleyhe kanun hükümlerinin tespiti için yeniden değerlendirme yapılması gerektiği belirtilmiştir.

13. Bozmaya uyularak basit cinsel istismar suçu üzerinden yapılan değerlendirme neticesinde başvurucu hakkında lehe olan hüküm tespit edilmiştir. Bu kapsamda başvurucu hakkında (mülga) 6545 sayılı Kanun'la değişik 5237 sayılı Kanun'un 103. maddesinin (1) ve (4) numaralı fıkraları ile 5237 sayılı Kanun'un 43. maddesinin (1) numaralı fıkrası uyarınca 15 yıl hapis cezası verilmiştir. Takdirî indirim neticesinde başvurucunun cezası neticeten 12 yıl 6 ay olarak uygun görülmüştür. Mahkûmiyet gerekçesinde mağdurenin annesi ve ağabeyi ile mağdurenin yerel mahkeme huzurundaki anlatımlarına ve ayrıca Adli Tıp Kurumunun 10/9/2012 tarihli raporunda yer alan tespitlere dayanıldığı anlaşılmıştır.

14. Yargıtay 14. Ceza Dairesi 7/6/2018 tarihinde hükmü düzelterek onamıştır.

15. Başvurucu 8/8/2018 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

16. Mahkemenin 19/11/2020 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Makul Sürede Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

1. Başvurucunun İddiaları

17. Başvurucu; bireysel başvuru konusu yargılamanın yaklaşık 10 yıl sürdüğünü, yargılamanın uzun sürmesi nedeniyle makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğini belirterek ihlalin ortadan kaldırılması ve tazminat talebinde bulunmuştur.

2. Değerlendirme

a. Kabul Edilebilirlik Yönünden

18. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

b. Esas Yönünden

19. Ceza yargılamasının süresi tespit edilirken sürenin başlangıç tarihi olarak bir kişiye suç işlediği iddiasının yetkili makamlar tarafından bildirildiği veya isnattan ilk olarak etkilendiği arama ve gözaltı gibi birtakım tedbirlerin uygulandığı tarih; sürenin sona erdiği tarih olarak ise suç isnadına ilişkin nihai kararın verildiği, yargılaması devam eden davalar yönünden ise Anayasa Mahkemesinin makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin şikâyetle ilgili kararını verdiği tarih esas alınır (B.E., B. No: 2012/625, 9/1/2014, § 34)

20. Ceza yargılamasının süresinin makul olup olmadığı değerlendirilirken yargılamanın karmaşıklığı ve kaç dereceli olduğu, tarafların ve ilgili makamların yargılama sürecindeki tutumu ve başvurucunun yargılamanın süratle sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği gibi hususlar dikkate alınır (B.E., § 29).

21. Bu şekilde anılan ilkeler ve Anayasa Mahkemesinin benzer başvurularda verdiği kararlar dikkate alındığında somut olaydaki yaklaşık 9 yıl 10 aylık yargılamanın süresinin makul olmadığı sonucuna varmak gerekir.

B. Diğer İhlal İddiaları

1. Başvurucunun İddiaları

22. Başvurucu; Yargıtayın ilk bozma kararından önce teşebbüs hükümleri değerlendirilerek ceza verildiğini ancak daha sonraki yerel mahkeme kararlarında teşebbüs hükümlerinin değerlendirilmediğini, aleyhe bozma yasağına aykırı olarak cezasında indirim yapılmadığını, suçta ve cezada kanunilik ilkesinin ihlal edildiğini belirtmiştir. Ayrıca mağdurenin psikolojik rahatsızlığının sebebinin daha evvelki bir olaya dayandığına ilişkin iddiaların yeterince incelenmediğini, bu kapsamda 12/5/2011 tarihli duruşmada dinlenen bir doktorun tanık sıfatıyla verdiği ifadelerinin değerlendirilmediğini, bariz bir şekilde takdir hatası yapılarak hüküm verildiğini ileri sürmüştür.

2. Değerlendirme

23. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder (Tahir Canan, B. No: 2012/969, 18/9/2013, § 16). Başvurucunun suçta ve cezada kanunilik ilkesinin ihlal edildiğine ilişkin ileri sürdüğü iddiasının adil yargılanma hakkı kapsamında değerlendirilmesi uygun görülmüştür.

24. Anayasa’nın 148. maddesinin dördüncü fıkrasında kanun yolunda gözetilmesi gereken hususlara ilişkin şikâyetlerin bireysel başvuruda incelenemeyeceği belirtilmiştir. Bu kapsamda ilke olarak mahkemeler önünde dava konusu yapılmış maddi olay ve olguların

kanıtlanması, delillerin değerlendirilmesi, hukuk kurallarının yorumlanması ve uygulanması ile uyuşmazlıkla ilgili varılan sonucun adil olup olmaması bireysel başvuru konusu olamaz. Ancak bireysel başvuru kapsamındaki hak ve özgürlüklere müdahale teşkil eden bariz takdir hatası veya açık bir keyfîlik içeren tespit ve sonuçlar bu kapsamda değildir (Ahmet Sağlam, B. No: 2013/3351, 18/9/2013, § 42).

25. Başvurucu hakkında tesis edilen nihai hükümde öngörülen ceza miktarı, başvurucuya verilen ilk cezadan daha azdır. Bu kapsamda mahkûmiyet gerekçesi de dikkate alındığında başvurucu tarafından ileri sürülen diğer iddiaların derece mahkemesince delillerin değerlendirilmesi ve hukuk kurallarının yorumlanmasına ilişkin olduğu kabul edilmiştir. Mahkeme kararında bariz takdir hatası veya açık keyfîlik oluşturan bir durumun bulunmadığı da dikkate alındığında diğer ihlal iddialarının kanun yolu şikâyeti niteliğinde olduğu anlaşılmaktadır.

26. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

C. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

27. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun’un 50. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

“(1) Esas inceleme sonunda, başvurucunun hakkının ihlal edildiğine ya da edilmediğine karar verilir. İhlal kararı verilmesi hâlinde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yapılması gerekenlere hükmedilir…

(2) Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvurucu lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir.”

28. Başvurucu, ihlalin tespiti ile 100.000 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi talebinde bulunmuştur.

29. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edilmesi nedeniyle yalnızca ihlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararları karşılığında başvurucuya net 20.000 TL manevi tazminat ödenmesine, tazminata ilişkin diğer taleplerin reddine karar verilmesi gerekir.

30. Dosyadaki belgelerden tespit edilen 294,70 TL harçtan oluşan yargılama giderinin başvurucuya ödenmesine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Kamuya açık belgelerde başvurucunun kimliğinin gizli tutulması talebinin KABULÜNE,

B. 1. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Diğer ihlal iddialarının açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

C. Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

D. Başvurucuya net 20.000 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE, tazminata ilişkin diğer taleplerin REDDİNE,

E. 294,70 TL harçtan oluşan yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

F. Ödemelerin, kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin bilgi için Denizli 3. Ağır Ceza Mahkemesine (E.2017/69, K.2017/79) GÖNDERİLMESİNE,

H. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 19/11/2020 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

YAŞAR KOÇAL

B. No: 2018/26046 | Karar tarihi: 19.11.2020

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2018/26046

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

YAŞAR KOÇAL BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2018/26046)

Karar Tarihi: 19/11/2020

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Kadir ÖZKAYA

Üyeler : Engin YILDIRIM

M. Emin KUZ

Rıdvan GÜLEÇ

Yıldız SEFERİNOĞLU

Raportör : Tuğba TUNA IŞIK

Başvurucu : Yaşar KOÇAL

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, hukuk davasında delillerin değerlendirilmesi ve hukuk kurallarının uygulanmasında hata yapılarak adil olmayan karar verilmesi ve uzun yargılama nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 17/8/2018 tarihinde yapılmıştır.

3. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

4. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

5. Bölüm Başkanı tarafından başvuruların kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

6. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün 71. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca başvurunun

içtihadın oluştuğu alana ilişkin olduğu değerlendirilerek Bakanlık cevabı beklenmeden incelenmesine karar verilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

7. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

8. Başvurucunun 6/9/2010 tarihinde açtığı davanın yargılaması 3/7/2018 tarihinde tamamlanmıştır. Başvurucu, delillerin değerlendirilmesi ve hukuk kurallarının uygulanmasında hata yapılarak adil olmayan karar verilmesi ve yargılamanın uzun sürmesi nedeniyle adil yargılanma hakkının ve diğer anayasal haklarının ihlal edildiği iddiasıyla Anayasa Mahkemesine bireysel başvuruda bulunmuştur.

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

9. Mahkemenin 19/11/2020 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Makul Sürede Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

1. Başvurucunun İddiaları

10. Başvurucu, uzun süren yargılama nedeniyle makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

2. Değerlendirme

a. Kabul Edilebilirlik Yönünden

11. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

b. Esas Yönünden

12. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin yargılamanın süresi tespit edilirken sürenin başlangıç tarihi olarak davanın ikame edildiği tarih; sürenin sona erdiği tarih olarak -çoğu zaman icra aşamasını da kapsayacak şekilde- yargılamanın sona erdiği tarih, yargılaması devam eden davalar yönünden ise Anayasa Mahkemesinin makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin şikâyetle ilgili kararını verdiği tarih esas alınır (Güher Ergun ve diğerleri, B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 50, 52).

13. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin yargılama süresinin makul olup olmadığı değerlendirilirken yargılamanın karmaşıklığı ve kaç dereceli olduğu, tarafların ve ilgili makamların yargılama sürecindeki tutumu ve başvurucunun yargılamanın süratle sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği gibi hususlar dikkate alınır (Güher Ergun ve diğerleri, §§ 41, 45).

14. Anılan ilkeler ve Anayasa Mahkemesinin benzer başvurularda verdiği kararlar dikkate alındığında 7 yıl 10 aylık yargılama süresinin makul olmadığı sonucuna varmak gerekir.

15. Açıklanan gerekçelerle Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

B. Diğer İhlal İddiaları

16. Başvurucu, delillerin değerlendirilmesi ve hukuk kurallarının uygulanmasında hata

yapılarak adil olmayan karar verilmesi nedeniyle adil yargılanma hakkının ve diğer anayasal haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Başvurucunun belirtilen şikâyetleri yönünden açık bir ihlalin bulunmadığı değerlendirildiğinden başvurunun diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekmektedir.

C. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

17. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"(1) Esas inceleme sonunda, başvurucunun hakkının ihlal edildiğine ya da edilmediğine karar verilir. İhlal kararı verilmesi hâlinde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yapılması gerekenlere hükmedilir…

(2) Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvurucu lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir."

18. Başvurucu, ihlalin tespiti ile 50.000 TL maddi, 50.000 TL manevi tazminata karar verilmesi talebinde bulunmuştur.

19. Somut olayda makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği sonucuna varılmıştır.

20. İhlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararı karşılığında başvurucuya net 14.000 TL manevi tazminat ödenmesine, fazlaya ilişkin talebin reddine karar verilmesi gerekir.

21. Anayasa Mahkemesinin maddi tazminata hükmedebilmesi için başvurucunun uğradığını iddia ettiği maddi zarar ile tespit edilen ihlal arasında illiyet bağı bulunmalıdır. Başvurucunun bu konuda herhangi bir belge sunmamış olması nedeniyle maddi tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

22. Dosyadaki belgelerden tespit edilen 294,70 TL harçtan oluşan yargılama giderinin başvurucuya ödenmesine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Diğer ihlal iddialarının açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Başvurucuya net 14.000 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE, tazminata ilişkin diğer taleplerin REDDİNE,

D. 294,70 TL harçtan oluşan yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

E. Ödemenin, kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru

tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

F. Kararın bir örneğinin bilgi için Rize İş Mahkemesine (E.2016/12, K.2017/227) GÖNDERİLMESİNE,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 19/11/2020 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

MEYMO SÜRER

B. No: 2018/26673 | Karar tarihi: 19.11.2020

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2018/26673

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

MEYMO SÜRER BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2018/26673)

Karar Tarihi: 19/11/2020

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Kadir ÖZKAYA

Üyeler : Engin YILDIRIM

M. Emin KUZ

Rıdvan GÜLEÇ

Yıldız SEFERİNOĞLU

Raportör : Tuğba TUNA IŞIK

Başvurucu : Meymo SÜRER

Vekili : Av. Dursun ÖZDOĞAN

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, kadastro davasında uzun yargılama nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 8/8/2018 tarihinde yapılmıştır.

3. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

4. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

5. Bölüm Başkanı tarafından başvuruların kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

6. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir.

Bakanlık görüş bildirmemiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

7. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

8. Başvurucunun murisine karşı 21/8/1985 tarihinde açılan davanın yargılaması devam etmektedir. Başvurucu, yargılamanın uzun sürmesi nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasıyla Anayasa Mahkemesine bireysel başvuruda bulunmuştur.

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

9. Mahkemenin 19/11/2020 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

10. Başvurucu, uzun süren yargılama nedeniyle makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

B. Değerlendirme

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

11. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

12. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin yargılamanın süresi tespit edilirken sürenin başlangıç tarihi olarak davanın ikame edildiği tarih; sürenin sona erdiği tarih olarak -çoğu zaman icra aşamasını da kapsayacak şekilde- yargılamanın sona erdiği tarih, yargılaması devam eden davalar yönünden ise Anayasa Mahkemesinin makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin şikâyetle ilgili kararını verdiği tarih esas alınır (Güher Ergun ve diğerleri, B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 50, 52).

13. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin yargılama süresinin makul olup olmadığı değerlendirilirken yargılamanın karmaşıklığı ve kaç dereceli olduğu, tarafların ve ilgili makamların yargılama sürecindeki tutumu ve başvurucunun yargılamanın süratle sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği gibi hususlar dikkate alınır (Güher Ergun ve diğerleri, §§ 41, 45).

14. Anılan ilkeler ve Anayasa Mahkemesinin benzer başvurularda verdiği kararlar dikkate alındığında 34 yıl 11 aylık yargılama süresinin makul olmadığı sonucuna varmak gerekir.

15. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

3. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

16. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"(1) Esas inceleme sonunda, başvurucunun hakkının ihlal edildiğine ya da edilmediğine karar verilir. İhlal kararı verilmesi hâlinde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yapılması gerekenlere hükmedilir…

(2) Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvurucu lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir."

17. Başvurucu, ihlalin tespiti ile 100.000 TL maddi, 100.000 TL manevi tazminata karar verilmesi talebinde bulunmuştur.

18. Somut olayda makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği sonucuna varılmıştır.

19. İhlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararı karşılığında başvuruya konu davanın koşulları da gözetilerek başvurucuya net 4.500 TL manevi tazminat ödenmesine, fazlaya ilişkin talebin reddine karar verilmesi gerekir.

20. Anayasa Mahkemesinin maddi tazminata hükmedebilmesi için başvurucunun uğradığını iddia ettiği maddi zarar ile tespit edilen ihlal arasında illiyet bağı bulunmalıdır. Başvurucunun bu konuda herhangi bir belge sunmamış olması nedeniyle maddi tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

21. Dosyadaki belgelerden tespit edilen 294,70 TL harç ve 3.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 3.294,70 TL yargılama giderinin başvurucuya ödenmesine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Başvurucuya net 4.500 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE, tazminata ilişkin diğer taleplerin REDDİNE,

D. 294,70 TL harç ve 3.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 3.294,70 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

E. Ödemenin, kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

F. Kararın bir örneğinin bilgi için Savur Kadastro Mahkemesine (E.1985/15, K.2015/72) GÖNDERİLMESİNE,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 19/11/2020 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

ÖZGÜNEN PLASTİK AMBALAJ SAN. VE TİC. LTD. ŞTİ.

B. No: 2018/28337 | Karar tarihi: 19.11.2020

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2018/28337

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

ÖZGÜNEN PLASTİK AMBALAJ SAN. VE TİC. LTD. ŞTİ. BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2018/28337)

Karar Tarihi: 19/11/2020

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Kadir ÖZKAYA

Üyeler : Engin YILDIRIM

M. Emin KUZ

Rıdvan GÜLEÇ

Yıldız SEFERİNOĞLU

Raportör : Kamber Ozan TUTAL

Başvurucu : Özgünen Plastik Ambalaj San. ve Tic. Ltd. Şti.

Vekili : Av. Mehmet Ali DOKUMACI

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, yargılama aşamasında yürürlüğe giren kanun hükmünün aleyhe sonuç doğuracak şekilde uygulanması nedeniyle mülkiyet hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 5/9/2018 tarihinde yapılmıştır.

3. Başvuru, başvuru formları ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

4. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

5. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir.

Bakanlık görüş bildirmemiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

6. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle olaylar özetle şöyledir:

7. Elektrik abonesi olan başvurucu Şirket, elektrik faturalarına yansıtılan kayıp kaçak, dağıtım, iletim, sayaç okuma, perakende hizmet satış bedelleri ile bunlara dayalı alınan katma değer vergisinin haksız olarak tahsil edildiğini ileri sürerek 22/1/2015 tarihinde perakende satış yapan şirkete karşı alacak davası açmıştır.

8. Denizli Asliye Ticaret Mahkemesi 30/11/2017 tarihinde konusuz kalan dava hakkında hüküm kurulmasına yer olmadığına karar vermiştir. Mahkeme gerekçesinde, başvurucunun davanın açıldığı tarihteki içtihada göre davayı açmakta haklı olmakla birlikte dava tarihinden sonra yürürlüğe giren 4/6/2016 tarihli ve 6719 sayılı Kanun ile 14/3/2013 tarihli ve 6446 sayılı Elektrik Piyasası Kanununa eklenen geçici 20. madde uyarınca davanın konusuz kaldığı belirtilmiştir.

9. Başvurucu, lehine kazanılmış hak oluştuğu ve yasal değişikliğin geriye yürütülemeyeceği iddiasıyla istinaf yoluna başvurmuştur. Antalya Bölge Adliye Mahkemesi 3. Hukuk Dairesi 18/5/2018 tarihinde, kararın usul ve yasaya uygun olduğunu belirterek istinaf başvurusunu kesin olmak üzere esastan reddetmiştir.

10. Nihai karar 5/7/2018 tarihinde başvurucuya tebliğ edilmiştir.

11. Başvurucu 5/9/2018 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

12. Mahkemenin 19/11/2020 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

13. Başvurucu 6719 sayılı Kanun hükümlerinin geçmişe etkili olarak yürürlüğe girdiğini, aleyhe olan kanun değişikliğin derdest davalara uygulanmasının hukuki güvenlik ve kazanılmış hak ilkelerine aykırı olduğunu belirtmiştir. Başvurucu, haksız olarak tahsil edilen kayıp kaçak bedelinin kanun değişikliği nedeniyle iade edilmediğini iddia etmiştir. Başvurucu sonuç olarak bu gerekçelerle adil yargılanma ve mülkiyet haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

B. Değerlendirme

14. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder (Tahir Canan, B. No: 2012/969, 18/9/2013, § 16). Başvurucunun kayıp kaçak ve diğer bedeller adı altında yapmış olduğu ödemelerin iadesi istemiyle başlattığı hukuki sürecin kanun değişikliği nedeniyle sonuçsuz kalmasına ilişkin tüm iddialarının mülkiyet hakkı kapsamında incelenmesi uygun görülmüştür.

15. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 47. maddesinin (5) numaralı fıkrası gereği bireysel başvurunun başvuru yollarının tüketildiği, başvuru yolu öngörülmemiş ise ihlalin öğrenildiği tarihten itibaren otuz gün içinde yapılması gerekir.

16. Somut olayda nihai karar olan İstinaf Mahkemesinin ret kararı, başvurucu Şirket

vekiline 5/7/2018 tarihinde tebliğ edilmiştir. Buna karşılık nihai kararın tebliğ edildiği tarihten itibaren otuz günlük başvuru süresi geçtikten sonra 5/9/2018 tarihinde bireysel başvuruda bulunulduğu anlaşılmıştır.

17. Açıklanan gerekçelerle başvurunun süre aşımı nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Mülkiyet haklarının ihlal edildiğine ilişkin iddianın süre aşımı nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA 19/11/2020 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

BEKİR ÇELİK VE DİĞERLERİ

B. No: 2018/29520 | Karar tarihi: 19.11.2020

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2018/29520

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

BEKİR ÇELİK VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2018/29520)

Karar Tarihi: 19/11/2020

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

GİZLİLİK TALEBİ KABUL

Başkan : Kadir ÖZKAYA

Üyeler : Engin YILDIRIM

M. Emin KUZ

Rıdvan GÜLEÇ

Yıldız SEFERİNOĞLU

Raportör : Hilal YAZICI

Başvurucular : Bekir ÇELİK ve diğerleri (bkz. ekli tablo)

Başvurucular Vekilleri : Bkz. Ekli Tablonun F Sütunu

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, ceza infaz kurumunda bulunan başvurucuların göndermek istediği mektup ve faksların sakıncalı bulunarak muhatabına gönderilmemesine karar verilmesi nedeniyle haberleşme hürriyetinin ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Ekli tabloda sıralanan başvurular, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

3. Komisyonca başvuruların kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

4. Bölüm Başkanı tarafından başvuruların kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

5. Konularının aynı olması nedeniyle ekli tablonun (B) sütununda numaraları belirtilen başvuru dosyalarının aynı tablonun (1) numaralı satırında yer alan 2018/29520 numaralı bireysel başvuru dosyası ile birleştirilmesine ve incelemenin bu dosya üzerinden yapılmasına karar verilmiştir.

6. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık görüşünü bildirmiştir.

7. Başvuruculardan bir kısmı Bakanlığın görüşüne karşı süresinde beyanda bulunmuştur.

III. OLAY VE OLGULAR

8. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle olaylar özetle şöyledir:

9. Ceza İnfaz Kurumlarında çeşitli suçlar kapsamında tutuklu/hükümlü olan başvuruculardan aile bireylerine, milletvekillerine, insan hakları alanında çalışmalar yürüten derneklere, siyasi parti ilçe teşkilatları, barolar vb. kişi ve kuruluşlara yazdıkları veya bu kişi ve kuruluşlarca kendilerine gönderilen mektup ve fakslarla ilgili olarak, ilgili Ceza İnfaz Kurumu Disiplin Kurullarınca sakıncalı oldukları gerekçesi ile tamamının alıkonulması veya sakıncalı bulunan kısımlarının okunmayacak şekilde karalanarak fotokopisinin muhatabına gönderilmesi kararı verilmiştir.

10. Söz konusu mektup ve fakslarda genel olarak başvuruculardan ailevi meselelerinin ve yargılanmakta oldukları davalara ilişkin değerlendirme, bilgi, belge ve açıklamaların yer aldığı anlaşılmaktadır. Diğer taraftan başvuruculardan insan hakları alanında çalışmalar yürüten derneklere, gazetecilere, siyasi parti teşkilatlarına, baroların ilgili birimlerine göndermek istedikleri mektup ve fakslarda ceza infaz kurumlarının uygulamaları kapsamında yaşadıkları olayların kamuoyuna duyurulmasını talep ettikleri ve bu hususlarda hukuki yardım arayışlarını dile getirdikleri görülmektedir.

11. İlgili Ceza İnfaz Kurumu Disiplin Kurulları mektup ve faksların tamamı veya bir kısmının sakıncalı olduğuna hükmetmiş, gerekçe olarak ise yalnızca ilgili mevzuata yer vermekle yetinmişlerdir. Bazı başvurular açısından ise soyut şekilde ilgili mevzuat hükümlerine gerekçe olarak vurgu yapılmıştır.

12. Başvuruculardan ilgili Disiplin Kurulu kararlarına karşı yaptıkları itirazlar, ilgili İnfaz Hakimliği ve Ağır Ceza Mahkemelerince sadece mevzuat metinlerine yer verilerek ve Disiplin Kurulu ve yargı kararlarının usul ve yasaya uygun olduğu ifade edilerek reddedilmiştir.

13. Başvurucular muhtelif tarihlerde bireysel başvuruda bulunmuştur.

IV. İLGİLİ HUKUK

14. İlgili hukuk için bkz. Ahmet Temiz, B. No: 2013/1822, 20/5/2015, §§ 16-20; Muhittin Pirinççioğlu (3), B. No: 2017/34566, 10/3/2020, § 16-29; Cihat Ayik ve Hacı Ali Baştürk, B. No: 2017/31506, 10/3/2020, § 16-29.

V. İNCELEME VE GEREKÇE

15. Mahkemenin 19/11/2020 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Adli Yardım Talebi Yönünden

16. Bazı başvurucular bireysel başvuru harç ve giderlerini ödeyemeyecek durumda

olduğunu belirterek adli yardım talebinde bulunmuştur.

17. Anayasa Mahkemesinin Mehmet Şerif Ay (B. No: 2012/1181, 17/9/2013) kararında belirtilen ilkeler dikkate alınarak geçimini önemli ölçüde güçleştirmeksizin yargılama giderlerini ödeme gücünden yoksun olduğu anlaşılan başvuruculların açıkça dayanaktan yoksun olmayan adli yardım taleplerinin kabulüne karar verilmesi gerekir.

B. Haberleşme Hürriyetinin İhlal Edildiğine İlişkin İddia

1. Başvuruculların İddiaları ve Bakanlık Görüşü

18. Başvurucular; mektup veya fakslarında kurum güvenliğini tehlikeye düşürecek hiçbir ifade bulunmadığını, mektubun sakıncalı olduğuna karar veren kurumların hiçbir somut değerlendirme veya gerekçe ortaya koymadan mevzuat hükümlerine atfen karar verdiklerini, bu sebeple haberleşme hürriyeti başta olmak üzere aile hayatına saygı hakkı, ifade özgürlüğü, masumiyet karinesi, adil yargılanma hakkı gibi çeşitli anayasal haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüşlerdir.

19. Bakanlık görüşünde; Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi ve Anayasa Mahkemesinin konuya ilişkin kararlarına yer verilerek müdahalenin kanuni dayanaklarının olduğu ve meşru bir amaçla gerçekleştirildiği, ölçüsüz olmadığı, ceza infaz kurumları ve ilgili yargı mercilerinin kararlarının yeterli gerekçelere dayandığı değerlendirilmiş ayrıca, başvurucular hakkında verilen kararların olağanüstü yönetim usullerinin uygulandığı bir zamanda verilmiş olduğu, bu nedenle Anayasa'nın 15. maddesi kapsamında inceleme yapılması gerektiği ifade edilmiştir.

20. Bakanlık görüşüne karşı beyanda bulunan başvurucular başvuru dilekçelerinde şikâyet ettikleri konuları genel olarak yinelemiştir.

2. Değerlendirme

21. Anayasa’nın "Haberleşme hürriyeti" kenar başlıklı 22. maddesi şöyledir:

“Herkes, haberleşme hürriyetine sahiptir. Haberleşmenin gizliliği esastır.

Millî güvenlik, kamu düzeni, suç işlenmesinin önlenmesi, genel sağlık ve genel ahlâkın korunması veya başkalarının hak ve özgürlüklerinin korunması sebeplerinden biri veya birkaçına bağlı olarak usulüne göre verilmiş hâkim kararı olmadıkça; yine bu sebeplere bağlı olarak gecikmesinde sakınca bulunan hallerde de kanunla yetkili kılınmış merciin yazılı emri bulunmadıkça; haberleşme engellenemez ve gizliliğine dokunulamaz. Yetkili merciin kararı yirmidört saat içinde görevli hâkimin onayına sunulur. Hâkim, kararını kırksekiz saat içinde açıklar; aksi halde, karar kendiliğinden kalkar.

İstisnaların uygulanacağı kamu kurum ve kuruluşları kanunda belirtilir.”

22. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder (Tahir Canan, B. No: 2012/969, 18/9/2013, § 16). Başvuruculların iddialarının özü, göndermek istedikleri mektup veya faksların sakıncalı görülerek alıkonulması nedeniyle haberleşme hürriyetinin engellenmesine ilişkindir. Anayasa Mahkemesinin önceki kararlarında bu tür başvurular haberleşme hürriyeti kapsamında incelenmiştir (Ahmet Temiz, B. No: 2013/1822, 20/5/2015, § 23; Özkan Kart (2), B. No: 2013/1201, 20/5/2015, § 22; Akif İpek, B. No: 2013/9456, 24/6/2015, § 23; Ramazan Vural, B. No: 2013/1148, 7/7/2015, § 24; Eren Yıldız, B. No: 2013/759, 7/7/2015, § 25; Mustafa Aydin, B. No: 2013/275, 6/10/2015, § 24). Ekli tabloda yer

alan başvurularda da bu durumdan ayrılmayı gerektirecek bir husus bulunmadığı değerlendirilmiş, başvuruculara ihlal iddialarının haberleşme hürriyeti kapsamında incelenmesi uygun görülmüştür.

a. Uygulanabilirlik Yönünden

23. Anayasa Mahkemesi, olağanüstü yönetim usullerinin uygulandığı dönemlerde alınan tedbirlere ilişkin bireysel başvuruları incelerken Anayasa'nın 15. maddesinde ortaya konulan temel hak ve özgürlüklere ilişkin güvence rejimini dikkate alacağını belirtmiştir (Aydın Yavuz ve diğerleri, [GK], B. No: 2016/22169, 20/6/2017, §§ 187-191).

24. Başvuru konusu sakıncalı olduğu gerekçesi ile mektup veya faksların tamamı veya bir kısmının muhatabına gönderilmemesi şeklindeki müdahalenin olağanüstü hal (OHAL) döneminde yapılmış olması tek başına bu müdahalenin Anayasa'nın "Temel hak ve hürriyetlerin kullanımının durdurulması" kenar başlıklı 15. maddesi kapsamında değerlendirilebileceği anlamına gelmemektedir. Anayasa'nın 15. maddesi kapsamında inceleme yapılabilmesi için müdahalenin OHAL'i doğuran sebeplerin bertaraf edilmesi amacıyla yapılan düzenlemelere dayanması gerekmektedir. Gerek Disiplin Kurulu kararlarında gerekse İnfaz Hâkimliği ve Ağır Ceza Mahkemeleri tarafından yapılan yargılamalarda şikâyetin reddine ilişkin kararlar gerekçelendirilirken OHAL dönemine ilişkin düzenlemelerin dayanak gösterilmediği görülmektedir. Bu çerçevede, söz konusu mektup veya faksların muhataplarına gönderilmemesi şeklindeki müdahalenin OHAL kapsamında yapılan düzenlemelerden birine dayandırılmadığı, OHAL koşullarına ve gerekliliklerine dayanan bir gerekçe gösterilmediği anlaşıldığından somut başvurunun ayrıca Anayasa'nın 15. maddesi kapsamında incelenmesine gerek olmadığı değerlendirilmiştir (İrfan Kaplan, B. No: 2017/34518, 23/6/2020, § 56).

b. Kabul Edilebilirlik Yönünden

25. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan haberleşme hürriyetinin ihlal edildiğine ilişkin iddiaların kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

c. Esas Yönünden

i. Müdahalenin Varlığı

26. Anayasa’nın 22. maddesinde, herkesin haberleşme hürriyetine sahip olduğu ve haberleşmenin gizliliğinin esas olduğu hüküm altına alınmıştır. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (Sözleşme) 8. maddesinde de herkesin haberleşmesine saygı gösterilmesini isteme hakkına sahip olduğu düzenlemesine yer verilmiştir. Anayasa ve Sözleşme’nin ortak koruma alanı, haberleşme hürriyetinin yanı sıra, içeriği ve biçimi ne olursa olsun haberleşmenin gizliliğini de güvence altına almaktadır. Haberleşme bağlamında bireylerin karşılıklı ve toplu olarak sözlü, yazılı ve görsel iletişimlerine konu olan ifadelerinin gizliliğinin sağlanması gerekir. Posta, elektronik posta, telefon, faks ve internet aracılığıyla yapılan haberleşme faaliyetlerinin haberleşme hürriyeti ve haberleşmenin gizliliği kapsamında değerlendirilmesi gerekir (Mehmet Koray Eryaşa, B. No: 2013/6693, 16/4/2015, § 49; Ahmet Temiz, § 31).

27. Kamu makamlarının bireyin haberleşme hürriyetine ve haberleşmesinin gizliliğine keyfî bir şekilde müdahale etmelerinin önlenmesi, Anayasa ve Sözleşme ile sağlanan güvenceler kapsamında yer almaktadır. Haberleşmenin içeriğinin denetlenmesi, haberleşmenin

gizliliğine ve dolayısıyla haberleşme hürriyetine yönelik ağır bir müdahale oluşturur. Bununla birlikte haberleşme hürriyeti mutlak nitelikte olmayıp meşru birtakım sınırlamalara tabidir. Bu kapsamdaki özel sınırlama ölçütleri, Anayasa'nın 22. maddesinin ikinci fıkrasında sayılmıştır (Mehmet Koray Eryaşa, § 50; Ahmet Temiz, § 32).

28. Söz konusu başvurularda Disiplin Kurulları, başvurucuların göndermek istediği mektup veya faksların sakıncalı olduğunu değerlendirerek alıkonulmasına karar vermiştir. Dolayısıyla anılan işlem ile kamu makamları tarafından başvurucuların haberleşme hürriyetine bir müdahalede bulunulduğu açıktır.

ii. Müdahalenin İhlal Oluşturup Oluşturmadığı

29. Anayasa'nın 13. maddesi şöyledir:

"Temel hak ve hürriyetler, özlerine dokunulmaksızın yalnızca Anayasanın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlanabilir. Bu sınırlamalar, Anayasanın sözüne ve ruhuna, demokratik toplum düzeninin ve lâik Cumhuriyetin gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olamaz."

30. Yukarıda belirlenen müdahale, Anayasa'nın 13. maddesinde belirtilen koşullara uygun olmadığı takdirde Anayasa'nın 22. maddesini ihlal edecektir. Bu sebeple sınırlamanın Anayasa'nın 13. maddesinde öngörülen ve somut başvuruya uygun düşen, kanun tarafından öngörülme, meşru amaç taşıma, demokratik toplum düzeninin gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olmama kriterlerine uygun olup olmadığının belirlenmesi gerekir (Halil Berk, B. No: 2017/8758, 21/3/2018, § 49; Süveyda Yarkın, B. No: 2017/39967, 11/12/2019, § 32; Şennur Acar, B. No: 2017/9370, 27/2/2020, § 34; R.G. [GK], B. No: 2017/31619, 23/7/2020, § 82).

(1) Kanunilik

31. Anayasa'nın 13. ve 22. maddeleri uyarınca haberleşme hürriyetine yapılan müdahale öncelikle kanunla öngörülmelidir. Müdahalenin yasal dayanağını oluşturan mevzuatın ulaşılabilir, yeterince açık ve belirli bir eylemin gerektirdiği sonuçlar açısından öngörülebilir olması gerekir (Ahmet Temiz, § 37-38).

32. Anayasa Mahkemesinin Ahmet Temiz kararında, somut olayda da uygulanan 13/12/2004 tarihli ve 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun'un 68. maddesinin hükümlülerin ceza infaz kurumlarından yaptıkları yazışmaların denetimi ve sınırlandırılmasının kanuni dayanağını oluşturduğu ve düzenlemenin kanunilik ölçütünü karşıladığı tespiti yapılmıştır (Ahmet Temiz, §§ 37-46). Öte yandan haberleşme hürriyetinin düzenlendiği Anayasa'nın 22. maddesinin ikinci fıkrasında, söz konusu sınırlama sebeplerine bağlı kalınarak yapılacak sınırlamanın ancak usulüne uygun olarak verilecek hâkim kararıyla mümkün olabileceği belirtildikten sonra üçüncü fıkrasında "İstisnaların uygulanacağı kamu kurum ve kuruluşları kanunda belirtilir." denilerek bu kuralın da mutlak olmadığı ve bu kurala bazı kurumlar yönünden kanunla sınırlamalar getirilebileceği açıkça düzenlenmiştir (AYM, E.2014/122, K.2015/123, 30/12/2015, § 71). Bu bağlamda ceza infaz kurumları, Anayasa'nın 22. maddesinin üçüncü fıkrası kapsamında istisnaların uygulanacağı kamu kurumlarındandır (Mehmet Koray Eryaşa, §§ 74-76; Ahmet Temiz, § 41).

(2) Meşru Amaç

33. Haberleşme hürriyetine yapılan müdahalenin meşru kabul edilebilmesi için bu müdahalenin, Anayasa'nın 22. maddesinin ikinci fıkrasında sayılmış olan millî güvenlik,

kamu düzeni, suç işlenmesinin önlenmesi, genel sağlık ve genel ahlakın korunması veya başkalarının hak ve özgürlüklerinin korunması sebeplerinden biri veya birkaçına dayanması gerekir (Ahmet Temiz, § 47).

34. Somut olayda haberleşme hürriyetine yapılan müdahalelerin Ceza İnfaz Kurumlarının düzeni ile disiplinin sağlanması kapsamında yapıldığı, bu bağlamda yazışmaların denetlenmesine yönelik uygulamanın meşru amaç taşıdığı sonucuna varılmıştır.

(3) Demokratik Toplum Düzeninin Gereklerine Uygunluk

(a) Genel İlkeler

35. Tutuklu ve hükümlüler, Anayasa ve Sözleşme'nin ortak alanı kapsamında kalan temel hak ve hürriyetlerin tamamına kural olarak sahiptir (Recep Bekik ve diğerleri [GK], B. No: 2016/12936, 27/3/2019, § 27; Mehmet Reşit Arslan ve diğerleri, B. No: 2013/583, 10/12/2014, § 65). Bu bağlamda tutuklu ve hükümlülerin haberleşme hürriyeti de Anayasa ve Sözleşme kapsamında koruma altındadır (Ahmet Temiz, § 66; Musa Kaya (2), B. No: 2013/2351, 16/9/2015, § 62).

36. Bununla birlikte ceza infaz kurumunda tutulmanın kaçınılmaz sonucu olarak suçun önlenmesi ve disiplinin temini gibi kurumda güvenliğin sağlanmasına yönelik kabul edilebilir makul gerekliliklerin olması durumunda tutuklu ve hükümlülerin sahip oldukları haklar sınırlanabilir (Turan Günana, B. No: 2013/3550, 19/11/2014, § 35; Ahmet Temiz, § 66).

37. Temel hak ve özgürlüklere yönelik bir müdahalenin demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun kabul edilebilmesi için zorunlu bir toplumsal ihtiyacı karşılaması ve orantılı olması gerekir. Açıktır ki bu başlık altındaki değerlendirme, sınırlamanın amacı ile bu amacı gerçekleştirmek üzere başvurulan araç arasındaki ilişki üzerinde temellenen ölçülülük ilkesinden bağımsız yapılamaz. Çünkü Anayasa'nın 13. maddesinde demokratik toplum düzeninin gereklerine aykırı olmama ve ölçülülük ilkesine aykırı olmama biçiminde iki ayrı kritere yer verilmiş olmakla birlikte bu iki kriter bir bütünün parçaları olup aralarında sıkı bir ilişki vardır (Ferhat Üstündağ, B. No: 2014/15428, 17/7/2018, § 45).

38. Müdahaleyi oluşturan tedbirin zorunlu bir toplumsal ihtiyacı karşıladığının kabul edilebilmesi için amaca ulaşmaya elverişli olması, başvurulabilecek en son çare ve alınabilecek en hafif önlem olarak kendisini göstermesi gerekmektedir. Amaca ulaşmaya yardımcı olmayan veya ulaşılmak istenen amaca nazaran bariz bir biçimde ağır olan bir müdahalenin zorunlu bir toplumsal ihtiyacı karşıladığı söylenemeyecektir (Ferhat Üstündağ, § 46).

39. Orantılılık ise sınırlamayla ulaşılmak istenen amaç ile başvurulan sınırlama tedbiri arasında dengesizlik bulunmamasına işaret etmektedir. Diğer bir ifadeyle orantılılık, bireyin hakkı ile kamunun menfaatleri veya müdahalenin amacı başkalarının haklarını korumak ise diğer bireylerin hak ve menfaatleri arasında adil bir dengenin kurulmasına işaret etmektedir. Dengeleme sonucu müdahalede bulunulan hakkın sahibine terazinin diğer kefesinde bulunan kamu menfaati veya diğer bireylerin menfaatine nazaran açıkça orantısız bir külfet yüklendiğinin tespiti hâlinde orantılılık ilkesi yönünden bir sorunun varlığından söz edilebilir (Ferhat Üstündağ, § 48).

(b) Hükümlü ve Tutukluların Mektuplarının Denetlenmesi Suretiyle Haberleşme Hürriyetine Yapılan Müdahalelerin Demokratik Toplum Gereklerine Uygunluğunun Denetiminde Gözetilmesi Gereken Hususlar

40. Ceza infaz kurumu yetkilileri, mektup gönderme ve almanın ceza infaz kurumlarında bulunan hükümlülerin ve tutukluların dış dünya ile bağlantısında en önemli araçlardan biri olduğu gerçeğini gözönünde bulundurarak dış dünya ile yeterli bir iletişim sürdürmelerinde mahkûmlara yardım etmeli ve bunun için onlara uygun desteği sunmalıdır (Kahraman Güvenç, B. No: 2013/2072, 3/2/2016, § 49; Musa Kaya (2), § 66; Mustafa Baysal, B. No: 2016/58482, 11/9/2019, § 33-34; Orhan Bingöl, B. No: 2016/9154, 12/11/2019, § 29).

41. Haberleşme hürriyetine yönelik bir müdahalenin demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun kabul edilebilmesi için zorunlu bir toplumsal ihtiyacı karşılaması ve orantılı bir müdahale olması gerekir (benzer yönde Ahmet Temiz, § 58; Musa Kaya (2), § 54; AYM, E.2007/4, K.2007/81, 18/10/2007).

42. Müdahaleyi oluşturan tedbirin zorunlu bir toplumsal ihtiyacı karşıladığının kabul edilebilmesi için amaca ulaşmaya elverişli olması, başvurulabilecek en son çare ve alınabilecek en hafif önlem olarak kendisini göstermesi gerekmektedir (bazı farklılıklarla birlikte bkz. Ahmet Temiz, § 64, 65; Özkan Kart (2), § 66, 67). Orantılılık ise bireyin hakkına yapılan müdahale ile ulaşılmak istenen amaç arasında adil bir dengenin gözetilmesi gerekliliğini ifade etmektedir (benzer değerlendirmeler için bkz. Mehmet Koray Eryaşa, § 89; Veysi Aktaş (2), B. No: 2015/15982, 6/2/2019, § 36).

43. Haberleşme hürriyetine yönelik bir müdahale bakımından adil dengenin sağlanıp sağlanmadığının tespitinde müdahaleyi gerçekleştiren kamu makamlarının ve derece mahkemelerinin karar gerekçesi büyük önem taşır. Kamu makamlarının ve derece mahkemelerinin temel hak ve özgürlüklere yönelik müdahalenin zorunlu bir ihtiyaca karşılık geldiğini ve orantılı olduğunu ilgili ve yeterli bir gerekçe ile ortaya koyma yükümlülüğü vardır. Aksi durumda temel haklara yönelik müdahalelerin demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun olarak kabul edilebilmesi mümkün değildir. Dolayısıyla haberleşme hürriyetine gerekçesiz olarak veya Anayasa Mahkemesince ortaya konulan kriterleri karşılamayan bir gerekçe ile yapılan müdahaleler Anayasa'nın 22. maddesini ihlal edecektir (benzer yönde Ahmet Temiz, § 67, 68; Musa Kaya (2), § 63, 64; Mehmet Reşit Arslan (3), B. No: 2013/1770, 10/3/2016, § 48, 49; Kahraman Güvenç, B. No: 2013/2072, 3/2/2016, § 43, 44).

44. Mevcut başvuruya benzer şikâyetlerde derece mahkemelerinin ve kamu gücünü kullanan diğer organların gerekçelerinin ilgili ve yeterli sayılabilmesi için kararlarda bulunması gereken ve benzer başvuruların koşullarına göre değişebilecek unsurlar şu şekilde sıralanabilir:

i. Ceza infaz kurumlarına gelen veya bu kurumlardan gönderilen yazışmalara yapılan müdahalelere gerekçe olarak gösterilebilecek makul nedenler, somut olayın tüm koşulları çerçevesi dâhilinde objektif bir gözlemciyi haberleşme hakkının kötüye kullanıldığına ikna edebilecek nitelikte olaya özgü olgu ve bilgilerle, somut mektuba özgü kabul edilebilir makul gerekçelerle açıklanmalıdır. Sakıncalı bulunan mektuptaki hangi ifadelerin hangi nedenlerle ceza infaz kurumu güvenliğini tehlikeye düşürdüğünün somut verilere dayanılarak gerekçelendirilmesi gerekir. 5275 sayılı Kanun'un 68. maddesinin (3) numaralı fıkrasında “Kurumun asayiş ve güvenliğini tehlikeye düşüren, görevlileri hedef gösteren, terör ve çıkar amaçlı suç örgütü veya diğer suç örgütleri mensuplarının haberleşmelerine neden olan, kişi veya kuruluşları paniğe yöneltecek yalan ve yanlış bilgileri, tehdit ve hakareti içeren mektup, faks ve telgrafların” hükümlüye verilmeyeceği, hükümlü tarafından yazılmış ise gönderilmeyeceği düzenlenmiştir. Ceza İnfaz Kurumu Disiplin Kurulu kararında

veya infaz hâkimliğinin kararında sadece bu madde hükmünün yazılmış olması ilgili ve yeterli gerekçe sayılmaz. (benzer değerlendirmeler için bkz. Ahmet Temiz, § 69, 70; Ramazan Vural, B. No: 2013/1148, 7/7/2015, § 71, 72; Musa Kaya (2), § 67; Kahraman Güvenç, § 50-52; Mehmet Reşit Arslan (3), § 56-58; Ercan Oral, B. No: 2013/3827, 3/2/2016, § 43, 44; Musa Kaya (3), 2013/3828, 1/12/2015, § 60, 61; Veysel Kaplan, B. No: 2013/1830, 18/11/2015, § 63-65; Turan Günana (4), B. No: 2013/8554, 4/11/2015, § 67, 68; Abdulvahap Kavak, B. No: 2013/7477, 6/10/2015, § 66, 67; Mustafa Aydin, B. No: 2013/275, 6/10/2015, § 74; Akif İpek, B. No: 2013/9456, 24/6/2015, § 72-74; Eren Yıldız, § 80, 81; Mehmet Sabri Yakut, B. No: 2013/9709, 23/3/2016, § 48-50; Cumali Karsu, B. No: 2014/971, 19/4/2017, § 33-35; Özkan Kart (3), B. No: 2016/2251, 12/6/2019, § 34; Orhan Bingöl, § 35; K.Ö., B. No: 2017/34068, 28/1/2020, § 35-36).

ii. Mektubun içeriği ile birlikte muhatabının kim olduğu da yapılan değerlendirmede dikkate alınmalı, mektubun bu muhataba gönderilmesinin hangi nedenlerle ceza infaz kurumu güvenliğini ve kamu düzenini tehlikeye düşürdüğünün açıklanması gerekir. Muhatabın kim olduğu yapılacak değerlendirmede dikkate alınması gereken bir etkendir ve bu kapsamda imkânlar ölçüsünde bir araştırma yapılması ve bu hususta idari ve yargısal makamlarca elde edilen bilgilerin karar gerekçelerine yansıtılması gerekmektedir (Ercan Oral, § 40). (avukata gönderilen mektup ile ilgili olarak bkz. Kemal Yiğit, B. No: 2013/1700, 20/1/2016, § 56; Süleyman Araç, B. No: 2016/9882, 12/6/2019, § 39-41) hükümlünün avukatına ve vasisine gönderdiği mektuplar ile ilgili olarak Mehmet Reşit Arslan (3), § 53, 54 ve § 56-58; başbakana gönderilen mektup ile ilgili olarak Abdulvahap Kavak, B. No:2013/7477, 6/10/2015, § 66; milletvekillerine gönderilen mektup ile ilgili olarak Kahraman Güvenç, § 47-50; Mecit Şahinkaya ve Tamer Korkmaz, B. No: 2016/463, 12/9/2019, § 39; bir siyasi partinin genel merkezine gönderilen mektup ile ilgili olarak Mehmet Sabri Yakut, § 43, 44; gazetecilere gönderilen mektup ile ilgili olarak Musa Kaya (2), § 60; Ercan Oral, § 44; Mustafa Baysal, § 33-34; sivil toplum kuruluşlarına ve insan hakları derneklerine gönderilen mektup ile ilgili olarak Orhan Bingöl, § 31-33; Keyfo Başak ve Şeyhmus Musa, B. No: 2015/17258, 20/9/2018, § 36; Murat Türk (5), B. No: 2016/2826, 20/9/2018, § 36-37; Naif Bal, B. No: 2015/17982, 20/9/2018, § 42; Mustafa Aydin, § 71; Musa Kaya (2), § 66; Akif İpek, § 72; Ramazan Vural, § 71).

iii. Mektup içeriği hakkında yapılan değerlendirmede mahpus hakkında uygulanan infaz rejiminin ve mahkûmiyet sebeplerinin de dikkate alınması gerekir (Ahmet Temiz § 67; Mehmet Reşit Arslan (3), § 48; Kahraman Güvenç, § 43; Musa Kaya (2), § 57; Veysel Kaplan, § 60; Mustafa Aydin, § 68; Murat Karayel, B. No: 2013/2125, 16/9/2015, § 70; Ramazan Vural, § 68; Eren Yıldız, § 69). Söz konusu bilgilerin somut mektubun alınması veya gönderilmesine olan etkilerinin (terör ve çıkar amaçlı suç örgütü veya diğer suç örgütleri mensuplarının haberleşmelerine neden olan yahut örgüt üyeleri arasında motivasyonu artırmaya yönelik mektuplar gibi) karar gerekçelerinde gösterilmesi gerekmektedir.

iv. Her somut olayın kendine özgü koşulları çerçevesinde somut mektubun tamamının alıkonulmasına karar vermek yerine mektup içerisinde sakıncalı olduğu değerlendirilen bazı cümlelerin okunmayacak şekilde karalanarak mektubun gönderilmesinin veya muhatabına verilmesinin mümkün olup olmadığı değerlendirilmelidir. Bu şekilde mektubun tamamının alıkonulması şeklindeki müdahalenin orantılı olup olmadığı ortaya konulmalıdır (Musa Kaya (3), § 69, 70; Mehmet Çelebi Çalan (6), B. No: 2016/14536, 10/12/2019, § 31; Osman Evcan, B. No: 2016/10176, 12/6/2019, § 35; Murat Karayel (6), B. No: 2013/5034, 9/3/2016, § 45; Zeyni Arat, B. No: 2013/3951, 18/2/2016, § 46; Turan Günana (4), § 73; Ahmet Temiz (4), B.

No: 2013/6208, 18/11/2015, § 65; Özkan Kart (2), § 72).

(c) İlkelerin Olaya Uygulanması

45. Ekli tabloda yer alan bireysel başvurularda başvuruculara aile bireylerine, milletvekillerine, insan hakları alanında çalışmalar yürüten derneklere, siyasi parti ilçe teşkilatlarına yazdıkları veya bu kişi ve kuruluşlarca kendilerine gönderilen mektup ve faksların Ceza İnfaz Kurumu Disiplin Kurullarınca sakıncalı oldukları gerekçesi ile tamamının alıkonulmasına veya sakıncalı olan kısımlarının okunmayacak şekilde karalanarak fotokopilerinin muhataplarına gönderilmesine karar verilmiştir.

46. Söz konusu mektup ve fakslarda genel olarak başvuruculara ailevi meselelerine ve yargılanmakta oldukları davalara ilişkin değerlendirme, bilgi, belge ve açıklamaların yer aldığı anlaşılmaktadır. Başvuruculara insan hakları alanında çalışmalar yürüten derneklere, gazetecilere, siyasi parti teşkilatlarına, baro vb. kişi veya kuruluşlara göndermek istedikleri mektup ve fakslarda, ceza infaz kurumlarının uygulamaları kapsamında yaşadıkları olayların kamuoyuna duyurulmasını talep ettikleri ve bu hususlarda hukuki yardım arayışlarını dile getirdikleri görülmektedir.

47. İlgili Ceza İnfaz Kurumu Disiplin Kurulu kararlarında söz konusu mektup veya faksların hangi gerekçe ile sakıncalı olarak kabul edildiğine ilişkin ilgili mevzuatta geçen ifadelere soyut şekilde yer vermek dışında mektup ve fakslara özgü somut değerlendirmelere yer verilmediği görülmektedir. Bu kapsamda örneğin bir siyasi parti ilçe teşkilatının gönderdiği birkaç satırdan oluşan mektubun, İnfaz Kurumunda devam etmekte olan açlık grevlerine atıfta bulunarak bu eylemleri teşvik edici, övücü ve destekleyici ifadeler içerdiği, bu sebeple kurum asayiş ve güvenliğinin tehlikeye düşebileceği gerekçesi ile alıkonulmasına karar verildiği, ancak birkaç satırdan oluşan mektupta açlık grevini destekleyen anlamda açık bir ifadenin yer almadığı görülmüştür. Diğer başvurular açısından da ilgili mevzuata atıf dışında mektuplara özgü haberleşme hürriyetinin kötüye kullanıldığına ikna edebilecek nitelikte herhangi bir değerlendirmede bulunulmadığı, ayrıca mektup ve fakslarda yer alan hangi ifadelerin ya da mektup veya faksın tamamının hangi nedenlerle ceza infaz kurumu güvenliğini tehlikeye düşürdüğünün ortaya konulmadığı, mektup ve fakslara özgü, kabul edilebilir ve makul gerekliliklerin somut verilere dayanılarak ortaya konulmadığı, ilgili İnfaz Hakimliği ve Ağır Ceza Mahkemelerince itiraz üzerine yapılan yargılamalarda da Disiplin Kurullarının kararlarına ve ilgili mevzuata atıf dışında başkaca bir değerlendirmeye yer verilmediği anlaşılmaktadır.

48. Bu bağlamda başvuruya konu olaylarda kamu düzeninin korunması, suçun önlenmesi ile ceza infaz kurumunda disiplinin ve güvenliğin sağlanmasına yönelik kabul edilebilir makul gereklilikler somut bilgilere dayalı olarak ortaya konulmadığından, diğer bir deyişle başvuruculara göndermek istediği mektupların ve faksların bir kısmı veya tamamının alıkonulması suretiyle haberleşme hürriyetine yapılan müdahale ilgili ve yeterli gerekçelere dayandırılmadığından müdahalenin "demokratik bir toplumda gerekli" olmadığı kanaatine varılmıştır.

49. Açıklanan gerekçelerle başvuruculara Anayasa'nın 22. maddesinde güvence altına alınan haberleşme hürriyetinin ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

C. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

50. 30/11/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

“(1) Esas inceleme sonunda, başvurucunun hakkının ihlal edildiğine ya da edilmediğine karar verilir. İhlal kararı verilmesi hâlinde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yapılması gerekenlere hükmedilir…

(2) Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvurucu lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir.”

51. Başvurucular ihlalin tespit edilmesini istemiş ve çeşitli miktarlarda maddi ve manevi tazminat talebinde bulunmuşlardır.

52. Anayasa Mahkemesinin Mehmet Doğan kararında ihlal sonucuna varıldığında ihlalin nasıl ortadan kaldırılacağı hususunda genel ilkeler belirlenmiştir (B. No: 2014/8875, 7/6/2018, [GK]). Mahkeme diğer bir kararında ise bu ilkelerle birlikte ihlal kararının yerine getirilmemesinin sonuçlarına da değinmiş ve bu durumun ihlalin devamı anlamına geleceği gibi ilgili hakkın ikinci kez ihlal edilmesiyle sonuçlanacağına da işaret etmiştir (Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019).

53. Bireysel başvuru kapsamında bir temel hakkın ihlal edildiğine karar verildiği takdirde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırıldığından söz edilebilmesi için temel kural, mümkün olduğunca eski hâle getirmenin yani ihlalden önceki duruma dönülmesinin sağlanmasıdır. Bunun için ise öncelikle ihlalin kaynağı belirlenerek devam eden ihlalin durdurulması, ihlale neden olan karar veya işlemin ve bunların yol açtığı sonuçların ortadan kaldırılması, varsa ihlalin sebep olduğu maddi ve manevi zararların giderilmesi, ayrıca bu bağlamda uygun görülen diğer tedbirlerin alınması gerekmektedir (Mehmet Doğan, §§ 55, 57).

54. İhlalin mahkeme kararından kaynaklandığı veya mahkemenin ihlali gideremediği durumlarda Anayasa Mahkemesi, 6216 sayılı Kanunun 50. maddesinin (2) numaralı fıkrası ile İçtüzük’ün 79. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (a) bendi uyarınca ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere kararın bir örneğinin ilgili mahkemeye gönderilmesine hükmeder. Anılan yasal düzenleme, usul hukukundaki benzer hukuki kurumlardan farklı olarak ihlali ortadan kaldırmak amacıyla yeniden yargılama sonucunu doğuran ve bireysel başvuruya özgülenen bir giderim yolunu öngörmektedir. Bu nedenle Anayasa Mahkemesi tarafından ihlal kararına bağlı olarak yeniden yargılama kararı verildiğinde usul hukukundaki yargılamanın yenilenmesi kurumundan farklı olarak ilgili mahkemenin yeniden yargılama sebebinin varlığını kabul hususunda herhangi bir takdir yetkisi bulunmamaktadır. Dolayısıyla böyle bir karar kendisine ulaşan mahkemenin yasal yükümlülüğü, ilgilinin talebini beklemeksizin Anayasa Mahkemesinin ihlal kararı nedeniyle yeniden yargılama kararı vererek devam eden ihlalin sonuçlarını gidermek üzere gereken işlemleri yerine getirmektir (Mehmet Doğan, §§ 58, 59; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), §§ 57-59, 66, 67).

55. İncelenen başvurularda haberleşme hürriyetinin ihlal edildiği sonucuna ulaşılmıştır. Dolayısıyla ihlalin idarenin işleminden kaynaklandığı anlaşılmaktadır. Bununla birlikte mahkeme de ihlali gidereememiştir.

56. Bu durumda haberleşme hürriyetinin ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Yapılacak yeniden yargılama

ise bireysel başvuruya özgü düzenleme içeren 6216 sayılı Kanun'un 50. maddesinin (2) numaralı fıkrasına göre ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılmasına yöneliktir. Bu kapsamda yapılması gereken iş, yeniden yargılama kararı verilerek Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar verilmesinden ibarettir. Bu sebeple kararın bir örneğinin yeniden yargılama yapılmak üzere ekli tabloda yer alan başvuruların (D) sütununda belirtilen İnfaz Hâkimliklerine gönderilmesine karar verilmesi gerekmektedir.

57. Öte yandan ihlalin disiplin kurulları ve yargı mercilerinin kararlarının mektup ve fakslara özgü ilgili ve yeterli bir gerekçeye sahip olmaması sebebiyle gerçekleşmiş olduğu değerlendirildiğinden, yeniden yargılamaya karar verilmesi ve bu yargılama neticesinde ihlalin sonuçları giderileceğinden eski hâle getirme kuralı çerçevesinde ihlalin bütün sonuçlarıyla ortadan kaldırılabilmesi için haberleşme hürriyetinin ihlali nedeniyle ayrıca tazminat ödenmesi gerek olmadığına karar verilmesi gerekir.

58. 3.000 TL vekâlet ücretinin ekli tablonun 17. satırındaki başvurucuya ödenmesine karar verilmesi gerekir.

VI. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Talepte bulunan başvurucunun kamuya açık belgelerde kimliğinin gizli tutulması talebinin KABULÜNE,

B. Adli yardım taleplerinin KABULÜNE,

C. Haberleşme hürriyetinin ihlal edildiğine ilişkin iddiaların KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

D. Anayasa’nın 22. maddesinde güvence altına alınan haberleşme hürriyetinin İHLAL EDİLDİĞİNE,

E. Kararın bir örneğinin haberleşme hürriyetine yönelik ihlalin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere ekli tablonun (D) sütununda belirtilen İnfaz Hâkimliklerine GÖNDERİLMESİNE,

F. Başvuruculların tazminat taleplerinin REDDİNE,

G. 3.000 TL vekâlet ücretinin ekli tablonun 17. satırındaki başvurucuya ÖDENMESİNE,

H. Ödemenin, kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

I. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 19/11/2020 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

MAHMUT GÜR

B. No: 2018/30947 | Karar tarihi: 19.11.2020

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2018/30947

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

MAHMUT GÜR BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2018/30947)

Karar Tarihi: 19/11/2020

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Kadir ÖZKAYA

Üyeler : Engin YILDIRIM

M. Emin KUZ

Rıdvan GÜLEÇ

Yıldız SEFERİNOĞLU

Raportör : Tuğba TUNA IŞIK

Başvurucu : Mahmut GÜR

Vekili : Av. Zülküf Önal ÇEPE

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, hukuk davasında delillerin değerlendirilmesi ve hukuk kurallarının uygulanmasında hata yapılarak adil olmayan karar verilmesi ve uzun yargılama nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 13/8/2018 tarihinde yapılmıştır.

3. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

4. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

5. Bölüm Başkanı tarafından başvuruların kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

6. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün 71. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca başvurunun içtihadın oluştuğu alana ilişkin olduğu değerlendirilerek Bakanlık cevabı beklenmeden incelenmesine karar verilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

7. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

8. Başvurucunun 21/6/2013 tarihinde açtığı davanın yargılaması 26/6/2018 tarihinde tamamlanmıştır. Başvurucu, delillerin değerlendirilmesi ve hukuk kurallarının uygulanmasında hata yapılarak adil olmayan karar verilmesi ve yargılamanın uzun sürmesi nedeniyle adil yargılanma hakkının ve diğer anayasal haklarının ihlal edildiği iddiasıyla Anayasa Mahkemesine bireysel başvuruda bulunmuştur.

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

9. Mahkemenin 19/11/2020 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Adli Yardım Talebi Yönünden

10. Başvurucu bireysel başvuru harç ve masraflarını karşılayacak geliri olmadığını beyan ederek adli yardım talebinde bulunmuştur.

11. Anayasa Mahkemesinin Mehmet Şerif Ay (B. No: 2012/1181, 17/9/2013) kararında belirtilen ilkeler dikkate alınarak geçimini önemli ölçüde güçleştirmeksizin yargılama giderlerini ödeme gücünden yoksun olduğu anlaşılan başvurucunun açıkça dayanaktan yoksun olmayan adli yardım taleplerinin kabulüne karar verilmesi gerekir.

B. Makul Sürede Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

1. Başvurucunun İddiaları

12. Başvurucu, uzun süren yargılama nedeniyle makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

2. Değerlendirme

a. Kabul Edilebilirlik Yönünden

13. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

b. Esas Yönünden

14. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin yargılamanın süresi tespit edilirken sürenin başlangıç tarihi olarak davanın ikame edildiği tarih; sürenin sona erdiği tarih olarak -çoğu zaman icra aşamasını da kapsayacak şekilde- yargılamanın sona erdiği tarih, yargılaması devam eden davalar yönünden ise Anayasa Mahkemesinin makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin şikâyetle ilgili kararını verdiği tarih esas alınır (Güher Ergun ve diğerleri, B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 50, 52).

15. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin yargılama süresinin makul olup olmadığı değerlendirilirken yargılamanın karmaşıklığı ve kaç dereceli olduğu, tarafların ve ilgili makamların yargılama sürecindeki tutumu ve başvurucunun yargılamanın

süratle sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği gibi hususlar dikkate alınır (Güher Ergun ve diğerleri, §§ 41, 45).

16. Anılan ilkeler ve Anayasa Mahkemesinin benzer başvurularda verdiği kararlar dikkate alındığında 5 yıllık yargılama süresinin makul olmadığı sonucuna varmak gerekir.

17. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

C. Diğer İhlal İddiaları

18. Başvurucu, delillerin değerlendirilmesi ve hukuk kurallarının uygulanmasında hata yapılarak adil olmayan karar verilmesi nedeniyle adil yargılanma hakkının ve diğer anayasal haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Başvurucunun belirtilen şikâyetleri yönünden açık bir ihlalin bulunmadığı değerlendirildiğinden başvurunun diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekmektedir.

D. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

19. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"(1) Esas inceleme sonunda, başvurucunun hakkının ihlal edildiğine ya da edilmediğine karar verilir. İhlal kararı verilmesi hâlinde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yapılması gerekenlere hükmedilir…

(2) Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvurucu lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir."

20. Başvurucu, ihlalin tespiti ile 20.000 TL manevi tazminata karar verilmesi talebinde bulunmuştur.

21. Somut olayda makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği sonucuna varılmıştır.

22. İhlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararı karşılığında başvurucuya net 8.000 TL manevi tazminat ödenmesine, fazlaya ilişkin talebin reddine karar verilmesi gerekir.

23. 3.000 TL vekâlet ücretinden oluşan yargılama giderinin başvurucuya ödenmesine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurucunun adli yardım talebinin KABULÜNE,

B. 1. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Diğer ihlal iddialarının açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

C. Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

D. Başvurucuya net 8.000 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE, tazminata ilişkin diğer taleplerin REDDİNE,

E. 3.000 TL vekâlet ücretinden oluşan yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

F. Ödemelerin, kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin bilgi için Ankara 35. İş Mahkemesine (E.2016/233, K.2017/558) GÖNDERİLMESİNE,

H. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 19/11/2020 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

KURTULMUŞ TUMĞA VE DİĞERLERİ

B. No: 2018/32554 | Karar tarihi: 19.11.2020

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2018/32554

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

KURTULMUŞ TUMĞA VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2018/32554)

Karar Tarihi: 19/11/2020

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Kadir ÖZKAYA

Üyeler : Engin YILDIRIM

M. Emin KUZ

Rıdvan GÜLEÇ

Yıldız SEFERİNOĞLU

Raportör : Hikmet Murat AKKAYA

Başvurucular : Kurtulmuş TUMĞA ve diğerleri (bkz. ekli tablo)

Başvurucular Vekili : Bkz. ekli tablonun (F) sütunu

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, yargılamanın uzun sürmesi nedeniyle makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Ekli tabloda sıralanan başvurulara ait başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra başvurular Komisyonlara sunulmuştur.

3. Komisyonca başvuruların kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

4. Konularının aynı olması sebebiyle ekli tablonun (B) sütununda numaraları belirtilen başvuru dosyalarının 2018/32554 numaralı bireysel başvuru dosyası ile birleştirilmesine, incelemenin 2018/32554 numaralı dosya üzerinden yapılmasına ve diğer dosyaların kapatılmasına karar verilmiştir.

5. Bölüm Başkanı tarafından başvuruların kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte

yapılmasına karar verilmiştir.

6. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık, görüşünü bildirmemiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

7. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

8. Başvurucular, haklarındaki yargılamaların uzun sürmesi nedeniyle makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasıyla çeşitli tarihlerde Anayasa Mahkemesine bireysel başvuruda bulunmuştur.

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

9. Mahkemenin 19/11/2020 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Adli Yardım Talebi Yönünden

10. Başvuruculardan Naif YILMAZ ve Übeytüllah ÇİFTÇİLER, bireysel başvuru harç ve giderlerini ödeyemeyecek durumda olduklarını belirterek ve ilgili belgeleri sunarak adli yardım talebinde bulunmuşlardır.

11. Anayasa Mahkemesinin Mehmet Şerif Ay (B. No: 2012/1181, 17/9/2013) kararında belirtilen ilkeler dikkate alınarak geçimini önemli ölçüde güçleştirmeksizin yargılama giderlerini ödeme gücünden yoksun olduğu anlaşılan başvurucuların açıkça dayanaktan yoksun olmayan adli yardım taleplerinin kabulüne karar verilmesi gerekir.

B. Makul Sürede Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

1. Başvurucuların İddiaları

12. Başvurucular, bireysel başvuru konusu yargılamaların uzun sürmesi nedeniyle makul sürede yargılanma haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

2. Değerlendirme

a. Kabul Edilebilirlik Yönünden

13. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

b. Esas Yönünden

14. Ceza yargılamasının süresi tespit edilirken sürenin başlangıç tarihi olarak bir kişiye suç işlediği iddiasının yetkili makamlar tarafından bildirildiği veya isnattan ilk olarak etkilendiği arama ve gözaltı gibi birtakım tedbirlerin uygulandığı tarih; sürenin sona erdiği tarih olarak ise suç isnadına ilişkin nihai kararın verildiği, yargılaması devam eden davalar yönünden ise Anayasa Mahkemesinin makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin şikâyetle ilgili kararını verdiği tarih esas alınır (B.E., B. No: 2012/625, 9/1/2014, § 34).

15. Ceza yargılamasının süresinin makul olup olmadığı değerlendirilirken yargılamanın karmaşıklığı ve kaç dereceli olduğu, tarafların ve ilgili makamların yargılama sürecindeki tutumu ve başvurucunun yargılamanın süratle sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği gibi hususlar dikkate alınır (B.E., § 29).

16. Anılan ilkeler ve Anayasa Mahkemesinin benzer başvurularda verdiği kararlar dikkate alındığında ekli tablonun (G) sütununda belirtilen 4 yıl 6 ayı aşan yargılama sürelerinin makul olmadığı sonucuna varmak gerekir.

17. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

C. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

18. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"(1) Esas inceleme sonunda, başvurucunun hakkının ihlal edildiğine ya da edilmediğine karar verilir. İhlal kararı verilmesi hâlinde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yapılması gerekenlere hükmedilir…

(2) Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvurucu lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir."

19. Başvurucular, ihlalin tespiti ile manevi tazminata karar verilmesi talebinde bulunmuştur.

20. Somut olaylarda makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği sonucuna varılmıştır.

21. İhlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararları karşılığında başvuruya konu her bir davanın özel koşulları dikkate alınarak hesaplanan ekli tablonun I sütununda belirtilen net tutarlarda manevi tazminatın başvuruculara ödenmesine, tazminata ilişkin diğer taleplerin reddine karar verilmesi gerekir.

22. Dosyadaki belgelerden tespit edilen ve ekli tabloda belirtilen harç ile vekâlet ücretinden oluşan yargılama giderlerinin başvuruculara ödenmesine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvuruculardan Naif Yılmaz ve Übeytüllah Çiftçiler'in adli yardım talebinin KABULÜNE,

B. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

C. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

D. Başvuruculara ekli tabloda belirtilen tutarlarda manevi tazminat ÖDENMESİNE, tazminata ilişkin diğer taleplerin REDDİNE,

E. Dosyadaki belgelerden tespit edilen ve ekli tabloda gösterilen harç ile vekâlet ücretinden oluşan yargılama giderlerinin başvuruculara ÖDENMESİNE,

F. Ödemelerin, kararın tebliğini takiben başvuruculardan Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihlerinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin bilgi için ilgili mahkemelere GÖNDERİLMESİNE,

H. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 19/11/2020 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

OZANTEKS TEKSTİL SANAYİ VE TİCARET A.Ş.

B. No: 2018/33535 | Karar tarihi: 19.11.2020

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2018/33535

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

OZANTEKS TEKSTİL SANAYİ VE TİCARET A.Ş. BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2018/33535)

Karar Tarihi: 19/11/2020

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Kadir ÖZKAYA

Üyeler : Engin YILDIRIM

M. Emin KUZ

Rıdvan GÜLEÇ

Yıldız SEFERİNOĞLU

Raportör : Kamber Ozan TUTAL

Başvurucu : Ozanteks Tekstil Sanayi ve Ticaret A.Ş.

Vekili : Av. Mehmet Ali DOKUMACI

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, yargılama aşamasında yürürlüğe giren kanun hükmünün aleyhe sonuç doğuracak şekilde uygulanması nedeniyle mülkiyet hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 7/11/2018 tarihinde yapılmıştır.

3. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

4. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

5. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle olaylar özetle şöyledir:

6. Elektrik abonesi olan başvurucu Şirket, elektrik faturalarına yansıtılan kayıp kaçak, dağıtım, iletim, sayaç okuma, perakende hizmet satış bedelleri ile bunlara dayalı olarak alınan katma değer vergisinin haksız olarak tahsil edildiğini ileri sürerek 9/2/2015 tarihinde alacak davası açmıştır.

7. Denizli Asliye Ticaret Mahkemesi (Mahkeme) 5/4/2017 tarihinde davayı reddetmiştir. Mahkeme gerekçesinde, dava tarihinden sonra yürürlüğe giren 4/6/2016 tarihli ve 6719 sayılı Kanun ile 14/3/2013 tarihli ve 6446 sayılı Elektrik Piyasası Kanunu'na eklenen geçici 20. madde uyarınca başvurucudan tahsil edilen dava konu konusu bedellerin Enerji Piyasası Düzenleme Kurumunun düzenleyici işlemlerine uygun olduğunu belirtmiştir. Ayrıca Mahkeme, davanın reddedilmiş olması nedeniyle başvurucu lehine vekâlet ücretine hükmedilmediğini açıklamıştır.

8. Başvurucu, davanın esasına ve vekâlet ücretine ilişkin itirazları kapsamında istinaf yoluna başvurmuştur. Antalya Bölge Adliye Mahkemesi 3. Hukuk Dairesi 14/7/2017 tarihinde istinaf talebini kısmen kabul etmiş ve Mahkeme kararını kaldırmıştır. İstinaf Mahkemesi 6719 sayılı Kanun hükümleri uyarınca dava konusuz kaldığından karar verilmesine yer olmadığına ve başvurucunun dava tarihi itibarıyla dava açmakta haklı olduğundan 1.980 TL maktu vekâlet ücretine hükmetmiştir.

9. İstinaf Mahkemesinin kararı başvurucu ve davalı tarafından temyiz edilmiştir. Yargıtay 3. Hukuk Dairesi 11/9/2018 tarihinde kararı onamıştır.

10. Nihai karar 2/11/2018 tarihinde başvurucuya tebliğ edilmiştir.

11. Başvurucu 7/11/2018 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

IV. İLGİLİ HUKUK

12. İlgili hukuk için bkz. Aksaray Tır Nakliyat San. ve Tic. Ltd. Şti., B. No: 2017/36736, 19/9/2018, §§ 17-46.

V. İNCELEME VE GEREKÇE

13. Mahkemenin 19/11/2020 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

14. Başvurucu 6719 sayılı Kanun hükümlerinin geçmişe etkili olarak yürürlüğe girdiğini, aleyhe olan kanun değişikliğin derdest davalara uygulanmasının öngörülebilirlik, belirlilik ve hukuki güvenlik ilkelerine aykırı olduğunu belirtmiştir. Başvurucu, haksız olarak tahsil edilen kayıp kaçak bedelinin kanun değişikliği nedeniyle iade edilmediğini iddia etmiştir. Başvurucu sonuç olarak bu gerekçelerle adil yargılanma ve mülkiyet haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

B. Değerlendirme

15. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder (Tahir Canan, B. No: 2012/969, 18/9/2013, § 16). Başvurucunun kayıp kaçak ve diğer bedeller adı altında yapmış olduğu ödemelerin iadesi istemiyle başlattığı hukuki sürecin kanun değişikliği nedeniyle sonuçsuz kalmasına ilişkin tüm iddialarının mülkiyet hakkı kapsamında incelenmesi uygun görülmüştür.

16. Başvuru konusuna ilişkin ilkeler Anayasa Mahkemesince daha önce Aksaray Tır Nakliyat San. ve Tic. Ltd. Şti. kararında ortaya konulmuştur.

17. Aksaray Tır Nakliyat San. ve Tic. Ltd. Şti. kararında kayıp kaçak bedeli adı altında başvuruculardan tahsil edilen paranın mülk teşkil ettiği, yapılan tahsilat işleminin mülkiyet hakkına yönelik bir müdahale niteliğinde olduğu ifade edilmiş ve söz konusu müdahalenin niteliği sebebiyle mülkiyetin kullanımının kontrolüne veya düzenlenmesine ilişkin üçüncü kural çerçevesinde incelenmesi gerektiği değerlendirilmiştir. Müdahalenin 6719 sayılı Kanun'un 26. maddesi ile 6446 sayılı Kanun'a eklenen geçici 20. maddeye dayandığını, bu düzenleme ile elektriğin yeterli, kaliteli, sürekli, düşük maliyetli ve çevreyle uyumlu bir şekilde tüketicilerin kullanımına sunulmasının amaçlandığını (meşru amaç) vurgulayan Anayasa Mahkemesi ölçülülük incelemesi yaparak sonuca ulaşmıştır (Aksaray Tır Nakliyat San. ve Tic. Ltd. Şti., §§ 52-68).

18. Anılan kararda, idare tarafından tahsil edilen kayıp kaçak bedelinin tüketicilere iadesi hususunda uygulamada bir belirsizlik bulunduğu ve farklı yargı kolları arasında açık ve istikrarlı bir uygulama bulunmadığı tespit edildikten sonra adli yargı yerinde açılan davaların mutlak surette lehe sonuçlanması yönünde haklı bir beklentiden söz edilemeyeceği açıklanarak kanun koyucunun amacının yargı kolları arasındaki farklılığı gidermeye ve dolayısıyla hukuki güvenliği sağlamaya yönelik olduğu ifade edilmiştir. Başvurucunun tahsil edilen bedelin hangi nedenle ölçüsüz olduğu hususunda da bir açıklama yapmadığını ve herhangi bir sebep de bildirmediğini dikkate alan Anayasa Mahkemesi, müdahalenin başvurucuya şahsi olarak aşırı bir külfet yüklemediğini belirtmiştir. Sonuç olarak müdahalenin meşru amacının dayandığı kamu yararı ile başvurucunun mülkiyet hakkının korunması arasındaki adil dengenin bozulmadığı kanaatine varılmıştır (Aksaray Tır Nakliyat San. ve Tic. Ltd. Şti., §§ 69-76).

19. Başvurucu, yargılama sırasında yürürlüğe giren kanun hükmünün aleyhe sonuç doğurmuş olmasından yakınmaktadır. Benzer şikâyetin incelendiği Aksaray Tır Nakliyat San. ve Tic. Ltd. Şti. kararında açıklanan ilkelerden somut olay özelinde ayrılmayı gerektirir bir durum bulunmadığı anlaşıldığından mülkiyet hakkına yönelik açık bir ihlalin bulunmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

20. Açıklanan gerekçelerle başvurunun mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin kısmının diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

VI. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA 19/11/2020 OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

GÜLKAN SARP

B. No: 2018/34523 | Karar tarihi: 19.11.2020

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2018/34523

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

GÜLKAN SARP BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2018/34523)

Karar Tarihi: 19/11/2020

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Kadir ÖZKAYA

Üyeler : Engin YILDIRIM

M. Emin KUZ

Rıdvan GÜLEÇ

Yıldız SEFERİNOĞLU

Raportör : Tuğba TUNA IŞIK

Başvurucu : Gülkan SARP

Vekili : Av. Hülya SARSICIOĞLU

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, idari işlemin iptali istemiyle açılan davada hakkaniyete aykırı karar verilmesi ve yargılamanın uzun sürmesi nedenleriyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 20/11/2018 tarihinde yapılmıştır.

3. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

4. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

5. Bölüm Başkanı tarafından başvuruların kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

6. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık görüş bildirmemiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

7. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

8. Başvurucunun 6/6/2012 tarihinde açtığı davanın yargılaması devam etmektedir. Başvurucu, delillerin değerlendirilmesi ve hukuk kurallarının uygulanmasında hata yapılarak adil olmayan karar verilmesi ve yargılamanın uzun sürmesi nedeniyle adil yargılanma hakkının ve diğer anayasal haklarının ihlal edildiği iddiasıyla Anayasa Mahkemesine bireysel başvuruda bulunmuştur.

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

9. Mahkemenin 19/11/2020 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Makul Sürede Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

1. Başvurucunun İddiaları

10. Başvurucu, uzun süren yargılama nedeniyle makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

2. Değerlendirme

a. Kabul Edilebilirlik Yönünden

11. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

b. Esas Yönünden

12. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin idari yargılamanın süresi tespit edilirken sürenin başlangıç tarihi olarak davanın ikame edildiği tarih; sürenin sona erdiği tarih olarak -çoğu zaman icra aşamasını da kapsayacak şekilde- yargılamanın sona erdiği, yargılaması devam eden davalar yönünden ise Anayasa Mahkemesinin makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin şikâyetle ilgili kararını verdiği tarih esas alınır (Selahattin Akyıl, B. No: 2012/1198, 7/11/2013, §§ 45, 47).

13. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin idari yargılama süresinin makul olup olmadığı değerlendirilirken yargılamanın karmaşıklığı ve kaç dereceli olduğu, tarafların ve ilgili makamların yargılama sürecindeki tutumu ve başvurucunun yargılamanın süratle sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği gibi hususlar dikkate alınır (Selahattin Akyıl, § 41).

14. Anılan ilkeler ve Anayasa Mahkemesinin benzer başvurularda verdiği kararlar dikkate alındığında 8 yıl 5 aylık yargılama süresinin makul olmadığı sonucuna varmak gerekir.

15. Açıklanan gerekçelerle Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

B. Diğer İhlal İddiaları

16. Başvurucu, delillerin değerlendirilmesi ve hukuk kurallarının uygulanmasında hata

yapılarak adil olmayan karar verilmesi nedeniyle adil yargılanma hakkının ve diğer anayasal haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Başvurucunun belirtilen şikâyetleri yönünden yargılamanın devam ettiği değerlendirildiğinden başvurunun diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin başvuru yollarının tüketilmemiş olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekmektedir.

C. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

17. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"(1) Esas inceleme sonunda, başvurucunun hakkının ihlal edildiğine ya da edilmediğine karar verilir. İhlal kararı verilmesi hâlinde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yapılması gerekenlere hükmedilir…

(2) Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvurucu lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir."

18. Başvurucu, ihlalin tespiti ile 3.0000.000 TL manevi, 500.000 TL maddi tazminata karar verilmesi talebinde bulunmuştur.

19. Somut olayda makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği sonucuna varılmıştır.

20. İhlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararı karşılığında başvurucuya net 14.000 TL manevi tazminat ödenmesine, fazlaya ilişkin talebin reddine karar verilmesi gerekir.

21. Anayasa Mahkemesinin maddi tazminata hükmedebilmesi için başvurucunun uğradığını iddia ettiği maddi zarar ile tespit edilen ihlal arasında illiyet bağı bulunmalıdır. Başvurucunun bu konuda herhangi bir belge sunmamış olması nedeniyle maddi tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

22. Dosyadaki belgelerden tespit edilen 294,70 TL harç ve 3.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 3.294,70 TL yargılama giderinin başvurucuya ödenmesine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Diğer ihlal iddialarının başvuru yollarının tüketilmemiş olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Başvurucuya net 14.000 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE, tazminata ilişkin diğer taleplerin REDDİNE,

D. 294,70 TL harç ve 3.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 3.294,70 TL yargılama

giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

E. Ödemenin, kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

F. Kararın bir örneğinin bilgi için Kayseri Vergi Mahkemesine (E.2018/875, K.2019/311) GÖNDERİLMESİNE,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 19/11/2020 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

AYFER ÖZDEMİR VE DİĞERLERİ

B. No: 2018/35717 | Karar tarihi: 19.11.2020

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2018/35717

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

AYFER ÖZDEMİR VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2018/35717)

Karar Tarihi: 19/11/2020

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : :Kadir ÖZKAYA

Üyeler : Engin YILDIRIM

M. Emin KUZ

Rıdvan GÜLEÇ

Yıldız SEFERİNOĞLU

Raportör : Tuğba TUNA IŞIK

Başvurucular : 1. Ayfer ÖZDEMİR

2. Betül AKKUŞ

3. Nurşen ÖZDEMİR

4. Gülay ÖZDEMİR

5. Kadir ÖZDEMİR

6. Özlem ÖZDEMİR ERZURUMLU

7. Serkan ÖZDEMİR

8. Şifakar AÇIKGÖZ

Başvurucular Vekili : Av. Feyzi YAVUZ

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, hukuk davasında delillerin değerlendirilmesi ve hukuk kurallarının uygulanmasında hata yapılarak adil olmayan karar verilmesi ve uzun yargılama nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 26/11/2018 tarihinde yapılmıştır.

3. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

4. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

5. Bölüm Başkanı tarafından başvuruların kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

6. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık görüş bildirmemiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

7. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

8. Başvurucuların 28/3/2013 tarihinde açtıkları davanın yargılaması devam etmektedir. Başvurucular, delillerin değerlendirilmesi ve hukuk kurallarının uygulanmasında hata yapılarak adil olmayan karar verilmesi ve yargılamanın uzun sürmesi nedeniyle adil yargılanma hakkının ve diğer anayasal haklarının ihlal edildiği iddiasıyla Anayasa Mahkemesine bireysel başvuruda bulunmuştur.

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

9. Mahkemenin 19/11/2020 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Makul Sürede Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

1. Başvurucuların İddiaları

10. Başvurucular, uzun süren yargılama nedeniyle makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

2. Değerlendirme

a. Kabul Edilebilirlik Yönünden

11. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

b. Esas Yönünden

12. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin yargılamanın süresi tespit edilirken sürenin başlangıç tarihi olarak davanın ikame edildiği tarih; sürenin sona erdiği tarih olarak -çoğu zaman icra aşamasını da kapsayacak şekilde- yargılamanın sona erdiği tarih, yargılaması devam eden davalar yönünden ise Anayasa Mahkemesinin makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin şikâyetle ilgili kararını verdiği tarih esas alınır (Güher Ergun ve diğerleri, B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 50, 52).

13. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin yargılama süresinin makul olup olmadığı değerlendirilirken yargılamanın karmaşıklığı ve kaç dereceli olduğu, tarafların ve ilgili makamların yargılama sürecindeki tutumu ve başvurucunun yargılamanın

süratle sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği gibi hususlar dikkate alınır (Güher Ergun ve diğerleri, §§ 41, 45).

14. Anılan ilkeler ve Anayasa Mahkemesinin benzer başvurularda verdiği kararlar dikkate alındığında 7 yıl 7 aylık yargılama süresinin makul olmadığı sonucuna varmak gerekir.

15. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

B. Diğer İhlal İddiaları

16. Başvurucular, delillerin değerlendirilmesi ve hukuk kurallarının uygulanmasında hata yapılarak adil olmayan karar verilmesi nedeniyle adil yargılanma hakkının ve diğer anayasal haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Başvuruculaların belirtilen şikâyetleri yönünden yargılamanın devam ettiği değerlendirildiğinden başvurunun diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin başvuru yollarının tüketilmemiş olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekmektedir.

C. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

17. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"(1) Esas inceleme sonunda, başvurucunun hakkının ihlal edildiğine ya da edilmediğine karar verilir. İhlal kararı verilmesi hâlinde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yapılması gerekenlere hükmedilir…

(2) Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvurucu lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir."

18. Başvurucular, ihlalin tespiti ile her bir başvurucu için 100.000 TL maddi ve50.000 TL manevi tazminata karar verilmesi talebinde bulunmuştur.

19. Somut olayda makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği sonucuna varılmıştır.

20. İhlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararları karşılığında başvuruculara net 14.000 TL manevi tazminatın müştereken ödenmesine, fazlaya ilişkin talebin reddine karar verilmesi gerekir.

21. Anayasa Mahkemesinin maddi tazminata hükmedebilmesi için başvurucunun uğradığını iddia ettiği maddi zarar ile tespit edilen ihlal arasında illiyet bağı bulunmalıdır. Başvuruculara bu konuda herhangi bir belge sunmamış olması nedeniyle maddi tazminat taleplerinin reddine karar verilmesi gerekir.

22. Dosyadaki belgelerden tespit edilen 294,70 TL harç ve 3.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 3.294,70 TL yargılama giderinin başvuruculara müştereken ödenmesine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Diğer ihlal iddialarının başvuru yollarının tüketilmemiş olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Başvuruculara net 14.000 TL manevi tazminatın MÜŞTEREKEN ÖDENMESİNE,fazlaya ilişkin talebin REDDİNE,

D. 294,70 TL harç ve 3.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 3.294,70 TL yargılama giderinin başvuruculara MÜŞTEREKEN ÖDENMESİNE,

E. Ödemelerin, kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

F. Kararın bir örneğinin bilgi için İstanbul Anadolu 12. Asliye Hukuk Mahkemesine (E.2018/422) GÖNDERİLMESİNE,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 19/11/2020 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

KERİMOĞULLARI ELEK LTD.ŞTİ

B. No: 2018/36499 | Karar tarihi: 19.11.2020

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2018/36499

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

KERİMOĞULLARI ELEK LTD.ŞTİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2018/36499)

Karar Tarihi: 19/11/2020

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Kadir ÖZKAYA

Üyeler : Engin YILDIRIM

M. Emin KUZ

Rıdvan GÜLEÇ

Yıldız SEFERİNOĞLU

Raportör : Tuğba TUNA IŞIK

Başvurucu : Kerimoğulları Elek. Ltd. Şti.

Vekili : Av. Müslüm AKKUŞ

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, hukuk davasında delillerin değerlendirilmesi ve hukuk kurallarının uygulanmasında hata yapılarak adil olmayan karar verilmesi ve uzun yargılama nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 7/12/2018 tarihinde yapılmıştır.

3. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

4. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

5. Bölüm Başkanı tarafından başvuruların kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

6. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık görüş bildirmemiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

7. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

8. Başvurucunun 23/12/2004 tarihinde açtığı maddi ve manevi tazminat talepli davanın yargılaması 25/9/2018 tarihinde tamamlanmıştır. Başvurucu, delillerin değerlendirilmesi ve hukuk kurallarının uygulanmasında hata yapılarak adil olmayan karar verilmesi ve yargılamanın uzun sürmesi nedeniyle adil yargılanma hakkının ve diğer anayasal haklarının ihlal edildiği iddiasıyla Anayasa Mahkemesine bireysel başvuruda bulunmuştur.

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

9. Mahkemenin 19/11/2020 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Makul Sürede Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

1. Başvurucunun İddiaları

10. Başvurucu, uzun süren yargılama nedeniyle makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

2. Değerlendirme

a. Kabul Edilebilirlik Yönünden

11. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

b. Esas Yönünden

12. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin yargılamanın süresi tespit edilirken sürenin başlangıç tarihi olarak davanın ikame edildiği tarih; sürenin sona erdiği tarih olarak -çoğu zaman icra aşamasını da kapsayacak şekilde- yargılamanın sona erdiği tarih, yargılaması devam eden davalar yönünden ise Anayasa Mahkemesinin makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin şikâyetle ilgili kararını verdiği tarih esas alınır (Güher Ergun ve diğerleri, B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 50, 52).

13. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin yargılama süresinin makul olup olmadığı değerlendirilirken yargılamanın karmaşıklığı ve kaç dereceli olduğu, tarafların ve ilgili makamların yargılama sürecindeki tutumu ve başvurucunun yargılamanın süratle sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği gibi hususlar dikkate alınır (Güher Ergun ve diğerleri, §§ 41, 45).

14. Anılan ilkeler ve Anayasa Mahkemesinin benzer başvurularda verdiği kararlar dikkate alındığında 13 yıl 9 aylık yargılama süresinin makul olmadığı sonucuna varmak gerekir.

15. Açıklanan gerekçelerle Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

B. Diğer İhlal İddiaları

16. Başvurucu, delillerin değerlendirilmesi ve hukuk kurallarının uygulanmasında hata

yapılarak adil olmayan karar verilmesi nedeniyle adil yargılanma hakkının ve diğer anayasal haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Başvurucunun belirtilen şikâyetleri yönünden açık bir ihlalin bulunmadığı değerlendirildiğinden başvurunun diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekmektedir.

C. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

17. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"(1) Esas inceleme sonunda, başvurucunun hakkının ihlal edildiğine ya da edilmediğine karar verilir. İhlal kararı verilmesi hâlinde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yapılması gerekenlere hükmedilir...

(2) Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvurucu lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir."

18. Başvurucu, ihlalin tespiti ile 100.000 TL maddi, 100.000 TL manevi tazminata karar verilmesi talebinde bulunmuştur.

19. Somut olayda makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği sonucuna varılmıştır.

20. İhlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararı karşılığında başvurucuya net 32.000 TL manevi tazminat ödenmesine, fazlaya ilişkin talebin reddine karar verilmesi gerekir.

21. Anayasa Mahkemesinin maddi tazminata hükmedebilmesi için başvurucunun uğradığını iddia ettiği maddi zarar ile tespit edilen ihlal arasında illiyet bağı bulunmalıdır. Başvurucunun bu konuda herhangi bir belge sunmamış olması nedeniyle maddi tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

22. Dosyadaki belgelerden tespit edilen 294,70 TL harç ve 3.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 3.294,70 TL yargılama giderinin başvurucuya ödenmesine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Diğer ihlal iddialarının açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Başvurucuya net 32.000 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE, tazminata ilişkin diğer taleplerin REDDİNE,

D. 294,70 TL harçtan ve 3.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 3.294,70 TL yargılama

giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

E. Ödemenin, kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

F. Kararın bir örneğinin bilgi için Ankara 12. Asliye Hukuk Mahkemesine (E.2004/493, K.2016/602) GÖNDERİLMESİNE,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 19/11/2020 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

GÖKSEL KAYSERİ

B. No: 2018/36775 | Karar tarihi: 19.11.2020

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2018/36775

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

GÖKSEL KAYSERİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2018/36775)

Karar Tarihi: 19/11/2020

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Kadir ÖZKAYA

Üyeler : Engin YILDIRIM

M. Emin KUZ

Rıdvan GÜLEÇ

Yıldız SEFERİNOĞLU

Raportör : Selçuk KILIÇ

Başvurucu : Göksel KAYSERİ

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, istinaf incelemesi sırasında idare tarafından sunulan ek beyan dilekçesinin tebliğ edilmemesi nedeniyle silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkelerinin ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 19/12/2018 tarihinde yapılmıştır.

3. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

4. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

5. Bölüm Başkanı tarafından başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

6. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık görüş bildirmemiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

7. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

8. Başvurucu adına, G.S.M. Ltd. Şti.nin ödenmeyen vergi borçları nedeniyle anılan Şirketin kanuni temsilcisi olduğundan bahisle ödeme emirleri düzenlenmiştir.

9. Söz konusu ödeme emirlerinin tebliğ edildiği ve borcun kesinleştiği kabul edilerek başvurucunun bankada bulunan vadesiz hesabına e-haciz işlemi uygulanmıştır.

10. Başvurucu, bahsi geçen işlemin iptali istemiyle İzmir Vergi Dairesi Başkanlığı (Vergi Dairesi) aleyhine 26/10/2017 tarihinde İzmir 2. Vergi Mahkemesi (Mahkeme) nezdinde dava açmıştır. Dava dilekçesinde; şirketten tahsil edilemeyen amme alacağının 21/7/1953 tarihli ve 6183 sayılı Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanun uyarınca şirket ortağı veya kanuni temsilciden tahsil edilebilmesi için ilgililer adına ödeme emri düzenlenmesi ve tebliğ edilmesi gerektiğini, kayıtlı adresi bulunmasına karşın şahsı adına tanzim edilmiş herhangi bir ödeme emrinin kendisine tebliğ edilmediğini ve böyle bir tebligat söz konusu değilken yapılan haciz işleminin kanuna aykırı olduğunu belirtmiştir.

11. Başvurucunun adına düzenlenen ödeme emirlerinin tebliğine dair Vergi Dairesince savunma dilekçesine ek olarak sunulan 4/4/2014 tarihli tebliğ evrakındaki imzasına itiraz etmesi üzerine Mahkemenin 25/1/2018 tarihli ara kararı ile bilirkişi incelemesi yapılmasına karar verilmiştir. Bilirkişi tarafından yapılan imza incelemesi üzerine anılan imzanın başvurucuya ait olmadığı tespit edilmiştir. Vergi Dairesince; başvurucunun karşılaştırmaya konu imzalarının tümünün birbirinden farklılık gösterdiği ve bire bir uyuşmadığı, başvurucu adına düzenlenen ve vergi dairesinde rızaen tebliğ edilen ödeme emirlerinin tebliğine ilişkin imzanın başvurucuya ait olmasının muhtemel olduğu belirtilerek bilirkişi raporuna itirazda bulunulmuştur.

12. Mahkeme 8/6/2018 tarihli kararı ile davanın kabulüne hükmetmiştir. Kararın gerekçesinde özetle Vergi Dairesince sunulan ve başvurucu tarafından imzalandığı belirtilen ödeme emirlerine yönelik tebliğ evrakındaki imzanın başvurucuya ait olmadığının bilirkişi raporuyla tespit edildiği ve bu hâliyle başvurucu adına düzenlenen ödeme emirlerinin usulüne uygun şekilde tebliğ edilmeksizin borcun kesinleştiği kabul edilerek işlemin uygulandığının görüldüğü belirtilmiştir. 6183 sayılı Kanun'un 62. maddesi uyarınca haciz yapılabilmesi için başvurucu hakkında düzenlenen ödeme emirlerinin usulüne uygun olarak tebliğ edilmesinin ve borcun kesinleşmesinin gerektiği, başvurucu hakkında düzenlenen ödeme emirlerinde yer alan borçların ise usulsüz tebligat nedeniyle kesinleşmediği açık olduğundan dava konusu e-haciz işleminde hukuka uyarlık bulunmadığı ifade edilmiştir.

13. Vergi Dairesince mahkeme kararına karşı istinaf başvurusunda bulunulmuştur. İstinaf dilekçesinde; başvurucu adına düzenlenen ödeme emrinin usulüne uygun şekilde tebliğ edildiği ve bilirkişi raporuna yönelik itirazlarının Mahkemece değerlendirilmediği belirtilmiş, bu dilekçe başvurucuya 6/7/2018 tarihinde tebliğ edilmiştir.

14. Vergi Dairesi tarafından 18/10/2018 tarihinde de bölge idare mahkemesine sunulmak üzere Mahkemeye ek beyan dilekçesi verilmiştir. Ek beyan dilekçesinde; bizzat başvurucu tarafından imzalanmış 7/4/2014 tarihli mal bildirim kâğıdında ödeme emirlerinin takip numaralarının da belirtildiği ve bu durumun başvurucunun adına düzenlenen ödeme emirlerinden mal bildirim kâğıdını verdiği 7/4/2014 tarihinde haberdar olduğunu kanıtladığı vurgulanmış, ayrıca anılan mal bildirim kâğıdı dilekçeye eklenmiştir. Vergi Dairesince ek beyan dilekçesi ekinde sunulan söz konusu mal bildirim kâğıdı başvurucuya tebliğ

edilmemiştir.

15. İzmir Bölge İdare Mahkemesi 2. Vergi Dava Dairesi (Bölge İdare Mahkemesi) 30/10/2018 tarihli hükmüyle istinaf talebinin kabulüne, mahkeme kararının kaldırılmasına ve davanın reddine kesin olarak karar vermiştir. İstinaf mercii kararının gerekçesinde; davalı idare vekilinin 18/10/2018 havale tarihli dilekçesinde başvurucunun ödeme emirlerinin tebliğinden üç gün sonra 7/4/2014 tarihinde bizzat kendi imzasıyla mal bildiriminde bulunduğu ve bu nedenle başvurucunun kendisine tebligat yapılmadığı iddiasının yerinde olmadığı belirtilmiş, anılan mal bildirim kâğıdının dava dosyasına sunulduğu ifade edilmiştir. Bu durumda başvurucunun adına düzenlenen ödeme emirlerinden 4/4/2014 tarihinde haberdar olduğu, mezkûr ödeme emirlerine karşı süresinde dava açmadığı ve vadesinde ödenmeyen amme alacaklarının cebren tahsiline ilişkin olarak tesis edilen dava konusu haciz işleminde hukuka aykırılık bulunmadığı hüküm altına alınmıştır.

16. Nihai karar 19/11/2018 tarihinde tebliğ edilmiş, başvurucu 19/12/2018 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

IV. İLGİLİ HUKUK

17. 6183 sayılı Kanun'un "Ödeme emri" kenar başlıklı 55. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"Amme alacağını vadesinde ödemiyenlere, 15 gün içinde borçlarını ödemeleri veya mal bildiriminde bulunmaları lüzumu bir 'ödeme emri' ile tebliğ olunur."

18. 6183 sayılı Kanun'un "Ödeme emrine itiraz" kenar başlıklı 58. maddesinin birinci fıkrasının ilgili kısmı şöyledir:

"Kendisine ödeme emri tebliğ olunan şahıs, böyle bir borcu olmadığı veya kısmen ödediği veya zamanaşımına uğradığı hakkında tebliğ tarihinden itibaren 15 gün içinde alacaklı tahsil dairesine ait itiraz işlerine bakan vergi itiraz komisyonu nezdinde itirazda bulunabilir..."

19. 6183 sayılı Kanun'un "Haciz" kenar başlıklı 62. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"Borçlunun, mal bildiriminde gösterilen veya tahsil dairesince tesbit edilen borçlu veya üçüncü şahıslar elindeki menkul malları ile gayrimenkullerinden, alacak ve haklarından amme alacağına yetecek miktarı tahsil dairesince haczolunur."

V. İNCELEME VE GEREKÇE

20. Mahkemenin 19/11/2020 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Silahların Eşitliği ve Çelişmeli Yargılama İlkelerinin İhlal Edildiğine İlişkin İddia

1. Başvurucunun İddiaları

21. Başvurucu; Vergi Dairesi tarafından istinaf aşamasında Bölge İdare Mahkemesine sunulan ve hükme esas alınan ek beyan dilekçesi ile eklerinin tarafına tebliğ edilmediğini, bu beyana karşı açıklamada bulunma ve beyanın haksız, mesnetsiz olduğunu ispat etme imkânının elinden alındığını, bu suretle savunma hakkının kısıtlandığını ifade etmiştir. Başvurucu ayrıca, ödeme emirlerinin tebliğine yönelik 4/4/2014 tarihli tebliğ zarfı üzerindeki imzanın kendisine ait olmadığının bilirkişi incelemesi ile ispatlanmasına ve idarece tebligat tarihi ile imzasını taşıyan tebliğ zarfının ibraz edilememesine karşın idarenin ödeme emirlerinden haberdar olduğuna yönelik kanaatinin Bölge İdare

Mahkemesince kabul edildiğini, hâlbuki haberdar olmanın bile yasaya göre usulüne uygun tebligat yapma ve borcun kesinleşmesi şartını ortadan kaldırmayacağını belirterek adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmektedir.

2. Değerlendirme

22. Anayasa'nın "Hak arama hürriyeti" kenar başlıklı 36. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"Herkes, meşru vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahiptir."

23. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder (Tahir Canan, B. No: 2012/969, 18/9/2013, § 16). Başvurucunun, idare tarafından Bölge İdare Mahkemesine sunulan ek beyan dilekçeleri ile eklerinin tarafına tebliğ edilmemesi, bu beyanlara karşı açıklamada bulunma imkânının elinden alınması ve savunma hakkının kısıtlanması nedenleriyle ileri sürdüğü ihlal iddiasının silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkeleri kapsamında değerlendirilmesi uygun görülmüştür.

24. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 48. maddesinin (2) numaralı fıkrasında açıkça dayanaktan yoksun başvuruların Anayasa Mahkemesince kabul edilemezliğine karar verilebileceği belirtilmiştir. Bu bağlamda başvurucunun ihlal iddialarını kanıtlayamadığı, temel haklara yönelik bir müdahalenin olmadığı veya müdahalenin meşru olduğu açık olan başvurular ile karmaşık veya zorlama şikâyetlerden ibaret başvurular açıkça dayanaktan yoksun kabul edilebilir (Hikmet Balabanoğlu, B. No: 2012/1334, 17/9/2013, § 24).

25. Anayasa'nın 36. maddesi uyarınca herkes iddia, savunma ve adil yargılanma hakkına sahiptir. Anayasa'nın anılan maddesinde adil yargılanma hakkından ayrı olarak iddia ve savunma hakkına birlikte yer verilmesi, taraflara iddia ve savunmalarını mahkeme önünde dile getirme fırsatı tanınması gerektiği anlamını da içermektedir (Mehmet Fidan, B. No: 2014/14673, 20/9/2017, § 37).

26. Anayasa'nın 36. maddesine adil yargılanma ibaresinin eklenmesine ilişkin gerekçede, Türkiye'nin tarafı olduğu uluslararası sözleşmelerle de güvence altına alınan adil yargılama hakkının madde metnine dâhil edildiği vurgulanmıştır. Nitekim Anayasa Mahkemesi de Anayasa'nın 36. maddesi uyarınca inceleme yaptığı birçok kararında, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) içtihadıyla adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil edilen silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkelerine Anayasa'nın 36. maddesi kapsamında yer vermektedir. Bu itibarla anılan ilkenin adil yargılanma hakkının kapsam ve içeriğine dâhil olduğu sonucu ortaya çıkmaktadır. Anılan ilkeye uygun yürütülmeyen bir yargılamanın hakkaniyete uygun olması olanaklı değildir (Mehmet Fidan, § 38).

27. Anayasa Mahkemesinin görevi başvuru konusu yargılamanın bir bütün olarak adil olup olmadığını değerlendirmektir. Genel anlamda hakkaniyete uygun bir yargılamanın yürütülebilmesi için silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkeleri ışığında taraflara iddialarını sunma hususunda uygun imkânların sağlanması şarttır (Yüksel Hançer, B. No: 2013/2116, 23/1/2014, § 19).

28. Silahların eşitliği ilkesi; davanın taraflarının usule ilişkin haklar bakımından aynı koşullara tabi tutulması, taraflardan birinin diğerine göre daha zayıf bir duruma düşürülmeksizin iddia ve savunmalarını makul bir şekilde mahkeme önünde dile getirme

fırsatına sahip olması ve yargılamaya etkin katılımlarının sağlanması anlamına gelir (Yaşasın Aslan, B. No: 2013/1134, 16/5/2013, § 32).

29. Silahların eşitliği ilkesinin tamamlayıcısı olan çelişmeli yargılama ilkesi, kural olarak bir hukuk ya da ceza davasında tüm taraflara, gösterilen kanıtlar ve sunulan görüşler hakkında bilgi sahibi olma ve bunlarla ilgili görüş bildirebilme imkânı vermektedir. Bu çerçevede başvuranların bilirkişi raporunun sonucuna itiraz edememesi ya da delillerle ilgili görüş bildirmelerine fırsat verilmemesi çelişmeli yargılama ilkesinin ihlali olarak değerlendirilebilmektedir (Hüseyin Sezen, B. No: 2013/1793, 18/9/2014, § 38).

30. Hakkaniyete uygun yargılanmanın temel unsurları, yargılamanın çelişmeli olması ve taraflar arasında silahların eşitliğinin sağlanmasıdır. Anılan ilkeler uygun yürütülmeyen bir yargılamanın hakkaniyete uygun olması olanaklı değildir. Ancak silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkeleri uyarınca taraflara delillerini sunma ve inceletme noktasında uygun imkânların tanınıp tanınmadığı yargılamanın bütünü nazara alınarak değerlendirilecektir. Anayasa Mahkemesinin bireysel başvuru kapsamındaki görevi, somut olayın usul kurallarına uygunluğunu denetlemek değil adil yargılanma hakkı kapsamındaki güvencelerin somut olayda ihlal edilip edilmediğini yargılamanın bütünü ışığında denetlemektir (Fazlı Celep, B. No: 2015/1025, 21/3/2018, § 25).

31. Somut olayda başvurucu, idare tarafından istinaf aşamasında Bölge İdare Mahkemesine sunulan ve hükme esas alınan ek beyan dilekçesinin tarafına tebliğ edilmediğini, bu nedenle anılan beyana karşı açıklamada bulunamadığını ve itirazlarını sunamadığını ileri sürmüştür. Söz konusu ek beyan dilekçesine; başvurucu adı ile imzalandığı görülen 7/4/2014 tarihli amme borçluları için mal bildirimi kâğıdının eklendiği ve ilgili evrakta mal bildiriminin 2014040466505/2,3,4,5 ve 6 ana takip numaralı ödeme emirlerine yönelik yapıldığının belirtildiği görülmektedir.

32. Mahkeme tarafından, başvurucunun imzaladığı belirtilen ve Vergi Dairesince sunulan ödeme emirlerine yönelik tebliğ evrakındaki imzanın başvurucuya ait olmadığının bilirkişi raporuyla tespit edildiği belirtilerek bu hâliyle başvurucu adına düzenlenen ödeme emirlerinin usulüne uygun şekilde tebliğ edilmemesine rağmen borcun kesinleştiği kabul edilip tesis edilen e-haciz işleminde hukuka uyarlık bulunmadığı sonucuna varılmıştır (bkz. § 12). Buna karşın Bölge İdare Mahkemesince, davalı idare tarafından istinaf aşamasında sunulan ek beyan dilekçesi ile başvurucunun ödeme emirlerinin tebliğinden üç gün sonra 7/4/2014 tarihinde bizzat kendi imzasıyla mal bildiriminde bulunduğunun anlaşıldığı, bu nedenle başvurucunun kendisine tebligat yapılmadığı iddiasının yerinde olmadığı ve başvurucunun adına düzenlenen ödeme emirlerinden 4/4/2014 tarihinde haberdar olduğu kabul edilerek vadesinde ödenmeyen amme alacaklarının cebren tahsiline ilişkin olarak tesis edilen e-haciz işleminde hukuka aykırılık bulunmadığı sonucuna ulaşıldığı ifade edilmiştir (bkz. § 15).

33. Bireysel başvuruya konu olayda, Vergi Dairesi tarafından istinaf aşamasında sunulan ve Bölge İdare Mahkemesinin kararına dayanak teşkil eden ek beyan dilekçesi ile ekinde yer alan mal bildirimi kâğıdının başvurucuya tebliğ edilmeksizin hüküm kurulduğu ve bu suretle başvurucunun anılan belgeye yönelik beyanda bulunma hakkının kısıtlandığı açıktır. Buna karşın başvurucunun itirazlarının esas olarak mal bildirimine ve içeriğine yönelik olmadığı, başvurucunun temel itirazının usulüne uygun tebliğ edilmediği İdare Mahkemesi kararıyla tespit edilmiş olmasına rağmen mal bildiriminin içeriğinden hareketle ödeme emirlerinden haberdar olunduğunun Bölge İdare Mahkemesince kabul edilmesinden kaynaklandığı

anlaşılmıştır. Başvurucu ayrıca, ödeme emirleri tebliğ edilmeden borcun kesinleşmeyeceğinden ve haberdar olmanın borcun kesinleşmesi için yeterli sayılamayacağından şikâyet etmektedir.

34. Adil yargılanma hakkı, yargılama sürecinin hakkaniyete uygun bir biçimde yürütülmesini güvence altına almaktadır. Bununla birlikte yargılama sürecinde savunma hakkını zedeleyen birtakım eksikliklerin bulunması otomatik olarak adil yargılanma hakkının ihlaline yol açmamaktadır. Adil yargılanma hakkının ihlal edilip edilmediği değerlendirilirken yargılamadaki bir eksikliğin yargılama süreci içinde telafi edilip edilmediği ve bunun bir bütün olarak yargılamanın hakkaniyetini etkileyip etkilemediği değerlendirilir (benzer yöndeki değerlendirme için bkz. Ayfer Atalmış, B. No: 2016/12198, 9/6/2020, § 41).

35. Bireysel başvuruya konu davada Bölge İdare Mahkemesince, el yazısıyla ilgili ödeme emirlerinin tarih ve sayılarının yazıldığı ve bizzat başvurucu tarafından imzalandığı görülen mal bildirim kâğıdı değerlendirilerek başvurucunun adına düzenlenen ödeme emirlerinden haberdar olduğunun açık olduğu belirtilmiş ve ilgili ödeme emirlerine karşı süresinde dava açılmadığından tesis edilen e-haciz işleminde hukuka aykırılık bulunmadığı sonucuna varılmıştır.

36. Buna göre Bölge İdare Mahkemesinin ödeme emirlerinden açıkça haberdar olunduğuna yönelik kabulü ve somut olayın koşulları gözönünde bulundurarak ulaştığı sonuca bakıldığında olguları belirleme, delillendirme ve hükmü bu delillerle gerekçelendirme anlamında adil yargılanma hakkının usul güvencelerini ihlal edecek bir yaklaşımın sergilenmediği görülmüştür.

37. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

B. Diğer İhlal İddiaları

1. Başvurucunun İddiaları

38. Başvurucu; Şirketin 21/5/2013 tarihinde münfesihlik şartlarının oluştuğunu, bu hususun vergi dairesince gözardı edildiğini, münfesih şirketin borçları görünmediğinden 2016 yılından beri sunulan vergi aflarından faydalanamadığını, ayrıca münfesih şirketin vergi borçlarının 31/12/2012 tarihinde zamanaşımına uğradığını, bu hususun dikkate alınmadığını, yeterli inceleme yapılmadan davanın reddedildiğini belirterek adil yargılanma hakkının ve eşitlik ilkesinin ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

2. Değerlendirme

39. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder (Tahir Canan, § 16). Şikâyetlerin özü Bölge İdare Mahkemesi tarafından delillerin hatalı değerlendirilerek hukuka aykırı karar verildiği iddialarına yönelik olduğundan şikâyetin yargılamanın sonucu itibarıyla adil olmadığı iddiası kapsamında değerlendirilmesi uygun görülmüştür.

40. Anayasa’nın 148. maddesinin dördüncü fıkrasında kanun yolunda gözetilmesi gereken hususlara ilişkin şikâyetlerin bireysel başvuruda incelenemeyeceği belirtilmiştir. Bu kapsamda ilke olarak mahkemeler önünde dava konusu yapılmış maddi olay ve olguların kanıtlanması, delillerin değerlendirilmesi, hukuk kurallarının yorumlanması, uygulanması ile uyuşmazlıkla ilgili varılan sonucun adil olup olmaması bireysel başvuru konusu olamaz.

Ancak bireysel başvuru kapsamındaki hak ve özgürlüklere müdahale teşkil eden, bariz takdir hatası veya açık bir keyfîlik içeren tespit ve sonuçlar bu kapsamda değildir (Ahmet Sağlam, B. No: 2013/3351, 18/9/2013, § 42).

41. Somut olayda iddia, savunma ve tüm dosya kapsamı incelenerek yukarıda belirtilen (bkz. § 15) gerekçe ile hüküm kurulmuştur.

42. Mevzuatın, somut olayın ve delillerin yorumlanması, yukarıda anılan ilkeler (bkz. § 40) uyarınca uyuşmazlığı çözmekle görevli Mahkemenin takdirinde olup bireysel başvuruda değerlendirmeye konu edilemez.

43. Buna göre başvurucu tarafından ileri sürülen iddialar, delillerin değerlendirilmesi ve hukuk kurallarının yorumlanmasına ilişkin olup kararda bariz takdir hatası veya açık bir keyfîlik oluşturan bir durumun da bulunmadığı dikkate alındığında ihlal iddialarının kanun yolu şikâyeti niteliğinde olduğu anlaşılmaktadır.

44. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının da diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir..

VI. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkelerinin ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Diğer ihlal iddialarının açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA 19/11/2020 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

SERVET MİSİR

B. No: 2018/37032 | Karar tarihi: 19.11.2020

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2018/37032

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

SERVET MİSİR BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2018/37032)

Karar Tarihi: 19/11/2020

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Kadir ÖZKAYA

Üyeler : Engin YILDIRIM

M. Emin KUZ

Rıdvan GÜLEÇ

Yıldız SEFERİNOĞLU

Raportör : Tuğba TUNA IŞIK

Başvurucu : Servet MİSİR

Vekili : Av. Selçuk ÖZDERYA

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, hukuk davasında delillerin değerlendirilmesi ve hukuk kurallarının uygulanmasında hata yapılarak adil olmayan karar verilmesi ile uzun yargılama nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 14/12/2018 tarihinde yapılmıştır.

3. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

4. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

5. Bölüm Başkanı tarafından başvuruların kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

6. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık görüş bildirmemiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

7. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

8. Başvurucunun 27/7/2009 tarihinde açtığı davanın yargılaması 9/10/2018 tarihinde tamamlanmıştır. Başvurucu, delillerin değerlendirilmesi ve hukuk kurallarının uygulanmasında hata yapılarak adil olmayan karar verilmesi ve yargılamanın uzun sürmesi nedeniyle adil yargılanma hakkının ve diğer anayasal haklarının ihlal edildiği iddiasıyla Anayasa Mahkemesine bireysel başvuruda bulunmuştur.

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

9. Mahkemenin 19/11/2020 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Makul Sürede Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

1. Başvurucunun İddiaları

10. Başvurucu, uzun süren yargılama nedeniyle makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

2. Değerlendirme

a. Kabul Edilebilirlik Yönünden

11. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

b. Esas Yönünden

12. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin yargılamanın süresi tespit edilirken sürenin başlangıç tarihi olarak davanın ikame edildiği tarih; sürenin sona erdiği tarih olarak -çoğu zaman icra aşamasını da kapsayacak şekilde- yargılamanın sona erdiği tarih, yargılaması devam eden davalar yönünden ise Anayasa Mahkemesinin makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin şikâyetle ilgili kararını verdiği tarih esas alınır (Güher Ergun ve diğerleri, B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 50, 52).

13. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin yargılama süresinin makul olup olmadığı değerlendirilirken yargılamanın karmaşıklığı ve kaç dereceli olduğu, tarafların ve ilgili makamların yargılama sürecindeki tutumu ve başvurucunun yargılamanın süratle sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği gibi hususlar dikkate alınır (Güher Ergun ve diğerleri, §§ 41, 45).

14. Anılan ilkeler ve Anayasa Mahkemesinin benzer başvurularda verdiği kararlar dikkate alındığında 9 yıl 2 aylık yargılama süresinin makul olmadığı sonucuna varmak gerekir.

15. Açıklanan gerekçelerle Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

B. Diğer İhlal İddiaları

16. Başvurucu, delillerin değerlendirilmesi ve hukuk kurallarının uygulanmasında hata

yapılarak adil olmayan karar verilmesi nedeniyle adil yargılanma hakkının ve diğer anayasal haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Başvurucunun belirtilen şikâyetleri yönünden açık bir ihlalin bulunmadığı değerlendirildiğinden başvurunun diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekmektedir.

C. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

17. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"(1) Esas inceleme sonunda, başvurucunun hakkının ihlal edildiğine ya da edilmediğine karar verilir. İhlal kararı verilmesi hâlinde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yapılması gerekenlere hükmedilir…

(2) Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvurucu lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir."

18. Başvurucu, ihlalin tespiti ile 100.000 TL maddi, 100.000 TL manevi tazminata karar verilmesi talebinde bulunmuştur.

19. Somut olayda makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği sonucuna varılmıştır.

20. İhlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararı karşılığında başvurucuya net 16.000 TL manevi tazminat ödenmesine, fazlaya ilişkin talebin reddine karar verilmesi gerekir.

21. Anayasa Mahkemesinin maddi tazminata hükmedebilmesi için başvurucunun uğradığını iddia ettiği maddi zarar ile tespit edilen ihlal arasında illiyet bağı bulunmalıdır. Başvurucunun bu konuda herhangi bir belge sunmamış olması nedeniyle maddi tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

22. Dosyadaki belgelerden tespit edilen 294,70 TL harç ve 3.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 3.294,70 TL yargılama giderinin başvurucuya ödenmesine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Diğer ihlal iddialarının açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Başvurucuya net 16.000 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE, tazminata ilişkin diğer taleplerin REDDİNE,

D. 294,70 TL harç ve 3.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 3.294,70 TL yargılama

giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

E. Ödemelerin, kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

F. Kararın bir örneğinin bilgi için Trabzon 1. İş Mahkemesine (E.2018/30, K.2018/182) GÖNDERİLMESİNE,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 19/11/2020 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

MUSA KAZIM EJDEROĞLU

B. No: 2018/37049 | Karar tarihi: 19.11.2020

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2018/37049

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

MUSA KAZIM EJDEROĞLU BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2018/37049)

Karar Tarihi: 19/11/2020

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Kadir ÖZKAYA

Üyeler : Engin YILDIRIM

M. Emin KUZ

Rıdvan GÜLEÇ

Yıldız SEFERİNOĞLU

Raportör : Kamber Ozan TUTAL

Başvurucu : Musa Kazım EJDEROĞLU

Vekili : Av. Tamer EJDEROĞLU

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, yargılama aşamasında yürürlüğe giren kanun hükmünün aleyhe sonuç doğuracak şekilde uygulanması nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 17/12/2018 tarihinde yapılmıştır.

3. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

4. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

5. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle olaylar özetle şöyledir:

6. Elektrik abonesi olan başvurucu, elektrik faturalarında kayıp kaçak ve diğer bedeller altında haksız olarak tahsilat yapıldığını ileri sürerek 16/3/2015 tarihinde alacak davası açmıştır.

7. Kocaeli 1. Asliye Ticaret Hukuk Mahkemesi (Mahkeme) 25/2/2016 tarihinde, davanın kabulü ile 4.586,65 TL'nin dava tarihinden itibaren işleyecek avans faiziyle birlikte başvurucuya ödenmesine karar vermiştir. Hüküm davalı tarafından temyiz edilmiştir.

8. Yargıtay 3. Hukuk Dairesi (Daire) 29/12/2016 tarihinde Mahkeme kararını bozmuştur. Daire gerekçesinde, karar tarihinden sonra 4/6/2016 tarihli ve 6719 sayılı Kanun ile 14/3/2013 tarihli ve 6446 sayılı Elektrik Piyasası Kanunu'nda yapılan değişikliklerin kayıp kaçak bedelleri ile ilgili olarak açılan ve hâlen devam eden davalarda da geçmişe etkili olacak şekilde uygulanması gereken hükümler içerdiğini açıklamıştır. Daire, söz konusu kanun değişikliğinin eldeki davaya etkisinin bulunup bulunmadığının Mahkeme tarafından değerlendirilerek sonucuna göre bir karar verilmesi gerektiğini belirtmiştir.

9. Mahkeme 9/11/2017 tarihinde bozma kararına uymuş ve esas hakkında karar verilmesine yer olmadığına hükmetmiştir. Mahkeme gerekçesinde, dava tarihinden sonra yürürlüğe giren 6446 sayılı Kanun'un geçici 20. maddesi uyarınca davanın konusuz kaldığı belirtilmiştir.

10. Başvurucu, haksız tahsilat yapıldığını ve aleyhe kanun değişikliğinin geriye yürütülemeyeceğini ileri sürerek kararı temyiz etmiştir. Daire 27/11/2018 tarihinde Mahkeme kararını onamıştır.

11. Başvurucu 7/12/2018 tarihinde nihai kararı öğrenmiştir.

12. Başvurucu 17/12/2018 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

IV. İLGİLİ HUKUK

13. İlgili hukuk için bkz. Aksaray Tır Nakliyat San. ve Tic. Ltd. Şti., B. No: 2017/36736, 19/9/2018, §§ 17-46.

V. İNCELEME VE GEREKÇE

14. Mahkemenin 19/11/2020 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

15. Başvurucu 6719 sayılı Kanun hükümlerinin geçmişe etkili olarak yürürlüğe girmesinin ve aleyhe olan kanun değişikliğin devam eden davada uygulanmasının hukuk devleti ilkesine aykırı olduğunu belirtmiştir. Başvurucu, kayıp kaçak ve diğer bedellerin haksız olarak tahsil edildiğini iddia etmiştir. Başvurucu sonuç olarak bu gerekçelerle adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

B. Değerlendirme

16. Başvuru konusuna ilişkin ilkeler Anayasa Mahkemesince daha önce Aksaray Tır Nakliyat San. ve Tic. Ltd. Şti. kararında ortaya konulmuştur.

17. Aksaray Tır Nakliyat San. ve Tic. Ltd. Şti. kararında, kanun değişikliklerinin yürürlüğe girdiği tarih itibarıyla derdest olan davalara etkisine ilişkin değerlendirmenin derece mahkemelerinin takdirinde olduğu belirtilmiştir. Bununla birlikte bu husus daha önce norm denetimi kapsamında incelenmiş ve yargısal kararlar arasındaki çelişkililere dikkat

çekilerek kanuni düzenlemeden önce müktesep hak söz konusu olmadığından yeni düzenlemenin devam eden uyuşmazlıklara uygulanmasının hukuki güvenlik ilkesini ve daha geniş anlamıyla hak arama özgürlüğünü zedelemediği sonucuna varılmıştır. Belirsizliklerin giderilmesine yönelik sonradan kanun koyucu tarafından birtakım yasal düzenlemeler yapıldığı ifade edilmiştir (Aksaray Tır Nakliyat San. ve Tic. Ltd. Şti., §§ 62-67).

18. Anılan kararda, idare tarafından tahsil edilen kayıp kaçak bedelinin tüketicilere iadesi hususunda uygulamada bir belirsizlik bulunduğu ve farklı yargı kolları arasında açık ve istikrarlı bir uygulama bulunmadığı tespit edildikten sonra adli yargı yerinde açılan davaların mutlak surette lehe sonuçlanması yönünde haklı bir beklentiden söz edilemeyeceği açıklanarak kanun koyucunun amacının yargı kolları arasındaki farklılığı gidermeye ve dolayısıyla hukuki güvenliği sağlamaya yönelik olduğu ifade edilmiştir. Başvurucunun tahsil edilen bedelin hangi nedenle ölçüsüz olduğu hususunda da bir açıklama yapmadığını ve herhangi bir sebep de bildirmediğini dikkate alan Anayasa Mahkemesi, müdahalenin başvurucuya şahsi olarak aşırı bir külfet yüklemediğini belirtmiştir (Aksaray Tır Nakliyat San. ve Tic. Ltd. Şti., §§ 69-76).

19. Başvurucu yargılama sırasında yürürlüğe giren kanun hükmünün aleyhe sonuç doğurmuş olmasından yakınmaktadır. Benzer şikâyetin incelendiği Aksaray Tır Nakliyat San. ve Tic. Ltd. Şti. kararında açıklanan ilkelerden somut olay özelinde ayrılmayı gerektirir bir durum bulunmadığı anlaşıldığından adil yargılanma hakkına yönelik açık bir ihlalin olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

20. Açıklanan nedenlerle başvurunun diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

VI. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adil yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA 19/11/2020 OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

AYDIN YILDIZ VE DİĞERLERİ

B. No: 2018/37251 | Karar tarihi: 19.11.2020

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2018/37251

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

AYDIN YILDIZ VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2018/37251)

Karar Tarihi: 19/11/2020

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Kadir ÖZKAYA

Üyeler : Engin YILDIRIM

M. Emin KUZ

Rıdvan GÜLEÇ

Yıldız SEFERİNOĞLU

Raportör : Tuğba TUNA IŞIK

Başvurucular : 1. Aydın YILDIZ

2. Bahar KARABOĞA

3. Canan POLAT

4. Diba TEYFUR

5. Hakan YILDIZ

6. Hanım YILDIZ

7. İbrahim YILDIZ

8. Zeynep DAĞLI

Başvurucular Vekili : Av. Abdullah GÜZEL

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, hukuk davasında delillerin değerlendirilmesinde ve hukuk kurallarının uygulanmasında hata yapılarak adil olmayan karar verilmesi ile uzun yargılama nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 18/12/2018 tarihinde yapılmıştır.

3. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

4. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

5. Bölüm Başkanı tarafından başvuruların kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

6. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün 71. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca başvurunun içtihadın oluştuğu alana ilişkin olduğu değerlendirilerek Bakanlık cevabı beklenmeden incelenmesine karar verilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

7. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

8. Başvurucuların 6/11/2006 tarihinde açtığı davada başlayan yargısal süreç, Yargısal 21. Hukuk Dairesinin 22/10/2018 tarihli onama kararıyla son bulmuştur. Başvurucular, delillerin değerlendirilmesinde ve hukuk kurallarının uygulanmasında hata yapılarak adil olmayan karar verilmesi ve yargılamanın uzun sürmesi nedeniyle adil yargılanma hakkının ve diğer anayasal haklarının ihlal edildiği iddiasıyla Anayasa Mahkemesine 18/12/2018 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

9. Mahkemenin 19/11/2020 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Makul Sürede Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

1. Başvurucuların İddiaları

10. Başvurucular, uzun süren yargılama nedeniyle makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

2. Değerlendirme

a. Kabul Edilebilirlik Yönünden

11. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

b. Esas Yönünden

12. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin yargılamanın süresi tespit edilirken sürenin başlangıç tarihi olarak davanın ikame edildiği tarih; sürenin sona erdiği tarih olarak -çoğu zaman icra aşamasını da kapsayacak şekilde- yargılamanın sona erdiği tarih, yargılaması devam eden davalar yönünden ise Anayasa Mahkemesinin makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin şikâyetle ilgili kararını verdiği tarih esas alınır (Güher Ergun ve diğerleri, B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 50, 52).

13. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin yargılama süresinin makul olup olmadığı değerlendirilirken yargılamanın karmaşıklığı ve kaç dereceli olduğu, tarafların ve ilgili makamların yargılama sürecindeki tutumu ve başvurucunun yargılamanın süratle sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği gibi hususlar dikkate alınır (Güher Ergun ve diğerleri, §§ 41, 45).

14. Anılan ilkeler ve Anayasa Mahkemesinin benzer başvurularda verdiği kararlar dikkate alındığında 11 yıl 11 aylık yargılama süresinin makul olmadığı sonucuna varmak gerekir.

15. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

B. Diğer İhlal İddiaları

16. Başvurucular, delillerin değerlendirilmesi ve hukuk kurallarının uygulanmasında hata yapılarak adil olmayan karar verilmesi nedeniyle adil yargılanma hakkının ve diğer anayasal haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Başvuruculaların belirtilen şikâyetleri yönünden açık bir ihlalin bulunmadığı değerlendirildiğinden başvurunun diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekmektedir.

C. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

17. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"(1) Esas inceleme sonunda, başvurucunun hakkının ihlal edildiğine ya da edilmediğine karar verilir. İhlal kararı verilmesi hâlinde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yapılması gerekenlere hükmedilir…

(2) Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvurucu lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir."

18. Başvurucular, ihlalin tespiti ile her bir başvurucu için ayrı ayrı 100.000 TL maddi ve 50.000 TL manevi tazminata karar verilmesi talebinde bulunmuştur.

19. Somut olayda makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği sonucuna varılmıştır.

20. İhlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararları karşılığında başvuruculara net 36.000 TL manevi tazminatın müştereken ödenmesine, fazlaya ilişkin talebin reddine karar verilmesi gerekir.

21. Anayasa Mahkemesinin maddi tazminata hükmedebilmesi için başvurucunun uğradığını iddia ettiği maddi zarar ile tespit edilen ihlal arasında illiyet bağı bulunmalıdır. Başvuruculara bu konuda herhangi bir belge sunmamış olması nedeniyle maddi tazminat taleplerinin reddine karar verilmesi gerekir.

22. Dosyadaki belgelerden tespit edilen 294,70 TL harç ve 3.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 3.294,70 TL yargılama giderinin başvuruculara müştereken ödenmesine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Diğer ihlal iddialarının açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Başvuruculara net 36.000 TL manevi tazminatın MÜŞTEREKEN ÖDENMESİNE, tazminata ilişkin diğer taleplerin REDDİNE,

D. 294,70 TL harç ve 3.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 3.294,70 TL yargılama giderinin başvuruculara MÜŞTEREKEN ÖDENMESİNE,

E. Ödemelerin, kararın tebliğini takiben başvuruculara Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

F. Kararın bir örneğinin bilgi için Ağrı 1. Asliye Hukuk Mahkemesine (E.2016/579, K.2017/23) GÖNDERİLMESİNE,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 19/11/2020 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

ÖZLEM TAR. NAK. SAN. VE TİC. LTD ŞTİ.

B. No: 2019/1762 | Karar tarihi: 19.11.2020

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2019/1762

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

ÖZLEM TAR. NAK. SAN. VE TİC. LTD ŞTİ. BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2019/1762)

Karar Tarihi: 19/11/2020

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Kadir ÖZKAYA

Üyeler : Engin YILDIRIM

M. Emin KUZ

Rıdvan GÜLEÇ

Yıldız SEFERİNOĞLU

Raportör : Pınar ARMAĞAN YILDIRIM

Başvurucu : Özlem Tar. Nak. San. ve Tic. Ltd. Şti.

Vekili : Av. Aydin ASLAN

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, maddi tazminat talebiyle açılan davada yargılamanın uzun sürmesi nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 3/1/2019 tarihinde yapılmıştır.

3. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

4. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

5. Bölüm Başkanı tarafından başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

6. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir.

Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün 71. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca başvurunun içtihadın oluştuğu alana ilişkin olduğu değerlendirilerek Bakanlık cevabı beklenmeden incelenmesine karar verilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

7. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

8. Başvurucu tarafından 22/11/2012 tarihinde açılan davada 5/3/2019 tarihinde karar verildiği fakat davanın taraflarınca söz konusu kararın tebliğ alınmadığı Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi (UYAP) kapsamındaki bilgi ve belgelerden tespit edilmiştir.

9. Başvurucu, açtığı davada yargılamanın uzun sürmesi nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasıyla 3/1/2019 tarihinde Anayasa Mahkemesine bireysel başvuruda bulunmuştur.

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

10. Mahkemenin 19/11/2020 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

11. Başvurucu, yargılamanın uzun sürmesi nedeniyle makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

B. Değerlendirme

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

12. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

13. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin yargılamanın süresi tespit edilirken sürenin başlangıç tarihi olarak davanın ikame edildiği tarih; sürenin sona erdiği tarih olarak -çoğu zaman icra aşamasını da kapsayacak şekilde- yargılamanın sona erdiği tarih, yargılaması devam eden davalar yönünden ise Anayasa Mahkemesinin makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin şikâyetle ilgili kararını verdiği tarih esas alınır (Güher Ergun ve diğerleri, B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 50-52).

14. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin yargılama süresinin makul olup olmadığı değerlendirilirken yargılamanın karmaşıklığı ve kaç dereceli olduğu, tarafların ve ilgili makamların yargılama sürecindeki tutumu ve başvurucunun yargılamanın süratle sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği gibi hususlar dikkate alınır (Güher Ergun ve diğerleri, §§ 41-45).

15. Anılan ilkeler ve Anayasa Mahkemesinin benzer başvurularda verdiği kararlar dikkate alındığında somut olaydaki 6 yıl 3 aylık yargılama süresinin makul olmadığı sonucuna varmak gerekir.

16. Açıklanan gerekçelerle Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

3. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

17. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"(1) Esas inceleme sonunda, başvurucunun hakkının ihlal edildiğine ya da edilmediğine karar verilir. İhlal kararı verilmesi hâlinde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yapılması gerekenlere hükmedilir. …

(2) Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvurucu lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir."

18. Başvurucu, ihlalin tespiti ile 25.000 TL manevi tazminata karar verilmesi talebinde bulunmuştur.

19. Somut olayda makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği sonucuna varılmıştır.

20. İhlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararları karşılığında başvurucuya net 12.000 TL manevi tazminat ödenmesine, fazlaya ilişkin taleplerin reddine karar verilmesi gerekir.

21. Dosyadaki belgelerden tespit edilen 364,60 TL harç ve 3.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 3.364,60 TL yargılama giderinin başvurucuya ödenmesine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Başvurucuya net 12.000 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE, tazminata ilişkin diğer taleplerin REDDİNE,

D. 364,60 TL harç ve 3.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 3.364,60 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

E. Ödemelerin, kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

F. Kararın bir örneğinin bilgi için Kızıltepe 1. Asliye Hukuk Mahkemesine (E.2012/1193) GÖNDERİLMESİNE,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 19/11/2020 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

HASAN MEMİŞ VE DİĞERLERİ

B. No: 2019/1783 | Karar tarihi: 19.11.2020

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2019/1783

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

HASAN MEMİŞ VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2019/1783)

Karar Tarihi: 19/11/2020

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Kadir ÖZKAYA

Üyeler : Engin YILDIRIM

M. Emin KUZ

Rıdvan GÜLEÇ

Yıldız SEFERİNOĞLU

Raportör : Hikmet Murat AKKAYA

Başvurucular : Hasan MEMİŞ ve diğerleri [bkz. ekli tablonun (C) sütunu]

Vekili : Bkz. ekli tablonun (F) sütunu

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, yargılamanın uzun sürmesi nedeniyle makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Ekli tabloda sıralanan başvurulara ait başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra başvurular Komisyonlara sunulmuştur.

3. Komisyonca başvuruların kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

4. Konularının aynı olması sebebiyle ekli tablonun (B) sütununda numaraları belirtilen başvuru dosyalarının 2019/1783 numaralı bireysel başvuru dosyası ile birleştirilmesine, incelemenin 2019/1783 numaralı dosya üzerinden yapılmasına ve diğer dosyaların kapatılmasına karar verilmiştir.

5. Bölüm Başkanı tarafından başvuruların kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte

yapılmasına karar verilmiştir.

6. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık görüş bildirmemiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

7. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

8. Başvurucular, haklarındaki yargılamaların uzun sürmesi nedeniyle makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasıyla çeşitli tarihlerde Anayasa Mahkemesine bireysel başvuruda bulunmuştur.

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

9. Mahkemenin 19/11/2020 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucuların İddiaları

10. Başvurucular, bireysel başvuru konusu yargılamaların uzun sürmesi nedeniyle makul sürede yargılanma haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

B. Değerlendirme

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

11. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

12. Ceza yargılamasının süresi tespit edilirken sürenin başlangıç tarihi olarak bir kişiye suç işlediği iddiasının yetkili makamlar tarafından bildirildiği veya isnattan ilk olarak etkilendiği arama ve gözaltı gibi birtakım tedbirlerin uygulandığı tarih; sürenin sona erdiği tarih olarak ise suç isnadına ilişkin nihai kararın verildiği, yargılaması devam eden davalar yönünden ise Anayasa Mahkemesinin makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin şikâyetle ilgili kararını verdiği tarih esas alınır (B.E., B. No: 2012/625, 9/1/2014, § 34).

13. Ceza yargılamasının süresinin makul olup olmadığı değerlendirilirken yargılamanın karmaşıklığı ve kaç dereceli olduğu, tarafların ve ilgili makamların yargılama sürecindeki tutumu ve başvurucunun yargılamanın süratle sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği gibi hususlar dikkate alınır (B.E., § 29).

14. Anılan ilkeler ve Anayasa Mahkemesinin benzer başvurularda verdiği kararlar dikkate alındığında ekli tablonun (G) sütununda belirtilen 4 yıl 6 ayı aşan yargılama sürelerinin makul olmadığı sonucuna varmak gerekir.

15. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

C. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

16. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"(1) Esas inceleme sonunda, başvurucunun hakkının ihlal edildiğine ya da edilmediğine

karar verilir. İhlal kararı verilmesi hâlinde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yapılması gerekenlere hükmedilir…

(2) Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvurucu lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir.”

17. Başvurucular, ihlalin tespiti ile manevi tazminata karar verilmesi talebinde bulunmuştur.

18. Somut olaylarda makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği sonucuna varılmıştır.

19. İhlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararları karşılığında başvuruya konu her bir davanın özel koşulları dikkate alınarak hesaplanan ekli tablonun I sütununda belirtilen net tutarlarda manevi tazminatın başvuruculara ödenmesine, tazminata ilişkin diğer taleplerin reddine karar verilmesi gerekir.

20. Dosyadaki belgelerden tespit edilen ve ekli tabloda belirtilen harç ile vekâlet ücretinden oluşan yargılama giderlerinin başvuruculara ödenmesine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Başvuruculara ekli tabloda belirtilen tutarlarda manevi tazminat ÖDENMESİNE, tazminata ilişkin diğer taleplerin REDDİNE,

D. Dosyadaki belgelerden tespit edilen ve ekli tabloda gösterilen harç ile vekâlet ücretinden oluşan yargılama giderlerinin başvuruculara ÖDENMESİNE,

E. Ödemelerin, kararın tebliğini takiben başvuruculara Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihlerinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

F. Kararın bir örneğinin bilgi için ilgili mahkemelere GÖNDERİLMESİNE,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 19/11/2020 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

ULUSOY MÜHENDİSLİK MİMARLIK DANIŞMANLIK HİZMETLERİ PEYZAJ TARIM TURİZM İNŞAAT SANAYİ TAAHHÜT VE TİCARET LTD. ŞTİ.

B. No: 2019/2073 | Karar tarihi: 19.11.2020

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2019/2073

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

ULUSOY MÜHENDİSLİK MİMARLIK DANIŞMANLIK HİZMETLERİ PEYZAJ TARIM TURİZM İNŞAAT SANAYİ TAAHHÜT VE TİCARET LTD. ŞTİ. BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2019/2073)

Karar Tarihi: 19/11/2020

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Kadir ÖZKAYA

Üyeler : Engin YILDIRIM

M. Emin KUZ

Rıdvan GÜLEÇ

Yıldız SEFERİNOĞLU

Raportör : Pınar ARMAĞAN YILDIRIM

Başvurucu : Ulusoy Mühendislik Mimarlık Danışmanlık Hizmetleri Peyzaj Tarım Turizm İnşaat Sanayi Taahhüt ve Ticaret Ltd. Şti.

Vekili : Av. Burhan VERAL

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru; alacak davasında hakkaniyete aykırı karar verilmesi, yeterli inceleme yapılmaması ve yargılamanın uzun sürmesi nedenleriyle adil yargılanma ve mülkiyet haklarının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 15/1/2019 tarihinde yapılmıştır.

3. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra

Komisyona sunulmuştur.

4. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

5. Bölüm Başkanı tarafından başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

6. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün 71. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca başvurunun içtihadın oluştuğu alana ilişkin olduğu değerlendirilerek Bakanlık cevabı beklenmeden incelenmesine karar verilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

7. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

8. Başvurucunun 6/10/2006 tarihinde açtığı davada yargısal süreç, Yargıtay 15. Hukuk Dairesinin 15/11/2018 tarihli kararıyla sona ermiştir.

9. Başvurucu, davalının zamanaşımı defini zamanında usulüne uygun şekilde ileri sürmemesine rağmen bu defi dikkate alınarak hakkaniyete aykırı karar verilmesi ve yargılamanın uzun sürmesi nedenleriyle adil yargılanma ve mülkiyet haklarının ihlal edildiği iddiasıyla 15/1/2019 tarihinde Anayasa Mahkemesine bireysel başvuruda bulunmuştur.

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

10. Mahkemenin 19/11/2020 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Makul Sürede Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

1. Başvurucunun İddiaları

11. Başvurucu, yargılamanın uzun sürmesi nedeniyle makul sürede yargılanma hakkının ve diğer anayasal haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

2. Değerlendirme

12. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder (Tahir Canan, B. No: 2012/969, 18/9/2013, § 16). Başvurucunun iddialarının bir bütün olarak Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkı kapsamında incelenmesi gerektiği değerlendirilmiştir.

a. Kabul Edilebilirlik Yönünden

13. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

b. Esas Yönünden

14. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin yargılamanın süresi tespit edilirken sürenin başlangıç tarihi olarak davanın ikame edildiği tarih; sürenin sona erdiği tarih olarak -çoğu zaman icra aşamasını da kapsayacak şekilde- yargılamanın sona erdiği tarih, yargılaması devam eden davalar yönünden ise Anayasa Mahkemesinin makul sürede

yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin şikâyetle ilgili kararını verdiği tarih esas alınır (Güher Ergun ve diğerleri, B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 50, 52).

15. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin yargılama süresinin makul olup olmadığı değerlendirilirken yargılamanın karmaşıklığı ve kaç dereceli olduğu, tarafların ve ilgili makamların yargılama sürecindeki tutumu ve başvurucunun yargılamanın süratle sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği gibi hususlar dikkate alınır (Güher Ergun ve diğerleri, §§ 41-45).

16. Anılan ilkeler ve Anayasa Mahkemesinin benzer başvurularda verdiği kararlar dikkate alındığında somut olaydaki 12 yıl 1 ay 9 günlük yargılama süresinin makul olmadığı sonucuna varmak gerekir.

17. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

B. Diğer İhlal İddiaları

18. Başvurucu, davalının zamanaşımı defini zamanında usulüne uygun şekilde ileri sürmemesine rağmen bu defi dikkate alınarak hakkaniyete aykırı karar verilmesi nedeniyle adil yargılanma ve mülkiyet haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

19. Başvurucunun belirtilen şikâyetleri yönünden açık bir ihlalin bulunmadığı değerlendirildiğinden başvurunun bu kısmının diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekmektedir.

C. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

20. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"(1) Esas inceleme sonunda, başvurucunun hakkının ihlal edildiğine ya da edilmediğine karar verilir. İhlal kararı verilmesi hâlinde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yapılması gerekenlere hükmedilir. …

(2) Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvurucu lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir."

21. Başvurucu ihlalin tespiti ile 253.000 TL maddi ve 100.000 TL manevi tazminata karar verilmesi talebinde bulunmuştur.

22. Somut olayda makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği sonucuna varılmıştır.

23. İhlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararları karşılığında başvurucuya net 28.000 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

24. Anayasa Mahkemesinin maddi tazminata hükmedebilmesi için başvurucunun uğradığını iddia ettiği maddi zarar ile tespit edilen ihlal arasında illiyet bağı bulunmalıdır. Somut olayda tespit edilen ihlal ile ileri sürülen maddi zarar arasında illiyet bağı bulunmadığından maddi tazminat taleplerinin reddine karar verilmesi gerekir.

25. Dosyadaki belgelerden tespit edilen 364,60 TL harç ve 3.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 3.364,60 TL yargılama giderinin başvurucuya ödenmesine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Diğer ihlal iddialarının açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Başvurucuya net 28.000 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE, tazminata ilişkin diğer taleplerin REDDİNE,

D. 364,60 TL harç ve 3.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 3.364,60 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

E. Ödemelerin, kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihlerinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

F. Kararın bir örneğinin bilgi için İstanbul Anadolu 3. Asliye Ticaret Mahkemesine (E.2015/477) GÖNDERİLMESİNE,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 19/11/2020 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

DENİZ AYDOĞAN VE DİĞERLERİ

B. No: 2019/2551 | Karar tarihi: 19.11.2020

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2019/2551

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

DENİZ AYDOĞAN VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2019/2551)

Karar Tarihi: 19/11/2020

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Kadir ÖZKAYA

Üyeler : Engin YILDIRIM

M. Emin KUZ

Rıdvan GÜLEÇ

Yıldız SEFERİNOĞLU

Raportör : Eren Can BENAKAY

Başvurucular : Ekli tablonun (C) sütunu

Başvurucular Vekili : Ekli tablonun (F) sütunu

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, ilave tediye alacağının tahsili amacıyla açılan davanın Yargıtay daireleri arasında süregelen görüş ayrılığından dolayı reddedilmesi nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvurular muhtelif tarihlerde yapılmıştır.

3. Başvurular, başvuru formları ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

4. Komisyonca başvuruların kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

5. Konularının aynı olması nedeniyle ekli tablonun (B) sütununda numaraları belirtilen başvuru dosyalarının aynı tablonun (1) numaralı satırında yer alan 2019/2551 numaralı bireysel başvuru dosyası ile birleştirilmesine ve incelemenin bu dosya üzerinden

yapılmasına karar verilmiştir.

6. Bölüm Başkanı tarafından başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

7. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün 71. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca başvurunun içtihadın oluştuğu alana ilişkin olduğu değerlendirilerek Bakanlık cevabı beklenmeden incelenmesine karar verilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

8. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

9. Başvurucular farklı şehirlerde yer alan sosyal yardımlaşma ve dayanışma vakıflarında (vakıflar) hizmet akdine dayalı olarak çalışmaktadır.

10. Başvurucular, kamu personeli olduklarını ileri sürerek 4/7/1956 tarihli ve 6772 sayılı Devlet ve Ona Bağlı Müesseselerde Çalışan İşçilere İlave Tediye Yapılması Hakkında Kanun uyarınca her bir yıllık çalışma süresi içinde ödenmesi gereken iki aylık tutarındaki ilave tediye alacağının ödenmesi amacıyla vakıflar aleyhine ayrı ayrı dava açmışlardır.

11. Ekli tablonun (D) sütununda belirtilen mahkemeler davaları reddetmiştir. Kararlarda Yargıtay İçtihadı Birleştirme Hukuk Genel Kurulunun (Yargıtay İBK) 9/6/2017 tarihli kararı ile Yargıtay 22. Hukuk Dairesinin (Daire) emsal kararlarına göre vakfın 6772 sayılı Kanun gereğince kamu kurumu niteliğinde olmadığı belirtilmiştir. Bu sebeple vakıfların 6772 sayılı Kanun kapsamında olmadığı değerlendirmesinde bulunularak davacıların ilave tediye alacağına hak kazanamayacağı sonucuna varılmıştır. Davacıların istinaf talepleri ilgili Bölge Adliye Mahkemelerince reddedilmiştir. Temyiz yolu açık olarak verilen kararlara karşı yapılan temyiz talepleri ise Daire tarafından reddedilmiştir.

12. Nihai kararların başvuruculara tebliğ edilmesi üzerine başvurucular muhtelif tarihlerde bireysel başvuruda bulunmuştur.

IV. İLGİLİ HUKUK

13. İlgili hukuk için bkz. Yasemin Bodur, B. No: 2017/29896, 25/12/2018, §§ 14-32.

V. İNCELEME VE GEREKÇE

14. Mahkemenin 19/11/2020 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucuların İddiaları

15. Başvurucular çalıştıkları vakfın kamu kurumu olması nedeniyle ilave tediye alacağına hak kazanacaklarını ifade etmişlerdir. Açmış oldukları davalarla benzer nitelikteki davaların Yargıtay 9. Hukuk Dairesi ile farklı illerde bulunan bölge adliye mahkemelerince kabul edilmesine rağmen kendi davalarının Yargıtay 22. Hukuk Dairesinin kararları emsal gösterilerek reddedildiğinden yakınmıştır. Başvurucular içtihat farkı nedeniyle yargıya olan güvenlerinin zedelendiğini belirterek adil yargılanma haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

B. Değerlendirme

16. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile

bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder (Tahir Canan, B. No: 2012/969, 18/9/2013, § 16). Başvuruculların farklı kararlar verilmesi nedeniyle adil yargılanma haklarının ihlal edildiğine ilişkin iddialarının özünün adil yargılanma hakkının güvencelerinden biri olan hakkaniyete uygun yargılanma hakkına ilişkin olduğu ve bu kapsamda bir inceleme yapılması gerektiği değerlendirilmiştir.

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

17. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan hakkaniyete uygun yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

18. Başvuru konusu ile ilgili ilkeler daha önce Yasemin Bodur (aynı kararda bkz. §§ 35-45) kararında ortaya konulmuştur. Anılan kararda Anayasa Mahkemesinin kanunilik ilkesi bağlamındaki görevinin hukuk kurallarının birden fazla yorumunun varlığının hukuki belirlilik ve öngörülebilirliği etkileyip etkilemediğini tespit etmek olduğu belirtilmiştir. Bu noktada derece mahkemelerinin hukuk kurallarını yorumlamasından kaynaklanan içtihat farkının süregelen bir hâl aldığı durumlarda uygulamadaki tutarsızlıkları ortadan kaldıracak nitelikteki tedbirlerin önemine işaret edilmiştir. Hukukun üstünlüğü ilkesi gereği devletin aynı yargı koluna dâhil mahkemeler arasındaki derin ve süregelen içtihat farklılıklarını ortadan kaldırabilecek nitelikte bir mekanizmayı kurmak ve bu mekanizmanın etkin bir şekilde işleyişini sağlayacak düzenlemeler yapmakla yükümlü olduğu ifade edilmiştir.

19. Aynı kararda Yargıtay 9. Hukuk Dairesinin ve sonradan bu görev verilen (kapatılan) Yargıtay 7. Hukuk Dairesinin anılan vakıf çalışanlarının kamu işçisi olduğuna ve şartları uygunsa ilave tediye alacağından yararlanacaklarına dair kararlar verdiği belirtilmiştir. Buna karşılık olarak Yargıtay 22. Hukuk Dairesinin anılan vakıfların özel hukuk tüzel kişisi statüsüne sahip olduğunu ve dolayısıyla kamu personeli sıfatı bulunmayan çalışanlarının ilave tediyeden yararlanmayacağını istikrarlı olarak hüküm altına aldığı ifade edilmiştir. Yargıtay daireleri arasındaki derin ve süregelen içtihat farkının faaliyete giren istinaf mahkemesi niteliğindeki bölge adliye mahkemesi daireleri arasında da sürdürüldüğü saptanmıştır (Yasemin Bodur, §§ 48, 50).

20. Anılan kararda sosyal yardımlaşma ve dayanışma vakfı çalışanlarının ilave tediye alacağına hak kazanıp kazanmayacağı hususunda süregelen içtihat farklılığının derinleşmiş ve sürekli bir nitelik kazanmış olduğu, bu durumun davaların somut özelliğinden kaynaklanmadığı ve bunun ortadan kaldırılmasını sağlayacak içtihadı birleştirme kararı gibi elverişli bir mekanizma işletilmemesi nedenleriyle varılan sonucun başvurucu için öngörülemez olduğu, yargılamanın hakkaniyetini zedelediği sonucuna ulaşılmıştır (Yasemin Bodur, § 52).

21. Diğer taraftan başvurucunun hizmet akdi ile çalıştığı vakfın niteliğini de ele alan Yargıtay İBK'ya rağmen Yargıtay daireleri, söz konusu kararın vakıfların niteliğini belirlemekle birlikte çalışanların statüsüne ilişkin bir tespit içermediği görüşünden hareketle önceki görüşleri doğrultusunda kararlar vermeye devam etmiştir (Yasemin Bodur. §§ 20, 23).

22. Somut başvuruların da aynı hususa ilişkin olması ve Yasemin Bodur kararından ayrılmayı gerektiren bir durumun bulunmaması nedeniyle başvuruculların Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi

gerekir.

3. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

23. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

“(1) Esas inceleme sonunda, başvurucunun hakkının ihlal edildiğine ya da edilmediğine karar verilir. İhlal kararı verilmesi hâlinde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yapılması gerekenlere hükmedilir…

(2) Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvurucu lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir.”

24. Başvurucular tümü ihlalin tespitine karar verilmesini istemiştir. Bununla birlikte başvurucuların bir kısmı yalnızca maddi tazminat ödenmesini isterken bir kısmı yalnızca manevi, bir kısmı ise hem maddi hem de manevi tazminata karar verilmesini talep etmiştir.

25. Anayasa Mahkemesinin Mehmet Doğan kararında ihlal sonucuna varıldığında ihlalin nasıl ortadan kaldırılacağı hususunda genel ilkeler belirlenmiştir (B. No: 2014/8875, 7/6/2018, [GK]). Mahkeme diğer bir kararında ise bu ilkelerle birlikte ihlal kararının yerine getirilmemesinin sonuçlarına da değinmiş ve bu durumun ihlalin devamı anlamına geleceği gibi ilgili hakkın ikinci kez ihlal edilmesiyle sonuçlanacağına da işaret etmiştir (Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019).

26. Bireysel başvuru kapsamında bir temel hakkın ihlal edildiğine karar verildiği takdirde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırıldığından söz edilebilmesi için temel kural mümkün olduğunca eski hâle getirmenin yani ihlalden önceki duruma dönülmesinin sağlanmasıdır. Bunun için ise öncelikle ihlalin kaynağı belirlenerek devam eden ihlalin durdurulması, ihlale neden olan karar veya işlemin ve bunların yol açtığı sonuçların ortadan kaldırılması, varsa ihlalin sebep olduğu maddi ve manevi zararların giderilmesi, ayrıca bu bağlamda uygun görülen diğer tedbirlerin alınması gerekmektedir (Mehmet Doğan, §§ 55, 57).

27. Bununla birlikte 6216 sayılı Kanun’un 50. maddesinin (1) numaralı fıkrasına göre ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yapılması gerekenlere hükmedilirken idari eylem ve işlem niteliğinde karar verilemez. Anayasa Mahkemesi ihlalin ve sonuçlarının nasıl giderileceğine hükmederken idarenin, yargısal makamların veya yasama organının yerine geçerek işlem tesis edemez. Anayasa Mahkemesi, ihlalin ve sonuçlarının nasıl giderileceğine hükmederek gerekli işlemlerin tesis edilmesi için kararı ilgili mercilere gönderir (Şahin Alpay (2) [GK], B. No: 2018/3007, 15/3/2018, § 57).

28. Anayasa Mahkemesince Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki hakkaniyete uygun yargılanma hakkının ihlal edildiği sonucuna varılmıştır. Somut olaylarda ihlalin aynı hukuki nedene dayalı olarak benzer konumdaki kişiler tarafından açılan davalarda aradan geçen uzun zamana rağmen Yargıtay daireleri arasındaki görüş farkının ortadan kaldırılıp uygulama birliğinin sağlanmamasından kaynaklandığı anlaşılmaktadır. Diğer bir ifadeyle ihlal, başvuruculların aynı anda iki farklı yorumu yürürlükte bulunan ve bu nedenle belirlilik kriterini taşımayan bir hukuk kuralına

tabi tutulmasından kaynaklanmaktadır.

29. Anayasa Mahkemesince yapılan ihlal tespitinin derece mahkemesi kararının sonucuna yönelik olmadığının ve derece mahkemesince varılan sonuçtan bağımsız olduğunun altı çizilmelidir. Hâl böyle olunca ihlalin giderilmesi için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmamaktadır. Aksi durum yani ihlalin giderim şekli olarak yargılamanın yenilenmesine hükmedilmesi, bu yorumlardan birine üstünlük tanınarak taraflardan bir lehine tercihte bulunulması anlamına gelebilecektir. Bu da var olan ihlali gidermeyeceği gibi derece mahkemesinde görülen uyuşmazlığın diğer tarafı aleyhine yeni ihlallerin doğmasına yol açabilecektir. Dolayısıyla somut olayda, yargılamanın yenilenmesi ihlalin sonuçlarını ortadan kaldıracak nitelikte bir yol olarak kabul edilemeyeceğinden manevi tazminat talebi bulunan başvurucular lehine uygun bir tazminata hükmedilmesi yeterli bir giderim sağlayacaktır. Manevi tazminat talebinde bulunmayan başvurucu yönünden ise yalnızca ihlalin tespitine karar verilmesi gerekir.

30. Bu itibarla adil yargılanma hakkının ihlali nedeniyle yalnızca ihlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararları karşılığında manevi tazminat talebinde bulunan her bir başvurucuya net 10.000 TL manevi tazminatın ayrı ayrı ödenmesine karar verilmesi gerekir.

31. Anayasa Mahkemesinin maddi tazminata hükmedebilmesi için başvurucunun uğradığını iddia ettiği maddi zarar ile tespit edilen ihlal arasında illiyet bağı bulunmalıdır. Başvuruya konu olayda böyle bir illiyet bağı bulunmadığından maddi tazminata yönelik talebin reddine karar verilmesi gerekir.

32. Dosyadaki belgelerden tespit edilen ekli tablonun (E) sütununda belirtilen harç tutarlarının başvuruculara ayrı ayrı ödenmesine karar verilmesi gerekir. Ekli tablonun (F) sütununda belirtilen Avukat İlker Birlik tarafından temsil edilen başvuruculara 3.000 TL vekâlet ücretinin müştereken ödenmesine karar verilmesi gerekir. Ekli tablonun (F) sütununda belirtilen diğer avukatlar tarafından temsil edilen başvuruculara 3.000 TL vekâlet ücretinin ayrı ayrı ödenmesine karar verilmesi gerekir.

VI. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Hakkaniyete uygun yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki hakkaniyete uygun yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Manevi tazminat talebinde bulunan başvuruculara ekli tablonun (G) sütununda belirtilen 10.000 TL manevi tazminatın ayrı ayrı ÖDENMESİNE, tazminata ilişkin diğer taleplerin REDDİNE,

D. Dosyadaki belgelerden tespit edilen ekli tablonun (E) sütununda belirtilen harç tutarlarının başvuruculara AYRI AYRI, ekli tablonun (F) sütununda belirtilen Avukat İlker Birlik tarafından temsil edilen başvuruculara 3.000 TL vekâlet ücretinin MÜŞTEREKEN, ekli tablonun (F) sütununda belirtilen diğer avukatlar tarafından temsil edilen başvuruculara 3.000 TL vekâlet ücretinin AYRI AYRI ÖDENMESİNE,

E. Ödemelerin, kararın tebliğini takiben başvuruculara Hazine ve Maliye Bakanlığına

başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

F. Kararın bir örneğinin bilgi için ekli tablonun (D) sütununda belirtilen mahkemelere GÖNDERİLMESİNE,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 19/11/2020 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

ALAETTİN ZAĞLIKILIÇ VE DİĞERLERİ

B. No: 2019/2561 | Karar tarihi: 19.11.2020

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2019/2561

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

ALAETTİN ZAĞLIKILIÇ VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2019/2561)

Karar Tarihi: 19/11/2020

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Kadir ÖZKAYA

Üyeler : Engin YILDIRIM

M. Emin KUZ

Rıdvan GÜLEÇ

Yıldız SEFERİNOĞLU

Raportör : Selçuk KILIÇ

Başvurucular : Bkz. ekli tablonun (C) sütunu

Vekili : Bkz. ekli tablonun (F) sütunu

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, hukuk davasında delillerin değerlendirilmesi ve hukuk kurallarının uygulanmasında hata yapılarak adil olmayan karar verilmesi ve uzun yargılama nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Ekli tabloda sıralanan başvurulara ait başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra başvurular Komisyonlara sunulmuştur.

3. Komisyonca başvuruların kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

4. Konularının aynı olması nedeniyle ekli tablonun (B) sütununda numaraları belirtilen başvuru dosyalarının aynı tablonun (1) numaralı satırında yer alan 2019/2561 numaralı bireysel başvuru dosyası ile birleştirilmesine ve incelemenin bu dosya üzerinden yapılmasına karar verilmiştir.

5. Bölüm Başkanı tarafından başvuruların kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

6. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına gönderilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

7. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

8. Başvurucular, hukuk mahkemelerinde çeşitli tarihlerde açtıkları davalarda delillerin değerlendirilmesi ve hukuk kurallarının uygulanmasında hata yapılarak adil olmayan karar verilmesi ve yargılamanın uzun sürmesi nedenleriyle adil yargılanma haklarının ihlal edildiği iddiasıyla çeşitli tarihlerde Anayasa Mahkemesine bireysel başvuruda bulunmuştur.

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

9. Mahkemenin 19/11/2020 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Makul Sürede Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

1. Başvurucuların İddiaları

10. Başvurucular, uzun süren yargılama nedeniyle makul sürede yargılanma haklarının ve diğer anayasal haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

2. Değerlendirme

a. Kabul Edilebilirlik Yönünden

11. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

b. Esas Yönünden

12. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin yargılamanın süresi tespit edilirken sürenin başlangıç tarihi olarak davanın ikame edildiği tarih; sürenin sona erdiği tarih olarak -çoğu zaman icra aşamasını da kapsayacak şekilde- yargılamanın sona erdiği tarih, yargılaması devam eden davalar yönünden ise Anayasa Mahkemesinin makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin şikâyetle ilgili kararını verdiği tarih esas alınır (Güher Ergun ve diğerleri, B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 50-52).

13. İş mahkemeleri nezdinde görülen davalarda yargılama süresinin makul olup olmadığı değerlendirilirken yargılamanın karmaşıklığı ve kaç dereceli olduğu, tarafların ve ilgili makamların yargılama sürecindeki tutumu ve başvurucunun yargılamanın süratle sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği gibi hususlar dikkate alınır (Nesrin Kılıç, B. No: 2013/772, 7/11/2013, § 58).

14. Anılan ilkeler ve Anayasa Mahkemesinin benzer başvurularda verdiği kararlar dikkate alındığında ekli tablonun (G) sütununda belirtilen yargılama sürelerinin makul olmadığı sonucuna varmak gerekir.

15. Açıklanan gerekçelerle Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

B. Diğer İhlal İddiaları

16. Başvurucular, delillerin değerlendirilmesi ve hukuk kurallarının uygulanmasında hata yapılarak adil olmayan karar verilmesi nedeniyle adil yargılanma haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Başvuruculara belirtilen şikâyetleri yönünden açık bir ihlalin bulunmadığı değerlendirildiğinden diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekmektedir.

C. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

17. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"(1) Esas inceleme sonunda, başvurucunun hakkının ihlal edildiğine ya da edilmediğine karar verilir. İhlal kararı verilmesi hâlinde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yapılması gerekenlere hükmedilir...

(2) Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvurucu lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir."

18. Başvurucular, ihlalin tespiti ile maddi ve manevi tazminata karar verilmesi talebinde bulunmuştur.

19. Somut olayda makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği sonucuna varılmıştır.

20. İhlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararları karşılığında başvuruya konu her bir davanın özel koşulları dikkate alınarak hesaplanan ekli tablonun (H) sütununda belirtilen net tutarlarda manevi tazminatın başvuruculara ödenmesine karar verilmesi gerekir.

21. Anayasa Mahkemesinin maddi tazminata hükmedebilmesi için başvuruculara uğradıklarını iddia ettikleri maddi zarar ile tespit edilen ihlal arasında illiyet bağı bulunmalıdır. Talepte bulunan başvuruculara bu konuda herhangi bir belge sunmamış olması nedeniyle maddi tazminat taleplerinin reddine karar verilmesi gerekir.

22. Avukatla temsil edilen başvuruculara 3.000 TL vekâlet ücretinin ayrı ayrı; ekli tablonun (E) sütununda belirtilen harçların başvuruculara ayrı ayrı ödenmesine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Diğer ihlal iddialarının açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Başvuruculara ekli tablonun (H) sütununda belirtilen net tutarlarda manevi tazminatın AYRI AYRI ÖDENMESİNE, başvuruculara diğer tazminat taleplerinin REDDİNE,

D. Ekli tablonun (E) sütununda belirtilen harçların başvuruculara AYRI AYRI ÖDENMESİNE,

E. Avukatla temsil edilen başvuruculara 3.000 TL vekâlet ücretinin AYRI AYRI ÖDENMESİNE,

F. Ödemelerin, kararın tebliğini takiben başvuruculara Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihlerinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin ekli tablonun (D) sütununda belirtilen ilgili mahkemelere GÖNDERİLMESİNE,

H. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 19/11/2020 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

MEHMET SOLMAZ

B. No: 2019/3193 | Karar tarihi: 19.11.2020

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2019/3193

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

MEHMET SOLMAZ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2019/3193)

Karar Tarihi: 19/11/2020

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Kadir ÖZKAYA

Üyeler : Engin YILDIRIM

M. Emin KUZ

Rıdvan GÜLEÇ

Yıldız SEFERİNOĞLU

Raportör : Tuğba TUNA IŞIK

Başvurucu : Mehmet SOLMAZ

Vekili : Av. Mustafa Hakan ÜNLÜ

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, hukuk davasında delillerin değerlendirilmesi ve hukuk kurallarının uygulanmasında hata yapılarak adil olmayan karar verilmesi ve uzun yargılama nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 28/1/2019 tarihinde yapılmıştır.

3. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

4. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

5. Bölüm Başkanı tarafından başvuruların kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

6. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık görüş bildirmemiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

7. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

8. Başvurucunun 3/12/2009 tarihinde açtığı davada 29/5/2019 tarihinde ilk derece mahkemesi tarafından karar verilmiştir. Başvurucu, delillerin değerlendirilmesi ve hukuk kurallarının uygulanmasında hata yapılarak adil olmayan karar verilmesi ile yargılamanın uzun sürmesi nedeniyle adil yargılanma hakkının ve diğer anayasal haklarının ihlal edildiği iddiasıyla bireysel başvuruda bulunmuştur.

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

9. Mahkemenin 19/11/2020 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Makul Sürede Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

1. Başvurucunun İddiaları

10. Başvurucu, uzun süren yargılama nedeniyle makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

2. Değerlendirme

a. Kabul Edilebilirlik Yönünden

11. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

b. Esas Yönünden

12. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin yargılamanın süresi tespit edilirken sürenin başlangıç tarihi olarak davanın ikame edildiği tarih; sürenin sona erdiği tarih olarak -çoğu zaman icra aşamasını da kapsayacak şekilde- yargılamanın sona erdiği tarih, yargılaması devam eden davalar yönünden ise Anayasa Mahkemesinin makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin şikâyetle ilgili kararını verdiği tarih esas alınır (Güher Ergun ve diğerleri, B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 50, 52).

13. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin yargılama süresinin makul olup olmadığı değerlendirilirken yargılamanın karmaşıklığı ve kaç dereceli olduğu, tarafların ve ilgili makamların yargılama sürecindeki tutumu ve başvurucunun yargılamanın süratle sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği gibi hususlar dikkate alınır (Güher Ergun ve diğerleri, §§ 41, 45).

14. Anılan ilkeler ve Anayasa Mahkemesinin benzer başvurularda verdiği kararlar dikkate alındığında 9 yıl 5 aylık yargılama süresinin makul olmadığı sonucuna varmak gerekir.

15. Açıklanan gerekçelerle Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

B. Diğer İhlal İddiaları

16. Başvurucu, delillerin değerlendirilmesi ve hukuk kurallarının uygulanmasında hata

yapılarak adil olmayan karar verilmesi nedeniyle adil yargılanma hakkının ve diğer anayasal haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Başvurucunun belirtilen şikâyetleri yönünden yargılamanın devam ettiği tespit edildiğinden başvurunun diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin başvuru yollarının tüketilmemiş olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekmektedir.

C. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

17. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"(1) Esas inceleme sonunda, başvurucunun hakkının ihlal edildiğine ya da edilmediğine karar verilir. İhlal kararı verilmesi hâlinde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yapılması gerekenlere hükmedilir…

(2) Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvurucu lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir."

18. Başvurucu, ihlalin tespiti ile 40.000 TL maddi ve 70.000 TL manevi tazminata karar verilmesi talebinde bulunmuştur.

19. Somut olayda makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği sonucuna varılmıştır.

20. İhlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararı karşılığında başvurucuya net 16.000 TL manevi tazminat ödenmesine, tazminata ilişkin diğer taleplerin reddine karar verilmesi gerekir.

21. Anayasa Mahkemesinin maddi tazminata hükmedebilmesi için başvurucunun uğradığını iddia ettiği maddi zarar ile tespit edilen ihlal arasında illiyet bağı bulunmalıdır. Tespit edilen ihlalle maddi zarar arasında illiyet bağı bulunmadığından maddi tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

22. Dosyadaki belgelerden tespit edilen 364,60 TL harç ve 3.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 3.364,60 TL yargılama giderinin başvurucuya ödenmesine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Diğer ihlal iddialarının başvuru yollarının tüketilmemiş olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Başvurucuya net 16.000 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE, tazminata ilişkin diğer taleplerin REDDİNE,

D. 364,60 TL harç ve 3.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 3.364,60 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

E. Ödemenin, kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

F. Kararın bir örneğinin bilgi için Tire 1. Asliye Hukuk Mahkemesine (E.2015/420, K.2019/495) GÖNDERİLMESİNE,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 19/11/2020 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

MEHMET ÇİÇEK

B. No: 2019/3574 | Karar tarihi: 19.11.2020

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2019/3574

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

MEHMET ÇİÇEK BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2019/3574)

Karar Tarihi: 19/11/2020

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Kadir ÖZKAYA

Üyeler : Engin YILDIRIM

M. Emin KUZ

Rıdvan GÜLEÇ

Yıldız SEFERİNOĞLU

Raportör : Tuğba TUNA IŞIK

Başvurucu : Mehmet ÇİÇEK

Vekili : Av. İbrahim DÜNDAR

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, ceza davasında yargılamanın uzun sürmesi nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 31/12/2018 tarihinde yapılmıştır.

3. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

4. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

5. Bölüm Başkanı tarafından başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

6. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir.

Bakanlık görüş bildirmemiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

7. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

8. Başvurucu hakkında 18/4/2012 tarihinde düzenlenen iddianame üzerine başlatılan ceza yargılaması 10/12/2019 tarihinde tamamlanmıştır. Başvurucu, yargılamanın uzun sürmesi nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasıyla bireysel başvuruda bulunmuştur.

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

9. Mahkemenin 19/11/2020 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

10. Başvurucu, uzun süren yargılama nedeniyle makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

B. Değerlendirme

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

11. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

12. Ceza yargılamasının süresi tespit edilirken sürenin başlangıç tarihi olarak bir kişiye suç işlediği iddiasının yetkili makamlar tarafından bildirildiği veya isnattan ilk olarak etkilendiği arama ve gözaltı gibi birtakım tedbirlerin uygulandığı tarih; sürenin sona erdiği tarih olarak suç isnadına ilişkin nihai kararın verildiği, yargılaması devam eden davalar yönünden ise Anayasa Mahkemesinin makul süre şikâyetiyle ilgili kararını verdiği tarih esas alınır (B.E., B. No: 2012/625, 9/1/2014, § 34).

13. Ceza yargılamasının süresinin makul olup olmadığı değerlendirilirken yargılamanın karmaşıklığı ve kaç dereceli olduğu, tarafların ve ilgili makamların yargılama sürecindeki tutumu ve başvurucunun yargılamanın süratle sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği gibi hususlar dikkate alınır (B.E., § 29).

14. Anılan ilkeler ve Anayasa Mahkemesinin benzer başvurularda verdiği kararlar dikkate alındığında somut olayda başvuru konusu davada yaklaşık 7 yıl 7 aylık yargılama süresinin makul olmadığı sonucuna varmak gerekir.

15. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

3. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

16. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"(1) Esas inceleme sonunda, başvurucunun hakkının ihlal edildiğine ya da edilmediğine karar verilir. İhlal kararı verilmesi hâlinde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yapılması gerekenlere hükmedilir…

(2) Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvurucu lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir.”

17. Başvurucu, ihlalin tespiti ile 40.000 TL manevi tazminata karar verilmesi talebinde bulunmuştur.

18. Somut olayda makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği sonucuna varılmıştır.

19. İhlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararı karşılığında başvurucuya net 14.000 TL manevi tazminat ödenmesine, tazminata ilişkin diğer taleplerin reddine karar verilmesi gerekir.

20. Dosyadaki belgelerden tespit edilen 364,60 TL harç ve 3.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 3.364,60 TL yargılama giderinin başvurucuya ödenmesine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Başvurucuya net 14.000 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE, tazminata ilişkin diğer taleplerin REDDİNE,

D. 364,60 TL harç ve 3.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 3.364,60 TLyargılama giderininbaşvurucuya ÖDENMESİNE,

E. Ödemenin, kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

F. Kararın bir örneğinin bilgi için Kızıltepe 1.Asliye Ceza Mahkemesine (E.2012/374, K.2014/827) GÖNDERİLMESİNE,

G. Kararın bir örneğinin bilgi için Yargıtay 12. Ceza Dairesine (E.2018/3317, K.2019/11604) GÖNDERİLMESİNE,

H. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 19/11/2020 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

SERVET KIZIL

B. No: 2019/3779 | Karar tarihi: 19.11.2020

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2019/3779

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

SERVET KIZIL BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2019/3779)

Karar Tarihi: 19/11/2020

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Kadir ÖZKAYA

Üyeler : Engin YILDIRIM

M. Emin KUZ

Rıdvan GÜLEÇ

Yıldız SEFERİNOĞLU

Raportör : Tuğba TUNA IŞIK

Başvurucu : Servet KIZIL

Vekili : Av. Ergün KURUCU

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, hukuk davasında delillerin değerlendirilmesi ve hukuk kurallarının uygulanmasında hata yapılarak adil olmayan karar verilmesi ve uzun yargılama nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 1/2/2019 tarihinde yapılmıştır.

3. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

4. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

5. Bölüm Başkanı tarafından başvuruların kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

6. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık görüş bildirmemiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

7. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

8. Başvurucunun 5/10/2004 tarihinde açtığı davada yargısal süreç, Yargıtay 4. Hukuk Dairesinin bozma kararı sonrasında yapılan yargılamada Bor Asliye Hukuk Mahkemesinin 20/11/2018 tarihli kararıyla sona ermiştir. Başvurucu, delillerin değerlendirilmesi ve hukuk kurallarının uygulanmasında hata yapılarak adil olmayan karar verilmesi ile yargılamanın uzun sürmesi nedeniyle adil yargılanma hakkının ve diğer anayasal haklarının ihlal edildiği iddiasıyla Anayasa Mahkemesine 1/2/2019 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

9. Mahkemenin 19/11/2020 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Makul Sürede Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

1. Başvurucunun İddiaları

10. Başvurucu, uzun süren yargılama nedeniyle makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

2. Değerlendirme

a. Kabul Edilebilirlik Yönünden

11. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

b. Esas Yönünden

12. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin yargılamanın süresi tespit edilirken sürenin başlangıç tarihi olarak davanın ikame edildiği tarih; sürenin sona erdiği tarih olarak -çoğu zaman icra aşamasını da kapsayacak şekilde- yargılamanın sona erdiği tarih, yargılaması devam eden davalar yönünden ise Anayasa Mahkemesinin makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin şikâyetle ilgili kararını verdiği tarih esas alınır (Güher Ergun ve diğerleri, B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 50, 52).

13. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin yargılama süresinin makul olup olmadığı değerlendirilirken yargılamanın karmaşıklığı ve kaç dereceli olduğu, tarafların ve ilgili makamların yargılama sürecindeki tutumu ve başvurucunun yargılamanın süratle sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği gibi hususlar dikkate alınır (Güher Ergun ve diğerleri, §§ 41, 45).

14. Anılan ilkeler ve Anayasa Mahkemesinin benzer başvurularda verdiği kararlar dikkate alındığında yaklaşık 14 yıl 2 aylık yargılama süresinin makul olmadığı sonucuna varmak gerekir.

15. Açıklanan gerekçelerle Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

B. Diğer İhlal İddiaları

16. Başvurucu, delillerin değerlendirilmesi ve hukuk kurallarının uygulanmasında hata yapılarak adil olmayan karar verilmesi nedeniyle adil yargılanma hakkının ve diğer anayasal haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Başvurucunun belirtilen şikâyetleri yönünden açık bir ihlalin bulunmadığı değerlendirildiğinden diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekmektedir.

C. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

17. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"(1) Esas inceleme sonunda, başvurucunun hakkının ihlal edildiğine ya da edilmediğine karar verilir. İhlal kararı verilmesi hâlinde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yapılması gerekenlere hükmedilir...

(2) Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvurucu lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir."

18. Başvurucu, ihlalin tespiti ile maddi ve manevi tazminata karar verilmesi talebinde bulunmuştur.

19. Somut olayda makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği sonucuna varılmıştır.

20. İhlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararı karşılığında başvurucuya net 36.000 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

21. Anayasa Mahkemesinin maddi tazminata hükmedebilmesi için başvurucunun uğradığını iddia ettiği maddi zarar ile tespit edilen ihlal arasında illiyet bağı bulunmalıdır. Başvurucunun bu konuda herhangi bir belge sunmamış olması nedeniyle maddi tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

22. Dosyadaki belgelerden tespit edilen 364,60 TL harç ve 3.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 3.364,60 TL yargılama giderinin başvurucuya ödenmesine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Diğer ihlal iddialarının açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Başvurucuya net 36.000 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE, tazminata ilişkin diğer taleplerin REDDİNE,

D. 364,60 TL harç ve 3.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 3.364,60 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

E. Ödemelerin, kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

F. Kararın bir örneğinin bilgi için Bor Asliye Hukuk Mahkemesine (E.2018/64, K.2018/478) GÖNDERİLMESİNE,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 19/11/2020 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

ÇUKUROVA ELEKTRİK A.Ş. VE DİĞERLERİ

B. No: 2019/7369 | Karar tarihi: 19.11.2020

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2019/7369

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

ÇUKUROVA ELEKTRİK A.Ş. VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2019/7369)

Karar Tarihi: 19/11/2020

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Kadir ÖZKAYA

Üyeler : Engin YILDIRIM

M. Emin KUZ

Rıdvan GÜLEÇ

Yıldız SEFERİNOĞLU

Raportör : Tuğba YILDIZ

Başvurucular : bkz. ekli tablonun (B) sütunu

Vekili : bkz. ekli tablonun (C) sütunu

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, hukuk mahkemelerinde açılan davalarda hakkaniyete aykırı karar verilmesi ve yargılamanın uzun sürmesi nedenleriyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Ekli tabloda sıralanan başvurulara ait başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemelerinden sonra başvurular Komisyonlara sunulmuştur.

3. Komisyonca başvuruların kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

4. Konularının aynı olması sebebiyle ekli tablonun (A) sütununda numaraları belirtilen başvuru dosyalarının 2019/7369 numaralı bireysel başvuru dosyası ile birleştirilmesine, incelemenin 2019/7369 numaralı dosya üzerinden yapılmasına ve diğer dosyaların kapatılmasına karar verilmiştir.

5. Bölüm Başkanı tarafından başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

6. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün 71. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca başvurunun içtihadın oluştuğu alana ilişkin olduğu değerlendirilerek Bakanlık cevabı beklenmeden incelenmesine karar verilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

7. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

8. Başvurucular, hukuk mahkemelerinde açtıkları davalarda yargılamaların uzun sürmesi nedeniyle makul sürede yargılanma haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüş; bazı başvurucular ise makul sürede yargılanma hakkıyla birlikte delillerin değerlendirilmesi ve hukuk kurallarının uygulanmasında hata yapılarak adil olmayan karar verilmesi nedeniyle adil yargılanma haklarının ihlal edildiğini de iddia ederek çeşitli tarihlerde Anayasa Mahkemesine bireysel başvuruda bulunmuştur.

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

9. Mahkemenin 19/11/2020 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Makul Sürede Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

1. Başvurucuların İddiaları

10. Başvurucular, uzun süren yargılama nedeniyle makul sürede yargılanma haklarının ve diğer anayasal haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüşlerdir.

2. Değerlendirme

11. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder (Tahir Canan, B. No: 2012/969, 18/9/2013, § 16). Başvuruculların iddialarının bir bütün olarak Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkı kapsamında incelenmesi gerektiği değerlendirilmiştir.

a. Kabul Edilebilirlik Yönünden

12. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

b. Esas Yönünden

13. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin idari yargılamanın süresi tespit edilirken sürenin başlangıç tarihi olarak davanın ikame edildiği tarih; sürenin sona erdiği tarih olarak -çoğu zaman icra aşamasını da kapsayacak şekilde- yargılamanın sona erdiği, yargılaması devam eden davalar yönünden ise Anayasa Mahkemesinin makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin şikâyetle ilgili kararını verdiği tarih esas alınır (Selahattin Akyıl, B. No: 2012/1198, 7/11/2013, §§ 45, 47).

14. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin idari yargılama süresinin makul olup olmadığı değerlendirilirken yargılamanın karmaşıklığı ve kaç dereceli olduğu,

tarafların ve ilgili makamların yargılama sürecindeki tutumu ve başvurucunun yargılamanın süratle sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği gibi hususlar dikkate alınır (Selahattin Akyıl, § 41).

15. Anılan ilkeler ve Anayasa Mahkemesinin benzer başvurularda verdiği kararlar dikkate alındığında ekli tablonun (E) sütununda belirtilen yargılama sürelerinin makul olmadığı sonucuna varmak gerekir.

16. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

B. Diğer İhlal İddiaları

17. Başvuruculaların bir kısmı delillerin değerlendirilmesi ve hukuk kurallarının uygulanmasında hata yapılarak adil olmayan karar verilmesi nedeniyle adil yargılanma haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüşlerdir. Başvuruculaların belirtilen şikâyetleri yönünden açık bir ihlalin bulunmadığı değerlendirildiğinden diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekmektedir.

C. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

18. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"(1) Esas inceleme sonunda, başvurucunun hakkının ihlal edildiğine ya da edilmediğine karar verilir. İhlal kararı verilmesi hâlinde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yapılması gerekenlere hükmedilir...

(2) Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvurucu lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir."

19. Başvurucular, ihlalin tespiti ile maddi ve manevi tazminata karar verilmesi talebinde bulunmuştur.

20. Somut olayda makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği sonucuna varılmıştır.

21. İhlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararları karşılığında somut başvuruların özelliğine göre ekli tablonun (G) sütununda belirtilen net tutarlarda manevi tazminatın başvuruculara tabloda gösterilen şekilde ödenmesine karar verilmesi gerekir. 2019/7392 başvuru numaralı dosyada tazminat talebinde bulunulmadığından sadece ihlalin tespitine karar verilmiştir.

22. Anayasa Mahkemesinin maddi tazminata hükmedebilmesi için başvuruculaların uğradıklarını iddia ettikleri maddi zarar ile tespit edilen ihlal arasında illiyet bağı bulunmalıdır. Başvuruculaların bu konuda herhangi bir belge sunmamış olması nedeniyle maddi tazminat taleplerinin reddine karar verilmesi gerekir.

23. Dosyadaki belgelerden tespit edilen ekli tablonun (H) sütununda belirtilen harçtan ve (I) sütununda belirtilen vekâlet ücretinden oluşan yargılama giderlerinin başvuruculara

ödenmesine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Diğer ihlal iddialarının açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Başvuruculara ekli tablonun (G) sütununda belirtilen net tutarlarda manevi tazminatın tabloda gösterilen şekilde ÖDENMESİNE, başvuruculaın diğer tazminat taleplerinin REDDİNE, 2019/7392 başvuru numaralı dosyada tazminat talebinde bulunulmadığından sadece İHLALİN TESPİTİNE,

D. Ekli tablonun (H) sütununda belirtilen harçtan ve (I) sütununda belirtilen vekâlet ücretinden oluşan yargılama giderlerinin başvuruculara ÖDENMESİNE,

E. Ödemelerin, kararın tebliğini takiben başvuruculaın Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihlerinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

F. Kararın bir örneğinin bilgi için ilgili mahkemelere GÖNDERİLMESİNE,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 19/11/2020 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

KAHRAMAN ERASLAN VE DİĞERLERİ

B. No: 2019/8541 | Karar tarihi: 19.11.2020

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2019/8541

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

KAHRAMAN ERASLAN VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2019/8541)

Karar Tarihi: 19/11/2020

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Kadir ÖZKAYA

Üyeler : Engin YILDIRIM

M. Emin KUZ

Rıdvan GÜLEÇ

Yıldız SEFERİNOĞLU

Raportör : Hikmet Murat AKKAYA

Başvurucular : Kahraman ERASLAN ve diğerleri (bkz. ekli tablo)

Başvurucular Vekili : Bkz. ekli tablonun (F) sütunu

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, yargılamanın uzun sürmesi nedeniyle makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Ekli tabloda sıralanan başvurulara ait başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra başvurular Komisyonlara sunulmuştur.

3. Komisyonca başvuruların kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

4. Konularının aynı olması sebebiyle ekli tablonun (B) sütununda numaraları belirtilen başvuru dosyalarının 2019/8541 numaralı bireysel başvuru dosyası ile birleştirilmesine, incelemenin 2019/8541 numaralı dosya üzerinden yapılmasına ve diğer dosyaların kapatılmasına karar verilmiştir.

5. Bölüm Başkanı tarafından başvuruların kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte

yapılmasına karar verilmiştir.

6. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık, görüşünü bildirmemiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

7. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

8. Başvurucular, haklarındaki yargılamaların uzun sürmesi nedeniyle makul sürede yargılanma haklarının ihlal edildiği iddiasıyla çeşitli tarihlerde Anayasa Mahkemesine bireysel başvuruda bulunmuştur.

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

9. Mahkemenin 19/11/2020 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucuların İddiaları

10. Başvurucular, bireysel başvuru konusu yargılamaların uzun sürmesi nedeniyle makul sürede yargılanma haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

B. Değerlendirme

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

11. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

12. Ceza yargılamasının süresi tespit edilirken sürenin başlangıç tarihi olarak bir kişiye suç işlediği iddiasının yetkili makamlar tarafından bildirildiği veya isnattan ilk olarak etkilendiği arama ve gözaltı gibi birtakım tedbirlerin uygulandığı tarih; sürenin sona erdiği tarih olarak ise suç isnadına ilişkin nihai kararın verildiği, yargılaması devam eden davalar yönünden ise Anayasa Mahkemesinin makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin şikâyetle ilgili kararını verdiği tarih esas alınır (B.E., B. No: 2012/625, 9/1/2014, § 34).

13. Ceza yargılamasının süresinin makul olup olmadığı değerlendirilirken yargılamanın karmaşıklığı ve kaç dereceli olduğu, tarafların ve ilgili makamların yargılama sürecindeki tutumu ve başvurucunun yargılamanın süratle sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği gibi hususlar dikkate alınır (B.E., § 29).

14. Anılan ilkeler ve Anayasa Mahkemesinin benzer başvurularda verdiği kararlar dikkate alındığında ekli tablonun (G) sütununda belirtilen 4 yıl 6 ayı aşan yargılama sürelerinin makul olmadığı sonucuna varmak gerekir.

15. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

C. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

16. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"(1) Esas inceleme sonunda, başvurucunun hakkının ihlal edildiğine ya da edilmediğine

karar verilir. İhlal kararı verilmesi hâlinde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yapılması gerekenlere hükmedilir…

(2) Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvurucu lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir.”

17. Başvurucular, ihlalin tespiti ile manevi tazminata karar verilmesi talebinde bulunmuştur.

18. Somut olaylarda makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği sonucuna varılmıştır.

19. İhlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararları karşılığında başvuruya konu her bir davanın özel koşulları dikkate alınarak hesaplanan ekli tablonun I sütununda belirtilen net tutarlarda manevi tazminatın başvuruculara ödenmesine, tazminata ilişkin diğer taleplerin reddine karar verilmesi gerekir.

20. Dosyadaki belgelerden tespit edilen ve ekli tabloda belirtilen harç ile vekâlet ücretinden oluşan yargılama giderlerinin başvuruculara ödenmesine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Başvuruculara ekli tabloda belirtilen tutarlarda manevi tazminat ÖDENMESİNE, tazminata ilişkin diğer taleplerin REDDİNE,

D. Dosyadaki belgelerden tespit edilen ve ekli tabloda gösterilen harç ile vekâlet ücretinden oluşan yargılama giderlerinin başvuruculara ÖDENMESİNE,

E. Ödemelerin, kararın tebliğini takiben başvuruculara Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihlerinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

F. Kararın bir örneğinin bilgi için ilgili mahkemelere GÖNDERİLMESİNE,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 19/11/2020 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

ERDAL KILINÇ VE DİĞERLERİ

B. No: 2019/10569 | Karar tarihi: 19.11.2020

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2019/10569

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

ERDAL KILINÇ VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2019/10569)

Karar Tarihi: 19/11/2020

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Kadir ÖZKAYA

Üyeler : Engin YILDIRIM

M. Emin KUZ

Rıdvan GÜLEÇ

Yıldız SEFERİNOĞLU

Raportör : Hikmet Murat AKKAYA

Başvurucular : Erdal KILINÇ ve diğerleri [bkz. ekli tablonun (C) sütunu]

Başvurucular Vekili : Bkz. ekli tablonun (F) sütunu

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, yargılamanın uzun sürmesi nedeniyle makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Ekli tabloda sıralanan başvurulara ait başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra başvurular Komisyonlara sunulmuştur.

3. Komisyonca başvuruların kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

4. Konularının aynı olması sebebiyle ekli tablonun (B) sütununda numaraları belirtilen başvuru dosyalarının 2019/10569 numaralı bireysel başvuru dosyası ile birleştirilmesine, incelemenin 2019/10569 numaralı dosya üzerinden yapılmasına ve diğer dosyaların kapatılmasına karar verilmiştir.

5. Bölüm Başkanı tarafından başvuruların kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte

yapılmasına karar verilmiştir.

6. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık görüş bildirmemiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

7. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

8. Başvurucular, haklarındaki yargılamaların uzun sürmesi nedeniyle makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasıyla çeşitli tarihlerde Anayasa Mahkemesine bireysel başvuruda bulunmuştur.

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

9. Mahkemenin 19/11/2020 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Adli Yardım Talebi Yönünden

10. Başvuruculardan Erdal Kılınç, Orhan Özönalan ve Ali Oya bireysel başvuru harç ve giderlerini ödeyemeyecek durumda olduklarını belirterek ve ilgili belgeleri sunarak adli yardım talebinde bulunmuşlardır.

11. Anayasa Mahkemesinin Mehmet Şerif Ay (B. No: 2012/1181, 17/9/2013) kararında belirtilen ilkeler dikkate alınarak geçimini önemli ölçüde güçleştirmeksizin yargılama giderlerini ödeme gücünden yoksun olduğu anlaşılan başvuruculların açıkça dayanaktan yoksun olmayan adli yardım taleplerinin kabulüne karar verilmesi gerekir.

B. Makul Sürede Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

1. Başvuruculların İddiaları

12. Başvurucular, bireysel başvuru konusu yargılamaların uzun sürmesi nedeniyle makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

2. Değerlendirme

a. Kabul Edilebilirlik Yönünden

13. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

b. Esas Yönünden

14. Ceza yargılamasının süresi tespit edilirken sürenin başlangıç tarihi olarak bir kişiye suç işlediği iddiasının yetkili makamlar tarafından bildirildiği veya isnattan ilk olarak etkilendiği arama ve gözaltı gibi birtakım tedbirlerin uygulandığı tarih; sürenin sona erdiği tarih olarak ise suç isnadına ilişkin nihai kararın verildiği, yargılaması devam eden davalar yönünden ise Anayasa Mahkemesinin makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin şikâyetle ilgili kararını verdiği tarih esas alınır (B.E., B. No: 2012/625, 9/1/2014, § 34).

15. Ceza yargılamasının süresinin makul olup olmadığı değerlendirilirken yargılamanın karmaşıklığı ve kaç dereceli olduğu, tarafların ve ilgili makamların yargılama sürecindeki tutumu ve başvurucunun yargılamanın süratle sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği gibi hususlar dikkate alınır (B.E., § 29).

16. Anılan ilkeler ve Anayasa Mahkemesinin benzer başvurularda verdiği kararlar dikkate alındığında ekli tablonun (G) sütununda belirtilen 4 yıl 6 ayı aşan yargılama sürelerinin makul olmadığı sonucuna varmak gerekir.

17. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

C. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

18. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"(1) Esas inceleme sonunda, başvurucunun hakkının ihlal edildiğine ya da edilmediğine karar verilir. İhlal kararı verilmesi hâlinde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yapılması gerekenlere hükmedilir…

(2) Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvurucu lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir."

19. Başvurucular, ihlalin tespiti ile manevi tazminata karar verilmesi talebinde bulunmuştur.

20. Somut olaylarda makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği sonucuna varılmıştır.

21. İhlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararları karşılığında başvuruya konu her bir davanın özel koşulları dikkate alınarak hesaplanan ve ekli tablonun I sütununda belirtilen net tutarlarda manevi tazminatın başvuruculara ödenmesine, tazminata ilişkin diğer taleplerin reddine karar verilmesi gerekir.

22. Dosyadaki belgelerden tespit edilen ve ekli tabloda belirtilen harç ile vekâlet ücretinden oluşan yargılama giderlerinin başvuruculara ödenmesine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvuruculardan Erdal Kılınç, Orhan Özönalan ve Ali Oya'nın adli yardım talebinin KABULÜNE,

B. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

C. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

D. Başvuruculara ekli tabloda belirtilen tutarlarda manevi tazminat ÖDENMESİNE, tazminata ilişkin diğer taleplerin REDDİNE,

E. Dosyadaki belgelerden tespit edilen ve ekli tabloda gösterilen harç ile vekâlet ücretinden oluşan yargılama giderlerinin başvuruculara ÖDENMESİNE,

F. Ödemelerin, kararın tebliğini takiben başvuruculara Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihlerinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ

UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin bilgi için ilgili mahkemelere GÖNDERİLMESİNE,

H. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 19/11/2020 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

S.A.

B. No: 2019/11368 | Karar tarihi: 19.11.2020

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2019/11368

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

S.A. BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2019/11368)

Karar Tarihi: 19/11/2020

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

GİZLİLİK TALEBİ KABUL

Başkan : Kadir ÖZKAYA

Üyeler : Engin YILDIRIM

M. Emin KUZ

Rıdvan GÜLEÇ

Yıldız SEFERİNOĞLU

Raportör : Hikmet Murat AKKAYA

Başvurucu : S.A.

Vekili : Av. Erkan ŞENSES

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, yargılamanın uzun sürmesi nedeniyle makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 29/3/2019 tarihinde yapılmıştır.

3. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

4. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

5. Bölüm Başkanı tarafından, başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

6. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün 71. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca başvurunun içtihadın oluştuğu alana ilişkin olduğu değerlendirilerek Bakanlık cevabı beklenmeden incelenmesine karar verilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

7. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

8. Başvurucunun 7/12/2009 tarihinde gözaltına alınmasını müteakip Batman Cumhuriyet Başsavcılığınca 9/12/2010 tarihinde şüpheli sıfatıyla ifadesi alınmıştır. Aynı gün Batman (kapatılan) 1. Sulh Ceza Mahkemesinin kararıyla başvurucu tutuklanmıştır.

9. Başvurucuyla birlikte dokuz kişi hakkında 2/2/2011 tarihinde iddianame düzenlenmiştir.

10. Başvurucu, ilk duruşma sonunda Batman 1. Ağır Ceza Mahkemesinin 16/3/2011 tarihli kararıyla serbest bırakılmıştır.

11. Yerel mahkemenin 28/11/2012 tarihli kararıyla başvurucunun üzerine atılı dolandırıcılık suçundan beraat ettiği, diğer suçlardan ise hakkında mahkûmiyet kararı verildiği anlaşılmıştır.

12. Yargıtay 5. Ceza Dairesi 19/12/2017 tarihinde hükmü bozmuştur.

13. Bozma sonrası Batman 1. Ağır Ceza Mahkemesi; başvurucunun üzerine atılı dolandırıcılık ve resmî belgede sahtecilik suçlarından beraatine, görevi kötüye kullanma suçu kapsamında ise hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına dair karar vermiştir.

14. Hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararına başvurucu tarafından yapılan itirazın Batman 2. Ağır Ceza Mahkemesince 25/4/2019 tarihinde reddedildiği anlaşılmıştır. Beraat kararına karşı katılan kurum vekili tarafından 7/3/2019 tarihinde temyiz isteminden vazgeçilmesine dair dilekçe verilmesi üzerine hükmün kesinleştiği anlaşılmıştır.

15. Başvurucu 29/3/2019 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

16. Mahkemenin 19/11/2020 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

17. Başvurucu, bireysel başvuru konusu yargılamanın uzun sürmesi nedeniyle makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

B. Değerlendirme

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

18. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

19. Ceza yargılamasının süresi tespit edilirken sürenin başlangıç tarihi olarak bir kişiye suç işlediği iddiasının yetkili makamlar tarafından bildirildiği veya isnattan ilk olarak etkilendiği arama ve gözaltı gibi birtakım tedbirlerin uygulandığı tarih; sürenin sona erdiği tarih olarak

ise suç isnadına ilişkin nihai kararın verildiği, yargılaması devam eden davalar yönünden ise Anayasa Mahkemesinin makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin şikâyetle ilgili kararını verdiği tarih esas alınır (B.E., B. No: 2012/625, 9/1/2014, § 34)

20. Ceza yargılamasının süresinin makul olup olmadığı değerlendirilirken yargılamanın karmaşıklığı ve kaç dereceli olduğu, tarafların ve ilgili makamların yargılama sürecindeki tutumu ve başvurucunun yargılamanın süratle sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği gibi hususlar dikkate alınır (B.E., § 29).

21. Bu şekilde anılan ilkeler ve Anayasa Mahkemesinin benzer başvurularda verdiği kararlar dikkate alındığında somut olayda başvurucunun gözaltına alınması ile hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararına yapılan itirazın reddine dair verilen karar arasında geçen 9 yıl 4 ay 13 günlük sürenin makul olmadığı sonucuna varmak gerekir.

3. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

22. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"(1) Esas inceleme sonunda, başvurucunun hakkının ihlal edildiğine ya da edilmediğine karar verilir. İhlal kararı verilmesi hâlinde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yapılması gerekenlere hükmedilir...

(2) Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvurucu lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir."

23. Başvurucu, ihlalin tespiti ile 20.000 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi talebinde bulunmuştur.

24. Somut olayda makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği sonucuna varılmıştır.

25. İhlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararı karşılığında başvurucuya net 16.000 TL manevi tazminatın ödenmesine karar verilmesi gerekir.

26. Dosyadaki belgelerden tespit edilen 364,60 TL harç ve 3.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 3.364,60 TL yargılama giderinin başvurucuya ödenmesine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Kamuya açık belgelerde başvurucunun kimliğinin gizli tutulması talebinin KABULÜNE,

B. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

C. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

D. Başvurucuya net 16.000 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE, tazminata ilişkin diğer taleplerin REDDİNE,

E. 364,60 TL harç ve 3.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 3.364,60 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

F. Ödemelerin, kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemelerde gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin bilgi için Batman 1. Ağır Ceza Mahkemesine (E.2018/91, K.2018/558) GÖNDERİLMESİNE,

H. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 19/11/2020 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

MELDAĞ DEMİR

B. No: 2019/17859 | Karar tarihi: 19.11.2020

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2019/17859

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

MELDAĞ DEMİR BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2019/17859)

Karar Tarihi: 19/11/2020

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Kadir ÖZKAYA

Üyeler : Engin YILDIRIM

M. Emin KUZ

Rıdvan GÜLEÇ

Yıldız SEFERİNOĞLU

Raportör : Pınar ARMAĞAN YILDIRIM

Başvurucu : Meldağ DEMİR

Vekili : Av. Murat PATIR

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, işe iade talebiyle açılan davada yargılamanın uzun sürmesi nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 20/5/2019 tarihinde yapılmıştır.

3. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

4. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

5. Bölüm Başkanı tarafından başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

6. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir.

Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün 71. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca başvurunun içtihadın oluştuğu alana ilişkin olduğu değerlendirilerek Bakanlık cevabı beklenmeden incelenmesine karar verilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

7. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

8. Başvurucunun 13/6/2014 tarihinde açtığı davada başlayan yargısal süreç, Yargıtay 9. Hukuk Dairesinin 26/3/2019 tarihli onama kararıyla son bulmuştur.

9. Başvurucu, açtığı davada yargılamanın uzun sürdüğünü iddia ederek 20/5/2019 tarihinde Anayasa Mahkemesine bireysel başvuruda bulunmuştur.

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

10. Mahkemenin 19/11/2020 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

11. Başvurucu, uzun süren yargılama nedeniyle makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

B. Değerlendirme

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

12. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

13. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin yargılamanın süresi tespit edilirken sürenin başlangıç tarihi olarak davanın ikame edildiği tarih; sürenin sona erdiği tarih olarak -çoğu zaman icra aşamasını da kapsayacak şekilde- yargılamanın sona erdiği tarih, yargılaması devam eden davalar yönünden ise Anayasa Mahkemesinin makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin şikâyetle ilgili kararını verdiği tarih esas alınır (Güher Ergun ve diğerleri, B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 50, 52).

14. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin yargılama süresinin makul olup olmadığı değerlendirilirken yargılamanın karmaşıklığı ve kaç dereceli olduğu, tarafların ve ilgili makamların yargılama sürecindeki tutumu ve başvurucunun yargılamanın süratle sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği gibi hususlar dikkate alınır (Güher Ergun ve diğerleri, §§ 41, 45).

15. İşe iade davalarında yargılamanın uzaması her iki taraf için de hukuki belirsizliğin devamına sebep olduğundan bu davaların ivedilikle sonuçlandırılması ayrı bir öneme sahiptir. Bu durum iş sözleşmesi feshedilen fakat bir an önce eski işine dönme beklentisi taşıyan ve bu yüzden yeni bir işe başlamakta tereddüt eden işçi açısından önemli olduğu gibi, sözleşmesini feshettiği işçi yerine yeni bir işçi istihdam ederek iş organizasyonunu tamamlamak isteyen işveren açısından da önemlidir. Dolayısıyla iş sözleşmesinin feshine ilişkin uyuşmazlıkların kısa sürede sonuçlandırılması hem çalışan hem de işverenin yararınadır (Nesrin Kılıç, B. No: 2013/772, 7/11/2013, § 60).

16. 22/5/2003 tarihli ve 4857 sayılı İş Kanunu'nun 20. maddesindeki sürelerin düzenleyici nitelikte süreler olduğu, yapılması gereken duruşmalar ve duruşma aralıkları, bilirkişi raporlarının beklenmesi, şahitlerin dinlenmesiyle tebligat işlemleri gözönünde bulundurulduğunda bu sürelerin aşılabileceği görülmektedir. Bu nedenle öngörülen süreyi aşan her yargılamanın süresinin makul olmadığı ve adil yargılanma hakkını ihlal ettiği söylenemez. Bununla birlikte işe iade davalarının başvurucu açısından taşıdığı değer ile davanın kısa sürede bitirilmesindeki başvurucunun kişisel yararı gözönüne alındığında bu davaların süre yönünden diğer davalarla aynı nitelikte olduğu da söylenemez (Nesrin Kılıç, § 67).

17. Anılan ilkeler ve Anayasa Mahkemesinin benzer başvurularda verdiği kararlar dikkate alındığında somut olayda başvuru konusu davada 4 yıl 9 ay 13 günlük yargılama süresinin makul olmadığı sonucuna varmak gerekir.

18. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

3. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

19. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"(1) Esas inceleme sonunda, başvurucunun hakkının ihlal edildiğine ya da edilmediğine karar verilir. İhlal kararı verilmesi hâlinde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yapılması gerekenlere hükmedilir…

(2) Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvurucu lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir."

20. Başvurucu, ihlalin tespiti ile 20.000 TL maddi ve 20.000 TL manevi tazminata karar verilmesi talebinde bulunmuştur.

21. Somut olayda makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği sonucuna varılmıştır.

22. İhlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararları karşılığında başvurucuya net 10.500 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

23. Anayasa Mahkemesinin maddi tazminata hükmedebilmesi için başvurucunun uğradığını iddia ettiği maddi zarar ile tespit edilen ihlal arasında illiyet bağı bulunmalıdır. Somut olayda tespit edilen ihlal ile ileri sürülen maddi zarar arasında illiyet bağı bulunmadığından başvurucunun maddi tazminat taleplerinin reddine karar verilmesi gerekir.

24. Dosyadaki belgelerden tespit edilen 364,60 TL harç ve 3.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 3.364,60 TL yargılama giderinin başvurucuya ödenmesine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR

OLDUĞUNA,

B. Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Başvurucuya net 10.500 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE, tazminata ilişkin diğer taleplerinin REDDİNE,

D. 364,60 TL harç ve 3.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 3.364,60 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

E. Ödemelerin, kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

F. Kararın bir örneğinin bilgi için İstanbul 17. İş Mahkemesine (E.2015/922, K.2018/874) GÖNDERİLMESİNE,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 19/11/2020 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

ÜMÜS BABAYİĞİT

B. No: 2019/18179 | Karar tarihi: 19.11.2020

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2019/18179

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

ÜMÜS BABAYİĞİT BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2019/18179)

Karar Tarihi: 19/11/2020

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Kadir ÖZKAYA

Üyeler : Engin YILDIRIM

M. Emin KUZ

Rıdvan GÜLEÇ

Yıldız SEFERİNOĞLU

Raportör : Pınar ARMAĞAN YILDIRIM

Başvurucu : Ümüs BABAYİĞİT

Vekili : Av. Ali GÜNER

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, yersiz olarak ödenen ölüm aylığı ve sağlık giderinin yasal faiziyle birlikte tahsili talebiyle açılan davada yargılamanın uzun sürmesi nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 20/5/2019 tarihinde yapılmıştır.

3. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

4. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

5. Bölüm Başkanı tarafından başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

6. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün 71. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca başvurunun içtihadın oluştuğu alana ilişkin olduğu değerlendirilerek Bakanlık cevabı beklenmeden incelenmesine karar verilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

7. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

8. Başvurucu aleyhine 1/4/2014 tarihinde açılan davada yargısal süreç, Kayseri 1. İş Mahkemesi kararının Yargıtay 21. Hukuk Dairesinin 11/4/2019 tarihli bozulması sonrası yeniden yapılan yargılama sonucu verilen kararın temyizi üzerine Yargıtay aşamasında derdesttir.

9. Başvurucu, yargılamanın uzun sürdüğünü iddia ederek 20/5/2019 tarihinde Anayasa Mahkemesine bireysel başvuruda bulunmuştur.

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

10. Mahkemenin 19/11/2020 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

11. Başvurucu, uzun süren yargılama nedeniyle makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

B. Değerlendirme

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

12. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

13. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin yargılamanın süresi tespit edilirken sürenin başlangıç tarihi olarak davanın ikame edildiği tarih; sürenin sona erdiği tarih olarak -çoğu zaman icra aşamasını da kapsayacak şekilde- yargılamanın sona erdiği tarih, yargılaması devam eden davalar yönünden ise Anayasa Mahkemesinin makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin şikâyetle ilgili kararını verdiği tarih esas alınır (Güher Ergun ve diğerleri, B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 50, 52).

14. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin yargılama süresinin makul olup olmadığı değerlendirilirken yargılamanın karmaşıklığı ve kaç dereceli olduğu, tarafların ve ilgili makamların yargılama sürecindeki tutumu ve başvurucunun yargılamanın süratle sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği gibi hususlar dikkate alınır (Güher Ergun ve diğerleri, §§ 41-45).

15. Anılan ilkeler ve Anayasa Mahkemesinin benzer başvurularda verdiği kararlar dikkate alındığında somut olayda başvuru konusu davada yaklaşık 6 yıl 8 aydır devam eden yargılama süresinin makul olmadığı sonucuna varmak gerekir.

16. Açıklanan gerekçelerle Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

3. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

17. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"(1) Esas inceleme sonunda, başvurucunun hakkının ihlal edildiğine ya da edilmediğine karar verilir. İhlal kararı verilmesi hâlinde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yapılması gerekenlere hükmedilir…

(2) Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvurucu lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir."

18. Başvurucu, ihlalin tespiti ile 50.000 TL maddi ve 50.000 TL manevi tazminata karar verilmesi talebinde bulunmuştur.

19. Somut olayda makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği sonucuna varılmıştır.

20. İhlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararları karşılığında başvurucuya net 12.000 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

21. Anayasa Mahkemesinin maddi tazminata hükmedebilmesi için başvurucunun uğradığını iddia ettiği maddi zarar ile tespit edilen ihlal arasında illiyet bağı bulunmalıdır. Somut olayda tespit edilen ihlal ile ileri sürülen maddi zarar arasında illiyet bağı bulunmadığından başvurucunun maddi tazminat taleplerinin reddine karar verilmesi gerekir.

22. Dosyadaki belgelerden tespit edilen 364,60 TL harç ve 3.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 3.364,60 TL yargılama giderinin başvuruculara müştereken ödenmesine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Başvurucuya net 12.000 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE, tazminata ilişkin diğer taleplerin REDDİNE,

D. 364,60 TL harç ve 3.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 3.364,60 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

E. Ödemelerin, kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

F. Kararın bir örneğinin bilgi için Kayseri 1. İş Mahkemesine (E.2017/276, K.2018/40) ve Yargıtay 21. Hukuk Dairesine (E.2018/2180, K.2019/2849) GÖNDERİLMESİNE,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 19/11/2020 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

HASAN ŞAHBAZ

B. No: 2019/18251 | Karar tarihi: 19.11.2020

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2019/18251

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

HASAN ŞAHBAZ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2019/18251)

Karar Tarihi: 19/11/2020

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Kadir ÖZKAYA

Üyeler : Engin YILDIRIM

M. Emin KUZ

Rıdvan GÜLEÇ

Yıldız SEFERİNOĞLU

Raportör : Pınar ARMAĞAN YILDIRIM

Başvurucu : Hasan ŞAHBAZ

Vekili : Av. Salim YÜCE

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, tapu iptali ve tescili talebiyle açılan davada yargılamanın uzun sürmesi nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 20/5/2019 tarihinde yapılmıştır.

3. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

4. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

5. Bölüm Başkanı tarafından başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

6. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir.

Bakanlık görüş bildirmemiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

7. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

8. Başvurucu tarafından 1/8/2011 tarihinde açılan tapu iptali ve tescili davasında Sarız Sulh Hukuk Mahkemesince verilen görevsizlik kararı sonrası davaya Sarız Asliye Hukuk Mahkemesinde (Mahkeme) devam edilmiştir. Mahkemenin 9/12/2014 tarihinde davanın kabulüne dair kararının temyizi üzerine Yargıtay 16. Hukuk Dairesinin 2/5/2016 tarihli kararıyla hüküm bozulmuştur. Bozma sonrası Mahkeme tarafından 16/6/2020 tarihinde davanın reddine karar verilmiştir. Tarafların istinaf/temyiz talebinde bulunmaması üzerine karar kesinleşmiştir.

9. Başvurucu, açtığı davada yargılamanın uzun sürdüğünü iddia ederek 20/5/2019 tarihinde Anayasa Mahkemesine bireysel başvuruda bulunmuştur.

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

10. Mahkemenin 19/11/2020 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

11. Başvurucu, uzun süren yargılama nedeniyle makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

B. Değerlendirme

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

12. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

13. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin yargılamanın süresi tespit edilirken sürenin başlangıç tarihi olarak davanın ikame edildiği tarih; sürenin sona erdiği tarih olarak -çoğu zaman icra aşamasını da kapsayacak şekilde- yargılamanın sona erdiği tarih, yargılaması devam eden davalar yönünden ise Anayasa Mahkemesinin makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin şikâyetle ilgili kararını verdiği tarih esas alınır (Güher Ergun ve diğerleri, B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 50, 52).

14. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin yargılama süresinin makul olup olmadığı değerlendirilirken yargılamanın karmaşıklığı ve kaç dereceli olduğu, tarafların ve ilgili makamların yargılama sürecindeki tutumu ve başvurucunun yargılamanın süratle sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği gibi hususlar dikkate alınır (Güher Ergun ve diğerleri, §§ 41-45).

15. Anılan ilkeler ve Anayasa Mahkemesinin benzer başvurularda verdiği kararlar dikkate alındığında somut olayda başvuru konusu davada 8 yılı aşkın yargılama süresinin makul olmadığı sonucuna varmak gerekir.

16. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

3. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

17. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"(1) Esas inceleme sonunda, başvurucunun hakkının ihlal edildiğine ya da edilmediğine karar verilir. İhlal kararı verilmesi hâlinde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yapılması gerekenlere hükmedilir…

(2) Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvurucu lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir."

18. Başvurucu, ihlalin tespiti ile 50.000 TL maddi ve 50.000 TL manevi tazminata karar verilmesi talebinde bulunmuştur.

19. Somut olayda makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği sonucuna varılmıştır.

20. İhlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararları karşılığında başvurucuya net 14.000 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

21. Anayasa Mahkemesinin maddi tazminata hükmedebilmesi için başvurucunun uğradığını iddia ettiği maddi zarar ile tespit edilen ihlal arasında illiyet bağı bulunmalıdır. Somut olayda tespit edilen ihlal ile ileri sürülen maddi zarar arasında illiyet bağı bulunmadığından başvurucunun maddi tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

22. Dosyadaki belgelerden tespit edilen 364,60 TL harç ve 3.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 3.364,60 TL yargılama giderinin başvurucuya ödenmesine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Başvurucuya net 14.000 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE, tazminata ilişkin diğer taleplerin REDDİNE,

D. 364,60 TL harç ve 3.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 3.364,60 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

E. Ödemelerin, kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

F. Kararın bir örneğinin bilgi için Sarız Asliye Hukuk Mahkemesine (E.2016/200, K.2020/100) GÖNDERİLMESİNE,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 19/11/2020 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

ERGİN ÖZÜGÜR

B. No: 2019/18512 | Karar tarihi: 19.11.2020

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2019/18512

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

ERGİN ÖZÜGÜR BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2019/18512)

Karar Tarihi: 19/11/2020

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Kadir ÖZKAYA

Üyeler : Engin YILDIRIM

M. Emin KUZ

Rıdvan GÜLEÇ

Yıldız SEFERİNOĞLU

Raportör : Pınar ARMAĞAN YILDIRIM

Başvurucu : Ergin ÖZÜGÜR

Vekili : Av. Naci ÖZDAMAR

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, devre tatil sözleşmesinden kaynaklanan alacak davasında yargılamanın uzun sürmesi nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 31/5/2019 tarihinde yapılmıştır.

3. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

4. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

5. Bölüm Başkanı tarafından başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

6. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir.

Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün 71. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca başvurunun içtihadın oluştuğu alana ilişkin olduğu değerlendirilerek Bakanlık cevabı beklenmeden incelenmesine karar verilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

7. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

8. Başvurucunun 24/9/2008 tarihinde açtığı davada yargısal süreç, Yargıtay 13. Hukuk Dairesinin 18/4/2019 tarihli onama kararıyla sona ermiştir.

9. Başvurucu, açtığı davada yargılamanın uzun sürdüğünü iddia ederek 31/5/2019 tarihinde Anayasa Mahkemesine bireysel başvuruda bulunmuştur.

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

10. Mahkemenin 19/11/2020 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

11. Başvurucu, uzun süren yargılama nedeniyle makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

B. Değerlendirme

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

12. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

13. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin yargılamanın süresi tespit edilirken sürenin başlangıç tarihi olarak davanın ikame edildiği tarih; sürenin sona erdiği tarih olarak -çoğu zaman icra aşamasını da kapsayacak şekilde- yargılamanın sona erdiği tarih, yargılaması devam eden davalar yönünden ise Anayasa Mahkemesinin makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin şikâyetle ilgili kararını verdiği tarih esas alınır (Güher Ergun ve diğerleri, B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 50, 52).

14. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin yargılama süresinin makul olup olmadığı değerlendirilirken yargılamanın karmaşıklığı ve kaç dereceli olduğu, tarafların ve ilgili makamların yargılama sürecindeki tutumu ve başvurucunun yargılamanın süratle sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği gibi hususlar dikkate alınır (Güher Ergun ve diğerleri, §§ 41-45).

15. Anılan ilkeler ve Anayasa Mahkemesinin benzer başvurularda verdiği kararlar dikkate alındığında somut olayda başvuru konusu davada yaklaşık 10 yıl 7 aylık yargılama süresinin makul olmadığı sonucuna varmak gerekir.

16. Açıklanan gerekçelerle Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

3. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

17. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri

Hakkında Kanun'un 50. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"(1) Esas inceleme sonunda, başvurucunun hakkının ihlal edildiğine ya da edilmediğine karar verilir. İhlal kararı verilmesi hâlinde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yapılması gerekenlere hükmedilir…

(2) Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvurucu lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir."

18. Başvurucu ihlalin tespiti ile 15.000 TL manevi tazminata karar verilmesi talebinde bulunmuştur.

19. Somut olayda makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği sonucuna varılmıştır.

20. İhlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararları karşılığında başvurucuya net 15.000 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

21. Dosyadaki belgelerden tespit edilen 364,60 TL harç ve 3.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 3.364,60 TL yargılama giderinin başvurucuya ödenmesine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Başvurucuya net 15.000 TL manevi tazminatın ÖDENMESİNE,

D. 364,60 TL harç ve 3.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 3.364,60 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

E. Ödemelerin, kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

F. Kararın bir örneğinin bilgi için Ankara 5. Tüketici Mahkemesine (E.2017/65) GÖNDERİLMESİNE,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 19/11/2020 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

LEVENT KİLİK

B. No: 2019/18605 | Karar tarihi: 19.11.2020

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2019/18605

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

LEVENT KİLİK BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2019/18605)

Karar Tarihi: 19/11/2020

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Kadir ÖZKAYA

Üyeler : Engin YILDIRIM

M. Emin KUZ

Rıdvan GÜLEÇ

Yıldız SEFERİNOĞLU

Raportör : Pınar ARMAĞAN YILDIRIM

Başvurucu : Levent KİLİK

Vekili : Av. Kasım YAVUZYİĞİT

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, vekalet sözleşmesine dayalı alacak istemine ilişki davada yargılamanın uzun sürmesi nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 28/5/2019 tarihinde yapılmıştır.

3. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

4. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

5. Bölüm Başkanı tarafından başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

6. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir.

Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün 71. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca başvurunun içtihadın oluştuğu alana ilişkin olduğu değerlendirilerek Bakanlık cevabı beklenmeden incelenmesine karar verilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

7. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

8. Başvurucu aleyhine 15/6/2011 tarihinde açılan davada yargısal süreç, Yargıtay 13. Hukuk Dairesinin bozma kararı sonrasında Karamürsel Asliye Hukuk Mahkemesinin 14/3/2019 tarihli kararıyla sona ermiştir.

9. Başvurucu, aleyhine açılan davada yargılamanın uzun sürdüğünü iddia ederek 28/5/2019 tarihinde Anayasa Mahkemesine bireysel başvuruda bulunmuştur.

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

10. Mahkemenin 19/11/2020 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

11. Başvurucu, makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

B. Değerlendirme

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

12. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

13. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin yargılamanın süresi tespit edilirken sürenin başlangıç tarihi olarak davanın ikame edildiği tarih; sürenin sona erdiği tarih olarak -çoğu zaman icra aşamasını da kapsayacak şekilde- yargılamanın sona erdiği tarih, yargılaması devam eden davalar yönünden ise Anayasa Mahkemesinin makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin şikâyetle ilgili kararını verdiği tarih esas alınır (Güher Ergun ve diğerleri, B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 50, 52).

14. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin yargılama süresinin makul olup olmadığı değerlendirilirken yargılamanın karmaşıklığı ve kaç dereceli olduğu, tarafların ve ilgili makamların yargılama sürecindeki tutumu ve başvurucunun yargılamanın süratle sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği gibi hususlar dikkate alınır (Güher Ergun ve diğerleri, §§ 41-45).

15. Anılan ilkeler ve Anayasa Mahkemesinin benzer başvurularda verdiği kararlar dikkate alındığında somut olayda başvuru konusu davada yaklaşık 8 yıllık yargılama süresinin makul olmadığı sonucuna varmak gerekir.

16. Açıklanan gerekçelerle Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

3. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

17. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri

Hakkında Kanun'un 50. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"(1) Esas inceleme sonunda, başvurucunun hakkının ihlal edildiğine ya da edilmediğine karar verilir. İhlal kararı verilmesi hâlinde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yapılması gerekenlere hükmedilir…

(2) Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvurucu lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir."

18. Başvurucu, ihlalin tespiti ile 30.000 TL manevi tazminata karar verilmesi talebinde bulunmuştur.

19. Somut olayda makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği sonucuna varılmıştır.

20. İhlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararları karşılığında başvurucuya net 14.000 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

21. Dosyadaki belgelerden tespit edilen 364,60 TL harç ve 3.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 3.364,60 TL yargılama giderinin başvurucuya ödenmesine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Başvurucuya net 14.000 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE, tazminata ilişkin diğer taleplerin REDDİNE,

D. 364,60 TL harç ve 3.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 3.364,60 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

E. Ödemelerin, kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

F. Kararın bir örneğinin bilgi için Karamürsel Asliye Hukuk Mahkemesine (E.2018/446) GÖNDERİLMESİNE,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 19/11/2020 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

DİLEK BİBEROĞLU VE DİĞERLERİ

B. No: 2019/18673 | Karar tarihi: 19.11.2020

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2019/18673

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

DİLEK BİBEROĞLU VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2019/18673)

Karar Tarihi: 19/11/2020

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Kadir ÖZKAYA

Üyeler : Engin YILDIRIM

M. Emin KUZ

Rıdvan GÜLEÇ

Yıldız SEFERİNOĞLU

Raportör : Pınar ARMAĞAN YILDIRIM

Başvurucular : 1. Dilek BİBEROĞLU

2. Muhammet Furkan BİBEROĞLU

3. Nazmi BİBEROĞLU

4. İsminaz Ceren BİBEROĞLU

Başvurucular Vekili : Av. Hüseyin GÜLEÇ

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, iş kazası sebebiyle sürekli iş göremezliğe uğrayan sigortalı ve yakınlarının maddi ve manevi zararlarının tazminine ilişkin davada hakkaniyete uygun yargılama yapılmaması ve yargılamanın uzun sürmesi nedenleriyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 31/5/2019 tarihinde yapılmıştır.

3. Başvuruculara ait başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra başvuru Komisyona sunulmuştur.

4. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

5. Bölüm Başkanı tarafından başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

6. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün 71. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca başvurunun içtihadın oluştuğu alana ilişkin olduğu değerlendirilerek Bakanlık cevabı beklenmeden incelenmesine karar verilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

7. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

8. Başvuruculaların 13/6/2006 tarihinde açtığı davada yargısal süreç, Yargıtay 21. Hukuk Dairesinin (Daire) 10/10/2016 ve 11/9/2017 tarihli bozma kararları sonrasında yapılan yargılamada İstanbul Anadolu 5. İş Mahkemesinin 25/1/2018 tarihli kararının Dairece 15/4/2019 tarihinde onanması ile sona ermiştir.

9. Başvurucular, iddiaları incelenmeden gerekçesiz şekilde adil olmayan bir karar verilmesi ve yargılamanın uzun sürmesi nedenleriyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasıyla 31/5/2019 tarihinde Anayasa Mahkemesine bireysel başvuruda bulunmuştur.

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

10. Mahkemenin 19/11/2020 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Makul Sürede Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

1. Başvuruculaların İddiaları

11. Başvurucular, makul sürede yargılanma hakkının ve diğer anayasal haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüşlerdir.

2. Değerlendirme

12. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder (Tahir Canan, B. No: 2012/969, 18/9/2013, § 16). Başvuruculaların iddialarının bir bütün olarak Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkı kapsamında incelenmesi gerektiği değerlendirilmiştir.

a. Kabul Edilebilirlik Yönünden

13. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

b. Esas Yönünden

14. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin yargılamanın süresi tespit edilirken sürenin başlangıç tarihi olarak davanın ikame edildiği tarih; sürenin sona erdiği tarih olarak -çoğu zaman icra aşamasını da kapsayacak şekilde- yargılamanın sona erdiği tarih, yargılaması devam eden davalar yönünden ise Anayasa Mahkemesinin makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin şikâyetle ilgili kararını verdiği tarih esas alınır

(Güher Ergun ve diğerleri, B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 50, 52).

15. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin yargılama süresinin makul olup olmadığı değerlendirilirken yargılamanın karmaşıklığı ve kaç dereceli olduğu, tarafların ve ilgili makamların yargılama sürecindeki tutumu ve başvurucunun yargılamanın süratle sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği gibi hususlar dikkate alınır (Güher Ergun ve diğerleri, §§ 41-45).

16. Anılan ilkeler ve Anayasa Mahkemesinin benzer başvurularda verdiği kararlar dikkate alındığında somut olaydaki 12 yıl 10 aylık yargılama süresinin makul olmadığı sonucuna varmak gerekir.

17. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

B. Diğer İhlal İddiaları

18. Başvurucular iş kazası sebebiyle sürekli iş göremezliğe uğrayan sigortalı ve yakınlarının maddi ve manevi zararlarının tazmini talebiyle açılan davada reddedilen tazminat talepleri yönünden verilen hükmün hakkaniyete uygun olmadığını belirterek adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüşlerdir.

19. Başvuruculara belirtilen şikâyetleri yönünden açık bir ihlalin bulunmadığı değerlendirildiğinden başvurunun bu kısmının diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekmektedir.

C. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

20. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"(1) Esas inceleme sonunda, başvurucunun hakkının ihlal edildiğine ya da edilmediğine karar verilir. İhlal kararı verilmesi hâlinde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yapılması gerekenlere hükmedilir. …

(2) Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvurucu lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir."

21. Başvurucular, ihlalin tespiti ile her bir başvurucu için muhtelif tutarlarda maddi ve manevi tazminata karar verilmesi talebinde bulunmuşlardır.

22. Somut olayda makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği sonucuna varılmıştır.

23. İhlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararları karşılığında başvuruculara net 32.000 TL manevi tazminatın müştereken ödenmesine karar verilmesi gerekir.

24. Anayasa Mahkemesinin maddi tazminata hükmedebilmesi için başvuruculara uğradıklarını iddia ettikleri maddi zarar ile tespit edilen ihlal arasında illiyet bağı bulunmalıdır. Somut olayda tespit edilen ihlal ile ileri sürülen maddi zarar arasında illiyet bağı bulunmadığından maddi tazminat taleplerinin reddine karar verilmesi gerekir.

25. Dosyadaki belgelerden tespit edilen 364,60 TL harç ve 3.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 3.364,60 TL yargılama giderinin başvuruculara müştereken ödenmesine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Diğer ihlal iddialarının açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Başvuruculara net 32.000 TL manevi tazminatın MÜŞTEREKEN ÖDENMESİNE, tazminata ilişkin diğer taleplerin REDDİNE,

D. 364,60 TL harç ve 3.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 3.364,60 TL yargılama giderinin başvuruculara MÜŞTEREKEN ÖDENMESİNE,

E. Ödemelerin, kararın tebliğini takiben başvuruculara Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

F. Kararın bir örneğinin bilgi için İstanbul Anadolu 5. İş Mahkemesine (E.2017/674) GÖNDERİLMESİNE,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 19/11/2020 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

ÖNER ÇOBAN

B. No: 2019/18869 | Karar tarihi: 19.11.2020

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2019/18869

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

ÖNER ÇOBAN BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2019/18869)

Karar Tarihi: 19/11/2020

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Kadir ÖZKAYA

Üyeler : Engin YILDIRIM

M. Emin KUZ

Rıdvan GÜLEÇ

Yıldız SEFERİNOĞLU

Raportör : Pınar ARMAĞAN YILDIRIM

Başvurucu : Öner ÇOBAN

Vekili : Av. Mehmet YALÇINKAYA

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru; işe iade talebiyle açılan davada gerekçesiz karar verilmesi, duruşmalı temyiz talebinin incelenmemesi, benzer davalarda farklı karar verilmesi ve yargılamanın uzun sürmesi nedenleriyle adil yargılanma hakkının ve eşitlik ilkesinin ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 3/5/2019 tarihinde yapılmıştır.

3. Başvurucuya ait başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra başvuru Komisyona sunulmuştur.

4. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

5. Bölüm Başkanı tarafından başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

6. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün 71. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca başvurunun içtihadın oluştuğu alana ilişkin olduğu değerlendirilerek Bakanlık cevabı beklenmeden incelenmesine karar verilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

7. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

8. Başvurucunun 29/2/2016 tarihinde açtığı davada yargısal süreç, İstanbul Anadolu 13. İş Mahkemesinin 20/7/2017 tarihli kararının istinaf denetiminden geçtikten sonra Yargıtay 9. Hukuk Dairesinin 11/3/2019 tarihli onama kararıyla sona ermiştir.

9. Başvurucu, gerekçesiz karar verilmesi, duruşmalı temyiz talebinin incelenmemesi, benzer davalarda farklı karar verilmesi ve yargılamanın uzun sürmesi nedenleriyle adil yargılanma hakkının ve eşitlik ilkesinin ihlal edildiği iddialarıyla Anayasa Mahkemesine 3/5/2019 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

10. Mahkemenin 19/11/2020 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Makul Sürede Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

1. Başvurucunun İddiaları

11. Başvurucu, yargılamanın uzun sürmesi nedeniyle makul sürede yargılanma hakkının ve diğer anayasal haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

2. Değerlendirme

12. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder (Tahir Canan, B. No: 2012/969, 18/9/2013, § 16). Başvurucunun iddialarının bir bütün olarak Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkı kapsamında incelenmesi gerektiği değerlendirilmiştir.

a. Kabul Edilebilirlik Yönünden

13. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

b. Esas Yönünden

14. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin yargılamanın süresi tespit edilirken sürenin başlangıç tarihi olarak davanın ikame edildiği tarih; sürenin sona erdiği tarih olarak -çoğu zaman icra aşamasını da kapsayacak şekilde- yargılamanın sona erdiği tarih, yargılaması devam eden davalar yönünden ise Anayasa Mahkemesinin makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin şikâyetle ilgili kararını verdiği tarih esas alınır (Güher Ergun ve diğerleri, B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 50, 52).

15. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin yargılama süresinin makul olup olmadığı değerlendirilirken yargılamanın karmaşıklığı ve kaç dereceli olduğu, tarafların ve ilgili makamların yargılama sürecindeki tutumu ve başvurucunun yargılamanın

süratle sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği gibi hususlar dikkate alınır (Güher Ergun ve diğerleri, §§ 41-45).

16. Anılan ilkeler ve Anayasa Mahkemesinin benzer başvurularda verdiği kararlar dikkate alındığında somut olaydaki 3 yıllık yargılama süresinin makul olmadığı sonucuna varmak gerekir.

17. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

B. Diğer İhlal İddiaları

18. Başvurucu; gerekçesiz karar verilmesi, duruşmalı temyiz talebinin incelenmemesi, benzer davalarda farklı karar verilmesi nedenleriyle adil yargılanma hakkının ve eşitlik ilkesinin ihlal edildiğini ileri sürmektedir.

19. Başvurucunun belirtilen şikâyetleri yönünden açık bir ihlalin bulunmadığı değerlendirildiğinden başvurunun bu kısmının diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekmektedir.

C. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

20. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"(1) Esas inceleme sonunda, başvurucunun hakkının ihlal edildiğine ya da edilmediğine karar verilir. İhlal kararı verilmesi hâlinde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yapılması gerekenlere hükmedilir. …

(2) Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvurucu lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir."

21. Başvurucu, ihlalin tespiti ile 35.000 TL maddi ve 15.000 TL manevi tazminata karar verilmesi talebinde bulunmuştur.

22. Somut olayda makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği sonucuna varılmıştır.

23. İhlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararları karşılığında başvurucuya net 4.000 TL manevi tazminatın ödenmesine karar verilmesi gerekir.

24. Anayasa Mahkemesinin maddi tazminata hükmedebilmesi için başvurucunun uğradığını iddia ettiği maddi zarar ile tespit edilen ihlal arasında illiyet bağı bulunmalıdır. Somut olayda tespit edilen ihlal ile ileri sürülen maddi zarar arasında illiyet bağı bulunmadığından maddi tazminat taleplerinin reddine karar verilmesi gerekir.

25. Dosyadaki belgelerden tespit edilen 364,60 TL harç ve 3.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 3.364,60 TL yargılama giderinin başvurucuya ödenmesine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Diğer ihlal iddialarının açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Başvurucuya net 4.000 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE, tazminata ilişkin diğer taleplerin REDDİNE,

D. 364,60 TL harç ve 3.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 3.364,60 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

E. Ödemelerin, kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

F. Kararın bir örneğinin bilgi için İstanbul Anadolu 13. İş Mahkemesine (E.2016/150) GÖNDERİLMESİNE,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 19/11/2020 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

EYÜP YÜCEL

B. No: 2019/19374 | Karar tarihi: 19.11.2020

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2019/19374

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

EYÜP YÜCEL BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2019/19374)

Karar Tarihi: 19/11/2020

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Kadir ÖZKAYA

Üyeler : Engin YILDIRIM

M. Emin KUZ

Rıdvan GÜLEÇ

Yıldız SEFERİNOĞLU

Raportör : Pınar ARMAĞAN YILDIRIM

Başvurucu : Eyüp YÜCEL

Vekili : Av. Ahmet DOKUCU

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, eser sözleşmesinden kaynaklanan alacak talebiyle açılan davada yargılamanın uzun sürmesi nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvurucu 28/5/2019 tarihinde yapılmıştır.

3. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

4. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

5. Bölüm Başkanı tarafından başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

6. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir.

Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün 71. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca başvurunun içtihadın oluştuğu alana ilişkin olduğu değerlendirilerek Bakanlık cevabı beklenmeden incelenmesine karar verilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

7. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

8. Başvurucunun 31/5/2005 tarihinde açtığı dava 6/2/2019 tarihinde sonuçlanmıştır.

9. Başvurucu 28/5/2019 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

10. Mahkemenin 19/11/2020 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

11. Başvurucu, uzun süren yargılama nedeniyle makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

B. Değerlendirme

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

12. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

13. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin yargılamanın süresi tespit edilirken sürenin başlangıç tarihi olarak davanın ikame edildiği tarih; sürenin sona erdiği tarih olarak -çoğu zaman icra aşamasını da kapsayacak şekilde- yargılamanın sona erdiği tarih, yargılaması devam eden davalar yönünden ise Anayasa Mahkemesinin makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin şikâyetle ilgili kararını verdiği tarih esas alınır (Güher Ergun ve diğerleri, B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 50, 52).

14. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin yargılama süresinin makul olup olmadığı değerlendirilirken yargılamanın karmaşıklığı ve kaç dereceli olduğu, tarafların ve ilgili makamların yargılama sürecindeki tutumu ve başvurucunun yargılamanın süratle sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği gibi hususlar dikkate alınır (Güher Ergun ve diğerleri, §§ 41-45).

15. Anılan ilkeler ve Anayasa Mahkemesinin benzer başvurularda verdiği kararlar dikkate alındığında somut olayda başvuru konusu davada yaklaşık 14 yıl süren yargılama süresinin makul olmadığı sonucuna varmak gerekir.

16. Açıklanan gerekçelerle Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

3. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

17. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun’un 50. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

“(1) Esas inceleme sonunda, başvurucunun hakkının ihlal edildiğine ya da edilmediğine

karar verilir. İhlal kararı verilmesi hâlinde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yapılması gerekenlere hükmedilir…

(2) Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvurucu lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir.”

18. Başvurucu ihlalin tespiti ile 50.000 TL manevi tazminata karar verilmesi talebinde bulunmuştur.

19. Somut olayda makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği sonucuna varılmıştır.

20. İhlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararları karşılığında başvurucuya net 27.000 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

21. Dosyadaki belgelerden tespit edilen 364,60 TL harç ve 3.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 3.364,60 TL yargılama giderinin başvuruculara müştereken ödenmesine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Başvurucuya net 27.000 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE, tazminata ilişkin diğer taleplerin REDDİNE,

D. 364,60 TL harç ve 3.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 3.364,60 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

E. Ödemelerin, kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

F. Kararın bir örneğinin bilgi için İzmir 5. Asliye Ticaret Mahkemesine (E.2014/501) GÖNDERİLMESİNE,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 19/11/2020 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

VURAL GÜNCÜ

B. No: 2019/19459 | Karar tarihi: 19.11.2020

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2019/19459

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

VURAL GÜNCÜ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2019/19459)

Karar Tarihi: 19/11/2020

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Kadir ÖZKAYA

Üyeler : Engin YILDIRIM

M. Emin KUZ

Rıdvan GÜLEÇ

Yıldız SEFERİNOĞLU

Raportör : Pınar ARMAĞAN YILDIRIM

Başvurucu : Vural GÜNCÜ

Vekili : Av. Meliha YAMAN YURDUGÜL

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, işçilik alacaklarının tahsili talebiyle açılan davada yargılamanın uzun sürmesi nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 30/5/2019 tarihinde yapılmıştır.

3. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

4. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

5. Bölüm Başkanı tarafından başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

6. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir.

Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün 71. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca başvurunun içtihadın oluştuğu alana ilişkin olduğu değerlendirilerek Bakanlık cevabı beklenmeden incelenmesine karar verilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

7. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

8. Başvurucunun 5/3/2015 tarihinde açtığı davada yargısal süreç, İzmir 4. İş Mahkemesince verilen kararın Yargıtay 22. Hukuk Dairesinin 3/4/2019 tarihli kararıyla onanması sonucu tamamlanmıştır.

9. Başvurucu 30/5/2019 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

10. Mahkemenin 19/11/2020 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

11. Başvurucu, uzun süren yargılama nedeniyle makul sürede yargılanma ve mülkiyet haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

B. Değerlendirme

12. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder (Tahir Canan, B. No: 2012/969, 18/9/2013, § 16). Başvuruculların iddialarının bir bütün olarak Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkı kapsamında incelenmesi gerektiği değerlendirilmiştir.

13. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin yargılamanın süresi tespit edilirken sürenin başlangıç tarihi olarak davanın ikame edildiği tarih; sürenin sona erdiği tarih olarak -çoğu zaman icra aşamasını da kapsayacak şekilde- yargılamanın sona erdiği tarih, yargılaması devam eden davalar yönünden ise Anayasa Mahkemesinin makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin şikâyetle ilgili kararını verdiği tarih esas alınır (Güher Ergun ve diğerleri, B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 50, 52).

14. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin yargılama süresinin makul olup olmadığı değerlendirilirken yargılamanın karmaşıklığı ve kaç dereceli olduğu, tarafların ve ilgili makamların yargılama sürecindeki tutumu ve başvurucunun yargılamanın süratle sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği gibi hususlar dikkate alınır (Güher Ergun ve diğerleri, §§ 41, 45).

15. Anılan ilkeler ve Anayasa Mahkemesinin benzer başvurularda verdiği kararlar dikkate alındığında yaklaşık 4 yıl 1 ay süren yargılamaya ilişkin sürenin makul olduğu sonucuna varmak gerekir.

16. Açıklanan gerekçelerle başvurunun diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurunun açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA 19/11/2020 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

BURHAN MUSTAFA KORKMAZ

B. No: 2019/20487 | Karar tarihi: 19.11.2020

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2019/20487

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

BURHAN MUSTAFA KORKMAZ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2019/20487)

Karar Tarihi: 19/11/2020

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Kadir ÖZKAYA

Üyeler : Engin YILDIRIM

M. Emin KUZ

Rıdvan GÜLEÇ

Yıldız SEFERİNOĞLU

Raportör : Pınar ARMAĞAN YILDIRIM

Başvurucu : Burhan Mustafa KORKMAZ

Vekili : Av. Mehmet TOPRAK

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, kadastro tespitine itiraz davasında yargılamanın uzun sürmesi nedenleriyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 20/6/2019 tarihinde yapılmıştır.

3. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

4. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

5. Bölüm Başkanı tarafından başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

6. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir.

Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün 71. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca başvurunun içtihadın oluştuğu alana ilişkin olduğu değerlendirilerek Bakanlık cevabı beklenmeden incelenmesine karar verilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

7. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

8. Başvurucunun murisi olan babasının 1993 yılında açtığı davada yargısal süreç, -murisin 2013 yılında vefatı sonrası mirasçılarının davaya katılımıyla- halen devam etmektedir.

9. Başvurucu, yargılamanın uzun sürmesi nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasıyla 20/6/2019 tarihinde Anayasa Mahkemesine bireysel başvuruda bulunmuştur.

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

10. Mahkemenin 19/11/2020 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

11. Başvurucu, uzun süren yargılama nedeniyle makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

B. Değerlendirme

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

12. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

13. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin yargılamanın süresi tespit edilirken sürenin başlangıç tarihi olarak davanın ikame edildiği tarih; sürenin sona erdiği tarih olarak -çoğu zaman icra aşamasını da kapsayacak şekilde- yargılamanın sona erdiği, yargılaması devam eden davalar yönünden ise Anayasa Mahkemesinin makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin şikâyetle ilgili kararını verdiği tarih esas alınır (Güher Ergun ve diğerleri, B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 50, 52).

14. Başvuruya konu dava, başvurucunun murisinden intikalle takip etmekte oldukları bir uyuşmazlık olup bu yönüyle makul süre değerlendirmesi bakımından dikkate alınacak sürenin başlangıç anı, mirasçının yargılamaya katıldığı an değil somut olayda muris açısından değerlendirmeye esas alınan sürenin başlangıç anıdır (Gülseren Gürdal ve diğerleri, B. No: 2013/1115, 5/12/2013, § 51).

15. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin yargılama süresinin makul olup olmadığı değerlendirilirken yargılamanın karmaşıklığı ve kaç dereceli olduğu, tarafların ve ilgili makamların yargılama sürecindeki tutumu ve başvurucunun yargılamanın süratle sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği gibi hususlar dikkate alınır (Güher Ergun ve diğerleri, §§ 41-45).

16. Başvurucu, başvuru formunda murisinin 1993 yılında açtığı davanın 26 yıldır bitmediğini dile getirmiştir. Anılan ilkeler ve Anayasa Mahkemesinin benzer başvurularda verdiği kararlar dikkate alındığında somut olayda başvuru konusu davada yargılamanın 27 yıl 11

aydır devam etmesinin makul olmadığı sonucuna varmak gerekir.

17. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

3. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

18. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"(1) Esas inceleme sonunda, başvurucunun hakkının ihlal edildiğine ya da edilmediğine karar verilir. İhlal kararı verilmesi hâlinde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yapılması gerekenlere hükmedilir…

(2) Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvurucu lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir."

19. Başvurucu ihlalin tespiti ile 200.000 TL maddi ve 200.000 TL manevi tazminata karar verilmesi talebinde bulunmuştur.

20. Somut olayda makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği sonucuna varılmıştır.

21. Somut olayın özelliği nazara alınarak ihlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararları karşılığında başvurucuya net 5.000 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

22. Anayasa Mahkemesinin maddi tazminata hükmedebilmesi için başvurucunun uğradığını iddia ettiği maddi zarar ile tespit edilen ihlal arasında illiyet bağı bulunmalıdır. Somut olayda tespit edilen ihlal ile ileri sürülen maddi zarar arasında illiyet bağı bulunmadığından maddi tazminat taleplerinin reddine karar verilmesi gerekir.

23. Dosyadaki belgelerden tespit edilen 364,60 TL harç ve 3.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 3.364,60 TL yargılama giderinin başvurucuya ödenmesine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Başvurucuya net 5.000 TL manevi tazminatın ÖDENMESİNE, tazminata ilişkin diğer taleplerin REDDİNE,

D. 364,60 TL harç ve 3.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 3.364,60 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

E. Ödemelerin, kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu

sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

F. Kararın bir örneğinin bilgi için Doğubayazıt Kadastro Mahkemesine (E.1993/58) GÖNDERİLMESİNE,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 19/11/2020 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

FARUK PİRİNÇÇİOĞLU VE DİĞERLERİ

B. No: 2019/20712 | Karar tarihi: 19.11.2020

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2019/20712

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

FARUK PİRİNÇÇİOĞLU VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2019/20712)

Karar Tarihi: 19/11/2020

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Kadir ÖZKAYA

Üyeler : Engin YILDIRIM

M. Emin KUZ

Rıdvan GÜLEÇ

Yıldız SEFERİNOĞLU

Raportör : Pınar ARMAĞAN YILDIRIM

Başvurucular : 1. Faruk PİRİNÇÇİOĞLU

2. Gülhan ŞAHİN

3. Mehmet TEKİN

4. Mesut KASIMOĞLU

5. Rezan BUĞDAY

6. Sevgi BİLGİÇ ELTAN

Başvurucular Vekili : Av. Yılmaz FİDAN

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, kurum zararı sebebiyle alacak davasında yargılamanın uzun sürmesi nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 13/6/2019 tarihinde yapılmıştır.

3. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra

Komisyona sunulmuştur.

4. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

5. Bölüm Başkanı tarafından başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

6. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün 71. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca başvurunun içtihadın oluştuğu alana ilişkin olduğu değerlendirilerek Bakanlık cevabı beklenmeden incelenmesine karar verilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

7. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

8. Başvurucular aleyhine 14/9/2011 tarihinde dava açılmıştır. Derik Asliye Hukuk Mahkemesinin 12/6/2019 tarihli kararı başvurucular bakımından miktar itibarıyla kesindir.

9. Başvurucular, aleyhlerine açılan davada yargılamanın uzun sürmesi nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasıyla 13/6/2019 tarihinde Anayasa Mahkemesine bireysel başvuruda bulunmuştur.

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

10. Mahkemenin 19/11/2020 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucuların İddiaları

11. Başvurucular, uzun süren yargılama nedeniyle makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

B. Değerlendirme

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

12. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

13. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin yargılamanın süresi tespit edilirken sürenin başlangıç tarihi olarak davanın ikame edildiği tarih; sürenin sona erdiği tarih olarak -çoğu zaman icra aşamasını da kapsayacak şekilde- yargılamanın sona erdiği tarih, yargılaması devam eden davalar yönünden ise Anayasa Mahkemesinin makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin şikâyetle ilgili kararını verdiği tarih esas alınır (Güher Ergun ve diğerleri, B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 50, 52).

14. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin yargılama süresinin makul olup olmadığı değerlendirilirken yargılamanın karmaşıklığı ve kaç dereceli olduğu, tarafların ve ilgili makamların yargılama sürecindeki tutumu ve başvurucunun yargılamanın süratle sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği gibi hususlar dikkate alınır (Güher Ergun ve diğerleri, §§ 41, 45).

15. Anılan ilkeler ve Anayasa Mahkemesinin benzer başvurularda verdiği kararlar dikkate alındığında somut olayda başvuru konusu davada 7 yıl 9 aylık yargılama süresinin makul olmadığı sonucuna varmak gerekir.

16. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

3. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

17. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"(1) Esas inceleme sonunda, başvurucunun hakkının ihlal edildiğine ya da edilmediğine karar verilir. İhlal kararı verilmesi hâlinde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yapılması gerekenlere hükmedilir…

(2) Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvurucu lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir."

18. Başvurucular ihlalin tespiti ile 50.000 TL maddi ve 50.000 TL manevi tazminata karar verilmesi talebinde bulunmuştur.

19. Somut olayda makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği sonucuna varılmıştır.

20. Somut olayın özelliği nazara alınarak ihlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararları karşılığında başvuruculara net 15.000 TL manevi tazminatın müştereken ödenmesine karar verilmesi gerekir.

21. Anayasa Mahkemesinin maddi tazminata hükmedebilmesi için başvuruculaların uğradıklarını iddia ettikleri maddi zarar ile tespit edilen ihlal arasında illiyet bağı bulunmalıdır. Somut olayda tespit edilen ihlal ile ileri sürülen maddi zarar arasında illiyet bağı bulunmadığından maddi tazminat taleplerinin reddine karar verilmesi gerekir.

22. Dosyadaki belgelerden tespit edilen 364,60 TL harç ve 3.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 3.364,60 TL yargılama giderinin başvuruculara müştereken ödenmesine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Başvuruculara net 15.000 TL tutarında manevi tazminatın MÜŞTEREKEN ÖDENMESİNE, tazminata ilişkin diğer taleplerin REDDİNE,

D. 364,60 TL harç ve 3.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 3.364,60 TL yargılama giderinin başvuruculara MÜŞTEREKEN ÖDENMESİNE,

E. Ödemelerin, kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihlerinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

F. Kararın bir örneğinin bilgi için Derik Asliye Hukuk Mahkemesine (E.2011/141, K.2019/102) GÖNDERİLMESİNE,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 19/11/2020 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

AYCAN AKYÜREK VE DİĞERLERİ

B. No: 2019/20778 | Karar tarihi: 19.11.2020

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2019/20778

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

AYCAN AKYÜREK VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2019/20778)

Karar Tarihi: 19/11/2020

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Kadir ÖZKAYA

Üyeler : Engin YILDIRIM

M. Emin KUZ

Rıdvan GÜLEÇ

Yıldız SEFERİNOĞLU

Raportör : Pınar ARMAĞAN YILDIRIM

Başvurucular : 1. Aycan AKYÜREK

2. Gülcan AKYÜREK

3. Hanım ŞANLI

4. Hava ASLAN

5. Mehmet ASLAN

6. Mustafa ASLAN

7. Naime ALDAN

8. Remzi ASLAN

9. Sare ÇELİK

Başvurucular Vekili : Av. Vedat KARADUMAN

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, iş kazasından doğan maddi ve manevi tazminat istemli davada yargılamanın uzun sürmesi nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 13/6/2019 tarihinde yapılmıştır.

3. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

4. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

5. Bölüm Başkanı tarafından başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

6. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün 71. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca başvurunun içtihadın oluştuğu alana ilişkin olduğu değerlendirilerek Bakanlık cevabı beklenmeden incelenmesine karar verilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

7. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

8. Başvuruculaların 25/11/2011 tarihinde açtığı davada yargısal süreç, İstanbul 35. İş Mahkemesinin 9/10/2019 tarihli kararı sonrası istinaf aşamasında halen devam etmektedir.

9. Başvurucular, açtıkları davada yargılamanın uzun sürmesi nedeniyle adil yargılanma haklarının ihlal edildiği iddiasıyla 13/6/2019 tarihinde Anayasa Mahkemesine bireysel başvuruda bulunmuştur.

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

10. Mahkemenin 19/11/2020 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvuruculaların İddiaları

11. Başvurucular, uzun süren yargılama nedeniyle makul sürede yargılanma haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

B. Değerlendirme

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

12. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

13. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin yargılamanın süresi tespit edilirken sürenin başlangıç tarihi olarak davanın ikame edildiği tarih; sürenin sona erdiği tarih olarak -çoğu zaman icra aşamasını da kapsayacak şekilde- yargılamanın sona erdiği tarih, yargılaması devam eden davalar yönünden ise Anayasa Mahkemesinin makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin şikâyetle ilgili kararını verdiği tarih esas alınır (Güher Ergun ve diğerleri, B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 50, 52).

14. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin yargılama süresinin makul olup olmadığı değerlendirilirken yargılamanın karmaşıklığı ve kaç dereceli olduğu,

tarafların ve ilgili makamların yargılama sürecindeki tutumu ve başvurucunun yargılamanın süratle sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği gibi hususlar dikkate alınır (Güher Ergun ve diğerleri, §§ 41, 45).

15. Anılan ilkeler ve Anayasa Mahkemesinin benzer başvurularda verdiği kararlar dikkate alındığında somut olayda başvuru konusu davada yaklaşık 9 yıldır yargılamanın devam etmesinin makul olmadığı sonucuna varmak gerekir.

16. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

3. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

17. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"(1) Esas inceleme sonunda, başvurucunun hakkının ihlal edildiğine ya da edilmediğine karar verilir. İhlal kararı verilmesi hâlinde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yapılması gerekenlere hükmedilir…

(2) Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvurucu lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir."

18. Başvurucular ihlalin tespiti ile 270.000 TL manevi tazminata karar verilmesi talebinde bulunmuştur.

19. Somut olayda makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği sonucuna varılmıştır.

20. İhlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararları karşılığında başvuruculara net 20.800 TL manevi tazminatın müştereken ödenmesine karar verilmesi gerekir.

21. Dosyadaki belgelerden tespit edilen 364,60 TL harç ve 3.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 3.364,60 TL yargılama giderinin başvuruculara müştereken ödenmesine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Başvuruculara net 20.800 TL manevi tazminatın MÜŞTEREKEN ÖDENMESİNE, tazminata ilişkin diğer taleplerin REDDİNE,

D. 364,60 TL harç ve 3.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 3.364,60 TL yargılama giderinin başvuruculara MÜŞTEREKEN ÖDENMESİNE,

E. Ödemelerin, kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihlerinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde

bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

F. Kararın bir örneğinin bilgi için İstanbul 35. İş Mahkemesine (E.2016/24, K.2019/654) GÖNDERİLMESİNE,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 19/11/2020 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

HÜSEYİN ÇELİK

B. No: 2019/25169 | Karar tarihi: 19.11.2020

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2019/25169

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

HÜSEYİN ÇELİK BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2019/25169)

Karar Tarihi: 19/11/2020

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Kadir ÖZKAYA

Üyeler : Engin YILDIRIM

M. Emin KUZ

Rıdvan GÜLEÇ

Yıldız SEFERİNOĞLU

Raportör : Selçuk KILIÇ

Başvurucu : Hüseyin ÇELİK

Vekili : Av. Ali SERİNDAĞ

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, hukuk davasında delillerin değerlendirilmesi ve hukuk kurallarının uygulanmasında hata yapılarak adil olmayan karar verilmesi ve uzun yargılama nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 10/7/2019 tarihinde yapılmıştır.

3. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

4. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

5. Bölüm Başkanı tarafından başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

6. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık görüş bildirmemiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

7. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

8. Başvurucunun menfi tespit istemiyle 30/11/2010 tarihinde açtığı dava, Gaziantep 2. Asliye Hukuk Mahkemesinin (Mahkeme) 28/4/2014 tarihli kararıyla davanın ispatlanamadığı gerekçesiyle reddedilmiştir.

9. Mahkemenin söz konusu kararı, Yargıtay 19. Hukuk Dairesinin 11/9/2017 tarihli kararı ile onanmış; kararın düzeltilmesi istemi de aynı Dairenin 9/5/2019 tarihli kararı ile reddedilerek karar kesinleşmiştir.

10. Başvurucu, delillerin değerlendirilmesi ve hukuk kurallarının uygulanmasında hata yapılarak adil olmayan bir karar verilmesi ve yargılamanın uzun sürmesi nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasıyla süresinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

11. Mahkemenin 19/11/2020 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Makul Sürede Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

1. Başvurucunun İddiaları

12. Başvurucu, uzun süren yargılama nedeniyle makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

2. Değerlendirme

a. Kabul Edilebilirlik Yönünden

13. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

b. Esas Yönünden

14. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin yargılamanın süresi tespit edilirken sürenin başlangıç tarihi olarak davanın ikame edildiği tarih; sürenin sona erdiği tarih olarak -çoğu zaman icra aşamasını da kapsayacak şekilde- yargılamanın sona erdiği tarih, yargılaması devam eden davalar yönünden ise Anayasa Mahkemesinin makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin şikâyetle ilgili kararını verdiği tarih esas alınır (Güher Ergun ve diğerleri, B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 50-52).

15. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin yargılama süresinin makul olup olmadığı değerlendirilirken yargılamanın karmaşıklığı ve kaç dereceli olduğu, tarafların ve ilgili makamların yargılama sürecindeki tutumu ve başvurucunun yargılamanın süratle sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği gibi hususlar dikkate alınır (Güher Ergun ve diğerleri, §§ 41-45).

16. Anılan ilkeler ve Anayasa Mahkemesinin benzer başvurularda verdiği kararlar dikkate alındığında 8 yıl 5 aylık yargılama süresinin makul olmadığı sonucuna varmak gerekir.

17. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

B. Diğer İhlal İddiaları

18. Başvurucu, delillerin değerlendirilmesi ve hukuk kurallarının uygulanmasında hata yapılarak adil olmayan bir karar verilmesi nedeniyle adil yargılanma ve mülkiyet haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Başvurucunun belirtilen şikâyetleri yönünden açık bir ihlalin bulunmadığı değerlendirildiğinden başvurunun diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin başvurunun bu kısmının açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekmektedir.

C. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

19. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"(1) Esas inceleme sonunda, başvurucunun hakkının ihlal edildiğine ya da edilmediğine karar verilir. İhlal kararı verilmesi hâlinde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yapılması gerekenlere hükmedilir…

(2) Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvurucu lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir."

20. Başvurucu, ihlalin tespitine karar verilmesi talebinde bulunmuştur.

21. Somut olayda makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği sonucuna varılmıştır.

22. Başvurucu, manevi tazminat talebinde bulunmadığından tazminata hükmedilmemiştir.

23. Dosyadaki belgelerden tespit edilen 364,60 TL harç ve 3.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 3.364,60 TL yargılama giderinin başvurucuya ödenmesine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Diğer ihlal iddialarının açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. 364,60 TL harç ve 3.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 3.364,60 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

D. Ödemenin, kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

E. Kararın bir örneğinin bilgi için Gaziantep 2. Asliye Hukuk Mahkemesine (E.2010/647, K.2014/245) GÖNDERİLMESİNE,

F. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 19/11/2020 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

HÜSEYİN YILDIRIM

B. No: 2019/26185 | Karar tarihi: 19.11.2020

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2019/26185

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

HÜSEYİN YILDIRIM BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2019/26185)

Karar Tarihi: 19/11/2020

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Kadir ÖZKAYA

Üyeler : Engin YILDIRIM

M. Emin KUZ

Rıdvan GÜLEÇ

Yıldız SEFERİNOĞLU

Raportör : Selçuk KILIÇ

Başvurucu : Hüseyin YILDIRIM

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, işçi alacakları için açılan davada yargılamanın uzun sürmesi nedeniyle makul sürede yargılanma ve çalışma haklarının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 29/7/2019 tarihinde yapılmıştır.

3. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

4. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

5. Bölüm Başkanı tarafından başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

6. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık görüş bildirmemiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

7. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle olaylar özetle şöyledir:

8. İş akdi çalıştığı banka tarafından feshedilen başvurucu tarafından, söz konusu bankaya karşı 25/2/2009 tarihinde işçi ve işveren ilişkisinden kaynaklanan alacak davası açılmıştır.

9. İstanbul Anadolu 14. İş Mahkemesinin (Mahkeme) davanın kısmen kabulüne yönelik 14/2/2013 tarihli kararı, Yargıtay 22. Hukuk Dairesinin (Daire) 18/3/2014 tarihli kararı ile bozulmuş; bozma üzerine Mahkemece verilen davanın kısmen kabulüne yönelik 19/12/2017 tarihli karar da yine Dairenin 22/5/2018 tarihli kararı ile bozulmuştur.

10. Mahkemece bozma kararı üzerine 21/2/2019 tarihinde tekrar davanın kısmen kabulüne temyiz yolu açık olmak üzere karar verilmiş ve bu karara karşı davalı banka tarafından yapılan temyiz başvurusu Dairenin 27/6/2019 tarihli hükmü ile, 12/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun geçici 3. maddesi uyarınca uygulanmasına devam olunan 18/6/1927 tarihli ve 1086 sayılı mülga Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu'nun 427. ve 432. maddeleri uyarınca reddedilmiştir.

11. Dairenin 27/6/2019 tarihli kararı 21/7/2019 tarihinde tebliğ edilmiş, başvurucu 29/7/2019 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

12. Mahkemenin 19/11/2020 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Makul Sürede Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

1. Başvurucunun İddiaları

13. Başvurucu, bireysel başvuru konusu yargılamanın uzun sürmesi nedeniyle makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

2. Değerlendirme

a. Kabul Edilebilirlik Yönünden

14. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

b. Esas Yönünden

15. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin yargılamanın süresi tespit edilirken sürenin başlangıç tarihi olarak davanın ikame edildiği tarih; sürenin sona erdiği tarih olarak -çoğu zaman icra aşamasını da kapsayacak şekilde- yargılamanın sona erdiği tarih, yargılaması devam eden davalar yönünden ise Anayasa Mahkemesinin makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin şikâyetle ilgili kararını verdiği tarih esas alınır (Güher Ergun ve diğerleri, B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 50-52).

16. İş mahkemeleri nezdinde görülen davalarda yargılama süresinin makul olup olmadığı değerlendirilirken yargılamanın karmaşıklığı ve kaç dereceli olduğu, tarafların ve ilgili makamların yargılama sürecindeki tutumu ve başvurucunun yargılamanın süratle sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği gibi hususlar dikkate alınır (Nesrin Kılıç, B. No: 2013/772, 7/11/2013, § 58).

17. Anılan ilkeler ve Anayasa Mahkemesinin benzer başvurularda verdiği kararlar dikkate alındığında 10 yıl 4 aylık yargılama süresinin makul olmadığı sonucuna varmak gerekir.

18. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

B. Çalışma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

1. Başvurucunun İddiaları

19. Başvurucu, yargılamanın uzun sürmesi nedeniyle çalışma hürriyetinden mahrum bırakıldığını belirterek çalışma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

2. Değerlendirme

20. Anayasa'nın 148. maddesinin üçüncü fıkrası ile 30/2/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 45. maddesinin (1) numaralı fıkrasına göre bireysel başvurunun incelenebilmesi için kamu gücü tarafından ihlal edildiği iddia edilen hakkın Anayasa'da güvence altına alınmış olmasının yanı sıra Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi (Sözleşme) ve Türkiye'nin taraf olduğu Sözleşme'ye ek protokoller kapsamına da girmesi gerekir. Anayasa ve Sözleşme'nin ortak koruma alanı dışında kalan hak ihlali iddiasını içeren başvurular bireysel başvurunun kapsamında değildir (Onurhan Solmaz, B. No: 2012/1049, 26/3/2013, § 18).

21. Bireyin dilediği alanda çalışma özgürlüğü ve çalışma hakkı Anayasa'nın 48. ve 49. maddelerinde güvence altına alınmış olmakla birlikte Sözleşme'de düzenlenen haklardan değildir. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi de kamu hizmetine girme ya da dilediği kamu görevinde çalışma hakkının Sözleşme'de ya da protokollerinde korunan bir hak olmadığını açıkça ifade etmektedir (Serkan Acar, B. No: 2013/1613, 2/10/2013, § 24).

22. Somut olayda, başvurucunun başvuru dilekçesinde ifade ettiği şekliyle ihlal edildiğini ileri sürdüğü çalışma hürriyeti ve hakkının Anayasa ve Sözleşme ile Türkiye'nin taraf olduğu ek protokollerin ortak koruma alanına girmediği anlaşılmıştır.

23. Açıklanan gerekçelerle başvurunun konu bakımından yetkisizlik nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

C. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

24. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"(1) Esas inceleme sonunda, başvurucunun hakkının ihlal edildiğine ya da edilmediğine karar verilir. İhlal kararı verilmesi hâlinde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yapılması gerekenlere hükmedilir…

(2) Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvurucu lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir."

25. Başvurucu, ihlalin tespitine ve 200.000 TL maddi ve 100.000 TL manevi tazminata karar verilmesi talebinde bulunmuştur.

26. Somut olayda makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği sonucuna varılmıştır.

27. İhlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararları karşılığında başvurucuya net 26.000 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

28. Anayasa Mahkemesinin maddi tazminata hükmedebilmesi için başvurucunun uğradığını iddia ettiği maddi zarar ile tespit edilen ihlal arasında illiyet bağı bulunmalıdır. Talepte bulunan başvurucunun bu konuda herhangi bir belge sunmamış olması nedeniyle maddi tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

29. Dosyadaki belgelerden tespit edilen 364,60 TL harçtan oluşan yargılama giderinin başvurucuya ödenmesine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Çalışma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın konu bakımından yetkisizlik nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Başvurucuya net 26.000 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE, tazminata ilişkin diğer taleplerin REDDİNE,

D. 364,60 TL harçtan oluşan yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

E. Ödemenin, kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

F. Kararın bir örneğinin bilgi için İstanbul Anadolu 14. İş Mahkemesine (E.2018/648, K.2019/182) GÖNDERİLMESİNE,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 19/11/2020 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

HASAN YILDIRIM

B. No: 2019/26963 | Karar tarihi: 19.11.2020

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2019/26963

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

HASAN YILDIRIM BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2019/26963)

Karar Tarihi: 19/11/2020

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Kadir ÖZKAYA

Üyeler : Engin YILDIRIM

M. Emin KUZ

Rıdvan GÜLEÇ

Yıldız SEFERİNOĞLU

Raportör : Selçuk KILIÇ

Başvurucu : Hasan YILDIRIM

Vekili : Av. Sinan SERTEL

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, hukuk davasında uzun süren yargılama nedeniyle makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 30/7/2019 tarihinde yapılmıştır.

3. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

4. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

5. Bölüm Başkanı tarafından başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

6. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir.

Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün 71. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca başvurunun içtihadın oluştuğu alana ilişkin olduğu değerlendirilerek Bakanlık cevabı beklenmeden incelenmesine karar verilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

7. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle olaylar özetle şöyledir:

8. Başvurucu tarafından, satın aldığı malın ayıplı olması nedeniyle 5/11/2013 tarihinde İstanbul Anadolu 3. Tüketici Mahkemesinde (Mahkeme) dava açılmış; Mahkemece 19/11/2015 tarihinde davanın kısmen kabulüne karar verilmiştir.

9. Mahkeme kararı, davalılar tarafından temyiz edilmiş; Yargıtay 13. Hukuk Dairesince 30/4/2019 tarihinde Mahkeme kararının düzeltilerek onanmasına hükmedilmiştir.

10. Nihai karar 27/7/2019 tarihinde tebliğ edilmiş, başvurucu 30/7/2019 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

11. Mahkemenin 19/11/2020 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

12. Başvurucu, uzun süren yargılama nedeniyle makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

B. Değerlendirme

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

13. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

14. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin yargılamanın süresi tespit edilirken sürenin başlangıç tarihi olarak davanın ikame edildiği tarih; sürenin sona erdiği tarih olarak -çoğu zaman icra aşamasını da kapsayacak şekilde- yargılamanın sona erdiği tarih, yargılaması devam eden davalar yönünden ise Anayasa Mahkemesinin makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin şikâyetle ilgili kararını verdiği tarih esas alınır (Güher Ergun ve diğerleri, B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 50-52).

15. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin yargılama süresinin makul olup olmadığı değerlendirilirken yargılamanın karmaşıklığı ve kaç dereceli olduğu, tarafların ve ilgili makamların yargılama sürecindeki tutumu ve başvurucunun yargılamanın süratle sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği gibi hususlar dikkate alınır (Güher Ergun ve diğerleri, §§ 41-45).

16. Anılan ilkeler ve Anayasa Mahkemesinin benzer başvurularda verdiği kararlar dikkate alındığında 5 yıl 5 aylık yargılama süresinin makul olmadığı sonucuna varmak gerekir.

17. Açıklanan gerekçelerle Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

3. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

18. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"(1) Esas inceleme sonunda, başvurucunun hakkının ihlal edildiğine ya da edilmediğine karar verilir. İhlal kararı verilmesi hâlinde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yapılması gerekenlere hükmedilir…

(2) Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvurucu lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir."

19. Başvurucu, ihlalin tespiti talebinde bulunmuştur.

20. Somut olayda makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği sonucuna varılmıştır.

21. Başvurucu tarafından manevi tazminat talebinde bulunulmadığından tazminata hükmedilmemiştir.

22. Dosyadaki belgelerden tespit edilen 364,60 TL harç ve 3.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 3.364,60 TL yargılama giderinin başvurucuya ödenmesine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. 364,60 TL harç ve 3.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 3.364,60 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

D. Ödemelerin, kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

E. Kararın bir örneğinin bilgi için İstanbul Anadolu 3. Tüketici Mahkemesine (E.2013/341, K.2015/1026) GÖNDERİLMESİNE,

F. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 19/11/2020 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

MEHTAP ÇEKEMCİ

B. No: 2019/27298 | Karar tarihi: 19.11.2020

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2019/27298

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

MEHTAP ÇEKEMCİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2019/27298)

Karar Tarihi: 19/11/2020

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Kadir ÖZKAYA

Üyeler : Engin YILDIRIM

M. Emin KUZ

Rıdvan GÜLEÇ

Yıldız SEFERİNOĞLU

Raportör : Selçuk KILIÇ

Başvurucu : Mehtap ÇEKEMCİ

Vekili : Av. Adil ANLAMA

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, işe iade davasında yargılamanın uzun sürmesi nedeniyle makul sürede yargılanma ve çalışma haklarının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 2/8/2019 tarihinde yapılmıştır.

3. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

4. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

5. Bölüm Başkanı tarafından başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

6. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir.

Bakanlık görüş bildirmemiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

7. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle olaylar özetle şöyledir:

8. Başvurucunun iş akdi 30/11/2015 tarihinde feshedilmiş, başvurucu feshin geçersiz ve haksız olduğunun tespiti ile işe iadesine karar verilmesi istemiyle 23/12/2015 tarihinde İstanbul Anadolu 8. İş Mahkemesinde (Mahkeme) dava açmıştır.

9. Mahkemece 13/7/2017 tarihinde davanın kabulüne ve başvurucunun işe iadesine karar verilmiştir.

10. Davalı tarafından yapılan istinaf başvurusu, İstanbul Bölge Adliye Mahkemesi 29. Hukuk Dairesinin (Bölge Adliye Mahkemesi) 23/10/2018 tarihli kararı ile reddedilmiştir.

11. Söz konusu karara karşı davalı tarafından temyiz başvurusunda bulunulmuş, Bölge Adliye Mahkemesinin 14/1/2019 tarihli ek kararı ile temyiz talebinin süreden reddine karar verilmiştir. Anılan karara karşı yapılan temyiz başvurusu da Yargıtay 9. Hukuk Dairesinin 18/6/2019 tarihli kararı ile reddedilerek kararın onanmasına hükmedilmiştir.

12. Nihai karar 9/7/2019 tarihinde tebliğ edilmiş, başvurucu 2/8/2019 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

13. Mahkemenin 19/11/2020 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Makul Sürede Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

1. Başvurucunun İddiaları

14. Başvurucu, bireysel başvuru konusu yargılamanın uzun sürmesi nedeniyle makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

2. Değerlendirme

a. Kabul Edilebilirlik Yönünden

15. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

b. Esas Yönünden

16. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin yargılamanın süresi tespit edilirken sürenin başlangıç tarihi olarak davanın ikame edildiği tarih; sürenin sona erdiği tarih olarak -çoğu zaman icra aşamasını da kapsayacak şekilde- yargılamanın sona erdiği tarih, yargılaması devam eden davalar yönünden ise Anayasa Mahkemesinin makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin şikâyetle ilgili kararını verdiği tarih esas alınır (Güher Ergun ve diğerleri, B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 50-52).

17. İş mahkemeleri nezdinde görülen davalarda yargılama süresinin makul olup olmadığı değerlendirilirken yargılamanın karmaşıklığı ve kaç dereceli olduğu, tarafların ve ilgili makamların yargılama sürecindeki tutumu ve başvurucunun yargılamanın süratle sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği gibi hususlar dikkate alınır (Nesrin Kılıç, B. No:

2013/772, 7/11/2013, § 58).

18. Anılan ilkeler ve Anayasa Mahkemesinin benzer başvurularda verdiği kararlar dikkate alındığında 3 yıl 5 aylık yargılama süresinin makul olmadığı sonucuna varmak gerekir.

19. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

B. Çalışma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

1. Başvurucunun İddiaları

20. Başvurucu, yargılamanın uzun sürmesi nedeniyle işe dönmesinin çok geciktiğini, mağdur olduğunu belirterek çalışma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

2. Değerlendirme

21. Anayasa'nın 148. maddesinin üçüncü fıkrası ile 30/2/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 45. maddesinin (1) numaralı fıkrasına göre bireysel başvurunun incelenebilmesi için kamu gücü tarafından ihlal edildiği iddia edilen hakkın Anayasa'da güvence altına alınmış olmasının yanı sıra Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi (Sözleşme) ve Türkiye'nin taraf olduğu Sözleşme'ye ek protokoller kapsamına da girmesi gerekir. Anayasa ve Sözleşme'nin ortak koruma alanı dışında kalan hak ihlali iddiasını içeren başvurular bireysel başvurunun kapsamında değildir (Onurhan Solmaz, B. No: 2012/1049, 26/3/2013, § 18).

22. Bireyin dilediği alanda çalışma özgürlüğü ve çalışma hakkı Anayasa'nın 48. ve 49. maddelerinde güvence altına alınmış olmakla birlikte Sözleşme'de düzenlenen haklardan değildir. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi de kamu hizmetine girme ya da dilediği kamu görevinde çalışma hakkının Sözleşme'de ya da protokollerinde korunan bir hak olmadığını açıkça ifade etmektedir (Serkan Acar, B. No: 2013/1613, 2/10/2013, § 24).

23. Somut olayda, başvurucunun başvuru dilekçesinde ifade ettiği şekliyle ihlal edildiğini ileri sürdüğü çalışma hürriyeti ve hakkının Anayasa ve Sözleşme ile Türkiye'nin taraf olduğu ek protokollerin ortak koruma alanına girmediği anlaşılmıştır.

24. Açıklanan gerekçelerle başvurunun konu bakımından yetkisizlik nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

C. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

25. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"(1) Esas inceleme sonunda, başvurucunun hakkının ihlal edildiğine ya da edilmediğine karar verilir. İhlal kararı verilmesi hâlinde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yapılması gerekenlere hükmedilir…

(2) Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvurucu lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir."

26. Başvurucu, ihlalin tespitine ve 100.000 TL maddi ve 100.000 TL manevi tazminata karar

verilmesi talebinde bulunmuştur.

27. Somut olayda makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği sonucuna varılmıştır.

28. İhlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararları karşılığında başvurucuya net 4.000 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

29. Anayasa Mahkemesinin maddi tazminata hükmedebilmesi için başvurucunun uğradığını iddia ettiği maddi zarar ile tespit edilen ihlal arasında illiyet bağı bulunmalıdır. Talepte bulunan başvurucunun bu konuda herhangi bir belge sunmamış olması nedeniyle maddi tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

30. Dosyadaki belgelerden tespit edilen 364,60 TL harç ve 3.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 3.364,60 TL yargılama giderinin başvurucuya ödenmesine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Çalışma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın konu bakımından yetkisizlik nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Başvurucuya net 4.000 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE, tazminata ilişkin diğer taleplerin REDDİNE,

D. 364,60 TL harç ve 3.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 3.364,60 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

E. Ödemenin, kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

F. Kararın bir örneğinin bilgi için İstanbul Anadolu 8. İş Mahkemesine (E.2015/781, K.2017/354) GÖNDERİLMESİNE,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 19/11/2020 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

ABUZER YALÇIN

B. No: 2019/28441 | Karar tarihi: 19.11.2020

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2019/28441

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

ABUZER YALÇIN BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2019/28441)

Karar Tarihi: 19/11/2020

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Kadir ÖZKAYA

Üyeler : Engin YILDIRIM

M. Emin KUZ

Rıdvan GÜLEÇ

Yıldız SEFERİNOĞLU

Raportör : Tuğba TUNA IŞIK

Başvurucu : Abuzer YALÇIN

Vekili : Av. Mehmet KISAYOL

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, hukuk davasında yargılamanın uzun sürmesi nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvurular 7/8/2019 ve 13/9/2019 tarihlerinde yapılmıştır.

3. Başvurular, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

4. Komisyonca başvuruların kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

5. 2019/32473 sayılı başvurunun 2019/28441 sayılı başvuru ile kişi yönünden hukuki irtibat bulunması sebebiyle 2019/32473 sayılı başvurunun kapatılmasına, incelemenin 2019/28441 sayılı başvuru üzerinden yapılmasına karar verilmiştir.

5. Bölüm Başkanı tarafından başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

6. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

7. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

8. Başvurucunun 9/7/2014 tarihinde Adıyaman 1. Asliye Hukuk Mahkemesinde açtığı dava, bağlantı bulunması sebebiyle 8/1/2014 tarihinde açılmış olan ve davalısı olduğu Adıyaman 2. Asliye Hukuk Mahkemesindeki dava ile birleştirilmiştir. Söz konusu davanın yargılaması devam etmektedir. Başvurucu, yargılamanın uzun sürmesi nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasıyla Anayasa Mahkemesine bireysel başvuruda bulunmuştur.

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

9. Mahkemenin 19/11/2020 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

10. Başvurucu, uzun süren yargılama nedeniyle makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

B. Değerlendirme

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

11. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

12. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin yargılamanın süresi tespit edilirken sürenin başlangıç tarihi olarak davanın ikame edildiği tarih; sürenin sona erdiği tarih olarak -çoğu zaman icra aşamasını da kapsayacak şekilde- yargılamanın sona erdiği tarih, yargılaması devam eden davalar yönünden ise Anayasa Mahkemesinin makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin şikâyetle ilgili kararını verdiği tarih esas alınır (Güher Ergun ve diğerleri, B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 50, 52).

13. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin yargılama süresinin makul olup olmadığı değerlendirilirken yargılamanın karmaşıklığı ve kaç dereceli olduğu, tarafların ve ilgili makamların yargılama sürecindeki tutumu ve başvurucunun yargılamanın süratle sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği gibi hususlar dikkate alınır (Güher Ergun ve diğerleri, §§ 41, 45).

14. Anılan ilkeler ve Anayasa Mahkemesinin benzer başvurularda verdiği kararlar dikkate alındığında 6 yıl 10 aylık yargılama süresinin makul olmadığı sonucuna varmak gerekir.

15. Açıklanan gerekçelerle Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

3. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

16. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri

Hakkında Kanun'un 50. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"(1) Esas inceleme sonunda, başvurucunun hakkının ihlal edildiğine ya da edilmediğine karar verilir. İhlal kararı verilmesi hâlinde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yapılması gerekenlere hükmedilir. …

(2) Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvurucu lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir."

17. Başvurucu ihlalin tespiti ile 50.000 TL manevi tazminata karar verilmesi talebinde bulunmuştur.

18. Somut olayda makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği sonucuna varılmıştır.

19. İhlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararı karşılığında başvurucuya net 12.000 TL manevi tazminat ödenmesine, fazlaya ilişkin talebin reddine karar verilmesi gerekir.

20. Dosyadaki belgelerden tespit edilen 729,2 TL harç ve 3.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 3.729,2 TL yargılama giderinin başvurucuya ödenmesine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Başvurucuya net 12.000 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE, tazminata ilişkin diğer taleplerin REDDİNE,

D. 729,2 TL harç ve 3.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 3.729,2 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

E. Ödemelerin, kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihlerinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

F. Kararın bir örneğinin bilgi için Adıyaman 2. Asliye Hukuk Mahkemesine (E.2019/72) GÖNDERİLMESİNE,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 19/11/2020 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

ERDAL ÇELİK

B. No: 2019/28802 | Karar tarihi: 19.11.2020

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2019/28802

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

ERDAL ÇELİK BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2019/28802)

Karar Tarihi: 19/11/2020

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Kadir ÖZKAYA

Üyeler : Engin YILDIRIM

M. Emin KUZ

Rıdvan GÜLEÇ

Yıldız SEFERİNOĞLU

Raportör : Selçuk KILIÇ

Başvurucu : Erdal ÇELİK

Vekili : Av. Güvenç Mehmet UZUN

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, hukuk davasında delillerin değerlendirilmesinde ve hukuk kurallarının uygulanmasında hata yapılarak adil olmayan karar verilmesi ve uzun yargılama nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 22/8/2019 tarihinde yapılmıştır.

3. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

4. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

5. Bölüm Başkanı tarafından başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

6. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık görüş bildirmemiştir

III. OLAY VE OLGULAR

7. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

8. Başvurucu 25/11/2014 tarihinde İstanbul 8. İş Mahkemesinde (Mahkeme) işçi ile işveren ilişkisinden kaynaklanan alacak davası açmıştır. Mahkemece 14/3/2017 tarihinde davanın kısmen kabulüne karar verilmiştir.

9. Mahkemenin söz konusu kararı, İstanbul Bölge Adliye Mahkemesi 32. Hukuk Dairesinin 27/6/2019 tarihli kararı ile kaldırılmış ve davanın kısmen reddine, kısmen konusu kalmadığından karar verilmesine yer olmadığına miktar itibariyle kesin olarak karar verilmiştir.

10. Başvurucu, delillerin değerlendirilmesi ve hukuk kurallarının uygulanmasında hata yapılarak adil olmayan bir karar verilmesi ve yargılamanın uzun sürmesi nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasıyla süresinde bireysel başvuruda bulunmuştur. Başvurucu ayrıca, dava değerinin temyiz için belirlenen miktar sınırının altında kalması nedeniyle temyiz isteminde bulunulmasına imkân vermeyen 12/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 362. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (a) bendinin iptalini talep etmiştir.

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

11. Mahkemenin 19/11/2020 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. 6100 Sayılı Kanun'un 362. Maddesinin (1) Numaralı Fıkrasının (a) Bendinin İptal Edilmesi Gerektiğine İlişkin iddia

1. Başvurucunun İddiaları

12. Başvurucu, temyiz için miktar sınırını belirten 6100 sayılı Kanun'un 362. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (a) bendinin Anayasa'ya aykırı olduğunu iddia ederek iptalini talep etmiştir.

2. Değerlendirme

13. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 45. maddesinin (3) numaralı fıkrasında yasama işlemleri ile düzenleyici idari işlemlerin doğrudan bireysel başvuru konusu yapılamayacağı düzenlenmiştir. Bir yasama işleminin, temel hak ve özgürlüğün ihlaline neden olması durumunda doğrudan yasama işlemi aleyhine değil ancak yasama işleminin uygulanması mahiyetindeki işlem, eylem ve ihmallere karşı bireysel başvuru yapılabilir (Süleyman Erte, B. No: 2013/469, 16/4/2013, § 17; Serkan Acar, B. No: 2013/1613, 2/10/2013, § 37).

14. Somut olayda başvurucu, yasama işlemlerinin Anayasa'ya aykırı olduğu ve iptal edilmesi gerektiği iddiasıyla bireysel başvuruda bulunmuştur. Bireysel başvuru kapsamında, yasama işlemlerinin doğrudan ve soyut olarak Anayasa'ya aykırı olduğu iddiasıyla Anayasa Mahkemesine başvuru yapılamaz.

15. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin konu bakımından yetkisizlik nedeniyle kabul edilemez olduğuna

karar verilmesi gerekir.

B. Makul Sürede Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

1. Başvurucunun İddiaları

16. Başvurucu, uzun süren yargılama nedeniyle makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

2. Değerlendirme

a. Kabul Edilebilirlik Yönünden

17. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

b. Esas Yönünden

18. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin yargılamanın süresi tespit edilirken sürenin başlangıç tarihi olarak davanın ikame edildiği tarih; sürenin sona erdiği tarih olarak -çoğu zaman icra aşamasını da kapsayacak şekilde- yargılamanın sona erdiği tarih, yargılaması devam eden davalar yönünden ise Anayasa Mahkemesinin makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin şikâyetle ilgili kararını verdiği tarih esas alınır (Güher Ergun ve diğerleri, B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 50-52).

19. İş mahkemeleri nezdinde görülen davalarda yargılama süresinin makul olup olmadığı değerlendirilirken yargılamanın karmaşıklığı ve kaç dereceli olduğu, tarafların ve ilgili makamların yargılama sürecindeki tutumu ve başvurucunun yargılamanın süratle sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği gibi hususlar dikkate alınır (Nesrin Kılıç, B. No: 2013/772, 7/11/2013, § 58).

20. Anılan ilkeler ve Anayasa Mahkemesinin benzer başvurularda verdiği kararlar dikkate alındığında 4 yıl 7 aylık yargılama süresinin makul olmadığı sonucuna varmak gerekir.

21. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

C. Diğer İhlal İddiaları

22. Başvurucu, delillerin değerlendirilmesi ve hukuk kurallarının uygulanmasında hata yapılarak adil olmayan bir karar verilmesi nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Başvurucunun belirtilen şikâyetleri yönünden açık bir ihlalin bulunmadığı değerlendirildiğinden başvurunun diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin başvurunun bu kısmının açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekmektedir.

D. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

23. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"(1) Esas inceleme sonunda, başvurucunun hakkının ihlal edildiğine ya da edilmediğine karar verilir. İhlal kararı verilmesi hâlinde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yapılması gerekenlere hükmedilir…

(2) Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan

kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvurucu lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir.”

24. Başvurucu; ihlalin tespiti, yargılamanın yenilenmesi ve takdir edilecek miktarda tazminata karar verilmesi talebinde bulunmuştur.

25. Somut olayda, makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği sonucuna varılmıştır.

26. İhlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararları karşılığında başvurucuya net 10.400 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

27. Dosyadaki belgelerden tespit edilen 364,60 TL harç ve 3.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 3.364,60 TL yargılama giderinin başvurucuya ödenmesine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. 6100 sayılı Kanun'un 362. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (a) bendinin iptal edilmesi gerektiğine ilişkin iddianın konu bakımından yetkisizlik nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

3. Diğer ihlal iddialarının açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Başvurucuya net 10.400 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE,

D. 364,60 TL harç ve 3.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 3.364,60 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

E. Ödemelerin, kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

F. Kararın bir örneğinin bilgi için İstanbul 8. İş Mahkemesine (E.2014/905, K.2017/127) GÖNDERİLMESİNE,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 19/11/2020 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

ŞERİF ÜNAL

B. No: 2019/29377 | Karar tarihi: 19.11.2020

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2019/29377

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

ŞERİF ÜNAL BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2019/29377)

Karar Tarihi: 19/11/2020

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Kadir ÖZKAYA

Üyeler : Engin YILDIRIM

M. Emin KUZ

Rıdvan GÜLEÇ

Yıldız SEFERİNOĞLU

Raportör : Selçuk KILIÇ

Başvurucu : Şerif ÜNAL

Vekili : Av. Mustafa Çağrı YAYLA

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, hukuk davasında delillerin değerlendirilmesinde ve hukuk kurallarının uygulanmasında hata yapılarak adil olmayan karar verilmesi ve uzun yargılama nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 6/8/2019 tarihinde yapılmıştır.

3. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

4. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

5. Bölüm Başkanı tarafından başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

6. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık görüş bildirmemiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

7. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

8. Başvurucunun 4/4/2012 tarihinde açtığı alacak davası, Gümüşhane Asliye Hukuk Mahkemesinin (Mahkeme) 8/10/2013 tarihli kararıyla kabul edilmiştir. Söz konusu karar, Yargıtay 15. Hukuk Dairesinin (Daire) 12/10/2015 tarihli kararı ile bozulmuştur.

9. Mahkemece bozma kararına uyularak 16/5/2017 tarihinde davanın reddine karar verilmiştir. Karar, Dairenin 16/4/2018 tarihli kararı ile onanmış; kararın düzeltilmesi istemi de Dairenin 29/5/2019 tarihli kararı ile reddedilerek karar kesinleşmiştir.

10. Başvurucu, delillerin değerlendirilmesi ve hukuk kurallarının uygulanmasında hata yapılarak adil olmayan bir karar verilmesi ve yargılamanın uzun sürmesi nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasıyla süresinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

11. Mahkemenin 19/11/2020 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Makul Sürede Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

1. Başvurucunun İddiaları

12. Başvurucu, uzun süren yargılama nedeniyle makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

2. Değerlendirme

a. Kabul Edilebilirlik Yönünden

13. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

b. Esas Yönünden

14. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin yargılamanın süresi tespit edilirken sürenin başlangıç tarihi olarak davanın ikame edildiği tarih; sürenin sona erdiği tarih olarak -çoğu zaman icra aşamasını da kapsayacak şekilde- yargılamanın sona erdiği tarih, yargılaması devam eden davalar yönünden ise Anayasa Mahkemesinin makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin şikâyetle ilgili kararını verdiği tarih esas alınır (Güher Ergun ve diğerleri, B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 50-52).

15. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin yargılama süresinin makul olup olmadığı değerlendirilirken yargılamanın karmaşıklığı ve kaç dereceli olduğu, tarafların ve ilgili makamların yargılama sürecindeki tutumu ve başvurucunun yargılamanın süratle sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği gibi hususlar dikkate alınır (Güher Ergun ve diğerleri, §§ 41-45).

16. Anılan ilkeler ve Anayasa Mahkemesinin benzer başvurularda verdiği kararlar dikkate alındığında 7 yıl 1 aylık yargılama süresinin makul olmadığı sonucuna varmak gerekir.

17. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

B. Diğer İhlal İddiaları

18. Başvurucu, delillerin değerlendirilmesi ve hukuk kurallarının uygulanmasında hata yapılarak adil olmayan bir karar verilmesi nedeniyle adil yargılanma hakkının ve angarya yasağı ilkesinin ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Başvurucunun belirtilen şikâyetleri yönünden açık bir ihlalin bulunmadığı değerlendirildiğinden başvurunun diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin başvurunun bu kısmının açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekmektedir.

C. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

19. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"(1) Esas inceleme sonunda, başvurucunun hakkının ihlal edildiğine ya da edilmediğine karar verilir. İhlal kararı verilmesi hâlinde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yapılması gerekenlere hükmedilir…

(2) Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvurucu lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir."

20. Başvurucu, ihlalin tespiti ve 500.000 TL tazminata karar verilmesi talebinde bulunmuştur.

21. Somut olayda makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği sonucuna varılmıştır.

22. İhlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararları karşılığında başvurucuya net 12.000 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

23. Dosyadaki belgelerden tespit edilen 364,60 TL harç ve 3.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 3.364,60 TL yargılama giderinin başvurucuya ödenmesine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Diğer ihlal iddialarının açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Başvurucuya net 12.000 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE, tazminata ilişkin diğer taleplerin REDDİNE,

D. 364,60 TL harç ve 3.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 3.364,60 TL yargılama

giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

E. Ödemenin, kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

F. Kararın bir örneğinin bilgi için Gümüşhane Asliye Hukuk Mahkemesine (E.2017/12, K.2017/270) GÖNDERİLMESİNE,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 19/11/2020 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

GÖKTÜRK MİMARLIK İNŞAAT TURİZM SANAYİ VE TİCARET LTD. ŞTİ.

B. No: 2019/30235 | Karar tarihi: 19.11.2020

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2019/30235

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

GÖKTÜRK MİMARLIK İNŞAAT TURİZM SANAYİ VE TİCARET LTD. ŞTİ. BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2019/30235)

Karar Tarihi: 19/11/2020

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Kadir ÖZKAYA

Üyeler : Engin YILDIRIM

M. Emin KUZ

Rıdvan GÜLEÇ

Yıldız SEFERİNOĞLU

Raportör : Tuğba TUNA IŞIK

Başvurucu : Göktürk Mimarlık İnşaat Turizm Sanayi ve Ticaret Ltd. Şti.

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, hukuk davasında delillerin değerlendirilmesi ve hukuk kurallarının uygulanmasında hata yapılarak adil olmayan karar verilmesi ve uzun yargılama nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 26/8/2019 tarihinde yapılmıştır.

3. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

4. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

5. Bölüm Başkanı tarafından başvuruların kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

6. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün 71. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca başvurunun içtihadın oluştuğu alana ilişkin olduğu değerlendirilerek Bakanlık cevabı beklenmeden incelenmesine karar verilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

7. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

8. Başvurucunun 9/12/2011 tarihinde açtığı davada yargısal süreç, Yargıtay 19. Hukuk Dairesinin 21/6/2019 tarihli onama kararıyla sona ermiştir. Başvurucu, delillerin değerlendirilmesi ve hukuk kurallarının uygulanmasında hata yapılarak adil olmayan karar verilmesi ve yargılamanın uzun sürmesi nedeniyle adil yargılanma hakkının ve diğer anayasal haklarının ihlal edildiği iddiasıyla Anayasa Mahkemesine 26/8/2019 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

9. Mahkemenin 19/11/2020 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Makul Sürede Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

1. Başvurucunun İddiaları

10. Başvurucu, uzun süren yargılama nedeniyle makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

2. Değerlendirme

a. Kabul Edilebilirlik Yönünden

11. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

b. Esas Yönünden

12. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin yargılamanın süresi tespit edilirken sürenin başlangıç tarihi olarak davanın ikame edildiği tarih; sürenin sona erdiği tarih olarak -çoğu zaman icra aşamasını da kapsayacak şekilde- yargılamanın sona erdiği tarih, yargılaması devam eden davalar yönünden ise Anayasa Mahkemesinin makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin şikâyetle ilgili kararını verdiği tarih esas alınır (Güher Ergun ve diğerleri, B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 50, 52).

13. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin yargılama süresinin makul olup olmadığı değerlendirilirken yargılamanın karmaşıklığı ve kaç dereceli olduğu, tarafların ve ilgili makamların yargılama sürecindeki tutumu ve başvurucunun yargılamanın süratle sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği gibi hususlar dikkate alınır (Güher Ergun ve diğerleri, §§ 41, 45).

14. Anılan ilkeler ve Anayasa Mahkemesinin benzer başvurularda verdiği kararlar dikkate alındığında 7 yıl 6 aylık yargılama süresinin makul olmadığı sonucuna varmak gerekir.

15. Açıklanan gerekçelerle Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

B. Diğer İhlal İddiaları

16. Başvurucu, delillerin değerlendirilmesi ve hukuk kurallarının uygulanmasında hata yapılarak adil olmayan karar verilmesi nedeniyle adil yargılanma hakkının ve diğer anayasal haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Başvurucunun belirtilen şikâyetleri yönünden açık bir ihlalin bulunmadığı değerlendirildiğinden başvurunun diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekmektedir.

C. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

17. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"(1) Esas inceleme sonunda, başvurucunun hakkının ihlal edildiğine ya da edilmediğine karar verilir. İhlal kararı verilmesi hâlinde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yapılması gerekenlere hükmedilir…

(2) Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvurucu lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir."

18. Başvurucu, "uzun yargılama sonucunda verilen kararın katlanmış olduğu masraf, zaman ve emek kaybı zararına zarar kattığını" belirtmiş ve başvuru formunun sonuç kısmında yeniden yargılama yapılmasına veya doğan zararların giderilmesi için lehe tazminata karar verilmesi talebinde bulunmuştur. Başvuru formundan başvurucunun makul sürede yargılanma hakkının ihlali nedeniyle manevi tazminat talebinin bulunmadığı sonucuna varılmıştır.

19. Somut olayda makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği sonucuna varılmıştır.

20. Anayasa Mahkemesinin maddi tazminata hükmedebilmesi için başvurucunun uğradığını iddia ettiği maddi zarar ile tespit edilen ihlal arasında illiyet bağı bulunmalıdır. Tespit edilen ihlalle maddi zarar arasında illiyet bağı bulunmadığından maddi tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

21. Dosyadaki belgelerden tespit edilen 364,60 TL harçtan oluşan yargılama giderinin başvurucuya ödenmesine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Diğer ihlal iddialarının açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Başvurucunun maddi tazminat talebinin REDDİNE,

D. 364,60 TL harçtan oluşan yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

E. Ödemenin, kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

F. Kararın bir örneğinin bilgi için Samsun Asliye Ticaret Mahkemesine (E.2017/651, K.2017/1183) GÖNDERİLMESİNE,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 19/11/2020 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

HAVVA SELÇUK VE DİĞERLERİ

B. No: 2019/30641 | Karar tarihi: 19.11.2020

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2019/30641

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

HAVVA SELÇUK VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2019/30641)

Karar Tarihi: 19/11/2020

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Kadir ÖZKAYA

Üyeler : Engin YILDIRIM

M. Emin KUZ

Rıdvan GÜLEÇ

Yıldız SEFERİNOĞLU

Raportör : Tuğba TUNA IŞIK

Başvurucular : 1. Havva SELÇUK

2. Hilmi SELÇUK

3. Recep SELÇUK

4. Sayime ERTUĞ

5. Şaban SELÇUK

Başvurucular Vekili : Av. Murat AKÇA

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, hukuk davasında delillerin değerlendirilmesi ve hukuk kurallarının uygulanmasında hata yapılarak adil olmayan karar verilmesi ve uzun yargılama nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 28/8/2019 tarihinde yapılmıştır.

3. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

4. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

5. Bölüm Başkanı tarafından başvuruların kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

6. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün 71. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca başvurunun içtihadın oluştuğu alana ilişkin olduğu değerlendirilerek Bakanlık cevabı beklenmeden incelenmesine karar verilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

7. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

8. Başvuruculardan Şaban Selçuk, Recep Selçuk ile diğer başvurucuların murislerinin 20/10/2010 tarihinde açtıkları davanın yargılaması 11/6/2019 tarihinde tamamlanmıştır. Başvurucular, delillerin değerlendirilmesi ve hukuk kurallarının uygulanmasında hata yapılarak adil olmayan karar verilmesi ile yargılamanın uzun sürmesi nedeniyle adil yargılanma hakkının ve diğer anayasal haklarının ihlal edildiği iddiasıyla bireysel başvuruda bulunmuştur.

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

9. Mahkemenin 19/11/2020 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Makul Sürede Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

1. Başvurucuların İddiaları

10. Başvurucular, uzun süren yargılama nedeniyle makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

2. Değerlendirme

a. Kabul Edilebilirlik Yönünden

11. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

b. Esas Yönünden

12. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin yargılamanın süresi tespit edilirken sürenin başlangıç tarihi olarak davanın ikame edildiği tarih; sürenin sona erdiği tarih olarak -çoğu zaman icra aşamasını da kapsayacak şekilde- yargılamanın sona erdiği tarih, yargılaması devam eden davalar yönünden ise Anayasa Mahkemesinin makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin şikâyetle ilgili kararını verdiği tarih esas alınır (Güher Ergun ve diğerleri, B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 50, 52).

13. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin yargılama süresinin makul olup olmadığı değerlendirilirken yargılamanın karmaşıklığı ve kaç dereceli olduğu, tarafların ve ilgili makamların yargılama sürecindeki tutumu ve başvurucunun yargılamanın süratle sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği gibi hususlar dikkate alınır (Güher Ergun ve diğerleri, §§ 41, 45).

14. Anılan ilkeler ve Anayasa Mahkemesinin benzer başvurularda verdiği kararlar dikkate alındığında 8 yıl 7 aylık yargılama süresinin makul olmadığı sonucuna varmak gerekir.

15. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

B. Diğer İhlal İddiaları

16. Başvurucular, delillerin değerlendirilmesi ve hukuk kurallarının uygulanmasında hata yapılarak adil olmayan karar verilmesi nedeniyle adil yargılanma hakkının ve diğer anayasal haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Başvuruculaların belirtilen şikâyetleri yönünden açık bir ihlalin bulunmadığı değerlendirildiğinden başvurunun diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekmektedir.

C. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

17. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"(1) Esas inceleme sonunda, başvurucunun hakkının ihlal edildiğine ya da edilmediğine karar verilir. İhlal kararı verilmesi hâlinde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yapılması gerekenlere hükmedilir…

(2) Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvurucu lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir."

18. Başvurucular, ihlalin tespiti ile 20.000 TL manevi ve 69.618,89 TL maddi tazminata karar verilmesi talebinde bulunmuştur.

19. Somut olayda makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği sonucuna varılmıştır.

20. İhlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararları karşılığında net 5.000 TL manevi tazminatın başvuruculardan Recep Selçuk ve Şaban Selçuk'a ayrı ayrı, net 1.875 TL manevi tazminatın Hilmi Selçuk ve Sayime Ertuğ'a ayrı ayrı, net 1.250 TL manevi tazminatın Havva Selçuk'a ödenmesine, tazminata ilişkin diğer taleplerin reddine karar verilmesi gerekir.

21. Anayasa Mahkemesinin maddi tazminata hükmedebilmesi için başvuruculaların uğradıklarını iddia ettikleri maddi zarar ile tespit edilen ihlal arasında illiyet bağı bulunmalıdır. Başvuruculaların bu konuda herhangi bir belge sunmamış olması nedeniyle maddi tazminat taleplerinin reddine karar verilmesi gerekir.

22. Dosyadaki belgelerden tespit edilen 364,60 TL harç ve 3.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 3.364,60 TL yargılama giderinin başvuruculara müştereken ödenmesine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Diğer ihlal iddialarının açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. 5.000 TL manevi tazminatın başvuruculardan Recep Selçuk ve Şaban Selçuk'a AYRI AYRI, 1.875 TL manevi tazminatın Hilmi Selçuk ve Sayime Ertuğ'a AYRI AYRI, 1.250 TL manevi tazminatın Havva Selçuk'a ÖDENMESİNE, tazminata ilişkin diğer taleplerin REDDİNE,

D. 364,60 TL harç ve 3.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 3.364,60 TLyargılama giderininbaşvuruculara MÜŞTEREKEN ÖDENMESİNE,

E. Ödemenin, kararın tebliğini takiben başvuruculaın Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

F. Kararın bir örneğinin bilgi için Sapanca Asliye Hukuk Mahkemesine (E.2017/201, K.2017/273) GÖNDERİLMESİNE,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 19/11/2020 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

HALİT GÜLDEN

B. No: 2019/37205 | Karar tarihi: 19.11.2020

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2019/37205

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

HALİT GÜLDEN BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2019/37205)

Karar Tarihi: 19/11/2020

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Kadir ÖZKAYA

Üyeler : Engin YILDIRIM

M. Emin KUZ

Rıdvan GÜLEÇ

Yıldız SEFERİNOĞLU

Raportör : Tuğba TUNA IŞIK

Başvurucu : Halit GÜLDEN

Vekili : Av. Esra GÜRBÜZ KANDIRALI

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, hukuk davasında delillerin değerlendirilmesinde ve hukuk kurallarının uygulanmasında hata yapılarak adil olmayan karar verilmesi ve yargılamanın uzun sürmesi nedenleriyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 7/11/2019 tarihinde yapılmıştır.

3. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

4. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

5. Bölüm Başkanı tarafından başvuruların kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

6. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

7. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

8. Başvurucunun 28/3/2011 tarihinde açtığı davanın yargılaması Yargıtay tarafından bozulması nedeniyle devam etmektedir. Başvurucu, delillerin değerlendirilmesi ve hukuk kurallarının uygulanmasında hata yapılarak adil olmayan karar verilmesi ve yargılamanın uzun sürmesi nedenleriyle adil yargılanma hakkının ve diğer anayasal haklarının ihlal edildiği iddiasıyla Anayasa Mahkemesine bireysel başvuruda bulunmuştur.

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

9. Mahkemenin 19/11/2020 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Makul Sürede Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

1. Başvurucunun İddiaları

10. Başvurucu, uzun süren yargılama nedeniyle makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

2. Değerlendirme

a. Kabul Edilebilirlik Yönünden

11. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

b. Esas Yönünden

12. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin yargılamanın süresi tespit edilirken sürenin başlangıç tarihi olarak davanın ikame edildiği tarih; sürenin sona erdiği tarih olarak -çoğu zaman icra aşamasını da kapsayacak şekilde- yargılamanın sona erdiği tarih, yargılaması devam eden davalar yönünden ise Anayasa Mahkemesinin makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin şikâyetle ilgili kararını verdiği tarih esas alınır (Güher Ergun ve diğerleri, B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 50, 52).

13. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin yargılama süresinin makul olup olmadığı değerlendirilirken yargılamanın karmaşıklığı ve kaç dereceli olduğu, tarafların ve ilgili makamların yargılama sürecindeki tutumu ve başvurucunun yargılamanın süratle sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği gibi hususlar dikkate alınır (Güher Ergun ve diğerleri, §§ 41, 45).

14. Anılan ilkeler ve Anayasa Mahkemesinin benzer başvurularda verdiği kararlar dikkate alındığında 9 yıl 7 aylık yargılama süresinin makul olmadığı sonucuna varmak gerekir.

15. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

B. Diğer İhlal İddiaları

16. Başvurucu, delillerin değerlendirilmesi ve hukuk kurallarının uygulanmasında hata yapılarak adil olmayan karar verilmesi nedeniyle adil yargılanma hakkının ve diğer anayasal

haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Başvurucunun belirtilen şikâyetleri yönünden yargılamanın devam ettiği değerlendirildiğinden başvurunun diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin başvuru yollarının tüketilmemiş olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekmektedir.

C. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

17. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"(1) Esas inceleme sonunda, başvurucunun hakkının ihlal edildiğine ya da edilmediğine karar verilir. İhlal kararı verilmesi hâlinde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yapılması gerekenlere hükmedilir…

(2) Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvurucu lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir."

18. Başvurucu, ihlalin tespiti ile maddi zararının karşılanmasına karar verilmesi talebinde bulunmuştur. Başvurucunun manevi tazminat talebi bulunmamaktadır.

19. Somut olayda makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği sonucuna varılmıştır. Başvurucu manevi tazminat talebinde bulunmadığından manevi tazminata hükmedilmemiştir.

20. Anayasa Mahkemesinin maddi tazminata hükmedebilmesi için başvuruculların uğradıklarını iddia ettikleri maddi zarar ile tespit edilen ihlal arasında illiyet bağı bulunmalıdır. Tespit edilen ihlalle maddi zarar arasında illiyet bağı bulunmadığından maddi tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

21. Dosyadaki belgelerden tespit edilen 364,60 TL harç ve 3.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 3.364,60 TL yargılama giderinin başvurucuya ödenmesine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Diğer ihlal iddialarının başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Başvurucunun maddi tazminat talebinin REDDİNE,

D. 364,60 TL harç ve 3.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 3.364,60 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

E. Ödemenin, kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru

tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

F. Kararın bir örneğinin bilgi için İstanbul Anadolu 11. İş Mahkemesine (E.2017/445, K.2019/12) GÖNDERİLMESİNE,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 19/11/2020 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

ZEKİ DEMİR

B. No: 2015/16719 | Karar tarihi: 02.12.2020

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2015/16719

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

ZEKİ DEMİR BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2015/16719)

Karar Tarihi: 2/12/2020

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Kadir ÖZKAYA

Üyeler : Engin YILDIRIM

Celal Mümtaz AKINCI

Rıdvan GÜLEÇ

Yıldız SEFERİNOĞLU

Raportör : Ömer MENCİK

Başvurucu : Zeki DEMİR

Vekili : Av. Engin GÖKOĞLU

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, terör suçundan mahkûm olarak ceza infaz kurumunda bulunan hükümlünün bireysel başvuru yapması için avukatına posta yoluyla göndermek istediği belgelerin gönderilmesinin engellenmesinin bireysel başvuru hakkını ihlal ettiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 21/10/2015 tarihinde yapılmıştır.

3. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

4. Komisyonca başvurucunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

5. Bölüm Başkanı tarafından başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

6. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık görüşünü bildirmiştir.

7. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı süresinde beyanda bulunmuştur.

III. OLAY VE OLGULAR

8. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle olaylar özetle şöyledir:

9. Başvurucu, başvuru tarihinde terör suçundan hükümlü olarak Ankara 1 No.lu F Tipi Yüksek Güvenlikli Ceza İnfaz Kurumunda (Ceza İnfaz Kurumu) bulunmaktadır.

10. Başvurucu; Ceza İnfaz Kurumunda bulunan diğer hükümlülerle birlikte hazırladığı, bir mizah dergisi olduğunu ileri sürdüğü ve "Vız Gelir" ismini verdikleri derginin 172. sayısını posta ile dışarıda bulunan bir şahsa göndermek istemiş fakat Ceza İnfaz Kurumunun kararıyla anılan dokümanın bir kısmı sakıncalı bulunarak derginin gönderilmesi engellenmiştir. Başvurucunun Ceza İnfaz Kurumunun anılan kararına karşı yaptığı itiraz da reddedilerek 7/7/2015 tarihinde karar kesinleşmiştir.

11. Başvurucu, bunun üzerine yaşadığını ileri sürdüğü ifade özgürlüğü ile adil yargılanma hakkı ihlalleri nedeniyle Anayasa Mahkemesine bireysel başvuru yapılması amacıyla hazırladığı dilekçe ve eklerini posta yoluyla avukatına gönderilmek üzere 26/8/2015 tarihinde Ceza İnfaz Kurumu idaresine teslim etmiştir.

12. Ceza İnfaz Kurumu idaresi 26131 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan 20/3/2006 tarihli ve 2006/10218 sayılı Ceza İnfaz Kurumlarının Yönetimi ile Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Tüzük'ün (Tüzük) 84. maddesi uyarınca savunma amacıyla avukata gönderilen mektubun denetime tabi olmadığından bahisle söz konusu mektubu incelenmesi için Ankara Batı İnfaz Hâkimliğine (İnfaz Hâkimliği) göndermiştir.

13. İnfaz Hâkimliği başvurucunun avukatına göndermek istediği zarfın içinde, Anayasa Mahkemesine bireysel başvuru formunun ve bazı belgelerin bulunduğunu tespit etmiştir. İnfaz Hâkimliği söz konusu ek belgelerin başvuru formunda belirtilen delillere ilişkin olduğunu belirttikten sonra başvuru formu ve eklerinin alıcısına gönderilmesi talebinin kabulüne karar vermiştir.

14. Ankara Batı Cumhuriyet savcısı 3/9/2015 tarihinde İnfaz Hâkimliği kararına karşı itirazda bulunmuş, başvurucunun talebinin reddini istemiştir. Cumhuriyet savcısının itirazını değerlendiren Ankara Batı 2. Ağır Ceza Mahkemesi (Mahkeme), Cumhuriyet savcısının itirazının kabulüne ve İnfaz Hâkimliğinin kararının kaldırılmasına 11/9/2015 tarihinde karar vermiştir. Mahkeme kararının ilgili kısmı şöyledir:

"...Hükümlünün göndermek istediği mektubun savunma amaçlı olmadığı, içeriğinde birçok örgüt üyesinin ve silahlı unsurlarının çizimlerinin bulunduğu, Devlete ve yargı organlarına karşı yapılan saldırıların meşru gösterilmeye çalışıldığı, asıl amacın savunma yapmaktan ziyade bu çizimlerin çeşitli dergilerde yayımlanması olduğu, bu yolla silahlı terör örgütünün propagandasının yapıldığı, Devleti tahrik amaçlı kullanacağı, çizimlerin bu haliyle gönderilmesinin kurum içinde diğer mahkumlara da emsal teşkil edeceği gibi dergi haline getirilmek üzere hazırlandığı anlaşılan bu çizimlerin, örgütsel bağları kuvvetlendireceği, cezanın infaz amacıyla ters düşeceği, idari otoritenin zayıflamasına yol açacağı ve cezaevi güvenliğini tehlikeye düşüreceği anlaşıldığından, Ankara Batı İnfaz Hakimliği'nin 02/09/2015 tarih, 2015/3992 Esas 2015/3940 sayılı kararı usul ve yasaya uygun bulunmadığından, Ankara Batı Cumhuriyet Başsavcılığı'nın itirazının kabulüne karar vermek

gerekmiştir."

15. Mahkeme kararı başvurucuya 26/9/2015 tarihinde tebliğ edilmiş, başvurucu 21/10/2015 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

IV. İLGİLİ HUKUK

16. İlgili ulusal ve uluslararası hukuk metinleri için bkz. Candaş Kat, B. No: 2015/18467, 19/11/2019, §§ 17-22.

V. İNCELEME VE GEREKÇE

17. Mahkemenin 2/12/2020 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Adli Yardım Talebi Yönünden

18. Başvurucu adli yardım talebinde bulunmuştur.

19. Anayasa Mahkemesinin Mehmet Şerif Ay (B. No: 2012/1181, 17/9/2013) kararında belirtilen ilkeler dikkate alınarak geçimini önemli ölçüde güçleştirmeksizin yargılama giderlerini ödeme gücünden yoksun olduğu anlaşılan başvurucunun açıkça dayanaktan yoksun olmayan adli yardım talebinin kabulüne karar verilmesi gerekir.

B. Bireysel Başvuru Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

1. Başvurucunun İddiaları ve Bakanlık Görüşü

20. Başvurucu, Anayasa Mahkemesine bireysel başvuru yapmak için hazırladığı dilekçeyi ve ekindeki belgeleri avukatına göndermek istediğini ancak Mahkemece keyfî bir şekilde belgelerin gönderilmemesine karar verildiğini belirtmiştir. Başvurucu ayrıca yaşadığı hak ihlalinin ortadan kaldırılması için hazırladığı belgelerin kurum güvenliğini ne şekilde tehlikeye düşürdüğünün ya da belgelerde ne şekilde terör örgütünün propagandasının yapıldığının Mahkemece ortaya konulmadığını ifade etmiştir. Son olarak başvurucu, savunma hakkı kapsamında avukatına gönderdiği belgeler içinde derece mahkemelerinin kararlarının da bulunduğunu, bunların dahi gönderilmediğini iddia etmiş ve tüm bu nedenlerle adil yargılanma hakkı ile etkili başvuru hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

21. Bakanlık görüşünde; başvurucunun şikâyetinin Anayasa Mahkemesine bireysel başvuruda bulunması için avukatına göndermiş olduğu bireysel başvuru formuna ekli karikatürlerin sakıncalı bulunarak gönderilmemesi ve bu nedenle bireysel başvuruda bulunamaması olduğu, anılan şikâyetin ise mahkemeye erişim hakkı kapsamında incelenmesi gerektiği belirtilmiştir. Bakanlık bu tespit sonrasında başvurucunun bireysel başvuru formu ve eklerini Anayasa Mahkemesine değil avukat olduğu iddia edilen bir kişiye gönderdiğini, gönderilmek istenen kişi ile arasında müvekkil-vekil ilişkisi olduğunun belli olmadığını ifade etmiştir.

22. Bundan başka Bakanlık; belgelerin gönderildiği kişinin avukat olması her belgenin incelenmeksizin gönderilebileceği anlamına gelmediğini, aksinin kabulü durumunda ilgili mevzuatlara göre gönderilmemesi gereken bilgi, belge ya da talimatların bu yolla dışarı çıkarılmasına imkân sağlanacağını savunmuştur. Bakanlığa göre başvurucu, sakıncalı görülen karikatürlerin dışarı çıkartılmaması şeklindeki uygulamaya karşı doğrudan kendisi de bireysel başvuruda bulunabilir. Bakanlık ayrıca böyle bir başvuruda Anayasa Mahkemesinin karikatürler de dâhil olmak üzere ceza infaz kurumlarından ilgili her tür

belgeleri temin edebileceğini ve inceleyebileceğini belirtmiştir. Tüm bu açıklamalar sonrasında Bakanlık somut olayda mahkemeye erişim hakkını ihlal edecek bir uygulama yapılmadığını, mahkeme kararındaki tespit ve sonuçların anayasal hak ve özgürlükleri ihlal eder mahiyette olmadığını, bu nedenlerle mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olduğunu ifade etmiştir.

23. Başvurucu; Bakanlık görüşüne karşı beyanında, belgeleri gönderdiği kişi ve kendisi hakkındaki Bakanlık açıklamalarının Anayasa Mahkemesini yönlendirmeyi amaçladığını oysaki somut olaydaki meselenin karikatürlerinin gönderilmemesi sonrasında bireysel başvuru yapması amacıyla avukatına gönderdiği bilgi ve belgelerin ulaştırılmaması olduğunu belirtmiştir. Başvurucu ayrıca yargı birimlerine ulaşabilmesinin açıkça engellendiğini ifade etmiş ve temel haklarına yönelik keyfî bir müdahale yapıldığını ileri sürmüştür.

2. Değerlendirme

24. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder (Tahir Canan, B. No: 2012/969, 18/9/2013, § 16). Bu bağlamda başvurucunun iddiası bireysel başvuru hakkı kapsamında incelenmelidir (benzer bir değerlendirme için bkz. Candaş Kat, § 27).

a. Kabul Edilebilirlik Yönünden

25. Anayasa’nın 148. maddesinin üçüncü fıkrası ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 45. maddesinin (1) numaralı fıkrası gereği Anayasa Mahkemesine yapılan bir bireysel başvurunun esasının incelenebilmesi için kamu gücü tarafından ihlal edildiği iddia edilen hakkın Anayasa'da güvence altına alınmış olmasının yanı sıra Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (Sözleşme) veya Türkiye'nin taraf olduğu ek protokollerin kapsamına da girmesi gerekir. Bir başka ifadeyle Anayasa ve Sözleşme'nin ortak koruma alanı dışında kalan bir hak ihlali iddiasını içeren başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi mümkün değildir (Onurhan Solmaz, B. No: 2012/1049, 26/3/2013, § 18).

26. Anayasa’nın 148. maddesinin birinci fıkrasının birinci cümlesi şöyledir:

“Herkes, Anayasada güvence altına alınmış temel hak ve özgürlüklerinden, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi kapsamındaki herhangi birinin kamu gücü tarafından, ihlal edildiği iddiasıyla Anayasa Mahkemesine başvurabilir.”

27. Sözleşme'nin 13. maddesi şöyledir:

“Bu Sözleşme’de tanınmış olan hak ve özgürlükleri ihlal edilen herkes, söz konusu ihlal resmi bir hizmetin ifası için davranan kişiler tarafından gerçekleştirilmiş olsa dahi, ulusal bir merci önünde etkili bir yola başvurma hakkına sahiptir.”

28. Sözleşme'nin 13. maddesinde hüküm altına alınan etkili başvuru hakkına göre taraf devletler, ulusal hukuklarında Sözleşme’nin tanıdığı hak ve özgürlüklerin ihlal edildiğinin ileri sürülebileceği başvuru yolları ihdas etmekle yükümlüdür. Anayasa'nın 148. maddesinde düzenlenen bireysel başvuru hakkına göre ise herkes, Anayasa'da güvence altına alınmış temel hak ve özgürlüklerinden Sözleşme kapsamındaki herhangi birinin kamu gücü tarafından ihlal edildiği iddiasıyla Anayasa Mahkemesine başvurabilir. Bu düzenlemeler dikkate alındığında Anayasa'nın 148. maddesinde düzenlenen bireysel başvuruda bulunma hakkının Sözleşme'nin 13. maddesinde öngörülmüş olmakla ortak koruma alanı kapsamı

içinde kaldığının kabul edilmesi gerekir (benzer değerlendirmeler için bkz. Candaş Kat, §§ 30-32).

29. Bireysel başvuru hakkının ihlal edildiğine ilişkin şikâyetin -doğası gereği- ilk defa Anayasa Mahkemesince incelenmesi gerektiğinden bu hakkın ihlaline neden olduğu ileri sürülen işlem, eylem ya da ihmal için başvuru yollarının bireysel başvuru yapılmadan önce tüketilmediğinden bahsedilemez (Ruhi Abat, B. No: 2014/4724, 7/3/2019, § 46).

30. Açıklanan gerekçelerle açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan bireysel başvuru hakkının ihlal edildiğine ilişkin başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

b. Esas Yönünden

i. Hükümlü ve Tutukluların Mektup Alma ve Göndermelerine İlişkin İlkeler

31. Anayasa Mahkemesi, Ahmet Temiz (B. No: 2013/1822, 20/5/2015) kararında hükümlü ve tutukluların gönderdiği veya kendilerine gönderilen mektuplara ceza infaz kurumlarının ilgili kurulları tarafından yapılan müdahalelerde demokratik toplum düzeninin gereklerine uygunluk ve ölçülülük ilkesi yönünden genel ilkelere yer vermiştir. Buna göre demokratik toplum düzeninin gerekleri gözetilmeli, sınırlamada öngörülen meşru amaç ile sınırlandırma aracı arasında orantısızlık bulunmamalı, sınırlandırmayla ulaşılabilecek genel yarar ile temel hak ve özgürlüğü sınırlandırılan bireyin kaybı arasında adil bir denge kurulmasına özen gösterilmelidir (Ahmet Temiz, §§ 58-68).

32. Ancak ceza infaz kurumlarında tutulmanın kaçınılmaz sonucu olarak kamu düzeninin korunmasına ve suç işlenmesinin önlenmesine yönelik kabul edilebilir, makul gerekliliklerin olması durumunda hükümlü ve tutukluların sahip oldukları haklar sınırlandırılabilir (Turan Günana, B. No: 2013/3550, 19/11/2014, § 35). Bu kapsamda mektubun tamamında ya da mektubun bir kısmında yer alan ifadelerin 13/12/2004 tarihli ve 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun'un 68. maddesinde yer verilen sebeplerden en az birini içermesi, özellikle ceza infaz kurumunun ilgili kurulları tarafından da yeterli düzeyde gerekçelendirilmesi gerekmektedir (Süleyman Araç (2), B. No: 2016/9882, 12/6/2019, § 37).

33. Ayrıca mektup gönderme ve almanın ceza infaz kurumlarında bulunan hükümlü ve tutukluların dış dünya ile bağlantısında en önemli araçlardan biri olduğu gerçeğini gözönünde bulundurarak ceza infaz kurumu yetkilileri, dış dünya ile yeterli bir iletişim sürdürmelerinde mahpuslara yardım etmeli ve bunun için onlara uygun desteği sunmalıdır (Musa Kaya (2), B. No: 2013/2351, 16/9/2015, § 66).

ii. Anayasa Mahkemesine Bireysel Başvuruda Bulunma Hakkına İlişkin İlkeler

34. Bireysel başvuru, kamu gücü kullanan otoritelerin işlem ve eylemleri sonucu bazı anayasal hakları ihlal edilenler tarafından gerekli olağan hukuk yolları tüketildikten sonra ihlalin tespiti ve giderilmesi amacıyla Anayasa Mahkemesine başvuru imkânı tanıyan anayasal bir haktır. Anayasa Mahkemesine bireysel başvuru yolunun anayasal hak ve özgürlüklerin kapsamını belirlemenin, yeknesak bir hak ve özgürlükler hukukunun tüm ülkeye egemen olmasını sağlamanın yanı sıra bireysel mağduriyetleri giderme işlevi de bulunmaktadır (Ruhi Abat, § 48; Candaş Kat, § 38).

35. 6216 sayılı Kanun’un 47. maddesinin (3) numaralı ve 48. maddesinin (1) ve (2) numaralı

fıkraları ile Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün 59. maddesinin (3) numaralı fıkrası uyarınca başvurucunun başvuruda ileri sürdüğü hak ihlali iddialarını temellendirecek belgelerin onaylı örneklerini Anayasa Mahkemesine sunma yükümlülüğü bulunmaktadır (benzer yöndeki Anayasa Mahkemesi kararları için bkz. S.S.A., B. No: 2013/2355, 7/11/2013, § 38; Veli Özdemir, B. No: 2013/276, 9/1/2014, §§ 19, 20). Başvurucunun başvuruya dayanak belgeleri herhangi bir nedenle sunamaması hâlinde bunun gerekçesini belirtmesi, varsa buna ilişkin bilgi ve belgeleri başvuru formuna eklemesi gerekir. Anayasa Mahkemesinin başvurucunun gerekçelerini haklı bulması hâlinde ve gerekli gördüğü takdirde bu bilgi ve belgeleri resen toplama (ilgili kurum ve kuruluşlardan isteme) yetkisi de bulunmaktadır. Ancak anılan yetkinin varlığı, ilgili kurum ve kuruluşların ilgililere söz konusu bilgi ve belgeleri vermemesine gerekçe yapılamaz (Ruhi Abat, § 49; Candaş Kat, § 39).

36. Bireysel başvuru, hak ve özgürlüklerin korunmasının en önemli araçlarından biridir. Bu nedenle idari ve yargısal kuruluşlar, temel hak veya özgürlüklerinin ihlal edildiğini düşünen kişilerin bu yola başvurmalarını engelleyici veya zorlaştırıcı tutum ve davranışlardan kaçınmakla yükümlüdür. Öte yandan bu negatif yükümlülüğün yanında somut olayın koşullarının gerektirmesi hâlinde kamu otoritelerinin bireylerin bu haktan yararlanmalarını kolaylaştırma pozitif yükümlülüğü de bulunmaktadır. İdari ve yargısal otoritelerin aldıkları idari veya fiilî tedbirlerle kişilerin bireysel başvuru yapmalarını engellemesi ya da zorlaştırması bu hakkın ihlaline yol açabileceği gibi engelleyici veya zorlaştırıcı bir tutum sergilemeseler bile somut olayın koşulları çerçevesinde kolaylaştırıcı tedbirler almalarının kendilerinden beklenmesinin makul görüldüğü hâllerde kamu otoritelerinin hareketsiz kalması dahi bu hakkın zedelenmesi sonucunu doğurabilir (Ruhi Abat, § 50; Candaş Kat, § 40).

37. Özellikle idarenin fiilî kontrolü altında bulunan ve bu nedenle diğer insanlar kadar serbest hareket etme imkânına sahip bulunmayan, nispeten kırılgan konumdaki kişilerin idarenin kolaylaştırıcı rolüne daha fazla muhtaç oldukları gözönünde bulundurulmalıdır. Dolayısıyla bu kişilerin anayasal haklarının ihlal edildiği iddiasıyla bireysel başvuruda bulunabilmeleri hususunda destek sağlayacak kişi veya materyallere erişimlerinin tamamen engellenmesi bireysel başvuru hakkının ihlaline neden olabilir. Bu engelleme ilgili mevzuatın yetersizliğinden kaynaklanabileceği gibi somut olay kapsamında yetkili makamların keyfî tutumlarına bağlı olarak da gerçekleşebilir (Ruhi Abat, § 51; Candaş Kat, §§ 41).

38. Bunun yanında bireysel başvuru sisteminin etkili işlemesi bakımından başvuruculların şikâyetlerini geri çekmesi veya değiştirmesi için yetkililerin hiçbir baskısına maruz kalmamaları da son derece önemlidir. Baskı kavramı sadece doğrudan baskı ve açık yıldırma hareketlerini değil aynı zamanda kişileri başvuru yapmaktan vazgeçirmek veya kişilerin cesaretini kırmak amacıyla yapılan diğer dolaylı eylem veya temasları da kapsar (Ruhi Abat, § 52; Candaş Kat, § 42).

iii. İlkelerin Olaya Uygulanması

39. Bireysel başvuruda bulunması amacıyla avukatına bazı belgeler gönderdiğini iddia eden başvurucunun gönderdiği belgelerin gerçekten bireysel başvuruda bulunulması amacına yönelik olup olmadığının yetkili makamlar tarafından değerlendirilmesi gerektiği kuşkusuzdur. Yapılan değerlendirme sonucunda, kurumun asayiş ve güvenliğini tehlikeye düşüren, görevlileri hedef gösteren, terör ve çıkar amaçlı suç örgütü veya diğer suç örgütleri mensuplarının haberleşmelerine neden olan, kişi veya kuruluşları paniğe

yöneltecek yalan ve yanlış bilgileri, tehdit ve hakaret içeren bir niteliğe sahip olduğu tespit edilen belgelerin hükümlü tarafından gönderilmek istenmesi durumunda bu talep kabul edilmeyecektir.

40. Somut olayda Mahkeme, sadece başvurucunun göndermiş olduğu bireysel başvuru formuna eklenen çizimlere ilişkin bir değerlendirme yapmıştır. Söz konusu değerlendirmede Mahkeme; çizimlerde terör örgütünün silahlı unsurlarına yer verildiğini, çizimlerin içeriğinde devlet kurumlarına ve güvenlik güçlerine yapılan saldırıların meşru gösterildiğini kabul etmiştir. Bu değerlendirme sonrasında Mahkeme, söz konusu belgeleri dışarı çıkarmadaki amacın çizimleri çeşitli dergilerde yayımlamak olduğunu, bu yolla terör örgütünün propagandasının yapılmak istendiğini, aynı zamanda örgütsel bağların güçlendirilmesinin de amaçlandığını belirtmiştir. Son olarak Mahkeme, bu yöntem kullanılarak çizimlerin dışarıya çıkarılması durumunda idari otoritenin bu çizimlerin dışarı çıkarılmaması noktasında zayıf duruma düşürüleceğini, ayrıca kurum güvenliğinin de tehlikeye gireceğini ifade etmiştir.

41. Belgeler arasında bulunan çizimlerin anılan gerekçelerle Ceza İnfaz Kurumu dışına gönderilmemesinin haklı bir uygulama olduğu açıktır. Bunun yanında Anayasa Mahkemesine yapılacak bireysel başvuruya ilişkin olduğu iddia edilen bireysel başvuru formu ve diğer belgelerin neden sakıncalı görüldüğünün ve gerçekten bireysel başvuru hakkının kullanımına ilişkin olup olmadığının da somut bir biçimde ortaya konulması gerekir. Somut olayda ise Mahkeme tarafından, Anayasa Mahkemesine yapılacak bireysel başvuruyla ilgili olduğu belirtilen bireysel başvuru formu ve ekindeki bazı belgeler ile sakıncalı bulunan çizimler arasında hiçbir ayrım yapılmadığı gibi ilgili belgelerin başvurucunun iddia ettiği gibi Anayasa Mahkemesine yapılacak bireysel başvuruyla ilgili olup olmadığı konusunda da bir gerekçeye yer verilmediği değerlendirilmiştir.

42. Son olarak başvurucunun Anayasa Mahkemesine yapacağı bireysel başvuruyla ilgili hazırladığı belgeleri avukatına gönderememesi nedeniyle bireysel başvuruda bulunmasının tamamen imkânsız hâle getirilip getirilmediği de tartışılmalıdır. Başvurucunun vekil aracılığıyla bireysel başvuruda bulunması zorunlu olmayıp kendisinin de Ceza İnfaz Kurumu aracılığıyla doğrudan bireysel başvuruda bulunması mümkündür. Bununla birlikte özel bir hak arama yolu olan bireysel başvuruda, avukat yardımından yararlanmanın bireysel başvuru hakkının etkili biçimde kullanılabilmesi yönünden son derece önemli olduğu açıktır. Üstelik ceza infaz kurumunda bulunan başvurucunun idarenin fiilî kontrolü altında olması nedeniyle bireysel başvuru hakkını etkin kullanabilmesi yönünden sınırlı imkânlara sahip olduğu ve bu konuda diğer insanlara göre dezavantajlı konumda bulunduğu da dikkate alınmalıdır. Mahkeme ise somut olayda Ceza İnfaz Kurumunda bulunan başvurucunun avukat yardımından yararlanmaksızın bireysel başvuruda bulunmasını beklemeyi haklı kılacak bir gerekliliğin varlığını ortaya koyamamıştır (benzer bir değerlendirme için bkz. Candaş Kat, § 42).

43. Açıklanan gerekçelerle başvurucunun Anayasa Mahkemesine yapacağı bireysel başvuruya ilişkin olarak avukatına göndermek istediği belgelerin gönderilmemesi nedeniyle bireysel başvuru hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

3. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

44. 6216 sayılı Kanun’un 50. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

“(1) Esas inceleme sonunda, başvurucunun hakkının ihlal edildiğine ya da edilmediğine

karar verilir. İhlal kararı verilmesi hâlinde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yapılması gerekenlere hükmedilir…

(2) Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvurucu lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir.”

45. 6216 sayılı Kanun'un 50. maddesinin uygulanmasına ilişkin olarak kabul edilen ilkeler için bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60 kararı.

46. Başvurucu, ihlalin tespiti ve manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

47. Anayasa Mahkemesi, bireysel başvuru yapılması amacıyla avukatına göndermek istediği belgelerin gönderilmesinin mahkeme kararıyla engellenmesi nedeniyle başvurucunun bireysel başvuru hakkının ihlal edildiği sonucuna ulaşmıştır. Dolayısıyla somut başvuruda ihlalin mahkeme kararından kaynaklandığı anlaşılmıştır.

48. Bununla birlikte başvurucunun bireysel başvuru yapma imkânının süre koşulunun sağlanmasının imkânsızlığı nedeniyle mümkün olmadığı anlaşıldığından bireysel başvuru hakkı ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmadığı sonucuna ulaşılmıştır (bkz. §§ 10, 11).

49. Öte yandan eski hâle getirme kuralı çerçevesinde ihlalin bütün sonuçlarıyla ortadan kaldırılabilmesi için yalnızca ihlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararları karşılığında başvurucuya net 3.000 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

50. Dosyadaki belgelerden tespit edilen 3.600 TL vekâlet ücretinden oluşan yargılama giderinin başvurucuya ödenmesine karar verilmesi gerekir.

VI. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adli yardım talebinin KABULÜNE,

B. Bireysel başvuru hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

C. Anayasa’nın 148. maddesinde güvence altına alınan bireysel başvuru hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

D. Başvurucuya net 3.000 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE,

E. 3.600 TL vekâlet ücretinden oluşan yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

F. Ödemelerin, kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin bilgi için Ankara Batı 2. Ağır Ceza Mahkemesine (2015/1542 D. İş) GÖNDERİLMESİNE,

H. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 2/12/2020 tarihinde

OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

HASAN ÇÖLGEÇEN

B. No: 2016/392 | Karar tarihi: 02.12.2020

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2016/392

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

HASAN ÇÖLGEÇEN BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2016/392)

Karar Tarihi: 2/12/2020

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Kadir ÖZKAYA

Üyeler : Engin YILDIRIM

Celal Mümtaz AKINCI

Rıdvan GÜLEÇ

Yıldız SEFERİNOĞLU

Raportörler : Zeynep KARAKOÇ

Tuğba TUNA IŞIK

Başvurucu : Hasan ÇÖLGEÇEN

Vekili : Av. Erdem Serdar VURGUN

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, disiplin cezası işlemine karşı açılan davada verilen kararda kullanılan ifadeler nedeniyle masumiyet karinesinin; keşif ve bilirkişi incelemesi yaptırılmasına ilişkin talebin dikkate alınmaması, davanın hatalı değerlendirme sonucu reddedilmesi ve kanun yolu aşamasında gerekçesiz karar verilmesi nedenleriyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 8/1/2016 tarihinde yapılmıştır.

3. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

4. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

5. Bölüm Başkanı tarafından başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

6. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık görüş bildirmeyeceğini beyan etmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

7. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle olaylar özetle şöyledir:

8. Başvurucu 17/8/2012 tarihinde Türk Silahlı Kuvvetleri (TSK) bünyesinde jandarma uzman çavuş olarak göreve başlamıştır.

9. 20/3/2013 tarihinde görev başı eğitimini tamamlayarak Jandarma Karakolu Komutanlığında göreve başlayan başvurucu 29/5/2013 tarihinde meydana gelen askerî araç kazası nedeniyle Van Jandarma Asayiş Kolordu Komutanlığı Askerî Mahkemesince 30/5/2013 tarihinde tutuklanmıştır.

10. Başvurucunun tutuklama kararına karşı yaptığı itiraz, Kara Kuvvetleri Komutanlığı Ağrı 12. Mekanize Piyade Tugay Komutanlığı Askerî Mahkemesince 14/6/2013 tarihli kararla kabul edilerek tahliyesine karar verilmiştir.

11. Başvurucu hakkında başlatılan idari soruşturma sonucu düzenlenen 26/6/2013 sayılı raporda;

i. Başvurucunun yetkisiz olarak askerî aracı kullanması sonucu trafik kazası yaparak bilinçli olarak birden fazla kişinin yaralanmasına sebep olmak,

ii. Araçta ağır hasar oluşmasına ve aracın kullanılmaz hâle gelmesine sebebiyet vermesi nedeniyle büyük zararlar veren emre itaatsizlikte ısrar,

iii. Aracın lastik patlaması sonucu kaza yaptığı izlenimini vermek için kazadan sonra aracın lastiğini patlatması ya da patlattırması nedeniyle yalan beyanda bulunmak ve soruşturmanın seyrini değiştirmek,

iv. Telefon direğine ateş ederek direğin zarar görmesine sebep olmak ve mermi kullanılması nedeniyle hizmete mahsus eşyayı tahrip etmek,

v. Köy yolunda durarak piyade tüfeğiyle ateş etmesi nedeniyle genel güvenliği kasten tehlikeye sokmak,

vi. Yetkisi olmadığı hâlde askerî aracı sürücüsünden alarak kullanması ve erlere piyade tüfeğiyle atış yaptırması nedeniyle madununa hizmetle münasebeti olmayan emir vermek suçlarından hakkında disiplin soruşturması gerektiği belirtilmiştir.

12. Başvurucu hakkında yürütülen disiplin soruşturması üzerine Jandarma Genel Komutanlığı Yüksek Disiplin Kurulu (Kurul) 4/11/2013 tarihinde TSK'dan ayırma cezası vermiştir.

13. Başvurucu, ayırma cezasının iptali ile ödenemeyen maaş ve kesintilerinin ödenmesi istemiyle Askeri Yüksek İdare Mahkemesi (AYİM) nezdinde dava açmıştır.

14. AYİM Birinci Dairesi 1/7/2015 tarihli kararıyla davayı reddetmiştir. Ret gerekçesinde öncelikle 31/1/2013 tarihli ve 6413 sayılı Türk Silahlı Kuvvetleri Disiplin Kanunu'nun ilgili maddelerinden bahsedilmiş; başvurucunun jandarma sınıfında olması sebebiyle genel olarak emniyet, asayiş ve kolluk görevinin bulunduğu, bu kapsamda suç ve suçlularla mücadele ile

görevli olmasına karşın bilinçli olarak birden fazla kişinin yaralanmasına sebep olmak suçundan tutuklandığı, bir kişinin ölümü ile birlikte birden fazla kişinin yaralanmasına neden olma suçuna ilişkin yargılamanın devam ettiği, başvurucunun TSK'nın itibarını sarsacak, ağır suç ve disiplinsizlik teşkil eden fiillerle hizmete engel davranışlarda bulunduğu belirtilmiştir. Ayrıca kararın gerekçesinde şu ifadelere yer verilmiştir:

"...davacı hakkında, Van Jandarma Asayiş Kolordu Komutanlığı Askeri Savcılığınca 'Taksirle Bir Kişinin Ölümü İle Birlikte Birden Fazla Kişinin Yaralanmasına Neden Olmak Ve Suç Delillerini Değiştirmek' suçlarından dolayı yürütülen soruşturma neticesinde düzenlenen 02 Haziran 2015 tarih ve 2015/1213-88 E.K. Sayılı görevsizlik kararına dayanak teşkil eden deliller(Bir adet EUROWINTHER HS437 VAN ibareli bulunan oto lastiği, bir adet 10 cm uzunluğunda çivi, mağdur/tanık beyanları, bilirkişi raporu vb.) çerçevesinde, gerek davacıya isnad edilen eylemlerin davacıdan sadır olduğu, gerekse bu eylemlerin (tipiklik bakımından isnad edilen suçları oluşturup oluşturmadığı hususundan bağımsız olarak) niteliği ve niceliği itibariyle vahim olduğu yönündeki davalı idare değerlendirmesinin olgulara uygun olduğu, zira davacının jandarma sınıfından olması sebebiyle genel olarak emniyet, asayiş, kolluk görevi ve bu bağlamda suç ve suçlularla mücadele etme görevi bulunduğu halde görevsizlik kararına konu eylemleri gerçekleştirdiği ve müsnet suçlar nedeniyle tutuklandığı; bu bağlamda davacının statüsü itibariyle Türk Silahlı Kuvvetlerinin itibarını sarsacak ve zarar verecek şekilde ve nitelikte tutum ve davranışlar ile yüz kızartıcı, utanç verici, ağır suç ve disiplinsizlik teşkil eden fiillerle 'hizmete engel davranışlarda bulunduğu' göz önüne alınarak kamu görevlisi olma nitelik ve yeterliliğini yitirdiği, bir an için Askeri Savcılık tarafından düzenlenen görevsizlik kararında belirtilen 'Taksirle Bir Kişinin Ölümü İle Birlikte Birden Fazla Kişinin Yaralanmasına Neden Olmak' suçuna ilişkin henüz kesinleşmiş bir hüküm mevcut değil ise de; davacının gerçekleştirmiş olduğu bu eylem sonrasında kolluk görevlisi olmasına rağmen eylemini gizleme (kaza sonrasında aracın sağ ön lastiğine köylülerin de yardımıyla olay yerinde bulunan bir inşaat çivisi sokmak ve lastiğin yanak kısmını bıçakla kesmek suretiyle lastiğe zarar vermek) gayreti içine girdiği, bu durum karşısında kamu hizmetinde istihdam edilmesinin kamu yararına açıkça aykırılık teşkil ettiği ..."

15. Karar düzeltme istemi AYİM'in 25/11/2015 tarihli kararıyla reddedilmiştir. Bireysel başvuru kapsamında karar düzeltme dilekçesi yer almamaktadır.

16. Başvurucu nihai kararı 10/12/2015 tarihinde tebellüğ etmesinin ardından 8/1/2016 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

17. Diğer taraftan Van Jandarma Asayiş Kolordu Komutanlığı Askerî Savcılığınca (Askerî Savcılık) başvurucu hakkında bir kişinin ölümü ile birlikte birden fazla kişinin yaralanmasına neden olmak ve suç delillerini değiştirmek suçları nedeniyle başlatılan soruşturma sonucunda 2/6/2015 tarihli kararı ile Askerî Savcılığın görevsizliğine, dosyanın soruşturma yapmaya yetkili ve görevli Van Cumhuriyet Başsavcılığına (Savcılık) gönderilmesine karar verilmiştir.

18. Savcılığın başvurucu hakkında yürüttüğü ceza soruşturmasında suç delillerini yok etme, gizleme veya değiştirme suçu ile ilgili olarak ek kovuşturmaya yer olmadığına 30/10/2015 tarihinde karar verilmiştir. Kararın gerekçesinde, alınan ifadelerden araç lastiğine çivi sokulduğunu gören olmadığı vurgulanmıştır. Konuyla ilgili olarak hazırlanan uzmanlık raporunda da lastikte bulunan çivinin sonradan çakılıp çakılmadığı, olayda harici etkenlerin bulunup bulunmadığı konusunda bir kanaatin oluşmadığı ifade edildiğinden mevcut

delillerle şüpheli hakkında kamu davası açılmasına gerek olmadığı sonucuna varılmıştır.

19. Van 4. Asliye Ceza Mahkemesinin 30/5/2018 tarihli kararı ile başvurucunun taksirle ölüme neden olma suçundan 1 yıl 10 ay 15 gün hapis cezası ile cezalandırılmasına ve hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına karar verilmiş, başvurucunun itirazı Van 3. Ağır Ceza Mahkemesinin 6/7/2018 tarihli kararıyla kesin olarak reddedilmiştir.

20. Dosya kapsamında başvurucunun disiplin soruşturmasına konu diğer eylemleri hakkında ceza yargılaması sürecinin başlatılıp başlatılmadığına ilişkin bilgi yer almamaktadır.

21. Başvurucunun araç komutanı genel talimatı ile araç komutanı özel talimatını imzalamadığı ve bu belgelerin sahte olarak düzenlendiği yönündeki şikâyeti üzerine Askerî Savcılık soruşturma başlatmış; 2/6/2015 tarihli kovuşturmaya yer olmadığına ilişkin kararda, imzaların başvurucu tarafından atılmadığının tespit edildiği ancak sahteciliği kimin yaptığı konusunda da yeterli bilgi ve bulgunun bulunmaması nedeniyle kamu davası açılamayacağı ifade edilmiştir.

IV. İLGİLİ HUKUK

A. Ulusal Hukuk

22. 6413 sayılı Kanun'un işlem tarihinde yürürlükte olan "Silahlı Kuvvetlerden ayırma cezasını gerektiren disiplinsizlikler" kenar başlıklı 20. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

“(1) Silahlı Kuvvetlerden ayırma cezasını gerektiren disiplinsizlikler şunlardır:

...

c) Hizmete engel davranışlarda bulunmak: Devletin ve Türk Silahlı Kuvvetlerinin itibarına zarar verecek nitelikte tutum ve davranışlarda veya ağır suç veya disiplinsizlik teşkil eden fiillerde bulunmaktır.

...”

23. 26/9/2004 tarihli ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun "Taksirle öldürme" kenar başlıklı 85. maddesinin (1) numaralı fıkrası şöyledir:

" Taksirle bir insanın ölümüne neden olan kişi, iki yıldan altı yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır."

24. 5237 sayılı Kanun'un "Suç delillerini yok etme, gizleme veya değiştirme" kenar başlıklı 281. maddesinin (1) numaralı fıkrasının ilgili kısmı şöyledir:

"Gerçeğin meydana çıkmasını engellemek amacıyla, bir suçun delillerini yok eden, silen, gizleyen, değiştiren veya bozan kişi, altı aydan beş yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır...."

B. Uluslararası Hukuk

1. İlgili Sözleşme

25. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (Sözleşme) 6. maddesinin ikinci fıkrası şöyledir:

"Kendisine bir suç isnat edilen herkes, suçluluğu yasal olarak sabit oluncaya kadar suçsuz sayılır."

2. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi İçtihadı

a. Genel Olarak

26. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) yerleşik içtihadı uyarınca, Sözleşme ile korunan hak ve özgürlükleri ihlal etmediği sürece ulusal mahkemelerce yapılan hukuki ya da maddi hataları ele almanın kendi görevi olmadığını belirtmektedir (García Ruiz/İspanya [BD], B. No: 30544/96, 21/1/1999, § 28; Perez/Fransa [BD], B. No: 47287/99, 12/2/2004, § 82). Bu içtihada göre Sözleşme'nin 6. maddesi adil yargılanma hakkını güvenceye almakla birlikte delillerin kabul edilebilirliğine ya da delillerin nasıl değerlendirileceğine ilişkin herhangi bir kural koymaz, bu hususlar öncelikli olarak ulusal hukukun ve mahkemelerin düzenleme alanına girer. Normal şartlarda ulusal mahkemelerin belirli delil unsurlarına ya da önlerindeki uyuşmazlıktaki tespit ya da değerlendirmelere tanıyacakları ağırlık gibi meseleler AİHM'in yeniden inceleme alanına girmez. AİHM, bir dördüncü derece yargı yeri gibi davranmamalıdır; dolayısıyla keyfî olduğu ya da makul olmadığı açıkça görülebilecek tespitlerde bulunmadıkları takdirde ulusal mahkemelerin kararlarını 6. maddenin birinci fıkrası kapsamında sorgulamaz (Bochan/Ukrayna (No.2) [BD], B. No: 22251/08, 5/2/1015, § 61).

b. Masumiyet Karinesine İlişkin İçtihat

27. Sanığı yargılayan mahkemenin veya bu mahkemenin üyelerinin sanığa isnat edilen suçu işlediği ön yargısıyla hareket etmemesini ifade eden ve Sözleşme’nin 6. maddesinin ikinci fıkrasında düzenlenen masumiyet karinesi, birinci fıkrada teminat altına alınan adil yargılanma hakkının en önemli unsurlarından biridir (Minelli/İsviçre, B. No: 8660/79, 25/3/1983,§ 27).

28. Masumiyet karinesi, suç isnadının karara bağlandığı yargılamalarda geçerli olduğu için Sözleşme’nin 6. maddesinde ifade edilen “medeni hak ve yükümlülükleriyle ilgili uyuşmazlıklar” çerçevesinde değerlendirilen idari davalar, kural olarak masumiyet karinesinin uygulama alanı dışında kalmaktadır. Ancak idari davada uyuşmazlık konusu olan maddi olayın tespitinde idari yargı mercii, aynı maddi olayı ele alan ceza mahkemesinin daha önce verdiği cezai sorumluluğun bulunmadığını tespit eden kararına uygun hareket etmelidir (benzer yöndeki AİHM kararları için bkz. X/Avusturya [GK], B. No: 9295/81, 6/10/1982; C/Birleşik Krallık (k.k.), B. No: 11882/85, 7/10/1987). Bu kural, kişi hakkında verilen beraat kararı sorgulanmadığı sürece aynı maddi olay çerçevesinde daha düşük ispat standardı kullanılarak kişinin disiplin sorumluluğu çerçevesinde yaptırıma tabi tutulmasına engel teşkil etmemektedir (Ringvold/Norveç, B. No: 34964/97, 11/2/2003, § 38).

29. Ayrıntılı AİHM içtihatları için bkz. Galip Şahin, B. No: 2015/6075, 11/6/2018, §§ 18-30.

V. İNCELEME VE GEREKÇE

30. Mahkemenin 2/12/2020 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Gerekçeli Karar Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

1. Başvurucunun İddiaları

31. Başvurucu; bazı delillere neden itibar edildiğinin ve bazı delillere de neden itibar edilmediğinin ilk derece kararında açıklanmadığını, karar düzeltme isteminin reddine ilişkin kararın ise herhangi bir gerekçe içermediğini ve hatalı değerlendirme sonucu karar verildiğini belirterek gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

2. Değerlendirme

32. Anayasa'nın 36. maddesinin birinci fıkrasında, herkesin adil yargılanma hakkına sahip olduğu belirtilmiş ancak gerekçeli karar hakkından açıkça söz edilmemiştir. Bununla birlikte Anayasa'nın 36. maddesine "...adil yargılanma" ibaresinin eklenmesine ilişkin gerekçede, Türkiye'nin taraf olduğu uluslararası sözleşmelerce de güvence altına alınan adil yargılama hakkının madde metnine dâhil edildiği vurgulanmıştır. Sözleşme'nin 6. maddesinin (1) numaralı fıkrasındaki hakkaniyete uygun yargılanma hakkının kapsamına gerekçeli karar hakkının da dâhil olduğu AİHM'in birçok kararında vurgulanmıştır. Dolayısıyla Anayasa'nın 36. maddesinde düzenlenen adil yargılanma hakkının gerekçeli karar hakkı güvencesini de kapsadığının kabul edilmesi gerekir (Abdullah Topçu, B. No: 2014/8868, 19/4/2017, § 75).

33. Anayasa'nın 141. maddesinin üçüncü fıkrasında da "Bütün mahkemelerin her türlü kararları gerekçeli olarak yazılır." denilerek mahkemelere kararlarını gerekçeli yazma yükümlülüğü yüklenmiştir. Anayasa'nın bütünlüğü ilkesi gereği anılan Anayasa kuralı da gerekçeli karar hakkının değerlendirilmesinde gözönünde bulundurulmalıdır (Abdullah Topçu, § 76).

34. Gerekçeli karar hakkı, kişilerin adil bir şekilde yargılanmalarını sağlamayı ve denetlemeyi amaçlamakta; tarafların muhakeme sırasında ileri sürdükleri iddiaların kurallara uygun biçimde incelenip incelenmediğini bilmeleri ve ayrıca demokratik bir toplumda, kendi adlarına verilen yargı kararlarının sebeplerini toplumun öğrenmesinin sağlanması için de gerekli görülmektedir (Sencer Başat ve diğerleri [GK], B. No: 2013/7800, 18/6/2014, §§ 31, 34).

35. Mahkemelerin anılan yükümlülüğü, yargılamada ileri sürülen her türlü iddia ve savunmaya karar gerekçesinde ayrıntılı şekilde cevap verilmesi gerektiği şeklinde anlaşılamaz. Ancak derece mahkemeleri, kendilerine sunulan tüm iddialara cevap vermek zorunda değilseler de (Yasemin Ekşi, B. No: 2013/5486, 4/12/2013, § 56) davanın esas sorunlarının incelenmiş olduğu gerekçeli karardan anlaşılmalıdır.

36. Bir kararda tam olarak hangi unsurların bulunması gerektiği davanın niteliğine ve koşullarına bağlıdır. Muhakeme sırasında açık ve somut bir biçimde öne sürülen iddia ve savunmaların davanın sonucuna etkili olması, başka bir deyişle davanın sonucunu değiştirebilecek nitelikte bulunması hâlinde davayla doğrudan ilgili olan bu hususlara mahkemelerce makul bir gerekçe ile yanıt verilmesi gerekir (Sencer Başat ve diğerleri, § 35).

37. Aksi bir tutumla mahkemenin davanın sonucuna etkili olduğunu kabul ettiği bir husus hakkında ilgili ve yeterli bir yanıt vermemesi veya yanıt verilmesini gerektiren usul veya esasa dair iddiaların cevapsız bırakılmış olması hak ihlaline neden olabilecektir (Sencer Başat ve diğerleri, § 39).

38. Öte yandan temyiz merciinin yargılamayı yapan mahkemenin kararını uygun bulması hâlinde bunu ya aynı gerekçeyi kullanarak ya da bir atıfla kararına yansıtması yeterlidir. Burada önemli olan husus temyiz merciinin bir şekilde temyizde dile getirilmiş ana unsurları incelediğini, derece mahkemesinin kararını inceleyerek onadığını ya da bozduğunu göstermesidir (Yasemin Ekşi, § 57).

39. Somut olayda mahkeme, işlemi şekil yönünden incelemesinin ardından başvurucunun meslek hayatına dair işleme esas olan olguları temel alarak değerlendirme yapmış ve sonuca ulaşmıştır. Bu bağlamda yapılan açık yargılama sonunda tarafların davanın

sonucuna etkili olabilecek tüm iddia ve savunmaları tartışılarak verilen kararda hükme ulaşılması için yeterli gerekçe bulunduğu (bkz. § 18) görülmektedir. Ayrıca karar düzeltme aşamasında değerlendirme konusu hüküm ve gerekçesinin uygun bulunduğu belirtilmiştir. Bu hâle göre gerekçeli karar hakkına yönelik bir ihlal olmadığının açık olduğu anlaşılmaktadır.

40. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

B. Silahların Eşitliği ve Çelişmeli Yargılama İlkesinin İhlal Edildiğine İlişkin İddia

1. Başvurucunun İddiaları

41. Başvurucu, yaşadığı trafik kazasında kusurunun bulunup bulunmadığı konusunda keşif yapılmadığını ve konuyla ilgili uzman bilirkişi raporu alınmadığını, bilimsel ve teknik yeterliliği bulunmayan bir kişi (astsubay) tarafından hazırlanan rapor ile Kaza Tespit Tutanağı'na göre karar verildiğini belirterek silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkesinin ihlal edildiğini ileri sürmektedir.

2. Değerlendirme

42. Anayasa'nın 36. maddesi uyarınca herkes iddia, savunma ve adil yargılanma hakkına sahiptir. Anayasa'nın anılan maddesinde adil yargılanma hakkından ayrı olarak iddia ve savunma hakkına birlikte yer verilmesi, taraflara iddia ve savunmalarını mahkeme önünde dile getirme fırsatı tanınması gerektiği anlamını da içermektedir (Mehmet Fidan, B. No: 2014/14673, 20/9/2017, § 37).

43. Diğer yandan Anayasa'nın 36. maddesine adil yargılanma ibaresinin eklenmesine ilişkin gerekçede, Türkiye'nin tarafı olduğu uluslararası sözleşmelerce de güvence altına alınan adil yargılama hakkının madde metnine dâhil edildiği vurgulanmıştır. Nitekim Anayasa Mahkemesi de Anayasa’nın 36. maddesi uyarınca inceleme yaptığı birçok kararında, AİHM içtihadıyla adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil edilen silahların eşitliği ilkelerine Anayasa’nın 36. maddesi kapsamında yer vermektedir. Bu itibarla anılan ilkenin adil yargılanma hakkının kapsam ve içeriğine dâhil olduğu sonucu ortaya çıkmaktadır. Anılan ilkeye uygun yürütülmeyen bir yargılamanın hakkaniyete uygun olması olanaklı değildir (Mehmet Fidan, § 38).

44. Silahların eşitliği ilkesi, davanın taraflarının usule ilişkin haklar bakımından aynı koşullara tabi tutulması ve taraflardan birinin diğerine göre daha zayıf bir duruma düşürülmeksizin iddia ve savunmalarını makul bir şekilde mahkeme önünde dile getirme fırsatına sahip olması anlamına gelir (Yaşasın Aslan, B. No: 2013/1134, 16/5/2013, § 32). Bu usul güvencesi gereğince uyuşmazlığın her iki tarafına da savunmasının temel dayanağı olan delilleri sunma imkânı tanınmasını kapsamaktadır (Yüksel Hançer, B. No: 2013/2116, 23/1/2014, § 18).

45. Silahların eşitliği ilkesi kapsamında yapılacak inceleme, başvuru konusu yargılamanın bir bütün olarak adil olup olmadığının değerlendirilmesidir (Yüksel Hançer, § 19).

46. Genel anlamda hakkaniyete uygun bir yargılamanın yürütülebilmesi için silahların eşitliği ilkesi ışığında taraflara delillerini sunma, inceletme noktasında uygun imkânların tanınması ve yargılamaya etkin katılımlarının sağlanması gerekir. Bu anlamda delillere ilişkin dengesizlik veya hakkaniyetsiz olma iddiaları da yargılamanın bütünü kapsamında

değerlendirilecektir. Ceza davaları ile medeni hak ve yükümlülüklere ilişkin davaların usul kuralları da dâhil olmak üzere yargılamanın tüm aşamalarında silahların eşitliği ilkesinin güvence altına alınarak adil yargılanma hakkının korunması hukuk devleti olmanın bir gereğidir (Mustafa Kupal, B. No: 2013/7727, 4/2/2016, §§ 50-52).

47. Somut olayda görülen davanın tarafları arasındaki ihtilaf; disiplin soruşturması sırasında da keşif ve bilirkişi incelemesi yapılması gerekirken yapılmadığına, ceza yargılamasındaki süreçte toplanan delillere, bilimsel ve teknik yeterliliği bulunmayan kişilerce hazırlanan rapor ile Kaza Tespit Tutanağı'na göre karar verildiği noktasındadır.

48. Kural olarak Anayasa Mahkemesinin görevi herhangi bir davada bilirkişi raporu veya uzman mütalaasının gerekli olup olmadığına karar vermek değildir (Sencer Başat ve diğerleri, § 68). Bununla birlikte Anayasa Mahkemesinin tarafların öne sürdüğü ve esasa etkisi olan iddiaların işin mahiyetinin gerektirdiği ölçüde incelenip incelenmediğini ve özellikle ispat külfeti konusunda taraflardan birinin diğerine nazaran dezavantajlı bir konuma düşürülüp düşürülmediğini denetleme görevi bulunmaktadır (Ahmet Korkmaz, B. No: 2014/16232, 25/1/2018, § 29).

49. Somut başvuruda Mahkemece keşif ve uzman bilirkişi incelemesi yaptırılmasına gerek görülmeyerek başvurucu hakkındaki ayırma işlemi ilgili mevzuat ve yapılan disiplin soruşturması kapsamında değerlendirilmiş ve hüküm kurulmuştur.

50. Delilleri değerlendirme ve gösterilmek istenen delilin davayla ilgili olup olmadığına karar verme yetkisinin esasen derece mahkemelerine ait olduğu, derece mahkemelerinin dava konusuna, elde edilen delilerin ağırlığına ve iddia ile savunmalara göre, tanık beyanı, keşif icrası ve bilirkişi incelemesi gibi delilleri toplamama veya incelememe konusunda takdir yetkisine sahip olduğu dikkate alındığında keşif ve bilirkişi incelemesi yaptırılmamasına ilişkin ileri sürülen husus yönünden silahların eşitliği ilkesine yonelik bir ihlal olmadığının açık olduğu sonucuna varılmaktadır.

51. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 48. maddesinin (2) numaralı fıkrasına göre Anayasa Mahkemesince açıkça dayanaktan yoksun başvuruların kabul edilemez olduğuna karar verilebilir. Başvurucunun ihlal iddialarını temellendiremediği, iddialarının salt kanun yolunda gözetilmesi gereken hususlara ilişkin olduğu, temel haklara yönelik bir müdahalenin olmadığı veya müdahalenin meşru olduğu açık olan başvurular ile karmaşık veya zorlama şikâyetlerden ibaret başvurular açıkça dayanaktan yoksun kabul edilebilir (Hikmet Balabanoğlu, B. No: 2012/1334, 17/9/2013, § 24).

52. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

C. Masumiyet Karinesinin İhlal Edildiğine İlişkin İddia

1. Başvurucunun İddiaları

53. Başvurucu; ceza yargılamasına konu fiilleri nedeniyle tesis edilen işlemin iptali istemiyle açtığı iptal davasının ceza yargılamasının sonucu beklenilmeksizin reddedildiğini, ceza yargılamasının derdest olduğunu, suçlandığı bazı fiiler nedeniyle ek kovuşturmaya yer olmadığına (bkz. § 18) karar verildiğini belirterek masumiyet karinesinin ihlal edildiğini ileri sürmektedir.

2. Değerlendirme

54. Anayasa’nın "Hak arama hürriyeti" kenar başlıklı 36. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"Herkes, meşru vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahiptir."

55. Anayasa’nın "Suç ve cezalara ilişkin esaslar" kenar başlıklı 38. maddesinin dördüncü fıkrası şöyledir:

"Suçluluğu hükmen sabit oluncaya kadar, kimse suçlu sayılamaz."

a. Kabul Edilebilirlik Yönünden

56. Anayasa'nın 148. maddesinin üçüncü fıkrası ile 6216 sayılı Kanun'un 45. maddesinin (1) numaralı fıkrasına göre Anayasa Mahkemesine yapılan bir bireysel başvurunun esasının incelenebilmesi için kamu gücü tarafından müdahale edildiği iddia edilen hakkın Anayasa'da güvence altına alınmış olmasının yanı sıra Sözleşme ve Türkiye'nin taraf olduğu ek protokollerinin kapsamına da girmesi gerekir. Bir başka ifadeyle Anayasa ve Sözleşme'nin ortak koruma alanı dışında kalan bir hak ihlali iddiasını içeren başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi mümkün değildir (Onurhan Solmaz, B. No: 2012/1049, 26/3/2013, § 18).

57. Anayasa'nın 36. maddesinin birinci fıkrasında adil yargılanma hakkı güvence altına alınmıştır. 3/10/2001 tarihli ve 4709 sayılı Kanun'un Anayasa'nın 36. maddesinin birinci fıkrasına adil yargılanma ibaresinin eklenmesine ilişkin 14. maddesinin gerekçesinde "değişiklikle Türkiye Cumhuriyeti'nin taraf olduğu uluslararası sözleşmelerce de güvence altına alınmış olan adil yargılama hakkı[nın] metne dahil" edildiği belirtilmiştir. Dolayısıyla Anayasa'nın 36. maddesine söz konusu ibarenin eklenmesinin amacının Sözleşme'de düzenlenen adil yargılanma hakkını anayasal güvence altına almak olduğu anlaşılmaktadır (Yaşar Çoban [GK], B. No: 2014/6673, 25/7/2017, § 54). Bu itibarla Anayasa'da güvence altına alınan adil yargılanma hakkının kapsam ve içeriği belirlenirken Sözleşme'nin "Adil yargılanma hakkı" kenar başlıklı 6. maddesinin gözönünde bulundurulması gerekir (Onurhan Solmaz, § 22).

58. Sözleşme'nin 6. maddesinin (2) numaralı fıkrasında, bir suçla itham edilen herkesin suçluluğu yasal olarak sabit oluncaya kadar masum sayılacağı düzenlenmiştir. Masumiyet karinesi, Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkının bir unsuru olmakla beraber suçluluğu hükmen sabit oluncaya kadar kimsenin suçlu sayılamayacağı belirtilmek suretiyle Anayasa'nın 38. maddesinin dördüncü fıkrasında ayrıca düzenlenmiştir (Adem Hüseyinoğlu, B. No: 2014/3954, 15/2/2017, § 33).

59. Adil yargılanma hakkının bir unsuru olan masumiyet karinesinin sağladığı güvencenin iki boyutu bulunmaktadır. Güvencenin ilk boyutu kişi hakkındaki ceza yargılaması sonuçlanıncaya kadar geçen, bir başka ifadeyle kişinin ceza gerektiren bir suçla itham edildiği (suç isnadı altında olduğu) sürece ilişkin olup suçlu olduğuna dair hüküm tesis edilene kadar kişinin suçluluğu ve eylemleri hakkında erken açıklamalarda bulunulmasını yasaklar. Güvencenin bu boyutunun kapsamı sadece ceza yargılamasını yürüten mahkemeyle sınırlı değildir. Güvence aynı zamanda diğer tüm idari ve adli makamların da işlem ve kararlarında, suçluluğu hükmen sabit oluncaya kadar kişinin suçlu olduğu yönünde ima ya da açıklamalarda bulunmamasını gerekli kılar. Dolayısıyla sadece suç isnadına konu ceza yargılaması kapsamında değil ceza yargılaması ile eş zamanlı olarak yürütülen diğer

hukuki süreç ve yargılamalarda da (idari, hukuk, disiplin gibi) masumiyet karinesinin ihlali söz konusu olabilir (Galip Şahin, § 39). Güvencenin ikinci boyutu ise ceza yargılaması sonucunda mahkûmiyet dışında bir hüküm kurulduğunda devreye girer ve daha sonraki yargılamalarda ceza gerektiren suçla ilgili olarak kişinin masumiyetinden şüphe duyulmamasını, kamu makamlarının toplum nezdinde kişinin suçlu olduğu izlenimini uyandıracak işlem ve uygulamalardan kaçınmasını gerektirir (Galip Şahin, § 40).

60. Masumiyet karinesine ilişkin anayasal güvencelerin harekete geçirilebilmesi için kural olarak kişinin suç isnadı altında bulunması gerekmektedir. Bununla birlikte masumiyet karinesinin ikinci boyutuna ilişkin güvencelerin uygulanabilmesi, kişinin hâlihazırda suç isnadı altında bulunmasını zorunlu kılmamaktadır. Ancak ceza yargılamasının sonuçlanmasından sonra başlayan veya ceza yargılaması henüz sonuçlanmadan başlasa bile ceza yargılamasının kesinleşmesinden sonra da devam eden medeni hak ve yükümlülüklere ilişkin yargılamalarda masumiyet karinesinin uygulanabilmesi için başvurucunun söz konusu medeni yargılama ile hakkında yürütülen ve sona eren ceza yargılaması arasında bağlantı bulunduğunu göstermesi gerekmektedir. Medeni hak yargılamasında, ceza yargılamasında verilen kararın sonucunun dikkate alındığı ve değerlendirildiği veya ceza dosyasında yer alan delillerin irdelendiği ya da başvurucunun hakkındaki suçlamayı doğuran olaylara dahli ile ilgili irdelemelerde bulunulduğu veyahut başvurucunun muhtemel suçluluğuyla ilgili yorum yapıldığı hâllerde söz konusu bağlantının var olduğu kabul edilebilir. Bununla birlikte hukuk yargılaması ile ceza yargılaması arasındaki bağlantının varlığına işaret eden olguların tüketme yoluyla sayılmasının mümkün olmadığı, bunların kararların verildiği yargılamaların türüne ve içeriğine göre değişebileceği kabul edilmelidir. Ancak bağlantının varlığı değerlendirilirken kararda kullanılan dilin kritik öneme sahip olacağı vurgulanmalıdır (benzer değerlendirmeler için bkz. S.M. [GK], B. No: 2016/6038, 20/6/2019, § 38).

61. Başvurucu hakkındaki yargısal sürecin idare hukukundan kaynaklanan, medeni hak ve yükümlülükler kapsamında kalan bir dava olduğu açıktır. Bu durumda suç isnadıyla ilgili yargılamalara ilişkin bir güvence olan masumiyet karinesinin bireysel başvuruya konu olay yönünden uygulanıp uygulanmayacağının ortaya konulması gerekir.

62. Bireysel başvuru konusu kararın verildiği idari yargı sürecine konu işlem, başvurucu hakkında yürütülen ceza soruşturması üzerine yapılan disiplin soruşturması sonucu düzenlenen 26/6/2013 tarihli rapor üzerine kurulmuştur. AYİM tarafından karar verildiği tarihte ceza soruşturması henüz sona ermemiştir. Başvurucu, hakkındaki ayırma işleminin iptali istemiyle açtığı davada verilen kararda kullanılan ifadelerin iki sebeple masumiyet karinesini ihlal ettiğini öne sürmektedir. Birincisi taksirle öldürme suçu bakımından yargılama devam ettiği için, ikincisi ise suç delillerini yok etme, gizleme veya değiştirme suçundan ek kovuşturmaya yer olmadığı kararı verildiği için suçlu sayılamayacağı iddialarıdır.

63. Taksirle öldürme suçuna ilişkin olarak başvurucu hakkında hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararı verilmiş ise de bu karar AYİM kararından yaklaşık üç yıl sonra kesinleşmiştir. AYİM tarafından taksirle öldürme suçuna ilişkin eylem hakkında yapılan değerlendirmede hükmün açıklanmasının geri bırakılması ile sonuçlanan yargılamanın devam ettiği tespit edildiğinden bu iddia yönünden masumiyet karinesinin birinci boyutu somut olayda uygulanma imkânı bulacaktır.

64. Suç delillerini yok etme, gizleme veya değiştirme suçu hakkında 30/10/2015 tarihinde verilen ek kovuşturmaya yer olmadığı kararı bakımından ise söz konusu karar tarihi AYİM'in

1/7/2015 tarihli kararından sonra fakat 25/11/2015 tarihli karar düzeltme kararından öncedir. Somut başvuru kapsamında karar düzeltme talebinde anılan kararın AYİM'in bilgisine sunulduğuna ilişkin bir bilgi yer almamakla birlikte başvurucunun bu yönde bir beyanı da bulunmamaktadır. Bu nedenle bu iddia yönünden de masumiyet karinesinin birinci boyutunun somut olayda uygulanması gerektiği değerlendirilmiştir.

65. Dolayısıyla masumiyet karinesinin birinci boyutunun somut olayda uygulanabilir olduğu kanaatine varılmıştır.

66. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan masumiyet karinesinin ihlal edildiğine ilişkin başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

b. Esas Yönünden

i. Genel İlkeler

67. Masumiyet karinesi, hakkında suç isnadı bulunan bir kişinin adil bir yargılama sonunda suçlu olduğuna dair kesin hüküm tesis edilene kadar masum sayılması gerektiğini ifade etmekte ve hukuk devleti ilkesinin de bir gereğini oluşturmaktadır (AYM, E.2013/133, K.2013/169, 26/12/2013). Anılan karine, kişinin suç işlediğine dair kesinleşmiş bir yargı kararı olmadan suçlu olarak kabul edilmemesini güvence altına almaktadır. Ayrıca hiç kimse, suçluluğu hükmen sabit oluncaya kadar yargılama makamları ve kamu otoriteleri tarafından suçlu olarak nitelendirilemez ve suçlu muamelesine tabi tutulamaz (Kürşat Eyol, B. No: 2012/665, 13/6/2013, § 26).

68. Bununla birlikte Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan masumiyet karinesi, ceza soruşturmasıyla eş zamanlı olarak kişi hakkında disiplin soruşturması yürütülmesine engel teşkil etmediği gibi hakkındaki ceza soruşturmasının kovuşturmaya yer olmadığı, beraat, düşme gibi mahkûmiyet dışındaki bir hüküm ile sonuçlanması kişiye disiplin yaptırımı uygulanmasına veya bu kişinin başka türlü sorumluluğuna gidilmesine de mâni oluşturmaz (benzer yöndeki değerlendirme için bkz. M.E.T., B. No: 2014/11920, 3/7/2018, § 61).

69. Bu bağlamda beraat eden kişi aleyhine disiplin soruşturması başlatılması ve kişiye disiplin cezası uygulanması -disiplin cezası ne kadar ağır olursa olsun- kişinin suçlu ilan edildiği hükmüne varılabilmesi için yeterli değildir. Aynı şekilde ceza yargılamasındaki delillerin disiplin soruşturmasında kullanılması da kendi başına masumiyet karinesini ihlal etmez. Aksi takdirde beraat kararına, mağdurların haksız fiil ve benzeri hukuki sebeplere dayanarak zararlarını gidermek için tazminat davası açma hakkını, idarenin de idari düzeni sağlamak için disiplin cezası ve diğer idari tedbirleri uygulama yetkisini ortadan kaldıracak şekilde arzulanandan öte bir anlam yüklenmiş olur. Bu durum beraat eden kişi lehine amacından saptırılmış bir keyfîliğe yol açar. Aynı şekilde bu yaklaşım, beraat eden kişiye kendi fiilinin tazminat hukuku ile idare hukukuna ilişkin sonuçlarından da kaçınma avantajı sağlar. Anayasa'nın 36. maddesi veya başka herhangi bir maddesi masumiyet karinesinin bu şekildeki bir yorumuna geçerlilik sağlamamaktadır (Barış Baş [GK], B. No: 2016/14253, 2/7/2020, § 55)

70. Adli ve idari makamların kendi görev sınırlarını aşarak kişiyi suçlu ilan etmesi veya bu bağlamda birtakım çıkarımlarda bulunması masumiyet karinesinin ihlaline yol açabilir. Masumiyet karinesi kapsamındaki güvencelerin sağlanıp sağlanmadığının tespiti yapılırken ise kararın gerekçesinin bir bütün olarak değerlendirilmesi gerekir (Galip Şahin, § 48; M.I.,

B. No: 2012/1268, 30/12/2014, § 50). Bu kapsamda karar vericilerin kullandıkları dil kritik önem taşır (Mustafa Kıvrak, B. No: 2013/3175, 20/2/2014, § 36). Kamu makamlarının işlem ya da kararlarında belirttikleri gerekçeler veya kullandıkları dil nedeniyle bireye cezai sorumluluk yüklememeleri, ceza mahkemeleri tarafından suçlu bulunmamış bireyin masumiyeti üzerine gölge düşürülmesine sebebiyet vermemeleri gerekmektedir (Galip Şahin, § 47).

71. İdari makamlarca veya mahkemelerce salt bir kimsenin suç isnadı altında olduğunun ifade edilmesi masumiyet karinesini zedelemez. Bu bakımdan kişinin suç isnadı altında olduğunun belirtilmesi ile hakkında kesinleşmiş bir mahkûmiyet kararı bulunmadığı hâlde onun mahkûm olduğunun kesin bir dille ifade edilmesi veya bu yönde kanaat oluşmasına yol açacak nitelikte açıklamalarda bulunulması arasındaki ayrıma özen gösterilmelidir. İkincisi masumiyet karinesinin ihlaline yol açarken ilki kural olarak masumiyet karinesi yönünden bir sakıncaya neden olmayabilir (Barış Baş, § 55).

ii. İlkelerin Olaya Uygulanması

72. Bireysel başvuruya konu olayda başvurucunun kullandığı askerî araçla trafik kazası yapması üzerine bir kişinin ölümü ile birlikte birden fazla kişinin yaralanmasına neden olmak ve suç delillerini değiştirme suçları nedeniyle soruşturma başlatılmıştır. Suç delillerini yok etme, gizleme veya değiştirme suçu için ek kovuşturmaya yer olmadığına karar verilmiştir. Taksirle ölüme neden olmak suçu için ise hapis cezası ile cezalandırılmasına ve hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına karar verilmiştir. Başvurucu hakkında ceza muhakemesi süreci devam etmekte iken ceza soruşturmasına konu eylemlere ilişkin yapılan disiplin soruşturması sonucunda TSK'dan ayırma işlemi tesis edilmiştir. Ceza soruşturması kapsamında başvurucu 5237 sayılı Kanun'un 85. maddesinin (1) numaralı fıkrasında düzenlenen taksirle öldürme suçu ile aynı Kanun'un 281. maddesinin (1) numaralı fıkrasında düzenlenen suç delillerini yok ekme, gizleme veya değiştirmekle itham edilmiştir. Disiplin soruşturması ise 6413 sayılı Kanun'un 20. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (c) bendinde yer alan hizmete engel davranışlarda bulunma fiilinin işlendiği temelinde gerçekleştirilmiştir. Dolayısıyla suç olarak nitelendirilen tipik fiil ile disiplin fiilinin aynı olmadığı görülmektedir. Disiplin fiilinin koruduğu hukuksal değerlerin daha çok memuriyet disipliniyle ilgili olduğu anlaşılmaktadır.

73. Buna karşılık disiplin makamlarının başvurucuya uyguladığı ayırma cezasının temelindeki fiil olan trafik kazası sonucu meydana gelen ölüm ve yaralanma ile kaza sonrası lastiğin patlatılmasına yönelik davranışlar ceza yargılamasındaki suçlamanın da dayanağını oluşturmaktadır.

74. Başvurucu; hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararı ile sonuçlanan ceza yargısı sürecinden bahsederek ve ek kovuşturmaya yer olmadığına ilişkin karara konu iddiaların gerçekleşmiş olduğunun kabul edildiğini belirterek masumiyet karinesinin ihlal edildiğini ileri sürmektedir.

75. Yukarıda alıntılanan ilkeler uyarınca masumiyet karinesinin ihlal edilip edilmediği değerlendirilirken idari yargılama bakımından üzerinde önemle durulması gereken husus, idari işlem sürecini yürüten ve yargılamayı yapan makamın ilgili kişiye suç isnat edip etmediğidir.

76. AYİM kararında başvurucunun taksirle öldürme suçuna konu fiile yönelik olarak; yürütülen soruşturma kapsamındaki delillerden bahsedilmiş, değerlendirmenin başvurucuya

isnat edilen eylemlerin başvurucudan sadır olduğu veya söz konusu eylemin isnat edilen suçu oluşturup oluşturmadığından bağımsız olarak yapıldığı belirtilmiştir. Devamında başvurucunun TSK'nın itibarını sarsacak, ağır suç ve disiplinsizlik teşkil eden fiillerle hizmete engel davranışlarda bulunması nedeniyle ayırma cezası ile cezalandırılmasına ilişkin dava konusu işlemde hukuka aykırılık bulunmadığı ifade edilmiştir. Bu durumda AYİM gerekçesinde başvurucu hakkında salt taksirle öldürme suçundan devam eden soruşturmanın bulunduğunun belirtilmesi sebebiyle masumiyet karinesinin ihlal edilmediği değerlendirilmektedir.

77. Bununla birlikte kararda geçen "…davacının gerçekleştirmiş olduğu bu eylem sonrasında kolluk görevlisi olmasına rağmen eylemini gizleme (kaza sonrasında aracın sağ ön lastiğine köylülerin de yardımıyla olay yerinde bulunan bir inşaat çivisi sokmak ve lastiğin yanak kısmını bıçakla kesmek suretiyle lastiğe zarar vermek) gayreti içine girdiği, bu durum karşısında kamu hizmetinde istihdam edilmesinin kamu yararına açıkça aykırılık teşkil ettiği…" ifadeleri, başvurucunun suç olan bazı eylemleri işlediği yolunda bir kabule ilişkin olup karar tarihi itibarıyla söz konusu iddialar hakkında başvurucu hakkında davam eden ceza soruşturması bulunmaktadır.

78. Somut olayda başvurucu hakkındaki ceza ve disiplin hukuku süreçlerinin eş zamanlı olarak yürütüldüğü ancak disiplin işlemine karşı açılan idari davanın ceza yargılaması devam ederken sonuçlandığı, öte yandan ceza yargılamasına ilişkin sürecin derdest olduğu, bir başka ifadeyle başvurucunun suçluluğunun hükmen sabit olmadığı görülmektedir.

79. Bununla birlikte masumiyet karinesi değerlendirilirken hakkında kesinleşmiş bir mahkûmiyet kararı olmayan kişilerle ilgili olarak yapılan diğer yargılamalar sonucunda verilen mahkeme kararlarında geçen ifadelerin dikkatli ve özenli kullanılması, ifadelerin bağlam ve amacını aşacak şekilde kullanılıp kullanılmadığının somut olay koşullarında değerlendirilmesi gerektiği açıktır.

80. Sonuç olarak henüz ceza yargılaması süreci tamamlanmayan suç delillerini yok etme, gizleme veya değiştirme eylemlerini başvurucunun gerçekleştirdiği yolundaki suçlayıcı tespitin masumiyet karinesini ihlal edici mahiyette olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

81. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 36. ve 38. maddelerinde güvence altına alınan masumiyet karinesinin ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

D. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

82. 6216 sayılı Kanun'un 50. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

“(1) Esas inceleme sonunda, başvurucunun hakkının ihlal edildiğine ya da edilmediğine karar verilir. İhlal kararı verilmesi hâlinde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yapılması gerekenlere hükmedilir…

(2) Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvurucu lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir.”

83. Başvurucu, ihlalin tespiti, yeniden yargılama yapılması ve 100.000 TL manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

84. Anayasa Mahkemesinin Mehmet Doğan ([GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018) kararında ihlal sonucuna varıldığında ihlalin nasıl ortadan kaldırılacağı hususunda genel ilkeler belirlenmiştir. Anayasa Mahkemesi diğer bir kararında ise bu ilkelerle birlikte ihlal kararının yerine getirilmemesinin sonuçlarına da değinmiş ve bu durumun ihlalin devamı anlamına geleceği gibi ilgili hakkın ikinci kez ihlal edilmesiyle sonuçlanacağına da işaret etmiştir (Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019).

85. Bireysel başvuru kapsamında bir temel hakkın ihlal edildiğine karar verildiği takdirde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırıldığından söz edilebilmesi için temel kural mümkün olduğunca eski hâle getirmenin yani ihlalden önceki duruma dönülmesinin sağlanmasıdır. Bunun için ise öncelikle ihlalin kaynağı belirlenerek devam eden ihlalin durdurulması, ihlale neden olan karar veya işlemin ve bunların yol açtığı sonuçların ortadan kaldırılması, varsa ihlalin sebep olduğu maddi ve manevi zararların giderilmesi, ayrıca bu bağlamda uygun görülen diğer tedbirlerin alınması gerekmektedir (Mehmet Doğan, §§ 55, 57).

86. İhlalin mahkeme kararından kaynaklandığı veya mahkemenin ihlali gideremediği durumlarda Anayasa Mahkemesi 6216 sayılı Kanun'un 50. maddesinin (2) numaralı fıkrası ile Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün 79. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (a) bendi uyarınca ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere kararın bir örneğinin ilgili mahkemeye gönderilmesine hükmeder. Anılan yasal düzenleme, usul hukukundaki benzer hukuki kurumlardan farklı olarak ihlali ortadan kaldırmak amacıyla yeniden yargılama sonucunu doğuran ve bireysel başvuruya özgülenen bir giderim yolunu öngörmektedir. Bu nedenle Anayasa Mahkemesi tarafından ihlal kararına bağlı olarak yeniden yargılama kararı verildiğinde usul hukukundaki yargılamanın yenilenmesi kurumundan farklı olarak ilgili mahkemenin yeniden yargılama sebebinin varlığını kabul hususunda herhangi bir takdir yetkisi bulunmamaktadır. Dolayısıyla böyle bir kararın kendisine ulaştığı mahkemenin yasal yükümlülüğü, ilgilinin talebini beklemeksizin Anayasa Mahkemesinin ihlal kararı nedeniyle yeniden yargılama kararı vererek devam eden ihlalin sonuçlarını gidermek üzere gereken işlemleri yerine getirmektir (Mehmet Doğan, §§ 58, 59; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), §§ 57-59, 66, 67).

87. İncelenen başvuruda, AYİM'in kararında kullandığı dile özen göstermemesi nedeniyle masumiyet karinesinin ihlal edildiği sonucuna ulaşılmıştır. Dolayısıyla ihlalin AYİM kararından kaynaklandığı anlaşılmıştır.

88. Bu durumda masumiyet karinesinin hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Yapılacak yeniden yargılama ise bireysel başvuruya özgü düzenleme içeren 6216 sayılı Kanun'un 50. maddesinin (2) numaralı fıkrasına göre ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılmasına yöneliktir. Bu kapsamda yapılması gereken iş yeniden yargılama kararı verilerek Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar verilmesinden ibarettir. Bu sebeple kararın bir örneğinin yeniden yargılama yapılmak üzere ilgili mahkemeye gönderilmesine karar verilmesi gerekmektedir.

89. İhlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılamanın yeterli bir giderim sağlayacağı anlaşıldığından tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerektiği sonucuna ulaşılmıştır.

90. İşbu ihlal kararının başvurucu tarafından açılan davaların esasıyla ilgili herhangi bir değerlendirme içermediği vurgulanmalıdır. Anayasa Mahkemesinin yukarıda belirttiği ihlal gerekçelerini de gözeterek ve söz konusu işlemlerle ilgili olarak yeniden bir değerlendirme

yaparak gereken kararı vermek ilgili mahkemenin takdirindedir.

91. Dosyadaki belgelerden tespit edilen 239,50 TL harç ve 3.600 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 3.839,50 TL yargılama giderinin başvurucuya ödenmesine karar verilmesi gerekir.

VI. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkesinin ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

3. Masumiyet karinesinin ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa’nın 36. maddesi ve 38. maddesinin dördüncü fıkrasında hüküm altına alınan masumiyet karinesinin İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin masumiyet karinesinin ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere -Anayasa'nın geçici 21. maddesinin birinci fıkrasının (E) bendinin (b) alt bendi gereğince- yetkili idari yargı merciine GÖNDERİLMESİNE (Karar AYİM Birinci Dairesinin 1/7/2015 tarihli ve E.2013/1295, K.2015/637 sayılı kararına ait dava dosyası ile ilgilidir.),

D. Başvurucunun tazminat talebinin REDDİNE,

E. 239,50 TL harç ve 3.600 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 3.839,50 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

F. Ödemelerin, kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 2/12/2020 tarihinde OYBİRLİĞİYLE ile karar verildi.

OSMAN YILDIRIM

B. No: 2016/6396 | Karar tarihi: 02.12.2020

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2016/6396

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

OSMAN YILDIRIM BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2016/6396)

Karar Tarihi: 2/12/2020

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Kadir ÖZKAYA

Üyeler : Engin YILDIRIM

Celal Mümtaz AKINCI

Rıdvan GÜLEÇ

Yıldız SEFERİNOĞLU

Raportör : Tuğba YILDIZ

Başvurucu : Osman YILDIRIM

Vekili : Av. Levent KAYA

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru; kanuni temsilcisi olduğu şirketin vergi borcundan sorumlu tutulması nedeniyle mülkiyet hakkının, vergi borcunun tahsili amacıyla düzenlenen ödeme emirlerine karşı açılan davanın uzun sürmesi ve hukuka aykırı karar verilmesi nedenleriyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 31/3/2016 tarihinde yapılmıştır.

3. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

4. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

5. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

6. Başvurucu, A. Orman Ürünleri Taşımacılık Gıda Turizm Ticaret ve Sanayi Limited Şirketine (Şirket) 24/7/2001 tarihinde ortak olmuş ve temsile yetkili kişi olarak seçilmiştir. 23/10/2001 tarihinde hisselerini devrederek ortaklıktan ayrılmış ancak şirket müdürlüğü görevi 28/8/2006 tarihine kadar devam etmiştir.

7. Şirketin 2004 yılı hesap dönemine ilişkin yapılan vergi incelemesi sonucu düzenlenen 30/11/2007 tarihli inceleme raporuna istinaden Şirket adına üç kat vergi ziyaı cezalı kurumlar vergisi, geçici vergi ve özel usulsüzlük cezası tarhiyatı yapılmıştır. Tarhiyata ilişkin ihbarnameler 10/12/2007 tarihinde o dönemde şirket müdürü olan R.K.ya tebliğ edilmiştir.

8. Başvurucu tarafından imzalanan dava dilekçesiyle tarhiyatın kaldırılması istemiyle Şirket adına Antalya 1. Vergi Mahkemesinde iki ayrı dava açılmıştır (E.2008/90 ve E.2008/91). Mahkeme 28/5/2009 tarihinde davaları dava ehliyeti yönünden reddetmiştir. Kararlarda; Şirket adına yetkili kişinin Şirket müdürü R.K. olduğu, nihai dava açma süresi olan 9/1/2008 tarihine kadar R.K. imzasıyla Şirket adına dava açılmadığı belirtilmiştir. Başvurucunun ise Şirketin ortağı ve temsile yetkili kişisi olmadığı, aynı zamanda bu durumun bu aşamada başvurucunun menfaatini etkileyecek herhangi bir sonuç doğurmadığı ifade edilmiştir. Kararlar, Danıştay Üçüncü Dairesinin (Daire) 6/12/2010 tarihli kararlarıyla onanarak kesinleşmiştir.

9. Söz konusu tarhiyatların kesinleştiği gerekçesiyle Şirketin 2004 yılı hesap dönemine ilişkin kurumlar vergisi, geçici vergi ile özel usulsüzlük cezası borçlarının tahsili amacıyla Şirket adına ödeme emirleri düzenlenmiş ve başvurucuya tebliğ edilmiştir.

10. Söz konusu ödeme emirlerinin iptali istemiyle Antalya 2. Vergi Mahkemesinde Şirket adına İ.B. imzasıyla dava açılmıştır (E.2009/665). Mahkeme, davanın R.K. imzasıyla açılması gerektiğini belirterek davayı ehliyet yönünden reddetmiştir. Temyiz üzerine Daire temyiz talebini kabul etmiş ve davanın esasının incelenmesi gerektiği gerekçesiyle2/4/2012 tarihinde kararı bozmuştur.

11. Antalya 2. Vergi Mahkemesi bozma kararına uymuş ve 28/11/2012 tarihli kararıyla (E.2012/864) davayı esastan reddetmiştir. Karar gerekçesinde dava konusu ödeme emrinin dayanağını oluşturan vergi ve cezalara ilişkin ihbarnamelerin R.K.ya 4/1/1961 tarihli ve 213 sayılı Vergi Usul Kanunu'nun tebligata ilişkin hükümlerine uygun şekilde tebliğ edildiği vurgulanmıştır. Kararda, ödeme emirleri ile tahsil edilmek istenen kamu alacağının dava konusu edilmeyerek kesinleştiği ve ödeme emrine karşı açılan davalarda öne sürülebilecek olan 21/7/1953 tarihli ve6183 sayılı Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanun'un 58. maddesinde belirtilen hususların varlığının da Şirket tarafından ortaya konulamadığı belirtilmiştir. Sonuç olarak kesinleşen kamu alacağının tahsili amacıyla tanzim ve tebliğ edilen dava konusu ödeme emirlerinde kanuna aykırılık bulunmadığı belirtilmiştir. Daire 24/12/2013 tarihinde kararı onamıştır.

12. Bu arada söz konusu amme alacağının kesinleştiği ve Şirket hakkında yapılan mal varlığı araştırması sonucunda kamu alacağının tahsil edilemediğinden bahisle kanuni temsilci sıfatıyla başvurucu adına ödeme emirleri düzenlenerek 23/10/2010 tarihinde tebliğ edilmiştir. Başvurucu, söz konusu vergi ve cezalardan sorumlu olmadığı iddiasıyla Antalya 1. Vergi Mahkemesinde dava açmıştır.

13. Mahkeme 15/6/2011 tarihli kararla dava konusu ödeme emirlerinin iptaline karar

vermiştir. Karar gerekçesinde asıl borçlu olan Şirkete usulüne uygun ihbarname ve ödeme emri düzenlenip tebliğ yapılmadan başvurucunun kanuni temsilci olarak sorumlu tutulmasında hukuka uygunluk bulunmadığı belirtilmiştir.

14. Temyiz istemi üzerine Daire 24/12/2013 tarihli kararıyla mahkeme kararını bozmuştur. Karar gerekçesinde asıl borçlu Şirket adına düzenlenen ödeme emirlerine karşı, Şirket tarafından dava açıldığı ve Antalya 2. Vergi Mahkemesince 28/11/2012 tarihinde davanın (E.2012/864)) reddedildiği ve Danıştay incelemesinden geçerek kararın kesinleştiği ifade edilmiştir (bkz. § 11). Bu kapsamda Şirket hakkında yapılan mal varlığı araştırması sonucu borcu karşılayacak mal varlığının bulunmadığının tespit edilmesi karşısında başvurucu adına kanuni temsilci olduğu döneme ilişkin bu sıfatla ödeme emirleri düzenlenmesinde hukuka aykırılık bulunmadığı belirtilmiştir.

15. Mahkeme 28/5/2014 tarihli kararla bozma kararına uyarak davayı reddetmiştir. Karar gerekçesinde asıl borçlu şirket adına ödeme emirleri düzenlenmesi ve ödeme emirlerine karşı açılan davanın reddedilerek kesinleşmesi, Şirket hakkında yapılan mal varlığı araştırması sonucu borcu karşılayacak mal varlığının bulunmadığının tespit edilmesi, Şirket tarafından yeni mal edinildiği yönünde bir iddia da ileri sürülmemesi dikkate alındığında başvurucu adına kanuni temsilci sıfatıyla ödeme emirleri düzenlenmesinde hukuka aykırılık bulunmadığı belirtilmiştir.

16. Başvurucunun temyiz talebi Danıştay Üçüncü Dairesinin 20/10/2015 tarihli kararıyla reddedilmiştir.

17. Başvurucuya karar 3/3/2016 tarihinde tebliğ edilmiş, başvurucu 31/3/2016 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

IV. İLGİLİ HUKUK

18. 213 sayılı Kanun'un 10. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

“Tüzel kişilerle küçüklerin ve kısıtlıların, Vakıflar ve cemaatlar gibi tüzel kişiliği olmıyan teşekküllerin mükellef veya vergi sorumlusu olmaları halinde bunlara düşen ödevler kanuni temsilcileri, tüzel kişiliği olmayan teşekkülleri idare edenler ve varsa bunların temsilcileri tarafından yerine getirilir.

Yukarıda yazılı olanların bu ödevleri yerine getirmemeleri yüzünden mükelleflerin veya vergi sorumlularının varlığından tamamen veya kısmen alınmayan vergi ve buna bağlı alacaklar, kanuni ödevleri yerine getirmeyenlerin varlıklarından alınır.

...

Tasfiye edilerek tüzel kişiliği ticaret sicilinden silinmiş olan mükelleflerin, tasfiye öncesi ve tasfiye dönemlerine ilişkin her türlü vergi tarhiyatı ve ceza kesme işlemi, müteselsilen sorumlu olmak üzere, tasfiye öncesi dönemler için kanuni temsilcilerden, tasfiye dönemi için tasfiye memurlarından herhangi biri adına yapılır. Limited şirket ortakları, tasfiye öncesi dönemlerle ilgili bu kapsamda doğacak amme alacaklarından şirkete koydukları sermaye hisseleri oranında sorumlu olurlar...”

19. 6183 sayılı Kanun'un 55. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"Amme alacağını vadesinde ödemiyenlere, 15 gün içinde borçlarını ödemeleri veya mal bildiriminde bulunmaları lüzumu bir 'ödeme emri' ile tebliğ olunur."

20. 6183 sayılı Kanun'un 58. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"Kendisine ödeme emri tebliğ olunan şahıs, böyle bir borcu olmadığı veya kısmen ödediği veya zamanaşımına uğradığı hakkında tebliğ tarihinden itibaren 15 gün içinde alacaklı tahsil dairesine ait itiraz işlerine bakan vergi itiraz komisyonu nezdinde itirazda bulunabilir. İtirazın şekli, incelenmesi ve itiraz incelemelerinin iadesi hususlarında Vergi Usul Kanunu hükümleri tatbik olunur."

21. 6183 sayılı Kanun'un mükerrer 35. maddesi şöyledir:

"Tüzel kişilerle küçüklerin ve kısıtlıların, vakıflar ve cemaatler gibi tüzel kişiliği olmayan teşekküllerin mal varlığından tamamen veya kısmen tahsil edilemeyen veya tahsil edilemeyeceği anlaşılan amme alacakları, kanuni temsilcilerin ve tüzel kişiliği olmayan teşekkülü idare edenlerin şahsi mal varlıklarından bu Kanun hükümlerine göre tahsil edilir.

Bu madde hükmü, yabancı şahıs veya kurumların Türkiye'deki mümessilleri hakkında da uygulanır.

Tüzel kişilerin tasfiye haline girmiş veya tasfiye edilmiş olmaları, kanuni temsilcilerin tasfiyeye giriş tarihinden önceki zamanlara ait sorumluluklarını kaldırmaz.

Temsilciler, teşekkülü idare edenler veya mümessiller, bu madde gereğince ödedikleri tutarlar için asıl amme borçlusuna rücu edebilirler."

22. 13/1/1911 tarihli ve 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu'nun 623. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"Şirketin yönetimi ve temsili şirket sözleşmesi ile düzenlenir. Şirketin sözleşmesi ile yönetimi ve temsili, müdür sıfatını taşıyan bir veya birden fazla ortağa veya tüm ortaklara ya da üçüncü kişilere verilebilir. En azından bir ortağın, şirketi yönetim hakkının ve temsil yetkisinin bulunması gerekir."

V. İNCELEME VE GEREKÇE

23. Mahkemenin 2/12/2020 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Mülkiyet Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

1. Başvurucunun İddiaları

24. Başvurucu, aslen Şirketin sorumluluğunda bulunan bir borcu hukuken öngörülemeyen keyfî bir sürecin sonunda ödemek zorunda bırakılmasının mülkiyet hakkını ihlal ettiğini iddia etmiştir.

2. Değerlendirme

25. Anayasa Mahkemesi daha önce benzeri şikâyetleri Ahmet Uğur Balkaner ([GK], B. No: 2014/15237, 25/7/2017) başvurusunda incelemiş ve sonuca bağlamıştır. Buna göre başvurucunun kanuni temsilcisi olduğu gerekçesiyle borçlu Şirketin kamu alacağına dönüşen borçlarından sorumlu tutulmasının mülkiyet hakkına müdahale teşkil ettiği belirtilmiş ve müdahale, mülkiyetin kontrolü biçimindeki üçüncü kural çerçevesinde incelenmiştir (Ahmet Uğur Balkaner, § 46). Kararın gerekçesinde, müdahalenin 6183 sayılı Kanun'un mükerrer 35. maddesine dayalı olduğu ve kanuni temsilci olan başvurucudan tahsili için ödeme emri düzenlenmesiyle ulaşılmak istenen amacın kamu alacağının tahsil imkânının artırılması olduğu belirtilmiştir. Kamu alacağının tahsilinin güvenceye bağlanması

ve tahsil imkânının artırılmasında kamu yararına dayalı meşru bir amacın mevcut olduğu ifade edilmiştir (Ahmet Uğur Balkaner, § 53-54). Ölçülülük bağlamında yapılan değerlendirme sonucunda müdahalenin kamu yararı amacını gerçekleştirmeye elverişli ve gerekli olduğu tespit edilerek olayda usule ilişkin yeterli güvencelerin ve mekanizmaların sağlandığı kanaatine varılmıştır. Kararda başvurucu, kanuni temsilcilik görevinin sona erdiği tarihten sonra gerçekleşen ve bu nedenle müdahale şansının bulunmadığı bir eylemden değil aksine kendi döneminde kullanılan kredi borcunun ödenmemiş olmasından sorumlu tutulmaktadır. Dolayısıyla somut olayın koşulları dikkate alındığında 6183 sayılı Kanun'un mükerrer 35. maddesine eklenen beşinci fıkrasının iptal edilmiş olmasının başvurucunun durumunu etkileyen bir yönünün bulunmadığı kanaatine varılmıştır (Ahmet Uğur Balkaner, § 66). Başvurucunun, kanuni temsilcisi bulunduğu dönemde kullanılan kredilerin ödenmemiş olması nedeniyle doğan ve Şirketten tahsil imkânı kalmayan kamu alacağından sorumlu tutulmasının başvurucuya aşırı ve orantısız bir külfet yüklemediği sonucuna ulaşılmıştır (Ahmet Uğur Balkaner, § 69).

26. Başvurucunun Şirketin kanuni temsilcisi olduğu dönem kapsamında vergi borcundan sorumlu tutulması yönündeki şikâyetlerine ilişkin somut başvuruda bu ilkelerden ayrılmayı gerektirir bir durum bulunmamaktadır. Buna göre olayda başvurucunun kanuni temsilci olarak görev yaptığı dönem ile sınırlı olarak mülkiyet hakkına yapılan müdahalenin kanuni dayanağı ve meşru amacı bulunduğu gibi müdahale kamu yararı ile malikin mülkiyet hakkı arasında gözetilmesi gereken adil dengeyi başvurucu aleyhine bozmamıştır. Dolayısıyla başvurucunun mülkiyet hakkının ihlal edilmediği açıktır.

27. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun’un 48. maddesinin (2) numaralı fıkrasında açıkça dayanaktan yoksun başvuruların Anayasa Mahkemesince kabul edilemezliğine karar verilebileceği belirtilmiştir. Bu bağlamda bir ihlal bulunmadığı açık olan başvurular açıkça dayanaktan yoksun kabul edilebilir (Hikmet Balabanoğlu, B. No: 2012/1334, 17/9/2013, § 24).

28. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

Celal Mümtaz AKINCI bu görüşe katılmamıştır.

B. Adil Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddialar

1. Hakkaniyete Uygun Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

a. Başvurucunun İddiaları

29. Başvurucu; yargılamanın bütün maddi ve hukuki sorunları inceleme yetkisi olan bir mahkemede görülemediğini, bu kapsamda derece mahkemelerince maddi gerçek araştırılmadan, iddia ve itirazlarının karşılanmadan, bariz takdir hatası veya açıkça keyfîlik oluşturacak nitelikte karar verildiğini iddia etmiştir. Başvurucu; Şirket hakkında takip yapılmaksızın ve Şirketin güncel mal varlığı bilgileri araştırılmaksızın tarafına tebliğ çıkartılmasının hukuka aykırı olduğunu, böylece doğrudan mükellefi olmadığı bir vergiyi ödemek zorunda kaldığını, Şirket adına düzenlenen ödeme emrinin usulüne uygun tebliğ edilmediği iddiasının derece mahkemelerince değerlendirilmediğini ileri sürmüştür.

b. Değerlendirme

30. Anayasa’nın 148. maddesinin dördüncü fıkrasında, kanun yolunda gözetilmesi gereken hususlara ilişkin şikâyetlerin bireysel başvuruda incelenemeyeceği belirtilmiştir. Bu

kapsamda ilke olarak mahkemeler önünde dava konusu yapılmış maddi olay ve olguların kanıtlanması, delillerin değerlendirilmesi, hukuk kurallarının yorumlanması ve uygulanması ile uyuşmazlıkla ilgili varılan sonucun adil olup olmaması bireysel başvuru konusu olamaz. Ancak bireysel başvuru kapsamındaki hak ve özgürlüklere müdahale teşkil eden, bariz takdir hatası veya açık bir keyfîlik içeren tespit ve sonuçlar bu kapsamda değildir (Ahmet Sağlam, B. No: 2013/3351, 18/9/2013, § 42).

31. Somut olayda tüzel kişilik adına yapılan tarhiyata karşı Şirket tarafından süresinde dava açılmamış, Şirketi temsile yetkili olmayan başvurucu tarafından şirket adına açılan davanın ise ehliyet yokluğu nedeniyle reddine karar verilmiş ve karar kesinleşmiştir. Bu şekilde kesinleşen amme alacağının tahsili için Şirket adına ödeme emri düzenlenmiş ve ödeme emrine karşı açılan dava -tarhiyata karşı usulüne uygun dava açılmadığı ve 6183 sayılı Kanun'da öngörülen koşulların bulunmadığı gerekçesiyle-reddedilmiştir (bkz. § 11). Şirket tarafından ödeme yapılmaması ve Şirketin borcu ödemeye yetecek varlığının bulunmadığının anlaşılmasıyla tüzel kişilikten tahsil edilemeyen amme alacağının ilgili dönemdeki temsilcisi olan başvurucudan tahsili için başvurucu adına ödeme emri düzenlenmiştir. Başvurucunun ödeme emirlerine karşı açtığı davada Vergi Mahkemesi bu olgulara dayalı olan Danıştay Dairesinin bozma kararına istinaden davayı reddetmiştir.

32. Mahkemenin gerekçesi ve başvurucunun iddiaları incelendiğinde iddiaların özünün derece mahkemesi tarafından delillerin değerlendirilmesinde ve yorumlanmasında isabet olmadığına ve esas itibarıyla yargılamanın sonucuna ilişkin olduğu, bu kapsamda yapılan inceleme neticesinde de Mahkemenin kararında açıkça keyfîlik oluşturan herhangi bir durum tespit edilmediği anlaşılmış olup bireysel başvuru kapsamındaki hak ve özgürlüklere müdahale içermeyen somut başvuru, yukarıda belirtilen içtihat kapsamında kanun yolu şikâyeti niteliğindedir.

33. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

Celal Mümtaz AKINCI bu görüşe katılmamıştır.

2. Makul Sürede Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

a. Başvurucunun İddiaları

34. Başvurucu, yargılamanın makul sürede tamamlanmadığını ileri sürmektedir.

b. Değerlendirme

35. Bireysel başvuru yapıldıktan sonra 31/7/2018 tarihli ve 30495 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren 25/7/2018 tarihli ve 7145 sayılı Kanun'un 20. maddesiyle 9/1/2013 tarihli ve 6384 sayılı Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine Yapılmış Bazı Başvuruların Tazminat Ödenmek Suretiyle Çözümüne Dair Kanun'a geçici madde eklenmiştir.

36. 6384 sayılı Kanun'a eklenen geçici maddeye göre yargılamaların uzun sürmesi ve yargı kararlarının geç veya eksik icra edilmesi ya da icra edilmemesi şikâyetiyle Anayasa Mahkemesine yapılan ve bu maddenin yürürlüğe girdiği tarih itibarıyla Anayasa Mahkemesi önünde derdest olan bireysel başvuruların başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle verilen kabul edilemezlik kararının tebliğinden itibaren üç ay içinde yapılacak müracaat üzerine Adalet Bakanlığı İnsan Hakları Tazminat Komisyonu Başkanlığı (Tazminat Komisyonu) tarafından incelenmesi öngörülmüştür.

37. Ferat Yüksel (B. No: 2014/13828, 12/9/2018) kararında Anayasa Mahkemesi yargılamaların makul sürede sonuçlandırılmadığı ya da yargı kararlarının geç veya eksik icra edildiği ya da hiç icra edilmediği iddiasıyla 31/7/2018 tarihinden önce gerçekleştirilen bireysel başvurulara ilişkin olarak Tazminat Komisyonuna başvuru imkânının getirilmesine ilişkin yolu ulaşılabilir olma, başarı şansı sunma ve yeterli giderim sağlama kapasitesinin bulunup bulunmadığı yönlerinden inceleyerek bu yolun etkililiğini tartışmıştır.

38. Ferat Yüksel kararında özetle anılan başvuru yolunun kişileri mali külfet altına sokmaması ve başvuruda kolaylık sağlaması nedenleriyle ulaşılabilir olduğu, düzenleniş şekli itibarıyla ihlal iddialarına makul bir başarı şansı sunma kapasitesinden mahrum olmadığı ve tazminat ödenmesine imkân tanıması ve/veya bu mümkün olmadığında başka türlü telafi olanakları sunması nedenleriyle potansiyel olarak yeterli giderim sağlama imkânına sahip olduğu hususunda değerlendirmelerde bulunulmuştur (Ferat Yüksel, §§ 27-34). Bu gerekçeler doğrultusunda Anayasa Mahkemesi, ilk bakışta ulaşılabilir olan ve ihlal iddialarıyla ilgili başarı şansı sunma ve yeterli giderim sağlama kapasitesi olduğu görülen Tazminat Komisyonuna başvuru yolu tüketilmeden yapılan başvurunun incelenmesinin bireysel başvurunun ikincil niteliği ile bağdaşmayacağı sonucuna vararak başvuru yollarının tüketilmemiş olması nedeniyle kabul edilemezlik kararı vermiştir (Ferat Yüksel, §§ 35, 36).

39. Mevcut başvuruda söz konusu karardan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır.

40. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

VI. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA, Celal Mümtaz AKINCI'nın karşı oyu ve OYÇOKLUĞUYLA,

2. Hakkaniyete uygun yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA, Celal Mümtaz AKINCI'nın karşı oyu ve OYÇOKLUĞUYLA,

3. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA OYBİRLİĞİYLE,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA 2/12/2020 tarihinde karar verildi.

KARŞI OY GEREKÇESİ

1- Başvurucu; yargılamanın maddi ve hukuki sorunları inceleme yetkisi olan bir mahkemede görülemediğini, derece mahkemelerince maddi gerçek araştırılmadan, iddia ve itirazları karşılanmadan, bariz takdir hatası veya açık keyfilik oluşturacak nitelikte karar verildiğini iddia etmiştir. Ayrıca, şirket hakkında takip yapılmaksızın ve şirketin mal varlığı araştırılmaksızın tarafına tebligat gönderilmesinin aykırı olduğunu, böylece doğrudan mükellefi ve borçlusu olmadığı bir vergi borcunu ödemek zorunda kaldığını, şirket adına düzenlenen ödeme emrinin usulüne uygun tebliğ edilmediği iddiasının derece

mahkemelerince değerlendirilmediğini ileri sürmüştür.

2- Başvurucu; vergi borcu olan şirketin tasfiyeye girdiğini, şirkete tasfiye memuru atandığını ve şirketin 10/04/2009 tarihinde yasal tebligat adresinin "Turgutreis Caddesi 273. Sokak, Muharrem Tanin Apt. No:13, Merkez, Antalya" ve yasal temsilcisinin "Özbey Gündüz" olduğunun bilinmesine rağmen borçlu şirkete ait ödeme emrinin başka bir şirkete ait "Akdeniz San. Sit. 5018 Sok. No:8 Antalya" adresinde çalışan asıl borçlu şirketin yasal temsilcisi olmayan bir şahsa yapıldığını, vergi dairesinin tebligatı vergi borcu olan asıl şirkete tebliğ ettiği bilgisi ile mahkemeleri yanılttığını ileri sürmüştür.

3- Mevzuatımıza göre, asıl vergi borçlusunun şirket olduğu, bu şirketin tasfiye halinde olması nedeniyle borç ihbarnamesinin tasfiye memuruna usulüne uygun şekilde yapılması ve süresinde borçlu şirketin borcu ödememesi ve borcu karşılamaya yeter mal varlığı bulunmaması halinde şirketin kanuni temsilcisine başvurulabilmesi mümkündür.

4- Başvuruya konu olayda, vergi borçlusu şirkete veya temsilcisine VUK'daki tebligat hükümlerine göre usulüne uygun bir tebligat yapılmadan, şirketin borcu ödeyip ödemeyeceği, vergi borcunu karşılar miktarda mal varlığının bulunup bulunmadığı saptanmadan şirkete gönderilen tebligatların usulüne uygun olup olmadığı araştırılmadan öncelikle şirketten vergi alacağının tahsili için tüketilmesi gereken yol ve yöntemler tüketilmeden şirketin kanuni temsilcisinden vergi borcunun tahsili mümkün değildir.

5- Başvurucu aleyhine işlem başlatılması üzerine, başvurucu tarafından vergi mahkemesinde açılan davalarda tasfiye halindeki şirkete gönderilen tebligatların usulüne uygun bir şekilde yapılıp yapılmadığı yöntemince araştırılmadan, başvurucunun bu yöndeki def'i ve itirazları dikkate alınmaksızın karar verilmiş olması yargılamayı hakkaniyete uygun olmaktan çıkarmış ve adil yargılama ilkelerine aykırı bir sonuca ulaşılmasına neden olmuştur.

6- Sonuç olarak yukarıda belirtilen gerekçelerle, yargılama esnasında davacının usulsüz tebligat yapıldığına yönelik iddia ve itirazları dikkate alınmamak suretiyle mahkemelerce bariz takdir hatası yapıldığını düşündüğümden, başvurunun açıkça dayanaktan yoksun bulunmasına dair çoğunluk kararına katılmadım.

Üye Celal Mümtaz AKINCI

O.D.

B. No: 2016/11927 | Karar tarihi: 02.12.2020

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2016/11927

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

O.D. BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2016/11927)

Karar Tarihi: 2/12/2020

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

RESEN GİZLİLİK KARARI

Başkan : Kadir ÖZKAYA

Üyeler : Engin YILDIRIM

Celal Mümtaz AKINCI

Rıdvan GÜLEÇ

Yıldız SEFERİNOĞLU

Raportör : Mustafa EKİM

Başvurucu : O.D.

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, reşit olmayanla cinsel ilişki suçuna yönelik olarak yapılan şikâyetle ilgili olarak etkili bir soruşturma yürütülmemesi nedeniyle maddi ve manevi varlığın korunması hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 23/6/2016 tarihinde yapılmıştır.

3. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

4. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

5. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle olaylar özetle şöyledir:

6. 23/8/1999 tarihinde doğan M.D. başvurucunun kızıdır.

7. Başvurucu, kızı M.D.nin 11/8/2014 tarihinde A.D. isimli şahıs tarafından kandırılmak suretiyle kaçırılıp Antalya'nın Serik ilçesine götürüldüğünü belirterek 12/9/2014 tarihinde Isparta Cumhuriyet Başsavcılığına şikâyette bulunmuştur.

8. Isparta Cumhuriyet Başsavcılığı 17/9/2014 tarihinde yetkisizlik kararı vererek soruşturma dosyasını Serik Cumhuriyet Başsavcılığına (Savcılık) göndermiştir.

9. Savcılık 28/1/2016 tarihinde verdiği kararlarla soruşturmayı tamamlamıştır. Buna göre Savcılık, çocuğun nitelikli cinsel istismarı suçu yönünden yaptığı değerlendirmede şüphelinin M.D. ile on beş yaşını doldurmadan önce cinsel ilişkiye girdiğine dair bir delil elde edilemediği ve bu yönde bir delil elde etme imkânının da mümkün olmadığı, reşit olmayanla cinsel ilişkiye girme suçu yönünden yaptığı değerlendirmede ise on beş yaşından sonra rızasıyla cinsel ilişkiye giren M.D.nin şikâyetçi olmadığı gerekçesiyle takipsizlik kararı vermiştir. Bununla birlikte Savcılık kişiyi hürriyetinden yoksun kılma suçu yönünden A.D. hakkında Serik Asliye Ceza Mahkemesi nezdinde kamu davası açmak üzere iddianame düzenlemiştir.

10. Başvurucunun takipsizlik kararına karşı yaptığı itiraz, Manavgat Sulh Ceza Hâkimliğinin 3/5/2016 tarihli kararıyla reddedilmiş ve başvurucu bu karar üzerine bireysel başvuruda bulunmuştur.

IV. İLGİLİ HUKUK

11. 26/9/2004 tarihli ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu’nun başvuruya konu suçun işlendiği iddia edilen tarihte yürürlükte olan "Reşit olmayanla cinsel ilişki" kenar başlıklı 104. maddesinin (1) numaralı fıkrası şöyledir:

"Cebir, tehdit ve hile olmaksızın, onbeş yaşını bitirmiş olan çocukla cinsel ilişkide bulunan kişi, şikâyet üzerine, altı aydan iki yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.”

12. 5237 sayılı Kanun'un 73. maddesinin (1) numaralı fıkrası şöyledir:

"Soruşturulması ve kovuşturulması şikayete bağlı olan suç hakkında yetkili kimse altı ay içinde şikayette bulunmadığı takdirde soruşturma ve kovuşturma yapılamaz."

13. 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 172. maddesinin (1) numaralı fıkrası şöyledir:

"Cumhuriyet savcısı, soruşturma evresi sonunda, kamu davasının açılması için yeterli şüphe oluşturacak delil elde edilememesi veya kovuşturma olanağının bulunmaması hâllerinde kovuşturmaya yer olmadığına karar verir. Bu karar, suçtan zarar gören ile önceden ifadesi alınmış veya sorguya çekilmiş şüpheliye bildirilir. Kararda itiraz hakkı, süresi ve mercii gösterilir. "

14. Yargıtay Ceza Genel Kurulunun 11/3/2008 tarihli ve E.2007/5-253, K.2008/52 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

“...

5237 sayılı TCY’nın 6/1-a maddesinde, 'henüz 18 yaşını doldurmamış kişi' olarak tanımlanan çocuk kavramının, yasakoyucu tarafından cinsel dokunulmazlığa karşı suçların düzenlendiği bölümde, 'onbeş yaşını bitirmiş', 'onbeş yaşını tamamlamamış' şeklinde iki ayrı dönem olarak ele alındığı görülmektedir. Buna göre bu bölümde “onbeş yaşını tamamlamamış”

çocuklar ile 'onbeş yaşını bitirmiş olup ta onsekiz yaşını tamamlamamış' olan çocuklara karşı işlenen cinsel suçlar farklı kategoride mütalaa edilmiştir. TCY'nın 103/1-a maddesinde, "onbeş yaşını tamamlamamış" olan çocuklara karşı her türlü cinsel davranış cinsel istismar olarak tanımlanmışken aynı maddenin b bendinde ise diğer çocuklar ifadesiyle 'onbeş yaşını bitirmiş olup ta onsekiz yaşını tamamlamamış' olan çocuklar kastedilerek bunlara karşı sadece cebir, tehdit, hile veya iradeyi etkileyen başka bir nedene dayalı olarak gerçekleştirilen cinsel davranışların cinsel istismar suçunu oluşturabileceği kabul edilmiştir. Yasa koyucu bu maddede 'onbeş yaşını bitirmiş olup ta onsekiz yaşını tamamlamamış' olan çocuklara karşı rızalarıyla yapılan cinsel davranışları cinsel istismar suçu kapsamına almamış ve bu kategorideki çocukların rızalarına önem vermişken 'onbeş yaşını tamamlamamış' çocuklara karşı yapılan her türlü cinsel davranışı rızaları olsa bile çocukların cinsel istismarı suçu kapsamına almıştır. TCY'nın 104. maddesinde de, cebir, tehdit ve hile olmaksızın, onbeş yaşını bitirmiş olan çocukla cinsel ilişkide bulunmayı şikâyete bağlı bir suç olarak düzenlemiştir."

15. Yargıtay Ceza Genel Kurulunun 1/2/2015 tarihli ve E.2014/14-198, K.2015/428 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"...

4721 sayılı Medeni Kanunun 13. maddesinde, yaşının küçüklüğü yüzünden veya akıl hastalığı, akıl zayıflığı, sarhoşluk veya bunlara benzer sebeplerden biriyle akla uygun biçimde davranma yeteneğinden yoksun olmayan herkesin ayırt etme gücüne sahip bulunduğu açıkça vurgulandıktan sonra, aynı kanunun 16. maddesinde ayırt etme gücüne sahip olan küçüklerin kanuni temsilcilerinin rızası bulunmadıkça kendi işlemleriyle borç altına giremeyecekleri belirtilmiş, ancak karşılıksız kazanmada ve kişiye sıkı sıkıya bağlı olan hakları kullanmada bu rızanın gerekli olmadığı hükme bağlanmıştır. Kişiye sıkı sıkıya bağlı haklar kanunda tek tek sayılmamakla birlikte, öğretide genel olarak; kişinin sadece kendisinin kullanabileceği, başkasına devredilemeyen ve miras yoluyla geçmeyen örneğin; evlenme, nişanlanma, nişanı bozma, evlat edinme gibi haklar olarak açıklanmaktadır. Bu tür haklar insanın kişiliğini yakından ilgilendirdiğinden söz konusu hakların kullanılmasına karar verme yetkisi başkasına bırakılmamıştır.

Diğer taraftan, 15.04.1942 gün ve 14-9 sayılı İçtihadı Birleştirme Kararı ve Ceza Genel Kurulunun 15.02.1972 gün ve 43-50 ile 02.03.2004 gün ve 44-58 sayılı kararlarında; ayırt etme gücüne sahip (sezgin) küçüklerin doğrudan doğruya kişiliklerine karşı işlenmiş bulunan suçlardan dolayı dava ve şikâyet hakkına sahip oldukları belirtilmektedir.

Ceza Genel Kurulunun 10.06.2014 gün ve 551-311, 12.11.2013 gün ve 511-449 ile 11.03.2008 gün ve 253-52 sayılı kararlarında vurgulandığı üzere; 5237 sayılı TCK'nun 6/1-a maddesinde, "henüz onsekiz yaşını doldurmamış kişi" olarak tanımlanan çocuk kavramının, kanun koyucu tarafından cinsel dokunulmazlığa karşı suçların düzenlendiği bölümde, 'onbeş yaşını bitirmiş', 'onbeş yaşını tamamlamamış' şeklinde iki ayrı dönem olarak ele alındığı görülmektedir. Buna göre bu bölümde 'onbeş yaşını tamamlamamış' çocuklar ile "onbeş yaşını bitirmiş olup da onsekiz yaşını tamamlamamış" çocuklara karşı işlenen cinsel suçlar farklı kategoride mütalaa edilmiştir. TCK'nun 103/1-a maddesinde 'onbeş yaşını tamamlamamış' olan çocuklara karşı her türlü cinsel davranış cinsel istismar olarak tanımlanmışken, aynı maddenin (b) bendinde; diğer çocuklar ifadesiyle 'onbeş yaşını bitirmiş olup da onsekiz yaşını tamamlamamış' çocuklar kastedilerek bunlara karşı sadece cebir, tehdit, hile veya iradeyi etkileyen başka bir nedene dayalı olarak gerçekleştirilen

cinsel davranışların cinsel istismar suçunu oluşturabileceği kabul edilmiştir. Böylece kanun koyucu bu maddede 'onbeş yaşını bitirmiş olup da onsekiz yaşını tamamlamamış' olan çocuklara karşı rızalarıyla işlenen cinsel davranışları cinsel istismar suçu kapsamına almamış ve bu kategorideki çocukların rızalarına önem vermiş... cebir, tehdit ve hile olmaksızın, onbeş yaşını bitirmiş olan çocukla cinsel ilişkide bulunmayı şikâyete bağlı bir suç olarak hüküm altına alınmıştır.

...

16. Yargıtay Ceza Genel Kurulunun 2/3/2004 tarihli ve E.2004/2-44, K.2004/58 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"...

...15.4.1942 gün ve 14/9 sayılı İçtihadı Birleştirme Kararında da; 'Temyiz kudretine sahip küçükler, (kanuni temsilcilerinin rızası olsun olmasın) doğrudan doğruya kişiliklerine karşı işlenmiş olan suçlardan dolayı dava ve şikayet hakkına sahiptir... Kanuni temsilcilerin görevi, sezgin küçükler dava ve şikayette bulunmadıkları takdirde onların yerine geçerek yararlarını korumaktan ibarettir.' denilmekte, Ceza Genel Kurulunun 18.12.1971 gün ve 43-50 sayılı kararında da, sezgin küçüklerin kanuni temsilcilerinin rızası olsun olmasın şikayetten vazgeçebileceği belirtilmekte...[dir.]

..."

17. Yargıtay 5. Ceza Dairesinin 30/1/2006 tarihli ve E.2005/18695, K.2006/361 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"...

suçun takibinin şikayete bağlı bulunduğu, mağdurenin ise tüm aşamalarda sanıktan davacı ve şikayetçi olmadığı nazara alınarak kamu davasının şikayet yokluğu sebebiyleCMK.nun 223/8. maddesi uyarınca düşürülmesi... [gerektiği]"

18. Anayasa Mahkemesinin 26/2/2009 tarihli ve E.2006/17, K.2009/33 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

" A- İtiraz Konusu Yasa Kuralı

5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 104. maddesinin (1) numaralı fıkrasışöyledir:

Cebir, tehdit ve hile olmaksızın, onbeş yaşını bitirmiş olan çocukla cinsel ilişkide bulunan kişi, şikayet üzerine, altı aydan iki yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

...

İtiraz konusu kuralla cebir, tehdit ve hile olmaksızın, onbeş yaşını bitirmiş çocukla cinsel ilişkide bulunan kişinin, şikayet üzerine, altı aydan iki yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılacağı öngörülmektedir. Suçun mağdurunun onbeş yaşını bitirmekle birlikte reşit olmayan bir çocuk olduğu, duruma göre kadın veya erkek olabileceği; belli yaş grubundaki mağdura karşı işlenen fiilin rızayla gerçekleştirilmesi nedeniyle suçun, çocukların cinsel istismarına ilişkin bir önceki maddedeki düzenlemeden farklı ele alındığı, dolayısıyla rızanın, fiilin bu madde kapsamında kalıp kalmadığının değerlendirilebilmesi için bir unsur işlevi gördüğü, ancak sanığın cezalandırılabilmesi için belli bir süre içerisinde şikayet koşulunun da gerçekleşmesi gerektiği anlaşılmaktadır.

...

Hukuk devletinde ceza siyasetinin gereği olarak yasakoyucu, Anayasanın ve ceza hukukunun temel ilkelerine bağlı kalmak koşuluyla, cezalandırmada güdülen amacı da gözeterek hangi eylemlerin suç sayılacağına, bunlara verilecek cezanın türü, miktarı, artırım ve indirim nedenleri ve oranları ile suçun takibine ve yargılama usulüne ilişkin koşullar öngörebilir.

İtiraz konusu kuralın, onbeş yaşını doldurmuş çocukların cinsel farkındalık dönemine girmekle birlikte henüz kişiliklerinin yeterince gelişmemiş olması, başkalarıyla cinsel ilişkiye girmenin sonuçlarını yeterince kavrayacak sorumluluk duygusuna sahip olmayabilecekleri düşüncesiyle ve onların cinsel dokunulmazlıklarını korumak amacıyla getirildiği anlaşılmaktadır...

..."

19. Anayasa Mahkemesinin 12/11/2015 tarihli ve E.2015/43, K.2015/101 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"...

I- İPTALİ İSTENİLEN KANUN HÜKMÜ

5237 sayılı Kanun'un, 6545 sayılı Kanun'la yapılan değişiklik öncesinde yürürlükte bulunan ve bakılmakta olan davada uygulanacak kural olma niteliği taşıyan 103. maddesi şöyledir:

"(1) Çocuğu cinsel yönden istismar eden kişi, üç yıldan sekiz yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. Cinsel istismar deyiminden;

a) Onbeş yaşını tamamlamamış veya tamamlamış olmakla birlikte fiilin hukuki anlam ve sonuçlarını algılama yeteneği gelişmemiş olan çocuklara karşı gerçekleştirilen her türlü cinsel davranış,

b) Diğer çocuklara karşı sadece cebir, tehdit, hile veya iradeyi etkileyen başka bir nedene dayalı olarak gerçekleştirilen cinsel davranışlar,

Anlaşılır.

(2) Cinsel istismarın vücuda organ veya sair bir cisim sokulması suretiyle gerçekleştirilmesi durumunda, sekiz yıldan onbeş yıla kadar hapis cezasına hükmolunur.

(3) Cinsel istismarın üstsoy, ikinci veya üçüncü derecede kan hısmı, üvey baba, evlat edinen, vasi, eğitici, öğretici, bakıcı, sağlık hizmeti veren veya koruma ve gözetim yükümlülüğü bulunan diğer kişiler tarafından ya da hizmet ilişkisinin sağladığı nüfuz kötüye kullanılmak suretiyle gerçekleştirilmesi halinde, yukarıdaki fıkralara göre verilecek ceza yarı oranında artırılır.

(4) Cinsel istismarın, birinci fıkranın (a) bendindeki çocuklara karşı cebir veya tehdit kullanmak suretiyle gerçekleştirilmesi halinde, yukarıdaki fıkralara göre verilecek ceza yarı oranında artırılır.

(5) Cinsel istismar için başvurulan cebir ve şiddetin kasten yaralama suçunun ağır neticelerine neden olması halinde, ayrıca kasten yaralama suçuna ilişkin hükümler uygulanır.

(6) Suçun sonucunda mağdurun beden veya ruh sağlığının bozulması halinde, onbeş yıldan az olmamak üzere hapis cezasına hükmolunur.

(7) Suçun mağdurun bitkisel hayata girmesine veya ölümüne neden olması durumunda, ağırlaştırılmış müebbet hapis cezasına hükmolunur."

...

17. 5237 sayılı Kanun'un 6. maddesinin (b) fıkrasında çocuk, henüz onsekiz yaşını doldurmamış kişi olarak tanımlanmaktadır. İtiraz konusu kuralın da yer aldığı 103. maddede düzenlenmiş olan çocukların cinsel istismarı suçunda mağdur olabilme yaşı bakımından çocukları iki gruba ayırmak mümkündür. Bunlardan ilkini onbeş yaşını tamamlamamış çocuklar, ikincisini ise onbeş ile onsekiz yaş arasındaki çocuklar oluşturmaktadır.

18. Kanun koyucu suçun mağdur üzerinde yaratacağı etkileri dikkate alarak yaptığı ayrımda birinci grup olan onbeş yaşın altındaki çocukların, yeterli psikolojik ve fiziki olgunluğa ulaşmamış olmaları nedeniyle kendilerine yönelik olarak yapılan cinsel davranışların anlamını ve ağırlığını idrak etmelerinin mümkün olmadığını ve bunların cinsel davranışlara ilişkin rızalarının geçersiz olduğunu kabul etmiştir. Bu suretle kanun koyucu onbeş yaşın altındaki çocukları mutlak bir koruma altına almaktadır.

19. Onbeş ilâ onsekiz yaşlarındaki çocuklar bakımından ise kuralla öngörülen suçun oluşabilmesi için mağdurun, fiilin hukuki anlam ve sonuçlarını algılama yeteneğinin gelişmemiş olması ya da bu yeteneği gelişmiş olsa da mağdura yönelik olarak cebir, tehdit, hile veya iradeyi etkileyecek başka bir nedene dayalı olarak fiilin gerçekleştirilmiş olması şartı aranmaktadır. Bu yaş aralığında bulunan ve suçun hukuki anlam ve sonuçlarını algılama yeteneği gelişmiş çocuklarla, cebir, tehdit ve hile olmaksızın gerçekleştirilen cinsel ilişki ise 5237 sayılı Kanun'un 104. maddesinin (1) numaralı fıkrasında soruşturması ve kovuşturması şikâyete bağlı "reşit olmayanla cinsel ilişki" suçu olarak düzenlenerek yaptırımı altı aydan iki yıla kadar hapis cezası şeklinde öngörülmektedir. Kanun koyucunun takdir yetkisi kapsamında, fiilin yol açması muhtemel zararları da göz önünde bulundurarak düzenlediği itiraz konusu kuralın, amaç ve araç arasında makul ve uygun bir ilişki kurduğu ve düzenlemenin amacına ulaşmaya elverişli ve orantılı olduğu anlaşıldığından kuralda hukuk devleti ilkesine aykırı bir yön bulunmamaktadır.

20. Ayrıca itiraz konusu kuralda öngörülen suçun koruduğu hukuki değer, fiilin hukuki anlam ve sonuçlarını algılama yeteneği gelişmemiş çocuklar ile bu yeteneği gelişmiş olmakla birlikte cebir, tehdit, hile veya iradeyi etkileyecek başka bir nedene dayalı olarak kendilerine karşı gerçekleştirilen cinsel istismar nedeniyle mağdur olan çocukların cinsel dokunulmazlığı ile beden ve ruh sağlığıdır.

..."

V. İNCELEME VE GEREKÇE

20. Mahkemenin 2/12/2020 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

21. Başvurucu; kızının alıkonulduğu süre boyunca ve sonrasında okula gidemediği için eğitim hakkının, telefonunun elinden alınmış olması nedeniyle haberleşme hakkının, hastalığı nedeniyle sürekli tedavi görmesi gereken kızının hastaneye götürülmemesi nedeniyle sağlık ve sosyal güvenlik hakkının, soruşturma sürecindeki eksiklikler nedeniyle de adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

B. Değerlendirme

22. Anayasa'nın 17. maddesinin birinci fıkrasında herkesin maddi ve manevi varlığını koruma ve geliştirme hakkına sahip olduğu belirtilmekte olup bu düzenlemede yer verilen maddi ve manevi varlığı koruma ve geliştirme hakkı, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (Sözleşme) 8. maddesi çerçevesinde özel yaşama saygı hakkı kapsamında güvence altına alınan fiziksel ve zihinsel bütünlük hakkı ile bireyin kendisini gerçekleştirme ve kendisine ilişkin kararlar alabilme hakkına karşılık gelmektedir. Başvurucunun iddialarının maddi ve manevi varlığın korunması hakkı kapsamında incelenmesi gerektiği değerlendirilmiştir.

23. M.D. kaçırıldığı iddia edilen 11/8/2014 tarihinde on dört yaşını tamamlamış, on beş yaşını tamamlamasına da on iki gün vardır. Kaçırıldığı ileri sürülen tarihle on beş yaşını tamamladığı tarih arasında kalan bu sürenin kısalığı ve başvurucu iddiası dışında soruşturma dosyasına yansıyan başkaca bir delil bulunmadığı gözetildiğinde Savcılığın yapmış olduğu -şüphelinin M.D. ile on beş yaşını doldurmadan önce cinsel ilişkiye girdiğine dair bir delil elde edilemediği ve bu yönde bir delil elde etme imkânının da mümkün olmadığı hususunda- değerlendirmenin aksi bir sonuca ulaşmayı gerektirecek bir neden bulunmamaktadır.

24. Reşit olmayanla cinsel ilişki suçu yönünden yürütülen soruşturmanın etkili şekilde yapılmadığı iddiasıyla M.D.nin babası tarafından yapılan başvuruda ise öncelikle mağdur statüsünün değerlendirilmesi gerekmektedir.

25. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 46. maddesinde kimlerin bireysel başvuru yapabileceği sayılmış olup anılan maddenin (1) numaralı fıkrasına göre bir kişinin Anayasa Mahkemesine bireysel başvuruda bulunabilmesi için üç temel ön koşulun birlikte bulunması gerekmektedir. Bu ön koşullar başvuruya konu edilen ve ihlale yol açtığı ileri sürülen kamu gücü eylem veya işleminden ya da ihmalinden dolayı başvurucunun güncel bir hakkının ihlal edilmesi, bu ihlalden dolayı kişisel olarak ve doğrudan etkilenmiş olması ve bunların sonucunda başvurucunun kendisinin mağdur olduğunu ileri sürmesidir (Fetih Ahmet Özer, B. No: 2013/6179, 20/3/2014, § 24).

26. Reşit olmayanla cinsel ilişki suçu 5237 sayılı Kanun'da kişilere karşı suçları hüküm altına alan ikinci kısmın “Cinsel Dokunulmazlığa Karşı Suçlar” başlığı altında düzenlenmiştir. Suçun basit hâlinin takibi şikâyete tabidir. Şikâyet hakkı ise kişiye sıkı surette bağlı bir hak olup korunan hukuki değerin sahibi olan çocuğa aittir. Ayırt etme gücüne sahip (sezgin) küçükler, mağduru oldukları suç yönünden doğrudan doğruya şikâyet hakkına sahiptir. Çocuğun kanuni temsilcisi olması nedeniyle ebeveynin de şikâyet hakkı bulunmaktadır. Ancak ebeveynin şikâyet hakkı suçun mağduru çocuğun şikâyet hakkından bağımsız bir hak değildir. Ebeveyn ile çocuğun iradelerinin çatışması durumunda çocuğun iradesine üstünlük tanınmaktadır (bu yöndeki Yargıtay kararları için bkz. §§ 15-18).

27. Reşit olmayanla cinsel ilişki suçu yönünden M.D.nin şikâyetçi olmaması nedeniyle kovuşturmaya yer olmadığına dair karar verilmiştir. Mağduru olduğu suç yönünden doğrudan doğruya şikâyet hakkına sahip olan M.D.nin tam aksine şikâyetçi olmadığını beyan ettiği görülmüş olup bireysel başvuru yapma yönünde bir iradesinin mevcut olmadığı açıkça anlaşılmaktadır.

28. Anayasa Mahkemesi Hacı Polat (B. No: 2014/15959, 8/3/2018, §§ 52-59) kararında reşit olmayanla cinsel ilişki suçunun etkili şekilde soruşturulmadığı iddiası yönünden mağdur

çocuğun babasının başvurusunu başvurucunun şikâyetin konusundan doğrudan etkilenmiş olduğu, başka bir ifade ile bireysel başvuru anlamında mağdur olduğu söylemeyeceği gerekçesiyle kişi bakımından yetkisizlik nedeniyle kabul edilemez bulmuştur. Somut olayda kızının şikâyetçi olmaması nedeniyle bu suç yönünden kovuşturmaya yer olmadığına dair karar verilmesinden yakınan başvurucu yönünden anılan içtihattan ayrılmayı gerektirir bir durum olmadığı anlaşılmıştır.

29. Açıklanan gerekçelerle başvurunun kişi bakımından yetkisizlik nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

VI. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurunun niteliği gereği kamuya açık belgelerde başvurucunun kimliğinin RESEN GİZLİ TUTULMASINA,

B. Maddi ve manevi varlığın korunması hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kişi bakımından yetkisizlik nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

C. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA 2/12/2020 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

FİLİZ KERESTECİOĞLU DEMİR VE DİĞERLERİ

B. No: 2016/42278 | Karar tarihi: 02.12.2020

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2016/42278

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

FİLİZ KERESTECİOĞLU DEMİR VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2016/42278)

Karar Tarihi: 2/12/2020

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Kadir ÖZKAYA

Üyeler : Engin YILDIRIM

Celal Mümtaz AKINCI

Rıdvan GÜLEÇ

Yıldız SEFERİNOĞLU

Raportör : Sinan ARMAĞAN

Başvurucular : 1. Filiz KERESTECİOĞLU DEMİR

Vekili : Av. Ayşe AKKAYA YAZICIOĞLU

2. Murat ÇELİK

Vekili : Av. Several BALLIKAYA ÇELİK

3. Ramazan DEMİR

Vekili : Av. Yağmur KILIÇ

4. Ali ŞAFAK

Vekili : Av. Süleyman GÖKTEN

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, değişik tarihlerde gerçekleşen iki olayda polisin güç kullanması üzerine yaralanma meydana gelmesi ve bu olaylara ilişkin olarak etkili bir soruşturma yürütülmemesi nedeniyle kötü muamele yasağı ile toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 24/11/2016 tarihinde yapılmıştır.

3. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

4. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

5. Bölüm Başkanı tarafından başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

6. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık görüşünü bildirmiştir. Bakanlık görüşüne karşı başvurucular beyanda bulunmuştur.

7. 2016/51517, 2016/59017 ve 2017/4327 numaralı bireysel başvuru dosyalarının aralarında konu yönünden hukuki irtibat bulunması nedeniyle 2016/42278 numaralı bireysel başvuru dosyası ile birleştirilmesine ve incelemenin 2016/42278 numaralı bireysel başvuru dosyası üzerinden yapılmasına karar verilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

A. 18/1/2013 Tarihli Olay

1. Genel Bilgiler

8. Başvuru formu ve ekleri ile Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi (UYAP) aracılığıyla temin edilen belgelere göre ilgili olaylar özetle şöyledir:

9. 18/1/2013 tarihinde adli bir soruşturma kapsamında İstanbul Beyoğlu'nda bulunan Çağdaş Hukukçular Derneğinde (ÇHD) arama işlemi yapılmıştır.

10. Arama işleminden haberdar olan İstanbul Barosuna kayıtlı yaklaşık 50-60 kişilik avukat grubu aramanın yapıldığı binanın önünde arama işlemini protesto etmek amacıyla toplanmış ve aralıklarla slogan atmaya başlamıştır.

11. Kamu görevlileri tarafından hazırlanan Arama ve El Koyma Tutanağı'na göre saat 16.50 itibarıyla arama işlemine son verilmiştir. Binadan çıkış sırasında aramada hazır bulunan T.T. isimli avukat, bir komiser yardımcısına tekme atması sonrasında gözaltına alınarak dışarıda bulunan polis aracına bindirilmek istenmiştir.

12. Polis memurlarının dışarıya çıkardığı T.T. bina önünde oluşturulan kolluk barikatından geçtiği sırada toplanan avukatlardan bir kısmı barikata yüklenmeye başlamıştır.

13. Yaşanan arbede esnasında alanda bulunan gruba kolluk görevlileri biber gazı sıkmıştır.

14. Başvuruculardan Filiz Kerestecioğlu Demir, yirmi üç avukatla birlikte 12/3/2013 tarihinde İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığına dilekçe ibraz ederek yaşanan olay nedeniyle İçişleri Bakanlığı, Emniyet Genel Müdürlüğü, İstanbul Emniyet Müdürlüğü Terörle Mücadele Şube Müdürlüğü ve görevli polis memurları hakkında şikâyetçi olmuştur. Başvurucu şikâyet dilekçesinde özetle olay tarihinde arama işlemini meslektaşlarıyla birlikte bina dışında protesto ederken dışarıya çıkarılan T.T.nin kolluk tarafından haksız şekilde gözaltına alması, boğazının sıkılıp ağzının kapatılmaya çalışılması üzerine alanda bulunanlarca bu duruma tepki gösterildiğini, tepki sonrasında kolluğun hiçbir uyarı yapmaksızın alanda bulunanların tamamına biber gazı sıktığını belirtmiştir. Kullanılan gazın etkilerine ilişkin bilgilerin sunulduğu dilekçede alanda bulunan avukatların gazdan ne

şekilde etkilendiği anlatılmış, buna rağmen başvurucunun gazdan nasıl bir zarar gördüğü izah edilmemiştir.

15. Başvurucu, soruşturma dosyasına olaydan sonra düzenlenmiş bir doktor raporu sunmadığı gibi yapılan soruşturma kapsamında da başvurucu hakkında adli rapor aldırılmamıştır.

2. Olay Yerindeki Kamera Görüntülerine İlişkin Bilirkişi Raporu

16. Soruşturma kapsamında olay yerine ilişkin kamera görüntülerinin çözümü 20/2/2015 tarihli bilirkişi raporuyla yapılmıştır. Raporda kamera kayıtları fotoğraf karesi hâline getirilerek olayın gelişimi izah edilmiştir. Raporda;

- Aramanın yapıldığı binada erkek bir şahsın pencereye çıkarak slogan attığı ve toplanan gruba slogan attırdığı,

- Sonrasında bu kişinin sivil polislerce dışarıya çıkarılmaya çalışıldığı, bu kişinin direndiği ve dışarıda bulunan sivil polis memuruna tekme attığı,

- Slogan atan bu şahsın götürülmesi üzerine kalabalık grubun polis bariyerine yüklendiği, kolluğun kalkanları tutmakta zorlandıkları ve bariyerin geriye kaydığı,

- Kolluğun biber gazı sıkmaya başladıktan sonra kalkanlarla, toplanan grubu geriye doğru ilerlettiği belirtilmiştir.

17. Raporun devamında protestocu gruptan birkaç kişi ile kolluk arasındaki fiziki müdahaleler anlatılmış, toplanan grubun gaz sıkılmaya başladıktan yaklaşık elli saniye sonra geriye çekildiği ifade edilmiştir.

18. Raporda, başvurucu özelinde herhangi bir belirleme yapılmamıştır.

B. 18/2/2013 Tarihli Olay

1. Genel Bilgiler

19. Bazı meslektaşları hakkında yürütülen adli bir soruşturmanın hukuka aykırı olduğunu savunan ÇHD'ye mensup elli civarında avukat, İstanbul Adalet Sarayında (Adliye) 18/2/2013 günü saat 12.40 sıralarında protesto amacıyla toplanmıştır.

20. On beş kolluk görevlisi tarafından düzenlenen 18/2/2013 tarihli Olay ve Yakalama Tutanağı'nda; ÇHD İstanbul Şubesine mensup kişiler tarafından DHKP/C terör örgütüne yönelik operasyonlarda tutuklananlara destek olmak amacıyla Adliye önünde basın açıklaması yapılacağı, içeride oturma eylemi düzenleneceği, sonrasında tahliye taleplerini iletecekleri bilgisi alınması üzerine emniyet tedbirlerinin planlandığı belirtilmiştir.

21. Basın açıklaması yapılarak başlatılan eylem Adliye içinde büyük meydan tabir edilen alanda oturma eylemi olarak devam etmiş, protesto sırasında toplanan grup sloganlar atmıştır.

22. 18/2/2013 tarihli tutanakta (bkz. § 20) sloganlar eşliğinde gerçekleştirilen oturma eylemi devam ederken saat 13.10'da ve bundan on dakika sonra merdiven korkuluklarına iki pankartın asıldığı fakat özel güvenlik görevlileri tarafından bunların kaldırıldığı belirtilmiştir. Söz konusu tutanakta ayrıca Cumhuriyet savcısının talimatıyla eyleme son verilmesi istendiğinde eylemci grubun dağılmamakta ısrar ettiği ve slogan atmaya devam ettiği, sonrasında çevrelerinde güvenlik tedbiri alan özel güvenlik görevlileri ve kolluğa tekme ve yumruklarla saldırdığı ifade edilmiştir. Saat 13.55'te dağılmamakta ısrar ederek

kamu görevlilerine direnen eylemcilere orantılı şekilde zor kullanıldığı ve avukat olduğu anlaşılan beş kişiye gözaltı işlemi yapıldığı tutanakla kayıt altına alınmıştır. Gözaltına alınan kişiler arasında başvurucular bulunmamaktadır.

23. Gözaltına alınan beş kişinin aynı gün İstanbul Adli Tıp Şube Müdürlüğünde muayeneleri yapılmıştır. Düzenlenen rapor incelendiğinde hiçbirinde gaz sıkılması sonucu oluşabilecek göz lezyonuna veya nefes alma şikâyetine rastlanmamıştır.

24. Düzenlenen eylem sırasında avukatlar toplu şekilde Savcılığa giderek -protestonun konusunu oluşturan- tutuklu avukatların serbest bırakılmalarını sağlamak amacıyla dilekçe vermek istemişlerdir.

25. Otuz civarında avukat tahliye dilekçesi vermek üzere Adliyenin zemin katındaki merdivenleri kullanıp binanın yukarısında bulunan Savcılık katına çıkmak isterken birinci kattaki merdivenlerin başında güvenlik tedbiri alan kolluk güçleri avukatların ilerlemesine engel olmuştur.

26. Filiz Kerestecioğlu Demir dışındaki başvurucular, dilekçe vermek üzere Savcılık katına gitmek isteyen grubun içinde olduklarını, yukarıya çıkmalarına mani olan kolluğun ayrıca alt kattaki merdivenleri de sararak buradan da çıkmalarını engellediğini, bir iki dakikalık müzakereden sonra kolluğun fiziki saldırılarına maruz kaldıklarını belirterek şikâyetçi olmuşlardır.

2. Başvuruculaların Şikâyeti Üzerine Başlatılan Soruşturma

27. Başvurucularla birlikte yirmi dört avukat 1/3/2013 tarihli ortak dilekçeyle Adliye merdivenlerinde gerçekleşen olaylar nedeniyle o sırada görevli ve emir veren polis memurları ile özel güvenlik görevlilerini şikâyet etmişlerdir.

28. Şikâyet dilekçesinde başvurucular özetle tahliye dilekçesi vermek üzere Savcılık katına gitmek isterlerken kolluğun müdahalesiyle karşılaştıklarını, barikatın kaldırılmasını istemelerine rağmen zemin kat ile birinci kat arasında kalan merdivenlerde kolluğun saldırısına uğradıklarını, darbedildiklerini, hakaret ve tehdide maruz kaldıklarını belirtmişlerdir. Dilekçede, başvuruculardan Ramazan Demir'in yere yatırılarak ters kelepçelenmeye çalışıldığı, başvurucu Murat Çelik'in sıkılan gaz nedeniyle boynunda ve saçlı derisinde ateşle yanmaya benzer nitelikte yanıklar oluştuğu, kullanılan gazın bileşimi nedeniyle göz yaşartıcı gazdan ziyade kimyasal silah olduğu, kolluğun eylemleri nedeniyle avukatlık görevlerini yapmalarının ve dilekçe vermelerinin engellendiği belirtilmiş; sorumluların cezalandırılması talep edilmiştir.

29. Savcılık verilen şikâyet dilekçesi üzerine soruşturma başlatmıştır. Bu soruşturma, yirmi dört kişi arasında yer alan iki avukatın olayın yaşandığı 18/2/2013 tarihindeki şikâyeti üzerine başlayan soruşturma ile 8/3/2016 tarihinde birleştirilmiştir. Diğer taraftan başvurucu Filiz Kerestecioğlu Demir'in şikâyeti üzerine başlatılan soruşturma da 22/3/2016 tarihinde bu dosyayla birleştirilmiştir.

30. Soruşturma kapsamında başvuruculaların ifadeleri veya haklarında sağlık raporu alınmamıştır. Bununla birlikte olaydan sonra düzenlemiş bir sağlık raporu başvurucular tarafından -başvuruculardan Ramazan Demir dışında- soruşturma dosyasına sunulmamıştır.

31. Başvurucu Ramazan Demir hakkında Okmeydanı Eğitim ve Araştırma Hastanesi tarafından düzenlenen 18/2/2013 tarihli (saat 14.48) adli muayene raporuna göre olay öyküsü darp olarak belirtilerek vücutta şu şekilde yaralanma bulguları tespit edilmiştir:

"Göğüs ön yüzde 3 adet ve 10 cm uzunluğunda, sağ omuzda 2 adet, ensede solda 1 adet ve 5 cm uzunluğunda ekimoz saptandı. Alında solda minimal şişlik mevcut. "

32. Söz konusu sağlık raporunda başvurucu Ramazan Demir'in beş gün iş göremeyeceği belirtilmiştir.

33. Savcılık soruşturma kapsamında olaylarda görev alan on altı polis memurunun şüpheli sıfatıyla ifadesini almıştır. İfadesi alınan polis memurları Adliye binası içinde yaşanan olaya ilişkin ifadelerinde genel olarak gösteriyi bitirmeleri konusunda uyarılmalarına rağmen eylemcilerin dağılmamakta direnç gösterdiklerini, kolluğa tekme ve yumruklarla saldırdıklarını, grubun daha sonra adliyenin üst katlarına doğru ilerlemesi üzerine üstlerinden gelen talimat doğrultusunda eylemcilerin direncini kıracak ölçüde zor kullanıp bazılarını gözaltına aldıklarını belirtmişlerdir.

34. ÇHD binası önünde yapılan 18/1/2013 tarihli gösteriye ilişkin ifadesi alınan kolluk görevlileri, toplanan kalabalık grubun bina önünde kurulan barikata yüklenmesi üzerine dağıtmak amacıyla gaz sıkıldığını belirtmiş; başvuruculardan Filiz Kerestecioğlu Demir hakkında ayrıca bir beyanda bulunmamışlardır.

35. Savcılık, şikâyetçiler ile kolluk güçleri arasında -zemin ve birinci kattaki merdiven ve koridor boşluklarında- neler yaşandığını belirleyebilmek için Adliyedeki güvenlik kameralarının çözümünü yaptırmıştır. Bilirkişi tarafından hazırlanan 3/6/2013 tarihli raporda ses ve renk içermeyen görüntüler kronolojik olarak incelenmiş ve fotoğraflar üzerinden olaylar hakkında tespitlerde bulunulmaya çalışılmıştır. Avukatlardan oluşan grubun saat 12.57'de Adliye koridorunda görülmesiyle birlikte olayların anlatımına başlanmıştır. Buna göre;

- Cübbelerinden avukat olduğu anlaşılan grup merdivenlere alkışlarla geldiği sırada özel güvenlik burayı tutarak kalabalığın kullanmasına müsaade etmemiş, bu sırada tartışmalar ve itişmeler yaşanmış, sonrasında grup koridorun sonuna doğru hareketlenmiştir (saat 12.57-12.59 arası).

- Çevik Kuvvet polisleri merdivenlerin başına barikat kurmak suretiyle alt kattan merdivenleri kullanarak üst kata çıkmak isteyen kalabalık grubun yukarı çıkmasına ve aşağı inmesine izin vermemiştir (saat 13.25-13.26).

- Merdivenlerden yukarı çıkmak isteyen grup, oluşturulan barikatı zorlamış ve polis amirleriyle tartışmış, barikatı aşmaya çalışan dörtten fazla kişi -kimlikleri belirtilmemiştir- polisler tarafından koridora çıkarılarak güç kullanılmak suretiyle yakalanmış, direnç gösterenler yüzüstü yatırılıp üzerilerinde bedensel güç uygulanarak hareketsiz durmaları sağlanmış, sonrasında elleri arkadan bağlı şekilde kaldırılmıştır (saat 13.27 ve sonrası).

- Saat 13.38'de merdiven başında barikat kuran Çevik Kuvvet polisleri geriye doğru açılmış, merdivenlerde bulunanların bir kısmı koridora doğru çıkmış, çıkanların ellerini havada yumruk yaparak sallamaya başlaması üzerine kolluk fiziki müdahalede bulunmuş, arbede yaşanmış, merdivenlerde bulunan grup Çevik Kuvvet polisine şiddetle karşı koymuş, Çevik Kuvvet polisi ellerindeki kalkanlarla grubu merdivenlere doğru püskürtmüş, bu sırada polislerden biri gruba doğru iki defa cop savurmuş/vurmuştur.

36. Raporda olayların saat 13.50'de sona erdiği, Çevik Kuvvet ile kalabalık grup arasında arbede yaşanan alanda (barikat kurulan) meydana gelen olayların kamera kaydının niteliği itibarıyla tam olarak anlaşılmadığı ifade edilmiştir.

37. Bilirkişi raporunda başvuruculaların isimleri belirtilerek herhangi bir tespitte bulunulmamıştır. Bunun dışında kolluğun müdahale sırasında gaz kullandığına ilişkin bir belirleme de yapılmamıştır.

38. 18/2/2013 tarihli Olay ve Yakalama Tutanağı'nda (bkz. § 20) zemin kat ile birinci kat arasındaki merdivenlerde ve koridorlarda yaşananlara dair herhangi bir açıklamaya yer verilmemiştir.

C. Soruşturma Sonucunda Verilen Karar

39. Savcılık 18/1/2013 ve 18/2/2013 tarihli olaylarla ilgili dosyaları birleştirerek yürüttüğü soruşturma sonucunda şüpheli on sekiz polis memuru hakkında kovuşturmaya yer olmadığına karar vermiştir. 12/8/2016 tarihli kararın gerekçe içeren ilgili kısmı şu şekildedir:

"...

İçişleri Bakanlığının yayınladığı 25.08.2011 tarihli Toplumsal Olaylarda Görevlendirilen Personelin Hareket Usul ve Esaslarına Dair Yönerge ve Emniyet Genel Müdürlüğünün 15.02.2008 tarihli 19 sayılı Göz Yaşartıcı Gaz Silahları ve Mühimmatların kullanım talimatı çerçevesi 2559 Polis Vazife ve Selahiyet Kanununun 16. Maddesi dosya içerisinde mevcut bilirkişi raporları, şüpheli ifadeleri, müştekiler beyanı, doktor raporları içerikleri ve tüm soruşturma evrakı birlikte değerlendirildiğinde;

Şüphelilerin Zorla Kullanma Yetkisine İlişkin Sınırın Aşıldığına dair kamu davası açmayı gerektirir kanıt ve emare elde edilemediğinden,

Şüpheliler hakkında KAMU ADINA KOVUŞTURMAYA YER OLMADIĞINA...[karar verildi.]

40. Başvuruculaların itirazları İstanbul 4. ve 9. Sulh Ceza Hâkimliklerinin 18/10/2016 ve 3/10/2016 tarihli kararlarıyla reddedilmiştir. Kararlar başvuruculara farklı tarihlerde tebliğ edilmiştir.

41. Başvurucular otuz günlük yasal süre içinde bireysel başvuruda bulunmuşlardır.

IV. İLGİLİ HUKUK

A. Ulusal Hukuk

42. 4/7/1934 tarihli ve 2559 sayılı Polis Vazife ve Salâhiyet Kanunu'nun 16. maddesinin (1) ve (2) numaralı fıkraları şöyledir:

"Polis, görevini yaparken direnişle karşılaşması halinde, bu direnişi kırmak amacıyla ve kıracak ölçüde zor kullanmaya yetkilidir.

Zor kullanma yetkisi kapsamında, direnmenin mahiyetine ve derecesine göre ve direnenleri etkisiz hale getirecek şekilde kademeli olarak artan nispette bedenî kuvvet, maddî güç ve kanunî şartları gerçekleştiğinde silah kullanılabilir. "

43. 12/10/2004 tarihli ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 256. maddesi şöyledir:

"Zor kullanma yetkisine sahip kamu görevlisinin, görevini yaptığı sırada, kişilere karşı görevinin gerektirdiği ölçünün dışında kuvvet kullanması halinde, kasten yaralama suçuna ilişkin hükümler uygulanır."

44. 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun "Bir suçun işlendiğini öğrenen Cumhuriyet savcısının görevi" kenar başlıklı 160. maddesinin (1) numaralı fıkrası

şöyledir:

"Cumhuriyet savcısı, ihbar veya başka bir suretle bir suçun işlendiği izlenimini veren bir hâli öğrenir öğrenmez kamu davasını açmaya yer olup olmadığına karar vermek üzere hemen işin gerçeğini araştırmaya başlar."

B. Uluslararası Hukuk

45. İlgili uluslararası hukuk için bkz. Özge Özgürengin, B. No: 2014/5218, 19/4/2018, §§ 26-31.

V. İNCELEME VE GEREKÇE

46. Mahkemenin 2/12/2020 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Kötü Muamele Yasağının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

1. Ramazan Demir Dışındaki Başvurucular Yönünden

a. Başvurucuların İddiaları ve Bakanlık Görüşü

47. Başvurucu Filiz Kerestecioğlu Demir protesto sırasında kolluğun hiçbir uyarı yapmaksızın yakın mesafeden doğrudan yüzüne gaz sıkması sonucu uzun süre sağlık problemi yaşadığını, bu hususa ilişkin yaptığı şikâyetin Savcılıkça hukuka aykırı şekilde başka bir soruşturmayla birleştirildiğini, müştekiler ve tanıklar dinlemeden ve polis kamerası dışındaki olay görüntülerini incelemeden, eksik araştırmayla üç yılın sonunda kovuşturmaya yer olmadığına karar verildiğini belirterek yaşam, adil yargılanma ve etkili başvuru hakları ile kötü muamele yasağının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

48. Başvurucu Murat Çelik sıkılan gaz nedeniyle başında yanık türü yaralanmalar meydana geldiğini, başvuru formu ekindeki üç fotoğrafta da bu durumun görüldüğünü, olaylar sırasında darp ve hakarete maruz kaldığını, eylemlerin kötü muamele niteliğinde olduğunu, avukatlık görevlerinin engellendiğini, müşteki ve tanık beyanlarının alınmadığını, objektif ve tarafsız bir soruşturma yürütülmediğini, sadece kolluk tarafından tutulan tutanakların dikkate alındığını, olaylar sırasında gözaltına alınan beş kişi aleyhinde açılan davada beraat kararı verilmesine rağmen bu kararın ve dosya içindeki delillerin incelenmediğini, dilekçe vermek üzere giderken kolluk tarafından engellenmelerinin hukuksuz olduğunu ve soruşturmanın üç yıldan uzun sürdüğünü belirterek adil yargılanma ve etkili başvuru hakları, kötü muamele yasağı, ifade özgürlüğü ve eşitlik ilkesinin ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

49. Başvurucu Ali Şafak yanındaki avukatlarla beraber tahliye dilekçesi vermek üzere Savcılığa giderken engellendiklerini, kolluğun müdahalesiyle yaralandığını ve acı çektiğini, biber gazıyla ve copla saldırıya maruz kaldığını, mesleği nedeniyle maruz kaldığı eylemlerin aşağılanmasına ve onurunun zedelenmesine yol açtığını, etkin ve tarafsız bir soruşturma yürütülmediğini, sadece faillerin ifadelerinin alındığını, ilgisiz dosyaların birleştirildiğini ve soruşturmanın üç yılı aşkın sürede tamamlandığını belirterek adil yargılanma ve kötü muamele yasağının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

50. Bakanlık görüş yazısında özetle 18/1/2013 tarihli olayda kolluğun barikatı aşmaya çalışan gruba ölçülü şekilde gaz sıkarak müdahale ettiği, başvuruculların iddialarının somut delillerle desteklenmediği, şikâyetin geç yapıldığı, buna rağmen olaya ilişkin tüm delillerin toplanarak etkin bir soruşturma yürütüldüğü belirtilmiştir.

51. Bakanlık görüşüne ilişkin başvurucu Filiz Kerestecioğlu Demir karşı beyanında; polisin gaz sıkarak yaptığı müdahalenin ölçülü kabul edilmeyeceğini, resen yapılması gereken soruşturmada dile getirdiği şikâyetin yasal süresi içinde olduğunu, olay yerinde gerekli güvenlik önlemlerini alma imkânına sahip polislerin göstericilerden az sayıda olduğunun söylenemeyeceğini, dar bir sokakta yapılan eylemde sıkılan gazdan etkilenmesinin muhakkak olduğunu ifade etmiştir.

52. Başvurucu Murat Çelik Bakanlık görüşüne ilişkin beyanında, iletilen görüşlerin kendi başvurusuyla ilgili olmadığını belirterek başvuru formundaki iddialarını tekrarlamıştır. Başvurucu Ali Şafak, Bakanlık görüşüne ilişkin olarak bir beyanda bulunmamıştır.

b. Değerlendirme

53. Anayasa'nın 17. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"Kişinin dokunulmazlığı, maddî ve manevî varlığı

Madde 17 - Herkes, yaşama, maddî ve manevî varlığını koruma ve geliştirme hakkına sahiptir.

...

Kimseye işkence ve eziyet yapılamaz; kimse insan haysiyetiyle bağdaşmayan bir cezaya veya muameleye tabi tutulamaz."

54. Anayasa Mahkemesi olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder (Tahir Canan, B. No: 2012/969, 18/9/2013, § 16). Başvuruculaların bu bölümde ileri sürdüğü iddiaların tümünün Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasında güvence altına alınan kötü muamele yasağı kapsamında olduğu değerlendirilmiş ve bu kapsamda inceleme yapılmıştır.

55. Herkesin maddi ve manevi varlığını koruma ve geliştirme hakkı, Anayasa'nın 17. maddesinde güvence altına alınmıştır. Anılan maddenin birinci fıkrasında insan onurunun korunması amaçlanmış; üçüncü fıkrasında da kimseye işkence ve eziyet yapılamayacağı, kimsenin insan haysiyetiyle bağdaşmayan ceza veya muameleye tabi tutulamayacağı hüküm altına alınmıştır (Cezmi Demir ve diğerleri, B. No: 2013/293, 17/7/2014, § 80).

56. Devletin bireyin maddi ve manevi varlığını koruma ve geliştirme hakkına saygı gösterme yükümlülüğü, öncelikle kamu otoritelerinin bu hakka müdahale etmemelerini yani anılan maddenin üçüncü fıkrasında belirtilen şekillerde kişilerin fiziksel ve ruhsal açıdan zarar görmelerine neden olmamalarını gerektirir. Bu, devletin bireyin vücut ve ruh bütünlüğüne saygı gösterme yükümlülüğünden kaynaklanan negatif ödevidir (Cezmi Demir ve diğerleri, § 81).

57. Bununla birlikte bir muamelenin Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrası kapsamında kalabilmesi için asgari bir ağırlık derecesine ulaşmış olması gerekir. Bu asgari eşik, göreceli olup her olayın somut koşulları dikkate alınarak değerlendirilmelidir. Bu kapsamda muamelenin süresi, bedensel ve ruhsal etkileri ile mağdurun cinsiyeti, yaşı ve sağlık durumu gibi faktörler önem taşır. Ayrıca muamelenin ardındaki saik ve amaç dikkate alınmalıdır. Muamelenin heyecanın yükseldiği ve duygu yoğunluğunun olduğu bir anda meydana gelip gelmediği de gözönünde bulundurulmalıdır (Cezmi Demir ve diğerleri, § 83).

58. Bununla birlikte her kötü muamele iddiasının Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasının getirdiği korumadan ve Anayasa'nın 5. maddesiyle birlikte devlete yüklediği

pozitif yükümlülüklerden yararlanması beklenemez. Bu bağlamda kötü muamele konusundaki iddialar uygun delillerle desteklenmelidir. İddia edilen olayların gerçekliğini tespit etmek için soyut iddiaya dayanan şüphe ötesinde makul kanıtların varlığı gerekir. Bu kapsamdaki bir kanıt yeterince ciddi, açık ve tutarlı emarelerden ya da aksi ispat edilmemiş birtakım karinelerden oluşabilir. Bu bağlamda kanıtlar değerlendirilirken ilgililerin süreçteki tutumları da hesaba katılmalıdır (Cezmi Demir ve diğerleri, § 95).

59. Başvurucu Filiz Kerestecioğlu Demir 18/1/2013 tarihinde gerçekleşen olaydan yaklaşık iki ay sonra şikâyetçi olmuş ve soruşturma kapsamında, sıkılan gaz nedeniyle meydana gelen zararı ortaya koyan herhangi bir adli muayene raporu sunmamıştır. Başvurucu, şikâyet dilekçesinde yaralanmanın etkilerinin devam ettiğini bildirmediği gibi sıkılan gazın kendisinde ne tür fiziksel sonuçlara yol açtığını ilk defa bireysel başvuru formunda dile getirmiştir. Başvurucunun söz konusu şikâyetleri kapsamında soruşturma dosyasında iddiaların gerçekliğini ortaya koyan ve Anayasa Mahkemesince inceleme yapılmasını gerektiren nitelikte bir veri bulunmamaktadır. Başvurucunun somut delillerle desteklenmeyen iddialarının savunulabilir olduğundan söz etmek mümkün değildir.

60. Başvurucular Murat Çelik ve Ali Şafak 18/2/2013 tarihinde İstanbul Adliyesi içinde tahliye dilekçesi vermek üzere merdivenleri çıktıkları sırada kolluğun geçişlerine izin vermediğini ve sonrasında kendilerini darbedip yüzlerine gelecek şekilde gaz sıktığını iddia etmiş ise de başvuruculara olaydan sonra haklarında düzenlenmiş bir sağlık raporu bulunmamaktadır. Başvuruculara iddialarını destekleyen bir doktor raporu bulunmadığı gibi olay yerine ilişkin kamera görüntülerinin çözümüne dair bilirkişi raporunda başvuruculara isimleri belirtilerek kolluğun bir müdahalesiyle karşılaştıkları yönünde bir tespit de yapılmış değildir. Diğer taraftan olay günü haklarında sağlık raporu düzenlenmiş kişilerin raporları incelendiğinde (bkz. §§ 23, 31) gaz sıkılmasına bağlı gelişen bir sağlık sorunundan veya fiziksel bir bulgudan bahsedilmemiştir. Ayrıca kamera görüntülerinin çözümüne ilişkin bilirkişi raporunda da kolluğun gazla müdahale ettiği şeklinde bir belirleme yapılmadığı anlaşılmaktadır (bkz. § 37). Başvurucu Murat Çelik'in baş bölgesinde yanık şeklinde kızarıklık meydana geldiği iddiasına ilişkin -nerede ve ne zaman çekildiği tespit edilemeyen- başvuru ekinde sunulan fotoğrafların bu konuda güvenli bir veri olamayacağı da belirtilmelidir.

61. Bu tespitler kapsamında, olaydan on gün sonra şikâyetçi olan başvurucular Murat Çelik ve Ali Şafak'ın ortaya koydukları iddiaları doğrular mahiyette bir delilin varlığına rastlanmaması karşısında iddialarının savunulabilir olduğu söylenemez.

62. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Başvurucu Ramazan Demir Yönünden

a. Başvurucunun İddiaları ve Bakanlık Görüşü

63. Başvurucu Ramazan Demir tahliye dilekçesi vermek üzere bir grup avukatla Savcılık katına çıkarken kolluk tarafından engellendiklerini, çıkan olaylarda kolluk tarafından darbedildiğini, yere yatırılarak kelepçelendiğini, gaz sıkıldığını, hakaret ve tehdide maruz kaldığını, şikâyeti sonrasında yürütülen soruşturmada tanıklar dinlenip deliller toplanmadan etkisiz bir soruşturma yürütüldüğünü belirterek kötü muamele yasağının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

64. Bakanlık görüş yazısında özetle 18/2/2013 tarihinde İstanbul Adliyesinde gerçekleşen olay hakkında başvurucunun on beş gün sonra şikâyetçi olarak özen yükümlülüğüne aykırı davrandığı, kolluğun göstericilerin saldırgan eylemlerini sonlandırmak için kullandığı gücün orantılı kabul edilmesi gerektiği, özenli ve bağımsız yürütülen soruşturmanın etkili olduğu belirtilmiştir.

65. Başvurucu, Bakanlığın görüşüne ilişkin karşı beyanında olayın gerçekleştiği yer itibarıyla geç başvuru yapıldığından söz edilemeyeceğini, meydana gelen yaralanmalar dikkate alındığında kolluğun müdahalesinin açıkça ölçüsüz olduğunu, yürütülen soruşturmanın etkili olarak nitelendirilmesinin mümkün olamayacağını belirtmiş; başvuru formundaki iddialarını yinelemiştir.

b. Değerlendirme

i. Kabul Edilebilirlik Yönünden

66. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşıldığından başvurucunun iddiasının kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

ii. Esas Yönünden

67. İşkence ve kötü muamele yasağına ilişkin şikâyetlerin incelenmesinde yasağın maddi ve usul boyutlarının ayrı ayrı ele alınması gerekmektedir. Bu bağlamda yasağın maddi boyutu sadece bireyleri işkence ya da insanlık dışı veya aşağılayıcı muameleye ya da cezaya tabi tutmama sorumluluğunu (negatif yükümlülük) içermemektedir. Ayrıca bireylerin bu tür muameleye maruz kalmasını engelleyecek, etkili önleyici mekanizmaların kurulması yönünde pozitif bir yükümlülük de içermektedir.

68. İşkence ve kötü muamele yasağının usul boyutu ise bu yasağın ihlal edildiğine yönelik tartışılabilir ve makul şüphe uyandıran iddiaların sorumlularının tespitini ve cezalandırılmasını sağlayacak etkili bir soruşturma yapılması sorumluluğunu (pozitif yükümlülük) içermektedir.

69. Somut olayda başvurucu, avukatlık görevini yapmak üzere Savcılık katına çıktığı sırada kolluk tarafından geçişine izin verilmeyerek darbedildiğinden ve bu olaya ilişkin yapılan soruşturmanın etkili şekilde yürütülmediğinden yakınmaktadır. Dosyanın muhteviyatı itibarıyla başvuru kötü muamele yasağının hem maddi hem usul boyutu itibarıyla incelenecektir.

(1) Anayasa’nın 17. Maddesinin Maddi Boyutunun İhlal Edildiğine İlişkin İddia

(a) Genel İlkeler

70. Anayasa’nın 17. maddesinde düzenlenen hak kapsamında devletin -pozitif bir yükümlülük olarak- yetki alanında bulunan tüm bireylerin maddi ve manevi varlığını koruma hakkını gerek kamusal makamların ve diğer bireylerin gerekse kişinin kendisinin eylemlerinden kaynaklanabilecek risklere karşı koruma yükümlülüğü bulunmaktadır. Devlet bireyin maddi ve manevi varlığını her türlü tehlikeden, tehditten ve şiddetten korumakla yükümlüdür (Serpil Kerimoğlu ve diğerleri, B. No: 2012/752, 17/9/2013, § 51).

71. Anılan koruma yükümlülüğü devlete, söz konusu kişilerin işkence ve eziyete ya da insan haysiyetiyle bağdaşmayan bir ceza veya muameleye maruz bırakılmalarını engelleyecek tedbirler alma ödevini yüklemektedir. Anılan yükümlülük işkence ve kötü muamele

yasağının maddi boyutunun bir unsurunu, devletin kişilerin fiziksel ve ruhsal bütünlüklerini idari ve yasal mevzuat aracılığıyla koruma hususundaki pozitif yükümlülüğünü oluşturmaktadır. Koruma doğrultusunda yetkililerin bildikleri ya da bilmeleri gereken bir kötü muamele tehlikesinin gerçekleşmesini engellemek için makul tedbirleri almamaları durumunda devletin Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrası anlamında sorumluluğu ortaya çıkabilecektir (Cezmi Demir ve diğerleri, § 82).

72. Tüm adli kovuşturmaların mahkûmiyet veya belirli bir hüküm alma ile sonuçlanmasına yönelik kesin bir zorunluluk bulunmamakla birlikte mahkemeler hiçbir koşul altında yaşamı tehdit eden suçların, fiziksel ve ruhsal bütünlüğe yapılan ağır saldırıların cezasız kalmasına, af ya da zamanaşımına uğramasına izin vermemelidir. Adli makamların yetki alanları kapsamındaki kişilerin yaşamları ile fiziksel ve ruhsal bütünlüklerini korumak üzere çıkarılan kanunların koruyucuları olarak sorumlu olanlara yaptırım uygulamakta kararlı olmaları ve suçun ağırlık derecesi ile verilen ceza arasında açık bir orantısızlığa izin vermemeleri gerekir. Aksi hâlde devletin kişilerin fiziksel ve ruhsal bütünlüklerini idari ve yasal mevzuat aracılığıyla koruma hususundaki pozitif yükümlülüğü yerine getirilmemiş olacaktır (Cezmi Demir ve diğerleri, § 77).

73. Anayasa ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi (Sözleşme) tarafından kötü muamele, kişi üzerindeki etkisi gözetilerek derecelendirilmiş ve farklı kavramlarla ifade edilmiştir. Dolayısıyla Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasında geçen ifadeler arasında bir yoğunluk farkının bulunduğu görülmektedir. Bir muamelenin işkence olarak nitelendirilip nitelendirilmeyeceğinin belirlenebilmesi için anılan fıkrada geçen eziyet ve insan haysiyetiyle bağdaşmayan muamele kavramları ile işkence arasındaki ayrıma bakmak gerekmektedir. Bu ayrımın Anayasa tarafından, özellikle çok ağır ve zalimane acılara neden olan kasti insanlık dışı muamelelerdeki özel duruma işaret etmek ve bir derecelendirme yapmak amacıyla getirildiği ve anılan ifadelerin 5237 sayılı Kanun'da düzenleme altına alınmış olan işkence, eziyet ve hakaret suçlarının unsurlarından daha geniş ve farklı bir anlam taşıdığı anlaşılmaktadır (Cezmi Demir ve diğerleri, § 84).

74. Buna göre anayasal düzenleme bağlamında kişinin maddi ve manevi varlığının bütünlüğüne en fazla zarar veren muamelelerin işkence olarak belirlenmesi mümkündür (Tahir Canan, § 22). Muamelelerin ağırlığının yanı sıra İşkence ve Diğer Zalimane, İnsanlık Dışı veya Aşağılayıcı Muamele veya Cezaya Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi'nin 1. maddesinde işkence teriminin özellikle bilgi almak, cezalandırmak veya yıldırmak amacıyla ya da ayrımcı bir nedenle kasten ağır acı veya ızdırap vermeyi kapsadığı belirtilerek kasıt unsuruna da yer verilmiştir (Cezmi Demir ve diğerleri, § 85).

75. İşkence seviyesine varmayan fakat yine de önceden tasarlanmış, uzun bir dönem içinde saatlerce uygulanmış ve fiziki yaralanmaya, yoğun maddi veya manevi ızdıraba sebep olan insanlık dışı muameleler eziyet olarak tanımlanabilir (Tahir Canan, § 22). Bu hâllerde meydana gelen acı, meşru bir muamele ya da cezada kaçınılmaz bir unsur olarak bulunan acının ötesine geçmelidir. İşkenceden farklı olarak eziyette, ızdırap verme kastının belli bir amaç doğrultusunda yapılması şartı aranmaz. Fiziksel saldırı, darp, psikolojik sorgu teknikleri, kötü şartlarda tutma, kişiyi kötü muamele göreceği bir yere sınır dışı ya da iade etme, devletin gözetimi altında kişinin kaybolması, kişinin evinin yok edilmesi, ölüm cezasının infazının uzunca bir süre beklenmesinin doğurduğu korku ve sıkıntı, çocuk istismarı gibi muameleler Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrası bağlamında eziyet olarak nitelendirilebilir (Cezmi Demir ve diğerleri, § 88).

76. Mağdurları küçük düşürebilecek ve utandırabilecek şekilde kendilerinde korku, küçültülme, elem ve aşağılanma duygusu uyandıran veya mağduru kendi iradesine ve vicdanına aykırı bir şekilde hareket etmeye sürükleyen, aşağılayıcı nitelikteki daha hafif muamelelerin ise insan haysiyetiyle bağdaşmayan muamele veya ceza olarak tanımlanması mümkündür (Tahir Canan, § 22). Burada eziyetten farklı olarak kişi üzerinde uygulanan muamele, fiziksel ya da ruhsal acıdan öte küçük düşürücü veya alçaltıcı bir etki oluşturmaktadır (Cezmi Demir ve diğerleri, § 89).

77. Bir muamelenin bu kavramlardan hangisini oluşturduğunun belirlenebilmesi için her somut olay kendi özel koşulları içinde değerlendirilmelidir (Cezmi Demir ve diğerleri, § 90).

78. Ayrıca Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) birçok kararında vurgulayıp Yurtsever ve diğerleri/Türkiye (B. No: 22965/10, 8/7/2014) kararında da tekrarladığı -olayın fail ya da faillerin cezai sorumluluğu ile devletlerin Sözleşme kapsamındaki sorumluluğun farklı olduğu yönündeki- ilkeye özellikle dikkat çekmek gerekir. AİHM, anılan kararında da bu ilkeye açıkça vurgu yapmış ve ceza hukuku anlamında suçluluk ya da masumiyet konusunda kararlar vermenin kendi yetki alanına girmediğini ifade etmiştir (Yurtsever ve diğerleri/Türkiye, § 68).

(b) İlkelerin Olaya Uygulanması

79. Başvurucu, olay günü yanında bir grup avukatla beraber Adliye içindeki Savcılığa gitmekteyken merdivenlerde kolluk tarafından önlerinin kesildiğini, geçişlerine izin verilmediğini, sonrasında polisler tarafından darbedildiğini ileri sürmüştür.

80. Anayasa Mahkemesi, asgari eşik seviyesini aştığı varsayılan kötü muamele iddialarının makul şüphe kalmayacak şekilde kanıtlanması şartını aramakta ve başvurularda öncelikle bu konudaki kanıtlama sorununu ele almaktadır (Beyza Metin, B. No: 2014/19426, 12/12/2018, § 45).

81. Başvurucunun olay günü hakkında düzenlenen adli muayene raporunun (bkz. § 31) içeriğinin iddialarını destekler mahiyette olduğu anlaşılmaktadır. Doktor raporunun varlığı karşısında başvurucunun iddiasının makul ve güvenilir bir delile dayandığı kabul edilmelidir. Dolayısıyla kamu makamları güç kullanımının kaçınılmaz hâle geldiğini ve kullanılan gücün orantılı olduğunu kanıtlamakla yükümlüdür.

82. Savcılığın kovuşturmaya yer olmadığı kararında başvurucunun kamu görevlilerini tarafından yaralandığının kabul edilip edilmediği hususu net bir şekilde izah edilmemiş, soruşturma kapsamında şikâyetçi olanların tamamı hakkında tek değerlendirme yapılmıştır. Sonuç olarak kararda yasal zor kullanma sınırının aşıldığı yönünde bir delil bulunmadığına işaret edilmiştir. Başvurucu hakkında verilen kararın muğlaklığı karşısında olayın gerçekleşme koşulları bir bütün hâlinde değerlendirilerek bir sonuca ulaşılmaya çalışılacaktır.

83. 18/2/2013 günü İstanbul Adliyesinde sayıları elliyi aşan avukat, önce bina önünde basın açıklaması, sonrasında içeride oturma eylemi yapmıştır. Oturma eyleminin devamında kolluk güçleri ile eylemciler arasında güç kullanımına varan bazı olayların yaşandığı anlaşılmaktadır.

84. Eylem sonunda bir grup avukat, tutuklu meslektaşlarının serbest bırakılması amacıyla Savcılığa dilekçe vermek istemiştir. Kolluk, bu grubun Savcılık katına gitmesine izin vermemiştir. Olay ve Yakalama Tutanağı'nda, Savcılığa giden grubun neden önlerinin

kesilerek engellendiği izah edilmemiştir. Görüntülere ilişkin bilirkişi raporundan merdivenlerde durdurulan avukatların barikatları zorlayarak geçiş yapmak istedikleri bunun üzerine polisin fiziki müdahaleye başladığı anlaşılmaktadır. Avukatlarla kolluk arasında merdivenlerde yaşanan müzakere içeriği bilinemediği gibi başvurucunun da barikatlara yüklenen kişiler arasında olup olmadığı soruşturma içeriğinden tespit edilememektedir. Bu nedenle somut olayın şartlarının belirsizliği gözönünde bulundurularak maddi güç kullanımının gerekliliği tartışma konusu yapılmadan orantılılık incelemesi yapılacaktır.

85. Başvurucu hakkında olay günü düzenlenen adli muayene raporunda göğüs, ense ve alın bölgesinde ekimoz ve şişlik tarzı yaralanmalar meydana geldiği görülmektedir. Kolluğun beyanlarından veya kovuşturmaya yer olmadığına ilişkin karardan başvurucunun gösterdiği direncin veya direncin kırılması amacıyla kullanılan gücün mahiyeti konusunda bir açıklama bulunmamaktadır. Bununla birlikte kolluğun, Savcılık katına gitmek isteyen avukatların önünü kesip etrafını sararak grubu kontrol altına aldıktan sonra bazı kişileri gruptan ayırarak hareketsiz hale getirmeyi diğer bir deyişle yakalamayı amaçladıkları anlaşılmaktadır (bkz. § 35). Bu gaye doğrultusunda kullanılacak gücün şiddetinin değerlendirilmesinde kolluk görevlilerinin belli ölçüde takdir yetkisini haiz olduğu kabul edilmekle birlikte olayın şartları çerçevesinde başvurucunun bedeninde meydana gelen neticenin kabul edilebilir sınırı aştığı dolayısıyla müdahalenin orantısız olduğu kanaatine varılmıştır.

86. Diğer taraftan olay günü gözaltına alınan kişiler hakkında düzenlenen doktor raporları, kamera görüntülerine ilişkin bilirkişi raporu ve başvurucu hakkındaki gaz sıkılmasına bağlı fiziksel bir bulgu içermeyen adli muayene raporu birlikte ele alındığında başvurucunun gazla müdahale edildiği yönündeki iddiası ve yine makul bir delille desteklenmeyen kolluğun hakaretine ve tehdidine maruz kaldığına dair şikâyetleri konusunda esasa ilişkin bir değerlendirme yapılabilmesinin mümkün olmadığı anlaşılmıştır.

87. Başvurucuya kolluk tarafından orantısız fiziki müdahalede bulunulduğu ve neticesinde yaralanmasına sebep olunduğu anlaşılmaktadır. Olayın gerçekleşme koşulları ve başvurucunun yaralanmasının boyutu birlikte değerlendirildiğinde eylemin insan haysiyetiyle bağdaşmayan muamele olarak nitelendirilmesi mümkündür.

88. Açıklanan gerekçelerle başvurucunun kolluk tarafından orantısız bir müdahale neticesinde yaralanması nedeniyle Anayasa’nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasında güvence altına alınan insan haysiyetiyle bağdaşmayan muamele yasağının maddi boyutunun ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

(2) Anayasa’nın 17. Maddesinin Usul Boyutunun İhlal Edildiğine İlişkin İddia

(a) Genel İlkeler

89. Devletin kişinin maddi ve manevi varlığını koruma hakkı kapsamındaki pozitif yükümlülüğünün usul boyutu da bulunmaktadır. Bu usul yükümlülüğü çerçevesinde devlet, her türlü fiziksel ve ruhsal saldırı olayının sorumlularının belirlenmesini ve gerekiyorsa cezalandırılmasını sağlayabilecek etkili resmî bir soruşturma yürütmek durumundadır. Bu tarz bir soruşturmanın temel amacı, söz konusu saldırıları önleyen hukukun etkin bir şekilde uygulanmasını güvenceye almak ve kamu görevlilerinin ya da kurumlarının karıştığı olaylarda bunların sorumlulukları altında meydana gelen olaylar için hesap vermelerini sağlamaktır (Cezmi Demir ve diğerleri, § 110).

90. Ekili bir resmî soruşturma, sorumluların belirlenmesini ve cezalandırılmasını sağlamaya

elverişli olmalıdır. Soruşturma etkili olmadığında anılan madde, sahip olduğu öneme rağmen pratikte etkisiz hâle gelecek ve bazı durumlarda devlet görevlilerinin fiilî dokunulmazlıktan yararlanarak kontrolleri altında bulunan kişilerin haklarını istismar etmeleri mümkün olacaktır (Tahir Canan, § 25).

91. Usul yükümlülüğünün bir olayda gerektirdiği soruşturma türünün bireyin maddi ve manevi varlığını koruma hakkının esasına ilişkin yükümlülüklerin cezai bir yaptırım gerektirip gerektirmediğine bağlı olarak tespiti gerekmektedir. Kasten ya da saldırı veya kötü muameleler sonucu meydana gelen ölüm ve yaralama olaylarına ilişkin davalarda Anayasa'nın 17. maddesi gereğince devletin ölümcül ya da yaralamalı saldırı durumunda sorumluların tespitine ve cezalandırılmalarına imkân verebilecek nitelikte cezai soruşturmalar yürütme yükümlülüğü bulunmaktadır. Bu tür olaylarda yürütülen idari ve hukuki soruşturmalar ve davalar sonucunda sadece tazminat ödenmesi, bu hak ihlalini gidermek ve mağdur sıfatını ortadan kaldırmak için yeterli değildir (Serpil Kerimoğlu ve diğerleri, § 55).

92. Yürütülen ceza soruşturmalarının amacı, kişinin maddi ve manevi varlığını koruyan mevzuat hükümlerinin etkili bir şekilde uygulanmasını ve sorumluların ölüm ya da yaralama olayına ilişkin hesap vermelerini sağlamaktır. Bu, bir sonuç yükümlülüğü değil uygun araçların kullanılması yükümlülüğüdür (Serpil Kerimoğlu ve diğerleri, § 56).

93. Etkili soruşturma yükümlülüğünün yerine getirilmiş olduğunun kabulü için;

- Yetkili makamların olaydan haberdar olur olmaz resen harekete geçerek olayı aydınlatabilecek ve sorumluların belirlenmesini sağlayabilecek bütün delilleri tespit etmeleri (Cezmi Demir ve diğerleri, § 114),

- Soruşturmanın kamu denetimine açık olması ve mağdurların meşru menfaatlerini korumak için soruşturmaya gerekli olduğu ölçüde etkili katılımlarının sağlanması (Cezmi Demir ve diğerleri, § 115),

- Soruşturmadan sorumlu olan ve incelemeleri yapan kişilerin olaylara karışan kişilerden bağımsız olması (Cezmi Demir ve diğerleri, § 117),

- Soruşturmaların makul özen ve süratle yürütülmesi (Cezmi Demir ve diğerleri, § 114),

- Soruşturma sonucunda alınan kararın soruşturmada elde edilen tüm bulguların kapsamlı, nesnel ve tarafsız bir analizine dayalı olması gerekir (Cemil Danışman, B. No: 2013/6319, 16/7/2014, § 99) gerekmektedir.

(b) İlkelerin Olaya Uygulanması

94. Somut olayda başvurucu, şikâyetine ilişkin soruşturmanın özensiz yürütüldüğünü ve süratle tamamlanmadığını ileri sürmüştür.

95. Savcılığın 18/1/2013 ve 18/2/2013 tarihli, tarafları ve konusu aynı olmayan iki olay hakkında yürüttüğü soruşturmaları hangi gerekçeyle birleştirerek birlikte araştırdığı anlaşılamamakta ise de bu kararın soruşturmada makul süratle hareket edilmesine katkı sağlamadığı ortadadır. Bununla birlikte yürütülen soruşturmanın sonunda başvurucuyla birlikte şikâyetçi olan M.H. hakkındaki bir sağlık raporunun teminine çalışıldığı, buna dair yazının 11/8/2016 tarihinde Savcılığa ulaşması sonrasında kovuşturmaya yer olmadığı kararı verildiği anlaşılmaktadır. Dolayısıyla birleştirilen dosyadan bağımsız olarak başvurucunun şikâyetine ilişkin soruşturma -maddi olayların karmaşıklığı, delillerin toplanmasında

karşılaşılan engeller ve taraf sayısı gibi kriterler dikkate alındığında- yaklaşık üç buçuk yıllık sürede tamamlanmış olsa da soruşturmanın makul süratle yürütülmediği söylenemez.

96. Diğer taraftan 18/2/2013 tarihli Olay ve Yakalama Tutanağı, olay yerindeki kamera görüntülerinin çözümüne ilişkin bilirkişi raporu, başvurucu hakkında adli muayene formu ve kolluk görevlilerinin beyanları çerçevesinde başvurucuya yapılan müdahalenin orantısız olduğu ortada iken hangi verilerden yola çıkılarak zor kullanma yetkisinin aşıldığına ilişkin delil bulunmadığı şeklinde çoğul bir değerlendirme yapılmasıyla yetinilerek soruşturmanın sonuçlandırıldığı anlaşılamamaktadır. Dolayısıyla ortaya konulan delillerin varlığına rağmen soruşturmada ulaşılan sonucun -müdahalenin orantısız olduğu dikkate alındığında (bkz. § 88)- nesnel ve tarafsız bir analiz ürünü olmadığı görülmektedir.

97. Sonuç itibarıyla Savcılık başvurucuların iddialarına yönelik olarak etkili bir soruşturma yürütmeden şikâyet hakkında kovuşturmaya yer olmadığına karar vermiştir.

98. Somut olayda Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasında güvence altına alınan insan haysiyetiyle bağdaşmayan muamele yasağının usul boyutu itibarıyla ihlal edildiği sonucuna varılmıştır.

B. Toplantı ve Gösteri Yürüyüşü Düzenleme Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

1. Başvurucunun İddiaları ve Bakanlık Görüşü

99. Başvurucu Filiz Kerestecioğlu Demir katıldığı protestoya kolluğun hiçbir uyarı yapmaksızın, biber gazı sıkarak müdahale etmesinin toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkını ihlal ettiğini ileri sürmüştür.

100. Bakanlık görüş yazısında özetle 18/1/2013 tarihli gösteriye kolluğun yaptığı müdahalenin ölçülü olduğu, protestoculara seslerini duyurma ve kendilerini ifade etme imkânı tanındığı, başvurucunun olaylar sırasında yaralandığını gösterir delil bulunmadığı belirtilmiştir.

101. Başvurucu Filiz Kerestecioğlu Demir, Bakanlığın görüş yazısına ilişkin cevabında ileri sürülen hususların gerçeği yansıtmadığını beyan etmiştir (bkz. § 51).

2. Değerlendirme

102. 18/1/2013 tarihinde ÇHD binasında yapılan adli arama sırasında T.T. isimli kişinin dışarıya çıkarılması sonrasında kolluk ile toplanan protestocu grup arasında arbede yaşanmıştır. Soruşturma dosyası içindeki 20/2/2015 tarihli bilirkişi raporundan kolluğun bu sırada biber gazı kullandığı anlaşılmaktadır.

103. Başvurucunun iddiası, kullanılan biber gazı nedeniyle kendisine müdahale edildiğine ve protesto hakkının engellendiğine ilişkindir.

104. Kolluğun sıktığı gazdan başvurucunun etkilendiğine ilişkin somut bir veri bulunmadığı gibi polisin göstericilerin tamamını dağıtarak protestoya son verme amacının olmadığı görülmüştür. Bilirkişi raporundan anlaşıldığı üzere polis barikatına yüklenerek gözaltı işlemine müdahale etmek isteyen protestoculara biber gazı sıkılarak protestocuların dirençleri kırılmış, sonrasında kalkanlarla itilerek biraz uzaklaşmaları sağlanmıştır.

105. Bu tespitler kapsamında protestonun dağıtılarak sonlandırılmadığı ve başvurucunun biber gazına maruz kaldığına ilişkin somut bir veri olmadığı gözönünde bulundurulduğunda toplantı ve gösteri düzenleme hakkına müdahale edildiğinden söz etmek mümkün

görünmemektedir.

106. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

C. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

107. 30/11/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

“(1) Esas inceleme sonunda, başvurucunun hakkının ihlal edildiğine ya da edilmediğine karar verilir. İhlal kararı verilmesi hâlinde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yapılması gerekenlere hükmedilir…

(2) Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvurucu lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir.”

108. Başvurucu Ramazan Demir ihlalin tespit edilmesini istemiş ayrıca 100.000 TL manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

109. Anayasa Mahkemesinin Mehmet Doğan kararında ihlal sonucuna varıldığında ihlalin nasıl ortadan kaldırılacağı hususunda genel ilkeler belirlenmiştir (B. No: 2014/8875, 7/6/2018, [GK]). Mahkeme diğer bir kararında ise bu ilkelerle birlikte ihlal kararının yerine getirilmemesinin sonuçlarına da değinmiş ve bu durumun ihlalin devamı anlamına geleceği gibi ilgili hakkın ikinci kez ihlal edilmesiyle sonuçlanacağına da işaret etmiştir (Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019).

110. Bireysel başvuru kapsamında bir temel hakkın ihlal edildiğine karar verildiği takdirde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırıldığından söz edilebilmesi için temel kural mümkün olduğunca eski hâle getirmenin yani ihlalden önceki duruma dönülmesinin sağlanmasıdır. Bunun için ise öncelikle ihlalin kaynağı belirlenerek devam eden ihlalin durdurulması, ihlale neden olan karar veya işlemin ve bunların yol açtığı sonuçların ortadan kaldırılması, varsa ihlalin sebep olduğu maddi ve manevi zararların giderilmesi, ayrıca bu bağlamda uygun görülen diğer tedbirlerin alınması gerekmektedir (Mehmet Doğan, §§ 55, 57).

111. İhlalin mahkeme kararından kaynaklandığı veya mahkemenin ihlali gideremediği durumlarda Anayasa Mahkemesi, 6216 sayılı Kanun'un 50. maddesinin (2) numaralı fıkrası ile İçtüzük’ün 79. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (a) bendi uyarınca, ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere kararın bir örneğinin ilgili mahkemeye gönderilmesine hükmeder. Anılan yasal düzenleme, usul hukukundaki benzer hukuki kurumlardan farklı olarak ihlali ortadan kaldırmak amacıyla yeniden yargılama sonucunu doğuran ve bireysel başvuruya özgülenen bir giderim yolunu öngörmektedir. Bu nedenle Anayasa Mahkemesi tarafından ihlal kararına bağlı olarak yeniden yargılama kararı verildiğinde usul hukukundaki yargılamanın yenilenmesi kurumundan farklı olarak ilgili mahkemenin yeniden yargılama sebebinin varlığını kabul hususunda herhangi bir takdir yetkisi bulunmamaktadır. Dolayısıyla böyle bir kararın kendisine ulaştığı mahkemenin yasal yükümlülüğü, ilgilinin talebini beklemeksizin Anayasa

Mahkemesinin ihlal kararı nedeniyle yeniden yargılama kararı vererek devam eden ihlalin sonuçlarını gidermek üzere gereken işlemleri yerine getirmektir. (Mehmet Doğan, §§ 58-59; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), §§ 57-59, 66-67).

112. İncelenen başvuruda insan haysiyetiyle bağdaşmayan muamele yasağının maddi ve usul boyutu itibarıyla ihlal edildiği sonucuna ulaşılmıştır. Dolayısıyla ihlalin Savcılığın kovuşturmaya yer olmadığına dair kararından kaynaklandığı anlaşılmaktadır.

113. Bu durumda insan haysiyetiyle bağdaşmayan muamele yasağının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden soruşturma yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Yapılacak yeni soruşturma ise bireysel başvuruya özgü düzenleme içeren 6216 sayılı Kanun'un 50. maddesinin (2) numaralı fıkrasına göre ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılmasına yöneliktir. Bu kapsamda yapılması gereken iş, yeniden yargılama kararı verilerek Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar verilmesinden ibarettir. Bu sebeple kararın bir örneğinin yeniden yargılama yapılmak üzere İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığına gönderilmesine karar verilmesi gerekmektedir.

114. Öte yandan somut olayda ihlalin tespit edilmesinin başvurucunun uğradığı zararların giderilmesi bakımından yetersiz kalacağı açıktır. Dolayısıyla eski hâle getirme kuralı çerçevesinde ihlalin bütün sonuçlarıyla ortadan kaldırılabilmesi için insan haysiyetiyle bağdaşmayan muamele yasağının ihlali nedeniyle yalnızca ihlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararları karşılığında başvurucuya net 40.000 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

115. Dosyadaki belgelerden tespit edilen 239,50 TL harç ve 3.600 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 3.839,50 TL yargılama giderinin başvurucuya ödenmesine karar verilmesi gerekir.

VI. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Başvurucular Ali Şafak, Murat Çelik ve Filiz Kerestecioğlu Demir'in kötü muamele yasağının ihlal edildiğine ilişkin iddialarının KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Başvurucu Filiz Kerestecioğlu Demir'in toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddiasının KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

3. Başvurucu Ramazan Demir'in kötü muamele yasağının ihlal edildiğine ilişkin iddiasının KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Başvurucu Ramazan Demir yönünden Anayasa’nın 17. maddesinde güvence altına alınan insan haysiyetiyle bağdaşmayan muamele yasağının maddi ve usule ilişkin boyutlarının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin insan haysiyetiyle bağdaşmayan muamele yasağının usule ilişkin boyutunun ihlalinin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden soruşturma yapılmak üzere İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığına (ihlal kararı Savcılığın 2013/26313 numaralı soruşturma dosyasıyla ilgilidir.) GÖNDERİLMESİNE,

D. İnsan haysiyetiyle bağdaşmayan muamele yasağının maddi ve usul boyutunun ihlali nedeniyle net 40.000 TL manevi tazminatın başvurucu Ramazan Demir'e ÖDENMESİNE,

E. 239,50 TL harç ve 3.600 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 3.839,50 TL yargılama giderinin başvurucu Ramazan Demir'e ÖDENMESİNE,

F. Ödemelerin, kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 2/12/2020 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

FERİDE GÖKVARDAR

B. No: 2016/72747 | Karar tarihi: 02.12.2020

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2016/72747

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

FERİDE GÖKVARDAR BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2016/72747)

Karar Tarihi: 2/12/2020

R.G. Tarih ve Sayı: 2/3/2021-31411

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Kadir ÖZKAYA

Üyeler : Engin YILDIRIM

Celal Mümtaz AKINCI

Rıdvan GÜLEÇ

Yıldız SEFERİNOĞLU

Raportör : Fatma Burcu NACAR YÜCE

Başvurucu : Feride GÖKVARDAR

Vekili : Av. Murat Fatih ÜLKÜ

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru; soy bağının reddi davasının hak düşürücü süreden reddedilmesi nedeniyle özel hayata saygı hakkının, yargılamanın uzun sürmesi nedeniyle de makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 30/11/2016 tarihinde yapılmıştır.

3. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

4. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

5. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir.

Bakanlık görüş bildirmemiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

6. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle olaylar özetle şöyledir:

7. Başvurucunun annesi, G.A. ile 5/9/1962 tarihinde evlenmiştir. Başvurucu, evlilik birliği devam ederken 7/1/1964 tarihinde doğmuştur. Başvurucunun annesi, G.A.dan 18/2/1988 tarihinde boşanmıştır.

8. Başvurucunun iddiasına göre gerçek babası R.A.A. olmasına rağmen başvurucunun nüfus kaydında annesinin G.A. ile olan resmî birlikteliğinden doğduğu görülmektedir.

A. Nüfus Kaydının Tashihi (Babalık) Davasına İlişkin Süreç

9. Başvurucu 27/2/2002 tarihinde Milas Asliye Hukuk Mahkemesinde nüfusta baba adının düzeltilmesi davası açmıştır. Dava dilekçesinde, annesinin G.A. ile gerçek bir evlilik birlikteliği kurmadığını, gerçek babası olan R.A.A.yla fiilen birliktelik kurduğunu, kendisinin de R.A.A. ile olan birliktelikten dünyaya geldiğini, murisi R.A.A.nın vefat ettiği 1985 yılına kadar kendisine ve kardeşlerine maddi ve manevi yardımda bulunduğunu, miras nedeniyle davalıların davayı reddettiğini, bu nedenle soy bağının reddi davası açmak zorunda kaldığını belirtmiştir.

10. Başvurucunun soy bağının reddi, babalık ve nüfus kayıt düzeltim talepli olarak açtığı bu dava, Mahkemece babalık davası olarak nitelendirilerek davacının nüfus kayıtlarına göre babası olan G.A. tarafından çocuğun nesebi reddedilmedikçe babalık davası açılamayacağı gerekçesiyle 31/3/2003 tarihinde reddedilmiştir.

11. Başvurucu tarafından temyiz edilen karar, Yargıtay 2. Hukuk Dairesinin 13/12/2014 tarihli kararıyla bozulmuştur. Bozma ilamında; başvurucunun 7/11/2003 tarihinde açtığı soy bağının reddi davasının sonucunun beklenmeden karar verilmesinin ve davanın Cumhuriyet savcısı ile Hazineye ihbar edilmemesinin usul ve kanuna aykırı olduğu belirtilmiştir.

12. Mahkemece bozma kararına uyulmuş, 16/12/2014 tarihli kararıda başvuru konusu nesebin reddi davasının reddedilmesi nedeniyle davanın reddine karar verilmiştir.

B. Başvuru Konusu Dava Süreci

13. Başvurucu, yukardaki dava sürecinde verilen mahkeme kararı doğrultusunda 7/11/2003 tarihinde Milas 2. Asliye Hukuk Mahkemesinde nesebin reddi davası açmıştır.

14. Mahkeme 13/9/2006 tarihli kararıyla davayı süre aşımı gerekçesiyle reddetmiştir. Kararın gerekçesinde; başvurucunun G.A.nın kendi babası olmadığını en geç nüfus kaydının düzeltimi davasının açıldığı 27/2/2002 tarihi itibarıyla öğrenmiş sayılması gerektiği vurgulanmış, buna göre davanın hak düşürücü süre içinde açılmadığı belirtilmiştir.

15. Temyiz edilen karar, Yargıtay 2. Hukuk Dairesinin 15/3/2011 tarihli ilamıyla davaya aile mahkemesi sıfatıyla bakılması gerektiği gerekçesi ile bozulmuştur.

16. Mahkeme; bozma ilamına uymuş, 9/4/2013 tarihli kararıyla davayı süre yönünden reddetmiştir.

17. Mahkeme gerekçesinde; davacının daha önce açtığı babalık davasının dava tarihi olan 27/2/2002 tarihi itibarıyla yani en geç bu tarihte davalı G.A.nın babası olmadığını öğrenmiş sayılması gerektiği, davacı vekilince dosyaya sunulan temyiz dilekçesinde de bu hususun bizzat davacı tarafından kabul edildiği ifade edilmiştir. Mahkeme 17/2/1926 tarihli ve mülga

743 sayılı Türk Kanunu Medenisi'nde çocuğa soy bağı reddi imkânı verilmemişken bu hakkın 22/11/2001 tarihli ve 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu'nun 286. maddesi ile tanındığını, buna göre davanın çocuğa bu hakkın tanınmasından itibaren 1 yıllık süre içinde açılmasının zorunlu olduğunu belirtmiştir. Mahkeme 4721 sayılı Kanun'un 289. maddesinin üçüncü fıkrası gereğince başvurucu yönünden haklı sebebin ortadan kalktığı yani davalı G.A.nın babası olmadığını öğrendiği 27/2/2002 tarihinden itibaren bir yıllık hak düşürücü süre içinde dava açılmadığını kabul etmiştir.

18. Başvurucu, gerçek babasını öğrendiği tarihe göre süresinde dava açtığını, ilk açılan davanın bu davada öngörülen hak düşürücü süreyi durdurması gerektiğini belirterek hükmü temyiz etmiş; karar Yargıtay 18. Hukuk Dairesinin 8/9/2014 tarihli ilamıyla onanmıştır.

19. Karar düzeltme istemi, Yargıtay 18. Hukuk Dairesinin 29/9/2016 tarihli kararıyla reddedilmiştir.

20. Başvurucu, nihai kararı 31/10/2016 tarihinde tebellüğ etmesinin ardından 30/11/2016 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

C. Milas 1. Asliye Hukuk Mahkemesinin E.2013/508 Sayılı Dosyasındaki Dava Süreci

21. Bu arada başvurucunun kız kardeşi olan F.E.; Milas 1. Asliye Hukuk Mahkemesinde 16/9/1987 tarihinde açtığı davada G.A.nın kendi babası olmadığını, gerçek babasının R.A.A. isimli şahıs olduğunu belirterek nesebin reddini talep etmiştir.

22. Yargılama sırasında 16/6/2015 tarihli adli tıp raporunda, müteveffa G.A.nın davacı F.E. ile olan biyolojik babalığının reddedildiği belirtilmiştir.

23. Başvurucu, yargılama devam ederken feri müdahale talebinde bulunmuş; Mahkemece masraflar yatırılmadığı gerekçesi ile başvurucunun talebi reddedilmiştir.

24. Mahkeme 9/11/2015 tarihli kararında, davanın kabulüne F.E.nin G.A.nın kızı olmadığının tespitine karar vermiştir.

25. Karar temyiz edilmiş, Yargıtay 8. Hukuk Dairesinin 24/9/2018 tarihli kararıyla temyiz dilekçelerinin reddine karar verilmiş, karar düzeltme talebi aynı Dairenin 2/5/2019 tarihli kararıyla reddedilerek 2/5/2019 tarihinde kesinleşmiştir.

IV. İLGİLİ HUKUK

A. Ulusal Hukuk

1. Kanun Hükümleri

26. 4721 sayılı Kanun'un 286. maddesi şöyledir:

“Koca, soybağının reddi davasını açarak babalık karinesini çürütebilir. Bu dava ana ve çocuğa karşı açılır.

Çocuk da dava hakkına sahiptir. Bu dava ana ve kocaya karşı açılır."

27. 4721 sayılı Kanun'un 289. maddesi şöyledir:

"Koca, davayı, doğumu ve baba olmadığını veya ananın gebe kaldığı sırada başka bir erkek ile cinsel ilişkide bulunduğunu öğrendiği tarihten başlayarak bir yıl, (...) içinde açmak zorundadır. Çocuk, ergin olduğu tarihten başlayarak en geç bir yıl içinde dava açmak zorundadır.

Gecikme haklı bir sebebe dayanıyorsa, bir yıllık süre bu sebebin ortadan kalktığı tarihte işlemeye başlar."

2. Anayasa Mahkemesi Kararları

28. Anayasa Mahkemesi norm denetimi kapsamında özellikle nesep ve evlat edinme davalarında hak düşürücü sürelerin davacılar yararına geniş yorumlanması gerektiğini ifade etmiş ve bunu sınırlayan 4721 sayılı Kanun'un bazı hükümlerinin iptaline karar vermiştir (E.2010/71, K.2011/143, 27/10/2011; E.2013/62, K.2013/115, 10/10/2013; E.2011/116, K.2012/39, 15/3/2012).

3. Yargıtay Kararları

29. Yargıtay haklı sebep kavramında gecikmenin davacıların iptal sebebini geç öğrenmeleri mi yoksa dava açmayı imkânsız kılacak zorunlu ve öngörülemeyen bir olaya mı işaret edildiği hususuyla ilgili olarak davacıların somut olgularla ispatlamaları hâlinde ve olayın özelliğine göre dava nedenini hak düşürücü sürelerden sonra öğrenmelerinin başlı başına haklı sebep kavramı içinde değerlendirilebileceğini kabul etmiştir (Yargıtay 8. Hukuk Dairesi, E.2017/8395, K.2019/1853, 25/2/2019; E.2017/7142, K.2018/9420, 15/3/2018).

30. Yargıtay 17. Hukuk Dairesinin 29/6/2020 tarihli ve E.2019/2086, K.2020/4056 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"...1-HMK'nin 33. maddesine göre Hakim, Türk hukukunu resen uygulamak zorundadır. Bir davada olayları belirtmek ve açıklamak taraflara, hukuki nitelendirme Hakime aittir. Bu nedenle tarafların hukuki nitelendirmeyi doğru yapmak zorunluluğu yoktur. Başka bir ifade ile Hakim, bildirilen hukuki sebeplerle bağlı olmayıp, hukuki sebebi kendiliğinden bulup uygulamakla sorumludur..."

31. Yargıtay 3. Hukuk Dairesinin 13/11/2018 tarihli ve E.2017/1159, K.2018/11427 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"...04.06.1958 gün 15/6 Sayılı Yargıtay İçtihadı Birleştirme kararında da vurgulandığı gibi; bir davada dayanılan maddi vakıaları açıklamak tarafların, bu olguları hukuken nitelendirmek, uygulanacak yasa maddelerini arayıp bulmak ve doğru olarak yorumlayıp uygulamak da hâkimin görevidir. Diğer bir deyişle; bir davada maddi olayı anlatmak taraflara, hukuki nitelendirmeyi yapmak hakime aittir. (HMK. madde 33)..."

B. Uluslararası Hukuk

32. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (Sözleşme) "Özel ve aile hayatına saygı hakkı" kenar başlıklı 8. maddesi şöyledir:

“(1) Herkes özel ve aile hayatına, konutuna ve yazışmasına saygı gösterilmesi hakkına sahiptir.

(2) Bu hakkın kullanılmasına bir kamu makamının müdahalesi, ancak müdahalenin yasayla öngörülmüş ve demokratik bir toplumda ulusal güvenlik, kamu güvenliği, ülkenin ekonomik refahı, düzenin korunması, suç işlenmesinin önlenmesi, sağlığın veya ahlakın veya başkalarının hak ve özgürlüklerinin korunması için gerekli bir tedbir olması durumunda söz konusu olabilir.”

33. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin (AİHM), Çapın/Türkiye (B. No: 44690/09, 15/10/2019) kararına konu olayda, 1958 yılında doğan ve New York'ta yaşayan başvurucu

M.A.Ç., biyolojik babasının İ.S. isimli şahıs olduğunun tespiti istemiyle 31/10/2003 tarihinde dava açmıştır. Başvurucu, annesinin ikinci evliliğinden sonra dört yaşında yetimhaneye yerleştirilmiştir. Babasının trafik kazasında öldüğüne ve annesinin ilk eşi olduğuna inanan başvurucu Ekim 2003'te evlilik dışı doğduğunu, biyolojik babasının hayatta olduğunu ve İsviçre'de yaşadığını öğrenmiştir. Babalık davasında, davalı İ.S. başvurucunun iddialarını kabul etmeyerek benzer davanın 1958 yılında başvurucunun annesi tarafından açıldığını ve bu davanın kesin olarak reddedildiğini, ayrıca davanın zamanaşımına uğradığını ileri sürmüştür. Yerel mahkeme, yargılama sırasında ölen İ.S.nin mirasçılarının dosyaya sunduğu delilleri ve başvurucunun tanıklarının beyanlarını aldıktan sonra davayı hak düşürücü süreden reddetmiştir. Başvurucu 2003 yılına kadar gerçek babasının varlığından haberdar olmadığını, ebeveynini bilme hakkının zaman sınırlamasına konu edilmemesi gerektiğini belirterek temyiz yoluna başvurmuştur. Temyiz mahkemesi 2009 yılında başvurucunun davayı geç açmasında haklı ve kabul edilebilir nedenler bulunmadığını belirterek başvurucunun temyiz talebini reddetmiş ve hükmü onamıştır (Çapın/Türkiye, §§ 7-17).

34. Başvurucu, biyolojik babası ile ilgili gerçeği öğrenmesinin hak düşürücü süre nedeniyle engellenmesinin Sözleşme'nin 8. maddesinde düzenlenen özel hayata saygı hakkını ihlal ettiğini ileri sürmüştür (Çapın/Türkiye, § 27). AİHM; başvurucunun 2003 yılının Ekim ayından önce öz babası hakkında bilgi sahibi olup olmadığı ile ilgilenmediğini, başvurucunun babasının İ.S. olduğuna ilişkin iddialarını destekleyecek somut bir delil ve belge bulunmadığını, zaten bu konuda söz konusu delili elde etmek amacıyla davayı açtığını, İ.S. ve mirasçılarının babalığı reddetmesinden dolayı bu şahıslardan DNA delilinin ancak dava yoluyla elde edilebileceğini, başvurucunun daha önce annesi ve kayyımı tarafından açılan babalık davalarını reddeden mahkeme kararlarının daha sonra ortadan kaldırılan ve babalığın nihai olarak tespit etmeyen karine temelinde alındığını ifade etmiştir. AİHM; başvurucunun 45 yaşından önce dava açmama sebebinin haklılığı ile ilgili istisnai koşullara sahip olduğunu, başvurucunun 4 yaşında yetimhaneye yerleştirildiğini, annesinin kendisine söylediği gibi babasının bir trafik kazasında hayatını kaybettiğine inanarak yetim büyüdüğünü, 18 yaşında ülkeyi terk ettiğini, 25 yıl boyunca yurt dışında yaşadığını, bu süreçte annesi ve akrabaları ile nadiren iletişime geçtiğini vurgulamıştır. Ulusal mahkemenin başvurucunun davasını hak düşürücü süre nedeniyle reddederken söz konusu istisnai durumunu dikkate almadığını, bu temelde yerel mahkeme ve Yargıtayın başvurucunun öz babasının kimliği hakkında 2003 yılının Ekim ayından önce haberdar olmamasının hayatın olağan akışına aykırı düştüğünü belirtirken babalık davaları bağlamında bu kavramın ne anlama geldiği ve başvurucunun koşullarında bunun nasıl uygulandığı hususunda bir gerekçe sunmadıklarını belirtmiştir (Çapın/Türkiye, §§ 71-74).

35. AİHM, ilk derece mahkemesi ve Yargıtay kararının başvurucunun ebeveyni hakkındaki gerçeği öğrenmesinin tek yolundan mahkûm bırakılarak davasının usule ilişkin nedenlerle reddedilmesinin özel hayatına saygı gösterilmesi hakkını ne şekilde etkilediği hususunda yeterli bir cevap sunmadığını belirtmiştir. AİHM bu doğrultuda özel hayata saygı hakkı bağlamında tarafların menfaatleri arasındaki dengenin kurulmasının gerekli olduğunu, babalık davalarında çocuğun yararının gözetilmesine öncelik verilmesi gerektiğini, başvurucunun babası olduğu varsayılan kişinin kimliğini öğrendikten sonra bunu kesinleştirmek için gerekli ve içten adımlar attığını, bu bilgiyi öğrenmesindeki çıkarının yaşının ilerlemesi gerekçesiyle ortadan kalkmadığını ifade ederek başvurucunun davasının hak düşürücü süre ile reddedilmesine dayanak söz konusu hükmün ulusal mahkemeler tarafından somut davanın koşullarında taraflar arasındaki hak ve menfaat dengesi kurulmadan uygulanmasının ve yorumlanmasının gözetilen meşru amaç kapsamında

orantısız olduğunu ifade etmiş ve başvurunun özel hayatına saygı gösterilmesi hakkının korunmasının sağlanamadığı sonucuna ulaşmıştır (Çapın/Türkiye, §§ 75-79).

V. İNCELEME VE GEREKÇE

36. Mahkemenin 2/12/2020 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Özel Hayata Saygı Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

1. Başvurucunun İddiaları

37. Başvurucu, 27/2/2002 tarihinde açılan davanın temyiz incelemesinde soy bağının reddi hakkında açılan ikinci davanın sonucunun beklenmesi gerektiğinin belirtildiğini, kardeşi F.E. tarafından açılan aynı mahiyetteki davanın soy bağının reddi ve babalık davası olarak nitelendirildiğini ve soy bağının reddi davasının babalık davasından tefrik edildiğini, bu yöntemle kardeşinin herhangi bir hak kaybına uğramadığını ifade etmiştir. Başvurucu; somut davada Mahkemenin kendisine yeniden nesebin reddi davası açma külfetini yüklediğini, anılan süreç dikkate alınmaksızın bu davanın da hak düşürücü süre nedeniyle reddedildiğini, Mahkemenin hakkın özünü etkileyen bir yorumla soy bağının reddi davasını hak düşürücü süre nedeniyle reddetmesi suretiyle biyolojik babası olmayan kişi ile arasında hukuksal ve nesep bağı kurulmak zorunda bırakıldığını, başka bir ifadeyle gerçek babası ile de hukuksal ve nesep bağı kurma imkânının ortadan kaldırılması nedeniyle maddi ve manevi varlığını koruma ve geliştirme hakkı ile özel hayata saygı hakkı ve mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

2. Değerlendirme

38. Anayasa'nın iddianın değerlendirilmesinde dayanak alınacak "Özel hayatın gizliliği" kenar başlıklı 20. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"Herkes, özel hayatına ve aile hayatına saygı gösterilmesini isteme hakkına sahiptir. Özel hayatın ve aile hayatının gizliliğine dokunulamaz."

39. Özel hayat kavramı eksiksiz bir tanımı bulunmayan geniş bir kavramdır. Bu kapsamda korunan hukuki değer esasen kişisel bağımsızlıktır. Özel hayata saygı hakkının kapsamının belirlenmesinde bireyin kişiliğini geliştirmesi ve gerçekleştirmesi kavramı temel alınmaktadır. Anılan hak, herkesin istenmeyen bütün müdahalelerden uzak kendine özel bir ortamda yaşama hakkına sahip olduğuna işaret etmekle birlikte kişiliğin serbestçe geliştirilmesiyle uyumlu birçok hukuki menfaati de içermektedir (Serap Tortuk, B. No: 2013/9660, 21/1/2015, §§ 31-36; Bülent Polat, B. No: 2013/7666, 10/12/2015, §§ 61-63; Tevfik Türkmen [GK], B. No: 2013/9704, 3/3/2016, §§ 50-52; Ata Türkeri, B. No: 2013/6057, 16/12/2015, §§ 30-32).

40. Kişinin genetik babasıyla nesep ilişkisi kurabilmesi maddi ve manevi varlığını koruma ve geliştirme hakkının bir gereğidir. Bireyin kökenini yani biyolojik ebeveynini öğrenme hakkı, kişiliğini ve kimliğini oluşturma hakkının önemli bir unsuru olduğundan özel hayata saygı hakkı kapsamı içinde korunur. Başka bir ifadeyle bireyin ana ve babasını bilme, babasının nüfusuna yazılma ve bunların getireceği haklardan yararlanma, ana ve babasından velayete bağlı görevlerini yerine getirmelerini isteme hakkı özel hayata saygı kapsamındadır.

41. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder (Tahir Canan, B. No:

2012/969, 18/9/2013, § 16). Başvurucu; soy bağının reddi, babalık tespiti ve nüfus kayıt düzeltim davası açmıştır. Başvurucunun açtığı davalar, babasının kimliğini tespit etme ve öz babasıyla hukuken soy bağı kurma amacına yöneliktir. Bireyin kişiliğini ve kimliğini oluşturma hakkı, kökenini yani biyolojik ebeveynini öğrenme hakkını da içerir. Dolayısıyla başvurucunun özel hayatıyla soy bağının kurulması arasında doğrudan ilişki vardır. Bu nedenle başvurucunun şikâyetleri Anayasa'nın 20. maddesinde düzenlenen özel hayata saygı hakkı kapsamında incelenmiştir.

a. Kabul Edilebilirlik Yönünden

42. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan özel hayata saygı hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

b. Esas Yönünden

i. Müdahalenin Varlığı

43. Somut başvuru açısından ilk derece mahkemesince bir yıllık hak düşürücü sürede açılmadığından davanın reddine karar verilmesi nedeniyle başvurucunun özel hayata saygı hakkına yönelik bir müdahalede bulunulduğu açıktır.

ii. Müdahalenin İhlal Oluşturup Oluşturmadığı

44. Anayasa’nın "Temel hak ve hürriyetlerin sınırlanması" kenar başlıklı 13. maddesi şöyledir:

“Temel hak ve hürriyetler, özlerine dokunulmaksızın yalnızca Anayasanın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlanabilir. Bu sınırlamalar, Anayasanın sözüne ve ruhuna, demokratik toplum düzeninin ve lâik Cumhuriyetin gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olamaz.”

45. Yukarıda açıklanan müdahale, Anayasa’nın 13. maddesinde belirtilen koşullara uygun olmadığı takdirde Anayasa’nın 20. maddesini ihlal edecektir. Bu sebeple sınırlamanın Anayasa’nın 13. maddesinde öngörülen ve somut başvuruya uygun düşen, kanun tarafından öngörülme, meşru amaç taşıma, demokratik toplum düzeninin gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olmama kriterlerine uygun olup olmadığının belirlenmesi gerekir (Halil Berk, B. No: 2017/8758, 21/3/2018, § 49; Süveyda Yarkın, B. No: 2017/39967, 11/12/2019, § 32; Şennur Acar, B. No: 2017/9370, 27/2/2020, § 34).

(1) Kanunilik

46. Mahkeme soy bağının reddi davasının bir yıllık hak düşürücü süreye tabi olduğunu kabul etmiş ve bu süre içinde açılmadığı gerekçesiyle başvurucunun davasını reddetmiştir. 4721 sayılı Kanun’un 289. maddesinin birinci fıkrasında, soy bağının reddi davasının bir yıl içinde açılması gerektiği, bu sürenin çocuk yönünden ergin olma tarihinden itibaren işlemeye başlayacağı hükme bağlanmıştır. Dolayısıyla Mahkemenin davayı süre aşımı gerekçesiyle reddetmesinin kanuni dayanağının bulunduğu anlaşılmaktadır.

(2) Meşru Amaç

47. Anayasa’nın 20. maddesinde, özel hayata saygı hakkı için herhangi bir sınırlama nedeni öngörülmemiş olmakla birlikte bunun hiçbir şekilde sınırlandırılması mümkün olmayan mutlak bir hak olduğu söylenemez. Özel sınırlama nedeni öngörülmemiş olan hakların dahi

hakkın doğasından kaynaklanan bazı sınırları bulunmakta, Anayasa'nın diğer maddelerinde yer alan kurallara dayanılarak da bu hakların sınırlanması mümkün olabilmektedir. Buna göre Anayasa'nın başka maddelerinde yer alan hak ve özgürlükler ile devlete yüklenen ödevlerin özel sınırlama sebebi gösterilmemiş hak ve özgürlüklere sınır teşkil edebileceği kabul edilmektedir (AYM, E.2014/87, K.2015/112, 8/12/2015; E.2016/37, K.2016/135, 14/7/2016, § 9; E.2013/130, K.2014/18, 29/1/2014; Sevim Akat Eşki, B. No: 2013/2187, 19/12/2013, § 33; Ahmet Çilgin, B. No: 2014/18849, 11/1/2017, § 39).

48. Soy bağının reddi davalarında belli bir süre öngörülmesinin baba olduğu ileri sürülen kişilerin sürekli dava tehdidi altında kalmasını önleme ve hukuki kesinliği sağlayarak kamu düzenin korunmasını temin etme amacına yönelik olduğu anlaşılmaktadır. Söz konusu amaçlar Anayasa'nın 2. maddesinde güvence altına alınan hukuk devleti ilkesinin unsurlarından olan hukuk güvenliğinin gereğidir. Bu açıdan sınırlamanın meşru amaç taşıdığı anlaşılmıştır.

(3) Demokratik Toplum Düzeninin Gereklerine Uygunluk ve Ölçülülük

(a) Genel İlkeler

49. Temel hak ve özgürlüklere yönelik bir müdahalenin demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun kabul edilebilmesi için zorunlu bir toplumsal ihtiyacı karşılaması ve orantılı olması gerekir. Açıktır ki bu başlık altındaki değerlendirme, sınırlamanın amacı ile bu amacı gerçekleştirmek üzere başvurulan araç arasındaki ilişki üzerinde temellenen ölçülülük ilkesinden bağımsız yapılamaz. Çünkü Anayasa'nın 13. maddesinde demokratik toplum düzeninin gereklerine aykırı olmama ve ölçülülük ilkesine aykırı olmama biçiminde iki ayrı kritere yer verilmiş olmakla birlikte bu iki kriter bir bütünün parçaları olup aralarında sıkı bir ilişki vardır (Ferhat Üstündağ, B. No: 2014/15428, 17/7/2018, § 45).

50. Müdahaleyi oluşturan tedbirin zorunlu bir toplumsal ihtiyacı karşıladığının kabul edilebilmesi için amaca ulaşmaya elverişli olması, başvurulabilecek en son çare ve alınabilecek en hafif önlem olarak kendisini göstermesi gerekmektedir. Amaca ulaşmaya yardımcı olmayan veya ulaşılmak istenen amaca nazaran bariz bir biçimde ağır olan bir müdahalenin zorunlu bir toplumsal ihtiyacı karşıladığı söylenemeyecektir (Ferhat Üstündağ, § 46).

51. Orantılılık ise sınırlamayla ulaşılmak istenen amaç ile başvurulan sınırlama tedbiri arasında dengesizlik bulunmamasına işaret etmektedir. Diğer bir ifadeyle orantılılık, bireyin hakkı ile kamunun menfaatleri veya müdahalenin amacı başkalarının haklarını korumak ise diğer bireylerin hak ve menfaatleri arasında adil bir dengenin kurulmasına işaret etmektedir. Dengeleme sonucu müdahalede bulunulan hakkın sahibine terazinin diğer kefesinde bulunan kamu menfaati veya diğer bireylerin menfaatine nazaran açıkça orantısız bir külfet yüklendiğinin tespiti hâlinde orantılılık ilkesi yönünden bir sorunun varlığından söz edilebilir (Ferhat Üstündağ, § 48).

52. Özel hayata saygı hakkını ilgilendiren uyuşmazlıklarda kamu makamlarının bireyin özel hayatına ilişkin hukuki menfaati ile kamunun veya diğer bireylerin çatışan hukuki menfaatleri arasında adil bir denge sağlamaları gereklidir. Soy bağının belirlenmesine yönelik davalarda bireyin gerçek ebeveynini öğrenme hakkı karşısında baba olduğu ileri sürülen kişinin sürekli olarak dava tehdidi altında kalmaması gibi birtakım hukuki menfaatleri, ayrıca baba olduğu ileri sürülen kişinin ailesi ve mirasçılarının hukuki menfaatleri de gündeme gelebilir. Bunun yanı sıra nüfus ve aile kayıtlarının eksiksiz ve

doğru tutulması yönüyle konunun kamu düzenini ilgilendiren tarafı da bulunmaktadır. Bu nedenle yargı makamlarının tarafların çatışan menfaatleri arasındaki adil dengeyi gözeterek karar vermeleri gerekmektedir. Bununla birlikte kişisel ve ailevi durumların her olayda farklılık arz ettiği dikkate alındığında ilgili bütün bireylerin hakları arasında adil bir dengenin kurulması her somut olayın kendine özgü koşullarının incelenmesini gerektirmektedir (benzer yöndeki karar için bkz. M.M.E. ve T.E., B. No: 2013/2910, 5/11/201, § 133; M.L. ve diğerleri, B. No: 2014/7469, 22/11/2017, § 88).

(b) İlkelerin Olaya Uygulanması

53. Somut olayda başvurucunun açtığı soy bağının reddi davası bir yıllık hak düşürücü süreden sonra açıldığı gerekçesiyle reddedilmiştir. Mahkemeye göre başvurucunun, G.A.nın babası olmadığını en geç babalık davası açtığı 27/2/2002 tarihinde öğrendiğinin kabulü gerekir. Buna göre 7/11/2003 tarihinde açılan dava süresinde değildir. Öncelikle çözümlenmesi gereken mesele soy bağının reddi davasının süre aşımı gerekçesiyle reddedilmesi suretiyle özel hayata saygı hakkına yapılan müdahalenin zorunlu bir toplumsal ihtiyaca cevap verip vermediğidir.

54. Devletin bir kimsenin biyolojik babasıyla olan babalık bağını tanıması ve bu kapsamda biyolojik babası olmayan bir kimseyle olan nesep bağının ortadan kaldırılmasına imkân sağlaması özel hayata saygı hakkının önemli görünümlerinden biridir. Bununla birlikte nüfus kayıtlarının eksiksiz ve doğru tutulması, bu kişilerin sürekli bir biçimde dava tehdidi altında olmaması için bu kayıtların düzeltilmesinin belli bir süre ile sınırlandırılması makul bir durumdur. Nitekim 4721 sayılı Kanun'un 286. maddesinin ikinci fıkrasıyla çocuğa tanınan soy bağının reddi davasının açılması imkânı, aynı Kanun'un 289. maddesinin birinci fıkrasıyla bir yıllık hak düşürücü süreye tabi kılınmıştır.

55. Hak düşürücü süre öngörülmesinin nüfus kayıtlarının sürekli olarak dava tehdidi altında olmasının önlenmesi amacına ulaşılması yönünden elverişli bir araç olduğu aşikârdır. Öte yandan nüfus kayıtlarının düzgün olması ve istikrarın sağlanması için bu kayıtların düzeltilebilmesi imkânının kullanılmasının belli bir süre ile sınırlanmasının kanun koyucunun tercih edebileceği araçlardan biri olduğu kabul edilmelidir. Bu sebeple süre sınırı getirilmesi biçimindeki bir müdahalenin zorunlu bir toplumsal ihtiyaca cevap verdiği değerlendirilmiştir.

56. Bununla birlikte soybağının reddi davasının açılmasının süre şartına bağlanması suretiyle özel hayata saygı hakkına yapılan müdahalenin aynı zamanda orantılı da olması gerekir. Bu bağlamda soybağının reddi davası açılması için öngörülen sürenin bu hakkın kullanımını imkânsız kılacak ya da aşırı derecede zorlaştıracak derecede kısa olmaması gerekir. Bunun yanında sürenin başlangıcı olarak kabul edilen olgu da önem taşımaktadır. Bu kapsamda dava açma süresinin hak sahibinin henüz dava hakkının doğduğundan haberdar olmadığı ve somut koşullar çerçevesinde haberdar olduğunun kabulünü haklı kılan nedenlerin de bulunmadığı bir dönemde işlemeye başlaması soy bağının reddi hakkının varlığını anlamsız kılabilir.

57. Öte yandan dava açma süresi öngören kanun hükümleri yorumlanırken sınırlamanın istisna olduğu ilkesi gözetilerek aşırı şekilcilikten kaçınılmalı ve yorum kurallarının imkân verdiği ölçüde davayı ayakta tutma yolunda bir yaklaşım benimsenmelidir. Bununla birlikte sürenin varlık sebebini anlamsız kılma pahasına yorum kurallarının sınırları zorlanarak kanunda öngörülen dava açma süresinin bertaraf edilmesi hukuki istikrarın zedelenmesine neden olabilir. Bu nedenle süreye ilişkin kanun hükümlerinin yorumunda istikrarın

sağlanması amacı ile özel hayata saygı hakkının bir görünümü olan kişinin biyolojik babasıyla hukuki bağ kurmasındaki kişisel yarar arasındaki hassas denge gözetilmelidir.

58. Başvurucunun temel şikâyeti Mahkemenin somut olayda sürenin başlangıç tarihine ilişkin olarak yaptığı yoruma yöneliktir. Bir yıllık sürenin uzunluğuyla ilgili olarak resen inceleme yapılmasını gerektiren bir durum da bulunmadığından bireysel başvuru kapsamındaki inceleme Mahkemenin bir yıllık sürenin başlangıcı ile ilgili olarak yaptığı yorumun özel hayata saygı hakkının ihlal edip etmediğiyle sınırlı olacaktır.

59. Mahkeme başvurucunun, G.A.nın kendi babası olmadığını daha önce 27/2/2002 tarihinde açtığı babalık davasında öğrendiğinin kabul edilmesi gerektiğini ifade etmiştir. Başvurucunun 27/2/2002 tarihinde açtığı davanın mahiyeti gözetildiğinde Mahkemenin bu kabulünün keyfî olmadığı anlaşılmaktadır. Gerçekten anılan davaya ait dilekçede başvurucu annesinin G.A. ile gerçek bir evlilik birliktelik kurmadığını ve gerçek babasının R.A.A. olduğunu ileri sürmüştür. Bu durumda başvurucunun G.A.nın kendi babası olmadığı iddiasıyla açacağı soy bağının reddi davası için öngörülen bir yıllık hak düşürücü sürenin 27/2/2002 tarihinden itibaren başlatılmasının temelsiz olmadığı vurgulanmalıdır.

60. Ancak başvurucu açtığı ilk davada gerçek babasının R.A.A. olduğunu, G.A.nın kendi babası olmadığını, bu nedenle nüfusta G. olan baba isminin silinerek R.A. şeklinde düzeltilmesini açıkça talep etmiştir. Mahkeme ise başvurucunun talebini babalık davası olarak nitelendirerek başvurucunun öncelikle nesebin reddi davası açması gerektiğini, bu davanın sonucuna göre babalık davasının esasının inceleneceğini belirterek talebi 31/3/2003 tarihinde reddetmiştir. Başvurucu bu karardan sonra 7/11/2003 tarihinde kararda işaret edilen ve bireysel başvuruya konu olan davayı açmış ancak bu dava da süresinde açılmadığı gerekçesiyle reddedilmiştir.

61. Mahkemenin karar verdiği 31/3/2003 tarihinde bir yıllık zamanaşımı süresinin zaten dolmuş olduğunun altı çizilmelidir. Dolayısıyla Mahkemenin kabulü dikkate alındığında başvurucunun 31/3/2013 tarihli karardan sonra açacağı bir davanın hak düşürücü sürenin dolması sebebiyle reddedileceği açıktır. Bu durumda ilk dava dilekçesinde yer alan nüfus kaydında G. olan baba isminin R.A. olarak düzeltilmesi talebini Mahkemenin reddetmesinin başvurucuya aşırı külfet yükleyip yüklemediği irdelenmelidir. Bu mesele incelenirken başvurucunun fiili ile derece mahkemesinin tutumu gözönünde bulundurulacaktır.

62. Başvurucunun açtığı ilk davaya ait dilekçede nüfus kaydındaki baba isminin düzeltilmesi talebinde de bulunduğu anlaşılmaktadır. Ancak Mahkeme başvurucunun nesebin reddi talebini gözardı ettiği ve davayı salt babalık davası olarak nitelendirdiği görülmektedir. Dava dilekçelerinin yorumlanması ve nitelendirilmesi derece mahkemelerinin görevinde olmakla birlikte derece mahkemelerinin davanın kapsamının belirlenmesiyle ilgili olarak yaptığı değerlendirmenin başvurucunun özel hayata saygı hakkını etkilemesi hâlinde Anayasa Mahkemesi bunu inceler. Somut olayda Mahkemenin başvurucunun davasının kapsamını dar yorumlaması ve salt bir babalık davası olarak nitelendirmesi sebebiyle başvurucunun soy bağının reddi davası açmasının imkânsız hâle geldiği gözetilmelidir.

63. İlk dava dilekçesinde G.A. ile soy bağının düzeltilmesi talebinde de bulunan başvurucu bu talebinin esasının karara bağlanmayacağına ve bu talebini ayrı bir dava konusu etmesi gerektiğine ancak Mahkemenin kararını açıkladığı 31/3/2003 tarihinde vâkıf olabilmiştir. Bu tarihte de -Mahkemenin yorumuna göre- bir yıllık hak düşürücü süre zaten dolmuş ve dolayısıyla başvurucunun süresi içinde yeni bir soy bağının reddi davası açması imkânı kalmamıştır. Başvurucunun bunu önceden fark etmesi gerektiğini söyleyebilecek bir neden

de tespit edilememiştir. Dolayısıyla başvurucunun Mahkemenin kararını açıkladığı tarihten ve bir yıllık hak düşürücü sürenin dolmasından önce ayrı bir soy bağının reddi davası açmaması nedeniyle kusurlu olduğu sonucuna ulaşılamayacaktır.

64. Orantılılık değerlendirmesinde ikinci olarak Mahkemenin tutumu incelenmelidir. Öncelikle başvurucunun soy bağının reddi için ayrı bir dava açması gerektiğine karar veren Mahkeme ile bu karar üzerine açılan soy bağının reddi davasını reddeden Mahkemenin aynı olduğu hatırlatılmalıdır. Soy bağının reddi davasının babalık davası ile birlikte açılıp açılamayacağını veya babalık davası açılmadan önce ayrı bir dava ile soy bağının reddi davası açılmasının zorunlu olup olmadığını değerlendirmek Anayasa Mahkemesinin görevi değildir. Anayasa Mahkemesinin görevi derece mahkemesinin yorumlarının etkilerini incelemektir. Somut olayın koşullarında başvurucunun soy bağının reddi için ayrı bir davası açmasının zorunlu kılınması başvurucunun özel hayatına saygı hakkının kapsamında öngörülen bir mekanizmadan yararlanmasını önlemiştir. İlk davada nesebin düzeltilmesi talep edildiği hâlde Mahkeme, davanın kapsamını oldukça dar yorumlamış ve söz konusu davanın bu talebi kapsamadığını kabul ettiği hâlde kararını başvurucunun bir yıllık hak düşürücü süre içinde yeni bir dava açmasına fırsat verecek şekilde makul bir süre içinde vermemiştir. Mahkeme 27/2/2002 tarihinde açılan davayı bir yıllık hak düşürücü sürenin dolmasından sonra 31/3/2003 tarihinde reddetmiştir.

65. Öte yandan Mahkemenin ilk davayı ayakta tutmasını sağlayacak usul imkânlarını da kullanmadığı anlaşılmaktadır. 12/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 31. maddesinde, hâkimin uyuşmazlığın aydınlatılmasının zorunlu kıldığı durumlarda maddi veya hukuki açıdan belirsiz yahut çelişkili gördüğü hususlar hakkında taraflara açıklama yaptırabileceği; soru sorabileceği belirtilmiştir. Somut olayda başvurucunun talebinin esas itibarıyla babalık ve nesebin reddine yönelik olduğu anlaşılmakta ise de ilk davadaki dilekçenin belirsiz olduğunun yorumlanması durumunda dahi Mahkemenin anılan hüküm gereği davacıya açıklama yaptırabilmesinin mümkün olduğu anlaşılmaktadır.

66. Uygulamada özellikle hak düşürücü süre ve zamanaşımı sorununun olduğu davalarda birden fazla davanın aynı dilekçede ileri sürülmesi hâlinde mahkemelerin dava dilekçesini davacıya açıklattırarak söz konusu taleplerin ayrı yargılamalara konu olduğunun anlaşılması üzerine davaların tefrik edildiği, sonradan harç ve diğer giderlerin davacılara tamamlattırıldığı görülmektedir. Mahkemenin bu yola başvurması hâlinde tefrik üzerine açılacak soy bağının reddi davasının süresinde açılıp açılmadığı ilk davanın açıldığı tarih esas alınarak değerlendirilecek ve Mahkemenin yorumuna göre dava süresinde kabul edilecektir. Nitekim başvurucunun ihlal iddiasına dayanak olarak gösterdiği kardeşi F.E.nin açtığı davada davacıya duruşmada talebi açıklattırılmış ve dava 4721 sayılı Kanun'un 286. ve devamı maddelerinde düzenlenen soy bağının reddi ile 301. maddesinde düzenlenen babalık davası olarak nitelendirilerek babalık davasına ilişkin talep, asıl dosyadan tefrik edilmiş ve ayrı bir esas üzerinden yargılamaya devam edilmiştir.

67. Bu koşullarda Mahkemenin başvurucunun haklarının korunması konusunda yeterince özenli davranmadığı değerlendirilmiştir. Mahkeme, davayı tefrik etme usulünü işletmediği gibi ilk kararını bir yıllık hak düşürücü sürenin dolmasından önce verme konusunda da başarılı olamamıştır. Mahkemenin başvurucuyu başarısız olacağı kesin olan yeni nesebin reddi davası açma mecburiyetinde bıraktığı ve başvurucunun ilk davanın reddedildiği (31/3/2003) tarihten yaklaşık yedi ay sonra dava açtığı gözetildiğinde sürenin başlangıcıyla ilgili olarak daha esnek bir yorum yapması Mahkemeden beklenecektir.

68. Sonuç olarak başvurucunun Mahkemenin kabulüne göre süresinde açtığı davanın kapsamının dar yorumlanması, davanın açıklanmasına ilişkin olarak başvurucu lehine olan usul hükümleri işletilmek ve gerekirse tefrik kararı verilmek suretiyle davanın ayakta tutulması yerine reddedilmesi, bu kararın da bir yıllık hak düşürücü sürenin dolduğu tarihten sonra verilmesi sebebiyle başvurucunun nesebin reddi davası açmasının imkânsız hâle gelmesi dolayısıyla başvurucuya olağanın ötesinde bir külfet yüklendiği değerlendirilmiştir. Başvurucuya tahmil edilebilecek önemli bir kusurun da bulunmadığı gözetildiğinde bu durumda nesebin reddi davasının açılmasının süreye bağlanmasındaki kamu yararı ile başvurucunun özel hayatına saygı hakkından yararlanmasındaki bireysel yarar arasında kurulması gereken adil dengenin başvurucu aleyhine ağır bir biçimde bozulduğu kanaatine varılmıştır.

69. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 20. maddesinde güvence altına alınan özel hayata saygı hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

B. Makul Sürede Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

70. Başvurucu, bireysel başvuru konusu yargılamanın uzun sürmesi nedeniyle makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

71. Bireysel başvuru sonrasında 31/7/2018 tarihli ve 30495 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan 25/7/2018 tarihli ve 7145 sayılı Kanun'un 20. maddesiyle 9/1/2013 tarihli ve 6384 sayılı Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine Yapılmış Bazı Başvuruların Tazminat Ödenmek Suretiyle Çözümüne Dair Kanun'a geçici madde eklenmiştir.

72. 6384 sayılı Kanun'a eklenen geçici maddeye göre yargılamaların uzun sürmesi ve yargı kararlarının geç veya eksik icra edilmesi ya da icra edilmemesi şikâyetiyle Anayasa Mahkemesine yapılan ve bu maddenin yürürlüğe girdiği tarih itibarıyla Anayasa Mahkemesi önünde derdest olan bireysel başvuruların başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle verilen kabul edilemezlik kararının tebliğinden itibaren üç ay içinde yapılacak müracaat üzerine Bakanlık İnsan Hakları Tazminat Komisyonu Başkanlığı (Tazminat Komisyonu) tarafından incelenmesi öngörülmüştür.

73. Anayasa Mahkemesi Ferat Yüksel (B. No: 2014/13828, 12/9/2018) kararında, yargılamaların makul sürede sonuçlandırılmadığı ya da yargı kararlarının geç veya eksik icra edildiği ya da hiç icra edilmediği iddiasıyla 31/7/2018 tarihinden önce gerçekleştirilen bireysel başvurulara ilişkin olarak Tazminat Komisyonuna başvuru imkânının getirilmesine ilişkin yolu ulaşılabilir olma, başarı şansı sunma ve yeterli giderim sağlama kapasitesinin bulunup bulunmadığı yönlerinden inceleyerek bu yolun etkililiğini tartışmıştır.

74. Ferat Yüksel kararında özetle anılan başvuru yolunun kişileri mali külfet altına sokmaması ve başvuruda kolaylık sağlaması nedenleriyle ulaşılabilir olduğu, düzenleniş şekli itibarıyla ihlal iddialarına makul bir başarı şansı sunma kapasitesinden mahrum olmadığı vetazminat ödenmesine imkân tanıması ve/veya bu mümkün olmadığında başka türlü telafi olanakları sunması nedenleriyle potansiyel olarak yeterli giderim sağlama imkânına sahip olduğu hususunda değerlendirmelerde bulunulmuştur (Ferat Yüksel, §§ 27-34). Bu gerekçeler doğrultusunda Anayasa Mahkemesi, ilk bakışta ulaşılabilir olan ve ihlal iddialarıyla ilgili başarı şansı sunma ve yeterli giderim sağlama kapasitesi olduğu görülen Tazminat Komisyonuna başvuru yolu tüketilmeden yapılan başvurunun incelenmesinin bireysel başvurunun ikincil niteliği ile bağdaşmayacağı sonucuna vararak başvuru yollarının tüketilmemiş olması nedeniyle kabul edilemezlik kararı vermiştir (Ferat

Yüksel, §§ 35, 36).

75. Mevcut başvuruda, söz konusu karardan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır.

76. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

C. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

77. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"(1) Esas inceleme sonunda, başvurucunun hakkının ihlal edildiğine ya da edilmediğine karar verilir. İhlal kararı verilmesi hâlinde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yapılması gerekenlere hükmedilir…

(2) Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvurucu lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir."

78. Başvurucu; ihlalin tespit edilmesini, yargılamanın yenilenmesine ve lehine tazminata hükmedilmesine karar verilmesini talep etmiştir.

79. Anayasa Mahkemesinin Mehmet Doğan ([GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018) kararında ihlal sonucuna varıldığında ihlalin nasıl ortadan kaldırılacağı hususunda genel ilkeler belirlenmiştir. Anayasa Mahkemesi diğer bir kararında ise bu ilkelerle birlikte ihlal kararının yerine getirilmemesinin sonuçlarına da değinmiş ve bu durumun ihlalin devamı anlamına geleceği gibi ilgili hakkın ikinci kez ihlal edilmesiyle sonuçlanacağına işaret etmiştir (Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019).

80. Bireysel başvuru kapsamında bir temel hakkın ihlal edildiğine karar verildiği takdirde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırıldığından söz edilebilmesi için temel kural, mümkün olduğunca eski hâle getirmenin yani ihlalden önceki duruma dönülmesinin sağlanmasıdır. Bunun için ise öncelikle ihlalin kaynağı belirlenerek devam eden ihlalin durdurulması, ihlale neden olan karar veya işlemin ve bunların yol açtığı sonuçların ortadan kaldırılması, varsa ihlalin sebep olduğu maddi ve manevi zararların giderilmesi, ayrıca bu bağlamda uygun görülen diğer tedbirlerin alınması gerekmektedir (Mehmet Doğan, §§ 55, 57).

81. İhlalin mahkeme kararından kaynaklandığı veya mahkemenin ihlali gideremediği durumlarda Anayasa Mahkemesi, 6216 sayılı Kanun'un 50. maddesinin (2) numaralı fıkrası ile Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün 79. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (a) bendi uyarınca ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere kararın bir örneğinin ilgili mahkemeye gönderilmesine hükmeder. Anılan yasal düzenleme, usul hukukundaki benzer hukuki kurumlardan farklı olarak ihlali ortadan kaldırmak amacıyla yeniden yargılama sonucunu doğuran ve bireysel başvuruya özgülenen bir giderim yolunu öngörmektedir. Bu nedenle Anayasa Mahkemesi tarafından ihlal kararına bağlı olarak yeniden yargılama kararı verildiğinde usul hukukundaki yargılamanın yenilenmesi kurumundan farklı olarak ilgili mahkemenin yeniden yargılama sebebinin varlığını kabul hususunda herhangi bir takdir yetkisi bulunmamaktadır. Dolayısıyla böyle bir kararın

kendisine ulaştığı mahkemenin yasal yükümlülüğü, ilgilinin talebini beklemeksizin Anayasa Mahkemesinin ihlal kararı nedeniyle yeniden yargılama kararı vererek devam eden ihlalin sonuçlarını gidermek üzere gereken işlemleri yerine getirmektir (Mehmet Doğan, §§ 58, 59; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), §§ 57-59, 66, 67).

82. İncelenen başvuruda, özel hayata saygı hakkının ihlal edildiği sonucuna ulaşılmıştır. Söz konusu ihlalin doğrudan derece mahkemelerinin kararlarından kaynaklandığı anlaşılmaktadır.

83. Bu durumda özel hayata saygı hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Yapılacak yeniden yargılama ise bireysel başvuruya özgü düzenleme içeren 6216 sayılı Kanun'un 50. maddesinin (2) numaralı fıkrasına göre ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılmasına yöneliktir. Bu kapsamda yapılması gereken iş, yeniden yargılama kararı verilerek Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun şekilde yeni bir karar verilmesinden ibarettir. Bu sebeple kararın bir örneğinin yeniden yargılama yapılmak üzere Mahkemeye gönderilmesine karar verilmesi gerekmektedir.

84. İhlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılamanın yeterli bir giderim sağlayacağı anlaşıldığından tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerektiği sonucuna ulaşılmıştır.

85. Dosyadaki belgelerden tespit edilen 239,50 TL harç ile 3.600 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 3.839,50 TL yargılama giderinin başvurucuya ödenmesine karar verilmesi gerekir.

VI. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Özel hayata saygı hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Anayasa’nın 20. maddesinde güvence altına alınan özel hayata saygı hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin özel hayata saygı hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Milas 2. Asliye Hukuk Mahkemesine (E.2013/143, K.2013/369) GÖNDERİLMESİNE,

D. Başvurucunun tazminat taleplerinin REDDİNE,

E. 239,50 TL harç ile 3.600 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 3.839,50 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

F. Ödemenin, kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 2/12/2020 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

S.S. BOĞAZİÇİ SİTESİ KONUT YAPI KOOPERATİFİ

B. No: 2017/15154 | Karar tarihi: 02.12.2020

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2017/15154

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

S.S. BOĞAZİÇİ SİTESİ KONUT YAPI KOOPERATİFİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2017/15154)

Karar Tarihi: 2/12/2020

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Kadir ÖZKAYA

Üyeler : Engin YILDIRIM

Celal Mümtaz AKINCI

Rıdvan GÜLEÇ

Yıldız SEFERİNOĞLU

Raportör : Eren Can BENAKAY

Başvurucu : S.S. Boğaziçi Sitesi Konut Yapı Kooperatifi

Vekili : Av. Attila SAATÇIOĞLU

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, Hakem Kurulu kararına karşı açılan iptal davasının Hakem Kurulu kararına karşı yapılan temyiz başvurusunun sonucunun beklenerek dava şartı yokluğu sebebiyle reddedilmiş olmasının iptal davasını etkisiz kılması nedeniyle mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 27/2/2017 tarihinde yapılmıştır.

3. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

4. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

5. Bölüm Başkanı tarafından başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

6. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık görüş bildirmemiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

7. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ve Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi (UYAP) aracılığıyla erişilen bilgi ve belgeler çerçevesinde olaylar özetle şöyledir:

8. Başvurucu ile T. İnşaat Ticaret Sanayi A.Ş. (yüklenici) arasında 26/4/2002 tarihli kat karşılığı inşaat sözleşme imzalanmıştır. Söz konusu sözleşmenin 27. maddesi ile tüm ihtilafları tahkimde çözümleneceği ve tahkim yerinin Zonguldak olduğu kararlaştırılmıştır. Daha sonra "Ek Sözleşme -1" başlıklı 28/1/2005 tarihli sözleşme imzalanmıştır. Bunu takiben "Protokol" başlıklı 3/7/2006 tarihli bir sözleşme daha imzalanmıştır. Sonra "Ek Sözleşme-2" başlıklı 15/11/2007 tarihli sözleşme imzalanmıştır. En son ise "Ek Sözleşme-3" başlıklı 22/1/2010 tarihli sözleşme imzalanmıştır. Yapılan bu sözleşmeler ile yüklenici başvurucunun taşınmazı üzerine inşaat yapma ve teslim etme, başvurucu da buna karşılık taşınmaz devretme borcu altına girmiştir. Yapılan inşaatın %60'ı yüklenici firmaya, %40'ı ise başvurucuya ait olacaktır. Ayrıca anılan sözleşme anahtar teslimi koşulu ile yapılmıştır.

9. Yüklenici fazla inşaat bedeli, konut iyileştirme bedeli, başvurucunun isteği ile yapılan peyzaj ve bahçe düzenleme bedeli, iyileştirme bedeli ve ödemelerin gecikmesinden kaynaklanan fiyat farkı, yeni eklenen işler nedeniyle oluşan iyileştirme bedeli, yapı ruhsatına ilişkin masraflar, erken teslim nedeniyle oluşan kullanım bedeli ve zamanında inşaat ruhsatı alınmaması nedeniyle ödenen cezai şart bedelinin tazminine karar verilmesi istemiyle 24/5/2012 tarihinde Hakem Kuruluna (Hakem) başvuruda bulunmuştur.

10. Başvurucu ise sözleşmenin geriye etkili feshine, yapılan ödemelerin tarafına ödenmesine, nama ifaya izin verilmesine, eksik ve ayıplı iş bedelinin tahsiline, geç tasfiye nedeniyle oluşan zararın ödenmesine ve tapu iptali ve tescil istemiyle 20/9/2012 tarihinde Hakeme, karşı başvuruda bulunmuştur. Hakemdeki süreci sırasında tapu iptali ve tescili isteminden feragat etmiştir.

11. Hakemin 27/5/2014 tarihli kararıyla başvurucunun ve yüklenicinin taleplerinin kısmen kabulüne kısmen reddine karar verilmiştir. Kararda, kararın tebliğinden itibaren bir ay içinde karara karşı iptal davası açılabileceği belirtilmiştir.

12. Hakem kararı tasdik edilmek üzere 16/6/2014 tarihinde Zonguldak 2. Asliye Hukuk Mahkemesine gönderilmiştir. Anılan Mahkemenin 16/6/2014 tarihli kararıyla Hakem kararının aslı ve dosyanın 12/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 436. maddesinin üçüncü fıkrası uyarınca mahkemede saklanmasına karar verilmiştir. Ayrıca kararda, 6100 sayılı Kanun'un 439. maddesi uyarınca Hakem kararının tebliğinden itibaren 1 ay içinde Hakem kararına karşı iptal davası açılabileceği belirtilmiştir.

A. Hakem Kararına Karşı Açılan İptal Davası Süreci

13. Yüklenici 9/7/2014 tarihinde Hakem kararının iptali istemiyle Zonguldak 2. Asliye Hukuk Mahkemesinde dava açmıştır. Dava dilekçesinde özetle Hakem kararının başvurucu lehine yorum için çabaladığı, iskân ruhsatı alınmamasında başvurucunun da kusurunun bulunduğu, cezai şartın başvurucuyu korumaya yönelik olarak Hakemce yanlış değerlendirildiği, ödemelerin yanlış tespit edildiği ve eksikliklerin giderilmesi gerektiği, ileriye yönelik fesih

talebi bulunmamasına rağmen Hakem heyetince bu konuda karar verildiği ve ileriye yönelik fesih talebinin yanlış değerlendirildiği, masraf ve vekâlet ücreti hesaplamasının hatalı olduğu belirtilmiştir.

14. Başvurucu tarafından da 24/7/2014 tarihinde Hakem kararına karşı Zonguldak 1. Asliye Hukuk Mahkemesinde dava açılmıştır. Dava dilekçesinde özetle yüklenicinin onaylı projelere uygun olarak inşaat yapmadığı, kendi tasarladığı proje ile inşaat yaptığı, taşınmaz üzerindeki ayni haklardan dolayı tahkime gidilemeyeceği, bu sebeple Hakem kararının hukuka aykırı olduğu ifade edilmiştir. Mahkeme 24/12/2014 tarihli kararıyla başvurucunun açmış olduğu davanın yüklenicinin Zonguldak 2. Asliye Hukuk Mahkemesinde açmış olduğu dava ile birleştirilmesine karar vermiştir.

15. Zonguldak 2. Asliye Hukuk Mahkemesi asliye ticaret mahkemesi sıfatıyla bakmış olduğu davayı dava şartı yokluğu nedeniyle usulden reddetmiştir. Mahkeme kararında taraflar arasındaki tahkim şartını da ihtiva eden sözleşmenin maddi hukuk işlemi olduğu, bu sebeple taraflar arasındaki uyuşmazlıkta 6100 sayılı Kanun'un 439. maddesinde yer alan Hakem kararlarına karşı sadece iptal davası açılabileceği hükmünün uygulanamayacağı ifade edilmiştir. Bu nedenle Hakem kararına karşı temyiz yolunun açık olduğu, temyiz edilen Hakem kararının Yargıtay tarafından hukuka uygun bulunduğu, tarafların temyiz yolu açık iken Hakem kararının iptali için dava açmasında hukuki yarar olmadığı belirtilmiş; asıl ve birleşen davada dava şartı yokluğu bulunmadığı sonucuna varmıştır.

16. Yargıtay 15. Hukuk Dairesinin 22/3/2018 tarihli kararıyla mahkeme kararı onanmıştır.

B. Hakem Kararının Temyiz Süreci

17. Yüklenici 30/6/2014 tarihli dilekçe ile Hakem kararını temyiz etmiştir. Dilekçede özetle Hakem kararının başvurucu lehine yorum için çabaladığı, iskân ruhsatı alınmamasında başvurucunun da kusurunun bulunduğu, cezai şartın başvurucuyu korumaya yönelik olarak Hakemce yanlış değerlendirildiği, ödemelerin yanlış tespit edildiği ve eksikliklerin giderilmesi gerektiği, ileriye fesih talebi bulunmamasına rağmen Hakem heyetince bu konuda karar verildiği ve ileriye fesih talebinin yanlış değerlendirildiği, masraf ve vekâlet ücreti hesaplamasının hatalı olduğu belirtilmiştir.

18. Başvurucu tarafından 31/7/2014 tarihli dilekçe ile yüklenicinin temyiz dilekçesine cevap vermek suretiyle kararı temyiz etmiştir. Anılan dilekçede Tahkim Kurulu kararına karşı sadece iptal davası açılabileceği, bu sebeple temyiz talebinin reddedilmesi gerektiği ifade edilmiştir.

19. Yargıtay 23. Hukuk Dairesinin 15/1/2016 tarihli kararıyla Hakem kararı onanmıştır. Kararda, tarafların sözleşmeyi imzaladığı tarihte 18/6/1927 tarihli ve 1086 sayılı Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu'nun yürürlükte bulunduğu belirtildikten sonra maddi hukuk alanında yürürlüğe giren yeni kanunların eski kanuna göre geçerli olarak yapılmış olan sözleşmeleri hükümsüz hâle getirmedikleri gibi usul sözleşmelerine ilişkin yeni kanun hükümlerinin dahi eski kanun zamanında yapılmış usul sözleşmelerinin geçerliliğini etkileyemeyeceği ifade edilmiştir. Yine istisnai bir yol olan tahkimde taraf iradeleri asıl olduğu ve tarafların iradesinin de 1086 sayılı Kanun hükümlerini yansıttığı belirtilmiştir. Hakem kararında hukuka aykırı bir husus bulunmadığı ifade edilerek yüklenicinin temyiz talebi reddedilmiştir. Öte yandan başvurucunun temyiz isteminin de kararın esasına ilişkin olup 1086 sayılı Kanun kapsamında yer almaması nedeniyle reddedilmiştir. Tarafların karar düzeltme talebi aynı Dairenin 28/12/2016 tarihli kararıyla reddedilmiştir.

20. Nihai karar başvurucuya 16/2/2017 tarihinde tebliğ edilmiştir.

21. Başvurucu 27/2/2017 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

IV. İLGİLİ HUKUK

A. İlgili Kanunlar

22. 1086 sayılı Kanun'un 516. maddesi şu şekildedir:

"İki taraf aralarındaki nizaı hal için hakem tayin edebilirler. Tahkim hususi bir mukavele ile yapılabileceği gibi herhangi bir mukaveleye bundan tahaddüs etmesi muhtemel nizaın hakemler vasıtasiyle halline dair bir şart da dercolunabilir."

23. Aynı Kanun'un 533. maddesi şu şekildedir:

"Hakemlerin kararı ancak aşağıdaki hallerde temyizen nakzolunur:

1 – Tahkim müddetinin inkızasından sonra karar verilmiş olması,

2 – Talep edilmemiş bir şey hakkında karar verilmesi,

3 – Hakemlerin salahiyetleri dahilinde olmıyan meseleye karar vermeleri,

4 – Hakemlerin, iki tarafın iddialarından her biri hakkında karar vermemeleri,

Karar son üç sebepten birine binaen temyizen nakzedilirse hakemler ve müddet yeniden intihap ve tayin olunur."

24. Aynı Kanun'un 536. maddesi şöyledir:

"Hakemlerin verdiği karar temyiz müddeti geçince mahkeme reisi veya hakim tarafından tasdik olunur. Tasdik keyfiyeti karar zirine ve zaptı mahsusuna yazılır. Hakem kararları ancak bu suretle kabili icradır."

25. 6100 sayılı Kanun'un "İptal davası" kenar başlıklı 439. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"Hakem kararına karşı yalnızca iptal davası açılabilir. İptal davası, tahkim yeri bölge adliye mahkemesinde açılır; öncelikle ve ivedilikle görülür.

....

İptal davası, bir ay içinde açılabilir. Bu süre, hakem kararının veya tavzih, düzeltme ya da tamamlama kararının taraflara bildirildiği tarihten itibaren işlemeye başlar. Hakem kararına karşı iptal davası açılması kararın icrasını durdurmaz. Ancak taraflardan birinin talebi üzerine hükmolunan para veya eşyanın değerini karşılayacak bir teminat gösterilmek şartı ile kararın icrası durdurulabilir.

...

İptal davası hakkında verilen kararlara karşı temyiz yoluna başvurulabilir. Temyiz

incelemesi, bu maddede yer alan iptal sebepleriyle sınırlı olarak, öncelikle ve ivedilikle karara bağlanır. Temyiz, kararın icrasını durdurmaz."

B. Yargıtay İçtihadı

26. Yargıtay 15. Hukuk Dairesinin 26/10/2015 tarihli ve E.2015/3406, K.2015/5374 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"Sözleşmenin yapıldığı tarihte yürürükte bulunan 1086 sayılı HUMK'nın 516 ve devamı maddelerinde bu kanuna göre verilecek hakem kararına karşı temyiz kanun yoluna başvurabileceği kabul edilerek bozma sebepleri düzenlenmiştir. 01.10.2011 tarihinde yürürlüğe giren 6100 sayılı HMK'nın 439. maddesinde hakem kararına karşı yanlızca iptâl davası açılabileceği hükmü getirilmiş ve iptâl sebepleri tahdidi olarak sayılmıştır. Tahkim şartını düzenleyen sözleşmenin 24.2. maddesinde uyuşmazlıkların iyiniyetle çözülememesi halinde hakeme gidileceği, kabul edilmiştir. Bu düzenleme dışında tahkimle ilgili taraflar arasında yeni bir sözleşme ve ihtilâfın HMK'ya göre çözümlenmesini kabul ettiklerine dair bir anlaşmanın varlığı da ileri sürülmemiştir. Hakem kararında 6100 sayılı HMK'nın 448. maddesinde düzenlenen derhal uygulanır kuralı gereğince aynı Kanun'un 439. maddesinde öngörülen kanun yolu açık olmak üzere karar verildiği belirtilmiş ise de bu hakemin yorumu olup tek başına hakem kararına karşı iptâl davası açılabileceği sonucunu doğurmaz.

Her ne kadar tahkim şartı ya da sözleşmesi yargılamanın devlet mahkemelerinde mi yoksa hakemde mi görüleceğine ilişkin olduğundan usul sözleşmesi niteliğinde ise de, bu sözleşmenin düzenlenmesi ve geçerliliği maddi hukuk işlemidir. Tahkim şartı ya da sözleşmesi yapılması maddi hukuk işlemi olduğundan sonradan çıkartılan yeni kanunlar, düzenlendiği tarihte yürürlükte bulunan kanuna göre geçerli olarak kurulan sözleşmeleri ve sözleşme hükümlerini geçersiz hale getirmez. Maddi hukuk sözleşmelerinin geçerliliklerinin yapıldığı tarihteki yasa hükümlerine tabi olduğu doktrin ve Yargıtay içtihatlarında tartışmasız kabul edilmektedir.

Bu durumda tahkim şartını da ihtiva eden yanlar arasındaki sözleşmenin maddi hukuk işlemi olduğu, taraflarca uyuşmazlığın hakemde çözüleceği denilmek suretiyle, sözleşmenin yapıldığı tarihte o kanun yürürlükte ve geçerli olduğundan HUMK'ya göre çözümünü kabul ettikleri ve bu sözleşme halen geçerli ve taraflar için bağlayıcı bulunduğundan sözleşme tarihindeki maddi ve usul hukuku kurallarının uygulanması gerekir. Somut olayda 6100 sayılı HMK'nın 439. maddesiyle getirilen hakem kararlarına karşı sadece iptâl davası açılabileceği hükmünün uygulanması olanağı bulunmamaktadır. Tarafların iradesiyle uygulanmasını kabul ettikleri Türk Kanunları arasında olan HUMK'nın 516 ve devamı maddelerinde iç tahkim davası sonucu verilen hakem kararına karşı temyiz yoluna başvurulabileceği kabul edildiğinden, iptâl davasının bu sebeple reddi gerekirken belirtilen husus gözden kaçırılarak yetkisizlik kararı verilmesi doğru olmamış, bozulması uygun bulunmuştur."

27. Yargıtay 15. Hukuk Dairesinin 7/7/2015 tarihli ve E.2015/1428, K.2015/4010 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"Sözleşmenin yapıldığı tarihte yürürlükte bulunan 1086 sayılı HUMK'nın 516 ve devamı maddelerinde hakem kararlarına karşı temyiz yoluna başvurulabileceği kabul edilerek, bozma sebepleri düzenlenmiştir. 01.10.2011 günü yürürlüğe giren 6100 sayılı HMK'nın 439. maddesinde ise hakem kararına karşı yalnızca iptâl davası açılabileceği hükmü getirilmiş ve iptâl sebepleri sayılmıştır.

Taraflar arasındaki sözleşmenin 7. maddesinde tarafların anlaşmazlık halinde hakeme başvurmayı kabul ettikleri belirtilmiştir. Bu düzenleme dışında tahkimle ilgili taraflar arasında yeni bir sözleşme ve ihtilâfın HMK'ye göre çözümleneceğini kabul ettiklerine dair bir anlaşmanın varlığı da ileri sürülmemiştir.

Her ne kadar tahkim şartı ya da sözleşmesi yargılamanın kimin tarafından yapılacağına ilişkin olduğundan usul sözleşmesi niteliğinde ise de, bu sözleşmenin kurulması ve

geçerliliği maddi hukuk işlemidir. Buna göre maddi hukuk alanında yapılan yeni kanunlar, yapıldığı tarihte yürürlükte bulunan kanuna göre geçerli olarak kurulan sözleşmeleri hükümsüz hale getirmez. Maddi hukuk sözleşmelerinin yapıldıkları tarihteki kanun hükümlerine tabi olduğu doktrin ve Yargıtay İçtihatları ile kabul edilmektedir.

Bu durumda tahkim şartını ihtiva eden yanlar arasındaki sözleşme maddi hukuk işlemi olup, sözleşme tarihindeki maddi ve usul hukuku kurallarının uygulanması gerektiğinden, somut olayda 6100 sayılı HMK'nın 439. maddesinde hakem kararlarına karşı sadece iptâl davası açılabileceği hükmünün uygulama olanağı bulunmadığından mahkemece iptâl davasının bu nedenle reddi gerekirken bu husus üzerinde durulmadan işin esasına girilerek yazılı şikelde hüküm tesisi doğru olmamış, kararın bozulması gerekmiştir. "

V. İNCELEME VE GEREKÇE

28. Mahkemenin 2/12/2020 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

29. Başvurucu; kararın verildiği tarihte 6100 sayılı Kanun'un yürürlükte bulunduğunu, bu Kanun uyarınca Tahkim Kurulu kararlarına karşı yalnızca iptal davası açılabileceğini, Tahkim Kurulu kararında da yargı yolu olarak yalnızca iptal davasının gösterildiğini, buna rağmen Yargıtay tarafından temyiz istemi esastan değerlendirilerek karar verilmesi ve buna bağlı olarak iptal davasının incelenmemesi nedeniyle mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

B. Değerlendirme

30. Taraflar arasındaki uyuşmazlıkların yargı mercileri önüne götürülmeden Hakem tarafından çözümlenmesi mümkündür. Uyuşmazlığın çözümü için tahkime başvuran taraflar, adil yargılanma hakkı kapsamındaki usule ilişkin güvencelerin tahkim aşamasında uygulanmadığını ileri süremeyecek iseler de Hakem kararına karşı kanun yolunun açık olduğu durumlarda verilen karara karşı kanun yoluna başvuru imkânına sahiptir.

31. Adil yargılanma hakkının en temel unsurlarından biri olan mahkemeye erişim hakkı, bir uyuşmazlığı mahkeme önüne taşıyabilmek ve uyuşmazlığın etkili bir şekilde karara bağlanmasını isteyebilmek anlamına gelir. Kişinin mahkemeye başvurmasını engelleyen veya mahkeme kararını anlamsız hâle getiren, bir başka ifadeyle mahkeme kararını önemli ölçüde etkisizleştiren sınırlamalar mahkemeye erişim hakkını ihlal edebilir (Özkan Şen, B. No: 2012/791, 7/11/2013, § 52).

32. Mahkemeye erişim hakkı, ilk derece mahkemesine dava açma hakkının yanı sıra itiraz, istinaf veya temyiz gibi kanun yollarına başvurma imkânı tanınmış ise anılan yollara başvurma hakkını da içerir (Ali Atlı, B. No: 2013/500, 20/3/2014, § 49).

33. Mahkemeye erişim hakkı, mahkemeye başvuru konusunda etkili bir sistemin var olmasını ve dava açmak isteyen kişilerin mahkemeye ulaşmada açık, pratik ve yeterli fırsatlara sahip olmasını gerektirir. Özellikle hukuki ya da uygulamadaki belirsizlikler kişilerin mahkemeye erişim hakkını ihlal edebilir (Aktif Elektrik Müh. İnş. San. ve Tic. Ltd. Şti., B. No: 2012/855, 26/6/2014, § 34). Bu nedenle mahkemelerin usul kurallarını uygularken yargılamanın hakkaniyetine zarar getirecek ölçüde katı şekilcilikten kaçınmaları gerektiği gibi kanunla öngörülmüş usul şartlarının ortadan kalkmasına neden olacak ölçüde aşırı esneklikten de kaçınmaları gerekir (Kamil Koç, B. No: 2012/660, 7/11/2013, § 65).

34. 1086 sayılı Kanun'unda tahkim kararlarına karşı temyiz kanun yolu öngörülmüş iken 1/10/2011 tarihinde yürürlüğe giren 6100 sayılı Kanun'da temyiz yerine iptal davası açılması öngörülmüştür. Tahkimle ilgili uyuşmazlıklarda Yargıtay 15. Hukuk Dairesi -ilgili hukukta yer verilen içtihadında da görüldüğü üzere- uygulanacak kanunu belirlerken tahkim sözleşmesinin imzalandığı tarihi esas almaktadır. Buna göre Yargıtay Dairesi 1086 sayılı Kanun yürürlükte iken imzalanan sözleşmelerde tahkim kararı üzerine temyize başvurulabileceğini, 6100 sayılı Kanun döneminde imzalanan sözleşmelerde ise tahkim kararına karşı iptal davası açılabileceğini belirtmektedir.

35. Başvurucu uyuşmazlığın Yargıtay 11. Dairesinin ya da Yargıtay 13. Dairesinin önüne gelseydi farklı sonuçlanacağını, mahkeme kararları arasındaki içtihat farklılığı nedeniyle hakkaniyete uygun yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüşse de başvuru dilekçesine bahsetmiş olduğu Yargıtay kararlarının örneklerinden koymayarak başvuru konusu olayla ilgili delilleri sunarak olay hakkındaki iddialarını kanıtlama ve dayanılan Anayasa hükmünün kendisine göre ihlal edildiğine dair hukuki iddialarını ortaya koyma yükümlülüğünü yerine getirmemiş olduğundan anılan iddia için ayrıca değerlendirme yapılmasına gerek bulunmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

36. Başvuru konusu olayda 26/4/2002 tarihinde imzalanan sözleşmeye göre taraflar Hakeme başvurmuş, Hakem kararının ardından yüklenici firma Hakem kararına karşı Yargıtaya temyiz başvurusunda bulunmuştur. Yargıtay Dairesi 26/4/2002 tarihinde imzalanan sözleşmede anılan -içtihadı doğrultusunda- 1086 sayılı Kanun hükümlerini uygulayarak tahkim kararına karşı yapılan temyiz başvurusunu esastan incelemiştir. Başvurucu temyiz başvurusunun esastan incelenmiş olması nedeniyle iptal davasının ekili şekilde incelenmediğini ve bu nedenle mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüşse de Yargıtay Dairesinin anılan içtihadı doğrultusunda temyizen inceleme yapmasının mahkemeye erişim hakkına bir müdahale olarak değerlendirilemez. Başvurucunun medeni hakkının esasıyla ilgili olarak başka bir yargısal süreçte inceleme yapıldığı ve hüküm kurulduğu gözetildiğinde bireysel başvuruya konu davanın hukuki yarar yokluğu nedeniyle esasının incelenmemesinde mahkemeye erişim hakkı yönünden bir ihlalin olmadığının açık olduğu sonucuna varılmıştır.

37. Açıklanan gerekçelerle başvurunun açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

VI. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA 2/12/2020 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

S.B.

B. No: 2017/19758 | Karar tarihi: 02.12.2020

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2017/19758

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

S.B. BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2017/19758)

Karar Tarihi: 2/12/2020

R.G. Tarih ve Sayı: 19/2/2021-31400

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

GİZLİLİK TALEBİ KABUL

Başkan : Kadir ÖZKAYA

Üyeler : Engin YILDIRIM

Celal Mümtaz AKINCI

Rıdvan GÜLEÇ

Yıldız SEFERİNOĞLU

Raportör : Hasan SARAÇ

Başvurucu : S.B.

Vekili : Av. Abdulhalim YILMAZ

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, yaşamına ya da maddi ve manevi bütünlüğüne yönelik risk bulunan ülkeye sınır dışı edilme işlemine karşı açılan davada adli yardım talebinin reddedilerek davanın incelenmemesi nedeniyle kötü muamele yasağıyla bağlantılı olan etkili başvuru hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 7/4/2017 tarihinde yapılmıştır.

3. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

4. Komisyonca başvurucunun adli yardım talebinin kabulüne karar verilmiştir.

5. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

6. Bölüm Başkanı tarafından başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

7. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık görüş bildirmemiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

8. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

9. Çeçen uyruklu ve Rusya Federasyonu (Dağıstan Cumhuriyeti) vatandaşı olan başvurucu, kendisine ve ailesine yönelik baskılar nedeniyle 2013 yılında Türkiye'ye yasal yollardan giriş yapmıştır.

10. Yasal ikamet izni almak için müracaat ettiği İstanbul İl Emniyet Müdürlüğünde başvurucu gözaltına alınmış ve 14/1/2015 tarihinde hakkında sınır dışı etme kararı verilmiştir.

11. Başvurucu anılan kararın iptali için 13/2/2015 tarihinde İstanbul 1. İdare Mahkemesinde (Mahkeme) dava açmıştır. Başvurucu dilekçesinde; dinî inaçları ve siyasi düşünceleri nedeniyle ülkesini terk etmek zorunda kaldığını, Türkiye'de çalışma izni olmadığını, bir işi veya geliri bulunmadığını beyan etmiştir.

12. Mahkeme 19/2/2015 tarihinde Türkiye ile Rusya arasında ikili yardım anlaşması olmadığı gerekçesiyle adli yardım talebinin reddine karar vermiştir. Başvurucunun yaptığı itiraz da adli yardım talebinin kabul edilmesi için gerekli şartların gerçekleşmediği gerekçesiyle İstanbul 2. İdare Mahkemesi tarafından reddedilmiştir.

13. Mahkeme, söz konusu kararlara istinaden harç ve yargılama giderlerinin otuz gün içinde ödenmesine ilişkin yazıyı başvurucuya göndermişse de başvurucu söz konusu ödemeyi yaptığına dair makbuzu Mahkemeye teslim etmemiştir.

14. Mahkeme, verilen süre içinde harç ve posta giderlerinin yatırılmaması nedeniyle davanın açılmamış sayılmasına 2/6/2015 tarihinde karar vermiştir.

15. Söz konusu karar, adli yardım talepli olarak başvurucu tarafından temyiz edilmiştir. Danıştay Onuncu Dairesi (Daire) adli yardım koşullarının gerçekleşmediği gerekçesiyle talebi reddetmiş, temyiz incelemesi için harç ve giderlerin on beş gün içinde yatırılması gerektiğini başvurucuya bildirmiştir.

16. Başvurucunun ödeme yapmaması üzerine Daire, dosya hakkında kararın temyiz edilmemiş sayılmasına 25/1/2016 tarihinde karar vermiştir.

17. Başvurucu anılan karara karşı adli yardım talepli olarak karar düzeltme başvurusu yapmıştır. Başvurucu, Dairenin yakın zamanda verdiği çok sayıda kararda -Rusya vatandaşı ve yoksul olması nedeniyle- adli yardım taleplerinin kabul edilmesi gerektiğinden bahisle adli yardım talebi reddedilen kişiler hakkında verilen yerel mahkeme kararlarını bozduğunu belirtmiş ve ilgili ilamları ibraz etmiştir.

18. Daire 21/9/2016 tarihli kararı ile adli yardım talebini reddederek harçların tamamlanmasına karar vermiştir.

19. Başvurucu, maddi durumunun söz konusu ödemeleri yapmaya imkân vermediğini

belirterek giderlerin adli yardım ödeneğinden karşılanmasını talep etmiştir.

20. Daire, karar düzeltme masraflarının yatırılmamış olması nedeniyle karar düzeltme talebinde bulunulmamış sayılmasına 8/12/2016 tarihinde karar vermiştir.

21. Anılan kararın başvurucuya 8/3/2017 tarihinde tebliğ edilmesi üzerine başvurucu 7/4/2017 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

IV. İLGİLİ HUKUK

A. Ulusal ve Uluslararası Hukuk

22. Anayasa Mahkemesinin önceki kararlarında ulusal ve uluslararası mevzuata ayrıntılı olarak yer verilmiştir. Somut olayda ilgili kararlarda belirtilen mevzuat hükümleri çerçevesinde değerlendirme yapılmıştır (A.A. ve A.A. [GK], B. No: 2015/3941, 1/3/2017, §§ 28-38).

B. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi Uygulaması

23. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin sınır dışı kararının uygulanması hâlinde yaşam hakkı ile kötü muamele yasağının ihlal edileceğine ilişkin şikâyetler ve bu bağlamda etkili başvuru hakkının ihlal edildiği iddialarıyla ilgili içtihatları için bkz. Yusuf Ahmed Abdelazım Elsayad, B. No: 2016/5604, 24/5/2018, § 38.

V. İNCELEME VE GEREKÇE

24. Mahkemenin 2/12/2020 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

25. Başvurucu; Rusya'ya sınır dışı edildiği takdirde mensup olduğu etnik köken nedeniyle yaşam hakkının tehlikeye gireceğini veya işkence ve kötü muameleye maruz kalacağını, sınır dışı işleminin iptali için açmış olduğu davada adli yardım taleplerinin baştan beri reddedilmesi nedeniyle davanın esasına ilişkin bir değerlendirme yapılamadığını, 13/2/2015 tarihinde vermiş olduğu dilekçe ile başlayan dava sürecinin 7/3/2017 tarihinde sonuçlandığını, aynı hususta yapılan çok sayıdaki temyiz başvurusunda Dairenin yerel mahkeme kararlarını bozduğunu, bu nedenle etkili bir yargısal yoldan yararlanamadığını beyan ederek Anayasa'nın 17. ve 36. maddesinde güvence altına alınan yaşam hakkı, işkence ve eziyet yasağı, adil yargılanma ve bu haklarla bağlantılı olarak Anayasa'nın 40. maddesinde güvence altına alınan etkili başvuru hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

B. Değerlendirme

26. Anayasa’nın "Kişinin dokunulmazlığı, maddî ve manevî varlığı" kenar başlıklı 17. maddesinin birinci ve üçüncü fıkraları şöyledir:

“Herkes, yaşama, maddî ve manevî varlığını koruma ve geliştirme hakkına sahiptir.

...

Kimseye işkence ve eziyet yapılamaz; kimse insan haysiyetiyle bağdaşmayan bir cezaya veya muameleye tâbi tutulamaz.”

27. Anayasa’nın "Devletin temel amaç ve görevleri" kenar başlıklı 5. maddesi şöyledir:

“Cumhuriyeti ve demokrasiyi korumak, kişilerin ve toplumun refah, huzur ve mutluluğunu

sağlamak; kişinin temel hak ve hürriyetlerini, sosyal hukuk devleti ve adalet ilkeleriyle bağdaşmayacak surette sınırlayan siyasal, ekonomik ve sosyal engelleri kaldırmaya, insanın maddî ve manevî varlığının gelişmesi için gerekli şartları hazırlamaya çalışmaktır.”

28. Anayasa’nın "Temel hak ve hürriyetlerin korunması" kenar başlıklı 40. maddesi şöyledir:

"Anayasa ile tanınmış hak ve hürriyetleri ihlâl edilen herkes, yetkili makama geciktirilmeden başvurma imkânının sağlanmasını isteme hakkına sahiptir.

Devlet, işlemlerinde, ilgili kişilerin hangi kanun yolları ve mercilere başvuracağını ve sürelerini belirtmek zorundadır.

Kişinin, resmî görevliler tarafından vâki haksız işlemler sonucu uğradığı zarar da, kanuna göre, Devletçe tazmin edilir. Devletin sorumlu olan ilgili görevliye rücu hakkı saklıdır."

29. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder (Tahir Canan, B. No: 2012/969, 18/9/2013, § 16). Başvurucunun sınır dışı edilmesi hâlinde yaşamının ya da özgürlüğünün tehlikeye düşeceğine ilişkin iddiaları Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrası, sınır dışı etme kararının iptali için açılan dava ile bu davanın yargısal incelemelerinin yapıldığı diğer yargısal süreçlerin tamamında harç ve posta giderlerini ödeyememesi ve adli yardım talebinin reddedilmesi nedeniyle ileri sürdüğü şikâyetler Anayasa'nın 17. maddesiyle bağlantılı olarak 40. maddesi kapsamında görülmüştür. Somut olayda öncelikli olarak etkili başvuru hakkı bakımından bir inceleme yapılacaktır.

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

30. Bireysel başvuru yolunun ikincil niteliği gereği, Anayasa Mahkemesine başvuruda bulunulabilmesi için olağan kanun yollarının tüketilmesi zorunludur. Başvurucunun bireysel başvuru konusu şikâyetini öncelikle ve süresinde yetkili idari ve yargısal mercilere usulüne uygun olarak iletmesi, bu konuda sahip olduğu bilgi ve delilleri zamanında bu makamlara sunması, bu süreçte dava ve başvurusunu takip etmek için gerekli özeni göstermiş olması gerekir (İsmail Buğra İşlek, B. No: 2013/1177, 26/3/2013, § 17).

31. Anayasa'nın 40. maddesinde, anayasal hakları ihlal edilen herkesin yetkili makama geciktirilmeden başvurma imkânının sağlanmasını isteme hakkı (etkili başvuru hakkı) güvence altına alınmıştır. Ayrıca kötü muamele yasağının güvence altına alındığı Anayasa'nın 17. maddesinde, hakkında sınır dışı kararı verilen bir yabancıya bu karara karşı etkili bir şekilde karşı çıkma imkânı sağlanmaktadır (A.A. ve A.A., § 60).

32. Başvuru konusu olayda, Anayasa'nın 17. maddesinde güvence altına alınan bir hakkı ihlal edilen yabancının adli yardım talebinin kabul edilmemesine bağlı olarak davanın esasının incelenememesin Anayasa'nın 40. maddesine aykırı olduğu iddia edilmektedir. Başvurucunun iddialarının bir bütün olarak değerlendirilmesi neticesinde Anayasa'nın 17. ve 40. maddelerinde yer alan ilkeler ışığında esas yönünden yapılacak incelemede değerlendirilmesi gerekmektedir. Bu nedenle açıkça dayanaktan yoksun olmadığı anlaşılan başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

a. Genel İlkeler

33. Yabancıların ülkeye girişleri, ülkede ikamet edişleri ve ülkeden çıkarılmalarına ilişkin konuları devletlerin egemenlik yetkisi kapsamında kalmakta olup bu hususta devletin

yabancıları ülkeye kabul etmekte veya ülkeden sınır dışı etmekte takdir yetkisinin bulunduğu kuşkusuzdur (A.A. ve A.A., § 54).

34. Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasında kimseye işkence ve eziyet yapılamayacağı, kimsenin insan haysiyetiyle bağdaşmayan cezaya veya muameleye tabi tutulamayacağı ilkesi ve yasağıyla korunan hakların gerçek anlamda güvence altına alındığından bahsedilebilmesi için devletin kötü muamelede bulunmaması yeterli olmayıp aynı zamanda bireyleri, kendi görevlilerinin ve üçüncü kişilerin kötü muamele oluşturabilecek eylemlerine karşı koruması da gerekmektedir (A.A. ve A.A., § 57).

35. Anayasa'nın 5., 16. ve 17. maddeleri uluslararası hukuk ve özellikle de Türkiye'nin taraf olduğu Cenevre Sözleşmesi'nin ilgili hükümleri ile birlikte yorumlandığında devletin egemenlik yetkisi alanında olup gönderildikleri ülkede kötü muameleye maruz kalabilecek yabancıların da maddi ve manevi varlıklarına yönelik risklere karşı korunmalarının devletin pozitif yükümlülükleri arasında yer aldığının kabulü gerekir. Anılan pozitif yükümlülük kapsamında, sınır dışı edilecek kişiye ülkesinde karşılaşabileceği risklere karşı gerçek anlamda bir koruma sağlanabilmesi için sınır dışı kararına karşı etkili bir karşı çıkma imkânı tanınması gerekir. Aksi hâlde sınır dışı edildiğinde kötü muameleye maruz kalma riski altında olduğunu iddia eden ve bu iddiasını delillendirme konusunda devlete göre daha kısıtlı imkânlara sahip olan yabancıya gerçek anlamda bir koruma sağlanabildiğinden bahsetmek mümkün olmayacaktır (A.A. ve A.A., §§ 59, 60).

36. Dolayısıyla kötü muameleye karşı koruma pozitif yükümlülüğünün -anılan yasağın koruduğu hakların doğası gereği- hakkında sınır dışı kararı verilen bir yabancıya iddialarını araştırtma ve bu kararı adil bir şekilde inceletme imkânı sağlayan usul güvencelerini de içerdiği kuşkusuzdur. Bu çerçevede sınır dışı etme işlemi sonucunda yabancının gönderileceği ülkede kötü muamele yasağının ihlal edileceğinin iddia edilmesi hâlinde idari ve yargısal makamlar tarafından söz konusu ülkede gerçek bir ihlal riskinin bulunup bulunmadığı ayrıntılı şekilde araştırılmalıdır. Anılan usul güvencelerinin bir gereği olarak idari makamlar tarafından alınan sınır dışı kararlarının bağımsız bir yargı organı tarafından denetlenmesi, bu denetim süresince sınır dışı kararlarının icra edilmemesi ve yargılama sürecine tarafların etkili katılımının sağlanması gerekir (A.A. ve A.A., §§ 61, 62).

37. Öte yandan Anayasa’nın 40. maddesinde Anayasa'da güvence altına alınmış etkili başvuru hakkı anayasal bir hakkının ihlal edildiğini ileri süren herkese hakkın niteliğine uygun olarak iddialarını inceletebileceği makul, erişilebilir, ihlalin gerçekleşmesini veya sürmesini engellemeye ya da sonuçlarını ortadan kaldırmaya (yeterli giderim sağlamaya) elverişli idari ve yargısal yollara başvuruda bulunabilme imkânı sağlanması olarak tanımlanabilir (Yusuf Ahmed Abdelazım Elsayad, § 59). Bu başvuru yolunun mevzuatta tanımlanması tek başına yeterli olmayı aynı zamanda uygulamada da etkili olması gerekmektedir.

38. Yukarıda yer verilen ilkelerde görüldüğü üzere sınır dışı edilmesine karar verilen yabancıya, kötü muamele yasağına karşı koruma yükümlülüğü uyarınca bu karara etkili bir karşı çıkma imkânı tanınması gerekmektedir. Bu değerlendirme ise anılan yasağın doğası gereği içerdiği kabul edilen usul güvencelerinin ilk bakışta bağlantılı olduğu hakkın niteliğine ve şikâyetin kapsamına uygun olarak her olayda ayrı yapılması gerekir (Yusuf Ahmed Abdelazım Elsayad,§ 64)

39. Öte yandan derece mahkemeleri başvuruculara adli yardım taleplerini değerlendirme noktasında Anayasa Mahkemesine göre daha iyi bir konumdadır. Nitekim Anayasa

Mahkemesinin başvuruculların derece mahkemesindeki yargılama sırasında adli yardımı hak edip etmediklerini belirleme gibi bir görevi de bulunmamaktadır. Bununla birlikte söz konusu taleplerin reddedilmesinin kişilerin Anayasa ile güvence altına alınan hakları üzerindeki etkilerini incelemek Anayasa Mahkemesinin görevidir. Bu bağlamda derece mahkemelerinin adli yardım taleplerini reddederken gösterdikleri gerekçe önemlidir.

b. İlkelerin Olaya Uygulanması

40. Bu ilkeler çerçevesinde Mahkemenin ve kanun yolu aşamasında ise Danıştay ilgili dairesinin ileri sürülen iddialar karşısında göstermiş olduğu yargısal tutumun incelenmesi gerekmektedir. "Olay ve Olgular" bölümünde (bkz. §§ 8-21) açıklandığı üzere Çeçen etnik unsuruna mensup başvurucu, vatandaşı olduğu Rusya Federasyonu'nun siyasi ve dinî sebeplerle yapmış olduğu baskılar sonucunda ailesiyle birlikte 2013 yılında Türkiye'ye yasal yollardan girdiğini, herhangi bir işte çalışmadığını, gelirinin veya mal varlığının bulunmadığını beyan ederek sınır dışı etme işleminin iptali için adli yardım talepli olarak dava açmıştır.

41. Başvurucu; Ankara, Çanakkale, Bursa'da bulunan muhtelif idare mahkemeleri tarafından verilen ve kendisi ile aynı etnik kökene mensup yabancı kişilerle ilgili olarak açılan ve aynı talepleri içeren dilekçeler sonrasında bu yer mahkemelerinin vermiş olduğu adli yardım taleplerinin kabul edildiğine ilişkin ara kararlarını sunmuştur. Ayrıca başvurucu tarafından aynı Daireye ait bazı kararlar ibraz edilmiştir. Söz konusu kararlarda; adli yardım hususunda Rusya Federasyonu ile Türkiye Cumhuriyeti arasında imzalanmış çok taraflı sözleşmenin var olduğu, bu nedenle aynı durumda olan yabancılar hakkında adli yardımdan yararlanma koşulu olarak aranan karşılıklılık şartının gerçekleştiğinin belirtildiği ve mahkemeler tarafından diğer koşulların -ödeme gücünden yoksunluk ve taleplerin açıkça dayanaktan yoksun olmaması- sağlanıp sağlanmadığının araştırılmaması nedeniyle yerel mahkeme hükümlerinin Daire tarafından bozulduğu anlaşılmaktadır.

42. Somut başvuruda, adli yardım talebi içeren iptal davası ile başlayan yargısal süreçte sonuç olarak Anayasa'nın 17. maddesinde güvence altına alınan kötü muamele yasağının ihlal edildiği iddiasının başvurucunun beyan ve iddia ettiği en başta adli yardım koşullarının var olup olmadığı hususunda herhangi bir araştırma ve değerlendirme yapılmaksızın sadece harç ve giderlerin süresinde yatırılmaması nedeniyle Mahkeme tarafından incelenmediği anlaşılmıştır.

43. Bu doğrultuda kanun yolu inceleme aşamasında da Danıştayın Mahkemenin kabulü ile aynı yaklaşımı göstererek temyiz başvurusunda bulunulmamış sayılmasına karar vermesiyle başvurucunun ekonomik durumunun söz konusu ödemeyi gerçekleştirmeye elverişli olmadığını başından beri ifade etmesine rağmen adli yardım hususunda herhangi bir değerlendirme yapılmadığı anlaşılmıştır. Özellikle başvurucunun Daireye sunduğu ve kendisi gibi Rusya vatandaşı olup aynı koşullara sahip Çeçen uyrukluların adli yardımdan yararlandırıldığı hâlde kendisinin yararlandırılmaması ile ilgili herhangi bir değerlendirme yapılmadığı görülmüştür.

44. Beyan ettiği şartlar çerçevesinde ihlal iddialarını kanıtlamak konusunda devlete göre dezavantajlı pozisyonda olan yabancı uyruklu başvurucunun maddi olgulara dayalı iddialarının İdare Mahkemesi tarafından herhangi bir araştırma yapılmaksızın davanın açılmamış sayılmasına karar verilmesi ve böylece iddiaların esası hakkında bir inceleme yapılmaması nedeniyle somut olayda başvurucuya, kötü muamele yasağının ihlal edildiğine ilişkin şikâyetler yönünden etkili başvuru imkânının sağlandığının söylenebilmesi mümkün

değildir.

45. Açıklanan gerekçelerle Anayasa’nın 17. maddesiyle bağlantılı olarak Anayasa'nın 40. maddesinde güvence altına alınan etkili başvuru hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

46. Etkili başvuru hakkının ihlaline karar verilmesiyle birlikte sınır dışı etme kararının uygulanması hâlinde kötü muamele yasağının ihlal edileceğine ilişkin iddiaların İdare Mahkemesi tarafından araştırılabilmesi imkânı ortaya çıkmıştır. Bu nedenle ikincillik ilkesi gereği, kötü muamele yasağı ve adil yargılanma haklarının ihlal edildiğine ilişkin iddialar bakımından bu aşamada ayrıca bir inceleme yapılmasına gerek görülmemiştir.

3. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

47. 30/11/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

“(1) Esas inceleme sonunda, başvurucunun hakkının ihlal edildiğine ya da edilmediğine karar verilir. İhlal kararı verilmesi hâlinde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yapılması gerekenlere hükmedilir…

(2) Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvurucu lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir.”

48. Başvurucu ihlalin tespit edilmesini istemiş ve manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

49. Anayasa Mahkemesinin Mehmet Doğan ([GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018) kararında ihlal sonucuna varıldığında ihlalin nasıl ortadan kaldırılacağı hususunda genel ilkeler belirlenmiştir. Anayasa Mahkemesi diğer bir kararında ise bu ilkelerle birlikte ihlal kararının yerine getirilmemesinin sonuçlarına da değinmiş ve bu durumun ihlalin devamı anlamına geleceği gibi ilgili hakkın ikinci kez ihlal edilmesiyle sonuçlanacağına işaret etmiştir (Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019).

50. Bireysel başvuru kapsamında bir temel hakkın ihlal edildiğine karar verildiği takdirde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırıldığından söz edilebilmesi için temel kural mümkün olduğunca eski hâle getirmenin yani ihlalden önceki duruma dönülmesinin sağlanmasıdır. Bunun için ise öncelikle ihlalin kaynağı belirlenerek devam eden ihlalin durdurulması, ihlale neden olan karar veya işlemin ve bunların yol açtığı sonuçların ortadan kaldırılması, varsa ihlalin sebep olduğu maddi ve manevi zararların giderilmesi, ayrıca bu bağlamda uygun görülen diğer tedbirlerin alınması gerekmektedir (Mehmet Doğan, §§ 55, 57).

51. İhlalin mahkeme kararından kaynaklandığı veya mahkemenin ihlali gideremediği durumlarda Anayasa Mahkemesi, 6216 sayılı Kanunun 50. maddesinin (2) numaralı fıkrası ile Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün 79. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (a) bendi uyarınca, ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere kararın bir örneğinin ilgili mahkemeye gönderilmesine hükmeder. Anılan yasal düzenleme, usul hukukundaki benzer hukuki kurumlardan farklı olarak ihlali ortadan kaldırmak amacıyla yeniden yargılama sonucunu doğuran ve bireysel başvuruya özgülenen bir giderim yolunu öngörmektedir. Bu nedenle Anayasa Mahkemesi tarafından ihlal kararına bağlı

olarak yeniden yargılama kararı verildiğinde usul hukukundaki yargılamanın yenilenmesi kurumundan farklı olarak ilgili mahkemenin yeniden yargılama sebebinin varlığını kabul hususunda herhangi bir takdir yetkisi bulunmamaktadır. Dolayısıyla böyle bir kararın kendisine ulaştığı mahkemenin yasal yükümlülüğü, ilgilinin talebini beklemeksizin Anayasa Mahkemesinin ihlal kararı nedeniyle yeniden yargılama kararı vererek devam eden ihlalin sonuçlarını gidermek üzere gereken işlemleri yerine getirmektir (Mehmet Doğan, §§ 58, 59; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), §§ 57-59, 66, 67).

52. Somut olayda Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasında güvence altına alınan kötü muamele yasağıyla bağlantılı olarak 40. maddesinde güvence altına alınan etkili başvuru hakkının ihlal edildiği sonucuna varılmıştır.

53. Bu durumda etkili başvuru hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Yapılacak yeniden yargılama ise bireysel başvuruya özgü düzenleme içeren 6216 sayılı Kanun'un 50. maddesinin (2) numaralı fıkrasına göre ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılmasına yöneliktir. Bu kapsamda yapılması gereken iş, yeniden yargılama kararı verilerek Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar verilmesinden ibarettir. Bu sebeple kararın bir örneğinin yeniden yargılama yapılmak üzere İstanbul 1. İdare Mahkemesine gönderilmesine karar verilmesi gerekir.

54. İhlal tespitinin yeterli bir giderim sağlayacağı anlaşıldığından ayrıca tazminata hükmedilmesine gerek görülmemiştir.

55. 3.600 TL vekâlet ücretinden oluşan yargılama giderinin başvurucuya ödenmesine karar verilmesi gerekir.

VI. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurucunun kamuya açık belgelerde kimliğinin gizli tutulması talebinin KABULÜNE,

B. Anayasa’nın kötü muamele yasağıyla bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

C. Anayasa’nın 17. maddesiyle bağlantılı olarak Anayasa'nın 40. maddesinde güvence altına alınan etkili başvuru hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

D. Kararın bir örneğinin etkili başvuru hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere İstanbul 1. İdare Mahkemesine (E.2015/330, K.2015/1212) GÖNDERİLMESİNE,

E. Yeniden yapılacak yargılama sonuçlanıncaya kadar başvurucunun SINIR DIŞI EDİLMEMESİNE,

F. Başvurucunun tazminat talebinin REDDİNE,

G. 3.600 TL vekâlet ücretinden oluşan yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

H. Ödemenin, kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

İ. Kararın bir örneğinin İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Genel Müdürlüğüne GÖNDERİLMESİNE,

J. Kararın bir örneğinin bilgi için Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 2/12/2020 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

ÖNDER KÖRFEZ

B. No: 2017/20291 | Karar tarihi: 02.12.2020

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2017/20291

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

ÖNDER KÖRFEZ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2017/20291)

Karar Tarihi: 2/12/2020

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Kadir ÖZKAYA

Üyeler : Engin YILDIRIM

Celal Mümtaz AKINCI

Rıdvan GÜLEÇ

Yıldız SEFERİNOĞLU

Raportör : Fatih HATİPOĞLU

Başvurucu : Önder KÖRFEZ

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, tutuklama tedbirinin hukuki olmaması nedeniyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 5/4/2017 tarihinde yapılmıştır.

3. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

4. Komisyon tarafından bu kararda incelenen şikâyet haricindeki iddiaların kabul edilemez olduğuna bu şikâyet yönünden ise başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına ve başvurucunun adli yardım talebinin kabulüne karar verilmiştir.

5. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık görüşünü bildirmiştir.

6. Başvurucu, Bakanlığın görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

III. OLAY VE OLGULAR

7. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ve Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi (UYAP) aracılığıyla erişilen bilgi ve belgeler çerçevesinde olaylar özetle şöyledir:

8. Türkiye 15 Temmuz 2016 tarihinde askerî bir darbe teşebbüsüyle karşı karşıya kalmış, bu nedenle 21/7/2016 tarihinde ülke genelinde olağanüstü hâl ilan edilmesine karar verilmiştir. Olağanüstü hâl 19/7/2018 tarihinde son bulmuştur. Kamu makamları ve yargı organları -olgusal temellere dayanarak- bu teşebbüsün arkasında Türkiye'de uzun yıllardır faaliyetlerine devam eden ve son yıllarda Fetullahçı Terör Örgütü (FETÖ) ve/veya Paralel Devlet Yapılanması (PDY) olarak isimlendirilen bir yapılanmanın olduğunu değerlendirmiştir (Aydın Yavuz ve diğerleri [GK], B. No: 2016/22169, 20/6/2017, §§ 12-25).

9. Darbe teşebbüsü sırasında ve sonrasında ülke genelinde darbe girişimiyle bağlantılı ya da doğrudan darbe girişimiyle bağlantılı olmasa bile FETÖ/PDY'nin kamu kurumlarındaki örgütlenmesinin yanı sıra eğitim, sağlık, ticaret, sivil toplum ve medya gibi farklı alanlardaki yapılanmasına yönelik olarak Cumhuriyet başsavcılıkları tarafından soruşturmalar yürütülmüş; çok sayıda kişi hakkında gözaltı ve tutuklama tedbirleri uygulanmıştır (Aydın Yavuz ve diğerleri, § 51, Mehmet Hasan Altan (2) [GK], B. No: 2016/23672, 11/1/2018, § 12).

10. Başvurucu, Ankara Batı Cumhuriyet Başsavcılığınca FETÖ/PDY ile bağlantılı suçlar nedeniyle başlatılan bir soruşturma kapsamında 10/8/2016 tarihinde Ankara'da gözaltına alınmıştır.

11. Başvurucunun ilk ifadesi emniyette kolluk tarafından alındıktan sonra başvurucu 26/8/2016 tarihinde Başsavcılığa sevk edilmiştir.

12. Ankara Batı Cumhuriyet Başsavcılığı aynı tarihte başvurucunun ifadesini almıştır. Başvurucunun ifadesinin ilgili kısmı şöyledir:

"... ilk, orta ve lise eğitimimi bu ilçedeki devlet okullarında tamamladım. Kadirli Lisesinden 1994 yılında mezun oldum. 1996 yılında girmiş olduğum Üniversite yerleştirme sınavında Uludağ Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Tarih bölümünü kazandım. İlk başta bir süre Bursa'da ikamet eden teyzemlere ait evde kaldım. Daha sonra Ata Evler denilen toplu konut bölgesinde genellikle öğrencilerin kaldığı 80 m2'lik evlerden birini kiraladım ve tek başıma kaldım. Zaman zaman ailemde gelip yanımda kaldığı için tek başıma kalmayı tercih ettim. Yanıma arkadaş almadım. 2000 yılında tarih bölümünden mezun oldum. Önce üniversitede kalıp yüksek lisans yapmayı düşündüm ancak üniversitede akademisyenlik işi olmadı. Yüksek lisansı ise kazandım. Çalışmak için Bursa ilinde faaliyet gösteren özel okullara cv bıraktım. Bu okullar içerisinde FETÖ yapılanmasına yakın olan İlkbahar İlköğretim Okuluna da CV bırakmıştım. Ancak o zaman bu okullar terör örgütü olarak görünmediğinden ve böyle bir durum olmadığından başvurmakta sakınca görmedim. Daha sonra İlkbahar İlköğretim Okulundan başvurumun kabul edildiği bana bildirildi. Aslında o dönem doğuda bir devlet okuluna atanacak puanım vardı ancak yüksek lisans sebebiyle Bursa'da kalmam gerektiğinden bu seçeneği düşünmedim. Ve özel okullara başvurdum. 2000 yılının Eylül ayında sosyal bilgiler öğretmeni olarak İlkbahar İlköğretim Okulunda çalışmaya başladım. 2 sene çalıştıktan sonra oradan ayrıldım. 2002 yılında doktora yapmak amacıyla akrabalarımızın da oturduğu İzmir iline geldim. Dil puanı nedeniyle bu gerçekleşmeyince yine İzmir'de ki özel okullara CV bırakarak müracaat ettim. Müracaatım bu ildeki Fatih Koleji tarafından kabul edildi. Bildiğim kadarıyla İzmir'de ki Fatih Kolejinin İstanbul'daki Fetullahçı Fatih Koleji ile bir bağlantısı yoktur. Sadece ismi benzemektedir. Şu anda da bu

kolej faaliyetine devam etmektedir. Legal bir okuldur. 4 yıl kadar da bu okulda Sosyal Bilgiler öğretmenliği yaptım. Bu arada 2003 yılında edebiyat öğretmeni olan eşim Sevgi Körfez ile evlendim. Eşim Sevgi Körfez o tarihlerde Fetullahçılara ait Körfez dershanesinde çalışıyordu. Sonra eşim Ağrı ilinde bulunan FEM Dershanesine gidip orada çalışması için Körfez dershanesinden teklifte bulunmuşlar. Ben önce bu öneriye karşı çıktım. Fakat maddi koşulları ve verilen maaş mevcut duruma göre çok daha fazla olduğundan ve bizimde ihtiyacımız olduğundan bu öneriyi kabul ettik. 2006 yılında eşim ile beraber Ağrı ilindeki FEM Dershanesinde öğretmen olarak çalışmaya başladık. 2007 yılının aralık ayında ben askere gittim. 2008 yılı Mayıs ayında ise ben askerden döndüm. 2009 yılı Mart ya da Nisan ayına kadar Ağrı'da ki FEM Dershanesinde çalışmaya devam ettik. Ancak dershane yöneticisi ile aramızda sorun çıkınca ayrılmaya karar verdik. Sonra Kadirli'ye döndük. Bir süre Kadirli'de kaldıktan sonra KKTC'de bulunan yeni sistem Atlas ve Final isimli dershanelere CV bıraktım. Ve iş başvurusunda bulundum. Final dershanesi teklifimi kabul etti. Bu dershane Türkiye'de de bilinen ve maruf olan Final Dershanelerinin Lefkoşe'deki bir şubesiydi. Ve bu yapılanma ile bir ilgisi yoktu. Temmuz 2009 tarihinde Final Dershanesinde çalışmaya başladım. Burada 1 yıl çalıştım. Kendi isteğimle oradan ayrıldıktan sonra Lefkoşe'de kendi işimi kurdum ve önce Kıbrıs Sigorta sonra ise Şeker Sigorta'nın acenteliğini yaptım. Ekim 2015'e kadar bu işle uğraştım. Kıbrıs'da bulunduğum süre içerisinde eşim hiç çalışmadı. Çünkü çocuklarımız olmuştu. Onlarla ilgileniyordu. Bu süre içerisinde Fetullah Cemaatinden kimseyle temasım olmadı. Ekim 2015 tarihinde Türkiye'ye dönüş kararı aldım. Çocuklarımın eğitim durumu nedeniyle dönmeye karar vermiştik. Türkiye'ye döndükten sonra yine eğitim alanında çalışmayı düşündüm. Niyetim bir etüt merkezi açmaktı. Bunun için birkaç yerde baktım. Ancak şu ana kadar etüt merkezi açma düşüncemi gerçekleştiremedim. Türkiye'ye döndüğümden beri herhangi bir işle uğraşmıyorum. Eşim Sevgi ile bir aile dostumuzun referansı ile tanışıp evlendim. Evlenme tarihimiz 15 Eylül 2003 yılıdır. Kendisinin FETÖ/PDY örgütü ile bir bağlantısı bulunmamaktadır. Aynı şekilde benimde bu illegal yapı ile hiçbir bağlantım yoktur. Atılı suçlamayı kabul etmiyorum.

...

Ben [Z.A.] isimli şahsı 2007 yılından bu tarafa tanıyorum. Ağrı ilindeki FEM Dershanesinde çalışırken bu dershanelerin bağlı olduğu eğitim kurumlarının İstanbul'da yaptığı zümre toplantısında kendisi ile tanışmıştık. [Z.A.] Eskişehir ilinde bulunan FETÖ/PDY örgütüne ait FEM ya da ANAFEM dershanelerinden birisinde öğretmenlik yapıyordu. Şu an Gençlik ve Spor Bakanlığında memur olarak çalışmaktadır. Bu örgütle alakası olup olmadığını bilmiyorum. Türkiye'ye dönene kadar kendisiyle zümre toplantısından sonra hiç görüşmedik. Ankara'ya döndükten sonra 4 ya da 5 kez Ciğerci Apo isimli yerde yemek yedik. Ve bu şekilde görüştük. [H.E.] isimli şahsı ise daha önceden tanımıyordum. Kendisi [Z.A.nın] arkadaşıymış. 15 Temmuz hadisesinden sonra [Z.A.] Bey'de açığa alınmıştı. Ben de işsiz olduğum için geçimimizi temin etmek amacıyla ne iş kurabiliriz diye düşünüyorduk. 05/08/2016 günü [Z.A.] birkaç kişinin daha aynı durumda olduğunu bana söyleyerek [H.E.] isimli şahsın evine iş görüşmesi amacıyla gittik. [A.Ç.], [A.O.] ve [H.E.] isimli şahısları burada tanıdım. 05/08/2016 tarihinde saat 05:00 sularında [H.E.ye] ait evde [Z.A.], [A.Ç.], [A.O.] ve [H.E.] ile kalırken polis baskını oldu. Ve bizi yakalayarak polis merkezine getirdiler. Gelen polis memurlarına sorduğumda sadece [H.E.yi] almak için geldiklerini, bizim de sırf bu evde bulunmamız sebebiyle suçlu olduğumuzu düşünerek aldıklarını söylediler. Baskın anında ben cep telefonumu balkondan dışarıya atmadım. Üzerimde ele geçirilen döviz ve paralar ise şahsıma aittir. Himmet parası değildir. Kendi birikimlerimdir.

İstanbul'a gideceğim için evde kalmasın diye üzerime almıştım. Ayrıca şunu da ifade etmek isterim ki benim daha önce Banka Asya'da hesabım vardır. Ancak Türkiye'ye döndükten sonra bu hesabı kapattım. Ben atılı suçlamaları kabul etmiyorum. FETÖ/PDY silahlı terör örgütü ile hiçbir alakam ve ilgim bulunmamaktadır. Ayrıca baskın yapılan evde ele geçirilen bana ait çantada bulunan pasaportu ben devamlı o çantada taşırım. Çünkü sık sık yurt dışına iş için ... [çıkış] yapmaktayım. Zaten kontrol edildiğinde pasaporttaki kayıtların geçmişe ait olduğu görülecektir."

13. Ankara Batı Cumhuriyet Başsavcılığı başvurucuyu terör örgütüne üye olma suçundan tutuklanması istemiyle aynı tarihte sulh ceza hâkimliğine sevk etmiştir.

14. Ankara Batı 2. Sulh Ceza Hâkimliği aynı tarihte başvurucunun sorgusunu yapmıştır. Başvurucu sorgudaki ifadesinde Başsavcılıktaki ifadesine benzer beyanlarda bulunmuştur.

15. Ankara Batı 2. Sulh Ceza Hâkimliği 26/8/2016 tarihinde, başvurucunun terör örgütüne üye olma suçundan tutuklanmasına karar vermiştir. Kararın ilgili kısmı şöyledir:

"Şüphelinin üzerine atılı suçu işlediği konusunda kuvvetli suç şüphesinin varlığını gösteren somut olguların bulunması, şüphelinin delilleri yok etme, gizleme ve değiştirme ihtimali bulunması, atılı bulunan suçun niteliği ve kanunda öngörülen ceza miktarının kaçma şüphesini doğurması şüpheliye atılı suçun CMK 100. maddesinde sayılan ve tutuklama nedeni olarak öngörülen katolog suçlardan olması, suçun yasadaki cezasının üst sınırı itibariyle adli kontrol hükümlerinin uygulanmasının yetersiz kalacağından şüphelinin CMK nın 100 ve devamı maddeleri gereğince tutuklanmasına ... karar verildi."

16. Başvurucunun tutuklama kararına 1/9/2016 tarihinde yaptığı itiraz, Ankara Batı 1. Sulh Ceza Hâkimliği tarafından 2/9/2016 tarihinde kesin olarak reddedilmiştir.

17. Ankara Batı Cumhuriyet Başsavcılığı başvurucu hakkında soruşturma yapma yetkisinin Ankara Cumhuriyet Başsavcılığında olduğundan bahisle yetkisizlik kararı vermiştir. Ankara Cumhuriyet Başsavcılığı da soruşturma dosyasını yetkisizlik kararı ile Konya Cumhuriyet Başsavcılığına göndermiştir. Konya Cumhuriyet Başsavcılığınca karşı yetkisizlik kararı verilmesi üzerine yetkili Cumhuriyet başsavcılığının belirlenmesi amacıyla dosya Seydişehir Ağır Ceza Mahkemesine gönderilmiştir. Anılan Mahkeme tarafından başvurucu hakkındaki soruşturmayı yapma yetkisinin Ankara Cumhuriyet Başsavcılığında olduğu belirlenmiş ve soruşturma dosyası Ankara Cumhuriyet Başsavcılığına (Başsavcılık) gönderilmiştir.

18. Süreç içinde başvurucunun tutukluluk durumu resen veya başvurucunun talebi üzerine ilgili sulh ceza hâkimlikleri tarafından değerlendirilmiş ve başvurucunun tutukluluk hâlinin devamına karar verilmiştir. Bu bağlamda Ankara 5. Sulh Ceza Hâkimliği 30/1/2017 tarihinde başvurucunun tutukluluk hâlinin devamına karar vermiştir.

19. Başvurucu anılan karara 10/2/2017 tarihinde itiraz etmiştir. Başvurucu söz konusu itirazına ilişkin sonucun kendisine tebliğ edilmediğini bildirmiştir. Bu kapsamda UYAP'ta ve dosya kapsamında yapılan incelemede başvurucunun söz konusu itirazının değerlendirilmesine veya tebliğine ilişkin karar ve belge elde edilememiştir. Bakanlık görüşünde de başvurucunun itirazının değerlendirilmesine dair karara ya da tebliğine ilişkin bir bilgi verilmemiştir.

20. Başvurucu 5/4/2017 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

21. Başvurucu, Başsavcılığın talebi üzerine Ankara 4. Sulh Ceza Hâkimliğince 18/10/2017 tarihinde tahliye edilmiş, hakkında yurt dışına çıkamama ve konutu terk etmeme şeklinde

adli kontrol tedbiri uygulanmasına karar verilmiştir.

22. Başsavcılık 17/7/2020 tarihli iddianame ile başvurucunun terör örgütüne üye olma suçundan cezalandırılması istemiyle aynı yer ağır ceza mahkemesinde kamu davası açmıştır.

23. İddianamede öncelikle FETÖ/PDY'nin yapılanmasına ve faaliyetlerine ilişkin açıklamalar yapılmış sonrasında başvurucuya yönelik suçlama ve delillere yer verilmiştir. Başsavcılık, başvurucunun FETÖ/PDY hiyerarşisi içinde yer almak suretiyle silahlı terör örgütüne üye olma suçunu işlediğini iddia etmiştir. Bu bağlamda iddianamede;

i. Tanık H.A.K.nın ifadesine yer verilmiştir. Tanığın ifadesinin ilgili kısmı şöyledir:

''Önder Körfez isimli şahıs Osmaniye İli Kadirli ilçesindendir. Bursa Uludağ Üniversitesi Tarih Bölümü mezunudur. Bu şahıs 2008 yılı Ağrı Bölgesinde 2010 yıllarında da İzmir Özel Fatih Türk Kolejinde çalışıyordu. İzmir bölgesinde özel yetiştirilmiş muvazzaf subay sorumlusuydu.''

ii. Başvurucunun ... ID numarası ileFETÖ/PDY üyelerinin kullandığı kriptolu haberleşme programı olan ByLock uygulamasını kullandığı ileri sürülerek kullanıcı adının "Serhat392'' ve şifresinin de "Cyprus.1571" olduğu belirtilmiştir. Bu bağlamda başvurucunun bir dönem Kıbrıs'ta görev yaptığı dikkate alındığında adı ve şifresinin yaşadığı yer ile uyumlu olduğu, eşi ile oğlu adına kayıtlı ByLock kullanıcılarını "Bizimkiler ve EV" olarak kaydettiği, bu kişilerle 2016 yılı Ocak ayında yaptığı yazışma içeriklerinde kızı ve oğlunun isminden bahsettiği, söz konusu isimlerin de başvurucunun çocuklarının isimleriyle uyumlu olduğu vurgulanarak söz konusu ByLock kullanıcısının başvurucu olduğunun kesin olduğu belirtilmiştir.

24. Ankara 13. Ağır Ceza Mahkemesi (Mahkeme) 27/7/2020 tarihinde iddianamenin kabulüne karar vermiş ve Mahkemenin E.2020/174 sayılı dosyası üzerinden kovuşturma aşaması başlamıştır.

25. Dava, bireysel başvurunun incelendiği tarih itibarıyla ilk derece mahkemesinde derdesttir.

IV. İLGİLİ HUKUK

26. İlgili hukuk için bkz. Mustafa Özterzi [GK], B. No: 2016/14597, 31/10/2019, §§ 33-48.

V. İNCELEME VE GEREKÇE

27. Mahkemenin 2/12/2020 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları ve Bakanlık Görüşü

28. Başvurucu; somut bir delil olmaksızın gerekçesiz bir kararla tutuklanmasına karar verildiğini, tutuklama kararında tutuklama nedenlerinin somut gerekçelerle açıklanmadığını, kaçma şüphesinin olmadığını, tüm bu nedenlerle tutuklanmasının hukuka aykırı olduğunu belirterek kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

29. Bakanlık görüşünde, tutuklama kararında kuvvetli suç şüphesinin ortaya konulduğu ileri sürülerek tutuklama kararının verildiği andaki genel koşullar ve somut olayın özel koşulları ile Ankara Batı 2. Sulh Ceza Hâkimliği ve itiraz mercii tarafından verilen kararların içeriği birlikte değerlendirildiğinde başvurucu yönünden kaçma ve delilleri etkileme tehlikesine yönelen tutuklama nedenlerinin olgusal temellerinin olmadığının söylenemeyeceği

belirtilmiştir.

30. Bakanlık görüşünde ayrıca soruşturma konusu suç için öngörülen yaptırımın ağırlığı, işin niteliği ve önemi de gözönünde tutulduğunda başvurucu hakkında uygulanan tutuklama tedbirinin ölçülü olduğu ve adli kontrol uygulamasının yetersiz kalacağı sonucuna varılmasının keyfî olduğunun savunulamayacağı ileri sürülmüştür. Bakanlık görüşünde, bu hususlar dikkate alınarak başvurucunun tutuklanmasında herhangi bir keyfiyetin bulunmadığı hususuna vurgu yapılmış ve tutuklamanın hukuki olmadığına dair şikâyetin açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez bulunması gerektiği ifade edilmiştir.

B. Değerlendirme

31. Anayasa'nın "Temel hak ve hürriyetlerin sınırlanması" kenar başlıklı 13. maddesi şöyledir:

"Temel hak ve hürriyetler, özlerine dokunulmaksızın yalnızca Anayasanın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlanabilir. Bu sınırlamalar, Anayasanın sözüne ve ruhuna, demokratik toplum düzeninin ve lâik Cumhuriyetin gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olamaz."

32. Anayasa'nın "Temel hak ve hürriyetlerin kullanılmasının durdurulması" kenar başlıklı 15. maddesi şöyledir:

"Savaş, seferberlik ... veya olağanüstü hallerde, milletlerarası hukuktan doğan yükümlülükler ihlâl edilmemek kaydıyla, durumun gerektirdiği ölçüde temel hak ve hürriyetlerin kullanılması kısmen veya tamamen durdurulabilir veya bunlar için Anayasada öngörülen güvencelere aykırı tedbirler alınabilir.

Birinci fıkrada belirlenen durumlarda da, savaş hukukuna uygun fiiller sonucu meydana gelen ölümler dışında, kişinin yaşama hakkına, maddî ve manevî varlığının bütünlüğüne dokunulamaz; kimse din, vicdan, düşünce ve kanaatlerini açıklamaya zorlanamaz ve bunlardan dolayı suçlanamaz; suç ve cezalar geçmişe yürütülemez; suçluluğu mahkeme kararı ile saptanıncaya kadar kimse suçlu sayılamaz."

33. Anayasa'nın "Kişi hürriyeti ve güvenliği" kenar başlıklı 19. maddesinin birinci fıkrası ile üçüncü fıkrasının birinci cümlesi şöyledir:

"Herkes, kişi hürriyeti ve güvenliğine sahiptir.

...

Suçluluğu hakkında kuvvetli belirti bulunan kişiler, ancak kaçmalarını, delillerin yokedilmesini veya değiştirilmesini önlemek maksadıyla veya bunlar gibi tutuklamayı zorunlu kılan ve kanunda gösterilen diğer hallerde hâkim kararıyla tutuklanabilir."

34. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucular tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder (Tahir Canan, B. No: 2012/969, 18/9/2013, § 16). Başvurucunun şikâyetinin özü, tutukluluğun hukuki olmadığına ilişkindir. Dolayısıyla başvurucunun iddialarının Anayasa'nın 19. maddesinin üçüncü fıkrası bağlamında, kişi hürriyeti ve güvenliği hakkı kapsamında incelenmesi gerekir.

1. Uygulanabilirlik Yönünden

35. Anayasa Mahkemesi, olağanüstü yönetim usullerinin uygulandığı dönemlerde alınan

tedbirlere ilişkin bireysel başvuruları incelerken Anayasa'nın 15. maddesinde ortaya konulan temel hak ve özgürlüklere ilişkin güvence rejimini dikkate alacağını belirtmiştir (Aydın Yavuz ve diğerleri, §§ 187-191). Soruşturma mercilerince başvurucuya yöneltilen ve tutuklama tedbirine konu olan suçlama, başvurucunun darbe teşebbüsünün arkasındaki yapılanma olduğu belirtilen FETÖ/PDY'nin üyesi olduğu iddiasıdır. Anayasa Mahkemesi, anılan suçlamanın olağanüstü hâl ilanını gerekli kılan olaylarla ilgili olduğunu değerlendirmiştir (Selçuk Özdemir [GK], B. No: 2016/49158, 26/7/2017, § 57).

36. Başvurucu hakkında uygulanan tutuklama tedbirinin hukuki olup olmadığının incelenmesi Anayasa'nın 15. maddesi kapsamında yapılacaktır. Bu inceleme sırasında öncelikle başvurucunun tutuklanmasının başta Anayasa'nın 13. ve 19. maddeleri olmak üzere diğer maddelerinde yer alan güvencelere aykırı olup olmadığı tespit edilecek, aykırılık saptanması hâlinde ise Anayasa'nın 15. maddesindeki ölçütlerin bu aykırılığı meşru kılıp kılmadığı değerlendirilecektir (Aydın Yavuz ve diğerleri, §§ 193-195, 242).

2. Kabul Edilebilirlik Yönünden

a. Genel İlkeler

37. Genel ilkeler için bkz. Mustafa Özterzi, [GK], B. No: 2016/14597, 31/10/2019§§ 85-90; Zafer Özer, B. No: 2016/65239, 9/1/2020, §§ 38-45.

b. İlkelerin Olaya Uygulanması

38. Somut olayda öncelikle başvurucunun tutuklanmasının kanuni dayanağının olup olmadığının belirlenmesi gerekir.

39. Başvurucu, darbe teşebbüsünün arkasındaki yapılanma olduğu belirtilen FETÖ/PDY'nin mensubu olduğu iddiasıyla yürütülen soruşturma kapsamında silahlı terör örgütü üyesi olma suçlamasıyla 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 100. maddesi uyarınca tutuklanmıştır. Dolayısıyla başvurucu hakkında uygulanan tutuklama tedbirinin kanuni dayanağı bulunmaktadır.

40. Kanuni dayanağı bulunduğu anlaşılan tutuklama tedbirinin meşru bir amacının olup olmadığı ve ölçülülüğü incelenmeden önce tutuklamanın ön koşulu olan suçun işlendiğine dair kuvvetli belirti bulunup bulunmadığının değerlendirilmesi gerekir.

41. Ankara Batı 2. Sulh Ceza Hâkimliğinin tutuklama kararında, başvurucunun 15 Temmuz darbe teşebbüsünü gerçekleştiren FETÖ/PDY'nin üyesi olduğuna dair kuvvetli şüphelerin bulunduğu belirtilmiş ve başvurucu yönünden kuvvetli suç şüphesini oluşturan somut olguların dosyada bulunduğu sonucuna varılmıştır (bkz. § 15).

42. İddianamede ise başvurucunun FETÖ/PDY ile bağlantılı olduğu yönünde tanık beyanına yer verilmiş, ayrıca başvurucunun FETÖ/PDY üyelerinin kullandığı kriptolu haberleşme programı olan ByLock uygulamasını kullandığı ileri sürülerek örgüt hiyerarşisi içinde yer aldığı iddia edilmiştir (bkz. § 23).

43. Anayasa Mahkemesi, kişinin suçla itham edilebilmesi için yakalama veya tutuklama anında delillerin yeterli düzeyde toplanmış olmasının mutlaka gerekli olmadığını zira tutukluluğun amacının yürütülen soruşturma ve/veya kovuşturma sırasında kişinin tutuklanmasının temelini oluşturan şüphelerin doğruluğunu kanıtlayarak veya ortadan kaldırarak adli süreci daha sağlıklı bir şekilde yürütmek olduğunu, buna göre suç isnadına esas teşkil edecek şüphelere dayanak oluşturan olgular ile ceza yargılamasının sonraki

aşamalarında tartışılacak olan ve mahkûmiyete gerekçe oluşturacak olguların aynı düzeyde değerlendirilmemesi gerektiğini belirtmiştir (Mustafa Ali Balbay, B. No: 2012/1272, 4/12/2013, § 73; Mehmet Haberal, B. No: 2012/849, 4 /12/ 2013, § 71).

44. İddianamede başvurucunun FETÖ/PDY üyelerinin kullandığı kriptolu haberleşme programı olan ByLock uygulamasını kullandığı ileri sürülmüştür (ayrıntı için bkz. § 23).

45. Anayasa Mahkemesi, ByLock uygulamasının özellikleri gözönüne alındığında kişilerin bu uygulamayı kullanmalarının veya kullanmak üzere elektronik/mobil cihazlarına yüklemelerinin soruşturma makamlarınca FETÖ/PDY ile olan ilgi bakımından bir belirti olarak değerlendirilebileceğini belirtmektedir (Aydın Yavuz ve diğerleri, §§ 106, 267; M.T. [GK], 2018/10424, 4/6/2020, §§ 112-116). Bu itibarla somut olayda soruşturma makamlarınca ve tutuklama tedbirine karar veren yargı mercilerince FETÖ/PDY üyesi olmakla suçlanan başvurucunun bu yapılanma tarafından örgütsel iletişimin sağlanması için oluşturulan bir haberleşme ağı olan ByLock uygulamasını kullanmasının somut olayın koşullarına göre suçun işlendiğine dair kuvvetli belirti olarak kabul edilmesi, anılan programın özellikleri itibarıyla temelsiz ve keyfî bir tutum olarak değerlendirilemez.

46. Öte yandan soruşturma aşamasında ifadesi alınan H.A.K.nın başvurucunun FETÖ/PDY ile irtibatının bulunduğuna ve örgütün İzmir bölgesinde özel yetiştirilmiş muvazzaf subay sorumlusu olduğuna yönelik anlatımlarda bulunduğu görülmektedir (ayrıntı için bkz. § 23). Bu itibarla başvurucu yönünden suç şüphesini doğrulayan tanık beyanının da kuvvetli belirti olarak kabul edilmesi mümkün görülmüştür. Nitekim Anayasa Mahkemesi, Selçuk Özdemir kararında FETÖ/PDY üyesi olmakla suçlanan bazı şüphelilerin ifadelerinde hâkim olarak görev yapmakta olan başvurucunun FETÖ/PDY ile irtibatının bulunduğuna ve bu yapılanmaya mensup olduğuna yönelik anlatımlarını başvurucu yönünden suç şüphesini doğrulayan kuvvetli bir belirti olarak kabul etmiştir (Selçuk Özdemir, § 75; benzer nitelikteki tanık beyanlarının kuvvetli belirti olarak kabul edildiği bir diğer karar için bkz. Metin Evecen, B. No: 2017/744, 4/4/2018, § 58).

47. Diğer taraftan başvurucu hakkında uygulanan ve kuvvetli suç şüphesinin bulunması şeklindeki ön koşulu yerine gelmiş olan tutuklama tedbirinin meşru bir amacının olup olmadığının değerlendirilmesi gerekir. Bu değerlendirmede tutuklama kararının verildiği andaki genel koşullar gözardı edilmemelidir.

48. Darbe teşebbüsü sırasında gerçekleşen vahim olayların toplumda oluşturduğu kaygı, teşebbüsün faili olduğu belirtilen FETÖ/PDY'nin örgütlenmesinin karmaşıklığı ve bu yapılanmanın arz ettiği tehlike (Aydın Yavuz ve diğerleri, §§ 15-19, 26), darbe teşebbüsüne ilişkin faaliyetler kapsamında ülke genelinde binlerce kişi tarafından icra edilen, suç oluşturabilecek nitelikteki on binlerce eylemin aynı anda işlenmesi, bunun yanı sıra çoğunluğu önemli yerlerde kamu görevlisi olan on binlerce şüpheli hakkında doğrudan darbeyle ilişkili olmasa da FETÖ/PDY'ye mensubiyet nedeniyle ivedilikle soruşturma yapılması ihtiyacı birlikte dikkate alındığında soruşturma konusu olaylara ilişkin delillerin sağlıklı bir şekilde toplanabilmesi ve soruşturmaların güvenlik içinde yürütülebilmesi için tutuklama dışındaki koruma tedbirlerinin yetersiz kalması söz konusu olabilir (aynı yöndeki değerlendirmeler için bkz. Aydın Yavuz ve diğerleri, § 271; Selçuk Özdemir, § 78).

49. Darbe teşebbüsüyle bağlantılı veya darbe teşebbüsüyle bağlantılı olmasa bile teşebbüsün faili olduğu belirtilen FETÖ/PDY ile bağlantılı kişilerin teşebbüs sırasında veya sonrasında ortaya çıkan kargaşadan yararlanmak suretiyle kaçma imkânı ve bu dönemde delillere etki edilmesi ihtimali normal zamanda işlenen suçlara göre çok daha fazladır. Diğer

taraftan FETÖ/PDY'nin ülkedeki neredeyse tüm kamu kurum ve kuruşlarında örgütlenmiş olması, yüz elliyi aşkın ülkede faaliyet göstermesi ve ciddi seviyede uluslararası ittifaklarının bulunması, bu yapılanma ile ilgili olarak soruşturmaya tabi tutulan kişilerin yurt dışına kaçmasını ve yurt dışında barınmasını büyük ölçüde kolaylaştıracaktır (aynı yöndeki değerlendirmeler için Aydın Yavuz ve diğerleri, § 272; Selçuk Özdemir, § 79).

50. Başvurucunun tutuklanmasına karar verilen silahlı terör örgütü üyesi olma suçu, Türk hukuk sistemi içinde ağır cezai yaptırımlar öngörülen suç tipleri arasında olup (bkz. § 32) isnat edilen suça ilişkin olarak kanunda öngörülen cezanın ağırlığı kaçma şüphesine işaret eden durumlardan biridir (aynı yöndeki değerlendirmeler için bkz. Hüseyin Burçak, B. No: 2014/474, 3/2/2016, § 61; Devran Duran [GK], B. No: 2014/10405, 25/5/2017, § 66). Ayrıca anılan suç 5271 sayılı Kanun'un 100. maddesinin (3) numaralı fıkrasında yer alan ve kanun gereği tutuklama nedeni varsayılabilen suçlar arasındadır (bkz. § 32; Gülser Yıldırım (2) [GK], B. No: 2016/40170, 16/11/2017, § 148).

51. Somut olayda Ankara Batı 2. Sulh Ceza Hâkimliğince başvurucunun tutuklanmasına karar verilirken işlendiği iddia olunan silahlı terör örgütüne üye olma suçunun vasıf ve mahiyetine, suçun 5271 sayılı Kanun'un 100. maddesinin (3) numaralı fıkrasında yer alan katalog suçlar arasında olmasına, suça ilişkin kanunda öngörülen yaptırımın ağırlığına ve delilleri etkileme ihtimaline dayanıldığı görülmektedir (bkz. § 15).

52. Dolayısıyla tutuklama kararının verildiği andaki genel koşullar ve somut olayın yukarıda belirtilen özel koşulları ile Ankara Batı 2. Sulh Ceza Hâkimliği tarafından verilen kararın içeriği birlikte değerlendirildiğinde başvurucu yönünden kaçma ve delilleri etkileme tehlikesine yönelen tutuklama nedenlerinin olgusal temellerinin olmadığı söylenemez.

53. Öte yandan başvurucu hakkındaki tutuklama tedbirinin ölçülü olup olmadığının da belirlenmesi gerekir. Bir tutuklama tedbirinin Anayasa'nın 13. ve 19. maddeleri kapsamında ölçülülüğünün belirlenmesinde somut olayın tüm özellikleri dikkate alınmalıdır (Gülser Yıldırım (2), § 151).

54. Öncelikle terör suçlarının soruşturulması kamu makamlarını ciddi zorluklarla karşı karşıya bırakmaktadır. Bu nedenle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkı, adli makamlar ve güvenlik görevlilerinin -özellikle organize olanlar olmak üzere- suçlarla ve suçlulukla etkili bir şekilde mücadelesini aşırı derecede güçleştirmeye neden olabilecek şekilde yorumlanmamalıdır (aynı yöndeki değerlendirmeler için bkz. Süleyman Bağrıyanık ve diğerleri, B. No: 2015/9756, 16/11/2016, § 214; Devran Duran, § 64). Özellikle darbe teşebbüsüyle bağlantılı ya da doğrudan darbe girişimiyle bağlantılı olmasa bile FETÖ/PDY ile bağlantılı soruşturmaların kapsamı ve niteliği ile FETÖ/PDY'nin özellikleri (gizlilik, hücre tipi yapılanma, her kurumda örgütlenmiş olma, kendisine kutsallık atfetme, itaat ve teslimiyet temelinde hareket etme gibi) de dikkate alındığında bu soruşturmaların diğer ceza soruşturmalarına göre çok daha zor ve karmaşık olduğu ortadadır (Aydın Yavuz ve diğerleri, § 350).

55. Somut olayın yukarıda belirtilen özellikleri dikkate alındığında başvurucu hakkında uygulanan tutuklama tedbirinin ölçülü olmadığı söylenemeyecektir.

56. Açıklanan gerekçelerle başvurucunun tutuklamanın hukuki olmadığı iddiasına ilişkin olarak bir ihlalin bulunmadığı açık olduğundan başvurunun açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

57. Buna göre başvurucunun kişi hürriyeti ve güvenliği hakkına tutuklama yoluyla yapılan

müdahalenin Anayasa'da (13. ve 19. maddelerde) bu hakka dair yer alan güvencelere aykırılık oluşturmadığı görüldüğünden Anayasa'nın 15. maddesinde yer alan ölçütler yönünden ayrıca bir inceleme yapılmasına gerek bulunmamaktadır.

VI. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Tutuklamanın hukuki olmaması dolayısıyla kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. 6100 sayılı Kanun’un 339. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca tahsil edilmesi mağduriyetine neden olacağından adli yardım talebi kabul edilen başvurucunun yargılama giderlerini ödemekten TAMAMEN MUAF TUTULMASINA 2/12/2020 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

AHMET CİHAN

B. No: 2017/23740 | Karar tarihi: 02.12.2020

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2017/23740

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

AHMET CİHAN BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2017/23740)

Karar Tarihi: 2/12/2020

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Kadir ÖZKAYA

Üyeler : Engin YILDIRIM

Celal Mümtaz AKINCI

Rıdvan GÜLEÇ

Yıldız SEFERİNOĞLU

Raportör : Elif ÇELİKDEMİR ANKITCI

Başvurucu : Ahmet CİHAN

Vekili : Av. Hasan GİRİT

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, kolluk görevlilerinin Gezi Parkı eylemlerine katılan gruba müdahale etmesi neticesinde yaralanma meydana gelmesi olayıyla ilgili etkili soruşturma yürütülmemesi ve olaydan dolayı oluşan zararların tazmini amacıyla açılan davanın reddedilmesi nedenleriyle kötü muamele yasağı ile adil yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvurular 15/5/2017 ve 11/9/2018 tarihlerinde yapılmıştır.

3. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

4. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

5. 2018/28111 numaralı bireysel başvuru ile mevcut başvuru arasında hukuki ve fiili irtibat olduğu değerlendirilerek başvuruların birleştirilmesine karar verilmiştir.

6. Bölüm Başkanı tarafından başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

7. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık görüşünü bildirmiştir.

8. Başvurucu, Bakanlığın görüşüne karşı süresinde beyanda bulunmuştur.

III. OLAY VE OLGULAR

9. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ve Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi (UYAP) aracılığıyla erişilen bilgi ve belgeler çerçevesinde olaylar özetle şöyledir:

10. 1954 doğumlu ve avukat olan başvurucu 16/6/2013 tarihinde İstanbul'da gerçekleşen Gezi Parkı eylemleri olarak bilinen gösteride İnsan Hakları Derneği (İHD) gözlemcisi olarak görev yaptığını dile getirmektedir.

11. Başvurucunun anlatımına göre olay tarihinde gerekmediği hâlde yoğun miktarda biber gazı kullandıkları için kolluk görevlilerini uyarmasından dolayı görevlilerin sözlü ve bedensel şiddetine maruz kalmış, bu nedenle sol ayak kemiğinin kırılması suretiyle yaralanmıştır.

12. Başvurucu hakkında Adli Tıp Kurumu İstanbul Adli Tıp Şube Müdürlüğü tarafından 9/1/2014 tarihli sağlık raporu düzenlenmiştir. Raporun ilgili kısmı şöyledir:

"Ahmet Cihan'a ait Özel [Y.] Hastanesinin 23.09.2013 tarihli yazısı ekindeki 1815 nolu epikrizinde; 05.07.2013 tarihinde ayak bileğinin burkulması nedeniyle geldiği, harici muayenesini gösterir rapor bulunmadığı, Med-Mar görüntüleme merkezinin 17.06.2013 tarihli raporunda; 5.metatars tabanı inferiolateral köşesinde minimal ayrışma ile gelen fraktür hattı bildirildiği, arızasının;

Kişinin yaşamını tehlikeye sokmadığı,

Basit bir tıbbi müdahaleyle giderilebilecek ölçüde hafif nitelikte OLMADIĞI,

Kırığın yaşam fonksiyonlarına etkisi Orta (2) derece olduğu"

A. Kolluk Görevlileri Hakkında Yapılan Soruşturma Süreci

13. Başvurucu, yaralanmasından sorumlu olan kolluk görevlileri hakkında İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığına (Savcılık) şikâyette bulunmuştur. Başvurucu şikâyet dilekçesinde; Gezi olayları olarak bilinen protesto eylemleri sırasında İHD gözlemci heyeti içinde bulunduğunu, yapılan polis müdahalesi sonucu İHD binasının içi yoğun gazla dolduğu için yaka kartını göstererek bina dışına çıktığını, polislere bina içinde hastaların olduğunu ve bu bölgede gaz kullanmamalarını söylemesi üzerine polislerin bir kısmının uyarılarını dikkate alarak gaz bombası atmaktan vazgeçtiğini, ancak içlerinden robokop kıyafetli bir polisin kendisine hakaret ederek saldırdığını ve gaz bombası attığını, bu nedenle yaralandığını ifade etmiştir. Dilekçede başvurucu ayrıca eylem içerisinde olmadığını, İHD binası önündeki sokağa giren yaklaşık 20 Çevik Kuvvet polisi bulunduğunu fakat bu kişilerden sedece ikisinin kendisine fiziksel müdahalede bulunduğunu belirtmiş; polislerin kasklarında numara olmaması nedeniyle kimseyi teşhis edemeyeceğini beyan etmiştir.

14. Savcılık olay yerini ve anını gösteren kamera kayıtlarını araştırmışsa da başvurucunun yaralanmasını gösterir herhangi bir görüntüye ulaşamamıştır.

15. Başvurucunun tanık olarak bildirdiği Ü.E., S.H. ve N.O.nun olaya ilişkin bilgileri

Savcılıkça tespit edilmiştir. Tanıklar, başvurucunun yaralanmasına neden olan olaya karışan polisleri görmediklerini ve bu nedenle kimseyi teşhis edemeyeceklerini beyan etmişlerdir.

16. Savcılıkça olay yerine yakın bölgelerde görevlendirilen Çevik Kuvvet Şube Müdürlüğü personellerinden gaz/savuma/Zed tüfeği kullanmakla görevli oldukları belirtilenlere ait 16/6/2013 tarihli görev listeleri ile görevlendirilen grupların başlarında bulunan ve kullanılacak araç gereçleri tayin eden rütbeli personelleri gösterir isim listeleri ilgili kolluk birimlerinden temin edilmiş, bu listelere göre şüpheli polis memurlarının kimlikleri belirlenmiş ve olayla ilgili savunmaları alınmıştır.

17. Şüpheli polisler savunmalarında genel olarak suçlamaları kabul etmemiş, yaralamanın meydana geldiği olay yerinde hiç görev almadıklarını, bu nedenle de olayla bir ilgilerinin olmadığını belirterek hiç kimseyi yaralayacak şekilde davranmadıklarını ve hakaret etmediklerini ifade etmişlerdir.

18. Savcılıkça 6/6/2018 tarihinde, kimliği tespit edilen şüpheli polisler hakkında kovuşturma yapılmasına yer olmadığına ilişkin ek karar verilmiştir. Kararın gerekçesinin ilgili kısmı şöyledir:

"Müştekinin şikayetine konu olarak, müştekiyi yaralayan ve hakaret eyleminde bulunan şüphelinin yukarıda açık kimlik ve adres bilgileri yazılı polis memurları olduklarına ve üzerilerine atılı suçları işlediklerine dair haklarında kamu davası açmayı haklı kılacak yeterli delil elde edilemediğinden kamu adına Kovuşturmaya Yer Olmadığına "

19. Başvurucunun Savcılığın ek kararına itirazı, İstanbul 7. Sulh Ceza Hâkimliğinin 7/6/2018 tarihli kararıyla reddedilmiş, anılan karar başvurucuya 16/8/2018 tarihinde tebliğ edilmiştir.

20. Savcılık tarafından kimliği belirlenen sekiz polis memuru hakkında kovuşturmama kararıyla birlikte aynı tarihte, başvurucunun yaralanmasına neden olan kimliği belirlenemeyen faillerin araştırması amacıyla daimî arama kararı verilmiştir.

21. Başvurucu bu sürece ilişkin olarak 11/9/2018 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur. Başvurucunun 2018/28111 numarasını alan söz konusu bireysel başvurusu aralarındaki bağlantı nedeniyle incelenen bu başvuruyla birleştirilmiştir.

B. Vali ve İl Emniyet Müdürü Hakkında Yapılan Soruşturma Süreci

22. Başvurucu, yaralanmasından sorumlu olan kolluk görevlilerinin yanı sıra İstanbul Valisi ve İl Emniyet Müdürü hakkında da Savcılığa suç duyurusunda bulunmuştur.

23. Savcılıkça, Vali ve İl Emniyet Müdürü yönünden soruşturmanın ayrılması suretiyle görevsizlik kararı verilerek soruşturma dosyası Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığına gönderilmiştir.

24. Hakkında suç duyurusunda bulunulan kişilerin kamu görevlisi olduğu gerekçesiyle soruşturma izni verilmesi için dosya Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından İçişleri Bakanlığına gönderilmiş, İçişleri Bakanlığınca 14/3/2014 tarihinde soruşturma izni verilmemesine karar verilmiştir.

25. Bu karara yapılan itirazın Danıştay Birinci Dairesinin 7/5/2014 tarihli kararıyla reddedilmesi üzerine Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığınca soruşturma 24/6/2014 tarihinde kayıttan düşürülmüştür.

C. Tam Yargı Davası Süreci

26. Başvurucu, kolluk görevlileri hakkındaki soruşturma devam ederken -Vali ve İl Emniyet Müdürü hakkında soruşturma izni verilmemesinden hemen sonra- 21/4/2014 tarihinde İstanbul Valiliğine (İdare) başvurarak kolluk görevlilerinin haksız eylemleri nedeniyle uğradığı maddi ve manevi zararlarının tazmin edilmesini talep etmiştir.

27. İdarenin başvurucunun talebine cevap vermemesi üzerine başvurucu 8/9/2014 tarihinde İdare aleyhine tam yargı davası açmıştır. Başvurucu ayak bileği tarak kemiğinin kırılması nedeniyle İdarenin hizmet kusuru bulunduğunu, bu nedenle maddi ve manevi zararlarının tazmin edilmesi gerektiğini iddia etmiştir.

28. İstanbul 3. İdare Mahkemesince (İdare Mahkemesi) 5/1/2016 tarihinde başvurucunun davasının reddine karar verilmiştir. Kararın gerekçesinin ilgili kısmı şöyledir:

"Olayda ; 16.06.2013 tarihinde İstanbul ili Taksim çevresinde meydana gelen olaylarda kalabalığa müdahale eden güvenlik güçlerinin kullandığı biber gazı fişeğinin davacıya isabet etmesi sonucu yaralandığından bahisle maddi ve manevi tazminat talepli iş bu dava açılmıştır.

Dosyadaki bilgi ve belgelerden hareketle; 16/06/2013 günü Taksim Meydan ve çevresinde meydana gelen olayların yasadışı izinsiz eylem ve gösteri mahiyetinde olduğu ve bu sebebe binaen emniyet güçlerince olaya müdahale edildiği ve bedenî kuvvetin dışında basınçlı su, göz yaşartıcı gazlar veya tozlar, fizikî engeller ile sair hizmet araçlarının müdahale aracı olarak kullanıldığı, kamuoyunun da malumu olduğu üzere olayların o güne özel değil günlerce sürecek şekilde süreklilik arz ettiği anlaşılmaktadır.

Bu noktada dosyadaki belgelerden hareketle; davacının, güvenlik güçlerinin haksız sözlü ve fiili saldırısına uğradığından bahisle sol ayak bilek tarak kemiği kırıldığı iddia edilmiş ise de sunulan raporlardan ve sair belgelerden olayın bu sebebe binaen olduğu açık ve net ortaya konulamadığından idareyi kusurlu kılacak bir hususta söz edilemeyeceği sonucuna ulaşılmıştır.

Açıklanan nedenlerle, davanın reddine..."

29. Başvurucu, İdare Mahkemesi kararına karşı istinaf talebinde bulunmuş, İstanbul Bölge İdare Mahkemesi 9. İdare Dava Dairesi tarafından istinaf talebi 27/12/2016 tarihinde reddedilmiştir. Başvurucunun anılan kararın düzeltilmesi talebi, yine aynı Daire tarafından 28/3/2017 tarihinde reddedilmiştir. Karar, başvurucuya 13/4/2017 tarihinde tebliğ edilmiştir.

30. Başvurucu 15/5/2017 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

31. Mahkemenin 2/12/2020 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Kötü Muamele Yasağının İhlâl Edildiğine İlişkin İddia

1. Başvurucunun İddiaları ve Bakanlık Görüşü

32. Başvurucu,

- Gezi Parkı eylemlerinde kolluk görevlileri tarafından yaralandığını iddia ederek sorumlulukları olduğunu ileri sürdüğü İstanbul Valisi ile İl Emniyet Müdürü hakkında soruşturma izni verildiğini,

- Diğer taraftan kolluk görevlileri ile ilgili yürütülen soruşturmada delillerin toplanmaması nedeniyle bir kısım şüpheli polis hakkında kovuşturma yapılmamasına karar verildiğini ifade ederek yaşam hakkı, maddi ve manevi varlığın korunması ve geliştirilmesi hakkı, ifade özgürlüğünün ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

33. Bakanlık, görüşünde olay tarihinde gerçekleşen eylemlerin yasa dışı ve barışçıl nitelikten çıkmış şiddet olayları olduğu, her ne kadar eylemlere katılmadığını iddia etse de başvurucunun da olayların tam merkezinde bulunduğunu, kolluk ekiplerinin olayın durum ve gereklerine orantılı olacak şekilde müdahalede bulunduğunu, dolayısıyla somut olayın kötü muamele yasağının ihlali teşkil edebilmesi için gerekli olan asgari ağırlık eşiğini aşacak bir muamelenin mevcut olmadığını belirtmiştir.

34. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı cevabında başvuru formunda dile getirdiği hususları yinelemiştir.

2. Değerlendirme

35. Anayasa’nın “Kişinin dokunulmazlığı, maddî ve manevî varlığı” kenar başlıklı 17. maddesinin birinci ve üçüncü fıkraları şöyledir:

"Herkes, yaşama, maddî ve manevî varlığını koruma ve geliştirme hakkına sahiptir.

...

Kimseye işkence ve eziyet yapılamaz; kimse insan haysiyetiyle bağdaşmayan bir cezaya veya muameleye tabi tutulamaz."

36. Anayasa'nın “Devletin temel amaç ve görevleri” kenar başlıklı 5. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

“Devletin temel amaç ve görevleri, … Cumhuriyeti ve demokrasiyi korumak, kişilerin ve toplumun refah, huzur ve mutluluğunu sağlamak; kişinin temel hak ve hürriyetlerini, sosyal hukuk devleti ve adalet ilkeleriyle bağdaşmayacak surette sınırlayan siyasal, ekonomik ve sosyal engelleri kaldırmaya, insanın maddî ve manevî varlığının gelişmesi için gerekli şartları hazırlamaya çalışmaktır.”

37. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder (Tahir Canan, B. No: 2012/969, 18/9/2013, § 16). Başvurucunun iddialarının özü, kolluk görevlilerinin toplumsal olaya müdahaleleri sırasında yaralanmasına rağmen zararlarının tazmin edilmemesi ile sorumlulukları olduğunu ileri sürdüğü kamu görevlileri hakkında soruşturma veya kovuşturma yapılmamasına ilişkindir. Bu nedenle söz konusu iddialar, Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrası kapsamında kalan kötü muamele yasağı ile 36. maddesi kapsamında kalan adil yargılanma hakkı yönünden incelenmiştir.

38. Kötü muamele yasağına ilişkin şikâyetlerin devletin negatif ve pozitif yükümlülükleri dikkate alınarak maddi boyutlar ve usul boyutları bakımından ayrı ayrı incelenmesi gerekmektedir. Devletin negatif yükümlülüğü bireyleri işkence, insanlık dışı, aşağılayıcı muameleye ya da cezaya tabi tutmama sorumluluğunu içerirken devletin pozitif yükümlülüğü hem bireyleri bu tür muamelelerden korumayı (önleyici yükümlülük) hem de etkili bir soruşturma yoluyla sorumluların tespiti ve cezalandırılması sorumluluğunu (soruşturma yükümlülüğü) içermektedir. İşkence ve kötü muamele yasağının maddi boyutu, negatif yükümlülük ile önleyici yükümlülüğü kapsamakta, pozitif yükümlülüğün alanında

kalan soruşturma yükümlülüğü ise usul boyutunu oluşturmaktadır (benzer yöndeki inceleme usulünü içeren kararlar için bkz. Cezmi Demir ve diğerleri, B. No: 2013/293, 17/7/2014, § 75; Mehmet Şah Araş ve diğerleri, B. No: 2014/798, 28/9/2016, §64; Mustafa Rollas, B. No: 2014/7703, 2/2/2017, § 49).

39. Başvurucu, birleşen her iki başvurusunda da bir kolluk görevlisinin eylemisonucu yaralanması nedeniyle anayasal haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Bu bağlamda devletin negatif yükümlülüğüne aykırı hareket edildiğini ancak buna rağmen zararlarının karşılanmadığını iddia ederek mağduriyetinin devam ettiğini ifade etmiştir. Başvurucu ayrıca olayın faili kolluk memurlarıyla olayda sorumluluğu bulunan Vali ve İl Emniyet Müdürü hakkında soruşturma/kovuşturma yapılmaması nedeniyle devletin pozitif yükümlülüğü kapsamındaki soruşturma yükümlülüğünün ihlal edildiğini iddia etmiştir. Başvurucunun koruma yükümlülüğü kapsamında bir iddiası veya şikâyetinin olmadığı anlaşılmıştır. Dolayısıyla başvuru, kötü muamele yasağının negatif ve usul yükümlülüğü kapsamıyla sınırlı olarak incelenmiştir.

40. Somut olayda kolluk memurları ile Vali ve Emniyet Müdürü hakkındaki ceza soruşturmaları farklı yürütüldüğünden bu süreçler temel alınarak yapılan başvurular kötü muamele yasağı yönünden iki ayrı başlık altında incelenmiştir. Diğer taraftan başvurucu, tazminat davasının reddedilmesi nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini de ileri sürdüğünden bu şikayeti ayrıca değerlendirilmiştir.

a. Vali ve Emniyet Müdürü Hakkında Yürütülen Soruşturmaya Dayalı Tam Yargı Davası Sürecine İlişkin Başvuru (B. No: 2017/23740) Yönünden

41. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun’un 47. maddesinin (5) numaralı fıkrası ile Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün (İçtüzük) 64. maddesinin (1) numaralı fıkrası gereği bireysel başvurunun başvuru yollarının tüketildiği, başvuru yolu öngörülmemiş ise ihlalin öğrenildiği tarihten itibaren otuz gün içinde yapılması gerekir.

42. Anayasa Mahkemesi kolluk görevlilerinin güç kullanımı sonucunda gerçekleştiği ileri sürülen kötü muamele yasağı ihlali iddialarını incelediği birçok başvuruda, tüketilmesi gereken etkili hukuk yolunun ceza soruşturması olduğunu belirtmiştir (birçok karar arasından bkz. Onur Cingil, B. No: 2013/7836, 16/4/2015, § 52; Zeki Güngör, B. No: 2013/8491, 31/3/2016, § 39; N.T.U. ve N.T., B. No: 2014/4372, 19/12/2017, § 28; Seyfullah Turan ve diğerleri, B. No: 2014/1982, 9/11/2017, § 140).

43. Başvurucu, yaralanması olayıyla ilgili sorumlulukları bulunduğunu ileri sürdüğü Vali ve Emniyet Müdürü hakkında şikâyette bulunmuştur. Bu kişiler hakkında soruşturma izni verilmemesi nedeniyle soruşturmanın işlemden düşürülmesine karar verilmiştir. Başvurucu anılan kararın ardından İdare aleyhine tazminat davası açmış, davanın reddedilmesi üzerine başvuruda bulunmuştur.

44. Yukarıda değinildiği üzere kolluk görevlilerinin güç kullanımı sonucunda gerçekleştiği ileri sürülen kötü muamele yasağına yönelik şikâyetlerde -devletin negatif yükümlülüğü ile pozitif yükümlülüğünün usul yükümlülüğü kısmına ilişkin olanlarda- etkili tek yargı yolu ceza yoludur. Bu durumda ceza yolunun tüketilmesinden itibaren otuz gün içinde yapılmayan başvuruların Anayasa Mahkemesince incelenmesi mümkün değildir.

45. Başvurucu, ceza yolunu tükettikten sonra bireysel başvuruda bulunmamış; ceza soruşturmasından yaklaşık üç yıl sonra tam yargı davasının reddedilmesi akabinde bireysel

başvuruda bulunmuştur. Tam yargı (tazminat) davaları kötü muamele şikâyetlerinin (negatif ve soruşturma yükümlülüğü yönünden) incelenmesinde etkili yol olmadığından bireysel başvuru süresinin ceza soruşturmasının tamamlandığının öğrenildiği tarihten başladığı dikkate alınarak başvurunun süresinde yapılmadığı tespit edilmiştir.

46. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin süre aşımı nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

b. Kolluk Memurları Hakkında Yürütülen Soruşturma Sürecine İlişkin Başvuru (B. No: 2018/28111) Yönünden

47. 6216 sayılı Kanun'un 45. maddesinin (2) numaralı fıkrası gereği ihlale neden olduğu ileri sürülen işlem, eylem ya da ihmal için kanunda öngörülmüş idari ve yargısal başvuru yollarının tamamının bireysel başvuru yapılmadan önce tüketilmiş olması gerekir.

48. Bireysel başvuru yolunun ikincil niteliği gereği, Anayasa Mahkemesine başvuruda bulunulabilmesi için öncelikle olağan kanun yollarının tüketilmesi zorunludur (İsmail Buğra İşlek, B. No: 2013/1177, 26/3/2013, § 17).

49. Bir devlet görevlisi ya da üçüncü kişi tarafından hukuka aykırı olarak ve Anayasa'nın 17. maddesini ihlal eder biçimde bir muameleye tabi tutulduğuna ilişkin savunulabilir bir iddiasının bulunması hâlinde Anayasa'nın 17. maddesi,-5. maddesindeki genel yükümlülükle birlikte yorumlandığında- etkili resmî bir soruşturmanın yapılmasını gerektirmektedir (Tahir Canan, § 25). Ancak yürütülen bu soruşturma, belirli bir kişinin sorumlu olup olmadığıyla sınırlı olmamalı; olayın tüm yönlerini ortaya koyacak kapsamda ve nitelikte olmalıdır. Nitekim soruşturmanın etkili olup olmadığına ilişkin değerlendirme -somut olayın kendine özgü koşulları dikkate alınarak- belirli bir kişi hakkında verilen kararla sınırlı olarak değil yürütülen soruşturma bir bütün olarak incelendikten sonra yapılabilecektir (Gülcan Keleş ve diğerleri, B. No: 2014/797, 22/3/2017, § 30).

50. Bir ceza soruşturması veya yargılaması sürecinde kovuşturmasızlık, beraat, mahkûmiyet veya hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararları ile farklı zamanlarda neticelenmiş aşamalar bulunması durumunda -bu aşamaların tek bir olay için farklı kişilerin sorumluluklarına yönelik olduğu gözetildiğinde- soruşturmaların bir bütün olarak değerlendirilmesi gerekebileceğinden (S.D., B. No: 2013/3017, 16/12/2015, § 69) hareket eden Anayasa Mahkemesi; aynı olaya ilişkin sorumluluğu bulunduğu iddia edilen, birden fazla kişi hakkında yürütülen adli süreçlerin bir kısmı devam ederken bazı şüpheli/sanık bakımından sürecin sona ermesi üzerine yapılan bireysel başvurularda somut olayın ve tüm adli sürecin bir bütün olarak değerlendirilmesi gerektiği gerekçesiyle başvuru yollarının tüketilmediği sonucuna ulaşmıştır (Bilal Turan ve diğerleri (3), B. No: 2013/7418, 31/3/2016, § 72; Bülent Kurt, B. No: 2013/7408, 20/1/2016, § 40; Gülcan Keleş ve diğerleri, §§ 30, 31).

51. Başvuru yollarının tüketilmesi meselesine ilişkin anılan içtihadın ortaya çıkışında, ihlal iddiasına konu olaya dair sorumluluğu bulunduğu iddia edilen kişilerden her birine atfedilebilecek kusur durumu ile her bir kişi için adli süreçte elde edilecek delil durumunun farklı değerlendirilebileceğinin ve soruşturmanın etkililiği araştırılırken olayın tüm boyutlarıyla ele alınarak bir bütün olarak irdelenmesi gerekliliğinin gözönünde bulundurulduğu anlaşılmaktadır (Dilek Genç ve diğerleri [GK], B. No: 2014/3944, 1/2/2018, §55).

52. Bu ilkeler ışığında somut başvuru değerlendirildiğinde başvurucu, Savcılık tarafından bazı şüpheliler hakkında haksız olarak kovuşturmaya yer olmadığına ilişkin ekkarar verildiğini ileri sürerek bireysel başvuruda bulunmuşsa da başvurucunun yaralanması olayıyla ilgili soruşturmanın devam ettiği anlaşılmaktadır.

53. Bu durumda maddi olayın koşullarını belirleyebilecek, sorumluların tespitini ve cezalandırılmalarını sağlayabilecek nitelikte olmadığına ilişkin bir veri yahut iddia bulunmayan başvuru konusu soruşturmada, haklarında kovuşturmaya yer olmadığına karar verilen sekiz kolluk görevlisi ile ilgili verilen kararla sınırlı olarak değil soruşturmanın tamamlanmasından sonra bütünsel olarak etkili olup olmadığının değerlendirmesinin yapılabileceği öngörülmüştür.

54. Diğer taraftan başvurunun temeli olan kovuşturma yapılmamasına yönelik ek karardan sonra Savcılıkça soruşturmanın daimî aramaya alınmasına karar verilmiştir. Daimî arama kararları sonrasında başvurucu, soruşturmanın etkili yürütülmediğini ileri sürerek kötü muamele yasağının ihlal edildiğine yönelik şikâyetlerini bireysel başvuru yoluyla her zaman Anayasa Mahkemesine taşıyabilirse de söz konusu şikâyetlerin incelenmesi ancak başvurucunun daimî arama kararından sonra soruşturmada ilerleme kaydedilmediğine yönelik bir iddiasının bulunması ve Anayasa Mahkemesinin soruşturmanın etkililiğini kaybettiği kanaatine varmasıyla mümkün olabilmektedir.

55. Başvurucunun soruşturmanın daimî aramaya alınması nedeniyle etkili olmadığı yönünde bir şikâyeti bulunmamaktadır. Başvurucunun şikâyeti kovuşturmaya yer olmadığına ilişkin ek karara dayanmaktadır. Ayrıca başvurucu ek kararla ilgili sürecin tüketilmesinin akabinde bireysel başvuruda bulunmuş, bu arada başvurusunda soruşturmanın daimî aramaya alınmasından bahsetmemiştir. Dahası kendisini yaralayan kolluk memurunu teşhis edemeyeceğini belirten başvurucu, başvuru veya soruşturma dosyasında talep ettiği hâlde toplanmayan somut bir delilden bahsetmemiş; sadece delil toplanmaması nedeniyle kovuşturma yapılmasına yer olmadığı kararından şikâyet etmiştir. Dolayısıyla soruşturmanın etkililiğini kaybettiğine ilişkin olarak Anayasa Mahkemesince bu aşamada değerlendirme yapılmasını gerektiren olgu tespit edilmemiştir.

56. Anayasa Mahkemesince yapılan tespitlerin kişilerin masumiyetine veya suçluluğuna ilişkin bir yorum yapıldığı şeklinde değerlendirilmemesi gerekliliği ifade edilmelidir. Bu bağlamda başvurucunun iddialarının ve olayla ilgili soruşturmanın etkili yürütülüp yürütülmediğinin, yaralanma olayının sebep ve koşulları yani gerçekleşme şartları adli makamlarca netleştirilmeden Anayasa Mahkemesince bir bütün olarak değerlendirilmesinin mümkün olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

57. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının diğer kabul edilebilirlik şartları yönünden incelenmeksizin başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

B. Adil Yargılanma Hakkının İhlâl Edildiğine İlişkin İddia

1. Başvurucunun İddiaları

58. Başvurucu, Gezi Parkı eylemlerinde kolluk görevlileri tarafından yaralandığını iddia ederek sorumlulukları olduğunu ileri sürdüğü İstanbul Valisi ile İl Emniyet Müdürü hakkında soruşturma izni verilmemesi sonrasında tam yargı davası açtığını, dilekçede "hizmet kusuru" nedeniyle tazminat talep etmesine rağmen yaralanması ile kolluk görevlilerinin eylemleri arasında illiyet bağının ortaya konulamaması nedeniyle davanın

reddedildiğini ifade ederek adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

59. Bakanlık adil yargılanma hakkı yönünden görüş bildirmemiştir.

2. Değerlendirme

a. Uygulanabilirlik Yönünden

60. Anayasa'nın "Hak arama hürriyeti" kenar başlıklı 36. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"Herkes, meşru vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahiptir."

61. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı, suç isnadına bağlı yargılamaların yanında bir kimsenin medeni hak ve yükümlülüklerinin karara bağlanmasıyla ilgili yargılamalarda da uygulanır. Anayasa'nın 36. maddesinin (1) numaralı fıkrasının medeni meselelerde uygulanabilmesi için ortada hukuk düzeni tarafından kişiye tanınmış veya en azından savunulabilir temeli bulunan bir hakkın bulunması gerekir. İkinci olarak bu hakla ilgili olarak ilgili kişinin menfaatini etkileyen bir uyuşmazlık mevcut olmalıdır. Öte yandan bu uyuşmazlık ihtilaf konusu hakkın tespiti ve bu haktan yararlanılması bakımından belirleyici bir nitelik arz etmelidir (Mehmet Güçlü ve Ramazan Erdem, B. No: 2015/7942, 28/5/2019, § 28).

62. Somut olay açısından başvuruya konu şikâyetin medeni hak ve yükümlülükler ile ilgili bir uyuşmazlık olup olmadığı adil yargılanma hakkının kapsamının tespiti açısından önem taşımaktadır.

63. Kamu görevlileri tarafından gerçekleştirilen kötü muamele niteliğindeki eylemlere ilişkin olarak hak ihlali iddiasında bulunan tarafça açılan tam yargı davasının mağduriyetin giderilmesi adına önemli bir işleve sahip olduğu kabul edilmelidir. Bununla birlikte kötü muamele yasağının kamu görevlilerinin kasti fiilleriyle ihlal edildiği şikâyeti yönünden etkili yol ceza soruşturması olduğundan tam yargı davası üzerine bu şikâyetin incelenmesi mümkün değildir. Ancak tazminat imkânının medeni bir hak niteliğinde olduğu hususunda kuşku bulunmamaktadır. Bu nedenle Anayasa'nın 36. maddesinde düzenlenen adil yargılanma hakkının kamu görevlilerinin kötü muamelede bulundukları iddiasıyla açılan tam yargı davalarında uygulanabilir olduğu açıktır (Bazı değişikliklerle Yılmaz Yakut [GK], B. No: 2016/7749, 5/11/2020, § 48).

b. Kabul Edilebilirlik Yönünden

64. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı maddi adaleti değil şeklî adaleti temin etmeye yönelik güvenceler içermektedir. Bu bakımdan adil yargılanma hakkı davanın taraflardan biri lehine sonuçlanmasını garanti etmemektedir. Adil yargılanma hakkı temel olarak yargılama sürecinin ve usulünün hakkaniyete uygun olarak yürütülmesini teminat altına almaktadır (M.B. [GK], B. No: 2018/37392, 23/7/2020, § 80).

65. Anayasa'nın 148. maddesinin dördüncü fıkrasında, kanun yolunda gözetilmesi gereken hususlara ilişkin şikâyetlerin bireysel başvuruda incelenemeyeceği belirtilmiştir. Bu kapsamda ilke olarak mahkemeler önünde dava konusu yapılmış maddi olay ve olguların kanıtlanması, delillerin değerlendirilmesi, hukuk kurallarının yorumlanması ve uygulanması ile uyuşmazlık konusunda varılan sonucun adil olup olmaması bireysel başvuru konusu olamaz. Ancak bireysel başvuru kapsamındaki hak ve özgürlüklere müdahale teşkil eden, bariz takdir hatası veya açık bir keyfîlik içeren tespit ve sonuçlar bu kapsamda değildir

(konuya ilişkin birçok karar arasından bkz. Ahmet Sağlam, B. No: 2013/3351, 18/9/2013).

66. Ancak temel hak ve özgürlüklere müdahalenin söz konusu olduğu durumlarda derece mahkemelerinin takdir ve değerlendirmelerinin Anayasa'daki güvencelere etkisini nihai olarak değerlendirecek merci Anayasa Mahkemesidir. Bu itibarla Anayasa'da öngörülen güvenceler dikkate alınarak bireysel başvuru kapsamındaki temel hak ve özgürlüklerin ihlal edilip edilmediğine ilişkin herhangi bir inceleme "kanun yolunda gözetilmesi gereken hususun incelenmesi" olarak nitelendirilemez (Şahin Alpay (2) [GK], B. No: 2018/3007, 15/3/2018, § 53).

67. Diğer taraftan Anayasa Mahkemesi çok istisnai durumlarda temel hak ve özgürlüklerden biri ile doğrudan ilgili olmayan bir şikâyeti kanun yolunda gözetilmesi gereken hususlara ilişkin yasak kapsamına girmeden inceleyebilir. Açık bir keyfîlik nedeniyle yargılamanın hakkaniyetinin temelden sarsıldığı ve adil yargılama hakkı kapsamındaki usule ilişkin güvencelerin anlamsız hâle geldiği çok istisnai hâllerde, aslında yargılamanın sonucuna ilişkin olan bu durumun bizatihi kendisi usule ilişkin bir güvenceye dönüşmüş olur. Dolayısıyla Anayasa Mahkemesinin derece mahkemelerinin değerlendirmelerinin usule ilişkin güvenceleri anlamsız hâle getirip getirmediğini ve açık bir keyfîlik nedeniyle yargılamanın hakkaniyetinin temelden sarsılıp sarsılmadığını incelemesi yargılamanın sonucunu değerlendirdiği anlamına gelmez. Sonuç olarak Anayasa Mahkemesi derece mahkemelerinin delillerle ilgili değerlendirmelerine ancak açık bir keyfîlik ve adil yargılanma hakkı kapsamındaki usule ilişkin güvenceleri anlamsız hâle getiren bir uygulama varsa müdahale edebilecektir (Ferhat Kara [GK], B. No: 2018/15231, 4/6/2020, § 149; M.B., § 83).

68. Somut olayda İdare Mahkemesi, başvurucunun yaralanmasının bir kolluk görevlisi eyleminden kaynaklandığına ilişkin somut delil bulunmadığını tespit ederek yaralanma ile İdarenin eylem veya hizmeti arasında illiyet bağı kurulmadığı kanaatine ulaşmıştır. Soruşturma makamınca İdare Mahkemesi kararının aksi ortaya konulmuş değildir. Başvuruya yansıyan olgular bakımından başvurucu da yaralanmasıyla ilgili İdare Mahkemesince dikkate alınmayan bir delilden bahsetmemiş veya mevcut bir delilin görmezden gelindiğine ilişkin bir iddiada bulunmamış olup İdare Mahkemesince ulaşılan sonucun adil yargılanma hakkındaki güvenceleri etkisiz hâle getiren bir keyfîlik içermediği değerlendirilmiştir.

69. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Vali ve Emniyet Müdürü hakkında yürütülen soruşturmaya dayalı tam yargı davası sürecine ilişkin olarak (B. No: 2017/23740) kötü muamele yasağının ihlal edildiğine ilişkin iddianınsüre aşımı nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Kolluk memurları hakkında yürütülen soruşturma sürecine ilişkin olarak (B. No: 2018/28111) kötü muamele yasağının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

3. Adil yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması

nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA 2/12/2020 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

ÇETİN HAKKI ŞAŞMAZ

B. No: 2017/26248 | Karar tarihi: 02.12.2020

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2017/26248

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

ÇETİN HAKKI ŞAŞMAZ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2017/26248)

Karar Tarihi: 2/12/2020

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Kadir ÖZKAYA

Üyeler : Engin YILDIRIM

Celal Mümtaz AKINCI

Rıdvan GÜLEÇ

Yıldız SEFERİNOĞLU

Raportör : Kamber Ozan TUTAL

Başvurucu : Çetin Hakkı ŞAŞMAZ

Vekili : Av. Mehmet Rifat BACANLI

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, terörizmin finansmanı suçundan dolayı başlatılan ceza soruşturması sırasında verilen kayyım atama kararı nedeniyle mülkiyet hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 9/6/2017 tarihinde yapılmıştır.

3. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

4. Komisyonca başvuruların kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

5. Bölüm Başkanı tarafından başvuruların kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

6. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir.

Bakanlık görüşünü bildirmiştir.

7. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

III. OLAY VE OLGULAR

8. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

A. FETÖ/PDY ve Darbe Girişimine İlişkin Genel Bilgiler

9. Türkiye'de çok uzun yıllardır faaliyetlerine devam eden ve son yıllarda Fetullahçı Terör Örgütü (FETÖ) ve/veya Paralel Devlet Yapılanması (PDY) olarak isimlendirilen bir yapılanma bulunmaktadır (Aydın Yavuz ve diğerleri [GK], B. No: 2016/22169, 20/6/2017, §§ 21-25).

10. Yetkili makamlarca ve soruşturma mercilerince 15 Temmuz darbe teşebbüsünün faili olduğu belirtilen FETÖ/PDY'ye ilişkin olarak özellikle son yıllarda yürütülen soruşturma ve kovuşturmalarda bu yapılanmanın özellikleri ve faaliyetleriyle ilgili birçok tespit ve değerlendirmeye yer verilmiştir. Buna göre devletin anayasal kurumlarını ele geçirmek, sonrasında devleti, toplumu ve fertleri kendi ideolojisi doğrultusunda yeniden şekillendirmek ve oligarşik özellikler taşıyan bir zümre eliyle ekonomiyi, toplumsal ve siyasal gücü yönetmek amacıyla mevcut idari sisteme paralel şekilde örgütlenen, ulusal ve uluslararası düzeyde siyasi ve ekonomik ittifaklar kuran FETÖ/PDY devlet ve toplum üzerinde bir vesayet kurumu hâline gelmiştir (Aydın Yavuz ve diğerleri, § 26).

11. Türk yargı organları, yakın dönemde verdikleri birçok kararda FETÖ/PDY'nin silahlı bir terör örgütü olduğunu kabul etmiştir. Bu kapsamda Yargıtay Ceza Genel Kurulu 26/9/2017 tarihinde (E.2017/16.MD-956, K.2017/370) ve -terör suçlarına ilişkin davaların temyiz mercii olan- Yargıtay 16. Ceza Dairesi 24/4/2017 ve 14/7/2017 tarihlerinde verdiği kararlarda (Selçuk Özdemir [GK], B. No: 2016/49158, 26/7/2017, §§ 20, 21) FETÖ/PDY'nin silahlı bir terör örgütü olduğu sonucuna varmıştır.

12. FETÖ/PDY'nin ulusal güvenlik üzerinde oluşturduğu tehdit; idari organların karar, açıklama ve uygulamalarına da konu olmuştur. Bu bağlamda devlet yetkilileri sürekli olarak anılan yapılanmanın ülke güvenliği için bir tehdit olduğuna dair açıklamalarda bulunmuştur. Bu değerlendirmeler Millî Güvenlik Kurulu (MGK) kararlarında da ifade edilmiştir. MGK; söz konusu yapılanmayı 2014 yılı başından itibaren sırasıyla halkımızın huzurunu ve ulusal güvenliğimizi tehdit eden yapılanma, devlet içindeki illegal yapılanma, kamu düzenini bozan iç ve dış legal görünüm altında illegal faaliyet yürüten paralel yapılanma, paralel devlet yapılanması, terör örgütleriyle iş birliği içinde hareket eden paralel devlet yapılanması ve bir terör örgütü olarak kabul etmiştir. Söz konusu MGK kararlarının her biri basın duyuruları aracılığıyla kamuoyuyla paylaşılmıştır. Yine FETÖ/PDY 2014 yılında, Millî Güvenlik Siyaset Belgesi'nde Legal Görünümlü İllegal Yapılar başlığı altında Paralel Devlet Yapılanması adıyla yer almış; Jandarma Genel Komutanlığı ise 8/1/2016 tarihinde FETÖ/PDY'yi mevcut terör örgütleri listesine dâhil etmiştir (Aydın Yavuz ve diğerleri, § 33).

13. Türkiye 15/7/2016 tarihinde askerî bir darbe teşebbüsüyle karşı karşıya kalmış, bu nedenle 21/7/2016 tarihinde ülke genelinde olağanüstü hâl ilan edilmesine karar verilmiş ve olağanüstü hâl bugüne kadar birçok kez uzatılmıştır. Kamu makamları ve soruşturma mercileri -olgusal temellere dayanarak- bu teşebbüsün arkasında Türkiye'de çok uzun yıllardır faaliyetlerine devam eden FETÖ/PDY yapılanmasının olduğunu değerlendirmiştir (Aydın Yavuz ve diğerleri, §§ 12-25).

14. Darbe girişiminin engellenmesinden sonra başta yargı mensupları ve emniyet görevlileri

olmak üzere çok sayıda kamu görevlisiyle ilgili disiplin soruşturmaları yürütülmüş, birçok kamu görevlisi hakkında kamu görevinden çıkarma da dâhil olmak üzere disiplin yaptırımları veya idari tedbirler uygulanmıştır. Ayrıca FETÖ/PDY ile irtibatlı olduğu değerlendirilen bazı ticari kuruluşlara, finans kuruluşlarına ve medya organlarına yönelik idari birtakım tedbirlere de başvurulmuştur (Aydın Yavuz ve diğerleri, §§ 34, 35).

B. FETÖ/PDY'nin Mali Yapılanmasına İlişkin Genel Bilgiler

15. FETÖ/PDY'nin mali yapılanması ve finans kaynakları çok sayıda yargı kararı ile idari işlem ve raporlarda ortaya konulmuştur (Aydın Yavuz ve diğerleri, § 26; Yargıtay 16. Ceza Dairesinin 10/7/2017 tarihli ve E.2017/1517, K.2017/4830 sayılı, 28/12/2017 tarihli ve E.2017/2999, K.2017/5811 sayılı kararları; Mali Suçları Araştırma Kurulu tarafından düzenlenen 5/8/2016 ve 5/10/2016 tarihli raporlar). Bu kararlar ile raporlara göre örgütün mali yapılanmasına ilişkin tespitler şöyle özetlenebilir:

i. FETÖ/PDY; bünyesinde bulunan ışık (talebe) evleri, okullar, yurtlar ve dershaneler aracılığıyla ulaştığı gençleri amaçları doğrultusunda yetiştirmiş ve bu kişiler yapılanmanın insan kaynağını oluşturmuştur. Yapılanmaya mensup kişilerin gelirlerinin belli bir oranı himmet adı altında alınmış, yapılanmadan ayrılmak isteyen kişilere baskı ve çeşitli yaptırımlar uygulanmıştır. Çeşitli yargı kararlarında, örgüt üyelerinin gelirlerinin bir miktarını himmet olarak örgüte verdikleri belirtilmiştir. Bu bağlamda örgüt üyesi devlet memurları ve diğer kamu görevlilerinin ilk maaşlarının tamamını, sonraki maaşlarının da %10-15 gibi bir bölümünü himmet olarak örgüte verdikleri ifade edilmiştir. İkinci olarak örgüte bağlı şirketlerin de gelirlerinin bir bölümünü himmet adı altında örgüte transfer ettiği vurgulanmıştır. Ankara Cumhuriyet Başsavcılığının 25/1/2018 tarihli iddianamesinde himmet uygulaması ile ilgili şu bilgilere yer verilmiştir:

"Örgütün himmet yolu ile sağladığı gelirler genel olarak mütevelli heyetleri vasıtası ile toplanmaktadır. Örgütün sohbet gruplarında yer alan kişilerden; sohbet toplantılarına düzenli olarak katılıp verilen görevleri yerine getiren, örgütün verdiği talimatları sorgulamaksızın itaat eden ve maddi gücü yerinde olan kimseler seçilerek mütevelli heyeti üyesi yapılmaktadır. Sohbet gruplarında zekât, burs, kurban ve himmet adı altında paralar toplanırken; mütevelli heyeti üyesi kişiler ayrıca bir ışık evinin maddi ihtiyaçlarından sorumlu tutulmaktadır. Mütevelliler topladıkları parayı sohbet hocasının yanında getirdiği muhasebecilere vermektedir. Örgütün mali kayıtlarını bu muhasebeciler tutmaktadır. İl imamının da bir muhasebecisi bulunmakta ve il genelinde mali kayıt tutmaktadır. Mütevellide yer alanlar arasından her üç mütevelli heyetinden bir mali heyet teşekkül edecek şekilde isimler seçilmektedir. Mali heyetler yurtdışında bulunan örgüte ait yurt ve okulların yapımı için ihtiyaç duyulan paranın, hangi mütevelli heyetinden ne kadar toplanacağına karar vermektedir. Mali heyet toplantıları dünyanın her yerinde Salı günleri sabah namazından sonra gerçekleştirilmekte ve bu toplantılara mütevelli heyet sohbet hocaları da katılmaktadır. İlçe imamlarının sorumluluğu altında bulunan mütevelli heyetlerinin üstünde, il imamlarının sorumluluğundaki il mütevelli heyeti yer almaktadır. İl genelinde ne kadar para toplanacağına ise ilin bağlı bulunduğu bölgenin toplantısında karar verilmektedir. Burada alınan karar mütevelli heyet toplantısı adı altında yılda bir kez düzenlenen gizli toplantıda mensuplara aktarılmaktadır. Kişilerden alınan himmet vaadi nakit, çek, senet karşılığı olarak tahsil edilmekte; çek ve senetlerin ödenememesi halinde icra yoluna başvurulmaktadır. İl imamının koordinesinde yılda en az bir kez mütevelli heyeti üyelerinin katılımı ile kamp düzenlenmektedir. Kamplar esnasında dini duygular istismar edilerek himmet, zekat, kurban ve öğrenci bursu adı altında toplanan paraların artırılması

sağlanmakta, toplanan paraların karşılığının Cennet ile mükafatlandırılmak olacağı vurgulanmaktadır. Mütevelli heyeti mensupları, iş adamlarının kurduğu sivil toplum kuruluşlarına üye yapılmakta, kimin hangi STK'ya üye olacağı sohbet abisi tarafından belirlenmektedir. Örgüt bu kuruluşların başkan ve üye seçimlerinde söz sahibi olmayı böylelikle de hükümete baskı yapabilmeyi hedeflemektedir."

ii. FETÖ/PDY, zamanla faaliyetlerini birçok alanda genişletmiş ve Türkiye'nin yanı sıra yüz elliyi aşkın ülkede yaygınlaştırmıştır. Nitekim söz konusu yapılanmanın yurt içinde ve yurt dışında eğitim, sağlık, medya, finans, ticaret, sivil toplum gibi farklı alanlarda faaliyet gösteren çok sayıda kuruluşu bulunmaktadır. Özellikle ülkemizdeki bazı dershane ve okullar ile çok sayıda ülkede örgütle ilişkili eğitim kurumlarından toplanan paralar ile burs adı altında toplanan paralar örgütün önemli bir gelir kaynağını oluşturmaktadır.

iii. FETÖ/PDY'nin sosyal, kültürel ve ekonomik alanda yürüttüğü yasal faaliyetleri; dershaneler, okullar, üniversiteler, dernekler, vakıflar, sendikalar, meslek odaları, iktisadi kuruluşlar, finans kuruluşları, gazeteler, dergiler, TV kanalları, radyolar, internet siteleri, hastaneler gibi sivil alanlara ilişkindir. Bunun yanında bazen bu yasal kuruluşların içinde gizlenmiş olan bazen de yasal yapıdan tamamen farklı şekilde konumlanan ve hareket eden, özellikle de kamusal alana yönelik faaliyetlerde bulunan illegal bir yapılanma söz konusudur. Bu kapsamda kamu kaynaklarının örgüte bağlı şirket, dernek ve vakıflar yoluyla örgüt birimlerine aktarılması sağlanmıştır.

iv. Ayrıca kişilerin dinî duygularını istismar etmek suretiyle kurban bedeli, sadaka, zekât gibi adlar altında para veya ayni yardım toplandığı tespit edilmiştir. Kimi durumlarda tehdit ve cebir yoluna gidilerek gazete ve dergilere abonelik ücreti alınması, örgüte yakın dernek ve vakıflara bağışlar toplanması da önemli finansal kaynaklardan biri olarak gösterilmektedir.

C. Başvurucuya İlişkin Süreç

16. Başvurucu Şaşmaz Yapı Medikal İnşaat Sanayi ve Ticaret Limitet Şirketi, Edehan Gayrimenkul Yatırım Danışmanlık Sanayi ve Ticaret Limitet Şirketi ve Çetin Makina Hırdavat İnşaat Ortopedi Sanayi ve Ticaret Limitet Şirketinin ortağıdır.

17. İstanbul Anadolu Cumhuriyet Başsavcılığı, FETÖ/PDY hakkında başlatmış olduğu soruşturma kapsamında terör örgütünün finansman sağlayan Kaynak Holding ile ticari bağlantıları bulunduğu iddiasıyla başvurucunun ortağı ve yöneticisi olduğu şirketlere kayyım atanmasını 26/8/2016 tarihinde talep etmiştir.

18. İstanbul Anadolu 2. Sulh Ceza Hâkimliği aynı tarihli kararı ile talebi kabul etmiş ve 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 133. maddesi uyarınca başvurucunun ortağı ve yöneticisi olduğu şirketlere kayyım atanmasına karar vermiştir. Kararda; kayyım olarak atanan kişilerin yönetim organının tüm yetkilerine sahip olduğu, şirketlerin yönetim organının yetkilerinin tümünün kayyımlara devredildiği ve yeni yönetim organının kayyımlarca oluşturulacağı açıklanmıştır. Kararın gerekçesinde; tedbire konu şirketlerin FETÖ/PDY'nin finansal kaynağı olan Kaynak Holding ile ticari bağlantılarının bulunduğunun tespit edildiği belirtilmiştir.

19. Başvurucu, kayyım atama kararına 29/3/2017 tarihinde karara itiraz etmiştir. İtiraz dilekçesinde; tedbire konu mal varlığının soruşturma konusu suç ile irtibatı olmadığı, alınacak bir bilirkişi raporu neticesinde terör örgütü ile bir bağlantının bulunmadığının tespit edileceği, şirketlere ait mal varlığının miras yoluyla intikal ettiği ve şirketlerin gelir

kaynağını gayrimenkullerden elde edilen kira gelirinin oluşturduğu belirtilmiştir.

20. İtirazı inceleyen İstanbul Anadolu 3. Sulh Ceza Hâkimliği 14/4/2017 tarihinde itirazı reddetmiştir. Kararın gerekçesinde; itiraz dilekçesinin ekinde tapu kayıtlarının bulunmadığı, bilirkişi raporunun söz konusu aşamada soruşturma makamınca alınabileceği ve hâkimliğin bilirkişi raporu alma görevinin bulunmadığı ifade edilmiştir.

21. Bu karar, başvurucu vekiline 11/5/2017 tarihinde tebliğ edilmiştir.

22. Başvurucu 9/6/2017 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

IV. İLGİLİ HUKUK

23. Konu hakkında ilgili hukuk için bkz. Hamdi Akın İpek, B. No: 2015/17763, 24/5/2018, §§ 35-61.

V. İNCELEME VE GEREKÇE

24. Mahkemenin 2/12/2020 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları ve Bakanlık Görüşü

25. Başvurucu; savunması alınmadan mal varlığı hakkında tedbir kararı verildiğini, hakkında kesinleşmiş bir mahkûmiyet hükmü bulunmadığını ve soruşturmanın gizli olması nedeniyle suç ve delillerin ortaya konulmadığını iddia etmiştir. Başvurucu; ticari faaliyetlerinin soruşturma konusu suç ile bağlantısının bulunmadığını, şirketler üzerindeki taşınmazların miras yoluyla intikal ettiğini ve şirketlerin terör örgütünün finansmanı için kullanılmadığını ifade etmiştir. Başvurucu bu gerekçelerle mülkiyet ve adil yargılanma hakları ile birlikte suç ve cezada kanunilik ilkesinin ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

26. Bakanlık görüşünde; başvurucunun tüm mal varlığı hakkında bir tedbir uygulanmadığını ve kaçak olan başvurucu hakkındaki ceza yargılamasının devam ettiğini açıklamıştır. Bakanlık, tedbir kararının şartları oluşmadığı iddiasının 5271 sayılı Kanun'un 141. maddesi uyarınca tazminat davasında ileri sürülebileceğini ifade etmiştir. Bakanlık; yürütülen ceza soruşturması kapsamında 5271 sayılı Kanun'un 133. maddesine uygun olarak verilen kayyım atama kararında herhangi bir keyfîlik ya da takdir hatası bulunmadığını, dolayısıyla müdahalenin kanuni, meşru ve orantılı olduğunu belirtmiştir.

B. Değerlendirme

27. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder (Tahir Canan, B. No: 2012/969, 18/9/2013, § 16). Başvurucu; mülkiyet hakkı yanında adil yargılanma hakkının ve suç ve cezada kanunilik ilkesinin ihlal edildiğini ileri sürmüşse de şikâyetlerinin özü, ortağı ve yöneticisi olduğu şirketlerin yönetiminin kayyıma devredilmesi nedeniyle mal varlığı bakımından önemli zararlara yol açıldığı şikâyetine bağlı olarak mülkiyet hakkının ihlali iddiasına ilişkindir. Bu nedenle başvurucunun ileri sürdüğü iddialar mülkiyet hakkı kapsamında incelenmiştir.

28. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 48. maddesinin (2) numaralı fıkrasında açıkça dayanaktan yoksun başvuruların Anayasa Mahkemesince kabul edilemezliğine karar verilebileceği belirtilmiştir. Bu bağlamda başvurucunun ihlal iddialarını kanıtlayamadığı, temel haklara yönelik bir

müdahalenin olmadığı veya müdahalenin meşru olduğu açık olan başvurular ile karmaşık veya zorlama şikâyetlerden ibaret başvurular açıkça dayanaktan yoksun kabul edilebilir (Hikmet Balabanoğlu, B. No: 2012/1334, 17/9/2013, § 24).

29. Benzer şikâyetlerin incelendiği Hamdi Akın İpek başvurusunda, yönetimin kamu gücü kullanılarak kayyıma devredilmesinin şirket ortağı ve yöneticisi konumundaki başvurucu yönünden mülkiyet hakkı kapsamında tanınan tasarruf yetkisini kısıtladığı belirtilerek kayyım atama şeklindeki tedbirin suç isnadı kapsamında uygulanan geçici bir koruma tedbiri mahiyetinde olduğuna işaret edilmiştir. Bu tespitten hareketle başvurucunun mevcut aşama itibarıyla mülkünden yoksun bırakılmadığı ancak toplum yararına aykırı olarak suçta kullanılmasının önlenmesi amacıyla mülkün kontrolü nedeniyle mülkiyet hakkına yapılan müdahalenin mülkiyetin kullanımının kontrolüne veya düzenlenmesine ilişkin üçüncü kural çerçevesinde incelenmesi gerektiği değerlendirilmiştir (benzer yönde Hamdi Akın İpek, § 87).

30. Anayasa’nın 35. maddesinde mülkiyet hakkı sınırsız bir hak olarak düzenlenmemiş, bu hakkın kamu yararı amacıyla ve kanunla sınırlandırılabileceği öngörülmüştür. Mülkiyet hakkına müdahalede bulunulurken, temel hak ve özgürlüklerin sınırlandırılmasına ilişkin genel ilkeleri düzenleyen Anayasa'nın 13. maddesinin de gözönünde bulundurulması gerekmektedir. Anılan madde uyarınca temel hak ve özgürlükler, demokratik toplum düzeninin gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olmaksızın Anayasa'nın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlanabilir. Dolayısıyla mülkiyet hakkına yönelik müdahalenin Anayasa'ya uygun olabilmesi için müdahalenin kanuna dayanması, kamu yararı amacı taşıması ve ayrıca ölçülülük ilkesi gözetilerek yapılması gerekmektedir (Recep Tarhan ve Afife Tarhan, B. No: 2014/1546, 2/2/2017, § 62).

31. Ceza soruşturması kapsamında terör örgütü ile bağlantısı bulunduğu ve terörün finansmanında rolü bulunduğu gerekçesiyle 5271 sayılı Kanun'un 133. maddesi uyarınca şirketlere kayyım atanması şeklindeki müdahalenin kanunilik unsurunu taşıdığı açıktır.

32. Terörizmin finansmanının önlenmesi amacıyla ve suçtan elde edildiği gerekçe gösterilerek muhtemel bir müsaderenin sonuçsuz kalmaması için terörizme mali kaynak sağlayan kişi veya kurumların mal varlıklarının geçici olarak dondurulması ya da somut olayda olduğu gibi şirketlerin yönetiminin tedbir amacıyla kamu gözetimi veya denetimine alınması gibi tedbirlerin uygulanmasının kamu yararına dayalı meşru bir amacı bulunmaktadır (benzer yöndeki bkz. Hamdi Akın İpek, §§ 99, 100).

33. Mülkiyet hakkına yapılan müdahalenin kanuni olması ve kamu yararına dayalı meşru bir amacının bulunması yeterli olmayıp ayrıca müdahalenin ölçülü olması da gerekmektedir. Hak ve özgürlüklerin sınırlandırılmasında dikkate alınacak ölçütlerden biri olan Anayasa'nın 13. maddesinde öngörülen ölçülülük ilkesi uyarınca mülkiyet hakkının sınırlandırılması suretiyle elde edilmek istenen kamu yararı ile bireyin hakları arasında adil bir dengenin sağlanması zorunludur. Bu adil denge, başvurucunun şahsi olarak olağan dışı ve aşırı bir yüke katlandığının tespit edilmesi durumunda bozulmuş olacaktır.

34. Mülkiyet hakkına yapılan bir müdahalenin Anayasa'nın 13. ve 35. maddelerine göre ölçülü olabilmesi için her şeyden önce bu tedbirin öngörülen kamu yararı amacını gerçekleştirmeye elverişli olması zorunludur. Diğer taraftan müdahalede bulunulurken takip edilen kamu yararı amacını gerçekleştirmeye en uygun aracın seçilmesi gerekmektedir. Bu alanda hangi araçların tercih edileceği ise öncelikli olarak daha isabetli karar verebilecek konumda olan ilgili kamu makamlarının yetkisindedir. Bu nedenle hangi aracın tercih

edileceğinin belirlenmesi hususunda idarelerin belli ölçüde takdir yetkisi bulunmaktadır. Ne var ki seçilen aracın gerekliliğine ilişkin olarak idarelerin sahip olduğu takdir yetkisi sınırsız değildir. Tercih edilen aracın müdahaleyi ulaşılmak istenen amaca nazaran bariz bir biçimde ağırlaştırması durumunda müdahalenin gerekli olmadığı sonucuna ulaşılması mümkündür. Ancak bu kapsamda yapılacak denetim, seçilen aracın isabet derecesine yönelik olmayıp hak ve özgürlükler üzerinde oluşturduğu müdahalenin ağırlığına dönük olacaktır (bazı değişikliklerle birlikte bkz. Hamdi Akın İpek, § 108; Hanife Ensaroğlu, B. No: 2014/14195, 20/9/2017, § 67).

35. Ayrıca mülkiyet hakkına müdahaleye yol açan tedbirlerin keyfî veya öngörülemez biçimde uygulanmaması gerekmektedir. Aksi takdirde mülkiyet hakkının etkin bir biçimde korunması mümkün olmaz. Bu sebeple kamu makamlarınca başvurucunun eylemi ile tedbire yol açan kanuna aykırılık arasında bağlantı olduğunu gösterir makul bir değerlendirme yapılmalıdır. Bu bağlamda elkoyma veya müsadere gibi tedbirler yoluyla mülkiyet hakkına yapılan müdahalelerin bireyin menfaatleri ile kamunun yararı arasında olması gereken adil dengeyi bozmaması için suça veya kabahate konu eşyanın malikinin davranışı ile kanunun ihlali arasında uygun bir illiyet bağının olması ve iyi niyetli eşya malikine eşyasını -tehlikeli olmaması kaydıyla- geri kazanabilme olanağının tanınması veya iyi niyetli malikin bu nedenle oluşan zararının tazmin edilmesi gerekmektedir (Bekir Yazıcı [GK], B. No: 2013/3044, 17/12/2015, §§ 31-80; Hanife Ensaroğlu, § 66; Hamdi Akın İpek, § 115).

36. Bunun yanında söz konusu tedbir gerek kapsamı gerekse de süresi itibarıyla orantılı olarak uygulanmalıdır. Kamu yararı amacı doğrultusunda mülkle ilgili olarak bu ve benzeri tedbirlerin uygulanmasının zarara yol açması ise kaçınılmazdır. Ancak bu zararın kaçınılmaz olandan ağır veya aşırı sonuçlara da yol açmaması ya da oluşması durumunda böyle bir zararın kamu makamlarınca makul bir sürede, uygun bir yöntem ve vasıtalarla gideriminin sağlanması gerekmektedir. Buna göre kamu makamlarının kanuna dayalı olarak ve ilgili kamu yararı amacı doğrultusunda mülkiyet hakkına müdahale teşkil eden tedbirler uygulaması ve bu tedbirlerin belirli bir süre de devam etmesi ancak bireyin mülkiyet hakkının korunmasının gerekliliklerine uyulduğu takdirde ölçülü görülebilir (Hanife Ensaroğlu, § 67).

37. Başvurucunun ortağı ve yöneticisi olduğu şirketlere terörizmin finansmanının önlenmesi ve muhtemel bir müsaderenin güvence altına alınması amacıyla kayyım atanmıştır.

38. Somut olayda müdahalenin ölçülülüğünün değerlendirilmesi bakımından asıl önem taşıyan ölçüt orantılılıktır. Öngörülen tedbirin maliki olağan dışı ve aşırı bir yük altına sokması durumunda müdahalenin orantılı ve dolayısıyla ölçülü olduğundan söz edilemez. Bu itibarla, uygulanan tedbirle başvuruculara aşırı ve orantısız bir yük yüklenip yüklenmediğinin tespiti gerekmektedir.

39. Bu kapsamda uygulanan tedbire karşı iddia ve savunmalarını etkin bir biçimde ortaya koyabilme olanağının başvurucuya tanındığı, derece mahkemelerinin kayyım atanması ve bu atamaya yönelik itirazın reddi kararlarının konuya ilişkin olarak tespit ve değerlendirmeler içerdiği görülmüştür. Şöyle ki yukarıda anlatılan hukuki süreç nazara alındığında başvurucunun ortağı olduğu şirketlerin yürütülen soruşturma ile olan ilişkisi ve hangi nedenlerle kayyım atanması yoluna gidildiğinin ilgili yargı mercilerince açıklandığı anlaşılmaktadır. Dolayısıyla başvurucunun ortağı olduğu şirketlerin yönetiminin kayyıma devredilmesine dayanak olarak kuvvetli bir suç şüphesinin bulunduğu ve yargısal makamların vermiş olduğu kararların keyfîliğinden söz edilemeyeceği açıktır (benzer yönde

bkz. Hamdi Akın İpek, §§ 115, 116).

40. Öte yandan sulh ceza hâkimliği tarafından başlatılan bir ceza soruşturması içinde verilen kayyım kararları nedeniyle şirket veya ortaklarının meydana gelecek zararlarını telafi edecek birtakım koruyucu düzenlemeler de mevcuttur. Buna göre 5271 sayılı Kanun'un 133. maddesinin (2) numaralı fıkrasında, kayyıma şirket bütçesinden ödenen ücretin tamamının soruşturma veya kovuşturma konusu suçtan dolayı kovuşturmaya yer olmadığı veya beraat kararının verilmesi hâlinde kanuni faiziyle birlikte ödeneceği hüküm altına alınmıştır. Ayrıca aynı maddenin (3) numaralı fıkrasında, ilgililerin atanan kayyımın işlemlerine karşı görevli mahkemeye 22/11/2001 tarihli ve 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu ve 29/6/1956 tarihli ve 6762 sayılı Türk Ticaret Kanunu hükümlerine göre başvurabilecekleri belirtilmiştir. Dolayısıyla başvurucunun bu maddeye göre şirketlerin yönetimi ile ilgili olarak kayyımın işlemlerine karşı her zaman dava açabilme hakkı bulunmaktadır. Bunun yanında yine bu maddenin (4) numaralı fıkrasında, kayyımların görevleriyle ilgili iş ve işlemlerinden dolayı 5271 sayılı Kanun'un 142. ila 144. maddeleri uyarınca devlet aleyhine tazminat davası açılabileceği düzenlenmiştir (benzer yönde bkz. Hamdi Akın İpek, §120).

41. Bu itibarla Hamdi Akın İpek kararında da vurgulandığı üzere özellikle örgütlü suçlarla mücadele alanında kamu makamlarının sahip olduğu geniş takdir yetkisinin bulunduğu ve somut olayda şikâyet edilen tedbirin niteliği ile bu tedbire ilişkin olarak başvurucuya sağlanan güvenceler dikkate alındığında müdahalenin başvurucuya şahsi olarak aşırı ve olağan dışı bir külfet yüklemediği değerlendirilmiştir. Bu sebeple başvuruya konu müdahalenin kamu yararı ile başvurucunun mülkiyet hakkının korunması arasında olması gereken adil dengeyi bozmadığı ve ölçülü olduğu sonucuna varılmıştır.

42. Açıklanan gerekçelerle başvurunun diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

VI. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA 2/12/2020 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

ADALET BAHADIR VE DİĞERLERİ

B. No: 2017/28144 | Karar tarihi: 02.12.2020

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2017/28144

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

ADALET BAHADIR VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2017/28144)

Karar Tarihi: 2/12/2020

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Kadir ÖZKAYA

Üyeler : Engin YILDIRIM

Celal Mümtaz AKINCI

Rıdvan GÜLEÇ

Yıldız SEFERİNOĞLU

Raportör : Olcay ÖZCAN

Başvurucular : 1. Adalet BAHADIR

2. Aydan BAHADIR

3. Ongan BAHADIR

Başvurucular Vekili : Av. Hamdi Tahsin ULUS

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, usule ilişkin kazanılmış hakka aykırı karar verilmek suretiyle kamulaştırma bedelinin düşük belirlenmesi nedeniyle mülkiyet hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru, 3/7/2017 tarihinde yapılmıştır.

3. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

4. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

5. İkinci Bölüm Birinci Komisyon tarafından 11/12/2019 tarihinde başvurunun, makul sürede

yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiası yönünden başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna, makul sürede yargılanma hakkı dışındaki ihlal iddiaları yönünden kabul edilebilirlik hususunun karara bağlanmasının Bölüm kararını gerektirmesi nedeniyle Bölüme gönderilmesine karar verilmiştir.

6. Bölüm Başkanı tarafından başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

7. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık görüş bildirmemiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

8. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle olaylar özetle şöyledir:

9. İzmir ilinde ikamet etmekte olan başvurucular, Trabzon ili Vakfıkebir ilçesi Çamlık Sahil Mahallesi'nde bulunan 289 ada 1 parsel sayılı 7.815,39 m² yüz ölçümlü taşınmazda paylı maliktir.

10. Karayolları Genel Müdürlüğü (İdare) tarafından Karadeniz Sahil Yolu İyileştirme Projesi kapsamında başvurucuların hissedarı olduğu taşınmazın 4.829,86 m²lik kısmının yol, inşaat ve emniyet sahası olarak kullanılmak üzere kamulaştırılmasına karar verilmiştir. Bu kapsamda İdare, başvurucular ve diğer malikler aleyhine 3/8/2006 tarihinde kamulaştırma bedelinin tespiti ve tescili istemiyle Vakfıkebir Asliye Hukuk Mahkemesinde (Mahkeme) dava açmıştır.

11. Mahkeme 25/7/2007 tarihinde davanın kabulüne, taşınmazın 4.829,86 m²lik kısmının yol olarak terkinine, kamulaştırma bedelinin 1.082.245,70 TL olarak belirlenmesine ve tespit edilen bedelin hisseleri oranında taşınmaz maliklerine ödenmesine karar vermiştir.

12. Taraflarca temyiz edilen karar Yargıtay 5. Hukuk Dairesince (Yargıtay Dairesi) 15/9/2008 tarihinde bozulmuştur. Bozma kararında, arsa niteliğindeki taşınmaza emsal karşılaştırması yapılarak değer biçilmesinin yöntem olarak doğru olduğu belirtilmiştir. Ancak taşınmazın bir kısmının kıyı kenar çizgisi içerisinde kaldığı gerekçesiyle Hazine tarafından açılan davanın neticesinin beklenmesi gerektiğini belirten Yargıtay Dairesi, kabule göre de Arsa Metrekare Rayiç Bedeli Takdir Komisyonu (Komisyon) tarafından belirlenen bedellere göre emsalin taşınmazdan 2 kat daha değerli olduğunun anlaşılmasına rağmen taşınmazın sit alanında kaldığı gerekçesiyle emsalin taşınmazdan 3,25 kat daha değerli olduğunu kabul ederek değer biçen bilirkişi kurulundan bu konuda ek rapor alınmadan eksik inceleme ile daha aza hükmedildiğini ifade etmiştir.

13. Bozmaya uyan Mahkeme tarafından alınan 28/2/2012 tarihli bilirkişi ek raporu şu şekildedir:

i. Dava tarihi olan 2/8/2006 tarihine göre hesaplama yapılmıştır. Taşınmaz sit alanında ve imar planında yeşil alanda kaldığından bu hususlar rayiç değerinde düşüklük yaratır.

ii. Emsal taşınmaz Vakfıkebir ilçe merkezinde köşe başı parseldir. Düz ve sağlam zemin yapısına sahip olup imarda bitişik nizam beş kat yapılaşmaya müsaittir. Şehir merkezinde olduğundan bankalar, ticaret borsası ve her türlü ticari ve ekonomik merkezlerle iç içedir. Dava konusu taşınmaz ise Vakfıkebir ilçe merkezine yaklaşık 2-2,5 km uzaklıkta, Trabzon-Samsun devlet kara yoluna yaklaşık 170 m mesafede ve ön cepheli bir taşınmazdır. Kuzeyden denize sıfırdır. Etrafında yazlık evler ve toplu konut inşaatları bulunmaktadır.

iii. Belediye tarafından emsal taşınmazın dava tarihindeki emlak vergisine esas arsa m² değeri hatalı olarak 125 TL bildirilmiştir. Oysa emsal taşınmazın dava tarihindeki emlak vergisine esas arsa m² değeri 170 TL'dir. Dava konusu taşınmazın ise dava tarihindeki emlak vergisine esas arsa m² değeri 60 TL'dir. Diğer koşullar da dikkate alındığında emsalin dava konusu taşınmazdan 3,25 daha değerli olduğu sonucuna varılmıştır.

14. İtirazlar nedeniyle Mahkemece 20/4/2012 tarihinde yeniden taşınmaz üzerinde keşif yapılmıştır. Keşif sonrası düzenlenen 4/6/2012 tarihli bilirkişi heyeti raporu şu şekildedir:

i. Dava konusu taşınmaz Vakfıkebir ilçe merkezinde imar planı içinde ve arsa vasıflı olup her türlü yol, su, itfaiye ve çöp gibi belediye hizmetlerinden faydalanmaktadır. Şehrin ticari, ekonomik ve kültürel bakımdan üstün merkezlerine kısmen yakın mesafededir. Taşınmaz Vakfıkebir ve Beşikdüzü ilçe merkezlerine 2 km, Vakfıkebir devlet hastanesine 1 km ve yüksekokullara 500 m mesafede seyrek yapılaşmanın bulunduğu alandadır. Taşınmaz jeolojik ve topoğrafik olarak düz ve sağlam yapıdadır. İmar planında olduğu gibi bırakılan kadastro parseli olup ticari değeri olan bölgeye yakın, kıyı kenar çizgisine sınır ve sit alanı içerisindedir.

ii. Taşınmazın üzerinde 2006 yılına göre 43.950,56 TL ve 9.534,96 TL değerinde iki bina mevcuttur.

iii. Kemaliye mahallesinde bulunan arsa ve bina vasıflı 73 ada 6 parsel sayılı emsal alınan taşınmazın değeri dava tarihine göre 809,62 TL/m²dir. Emsal, daha merkezi konumda olması, ticari ve kültürel merkezlere yakın olması, araç ve insan yoğunluğu daha fazla olan bölgede bulunması, yapılaşma bakımından avantajlı olması hususları dikkate alındığında dava konusu taşınmazdan 3,75 kat daha değerlidir. Buna göre dava konusu taşınmazın bedeli 215 TL/m²dir.

iv. Emsal taşınmazın dava tarihindeki emlak vergisine esas arsa m² değeri 170 TL olup dava konusu taşınmazın emlak vergi değerinin 60 TL/m² olduğu anlaşılmaktadır. Bu durumda emsal taşınmazın dava konusu taşınmaza üstünlük oranı 2,83'tür.

v. 7.815,39 m² yüz ölçümlü taşınmazın 4.829,86 m²si kamulaştırıldığından kalan alanda %40 oranında değer kaybı meydana gelmiştir.

vi. Değer takdir komisyonu serbest alım satımları dikkate almadan ve emsal tartışması yapmadan değer takdirinde bulunmuştur.

vii. Taşınmazın kamulaştırma değeri 1.170.315,92 TL (arsa değeri 4.829,86 m²x215TL/m²=1.038.419 TL+kalan kısmın değer düşüklüğü %40x911,75m²x215 TL/m²=78.410,5 TL+taşınmaz üzerindeki 1. yapının değeri 43.950,56 TL+taşınmaz üzerindeki 2. yapının değeri 9.534,96 TL) hesap edilmiştir.

15. İtirazlar üzerine Mahkeme tarafından alınan 21/2/2013 tarihli bilirkişi ek raporu şu şekildedir:

i. Taşınmaz için düzenlenen ilk bilirkişi raporunda emsalin dava konusu taşınmazdan 5 kat daha değerli olduğu belirtilerek dava konusu taşınmazın değeri 154,92 TL/m² hesap edilmiştir. 8/1/2007 tarihli bilirkişi raporunda emsalin dava konusu taşınmazdan 3,20 oranında daha değerli olduğu belirtilerek dava konusu taşınmazın değeri 211 TL/m² hesap edilmiştir. 17/4/2007 tarihli bilirkişi raporunda ise emsalin dava konusu taşınmazdan 3,25 oranında daha değerli olduğu belirtilerek dava konusu taşınmazın değeri 213 TL/m² hesap edilmiştir. Mahkeme tarafından da 3,25 oranı benimsenerek karar verilmiştir.

ii. Bozma sonrası ek rapor alınmış ancak yapılan itirazlar üzerine yeniden yapılan keşif sonucunda da emsal taşınmazın dava konusu taşınmazdan 3,75 kat daha değerli olduğu tespit edilerek dava konusu taşınmazın değeri 215 TL/m² olarak hesap edilmiştir.

iii. Kamulaştırma dosyasında ve tapu iptali tescil dosyalarında alınan bilirkişi raporlarında aynı emsal incelenmiş ve emsalin dava konusu taşınmazdan 3,25-3,75 oranlarında daha değerli olduğu görüşlerine yer verilmiştir.

iv. Belediye tarafından gönderilen 27/3/2007 tarihli yazıda emsal taşınmazın emlak vergi değeri hatalı olarak 129,87 TL/m² olarak bildirilmiştir. Dava konusu taşınmazın ise emlak vergi değeri 60 TL/m² olduğundan emsal taşınmazın vergi değerine oranı (125/60) 2,08 olarak yani Yargıtay Dairesi tarafından 2 kat diye ifade edilecek şekilde tespit edilmiştir. Ancak daha sonra emsal taşınmazın vergi değerinin 170 TL/m² olduğu bildirilmiştir. Hesaplama da bu oran kullanılarak yapılmıştır. Bu durumda emsal taşınmazın dava konusu taşınmaza üstünlük oranı 2,83 (170 TL/m²/60 TL/m²) olmaktadır.

v. Dava konusu taşınmazın değeri belirlenirken sadece sit alanında bulunması gerekçe gösterilmemiştir. Taşınmazın değerine etki eden tüm unsurların tamamı dikkate alınarak hesaplama yapılmıştır.

16. Mahkeme 18/4/2013 tarihinde, 17/4/2007 tarihli ikinci bilirkişi heyetinden alınan raporda belirlenen kamulaştırma bedeline göre davanın kabulüne, taşınmazın 4.829,86 m²lik kısmının yol olarak terkinine ve kamulaştırma bedelinin 1.082.245,70 TL olarak tespitine karar vermiştir.

17. Karar taraflarca temyiz edilmiş, Yargıtay Dairesi 23/9/2013 tarihinde sair temyiz itirazlarını reddetmiş ve kararı kısmen bozmuştur. Bozma gerekçesi şöyledir:

i. Hazine tarafından açılan tapu iptal ve tescil davası sonucunda taşınmazın 2.073,73 m²lik kısmının kıyı kenar çizgisi içerisinde kaldığı gerekçesiyle tapusunun iptali ile terkinine karar verildiği belirtilmiştir. Bu bölümün ne kadarlık kısmının kamulaştırmaya konu edilen kısım içinde kaldığı hususunda bilirkişi kurulundan ek rapor alınarak, bu bölüm bedeline hükmedilmemesi gerekirken, kamulaştırılan kısmın tamamının bedeline hükmedilmesinin yerinde olmadığına vurgu yapılmıştır.

ii. 11/4/2013 tarihli ve 6459 sayılı Kanun'un 6. maddesi ile 4/11/1983 tarihli ve 2942 sayılı Kamulaştırma Kanunu'nda yapılan değişiklik uyarınca dava dört ay içinde sonuçlandırılamadığından tespit edilen kamulaştırma bedelinden acele elkoyma kararı ile ödenen kısmın mahsubu sonucunda kalan bölümüne 2/12/2006 tarihinden ilk karar tarihi olan 25/7/2007 tarihine kadar faiz işletilmesi gerektiği ifade edilmiştir.

18. Başvurucular ve diğer davalılar tarafından yapılan karar düzeltme istemi Yargıtay Dairesi tarafından 15/9/2014 tarihinde reddedilmiştir.

19. Mahkeme bozmaya uymuş ve diğer bazı dosyalarda alınan bilirkişi raporları ile ölçüm yönünden kısmen çelişki bulunduğu gerekçesiyle yeniden keşif yapılmasına karar vermiştir. Yapılan keşif sonrası düzenlenen bilirkişi raporunda kamulaştırılmasına karar verilen bölüm içerisindeki 620,36 m²lik kısmın kıyı kenar çizgisi içerisinde kaldığı tespit edilmiştir.

20. Mahkeme 7/5/2015 tarihinde davanın kabulüne, taşınmazın kıyı kenar çizgisi dışında kalan toplam 4.209,50 m²lik kısmının kamulaştırılmasına ve yola terkinine karar vermiştir. Ayrıca Mahkeme, kıyı kenar çizgisi içerisinde kalan 620,36 m²lik kısım için fazladan ödenen 132.136,68 TL'nin başvurucular ve diğer davalılardan hisseleri oranında alınarak İdareye

ödenmesi gerektiğini belirtmiştir.

21. Yargıtay Dairesi 29/2/2016 tarihinde, tarafların temyiz itirazlarının bozma ile kesinleşen yönlere ilişkin olduğunu ifade ederek kararı onamıştır.

22. Başvurucular ve diğer davalılar tarafından yapılan karar düzeltme istemi de Yargıtay Dairesi tarafından 3/5/2017 tarihinde reddedilmiştir.

23. Nihai karar başvuruculara 6/6/2017 tarihinde tebliğ edilmiştir.

24. Başvurucular 3/7/2017 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuşlardır.

IV. İLGİLİ HUKUK

A. Ulusal Hukuk

25. 4/11/1983 tarihli ve 2942 sayılı Kamulaştırma Kanunu'nun 10. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"Kamulaştırmanın satın alma usulü ile yapılamaması halinde idare, 7 nci maddeye göre topladığı bilgi ve belgelerle 8 inci madde uyarınca yaptırmış olduğu bedel tespiti ve bu hususta ki diğer bilgi ve belgeleri bir dilekçeye ekleyerek taşınmaz malın bulunduğu yer asliye hukuk mahkemesine müracaat eder ve taşınmaz malın kamulaştırma bedelinin tespitiyle, bu bedelin, peşin veya kamulaştırma 3 üncü maddenin ikinci fıkrasına göre yapılmış ise taksitle ödenmesi karşılığında, idare adına tesciline karar verilmesini ister.

Mahkeme, idarenin başvuru tarihinden itibaren en geç otuz gün sonrası için belirlediği duruşma gününü, dava dilekçesi ve idare tarafından verilen belgelerin birer örneği de eklenerek taşınmaz malın malikine meşruhatlı davetiye ile veya idarece yapılan araştırmalar sonucunda adresleri bulunamayanlara, 11.2.1959 tarihli ve 7201 sayılı Tebligat Kanununun 28 inci maddesi gereğince ilan yoluyla tebligat suretiyle bildirerek duruşmaya katılmaya çağırır. Duruşma günü idareye de tebliğ olunur.

Mahkemece malike doğrudan çıkarılacak meşruhatlı davetiyede veya ilan yolu ile yapılacak tebligatta;

...

d) 14 üncü maddede öngörülen süre içerisinde, tebligat veya ilan tarihinden itibaren kamulaştırma işlemine idari yargıda iptal veya adli yargıda maddi hatalara karşı düzeltim davası açabilecekleri,

...

Belirtilir.

...

14 üncü maddede belirtilen süre içinde, kamulaştırma işlemine karşı hak sahipleri tarafından idari yargıda iptal davası açılması ve idari yargı mahkemelerince de yürütmenin durdurulması kararı verilmesi halinde mahkemece, idari yargıda açılan dava bekletici mesele kabul edilerek bunun sonucuna göre işlem yapılır.

Kamulaştırma işlemine karşı idari yargıda iptal veya maddi hatalara karşı adli mahkemelerde açılacak düzeltim davalarında hangi idareye husumet yöneltileceğinin davetiye ve ilanda açıkça belirtilmemiş veya yanlış gösterilmiş olması nedeniyle davada husumet yanlış yöneltilmiş ise, gerçek hasma tebligat yapılmak suretiyle davaya devam

olunur."

26. 2942 sayılı Kanun'un 11. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"15 inci madde uyarınca oluşturulacak bilirkişi kurulu, kamulaştırılacak taşınmaz mal veya kaynağın bulunduğu yere mahkeme heyeti ile birlikte giderek, hazır bulunan ilgilileri de dinledikten sonra taşınmaz mal veya kaynağın;

a) Cins ve nevini,

b) Yüzölçümünü.

c) Kıymetini etkileyebilecek bütün nitelik ve unsarlarını ve her unsurun ayrı ayrı değerini,

d) Varsa vergi beyanını,

e) Kamulaştırma tarihindeki resmi makamlarca yapılmış kıymet takdirlerini,

f) Arazilerde, taşınmaz mal veya kaynağın mevkii ve şartlarına göre ve olduğu gibi kullanılması halinde getireceği net gelirini.

g) Arsalarda, kamulaştırılma gününden önceki özel amacı olmayan emsal satışlara göre satış değerini,

h) Yapılarda, resmi birim fiyatları ve yapı maliyet hesaplarını ve yıpranma payını,

ı) (Değişik: 19/4/2018-7139/27 md.) Bu fıkrada belirtilen unsurlara göre tespit edilen arazi bedelinin yarısını geçmemek ve her bir ölçünün etkisi açıklanmak kaydıyla bedelin tespitinde etkili olacak diğer objektif ölçüleri,

Esas tutarak düzenleyecekleri raporda bütün bu unsurların cevaplarını ayrı ayrı belirtmek suretiyle ve ilgililerin beyanını da dikkate alarak Sermaye Piyasası Kurulu tarafından kabul edilen değerleme standartlarına uygun, gerekçeli bir değerlendirme raporuna dayalı olarak taşınmaz malın değerini tespit ederler.

Taşınmaz malın değerinin tespitinde, kamulaştırmayı gerektiren imar ve hizmet teşebbüsünün sebep olacağı değer artışları ile ilerisi için düşünülen kullanma şekillerine göre getireceği kâr dikkate alınmaz.

..."

B. Uluslararası Hukuk

27. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'ne ek 1 No.lu Protokol'ün 1. maddesi şöyledir:

"Her gerçek ve tüzel kişinin mal ve mülk dokunulmazlığına saygı gösterilmesini isteme hakkı vardır. Bir kimse, ancak kamu yararı sebebiyle ve yasada öngörülen koşullara ve uluslararası hukukun genel ilkelerine uygun olarak mal ve mülkünden yoksun bırakılabilir.

Yukarıdaki hükümler, devletlerin, mülkiyetin kamu yararına uygun olarak kullanılmasını düzenlemek veya vergilerin ya da başka katkıların veya para cezalarının ödenmesini sağlamak için gerekli gördükleri yasaları uygulama konusunda sahip oldukları hakka halel getirmez."

28. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) davanın esasını teşkil eden zararı giderecek tazminatın ulusal mahkemeler tarafından hesaplanması gereken hâllerde kendini bu konuda karar vermeye yetkili görmemektedir. Doğrusu AİHM kamulaştırılan yerin değerini belirleyecek ve buna karşılık ödenecek tazminatın kriterlerini belirlemede kendini Türk

mahkemelerinin yerine koyamaz. Ne var ki somut olaydaki dava dosyası içeriğine göre AİHM, başvurucunun ulusal mahkemelerce hükmedilen tazminat bedelinin mülkün değeri ile makul bir bağlantı kurmadığını gösterebildiğini gözlemlemektedir (Yıltaş Yıldız Turistik Tesisleri A.Ş./Türkiye, B. No: 30502/96, 24/4/2003, § 38).

29. Halil Göçmen/Türkiye (B. No: 24883/07, 12/11/2013) kararında ise kamulaştırmasız el atma nedeniyle mülkiyet hakkının ihlal edildiğine karar veren AİHM, derece mahkemelerince hükmedilen tazminatın yeterliliğini de ölçülülük bağlamında tartışmıştır. AİHM bu bağlamda öncelikle ulusal mahkemelerin yerine geçerek kamulaştırma bedelini belirleme gibi bir görevinin bulunmadığını ancak mahkemelerin adil veya makul olmayan kararlar verilmesini sağlamakla yükümlü olduğunu belirtmiştir. AİHM somut olayda kamulaştırmasız el atma tazminatına ilişkin iki ayrı bilirkişi raporu bulunduğuna dikkat çekmiş ve derece mahkemelerince yeterli bir gerekçe gösterilmeden daha az bir bedel öngören raporun hükme esas alınmasının müdahaleyi ölçüsüz kıldığını belirtmiştir (Halil Göçmen/Türkiye, §§ 37-43).

30. Öte yandan Tkachenko/Rusya (B. No: 28046/05, 20/3/2018) kararında AİHM, iç hukuktaki düzenlemelere aykırı olan bir müdahalenin de hukukilik ölçütünü karşılamadığını kabul etmiştir. Bununla birlikte herhangi bir usule aykırılığın müdahalenin hukukiliğiyle uyumsuz kabul edilemeyeceği belirtilmiştir. Bu bağlamda AİHM, hukukun doğru biçimde uygulanması ve yorumlanması konusunda sınırlı bir yetkisi olduğunu ve ulusal mahkemelerin yerine geçme gibi bir sorumluluğu olmadığını ancak bu kararların açık bir keyfîlik veya bariz takdir hatasından yoksun olmaması gerektiğini vurgulamıştır (Tkachenko/Rusya, § 52). AİHM sonuç olarak somut olayda iç hukukta öngörülen kamulaştırma usulüne aykırı davranıldığını tespit ederek mülkiyet hakkının ihlaline karar vermiştir (Tkachenko/Rusya, §§ 53-58).

V. İNCELEME VE GEREKÇE

31. Mahkemenin 2/12/2020 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucuların İddiaları

32. Başvurucular, Yargıtay Dairesi tarafından verilen ilk bozma kararında taşınmazın emsale göre 2 kat daha değersiz sayılması gerekirken 3,25 kat daha değersiz sayılmasının doğru olmadığının ve taşınmazın kıyı kenar çizgisinde kalan kısmının Hazine adına tescil edilecek olması nedeniyle kalan kısımda oluşacak değer azalmasının hesap edilmesi gerektiğinin ifade edildiğini ileri sürmüştür. Ayrıca Mahkeme tarafından bozmaya uyulmasına karar verildiğine vurgu yapan başvurucular, usule ilişkin kazanılmış haklarına aykırı olarak önceki kararın tekrar edildiğini belirtmiştir. Sonuç olarak başvurucular, usule ilişkin kazanılmış hakka aykırı karar verilmek suretiyle kamulaştırma bedelinin düşük belirlendiğini ileri sürerek Anayasa'nın 12., 14., 35., 40., 46., 125. ve 138. maddelerinde güvence altına alınan haklarının ihlal edildiğinden şikâyet etmiştir.

B. Değerlendirme

33. Anayasa’nın "Mülkiyet hakkı" kenar başlıklı 35. maddesi şöyledir:

“Herkes, mülkiyet ve miras haklarına sahiptir.

Bu haklar, ancak kamu yararı amacıyla, kanunla sınırlanabilir.

Mülkiyet hakkının kullanılması toplum yararına aykırı olamaz.”

34. Anayasa'nın "Kamulaştırma" kenar başlıklı 46. maddesi şöyledir:

"Devlet ve kamu tüzelkişileri; kamu yararının gerektirdiği hallerde, gerçek karşılıklarını peşin ödemek şartıyla, özel mülkiyette bulunan taşınmaz malların tamamını veya bir kısmını, kanunla gösterilen esas ve usullere göre, kamulaştırmaya ve bunlar üzerinde idarî irtifaklar kurmaya yetkilidir.

Kamulaştırma bedeli ile kesin hükme bağlanan artırım bedeli nakden ve peşin olarak ödenir. Ancak, tarım reformunun uygulanması, büyük enerji ve sulama projeleri ile iskân projelerinin gerçekleştirilmesi, yeni ormanların yetiştirilmesi, kıyıların korunması ve turizm amacıyla kamulaştırılan toprakların bedellerinin ödenme şekli kanunla gösterilir. Kanunun taksitle ödemeyi öngörebileceği bu hallerde, taksitlendirme süresi beş yılı aşamaz; bu takdirde taksitler eşit olarak ödenir.

Kamulaştırılan topraktan, o toprağı doğrudan doğruya işleten küçük çiftçiye ait olanlarının bedeli, her halde peşin ödenir.

İkinci fıkrada öngörülen taksitlendirmelerde ve herhangi bir sebeple ödenmemiş kamulaştırma bedellerinde kamu alacakları için öngörülen en yüksek faiz uygulanır. "

35. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder (Tahir Canan, B. No: 2012/969, 18/9/2013, § 16). Başvuruculaların şikâyetlerinin özünün kamulaştırma bedelinin düşük belirlenmesine yönelik olduğu dikkate alındığında ihlal iddialarının mülkiyet hakkı kapsamında incelenmesi uygun görülmüştür.

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

36. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

a. Mülkün Varlığı ile Müdahalenin Varlığı ve Türü

37. Somut olayda başvuruculaların taşınmazı kamulaştırılmıştır. Taşınmaz mal varlığının Anayasa’nın 35. maddesinde yer alan mülkiyet hakkının kapsamına dâhil olduğunda tereddüt bulunmamaktadır. Başvuruculaların taşınmazının mülkiyetinin kamulaştırma yoluyla Hazineye geçmiş olmasının mülkiyet hakkına müdahale teşkil ettiği açıktır. Anayasa Mahkemesinin çok sayıda kararında da belirtildiği üzere taşınmazın kamulaştırılması mülkiyetten yoksun bırakma niteliği taşımaktadır (Mehmet Akdoğan ve Diğerleri, B. No: 2013/817, 19/12/2013, § 32; AYM, E.1988/34, K.1989/26, 21/6/1989; E.2011/58, K.2012/70, 17/5/2012).

b. Müdahalenin İhlal Oluşturup Oluşturmadığı

38. Anayasa'nın "Temel hak ve hürriyetlerin sınırlanması" kenar başlıklı 13. maddesi şöyledir:

"Temel hak ve hürriyetler, özlerine dokunulmaksızın yalnızca Anayasanın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlanabilir. Bu sınırlamalar, Anayasanın sözüne ve ruhuna, demokratik toplum düzeninin ve lâik Cumhuriyetin

gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olamaz."

39. Anayasa’nın 35. maddesinde mülkiyet hakkı sınırsız bir hak olarak düzenlenmemiş, bu hakkın kamu yararı amacıyla ve kanunla sınırlandırılabileceği öngörülmüştür. Mülkiyet hakkına müdahalede bulunulurken temel hak ve özgürlüklerin sınırlandırılmasına ilişkin genel ilkeleri düzenleyen Anayasa'nın 13. maddesinin de gözönünde bulundurulması gerekmektedir. Dolayısıyla mülkiyet hakkına yönelik müdahalenin Anayasa'ya uygun olabilmesi için müdahalenin kanuna dayanması, kamu yararı amacı taşıması ve ayrıca ölçülülük ilkesi gözetilerek yapılması gerekmektedir (Recep Tarhan ve Afife Tarhan, B. No: 2014/1546, 2/2/2017, § 62).

i. Kanunilik

40. Kamulaştırmanın usul ve esasları 2942 sayılı Kanun'da düzenlenmiştir. Somut olayda, başvuruculara ait taşınmazın yol inşaatı ve emniyet sahası tesis etmek amacıyla İdare kararıyla kamulaştırıldığı ve kamulaştırma sürecinin 2942 sayılı Kanun’a göre sürdürülerek tamamlandığı görülmektedir. Bu durumda mülkiyetten yoksun bırakma sonucuna yol açan müdahalenin kanuni dayanağının bulunduğu anlaşılmaktadır.

ii. Meşru Amaç

41. Somut olayda başvuruculara ait taşınmazı yol, inşaat ve emniyet sahası yapılmak üzere kamulaştırılmıştır. Ulaşım ihtiyacının karşılanması amacıyla yol, inşaat ve emniyet sahası yapılmasında kamu yararı bulunduğu açıktır. Bu nedenle müdahalenin meşru bir amacının da bulunduğu değerlendirilmiştir.

iii. Ölçülülük

(1) Genel İlkeler

42. Ölçülülük ilkesi; elverişlilik, gereklilik ve orantılılık olmak üzere üç alt ilkeden oluşmaktadır. Elverişlilik öngörülen müdahalenin ulaşılmak istenen amacı gerçekleştirmeye elverişli olmasını, gereklilik ulaşılmak istenen amaç bakımından müdahalenin zorunlu olmasını yani aynı amaca daha hafif bir müdahale ile ulaşılmasının mümkün olmamasını, orantılılık ise bireyin hakkına yapılan müdahale ile ulaşılmak istenen amaç arasında makul bir dengenin gözetilmesi gerekliliğini ifade etmektedir (AYM, E.2011/111, K.2012/56, 11/4/2012; E.2012/102, K.2012/207, 27/12/2012; E.2012/149, K.2013/63, 22/5/2013; E.2013/32, K.2013/112, 10/10/2013; E.2016/16, K.2016/37, 5/5/2016; E.2016/13, K.2016/127, 22/6/2016; Mehmet Akdoğan ve diğerleri, § 38).

43. Mülkiyet hakkından yoksun bırakma biçimindeki müdahalelerde, hedeflenen kamu yararı ile malikin bireysel yararı arasında gözetilmesi gereken adil denge ancak malike tazminat ödenmek suretiyle sağlanabilir. Diğer bir ifadeyle mülkten yoksun bırakmalarda malike tazminat ödenmesi, müdahaleyle malike yüklenen aşırı külfetin telafi edilmesini temin eden temel bir araçtır. Anayasa'nın 46. maddesi uyarınca kamulaştırma yoluyla malikin mülkiyet hakkının sona erdirildiği hâllerde malike ödenmesi gereken tazminat taşınmazın gerçek bedelidir. Bu itibarla taşınmazın gerçek bedelinin ödenmediği durumlarda somut olayın koşulları da gözetilerek müdahalenin orantılı olmadığı sonucuna ulaşılabilir (Cevat Aydın, B. No: 2014/13886, 4/10/2017, § 59).

44. Kamulaştırma yoluyla malikin mülkiyet hakkının sona erdirildiği hâllerde taşınmazın gerçek bedelinin malike ödenmesi orantılılık ilkesinin gereğidir. Taşınmaz bedelinin tespiti teknik ve uzmanlık gerektiren bir konudur. Bu nedenle kamulaştırılan taşınmazın bedelinin

tespiti uzman mahkemelerin ve Yargıtayın bu konudaki uzman dairelerinin yetkisinde ve görevindedir. Anayasa Mahkemesi bu konuda uzmanlaşmış bir mahkeme olmadığı gibi Anayasa Mahkemesinin mülkiyet hakkı kapsamında yapılan bireysel başvurularda bedel veya değer düşüklüğü karşılığını hesaplamak gibi bir görevi de bulunmamaktadır. Anayasa Mahkemesinin mülkiyet hakkına yapılan müdahale ile ödenen bedel arasındaki ilişki yönünden yapacağı tespit, orantılılık incelemesinden ibarettir (Mukadder Sağlam ve diğerleri, B. No: 2013/2511, 22/1/2015, § 49; Abdülkerim Çakmak ve diğerleri, B. No: 2014/1964, 23/2/2017, § 52).

45. Mülkiyet hakkının korunmasının söz konusu olduğu durumlarda usule ilişkin güvencelerin somut olayda yerine getirildiğinden söz edilebilmesi için derece mahkemelerin kararlarında konu ile ilgili ve yeterli gerekçe bulunmalıdır. Ayrıca belirtmek gerekir ki bu zorunluluk davacının bütün iddialarına cevap verilmesi anlamına gelmemekle birlikte mülkiyet hakkını ilgilendiren davanın sonucuna etkili esasa ilişkin temel iddia ve itirazların yargılama makamlarınca özenli bir şekilde değerlendirilerek karşılanması gerekmektedir (Kamil Darbaz ve GMO Yapı Grup End. San. Tic. Ltd. Şti., B. No: 2015/12563, 24/5/2018, § 53).

(2) İlkelerin Olaya Uygulanması

46. Somut olayda, İdare tarafından bedel tespiti ve tescil istemiyle açılan dava sırasında yapılan keşif sonucu düzenlenen 17/4/2007 tarihli bilirkişi raporunda, emsal alınan taşınmazın dava konusu taşınmazdan 3,25 oranında daha değerli olduğu tespit edilmiş ve dava konusu taşınmazın değeri 213 TL/m² hesap edilmiştir. Mahkeme, bu hesaplamayı yerinde görerek davayı kabul etmiş, kamulaştırma bedelinin 1.082.245,70 TL olarak tespitine ve belirlenen bedelin hisseleri oranında taşınmaz maliklerine ödenmesine karar vermiştir.

47. Tarafların temyizi üzerine Yargıtay Dairesi kararı bozmuştur. Bozma kararında arsa niteliğindeki taşınmaza emsal karşılaştırması yapılarak değer biçilmesinin yöntem olarak doğru olduğu ancak taşınmazın bir kısmının kıyı kenar çizgisi içerisinde kaldığı gerekçesiyle Hazine tarafından açılan davanın neticesinin beklenmesi gerektiği belirtilmiştir. Ayrıca Yargıtay Dairesi, kabule göre de Komisyon tarafından belirlenen bedellere göre emsalin taşınmazdan 2 kat daha değerli olduğunun anlaşılmasına rağmen taşınmazın sit alanında kaldığı gerekçesiyle emsalin taşınmazdan 3,25 kat daha değerli olduğunu kabul ederek değer biçen bilirkişi kurulundan bu konuda ek rapor alınmadan eksik inceleme ile daha aza hükmedildiğini ifade etmiştir.

48. Başvurucular, uyulmasına karar verilen Yargıtay Dairesinin bozma kararında emsalin taşınmazdan 2 kat daha değerli olduğunun tespit edildiği hâlde Mahkemenin usule ilişkin kazanılmış hakka aykırı karar vermek suretiyle kamulaştırma bedelinin düşük belirlendiğini ileri sürmektedirler.

49. Taşınmaz bedelinin tespiti teknik ve uzmanlık gerektiren bir konudur. Bu nedenle kamulaştırılan taşınmazın bedelinin tespiti uzman mahkemelerin ve Yargıtayın bu konudaki uzman dairelerinin yetkisinde ve görevindedir. Anayasa Mahkemesi bu konuda uzmanlaşmış bir mahkeme olmadığı gibi Anayasa Mahkemesinin mülkiyet hakkı kapsamında yapılan bireysel başvurularda bedel veya değer düşüklüğü karşılığını hesaplamak gibi bir görevi de bulunmamaktadır. Anayasa Mahkemesinin mülkiyet hakkına yapılan müdahale ile ödenen bedel arasındaki ilişki yönünden yapacağı tespit, orantılılık incelemesinden ibarettir (Mukadder Sağlam ve diğerleri, § 49; Abdülkerim Çakmak ve diğerleri, § 52).

50. Somut olayda, başvurucular lehine olduğu ileri sürülen bozma kararı incelendiğinde, Yargıtay Dairesinin iki hususa işaret ettiği görülmektedir. Bunlardan ilki, taşınmazın bir kısmının kıyı kenar çizgisi içerisinde kalması nedeniyle bu hususta açılan davanın sonucunun beklenmesi gerektiğine ilişkindir. Bir diğer husus ise, Komisyon tarafından belirlenen bedellere göre emsalin taşınmazdan 2 kat daha değerli olduğunun anlaşılmasına rağmen taşınmazın sit alanında kaldığı gerekçesiyle emsalin taşınmazdan 3,25 kat daha değerli kabul edilmesidir. Bu son durumda Yargıtay Dairesi, değer tespit hususunda çelişki bulunduğunu görmüş ve çelişkinin giderilmesi için bilirkişi kurulundan bu konuda ek rapor alınmadan daha az bedele hükmedilmesinin hatalı olduğunu vurgulamıştır. Dolayısıyla Yargıtay Dairesi kararında başvuruculaların ileri sürdüğünün aksine taşınmazın bedelinin fazla olması gerektiğine yönelik bir tespit yer almamış, yalnızca Komisyon tarafından yapılan hesaplamadan farklı ve daha düşük bir bedel tespit edilmesinin gerekçesinin ortaya konulması istenilmiştir.

51. Bozma kararından sonra alınan bilirkişi raporlarında, emsal taşınmaz yönünden belediyenin daha evvel dava tarihindeki emlak vergisine esas değeri hatalı olarak 129,87 TL/m² olarak bildirdiği ancak bu değerin gerçeği yansıtmadığı ve emsalin emlak vergisine esas değerinin 170 TL/m² olduğu belirtilmiştir. Emlak vergisine esas değerlerine göre de emsal taşınmazın dava konusu taşınmaza üstünlük oranı 2,83 olarak tespit edilmiştir. Ayrıca bilirkişi raporlarında yalnızca emlak vergisine esas değer üzerinden değerlendirme yapılamayacağına işaret edilmiş ve emsal karşılaştırması yapılarak taşınmaza değer biçildiği ifade edilmiştir. Yargılama süreci incelendiğinde alınan bütün bilirkişi raporlarında, emsal alınan taşınmazın ilçe merkezinde köşe başı parsel olduğuna, düz ve sağlam zemin niteliğinde olup imarda bitişik nizam beş kat yapılaşmaya müsait olduğuna, şehir merkezinde bankalar, ticaret borsası ve her türlü ticari, ekonomik ve kültürel merkezlerle iç içe olduğuna, buna karşın dava konusu taşınmazın ise ilçe merkezine yaklaşık iki, iki buçuk km uzaklıkta, Trabzon-Samsun devlet kara yoluna yaklaşık 170 m mesafede ve ön cepheli olduğuna, kuzeyden denize sıfır olup etrafında yazlık evler ile toplu konut inşaatları bulunduğuna vurgu yapılmıştır. Bilirkişiler kök ve ek raporlarında emsalin taşınmazdan 3,25-3,75 oranında daha değerli olduğunu belirtmiş ve bunun nedeninin taşınmazların konum ile özelliklerindeki farklılıktan kaynaklandığını ifade etmişlerdir. Mahkeme de emsalin taşınmazdan 3,25 oranında kıymetli olduğu değerlendirmesi yapan 17/4/2007 tarihli bilirkişi raporunu kararına esas alarak davayı kabul etmiştir.

52. Dolayısıyla taşınmazın değerinin düşük belirlendiğine ilişkin mülkiyet hakkına yönelik şikâyetlerin derece mahkemelerince değerlendirilerek kök ve ek raporlar alındığı, bu raporlarda da emsalin taşınmazdan 3,25 oranında değersiz olarak belirlenmesine ilişkin yeterli ve ilgili gerekçeye yer verildiği anlaşılmaktadır.

53. Sonuç olarak kamulaştırılan taşınmazın niteliklerine, geometrik durumuna ve yüzölçümüne göre başvuruculaların ileri sürdüğü ihlal iddialarına konu müdahalenin yeterli ölçüde tazminat ödenmek suretiyle giderildiği anlaşılmıştır. Bir başka deyişle başvuruculara ödenen bedel ile ulaşılmak istenen kamu yararı arasında orantısızlık bulunduğuna veya adil dengenin başvurucular aleyhine bozulduğuna ilişkin bir tespitte bulunulamamıştır. Bu nedenlerle başvuruculaların mülkiyet hakkının ihlal edilmediği sonucuna ulaşılmıştır.

54. Açıklanan gerekçelerle Anayasa’nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkının ihlal edilmediğine karar verilmesi gerekir.

VI. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkının İHLAL EDİLMEDİĞİNE,

C. Yargılama giderlerinin başvurucular üzerinde BIRAKILMASINA,

D. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 2/12/2020 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

NEDRET BAŞARAN

B. No: 2017/30316 | Karar tarihi: 02.12.2020

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2017/30316

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

NEDRET BAŞARAN BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2017/30316)

Karar Tarihi: 2/12/2020

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Kadir ÖZKAYA

Üyeler : Engin YILDIRIM

Celal Mümtaz AKINCI

Rıdvan GÜLEÇ

Yıldız SEFERİNOĞLU

Raportör : Eşref Uğur ŞENOL

Başvurucu : Nedret BAŞARAN

Vekili : Av. Ertunç Korhan ERKOÇ

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, imar planında taşınmazın kamu hizmeti alanına ayrılmasına rağmen kamulaştırılmaması ve imar kısıtlılığından kaynaklanan değer kaybının giderilmemesi nedeniyle mülkiyet hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 17/7/2017 tarihinde yapılmıştır.

3. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

4. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

5. Bölüm Başkanı tarafından başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

6. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık görüş bildirmemiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

7. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle olaylar özetle şöyledir:

8. Başvurucunun hissedarı olduğu İstanbul'un Pendik ilçesi 3.960 ada 11 parsel numaralı ve 8.108 metrekare (m²) yüz ölçümlü taşınmazın bir kısmı 10/7/2012 tasdik tarihli ve 1/1000 ölçekli revizyon uygulama imar planıyla sosyal ve kültürel tesis alanı, bir kısmı da atık su ve yağmur suyu alanı vasfıyla kamu hizmeti alanına ayrılmıştır. Başvurucu bu taşınmazın imar planlarında yaklaşık yirmi beş yıldır kısıtlı durumda olduğunu beyan etmektedir ancak başvuru formunda buna ilişkin bir bilgi ya da belge bulunmamaktadır.

9. Başvuru formu ve eklerinden 10/7/2012 tarihinde onaylanan uygulama imar planıyla taşınmazın kamu hizmeti alanına ayrılmış olduğu anlaşılmaktadır.

10. Bu taşınmaza ilişkin olarak açılan ortaklığın giderilmesi davasında İstanbul Anadolu 6. Sulh Hukuk Mahkemesinin 7/11/2013 tarihli kararı ile taşınmazdaki ortaklığın satış yolu ile giderilmesine karar verilmiştir. İstanbul Anadolu 10. İcra Müdürlüğünün 2014/55 sayılı dosyasında da ilgili taşınmazın satışına esas olmak üzere kıymet takdiri yapılmıştır.

11. Hazine tarafından yapılan kıymet takdirine itirazda bulunulmuştur. Başvurucu bu davada, taşınmaz üzerinde kısıtlılık olmadığı durumda oluşacak bedele göre yeniden kıymet takdiri yapılmasını talep etmiştir.

12. İstanbul Anadolu 6. Sulh Hukuk Mahkemesince (Sulh Hukuk Mahkemesi) kıymet takdirinin belirlenmesi için bilirkişi görüşüne başvurulmuştur. 27/10/2014 tarihli bilirkişi raporunda; taşınmaz üzerinde kısıtlılık olmaması, bitişik parseldeki gibi konut alanı olması durumunda taşınmazın m² değerinin 2.050 TL olacağı ancak imar planında kamu hizmeti alanı olarak ayrıldığından m² birim fiyatının 1.000 TL olduğu belirtilmiştir. Bu rapor uyarınca Sulh Hukuk Mahkemesi kıymet takdirinin iptaliyle taşınmazın satışa esas değerinin 8.108.000 TL olarak tespitine kesin olarak karar vermiştir.

13. Açık artırma sonucunda taşınmaz 900 TL m² değeri üzerinden toplam 7.300.000 TL bedelle 14/7/2015 tarihinde ihale alıcısına ihale edilmiştir.

14. Başvurucu; imar planında konut alanında kalan bölgedeki emsal taşınmazların m² değerlerinin 2.050 TL olduğu, imar planında taşınmazın kamu hizmeti alanına ayrılması nedeniyle değerinin yarısından daha az bir bedelle satıldığı gerekçesiyle Pendik Belediyesi aleyhine 9/9/2015 tarihinde İstanbul 12. İdare Mahkemesinde (Mahkeme) tam yargı davası açmıştır.

15. Mahkeme 14/12/2016 tarihinde davanın reddine karar vermiştir. Kararda; başvurucunun maddi zararının karşılanabilmesi için zararın belirlenebilir olması, diğer bir deyişle muhtemel zararın olmaması gerektiği vurgulanmıştır. Buna göre taşınmazın kısıtlı olmasından kaynaklandığı ileri sürülen maddi zarar isteminin muhtemel zarara yönelik olduğu, ortada belirlenebilir bir zararın bulunmadığı ifade edilmiştir. Başvurucunun anılan karara yönelik istinaf talebi İstanbul Bölge İdare Mahkemesi 9. İdari Dava Dairesinin 23/5/2017 tarihli kararıyla kesin olarak reddedilmiştir.

16. Nihai karar 16/6/2017 tarihinde başvurucu vekiline tebliğ edilmiştir.

17. Başvurucu, nihai kararın tebliği üzerine 17/7/2017 tarihinde bireysel başvuruda

bulunmuştur.

IV. İLGİLİ HUKUK

18. Konu ile ilgili hukuk için bkz. Hüseyin Ünal, B. No: 2017/24715, 20/9/2018, §§ 17-29.

V. İNCELEME VE GEREKÇE

19. Mahkemenin 2/12/22020 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Kamu Hizmeti Alanına Ayrılan Taşınmazın Uzunca Bir Süredir Kamulaştırılmaması Nedeniyle Mülkiyet Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

1. Başvurucunun İddiaları

20. Başvurucu; imar planında taşınmazın kamu hizmeti alanına ayrılması ile taşınmaz üzerindeki tasarruf hakkının kısıtlandığını, buna rağmen uzunca bir süre geçmiş olmasına rağmen taşınmazının kamulaştırılmadığını ve kısıtlılığın giderilmesi yönünde başka bir işlem de yapılmadığını belirtmiştir. Başvurucu anılan durumun taşınmazdan tam anlamıyla yararlanmasını engellemesi ve taşınmazın değerini olumsuz yönde etkilemesi nedeniyle mülkiyet hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

2. Değerlendirme

21. Anayasa'nın 148. maddesinin üçüncü fıkrası ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 45. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca bireysel başvuru yoluyla Anayasa Mahkemesine başvurabilmek için olağan kanun yollarının tüketilmiş olması gerekir.

22. Bireysel başvuru yolunun ikincil niteliği gereği Anayasa Mahkemesine başvuruda bulunabilmek için öncelikle olağan kanun yollarının tüketilmesi zorunludur. Başvurucunun, bireysel başvuru konusu şikâyetini öncelikle yetkili idari ve yargısal mercilere usulüne uygun olarak iletmesi, bu konuda sahip olduğu bilgi ve delilleri zamanında bu makamlara sunması ve bu süreçte dava ve başvurusunu takip etmek için gerekli özeni göstermiş olması gerekir (İsmail Buğra İşlek, B. No: 2013/1177, 26/3/2013, § 17).

23. Başvuru yollarının tüketilmesi gereğinden söz edilebilmesi için öncelikle hukuk sisteminde, hakkının ihlal edildiğini iddia eden kişinin başvurabileceği idari veya yargısal bir hukuki yolun öngörülmüş olması gerekmektedir. Ayrıca bu hukuki yolun iddia edilen ihlalin sonuçlarını giderici, etkili ve başvurucu açısından makul bir çabayla ulaşılabilir nitelikte olması ve sadece kâğıt üzerinde kalmayıp fiilen de işlerliğe sahip bulunması gerekmektedir. Olmayan bir hukuki yolun tüketilmesi başvurucudan beklenemeyeceği gibi hukuken veya fiilen etkili bulunmayan, ihlalin sonuçlarını düzeltici bir vasıf taşımayan veya aşırı ve olağan olmayan birtakım şeklî koşulların öngörülmesi nedeniyle fiilen erişilebilir ve kullanılabilir olmaktan uzaklaşan başvuru yollarının tüketilmesi zorunluluğu bulunmamaktadır (Fatma Yıldırım, B. No: 2014/6577, 16/2/2017, § 39).

24. Somut olayda, paydaş olduğu taşınmazın imar planında kamu hizmetine ayrılması nedeniyle zarara uğradığını iddia eden başvurucunun zararının tazmini ya da taşınmazın gerçek bedeli üzerinden kamulaştırılması amacıyla idareye karşı dava açma hakkı mevcuttur. Hâl böyle iken başvurucu, bireysel başvuruya konu ettiği Mahkemenin E.2015/243, K.2016/2003 sayılı dosyasında taşınmazın uzun zaman önce kamu hizmetine ayrıldığını iddia etmekle birlikte bu hususta kaynaklanan zararlarına ilişkin bir talepte

bulunmamıştır. Başvurucu, bu davada taşınmazın imar planındaki mevcut durumunun ortaklığın giderilmesi davası sonrasında yapılan ihale bedelini olumsuz olarak etkilediği iddiasıyla yalnızca ihale bedeli nedeniyle oluşan zararlarının tazminini istemiştir. Derece mahkemeleri de uyuşmazlığı yalnızca başvurucunun talebi doğrultusunda ihale bedeli ile sınırlı olarak incelemiş ve başvurucunun talebinin muhtemel bir zarara yönelik olup ortada belirlenebilir somut bir zarar bulunmadığından bu talebi reddetmiştir. Bu hâlde başvurucunun uzunca bir süre önce imar planında kamuya tahsis edilmesine rağmen taşınmazının kamulaştırılmadığı ya da bu süre içinde meydana gelen zararının karşılanmadığı yönündeki iddialarını yargılama konusu yapmadığı bir davadan sonra mülkiyet hakkının ihlal edildiği yönündeki şikâyetlerini Anayasa Mahkemesi önüne getirdiği anlaşılmaktadır. Bu bağlamda mülkiyet hakkının ihlali iddiası kapsamında uğranılan zararların giderilmesi şikâyetleri yönünden başvuru yollarının usulünce tüketildiği söylenemez. Dolayısıyla etkin ve erişilebilir bir çözüm imkânı sunan bu hukuk yollarına başvurulmaksızın yapılan başvurunun incelenmesi, bireysel başvuru yolunun ikincilliği ilkesi gereği mümkün değildir.

25. Açıklanan gerekçelerle başvurunun diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

B. Taşınmazdaki Değer Kaybının Tazmin Edilmemesi Nedeniyle Mülkiyet Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

1. Başvurucunun İddiaları

26. Başvurucu, taşınmaz üzerinde kısıtlılık olmaması durumunda m^2 fiyatının 2.050 TL olacağını, taşınmazın kamu hizmeti alanına ayrılması nedeniyle m^2 değerinin 1.000 TL olarak takdir edildiğini ve bu hususun kıymet takdirine itiraz davasında alınan bilirkişi raporunda ifade edildiğini vurgulamıştır. Taşınmazdaki değer kaybının imar uygulaması sonucunda meydana geldiğinden yakınan başvurucu, bu zararın tazmin edilmemesi nedeniyle mülkiyet hakkının ihlal edildiğini ifade etmiştir.

2. Değerlendirme

27. Anayasa’nın "Mülkiyet hakkı" kenar başlıklı 35. maddesi şöyledir:

“Herkes, mülkiyet ve miras haklarına sahiptir.

Bu haklar, ancak kamu yararı amacıyla, kanunla sınırlanabilir.

Mülkiyet hakkının kullanılması toplum yararına aykırı olamaz.”

28. Somut olayda imar planında kamu hizmetine ayrılan ancak fiilen el konulmaması nedeniyle henüz arsa niteliğinde olan ve ortaklığın giderilmesi davası neticesinde açık ihale usulü ile satılan taşınmazdaki payın Anayasa'nın 35. maddesi bağlamında mülk teşkil ettiği açıktır. Başvurucu, ihale bedelinin taşınmazın imar durumu nedeniyle olması gereken miktara ulaşamamasından kaynaklı olarak mal varlığında bir azalma meydana geldiğini iddia etmektedir. Başvurucunun önceden sahip olduğu taşınmaza ilişkin değer azlığının da bu bağlamda mülk teşkil ettiği tartışmasızdır.

29. Anayasa Mahkemesi uygulama imar planında bir taşınmazın kamu hizmeti alanına ayrılmasının şikâyet edildiği Hüseyin Ünal (aynı kararda bkz. § 41) başvurusunda taşınmazın kamulaştırılmadığı süreçte müdahalenin yol açtığı kısıtlamaları gözeterek müdahaleyi

mülkiyetten barışçıl yararlanmaya ilişkin genel kural çerçevesinde incelemiştir. Başvuru konusu olayda da bu ilkeden ayrılmayı gerektirir bir durum bulunmamaktadır.

30. Anayasa'nın 13. ve 35. maddeleri uyarınca mülkiyet hakkına yönelik müdahalenin Anayasa'ya uygun olabilmesi için müdahalenin kanuna dayanması, kamu yararı amacı taşıması ve ayrıca ölçülülük ilkesi gözetilerek yapılması gerekmektedir (Recep Tarhan ve Afife Tarhan, B. No: 2014/1546, 2/2/2017, § 62).

31. Somut olayda 3/5/1985 tarihli ve 3194 sayılı İmar Kanunu'nun ilgili hükümleri çerçevesinde uygulanan söz konusu müdahalenin ulaşılabilir, belirli ve öngörülebilir kanun hükümlerine dayandığı anlaşılmaktadır.

32. 3194 sayılı Kanun'un 1. maddesinde, Kanun'un yerleşme yerleri ile bu yerlerdeki yapılaşmaların plan, fen, sağlık ve çevre şartlarına uygun teşekkülünü sağlamak amacıyla düzenlendiği belirtilmiştir. Kanun'un belirtilen amacı çerçevesinde arazi ve arsaların düzenlemesi sırasında taşınmazın imar durumunun sosyal ve kültürel tesis alanı ile atık su ve yağmur suyu alanı olarak belirlenmesi yönündeki müdahalenin kamu yararına dayalı meşru bir amacının bulunduğu kabul edilmelidir.

33. Son olarak başvurucunun mülkiyet hakkına yapılan müdahalenin ölçülü olup olmadığı değerlendirilmelidir.

34. Ölçülülük ilkesi elverişlilik, gereklilik ve orantılılık olmak üzere üç alt ilkeden oluşmaktadır. Elverişlilik öngörülen müdahalenin ulaşılmak istenen amacı gerçekleştirmeye elverişli olmasını, gereklilik ulaşılmak istenen amaç bakımından müdahalenin zorunlu olmasını yani aynı amaca daha hafif bir müdahale ile ulaşılmasının mümkün olmamasını, orantılılık ise bireyin hakkına yapılan müdahale ile ulaşılmak istenen amaç arasında makul bir dengenin gözetilmesi gerekliliğini ifade etmektedir (AYM, E.2011/111, K.2012/56, 11/4/2012; E.2014/176, K.2015/53, 27/5/2015; E.2016/13, K.2016/127, 22/6/2016; Mehmet Akdoğan ve diğerleri, B. No: 2013/817, 19/12/2013, § 38).

35. Orantılılık ilkesi gereği kişilerin mülkiyet hakkının sınırlandırılması hâlinde elde edilmek istenen kamu yararı ile bireyin hakları arasında adil bir dengenin kurulması gerekmektedir. Bu adil denge, başvurucunun şahsi olarak aşırı bir yüke katlandığının tespit edilmesi durumunda bozulmuş olacaktır. Müdahalenin orantılılığını değerlendirirken Anayasa Mahkemesi; bir taraftan ulaşılmak istenen meşru amacın önemini, diğer taraftan da müdahalenin niteliğini, başvurucunun ve kamu otoritelerinin davranışlarını gözönünde bulundurarak başvurucuya yüklenen külfeti dikkate alacaktır (Arif Güven, B. No: 2014/13966, 15/2/2017, §§ 58, 60; Osman Ukav, B. No: 2014/12501, 6/7/2017, § 71).

36. Anayasa Mahkemesi Hüseyin Ünal başvurusunda ölçülülük yönünden yapılan değerlendirmede uygulama imar planının onaylanmasından itibaren beş yıldan fazla süre geçmesine rağmen imar planında kamu hizmetine ayrılan taşınmazın kamulaştırılmaması ve herhangi bir tazminat da ödenmemesinin başvurucuya şahsi olarak aşırı bir külfet yüklediği kanaatine ulaşmıştır. Bu sebeple başvurucunun mülkiyet hakkının korunması ile kamunun yararı arasında olması gereken adil dengenin başvurucu aleyhine bozulduğu ve müdahalenin ölçülü olmadığı kabul edilmiştir (Hüseyin Ünal, §§ 51-62).

37. Somut olay ise çeşitli yönleriyle anılan başvurudan farklılaşmaktadır. Şöyle ki Hüseyin Ünal başvurusunda uygulama imar planında kamu hizmetine ayrıldığı hâlde taşınmazın uzun süre kamulaştırılmamasından şikâyet edilmiştir. Bu başvuruda ise başvurucunun şikâyeti yalnızca bu durumun ortaklığın giderilmesi davası sonucunda düzenlenen ihale bedeline

olan olumsuz etkisine ilişkindir.

38. Kamu makamlarının özellikle büyük şehirlerin gelişmeleri gibi karmaşık ve zor bir alanda kendi imar politikalarını uygulamak için geniş bir takdir alanı kullanmaları doğaldır (benzer yönde bkz. AYM, E.2012/100, K.2013/84, 4/7/2013). Öte yandan imar planlarının hukuk kurallarına uygun olup olmadığının değerlendirilmesi, bu alanda uzmanlaşmış derece mahkemelerinin görevidir. Anayasa Mahkemesinin bireysel başvuru kapsamında delillerin değerlendirilmesi veya hukuk kurallarının yorumlanması ile ilgili görevi ise yalnızca açık keyfîlik veya bariz takdir hatası içeren kararlar ile sınırlıdır. İdare takdir hakkı kapsamında uyuşmazlık konusu taşınmazı uygulama imar planında kamu hizmeti alanına dâhil etmiştir. Anılan imar uygulamasına yönelik olarak başvurucu ya da diğer malikler tarafından dava açıldığı yönünde bir iddia da mevcut değildir.

39. Başvurucu, esas olarak devamı yönünde herhangi bir şikâyetinin bulunmadığı imar durumunun taşınmazın satışı aşamasında zarara neden olduğunu ayrıca taşınmaz uygulama imar planında kamu hizmetine tahsis edilmemiş olsaydı konut alanında kalan komşu parseller gibi iki kat değerli olacağını iddia etmektedir. Bu hâlde taşınmazın mevcut imar durumunun başvurucu yönünden katlanılabilir olup olmadığı ve mevcut niteliği ile taşınmazın ihalede oluşan değerine gerçekten olumsuz etki edip etmediği müdahalenin ölçülülüğü bakımından önem arz etmektedir.

40. Başvurucu, taşınmazın uzun yıllar önce kamu hizmetine tahsis edildiğini ileri sürmekle birlikte bu hususta herhangi bir bilgi ve belge sunmamıştır. Başvurucu tarafından açılan tazminat davasına ilişkin dava dosyasının incelemesinde de bu hususu destekleyecek bir bilgiye ulaşılamamıştır. Bu itibarla taşınmazın bireysel başvuru dosyasında bulunan 10/7/2012 tasdik tarihli ve 1/1000 ölçekli revizyon uygulama imar planıyla kamu hizmeti alanına ayrıldığı kabul edilmelidir. Anılan tarih ile taşınmazın satışı arasında beş yıllık süre dolmamıştır. Anayasa Mahkemesi Hüseyin Ünal başvurusunda uygulama imar planının onaylanmasından itibaren beş yıldan fazla süre geçmesine rağmen imar planında kamu hizmetine ayrılan taşınmazın kamulaştırılmaması ve herhangi bir tazminat da ödenmemesinin mülkiyet hakkını ihlal ettiği sonucuna varmıştır. Somut olayda beş yıllık süre geçmediğinden başvurucunun imar uygulamasından kaynaklanan kısıtlılıklara katlanma yükümlülüğü bulunmakta olup bu yükümlülüğün başvurucu yönünden aşırı ve olağan dışı bir nitelikte olduğu söylenemez.

41. Başka bir açıdan taşınmaz arsa vasfında olup tapuda çok sayıda paydaş adına kayıtlıdır. 22/11/2001 tarihli ve 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu'nun 698. maddesinde paydaşların her birinin malın paylaşılmasını isteyebileceği düzenlenmiş olup paylı mülkiyeti sürdürme hususunda bir yükümlülük bulunmadığı sürece paydaşların herhangi bir zamanda ortaklığın giderilmesi davasını açması yönünde bir engel bulunmamaktadır. Bu hâlde uyuşmazlığa konu taşınmazın ortaklığın giderilmesine ilişkin dava sonucunda ihale ile satılması başvurucu yönünden öngörülemez değildir. Taşınmazdaki ortaklığın satış suretiyle giderilmesine karar verilmekle taşınmaz, satış memurluğu tarafından ihaleye çıkarılmıştır. Bu amaçla kıymet takdiri yapılmış ve belirlenen bedele itiraz edilmesi üzerine Sulh Hukuk Mahkemesince yeni bir kıymet takdiri yapılmıştır. Mahkemece belirlenen bu bedel üzerinden ilana çıkılmış ve ilanda belirtilen gün ve saatte ihale gerçekleşmiştir. 9/6/1932 tarihli ve 2004 sayılı İcra ve İflas Kanunu'nun ilgili hükümleri çerçevesinde yapılan açık ihalede taşınmaz en çok pey süren katılımcıya satılmıştır. Öte yandan bir taşınmazın değeri ancak o taşınmaza ilişkin objektif kriterler doğrultusunda belirlenebilecek bir husustur. Uygulama imar planında komşu taşınmazın farklı bir nitelikte yer alması mümkün olup

idarenin imar planının uygulandığı alandaki bütün taşınmazları aynı vasıfla plana alması çağdaş şehircilik ilkeleri ve imar planlaması ile bağdaşmamaktadır. Taşınmazın satışına ilişkin ihale başvurucu da dâhil olmak üzere herkese açık olup satış bedeli ilgili Kanun'un öngördüğü usule uygun olarak ve rekabetçi bir ortamda katılımcılar tarafından sürülen peyler sonucunda oluşmuştur. Başka bir ifade ile taşınmazın ihale bedeli serbest piyasa şartlarına göre oluşmuştur. Dolayısıyla taşınmazın sahip olduğu objektif koşullar dikkate alınarak belirlenen bedel üzerinden yapılan bir satışta taşınmazın uygulama imar planında kamu hizmetine ayrılmış olmasının ihale bedeline açık bir etkisinin bulunduğu ve bu etkinin başvurucu yönünden ağır ve katlanılamaz bir hâl aldığını söylemek mümkün değildir.

42. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 48. maddesinin (2) numaralı fıkrasında açıkça dayanaktan yoksun başvuruların Anayasa Mahkemesince kabul edilemezliğine karar verilebileceği belirtilmiştir. Bu bağlamda bir ihlalin bulunmadığı açık olan başvurular açıkça dayanaktan yoksun kabul edilebilir (Hikmet Balabanoğlu, B. No: 2012/1334, 17/9/2013, § 24).

43. Açıklanan gerekçelerle başvurunun diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

VI. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Kamu hizmetine ayrılan taşınmazın uzunca bir süredir kamulaştırılmaması dolayısıyla mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Taşınmazdaki değer kaybının tazmin edilmemesi dolayısıyla mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA 2/12/2020 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

RAŞİT DÖRTYOL (3)

B. No: 2017/34383 | Karar tarihi: 02.12.2020

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2017/34383

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

RAŞİT DÖRTYOL BAŞVURUSU (3)

(Başvuru Numarası: 2017/34383)

Karar Tarihi: 2/12/2020

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Kadir ÖZKAYA

Üyeler : Engin YILDIRIM

Celal Mümtaz AKINCI

Rıdvan GÜLEÇ

Yıldız SEFERİNOĞLU

Raportör : Hüseyin Özgür SEVİMLİ

Başvurucu : Raşit DÖRTYOL

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, infaz hâkimliğince yapılan incelemelerde başvurucunun duruşmada hazır bulunma talebi reddedilerek ses ve görüntü aktarımı suretiyle duruşmaya katılımının sağlanmaya çalışılması nedeniyle duruşmada hazır bulunma hakkının; başvurucunun koğuşta fotoğraf çektirme istemi üzerine önceki tarihte başka bir hükümlüye kötü muamelede bulunduğu iddiasıyla hakkında soruşturma yürütülen infaz koruma memurunun fotoğraf çekimi için görevlendirilmesi ve koğuşa gelmesi nedeniyle de kötü muamele yasağının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvurular 8/9/2017, 10/5/2018 ve 11/5/2018 tarihlerinde yapılmıştır.

3. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

4. Komisyonca başvurucunun adli yardım talebinin kabulüne karar verilmiştir.

5. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına

karar verilmiştir.

6. 2018/16012 ve 2018/16018 numaralı başvuru dosyalarının kişi yönünden hukuki irtibatı nedeniyle 2017/34383 numaralı bireysel başvuru dosyası ile birleştirilmesine, incelemenin 2017/34383 numaralı başvuru dosyası üzerinden yürütülmesine ve diğer başvuru dosyalarının kapatılmasına karar verilmiştir.

7. Bölüm Başkanı tarafından başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

8. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık görüşünü bildirmiştir.

9. Başvurucu, Bakanlığın görüşüne karşı süresinde beyanda bulunmuştur.

III. OLAY VE OLGULAR

10. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

11. 1969 doğumlu olan başvurucu, başvuru tarihleri itibarıyla anayasal düzeni zorla değiştirmeye kalkışma suçundan aldığı cezanın infazı kapsamında Kırıkkale F Tipi Yüksek Güvenlikli Kapalı Ceza İnfaz Kurumunda (İnfaz Kurumu) hükümlü olarak bulunmaktadır.

12. Başvurucunun üç farklı eylemi nedeniyle İnfaz Kurumu Disiplin Kurulu Başkanlığı tarafından verilen disiplin cezaları ile bu cezalara yönelik itirazlar sonucu verilen kararlar, kişi yönünden hukuki irtibat nedeniyle birleştirilen bireysel başvurulara konu edilmiştir.

A. 2017/34383 Sayılı Bireysel Başvuruya İlişkin Süreç

13. Başvurucunun 2/3/2017 tarihinde revir muayenesi sonrası koğuşuna dönmekte olduğu esnada diğer hükümlülerle birlikte "Baskılar bizi yıldıramaz, kitap yayın hakkımız engellenemez." şeklinde slogan atıp oturma eylemi yaptığı iddiasıyla disiplin soruşturması başlatılmıştır.

14. Disiplin soruşturmasına konu belgelerden başvurucunun sözlü savunma verdiği anlaşılmaktadır. İnfaz Kurumu Disiplin Kurulu Başkanlığınca 13/3/2017 tarihinde başvurucu hakkında oturma eylemi yaparak slogan attığı gerekçesiyle, gereksiz olarak marş söylemek veya slogan atmak disiplin suçundan bir ay ziyaretçi kabulünden yoksun bırakma cezası kararı verilmiştir.

15. Başvurucu, süresi içinde Kırıkkale İnfaz Hâkimliğine (Hâkimlik) başvuruda bulunmuştur. İnfaz Hâkimliğinin 13/4/2017 tarihinde düzenlediği tensip zaptında 23/5/2001 tarihli ve 4675 sayılı İnfaz Hakimliği Kanunu'nun 6. maddesinin ikinci fıkrasına 22/7/2010 tarihli ve 6008 sayılı Kanun'un 5. maddesiyle eklenen cümle gereğince başvurucunun disiplin cezasına karşı savunmasının alınması gerektiği belirtilmiştir. Bu kapsamda başvurucunun savunmasının alınması için duruşmada hazır edilmesine, Disiplin Kurulu kararı ile ilgili savunmasını vekâletnamesini ibraz etmesi suretiyle avukatı ile birlikte veya avukatı aracılığıyla yapabileceği hususunun başvurucuya bildirilmesine ilişkin karar verilmiştir. Aynı gün İnfaz Kurumuna gönderilen müzekkerede ise başvurucunun beyanının Ses ve Görüntü Bilişim Sistemi (SEGBİS) ile alınacağı belirtilmektedir.

16. 27/4/2017 tarihli duruşmada SEGBİS odasında hazır bulundurulan başvurucu, Hâkimlik huzuruna getirilerek savunma yapmak istediğini beyan etmiştir. Hâkimlik; duruşmanın SEGBİS aracılığı ile yapılmasının ceza muhakemesi ilkelerinden yüz yüzelik ilkesine uygun

olduğunu, bu yönde Anayasa Mahkemesi kararı bulunduğunu ve SEGBİS ile yapılan duruşmanın duruşma salonundakinden farklı olmadığını bildirmiştir.

17. Başvurucunun duruşma salonunda bulunma talebi Hâkimlikçe reddedilerek duruşmaya SEGBİS ile devam edilmiştir. Duruşma sonunda başvurucunun avukatının da hazır bulunmasıyla ifade vermek için istediği sürenin başvurucuya verilmesine ve başvurucunun bir sonraki duruşmada SEGBİS aracılığı ile hazır edilmesine karar verilmiştir.

18. Bir sonraki duruşmada SEGBİS odasında hazır bulundurulan başvurucu; İnfaz Kurumunda arkadaşlarıyla beraber işkence gördüğünü, baskı altında tutulduğu bir ortamda savunma yapamayacağını ileri sürerek Hâkimlik huzurunda avukatının da hazır bulunmasıyla savunma yapmak istediğini belirtmiştir. Hâkimlik, başvurucunun duruşmada hazır bulunma istemini reddetmiştir.

19. Hâkimliğin 6/7/2017 tarihli kararı ile başvurucunun Disiplin Kurulu kararına yaptığı itiraz reddedilmiştir. Kararın gerekçesinde; Cumhuriyet savcısı mütalaası ile başvurucunun dosya kapsamındaki ifadeleri, olayın meydana geldiğine ilişkin tutanakta adları geçen tanık beyanları ve tüm dosya kapsamı dikkate alınarak başvurucunun eylemi nedeniyle hakkında verilen disiplin cezasının kanuna uygun olduğu belirtilmiştir.

20. Başvurucu 21/7/2017 tarihli dilekçesi ile duruşma salonunda bizzat hazır bulunarak ifade vermek istediği hâlde SEGBİS ile duruşmaya katılmaya zorlandığını, duruşma salonunda savunma yapma hakkının kullandırılmadığını, tanıklara soru soramadığını, avukatlarına duruşma davetiyesi gönderilmediğini belirterek karara itiraz etmiştir.

21. Kırıkkale 2. Ağır Ceza Mahkemesinin 3/8/2017 tarihli kararıyla "Ceza İnfaz Kurumunda uyulması gerekli düzene aykırı davranışın yaptırımının olması gerektiği, cezanın niteliği ve süresinin makul ve orantılı olduğu vicdani kanaatine [varıldığı]" belirtilerek başvurucunun itirazı reddedilmiştir.

22. Başvurucu 8/9/2017 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

B. 2018/16012 Sayılı Bireysel Başvuruya İlişkin Süreç

23. Başvurucunun 25/5/2017 tarihinde götürüldüğü mahkemenin dönüşünde odasına gittiği esnada diğer hükümlülerle birlikte "İşkence bizi yıldıramaz, kimse bize işkence yapamaz, ölsek de devam edeceğiz." şeklinde slogan atıp oturma eylemi yaptığı iddiasıyla hakkında disiplin soruşturması başlatılmıştır.

24. Disiplin soruşturmasına konu belgelerden başvurucunun kendisine tanınan süre içinde sözlü ya da yazılı savunma vermediği anlaşılmaktadır. İnfaz Kurumu Disiplin Kurulu Başkanlığınca 31/5/2017 tarihinde başvurucu hakkında oturma eylemi yaparak slogan attığı gerekçesiyle, gereksiz olarak marş söylemek veya slogan atmak disiplin suçundan bir ay ziyaretçi kabulünden yoksun bırakma cezası kararı verilmiştir.

25. Başvurucu, süresi içinde İnfaz Hâkimliğine başvuruda bulunmuştur. İnfaz Hâkimliğinin 25/9/2017 tarihinde düzenlediği tensip zaptında, 4675 sayılı Kanun'un 6. maddesinin ikinci fıkrasına 6008 sayılı Kanun'un 5. maddesiyle eklenen cümle gereğince başvurucunun disiplin cezasına karşı savunmasının alınması gerektiği belirtilmiştir. Bu kapsamda başvurucunun savunmasının alınması için duruşmada hazır edilmesine, Disiplin Kurulu kararı ile ilgili savunmasını -vekâletnamesini ibraz etmesi suretiyle- avukatı ile birlikte veya avukatı aracılığıyla yapabileceği hususunun başvurucuya bildirilmesine ilişkin karar verilmiştir. Aynı gün İnfaz Kurumuna gönderilen müzekkerede ise başvurucunun beyanının

SEGBİS ile alınacağı belirtilmektedir.

26. 20/12/2017 tarihli duruşmada SEGBİS odasında hazır bulundurulan başvurucu; avukatının olduğunu, Hâkimlik huzuruna getirilerek ve avukatının da hazır bulunmasıyla savunma yapmak için süre istediğini söylemiştir. Ayrıca savunma dilekçesi hazırladığını beyan etmiş, bu dilekçenin Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi (UYAP) üzerinden Hâkimliğe gönderildiği İnfaz Kurumunca tespit edilmiştir. Hâkimlik, başvurucunun süre istemini kabul etmekle birlikte bir sonraki duruşmaya yeniden SEGBİS aracılığı ile katılımının sağlanmasına karar vermiştir.

27. Bir sonraki duruşmada, Adli Yargı Adalet Komisyonu tarafından İnfaz Hâkimliğinde başka bir hâkimin geçici olarak yetkilendirilmesi nedeniyle önce duruşma tutanağı okunmuştur. SEGBİS odasında hazır bulundurulan başvurucu, avukatı huzurunda ifade vermek istediğini ancak avukatının tutuklandığını söylemiştir. Hâkimlikçe başvurucuya barodan avukat yetkilendirilmesini isteyip istemediği sorulmuştur. Başvurucu ise Hâkimlik huzuruna getirilerek kendi avukatının da hazır bulunmasıyla ifade vermek istediğini söyleyerek süre verilmesini istemiştir. Hâkimlik, başvurucunun duruşmada hazır bulunma isteminin bir sonraki duruşma öncesinde müstemir yetkili hâkim tarafından değerlendirilmesine ve başvurucuya kendi avukatını seçmesi için süre tanınmasına karar vermiştir.

28. Son duruşmada yeniden SEGBİS odasında hazır bulundurulan başvurucu, Hâkimlik huzurunda savunma yapma istemini yinelemiştir. Hâkimlik, duruşmanın SEGBİS aracılığı ile yapılmasının ceza muhakemesi ilkelerinden yüz yüzelik ilkesine uygun olduğu, bu yönde Anayasa Mahkemesi kararı bulunduğu ve SEGBİS ile yapılan duruşmanın duruşma salonundakinden farklı olmadığı gerekçesiyle başvurucunun duruşmada hazır bulunma istemini reddederek duruşmaya devam etmiştir. Başvurucu ise disiplin cezasına dayanak olarak tutanak içeriğinin gerçeği yansıtmadığını ileri sürerek disiplin cezasının kaldırılması isteminde bulunmuştur.

29. Hâkimliğin 14/2/2018 tarihli kararı ile başvurucunun Disiplin Kurulu kararına yaptığı itiraz reddedilmiştir. Kararın gerekçesinde; Cumhuriyet savcısı mütalaası ile başvurucunun dosya kapsamındaki savunmaları ve tüm dosya kapsamı dikkate alınarak başvurucunun eylemi nedeniyle hakkında verilen disiplin cezasının kanuna uygun olduğu belirtilmiştir.

30. Başvurucu 12/3/2018 tarihli dilekçesi ile duruşma salonunda bizzat hazır bulunarak ifade vermek istediği hâlde SEGBİS ile duruşmaya katılmaya zorlandığını, duruşma salonunda savunma yapma hakkının kullandırılmadığını, infaz koruma görevlilerinin kendisine kötü muamelede bulunduğunu, bu nedenle onların huzurunda savunma yapmak istemediğini, tanıklara soru soramadığını, savunması alınmadan ve hükme etki edebilecek deliller araştırılmadan karar verildiğini belirterek karara itiraz etmiştir.

31. Kırıkkale 1. Ağır Ceza Mahkemesinin 3/4/2018 tarihli kararıyla "Yapılan yargılamaya, dosya içeriğine, karar yerinde gösterilen ve değerlendirilen delillere, oluşa, itirazı değerlendiren hakimliğin inanç ve takdirine, inceleme konusu eylemin oluşumuna ve niteliğine uygun kabul ve uygulamasına, hukuka uygun, yasal ve yeterli olarak açıklanan gerekçe içeriğine göre hükümlünün [itirazının yerinde olmadığı]" belirtilerek başvurucunun itirazı reddedilmiştir.

32. Başvurucu 10/5/2018 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

C. 2018/16018 Sayılı Bireysel Başvuruya İlişkin Süreç

33. Başvurucunun fotoğraf çektirmek istediğine dair İnfaz Kurumuna dilekçe vermesi üzerine 15/6/2017 tarihinde fotoğraf çekimi için üç infaz koruma memuru başvurucunun kaldığı koğuşa gelmiştir. Bu esnada aynı koğuşta kalan bir hükümlünün bu memurlardan R.Ç.ye hitaben "Fotoğrafı bu adam mı çekecek, işkenceciyi fotoğraf çektirmeye gönderiyorlar." demesi üzerine başvurucunun diğer hükümlülerle birlikte bahçeye çıkıp anılan memura hitaben "İşkence yapmak şerefsizliktir." diyerek slogan attığı iddiasıyla hakkında disiplin soruşturması başlatılmıştır.

34. Disiplin soruşturmasına konu belgelerden başvurucunun yazılı savunma verdiği anlaşılmaktadır. İnfaz Kurumu Disiplin Kurulu Başkanlığınca 21/6/2017 tarihinde başvurucu hakkında fotoğraf çekimi için gelen memur R.Ç.ye "işkenceci" ve "şerefsiz" diyerek hakaret ettiği gerekçesiyle, kurum görevlilerine hakaret veya tehditte bulunmak disiplin suçundan on bir gün hücreye koyma cezası kararı verilmiştir. Anılan kararda R.Ç.nin olay tarihinden önce 14/6/2017 tarihinde Adalet Bakanlığı İş Yurtları Kurumu Daire Başkanlığının uygun görmesi üzerine fotoğraf memuru olarak görevlendirildiği ve olay günü başvurucunun koğuşuna görevi gereği gittiği vurgulanmıştır.

35. Başvurucu, süresi içinde İnfaz Hâkimliğine başvuruda bulunmuştur. İnfaz Hâkimliğinin 25/9/2017 tarihinde düzenlediği tensip zaptında, 4675 sayılı Kanun'un 6. maddesinin ikinci fıkrasına 6008 sayılı Kanun'un 5. maddesiyle eklenen cümle gereğince başvurucunun disiplin cezasına karşı savunmasının alınması gerektiği belirtilmiştir. Bu kapsamda başvurucunun savunmasının alınması için duruşmada hazır edilmesine, Disiplin Kurulu kararı ile ilgili savunmasını -vekâletnamesini ibraz etmesi suretiyle- avukatı ile birlikte veya avukatı aracılığıyla yapabileceği hususunun başvurucuya bildirilmesine ilişkin karar verilmiştir. Aynı gün İnfaz Kurumuna gönderilen müzekkerede ise başvurucunun beyanının SEGBİS ile alınacağı belirtilmektedir.

36. 20/12/2017 tarihli duruşmada SEGBİS odasında hazır bulundurulan başvurucu; avukatının olduğunu, Hâkimlik huzuruna getirilerek ve avukatının da hazır bulunmasıyla savunma yapmak için süre istediğini söylemiştir. Ayrıca savunma dilekçesi hazırladığını beyan etmiş, bu dilekçenin İnfaz Kurumunca UYAP üzerinden Hâkimliğe gönderildiği tespit edilmiştir. Hâkimlik, başvurucunun süre istemini kabul etmekle birlikte bir sonraki duruşmaya yeniden SEGBİS ile katılımının sağlanmasına karar vermiştir.

37. Bir sonraki duruşmada Adli Yargı Adalet Komisyonu tarafından İnfaz Hâkimliğinde başka bir hâkimin geçici olarak yetkilendirilmesi nedeniyle önce duruşma tutanağı okunmuştur. SEGBİS odasında hazır bulundurulan başvurucu, avukatı huzurunda ifade vermek istediğini ancak avukatının tutuklandığını söylemiştir. Hâkimlikçe başvurucuya barodan avukat yetkilendirilmesini isteyip istemediği sorulmuştur. Başvurucu ise Hâkimlik huzuruna getirilerek kendi avukatının da hazır bulunmasıyla ifade vermek istediğini belirtip süre verilmesini istemiştir. Hâkimlik, başvurucunun duruşmada hazır bulunma isteminin bir sonraki duruşma öncesinde müstemir yetkili hâkim tarafından değerlendirilmesine ve başvurucuya kendi avukatını seçmesi için süre tanınmasına karar vermiştir.

38. Son duruşmada yeniden SEGBİS odasında hazır bulundurulan başvurucu; Hâkimlik huzurunda savunma yapma istemini yinelemiştir. Hâkimlik, duruşmanın SEGBİS aracılığı ile yapılmasının ceza muhakemesi ilkelerinden yüz yüzelik ilkesine uygun olduğu, bu yönde Anayasa Mahkemesi kararı bulunduğu ve SEGBİS ile yapılan duruşmanın duruşma

salonundakinden farklı olmadığı gerekçesiyle başvurucunun duruşmada hazır bulunma istemini reddederek duruşmaya devam etmiştir. Başvurucu ise, disiplin cezasına konu olan

sözü ilgili memura hitaben söylemediğini savunarak disiplin cezasının kaldırılması isteminde bulunmuştur.

39. Hâkimliğin 14/2/2018 tarihli kararı ile başvurucunun Disiplin Kurulu kararına yaptığı itiraz reddedilmiş ancak bu cezanın bir ay ziyaretçi kabulünden yoksun bırakma cezası olarak çektirilmesine karar verilmiştir. Kararın gerekçesinde; Cumhuriyet savcısı mütalaası, başvurucunun dosya kapsamındaki savunmaları, olay tutanağı ve tüm dosya kapsamı dikkate alınarak başvurucunun eylemi nedeniyle hakkında disiplin cezası verilmesi gerektiği ancak bu cezanın bir ay ziyaretçi kabulünden yoksun bırakma cezası olarak çektirilmesinin kanuna uygun olduğu belirtilmiştir.

40. Başvurucu 12/3/2018 tarihli dilekçesi ile duruşma salonunda bizzat hazır bulunarak ifade vermek istediği hâlde SEGBİS ile duruşmaya katılmaya zorlandığını, duruşma salonunda savunma yapma hakkının kullandırılmadığını, infaz koruma görevlilerinin kendisine kötü muamelede bulunduğunu, bu nedenle onların huzurunda savunma yapmak istemediğini, tanıklara soru soramadığını, savunması alınmadan ve hükme etki edebilecek deliller araştırılmadan karar verildiğini belirterek karara itiraz etmiştir.

41. Kırıkkale 1. Ağır Ceza Mahkemesinin 3/4/2018 tarihli kararıyla "Yapılan yargılamaya, dosya içeriğine, karar yerinde gösterilen ve değerlendirilen delillere, oluşa, itirazı değerlendiren hakimliğin inanç ve takdirine, inceleme konusu eylemin oluşumuna ve niteliğine uygun kabul ve uygulamasına, hukuka uygun, yasal ve yeterli olarak açıklanan gerekçe içeriğine göre hükümlünün [itirazının yerinde olmadığı]" belirtilerek başvurucunun itirazı reddedilmiştir.

42. Başvurucu 11/5/2018 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

IV. İLGİLİ HUKUK

43. İlgili hukuk kaynakları için bkz. Emrah Yayla [GK], B. No: 2017/38732, 6/2/2020, §§ 28-42.

V. İNCELEME VE GEREKÇE

44. Mahkemenin 2/12/2020 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Duruşmada Hazır Bulunma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

1. Başvurucunun İddiaları ve Bakanlık Görüşü

45. Başvurucu; birleştirilerek incelenen bireysel başvurulara konu tüm Hâkimlik kararları yönünden duruşma salonunda bizzat hazır bulunarak savunma yapmak istediği hâlde SEGBİS ile duruşmaya katılmaya zorlandığını, duruşma salonunda bizzat savunma yapma hakkının kullandırılmadığını belirterek adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini iddia etmiştir.

46. Bakanlık görüşünde; başvurucunun itirazlarını inceleyen Kırıkkale İnfaz Hâkimliğindeki yargılamaların medeni hak ve yükümlülüklere ilişkin uyuşmazlığın veya bir suç isnadının esasının karara bağlanmasına ilişkin olup olmadığının değerlendirilmesi gerektiği belirtilerek bu durumun kabul edilebilirlik bakımından dikkate alınması gerektiği ifade edilmiştir. Esas yönünden ise SEGBİS ile ilgili mevzuat hakkında açıklamalarda bulunularak SEGBİS yönteminin hangi durumlarda uygulanabileceğinin, hangi mercinin bu yöntemin kullanılmasına karar verme yetkisine sahip olduğunun ve ses-görüntü bağlantısı için gerekli

olan teknik altyapıya ilişkin koşulların ilgili mevzuatta açık bir şekilde düzenlendiği belirtilmiştir. Görüş yazısında; SEGBİS ile ifadesi alınanların duruşma salonundakileri görebilme ve söylenenleri duyabilme imkânı bulunduğu, yargılama makamının ve duruşmada hazır bulunan diğer kişilerin de aynı şekilde ifade alma, beyanda bulunma ve soru yöneltme gibi yargısal işlemleri karşılıklı olarak gerçekleştirebilme imkânına sahip oldukları, başka bir ifadeyle SEGBİS'in içerdiği bu özellikler sayesinde yargılamanın unsurlarından biri olan yüz yüzelik ilkesinin gerçekleştiği belirtilmiştir.

47. Bakanlık görüşünde ayrıca somut olayların özellikleri, davaların niteliği, dava konularının karmaşık olup olmadığı, başvurucunun içinde bulunduğu durum ve yargılamaların aşaması ile yargılama faaliyetinin bütünü gözönüne alındığında başvurulara konu tüm itiraz incelemeleri yönünden de başvurucuya savunmasını hazırlaması ve itirazlarını mahkeme önünde etkili bir şekilde ileri sürebilmesi için makul bir süre tanındığı, gerekli olan tüm bilgilere ulaşma imkânı verildiği belirtilmiştir.

48. Başvurucu, Bakanlığın görüşüne karşı verdiği cevap dilekçesinde bireysel başvuru dilekçelerindeki iddialarını tekrarlamıştır.

2. Değerlendirme

49. Anayasa'nın “Hak arama hürriyeti” kenar başlıklı 36. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

“Herkes, meşru vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahiptir.”

50. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder (Tahir Canan, B. No: 2012/969, 18/9/2013, § 16). Başvurucunun iddiaları adil yargılanma hakkı kapsamında duruşmada hazır bulunma hakkı yönünden incelenmiştir.

a. Kabul Edilebilirlik Yönünden

51. Başvuruya benzer olaylarda kabul edilebilirlik kriterleri kapsamında uygulanacak ilkeler, Anayasa Mahkemesinin Emrah Yayla (aynı kararda bkz. §§ 53-56) kararında ortaya konmuştur. Somut olayda da başvurucu hakkında uygulanan disiplin cezaları nedeniyle yaptığı şikâyetlerin infaz hâkimliği tarafından incelenmesinin medeni hak ve yükümlülüklere ilişkin uyuşmazlık kapsamında kaldığı ve dolayısıyla Anayasa’nın 36. maddesinin uygulanmasının mümkün olduğu kabul edilmiştir.

52. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan duruşmada hazır bulunma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

b. Esas Yönünden

53. Anayasa Mahkemesi aynı mahiyetteki şikâyetleri Emrah Yayla (aynı kararda bkz. §§ 58-86) kararında incelemiş olup anılan karardaki ilkelerden ayrılmayı gerektirir bir durumun bulunmadığı anlaşılmaktadır. Anayasa Mahkemesi anılan kararda medeni hak ve yükümlülüklere ilişkin uyuşmazlıklarda tarafların SEGBİS ile duruşmaya katılımlarının sağlanmasının duruşmada hazır bulunma hakkına yönelik bir müdahale oluşturduğunu tespit ederek bu müdahalenin ihlal oluşturup oluşturmadığına ilişkin değerlendirmenin ise kanunilik, meşru amaca dayalı olma ve ölçülülük ilkeleri yönünden yapılacak inceleme sonucunda belirlenebileceğini ifade etmiştir. Buna göre medeni hak ve yükümlülüklere

ilişkin uyuşmazlıklarda tarafların SEGBİS ile duruşmaya katılımlarının sağlanması şeklindeki müdahalenin Anayasa'ya uygun olabilmesi için kanuni bir temelinin bulunması, meşru bir amaca dayalı ve ölçülü olması gerekmektedir (Emrah Yayla, §§ 62-67).

54. Anayasa Mahkemesi, Emrah Yayla kararında söz konusu müdahalenin ölçülü bir müdahale olarak kabul edilebilmesi için gerekli olan genel ilkeleri de ortaya koymuştur (aynı kararda bkz. §§ 68-75). Bu genel ilkelere göre medeni hak ve yükümlülüklere ilişkin uyuşmazlıklarda duruşmada hazır bulunma hakkına yapılan müdahalenin ölçülü bir müdahale olup olmadığı ölçülülük ilkesinin alt ilkeleri olan elverişlilik, gereklilik ve orantılılık ilkeleri yönünden yapılacak değerlendirmenin sonucuna göre belirlenebilecektir. Buna göre duruşmada hazır bulunma hakkına yapılan müdahalenin ulaşılmak istenen amacı gerçekleştirmeye elverişli olması, ulaşılmak istenen amaç bakımından gerekli olduğunun gösterilmesi ve orantılılık yönünden bireyin hakkına yapılan müdahale ile ulaşılmak istenen amaç arasında makul bir dengenin gözetilmesi gerekmektedir. Bu çerçevede özellikle gereklilik ilkesi uyarınca uyuşmazlığın tarafının duruşmada hazır bulunmasını zorunlu kılan bir olgunun yokluğu derece mahkemelerince somut ve olaya uygun bir gerekçeyle ortaya konulmalıdır. Bu gerekliliğin ortaya konulması bağlamında, kişilerin duruşmada bizzat hazır bulunmayı talep etmelerine rağmen SEGBİS yoluyla katılımlarının neden yeterli görüldüğünün ve duruşmada bizzat hazır bulunmayı imkânsız hâle getiren veya büyük ölçüde zorlaştıran koşulların neler olduğunun ifade edilmesi gerekir (Emrah Yayla, § 73).

55. Somut olayda, İnfaz Kurumunda hükümlü olarak bulunan başvurucunun İnfaz Hâkimliğince açılan duruşmalarda bizzat hazır bulunma taleplerinin reddedilmesi 4675 sayılı Kanun'un 6. maddesinin yollamasıyla 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 196. maddesinin (4) numaralı fıkrasına dayandığından, anılan müdahale kanunilik ölçütünü karşılamaktadır. Ayrıca hükümlülerin ceza infaz kurumundan duruşma salonuna transferleri nedeniyle oluşan gecikmelerin azaltılması ve yargılamaların hızlandırılması sebebiyle duruşmada hazır bulunma hakkına yapılan müdahalenin usul ekonomisinin gerçekleştirilmesine yönelik meşru bir amaca dayandığı anlaşılmaktadır.

56. Başvuru konusu üç olayda da Hâkimlik, duruşmalı inceleme yapmaya karar vermiştir. Duruşma tarihlerinde başvurucunun İnfaz Kurumunda bulunan SEGBİS odasında hazır edilerek duruşmaya video konferans bağlantısı üzerinden katılması istenmiştir. Başvurucunun anılan yöntemle savunma yapmak istemediğini bildirmesi üzerine Hâkimlikçe tüm itiraz incelemelerinde aşağıdaki şekilde bir ara kararı verilmiştir:

"Hükümlüye Anayasa Mahkemesinin 20/01/2017 tarih ve 2016/12905 başvuru numaralı kararında segbis yoluyla alınan beyanların yüz yüzelik ilkesinin sağladığı yönündeki kararı okundu, segbis'in duruşma salonunda gibi olduğu ifade edildi."

57. Hâkimlikçe daha sonra başka bir işlem yapılmaksızın dosyalardaki mevcut yazılı bilgi ve belgeler değerlendirilerek bir sonuca ulaşılmış ve başvurucunun disiplin cezalarına karşı itirazları reddedilmiştir.

58. Başvurucunun davranışları sebebiyle uygulanan disiplin cezalarının şikâyet konusu edildiği uyuşmazlık kapsamındaki duruşmalarda hazır bulunmanın gerekli görülmemesinin sebepleri somut olarak açıklanmamıştır. Hâkimliğin yukarıda aktarılan gerekçesi aslında başvurucunun duruşmada bulunma talebinin somut yargılamalarla bağlantılı olmayan genel bir sebeple ve kategorik olarak reddedildiğini göstermektedir. Anılan gerekçe her durumda duruşmada bulunma talebinin reddedilmesi gerektiğini belirtmektedir. Somut olaylarda başvurucunun duruşmaya katılması yönünde hiçbir çaba içine girilmemiş, aynı şehir

merkezinde bulunan bir ceza infaz kurumundan duruşmaya katılamamasının niçin gerekli görüldüğü açıklanmamıştır. Bu çerçevede Hâkimlikçe hiçbir alternatif değerlendirilmeden ve bireysel başvuruya konu her üç yargılama yönünden olaya özgü somut gerekçeler de sunulmadan -genel ve kategorik bir yaklaşımla- başvurucunun duruşmada hazır bulunma talepleri reddedilmiştir. Uyuşmazlıkların bizzat duruşmada bulunmayı gerektiren bir nitelik taşıyıp taşımadığı hususunda Hâkimlikçe herhangi bir değerlendirme yapılmadan genel ve kategorik bir sebeple başvurucunun yokluğunda duruşma yapılması ve duruşmada hazır bulunma hakkına müdahale için en uygun aracın seçilmemesi müdahalenin gerekli olmadığı sonucuna yol açmıştır.

59. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki duruşmada hazır bulunma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

60. Başvurucunun duruşmada hazır bulunma hakkının ihlal edildiğine karar verildiği gözetilerek adil yargılanma hakkı kapsamındaki diğer ihlal iddiaları bakımından ayrıca bir değerlendirme yapılmasına gerek görülmemiştir.

B. Kötü Muamele Yasağının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

1. Başvurucunun İddiaları

61. Başvurucu 2018/16018 numaralı bireysel başvurusunda, koğuş arkadaşı olan G.G.ye infaz koruma memurlarından R.Ş.nin önceki tarihte işkence yaparak G.G.nin kolunu kırdığını, bu olay nedeniyle R.Ş. hakkında soruşturma yürütüldüğünü, kendisinin koğuşta fotoğraf çektirme istemi üzerine İnfaz Kurumu tarafından R.Ş.nin görevlendirilip fotoğraf çekimi için koğuşlarına gönderilmesinin koğuştaki hükümlülerin can güvenliğini tehlikeye soktuğunu, hakkındaki soruşturmaya rağmen İnfaz Kurumu tarafından R.Ş.nin kasıtlı olarak görevlendirildiğini belirterek işkence ve kötü muamele yasağının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

62. Bakanlık görüşünde bu iddialara ilişkin bir açıklamaya yer verilmemiştir.

2. Değerlendirme

63. Anayasa Mahkemesine yapılan bireysel başvurularda, başvuru konusu olaylarla ilgili delilleri sunmak suretiyle olaylar hakkındaki iddialarını kanıtlamak ve dayanılan Anayasa hükmünün kendilerine göre ihlal edildiğine dair açıklamalarda bulunarak hukuki iddialarını ortaya koymak başvurucuya düşer. Başvurucunun kamu gücünün işlem, eylem ya da ihmali nedeniyle ihlal edildiğini ileri sürdüğü hak ve özgürlük ile dayanılan Anayasa hükümlerini, ihlal gerekçelerini, dayanılan deliller ile ihlale neden olduğu ileri sürülen işlem veya kararların neler olduğunu başvuru dilekçesinde belirtmesi şarttır. Başvuru dilekçesinde kamu gücünün ihlale neden olduğu iddia edilen işlem, eylem ya da ihmaline dair olayların tarih sırasına göre özeti yapılmalı; bireysel başvuru kapsamındaki hak ve özgürlüklerden hangisinin hangi nedenle ihlal edildiği ve buna ilişkin gerekçeler ve deliller açıklanmalıdır (Veli Özdemir, B. No: 2013/276, 9/1/2014, §§ 19, 20; Ünal Yiğit, B. No: 2013/1075, 30/6/2014, §§ 18, 19).

64. Somut olayda başvurucu, infaz koruma memuru R.Ç.nin fotoğraf çekimi için görevlendirilmiş olmasının ve kaldıkları koğuşa bu memurun gelmesinin işkence ve kötü muamele niteliğinde olduğunu soyut olarak ifade etmiş ancak anılan kamu görevlisinin fotoğraf çekimi için görevlendirilmesinin hangi nedenle hukuka aykırı olduğu hususunda

herhangi bir açıklama yapmamıştır. Yine bu memurun fotoğraf çekimi için görevi gereği koğuşa gelmesinden ibaret eyleminin ötesinde ne şekilde kötü muamelede bulunduğuna dair bir izahta da bulunmamıştır.

65. Bu itibarla başvurucu, soyut olarak dile getirdiği bu bölümdeki ihlal iddialarına dair delillerini sunma ve bireysel başvuru kapsamındaki haklardan hangisinin hangi nedenle ihlal edildiğine ilişkin açıklamalarda bulunma yönündeki yükümlülüğünü yerine getirmemiştir.

66. Açıklanan gerekçelerle başvurucunun kötü muamele yasağının ihlal edildiğine ilişkin iddiasının temellendirilmemiş olduğu anlaşıldığından başvurunun bu kısmının açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

C. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

67. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"(1) Esas inceleme sonunda, başvurucunun hakkının ihlal edildiğine ya da edilmediğine karar verilir. İhlal kararı verilmesi hâlinde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yapılması gerekenlere hükmedilir…

(2) Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvurucu lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir."

68. Başvurucu, üç bireysel başvuru yönünden de ihlalin tespit edilmesi talebinde bulunmuş; ayrıca Anayasa Mahkemesince uygun görülecek bir tazminata karar verilmesini talep etmiştir.

69. Anayasa Mahkemesinin Mehmet Doğan kararında ihlal sonucuna varıldığında ihlalin nasıl ortadan kaldırılacağı hususunda genel ilkeler belirlenmiştir (B. No: 2014/8875, 7/6/2018, [GK]). Mahkeme diğer bir kararında ise bu ilkelerle birlikte ihlal kararının yerine getirilmemesinin sonuçlarına da değinmiş ve bu durumun ihlalin devamı anlamına geleceği gibi ilgili hakkın ikinci kez ihlal edilmesiyle sonuçlanacağına da işaret etmiştir (Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019).

70. Bireysel başvuru kapsamında bir temel hakkın ihlal edildiğine karar verildiği takdirde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırıldığından söz edilebilmesi için temel kural mümkün olduğunca eski hâle getirmenin yani ihlalden önceki duruma dönülmesinin sağlanmasıdır. Bunun için ise öncelikle ihlalin kaynağı belirlenerek devam eden ihlalin durdurulması, ihlale neden olan karar veya işlemin ve bunların yol açtığı sonuçların ortadan kaldırılması, varsa ihlalin sebep olduğu maddi ve manevi zararların giderilmesi, ayrıca bu bağlamda uygun görülen diğer tedbirlerin alınması gerekmektedir (Mehmet Doğan, §§ 55, 57).

71. İhlalin mahkeme kararından kaynaklandığı veya mahkemenin ihlali gideremediği durumlarda Anayasa Mahkemesi, 6216 sayılı Kanun'un 50. maddesinin (2) numaralı fıkrası ile İçtüzük'ün 79. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (a) bendi uyarınca, ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere kararın bir örneğinin ilgili mahkemeye gönderilmesine hükmeder. Anılan yasal düzenleme, usul hukukundaki benzer hukuki kurumlardan farklı olarak, ihlali ortadan kaldırmak amacıyla

yeniden yargılama sonucunu doğuran ve bireysel başvuruya özgülenen bir giderim yolunu öngörmektedir. Bu nedenle Anayasa Mahkemesi tarafından ihlal kararına bağlı olarak yeniden yargılama kararı verildiğinde, usul hukukundaki yargılamanın yenilenmesi kurumundan farklı olarak ilgili mahkemenin yeniden yargılama sebebinin varlığını kabul hususunda herhangi bir takdir yetkisi bulunmamaktadır. Dolayısıyla böyle bir karar kendisine ulaşan mahkemenin yasal yükümlülüğü, ilgilinin talebini beklemeksizin Anayasa Mahkemesinin ihlal kararı nedeniyle yeniden yargılama kararı vererek devam eden ihlalin sonuçlarını gidermek üzere gereken işlemleri yerine getirmektir (Mehmet Doğan, §§ 58-59; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), §§ 57-59, 66-67).

72. Birleştirilerek incelenen başvurularda duruşmada hazır bulunma hakkının ihlal edildiği sonucuna ulaşılmıştır. Dolayısıyla ihlalin mahkeme kararından kaynaklandığı anlaşılmaktadır.

73. Bu durumda duruşmada hazır bulunma hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Yapılacak yeniden yargılama ise bireysel başvuruya özgü düzenleme içeren 6216 sayılı Kanun'un 50. maddesinin (2) numaralı fıkrasına göre ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılmasına yöneliktir. Bu kapsamda yapılması gereken iş yeniden yargılama kararı verilerek Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar verilmesinden ibarettir. Bu sebeple kararın bir örneğinin yeniden yargılama yapılmak üzere Kırıkkale İnfaz Hâkimliğine gönderilmesine karar verilmesi gerekmektedir.

74. Yeniden yargılama yapılmasına karar verilmesi, duruşmada hazır bulunma hakkının ihlalinin sonuçlarını giderme bakımından yeterli görüldüğünden başvurucunun tazminat taleplerinin reddine karar verilmesi gerekir.

VI. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Adil yargılanma hakkı kapsamındaki duruşmada hazır bulunma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Kötü muamele yasağının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki duruşmada hazır bulunma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin duruşmada hazır bulunma hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Kırıkkale İnfaz Hâkimliğine (E.2017/600, K.2017/1090; E.2017/1052, K.2018/236; E.2017/1278, K.2018/237) GÖNDERİLMESİNE,

D. Başvurucunun tazminat taleplerinin REDDİNE,

E. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 2/12/2020 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

EBRU ÇITLAK VE FAZİLET DEMİRBAŞ

B. No: 2017/37573 | Karar tarihi: 02.12.2020

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2017/37573

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

EBRU ÇITLAK VE FAZİLET DEMİRBAŞ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2017/37573)

Karar Tarihi: 2/12/2020

R.G. Tarih ve Sayı: 16/2/2021-31397

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Kadir ÖZKAYA

Üyeler : Engin YILDIRIM

Celal Mümtaz AKINCI

Rıdvan GÜLEÇ

Yıldız SEFERİNOĞLU

Raportör : Olcay ÖZCAN

Başvurucular : 1. Ebru ÇITLAK

2. Fazilet DEMİRBAŞ

Başvurucular Vekili : Av. Mustafa ŞİNİKÇİ

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru; ceza yargılamasının uzun sürmesi nedeniyle makul sürede yargılanma hakkının, ceza yargılamasında lehe hükmedilen manevi tazminat ve vekâlet ücreti alacağının tahsili için başlatılan icra takibinin ceza davasının düşme kararı ile sonuçlandığı gerekçesiyle iptal edilmesi nedeniyle de kararların icrası hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 14/11/2017 tarihinde yapılmıştır.

3. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

4. Komisyon tarafından başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte

yapılmasına karar verilmiştir.

5. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık görüş bildirmemiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

6. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle olaylar özetle şöyledir:

7. Başvurucular İstanbul'da ikamet etmektedir.

8. 2004-2005 yıllarında yaşanan olay nedeniyle başvurucular ile H.İ.K. ve A.İ. aleyhine yaralama, hakaret ve tehdit suçlarından cezalandırılmaları istemiyle Kartal Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından dava açılmıştır.

9. Kartal 3. Asliye Ceza Mahkemesi (Asliye Ceza Mahkemesi) 16/12/2011 tarihinde, başvurucu Ebru Çıtlak hakkında verilen beraat kararı temyiz edilmeden kesinleştiğinden, başvurucu Fazilet Demirbaş hakkında yaralama ve sanık H.İ.K. hakkında tehdit suçlarından verilen hükümlerle ilgili Yargıtay tarafından düşme kararı verildiğinden yeniden hüküm kurulmasına yer olmadığına, başvuruculların hakaret ve tehdit suçlarından beraatine, sanık A.İ.nin başvurucu Fazilet Demirbaş'ı, sanık H.İ.K.nın da başvurucu Ebru Çıtlak'ı yaraladıkları gerekçesiyle sanıkların cezalandırılmasına karar vermiştir. Kararda ayrıca bu eylemler nedeniyle 1.000 TL manevi tazminatın sanık H.İ.K.dan alınarak başvurucu Ebru Çıtlak'a verilmesi, 1.500 TL manevi tazminatın sanık A.İ.den alınarak başvurucu Fazilet Demirbaş'a verilmesi ve 1.100 TL vekâlet ücretinin sanıklar H.İ.K. ve A.İ.den alınarak başvuruculara verilmesi hükme bağlanmıştır.

10. Kararın temyizi üzerine Yargıtay 3. Ceza Dairesi (Yargıtay Ceza Dairesi) 3/10/2012 tarihinde 1/3/1926 tarihli ve 765 sayılı mülga Türk Ceza Kanunu'nun 102. ve 104. maddelerinde öngörülen zamanaşımı süresinin dolduğu gerekçesiyle kararı bozmuş ve 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 223. maddesinin (8) numaralı fıkrası uyarınca kamu davasının düşürülmesine karar vermiştir.

11. Başvurucular, Asliye Ceza Mahkemesi kararında lehlerine verilen tazminatlar ile vekâlet ücretinin tahsili için 2014 yılı içinde İstanbul 26. İcra Müdürlüğünde H.İ.K. ve A.İ. aleyhine icra takibi başlatmıştır.

12. H.İ.K. ve A.İ., şikâyet yoluyla icra takibinin iptaline karar verilmesi istemiyle 8/1/2015 tarihinde İstanbul 15. İcra Hukuk Mahkemesinde (İcra Hukuk Mahkemesi) dava açmıştır. H.İ.K. ve A.İ. bu davada, Yargıtay Ceza Dairesinin düşme kararı vermesiyle birlikte ortada icra takibine konu bir alacak kalmadığını ileri sürmüştür.

13. İcra Hukuk Mahkemesi 15/1/2015 tarihinde davayı kabul etmiş ve icra takibinin iptaline temyiz yasa yolu açık olarak karar vermiştir. Kararın gerekçesinde; düşme kararının davayı bütün sonuçları ile birlikte ortadan kaldırdığı, manevi tazminat ve ilam vekâlet ücreti alacağının da ortadan kalktığı ifade edilmiştir.

14. Karar, başvurucular tarafından temyiz edilmiştir. Yargıtay 8. Hukuk Dairesi (Yargıtay Hukuk Dairesi) 13/6/2017 tarihinde, temyize konu değer 5.980 TL'yi geçmediğinden İcra Hukuk Mahkemesi kararının kesin nitelikte olduğu gerekçesiyle temyiz dilekçesinin reddine karar vermiştir.

15. Yapılan karar düzeltme istemi ise Yargıtay Hukuk Dairesi tarafından 20/9/2017 tarihinde reddedilmiştir. Nihai karar başvuruculara 17/10/2017 tarihinde tebliğ edilmiştir.

16. Başvurucular 14/11/2017 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

IV. İLGİLİ HUKUK

A. İlgili Mevzuat

17. Ceza davasının açıldığı tarihte yürürlükte bulunan 765 sayılı mülga Kanun'un 110. maddesi şöyledir:

“Hukuku amme davasının düşmesi emval istirdadı ve uğranılan zararın tazmini için ikame olunan hakkı şahsi davasına halel vermez.”

18. 765 sayılı mülga Kanun'un 120. maddesi şöyledir:

“Ceza hükümlerinin sukutu hukuku şahsiye ve istirdadı emval ve tazminat ve masarifi muhakemeye müteallik hükümlere halel vermez. Ancak umumi aftan neşet eden sukut masarifi muhakemenin tahsili hakkında hazinenin mütalebe hakkını dahi iskat eder”

19. Ceza davasının açıldığı tarihte yürürlükte bulunan 4/4/1929 tarihli ve 1412 sayılı mülga Ceza Muhakemeleri Usulü Kanunu'nun ''Şahsi davanın açılması'' kenar başlıklı 350. maddesi şöyledir:

“ (Değişik: 21/5/1985 - 3206/70 md.) Şahsi dava, bu hususta bir tutanak düzenlenmek üzere zabıt katibine yapılacak bir beyan ile veya suçun niteliğine göre sulh veya asliye hakimine verilecek bir dilekçe ile açılır. Beyan ve dilekçenin 163 üncü maddenin ikinci fıkrasında gösterilen şartlara uygun olması gerekir. Dilekçe sanık sayısından bir fazla olarak verilir.

Beyan ve dilekçede, istenen şahsi hakkın neden ibaret olduğu gösterilir.”

20. 26/9/2004 tarihli ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun ''Dava veya cezanın düşmesinin etkisi'' kenar başlıklı 74. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

“...

(2) Kamu davasının düşmesi, malların geri alınması ve uğranılan zararın tazmini için açılan şahsi hak davasını etkilemez.

(3) Cezanın düşmesi şahsi haklar, tazminat ve yargılama giderlerine ilişkin hükümleri etkilemez. Ancak, genel af halinde yargılama giderleri de istenemez.”

B. Yargı Kararları

21. Yargıtay Hukuk Dairesinin 18/6/2013 tarihli ve E.2013/5137, K.2013/9373 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"...

Borçlu vekili İcra Mahkemesi'ne başvurusunda; takibe konu ilamın zamanaşımına uğradığını Yargıtay 15. Ceza Dairesi'nce bozularak, düşme kararı verildiğinden tüm sonuçlarıyla hükümsüz kaldığını açıklayarak, icra emrinin iptaline ve alacaklı hakkında % 20'den az olmamak üzere tazminata hükmedilmesini istemiştir. Mahkemece, şikayetin kabulüne, icra emrinin iptaline karar verilmesi üzerine, hüküm alacaklı vekili tarafından temyiz edilmiştir.

Ceza muhakemesindeki özel şahıslar hakkında hükmedilmiş tazminata ve geri verilecek eşyaya ilişkin hüküm fıkrasının, İİK da yazılı esaslar dairesinde infazı mümkün olduğundan ilamın tazminat ve vekalet ücretine ilişkin bölümü geçerli olup, İİK’nun 39. maddesinde ilama dayalı takipler için düzenlenen zamanaşımı süresi geçmediğinden şikayetin reddi

yerine yazılı gerekçe ile takibin iptaline karar verilmesi isabetsizdir.

..."

22. Yargıtay Hukuk Dairesinin 16/12/2014 tarihli ve E.2014/3054, K.2014/22347 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"...

Mahkemece, şikayete konu Elazığ 2. İcra Müdürlüğü'nün ... esas sayılı takibine konu yapılan ceza ilamının takip tarihinden önce zamanaşımı nedeni ile ortadan kaldırıldığı gerekçesiyle davacı N.U. yönünden takibin iptaline karar verilmesi üzerine, hüküm alacaklı vekili tarafından temyiz edilmiştir.

Ceza muhakemesindeki özel şahıslar hakkında hükmedilmiş tazminata ve geri verilecek eşyaya ilişkin hüküm fıkrasının, İİK da yazılı esaslar dairesinde infazı mümkün olduğundan ilamın tazminat ve vekalet ücretine ilişkin bölümü geçerli olup, İİK'nun 39. maddesinde ilama dayalı takipler için düzenlenen zamanaşımı süresi geçmediğinden anılan şikayetin reddi ile borçlunun diğer itiraz nedenlerinin incelenmesi gerekirken yazılı gerekçe ile takibin iptaline karar verilmesi isabetsizdir.

..."

23. Yargıtay Hukuk Dairesinin 22/6/2015 tarihli ve E.2014/12674, K.2015/13683 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"...

Borçlu vekili İcra Mahkemesi'ne başvurusunda; takibe konu ilamın zamanaşımına uğradığını Yargıtay 3. Ceza Dairesi'nce bozularak, düşme kararı verildiğinden tüm sonuçlarıyla hükümsüz kaldığını açıklayarak takibin iptaline karar verilmesini istemiştir. Mahkemece, şikayetin kabulü ile takibin iptaline karar verilmesi üzerine, hüküm alacaklı vekili tarafından temyiz edilmiştir.

Ceza muhakemesindeki özel şahıslar hakkında hükmedilmiş tazminata ve geri verilecek eşyaya ilişkin hüküm fıkrasının, İİK'da yazılı esaslar dairesinde infazı mümkün olduğundan ilamın tazminat ve vekalet ücretine ilişkin bölümü geçerli olup, İİK'nun 39. maddesinde ilama dayalı takipler için düzenlenen zamanaşımı süresi geçmediğinden itirazın reddi yerine yazılı gerekçe ile takibin iptaline karar verilmesi isabetsizdir.

..."

24. İstanbul Bölge Adliye Mahkemesi 23. Hukuk Dairesinin 10/12/2019 tarihli ve E.2019/757, K.2019/2500 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"...

İlk derece mahkemesi; İstanbul 8. Ağır Ceza Mahkemesinin ... sayılıilamının Yargıtay 7.Ceza Dairesi'nin ... sayılı ilamı ile esastan bozulduğu ve sanık hakkındaki kamu davasının zamanaşımı nedeniyle düşürülmesine karar verildiği, bozma kararı verildikten sonra takip başlatıldığı gerekçesiyle şikayetin kabulü iletakibin iptaline karar vermiştir.

...

Takibe dayanak İstanbul 8. Ağır Ceza Mahkemesi'nin ... sayılı ilamı ile borçlu aleyhine hapis cezası ve tazminata karar verildiği, kararın temyiz edilmesi üzerine Yargıtay 7. Ceza

Dairesi'nin ... sayılı kararı ile sanık hakkındaki kamu davasının zamanaşımı nedeniyle düşürülmesine karar verildiği, borçlu aleyhine Ağır Ceza Mahkemesinin ilamına dayalı olarak ilamda hükmedilen tazminat, vekalet ücreti ve yargılama giderlerinin tahsili için takip başlatıldığı görülmüştür.

Ceza mahkemesindeki özel şahıslar hakkında hükmedilmiş tazminata ve geri verilecek eşyaya ilişkin hüküm fıkrası, İİK'da yazılı esaslar dairesinde infazı mümkün olduğundan, ilamın tazminat ve vekalet ücretine ilişkin bölümü geçerli olup, İİK'nun 39. maddesinde ilama dayalı takipler için düzenlenen 10 yıllık zamanaşımı süresi geçmediğinden, mahkemece şikayetin reddi yerine yazılı gerekçe ile takibin iptaline karar verilmesi isabetsizdir.

..."

V. İNCELEME VE GEREKÇE

25. Mahkemenin 2/12/2020 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Ceza Davasında Makul Sürede Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

26. Başvurucular, ceza yargılamasının uzun sürdüğünden şikâyet etmektedir.

27. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 47. maddesinin (5) numaralı fıkrası ile Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün (İçtüzük) 64. maddesinin (1) numaralı fıkrası gereği bireysel başvurunun başvuru yollarının tüketildiği, başvuru yolu öngörülmemiş ise ihlalin öğrenildiği tarihten itibaren otuz gün içinde yapılması gerekir.

28. Somut olayda Asliye Ceza Mahkemesinin 16/12/2011 tarihli kararı temyiz edilmiş, Yargıtay Ceza Dairesi 3/10/2012 tarihinde zamanaşımı süresinin dolduğu gerekçesiyle kararı bozmuş ve kamu davasının düşürülmesine karar vermiştir. Başvuruculların Yargıtay Ceza Dairesinin 3/10/2012 tarihli nihai kararını en geç İcra Hukuk Mahkemesi kararını temyiz ettikleri 4/3/2015 tarihinde öğrendikleri anlaşılmaktadır. Dolayısıyla başvuruculların nihai kararı 4/3/2015 tarihinde öğrendikleri, bu tarihten itibaren otuz günlük yasal süre içinde bireysel başvuruda bulunmaları gerekirken 14/11/2017 tarihinde yaptıkları bireysel başvuruda süre aşımı olduğu sonucuna varılmıştır.

29. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin süre aşımı nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

B. İcra Hukuk Mahkemesi Kararına İlişkin İhlal İddiaları

1. Kararların İcrası Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin

a. Başvuruculların İddiaları

30. Başvurucular; İcra Hukuk Mahkemesinin yetki aşımı yaparak Asliye Ceza Mahkemesi kararındaki tazminat ve vekâlet ücretine ilişkin hükmü ortadan kaldırdığını, emsal Yargıtay içtihatlarına aykırı olarak verilen bu kararın öngörülemez olduğunu ve bariz takdir hatası yapıldığını, mülga ve yürürlükteki ceza kanunlarının açık hükümleri ile çelişecek şekilde karar verildiğini belirterek hukuk devleti ile temel hak ve hürriyetlerin korunması ilkelerinin, hak arama hürriyeti ile adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

b. Değerlendirme

31. Anayasa'nın "Hak arama hürriyeti" kenar başlıklı 36. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"Herkes, meşru vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahiptir."

32. Anayasa'nın "Mahkemelerin bağımsızlığı" kenar başlıklı 138. maddesinin son fıkrası şöyledir:

"Yasama ve yürütme organları ile idare, mahkeme kararlarına uymak zorundadır; bu organlar ve idare, mahkeme kararlarını hiçbir suretle değiştiremez ve bunların yerine getirilmesini geciktiremez."

33. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder (Tahir Canan, B. No: 2012/969, 18/9/2013, § 16). Başvuruculaların şikâyetlerinin özünün, Ceza mahkemesince lehlerine hükmedilen tazminat ve vekâlet ücreti alacaklarının tahsili için başlattıkları icra takibi sonrası İcra Hukuk Mahkemesinin nihai hükmü ortadan kaldıracak şekilde takibin iptaline karar vermesine ilişkin olduğu anlaşıldığından iddialarının kararların icrası hakkı kapsamında incelenmesi uygun görülmüştür.

i. Kabul Edilebilirlik Yönünden

34. Başvurucular, lehlerine hükmedilen 2.500 TL manevi tazminat ile 1.100 TL vekâlet ücretinden ibaret toplamda 3.600 TL'nin tahsili için icra takibi başlatmıştır.

35. 6216 sayılı Kanun'un 48. maddesinin (2) numaralı fıkrasında anayasal açıdan önem taşımayan ve başvurucunun önemli bir zarara uğramadığı başvuruların esastan incelenmeksizin reddedilebileceği hüküm altına alınmıştır.

36. 6216 sayılı Kanun'da anayasal ve kişisel önemden yoksun başvuruların kabul edilemez bulunabilmesi için iki koşul öngörülmüştür. Anayasal önem olarak adlandırılabilecek olan birinci koşul başvurunun Anayasa'nın uygulanması ve yorumlanması veya temel hakların kapsamının ve sınırlarının belirlenmesi açısından önem taşımaması, kişisel önem olarak adlandırılabilecek olan ikinci koşul ise başvurucunun önemli bir zarara uğramamasıdır (K.V. [GK], B. No: 2014/2293, 1/12/2016, § 57).

37. Somut olayda toplamda 3.600 TL'nin başvurucular açısından önemli bir zarar oluşturmadığı ileri sürülebilecek ise de kesinleşmiş ve icra edilebilir bir mahkeme kararının başka bir mahkeme tarafından yorum yoluyla ortadan kaldırılmasına ilişkin olduğu anlaşılan şikâyetin Anayasa'nın uygulanması ve yorumlanması veya temel hakların kapsamının ve sınırlarının belirlenmesi açısından önem taşıdığı açıktır. Dolayısıyla açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan kararların icrası hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

ii. Esas Yönünden

(1) Genel İlkeler

38. Anayasa'nın 36. maddesinin birinci fıkrasında; herkesin yargı organlarına davacı veya davalı olarak başvurabilme ve bunun doğal sonucu olarak da iddia, savunma ve adil yargılanma hakkı güvence altına alınmıştır. Anılan maddeyle güvence altına alınan adil

yargılanma hakkı, bir temel hak niteliği taşımanın ötesinde diğer temel hak ve özgürlüklerden gereken şekilde yararlanılmasını ve bunların korunmasını sağlayan en etkili güvencelerden biridir. Bu bağlamda Anayasa'nın yasama ve yürütme organları ile idarenin mahkeme kararlarına uyma zorunluluğunu ve mahkeme kararlarının değiştirilemeyeceğini, uygulanmasının geciktirilemeyeceğini ifade eden 138. maddesinin de adil yargılanma hakkının kapsamının belirlenmesinde gözetilmesi gerektiği açıktır (Arman Mazman, B. No: 2013/1752, 26/6/2014, § 57).

39. Anayasa'nın 36. maddesinde ifade edilen hak arama özgürlüğü ve adil yargılanma hakkı, sadece yargı mercileri önünde davacı ve davalı olarak iddiada ve savunmada bulunma hakkını değil yargılama sonunda hakkı olanı elde etmeyi de kapsayan bir haktır (AYM, E.2009/27, K.2010/9, 14/1/2010).

40. Adil yargılanma hakkının unsurlarından biri de mahkemeye erişim hakkıdır. Mahkemeye erişim hakkı, bir uyuşmazlığı mahkeme önüne götürme ve aynı zamanda mahkemece verilen kararın uygulanmasını isteme haklarını da kapsar. Mahkeme kararlarının uygulanması yargılamanın dışında olmakla birlikte onu tamamlayan ve yargılamanın sonuç vermesini sağlayan bir unsurdur. Karar uygulanmazsa yargılamanın da bir anlamı olmayacaktır. Bu nedenle yargı kararlarının uygulanması mahkemeye erişim hakkı kapsamında değerlendirilmektedir. Buna göre yargılama sonucunda mahkemenin bir karar vermiş olması yeterli değildir, ayrıca bu kararın etkili bir şekilde uygulanması da gerekir. Hukuk sisteminde, nihai mahkeme kararlarını taraflardan birinin aleyhine sonuç doğuracak şekilde uygulanamaz hâle getiren düzenlemeler bulunması veya mahkeme kararlarının icrasının herhangi bir şekilde engellenmesi hâllerinde mahkemeye erişim hakkı da anlamını yitirecektir (Ahmet Yıldırım, B. No: 2012/144, 2/10/2013, § 28).

41. Davaya taraf olan kişinin etkin korunması ve hukuka uygunluğun sağlanması, idarenin kendisi hakkında verilebilecek nihai yargı kararlarına uymasını gerektirmektedir. İdareler yargı kararını uygulamayı reddediyor, ihmal ediyor ya da onu uygulamayı geciktiriyorsa bu durumda davada taraf olan kişinin davanın safahatı süresince yararlandığı Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 6. maddesinde öngörülen teminatlar, her türlü varlık nedenini kaybedecektir. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi, bu yorumuyla yargı yerine ulaşma hakkının sadece teorik olarak tanınmasını değil aynı zamanda o yargı yerinden alınan nihai kararın icrasına yönelik meşru bir beklentiyi de koruduğunu kabul etmektedir (Arman Mazman, § 60).

42. Anayasa'nın 138. maddesinde mahkeme kararlarına uyma, bu kararları değiştirmeksizin yerine getirme hususunda yasama ve yürütme organları ile idare makamları lehine herhangi bir istisna kurala yer verilmemiştir. Yargı kararlarının ilgili kamu otoritelerince zamanında yerine getirilmediği bir devlette, bireylerin yargı kararıyla kendilerine sağlanan hak ve özgürlükleri tam anlamıyla kullanabilmesi mümkün olmaz. Dolayısıyla devlet; yargı kararlarının zamanında yerine getirilmesini sağlayarak bireyler aleyhine oluşabilecek hak kayıplarını engellemekle, bu yolla bireylerin kamu otoritelerine ve hukuk sistemine olan güven ve saygılarını korumakla yükümlüdür. Bu sebeple hukukun üstünlüğünün geçerli olduğu bir devlette, bireylerin kamu otoritesine ve hukuk sistemine olan güven ve saygılarını koruma adına vazgeçilemez bir görev ifa eden yargı kararlarının zamanında yerine getirilmeyerek sonuçsuz bırakılması kabul edilemez (Arman Mazman, § 61).

(2) İlkelerin Olaya Uygulanması

43. Somut olayda Asliye Ceza Mahkemesi A.İ.nin başvurucu Fazilet Demirbaş'ı, H.İ.K.nın da

başvurucu Ebru Çıtlak'ı yaraladığı gerekçesiyle cezalandırılmalarına karar vermiştir. Kararda ceza hükmü yanında 1.000 TL manevi tazminatın H.İ.K.dan alınarak başvurucu Ebru Çıtlak'a, 1.500 TL manevi tazminatın da A.İ.den alınarak başvurucu Fazilet Demirbaş'a verilmesi ve 1.100 TL vekâlet ücretinin H.İ.K. ve A.İ.den alınarak başvuruculara verilmesi şeklinde şahsi dava niteliğindeki istemler de hükme bağlanmıştır. Kararın temyizi üzerine Yargıtay Ceza Dairesi, 765 sayılı mülga Kanun'un 102. ve 104. maddelerinde öngörülen zamanaşımı süresinin dolduğu gerekçesiyle kararı bozmuş ve 5271 sayılı Kanun'un 223. maddesinin (8) numaralı fıkrası uyarınca kamu davasının düşürülmesine karar vermiştir. Ancak Yargıtay Ceza Dairesinin bozma kararında, hükmedilen manevi tazminatlar ile vekâlet ücreti alacağı hususunda bir hükme yer verilmemiştir.

44. Başvurucular, manevi tazminat ve vekâlet ücreti alacaklarının tahsili için icra takibi başlatmıştır. Ancak H.İ.K. ve A.İ. takibin iptali istemiyle şikâyet yoluyla İcra Hukuk Mahkemesine başvurmuştur. İcra Hukuk Mahkemesi düşme kararının davayı bütün sonuçları ile birlikte ortadan kaldırdığı, manevi tazminat ve ilam vekâlet ücreti alacağının da ortadan kalktığı gerekçesiyle davayı kabul etmiştir. Kararın miktar yönünden kesin olması nedeniyle başvuruculaların kanun yolu incelemesi talebi de reddedilmiştir.

45. Yukarıda yer verilen kanun hükümleri ve yargı içtihatları incelendiğinde ceza davasının düşmesinin uğranılan zararın tazmini için açılan şahsi hak davasını etkilemeyeceği, karardaki tazminat ile vekâlet ücretine ilişkin bölümün geçerli olduğu, 9/6/1932 tarihli ve 2004 sayılı İcra ve İflas Kanunu'nda yazılı esaslara göre infazının mümkün olduğu anlaşılmaktadır (bkz. §§ 17-24).

46. Bu durumda başvurucular, kararların icrası hakkı kapsamında ceza kararında lehlerine verilen tazminat ve vekâlet ücretine ilişkin kısmın etkili bir şekilde uygulanmasını ve kesin hüküm ile kesin hükmün sonuçlarına saygı duyulmasını isteme hakkına sahiptir.

47. Ancak Asliye Ceza Mahkemesi kararında şahsi hak davası niteliğindeki tazminat ve vekâlet ücretine ilişkin kısım geçerli olduğu ve Yargıtay Ceza Dairesince bu hükümleri ortadan kaldıracak şekilde bir karar verilmediği hâlde İcra Hukuk Mahkemesi yorum yoluyla mahkeme kararındaki tazminat ve vekâlet ücretine ilişkin bölümün de ortadan kalktığını ifade etmiştir.

48. Bu durumda İcra Hukuk Mahkemesi kesinleşmiş bir mahkeme kararını hükümsüz kılmıştır. Kesinleşmiş bir mahkeme kararının başka bir mahkeme tarafından -kanunlarda öngörülen yargılamanın yenilenmesi ve benzeri yolların işletilmesi gibi durumlar hariç- hükümsüz kılınması Anayasa'nın sözü ve ruhuyla açık çelişki oluşturmanın yanında bir mahkeme kararının bu şekilde ortadan kaldırılmasının kanuni bir temeli de bulunmamaktadır. Dolayısıyla başvuruculaların kararların icrası hakkının ihlal edildiği sonucuna varılmaktadır.

49. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan kararların icrası hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

2. Mahkemeye Erişim Hakkının İhlal Edildiği İddiaları Yönünden

50. Başvuruculaların kararların icrası haklarının ihlal edildiğine karar verildiğinden temyiz istemlerinin reddedilmesi nedeniyle mahkemeye erişim haklarının ihlal edildiğine ilişkin şikâyetlerinin bu aşamada incelenmesine gerek görülmemiştir.

3. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

51. 6216 sayılı Kanun'un 50. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

“(1) Esas inceleme sonunda, başvurucunun hakkının ihlal edildiğine ya da edilmediğine karar verilir. İhlal kararı verilmesi hâlinde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yapılması gerekenlere hükmedilir…

(2) Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvurucu lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir.”

52. Başvurucular ihlalin tespit edilmesi ile yeniden yargılama yapılmasını istemiş ve 10.000 TL manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

53. Anayasa Mahkemesinin Mehmet Doğan ([GK], B.No:2014/8875, 7/6/2018) kararında ihlal sonucuna varıldığında ihlalin nasıl ortadan kaldırılacağı hususunda genel ilkeler belirlenmiştir. Anayasa Mahkemesi diğer bir kararında ise bu ilkelerle birlikte ihlal kararının yerine getirilmemesinin sonuçlarına da değinmiş ve bu durumun ihlalin devamı anlamına geleceği gibi ilgili hakkın ikinci kez ihlal edilmesiyle sonuçlanacağına işaret etmiştir (Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019).

54. Bireysel başvuru kapsamında bir temel hakkın ihlal edildiğine karar verildiği takdirde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırıldığından söz edilebilmesi için temel kural, mümkün olduğunca eski hâle getirmenin yani ihlalden önceki duruma dönülmesinin sağlanmasıdır. Bunun için ise öncelikle ihlalin kaynağı belirlenerek devam eden ihlalin durdurulması, ihlale neden olan karar veya işlemin ve bunların yol açtığı sonuçların ortadan kaldırılması, varsa ihlalin sebep olduğu maddi ve manevi zararların giderilmesi, ayrıca bu bağlamda uygun görülen diğer tedbirlerin alınması gerekmektedir (Mehmet Doğan, §§ 55, 57).

55. İhlalin mahkeme kararından kaynaklandığı veya mahkemenin ihlali gideremediği durumlarda Anayasa Mahkemesi, 6216 sayılı Kanunun 50. maddesinin (2) numaralı fıkrası ile İçtüzük’ün 79. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (a) bendi uyarınca ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere kararın bir örneğinin ilgili mahkemeye gönderilmesine hükmeder. Anılan yasal düzenleme, usul hukukundaki benzer hukuki kurumlardan farklı olarak ihlali ortadan kaldırmak amacıyla yeniden yargılama sonucunu doğuran ve bireysel başvuruya özgülenen bir giderim yolunu öngörmektedir. Bu nedenle Anayasa Mahkemesi tarafından ihlal kararına bağlı olarak yeniden yargılama kararı verildiğinde usul hukukundaki yargılamanın yenilenmesi kurumundan farklı olarak ilgili mahkemenin yeniden yargılama sebebinin varlığını kabul hususunda herhangi bir takdir yetkisi bulunmamaktadır. Dolayısıyla böyle bir kararın kendisine ulaştığı mahkemenin yasal yükümlülüğü, ilgilinin talebini beklemeksizin Anayasa Mahkemesinin ihlal kararı nedeniyle yeniden yargılama kararı vererek devam eden ihlalin sonuçlarını gidermek üzere gereken işlemleri yerine getirmektir. (Mehmet Doğan, §§ 58, 59; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), §§ 57-59, 66, 67).

56. İncelenen başvuruda Asliye Ceza Mahkemesi kararında şahsi hak davası niteliğindeki tazminat ve vekâlet ücretine ilişkin kısmı ortadan kaldıracak şekilde karar verilmesi nedeniyle kararların icrası hakkının ihlal edildiği sonucuna ulaşılmıştır. Dolayısıyla ihlalin mahkeme kararından kaynaklandığı anlaşılmaktadır.

57. Bu durumda kararların icrası hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Yapılacak yeniden yargılama ise bireysel başvuruya özgü düzenleme içeren 6216 sayılı Kanun'un 50. maddesinin (2) numaralı fıkrasına göre ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılmasına yöneliktir. Bu kapsamda yapılması gereken iş, yeniden yargılama kararı verilerek Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar verilmesinden ibarettir. Bu sebeple kararın bir örneğinin yeniden yargılama yapılmak üzere İstanbul 15. İcra Hukuk Mahkemesine gönderilmesine karar verilmesi gerekmektedir.

58. İhlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılamanın yeterli bir giderim sağlayacağı anlaşıldığından manevi tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerektiği sonucuna ulaşılmıştır.

59. Dosyadaki belgelerden tespit edilen 257,50 TL harç ve 3.600 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 3.857,50 TL yargılama giderinin başvuruculara müştereken ödenmesine karar verilmesi gerekir.

VI. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Ceza davasında makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddialarının süre aşımı nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. İcra hukuk mahkemesi kararı nedeniyle kararların icrası hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan kararların icrası hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin kararların icrası hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere İstanbul 15. İcra Hukuk Mahkemesine (E.2015/9, K.2015/29) GÖNDERİLMESİNE,

D. Başvuruculaların manevi tazminat taleplerinin REDDİNE,

E. 257,50 TL harç ve 3.600 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 3.857,50 TL yargılama giderinin başvuruculara MÜŞTEREKEN ÖDENMESİNE,

F. Ödemenin, kararın tebliğini takiben başvuruculara Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 2/12/2020 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

M.R.T.A.Ş.

B. No: 2017/38233 | Karar tarihi: 02.12.2020

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2017/38233

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

M.R.T.A.Ş. BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2017/38233)

Karar Tarihi: 2/12/2020

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

GİZLİLİK TALEBİ KABUL

Başkan : Kadir ÖZKAYA

Üyeler : Engin YILDIRIM

Celal Mümtaz AKINCI

Rıdvan GÜLEÇ

Yıldız SEFERİNOĞLU

Raportör : Kamber Ozan TUTAL

Başvurucu : M.R.T.A.Ş.

Vekili : Av. Gürcihan ÇEVİEL

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, çalışanlar adına ödenen katkı payı ödemelerinin ücret olarak kabul edilmesi sonucu bu ödemeler üzerinden cezalı gelir vergisi ve damga vergisi tahsil edilmesi nedeniyle mülkiyet hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvurular 24/11/2017, 12/12/2017 ve 26/12/2017 tarihlerinde yapılmıştır.

3. Başvurular, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

4. Komisyonca 2017/39801, 2017/39817, 2018/918, 2018/987, 2018/1373 ve 2018/1450 başvuru numaralı bireysel başvuru dosyalarının hukuki irtibat nedeniyle 2017/38233 başvuru numaralı bireysel başvuru dosyası ile birleştirilmesine; incelemenin 2017/38233 numaralı dosya üzerinden yapılmasına karar verilmiştir.

5. Komisyonca başvuruların kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

6. Bölüm Başkanı tarafından başvuruların kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

7. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık görüş bildirmemiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

8. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle olaylar özetle şöyledir:

9. Vergi Denetim Kurulu tarafından başvurucu Şirket nezdinde 2007-2011 yılları arasındaki dönem için M.R.T.A.Ş. Mensupları Munzam Sosyal Güvenlik ve Yardımlaşma Sandığı Vakfına (Vakıf) yapılan ödemeler ile ilgili olarak vergi incelemesi gerçekleştirilmiştir.

10. Vergi inceleme raporunda başvurucunun Vakfa yaptığı ödemelerin ücret mahiyetinde olduğu belirtilmiştir. Vergi idaresince rapordaki tespitler doğrultusunda, bu ödemeler üzerinden gelir vergisi tevkif edilerek beyan edilip ödenmediği gerekçesiyle vergi ziyaı cezalı gelir vergisi tarhiyatları yapılmıştır. Ayrıca bu katılım payları ödemelerine ilişkin belgelerde gösterilmediğinden damga vergisi matrahının eksik hesaplandığı gerekçesiyle de cezalı damga vergisi tarh edilmiştir.

11. Başvurucu tarafından vergilendirme dönemlerine ait muhtasar beyannameler ile çalışanları adına Vakfa ödenen katkı paylarına ilişkin olarak pişmanlıkla beyan edilen gelir vergisi ve damga vergisi tutarları ihtirazi kayıtla ödenmiştir. Ancak başvurucu bu katkı paylarının ücret sayılamayacağı iddiasıyla vergi mahkemelerinde davalar açmıştır.

12. Yapılan yargılamalar sonunda açılan davalar reddedilerek kesinleşmiş ve yargılamaları sona erdiren nihai kararlar başvurucuya tebliğ edilmiştir.

13. Davaların reddine ilişkin kararların gerekçelerinde özetle;

i. Bir ödemenin ücret sayılabilmesi için bir işyerinde bir işverene bağlı çalışma yapılması ve bunun karşılığında bir menfaat elde edilmesi gerektiği ve işveren tarafından farklı isimler altında farklı usullerle ödeme yapılmasının söz konusu ödemenin ücret olma niteliğini değiştirmediği belirtilmiştir.

ii. Uyuşmazlığa konu ödemelere ilişkin belge ve kayıtların personel bazında tutularak muhafaza edildiği, bu ödemelerin çalışan sayısı, alınan maaş ve diğer unsurlar dikkate alınarak belirli bir oranda hesaplandığı ve personelin yükselmesine bağlı olarak ödenen tutarın değiştiği belirtilerek borç verilmesi, ölüm aylığı ve emeklilik aylığı bağlanması veya toplu ödeme yapılması gibi menfaatlerin sağlandığına vurgu yapılmıştır.

iii. Şirket tarafından doğrudan ödenen ücrete ek olarak kendisine hizmet akdiyle bağlı çalışanlarına menfaat temin etmek üzere bizatihi Şirket tarafından kurulan Vakıf aracı kılınarak işverenin tek taraflı iradesiyle sağlanan söz konusu menfaatlerin ücret olarak kabul edilmesi gerektiği açıklanmıştır.

iv. Ödemenin Vakıf senedinde bir yükümlülük olarak öngörülmüş olmasının ise Vakfa ödenen paranın çalışanlara maddi bir menfaat olarak yansıtıldığı gerçeğini ortadan kaldırmadığı ifade edilerek iç ilişkide Bankanın sorumluluğunun, işçiye değil Vakfa ait olmasının sonucu değiştirmediği vurgulanmıştır.

v. Şirket tarafından ödenen tutarın anlık olarak işçinin tasarrufuna amade kılınmamasının kanuni bir zorunluluktan değil özel hukuk tasarrufu niteliğindeki Vakıf senedinden kaynaklandığı belirtilerek bu ödemelerin ayrı bir hesapta kişi bazında izlenmesi, şartlar gerçekleştiğinde çalışana ödenmesi ve Şirket tarafından Vakfa ödenen işçi payları üzerinden tevkifat yapılması gibi hususlar birlikte değerlendirilerek tasarruf imkânının oluştuğu kabul edilmiştir.

vi. Sonuç olarak başvurucu Şirketin çalışanları adına Vakfa ödediği katkı paylarının hizmet karşılığı sağlanan bir menfaat olduğu, bu sebeple ücret olarak kabul edilmesi, vergi tevkifatına tabi tutulması gerektiği belirtilerek gelir vergisi ile damga vergisi tarhiyat ve tahakkuklarında hukuka aykırılık bulunmadığı sonucuna varılmıştır.

14. Nihai kararlar başvurucuya tebliğ edilmiş ve başvurucu da süresi içerisinde Anayasa Mahkemesine bireysel başvurularda bulunmuştur.

IV. İLGİLİ HUKUK

15. İlgili hukuk için bkz. Türkiye Sınai Kalkınma Bankası A.Ş., B. No: 2015/12721, 18/9/2019, §§ 17-29.

V. İNCELEME VE GEREKÇE

16. Mahkemenin 2/12/2020 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları ve Bakanlık Görüşü

17. Başvurucu 31/12/1960 tarihli ve 193 sayılı Gelir Vergisi Kanunu'nun 61. maddesinde ücretin tanımının yapıldığını ve hangi ödemelerin ücret sayılabileceğinin belirtildiğini, bu kapsamda işveren payı olarak Vakfa ödenen tutarların ücretin unsurlarını taşımadığını ve söz konusu ödemelerin anılan Kanun maddesinde sayılmadığını ifade etmiştir. Başvurucu ayrıca aynı Kanun'un 94. maddesi çerçevesinde ücret gelirlerinin stopaj yoluyla vergilendirilmesi bakımından vergiyi doğuran olayın hukuki, ekonomik ve fiilî tasarrufa bağlandığını vurgulamıştır. Başvurucu somut olayda ise Vakfa yapılan ödemenin ücretin unsurlarını içermediği gibi ödeme yapıldığı anda üye açısından elde etme koşulunun da gerçekleşmediğini, buna rağmen belirtilen katkı payları üzerinden gelir vergisi ödemek zorunda kaldığını belirtmiştir.

18. Başvurucu ayrıca benzer bir bireysel başvuruda Anayasa Mahkemesi tarafından kanunilik ölçütü yönünden mülkiyet hakkının ihlal edildiğine karar verildiğine işaret etmiştir. Başvurucu bunun yanında, konuya ilişkin Hazine ve Maliye Bakanlığı Özelgesi ile Yargıtay Dairesi kararının gözönüne alınmadan karar verildiğinden yakınarak Vakfa yaptığı katkı payı ödemeleri üzerinden vergi ve ceza tahsil edilmesi nedeniyle mülkiyet ve adil yargılanma haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

B. Değerlendirme

19. Anayasa’nın "Mülkiyet hakkı" kenar başlıklı 35. maddesi şöyledir:

“Herkes, mülkiyet ve miras haklarına sahiptir.

Bu haklar, ancak kamu yararı amacıyla, kanunla sınırlanabilir.

Mülkiyet hakkının kullanılması toplum yararına aykırı olamaz.”

20. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile

bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder (Tahir Canan, B. No: 2012/969, 18/9/2013, § 16). Başvurucu konuya ilişkin Özelge ile Yargıtay Dairesi kararının gözönüne alınmadan karar verilmesi nedeniyle adil yargılanma hakkının da ihlal edildiğini ileri sürmektedir. Ancak başvurucunun Vakfa çalışanlar adına ödediği katkı paylarının ücret olarak kabul edilerek bunlar üzerinden gelir vergisi ve cezaları tahsil edilmesi esas itibarıyla mülkiyet hakkını ilgilendirmektedir. Bu sebeple başvurucunun yukarıda belirtilen şikâyetinin mülkiyet hakkının ihlali iddiası kapsamında incelenmesi gerektiği değerlendirilmiştir.

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

21. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir nedeni de bulunmadığı anlaşılan mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

a. Mülkün ve Müdahalenin Varlığı ile Türü

22. Somut olayda başvurucu Şirket; 2015 yılı Haziran ayı, 2015 yılı Eylül ayı, 2015 yılı Kasım ayı, 2016 yılı Ocak ayı, 2016 yılı Şubat ayı, 2016 yılı Haziran ve 2016 yılı Ağustos ayı dönemleri için ihtirazi kayıtla beyannameler vererek bu beyannamelere istinaden tahakkuk ettirilen gelir vergisi ve pişmanlık zammı tutarlarını ödemiştir. Bu kapsamda söz konusu tutarların mülk teşkil ettiği açıktır. Vergilendirme işleminin mülkiyet hakkına müdahale teşkil ettiği hususunda tereddüt bulunmamaktadır (benzer yöndeki değerlendirmeler için bkz. İskenderun Demir ve Çelik A.Ş. [GK], B. No: 2015/941, 25/10/2018, § 45; Türkiye İş Bankası A.Ş. [GK], B. No: 2014/6192, 12/11/2014, § 48).

23. Vergi ve benzeri yükümlülükler ile sosyal güvenlik prim ve katkılarını belirlemeye, değiştirmeye ve bunların ödenmesini güvence altına almaya yönelik müdahalelerin -taşıdığı amaçlar dikkate alındığında- devletin mülkiyetin kamu yararına kullanımını kontrol veya düzenleme yetkisi kapsamında incelenmesi gerekmektedir (Ahmet Uğur Balkaner [GK], B. No: 2014/15237, 25/7/2017, § 49; Arif Sarıgül, B. No: 2013/8324, 23/2/2016, § 50; Narsan Plastik San. ve Tic. Ltd. Şti., B. No: 2013/6842, 20/4/2016, § 71; İskenderun Demir ve Çelik A.Ş., § 46). Somut olayda da gelir vergisi ile pişmanlık zammı tahsil edildiğine göre bu ilkelerden ayrılmayı gerektirir bir durum olmadığından müdahalenin mülkiyetin kamu yararına kullanımının düzenlenmesi çerçevesinde incelenmesi uygun görülmüştür.

b. Müdahalenin İhlal Oluşturup Oluşturmadığı

24. Anayasa'nın 13. maddesi şöyledir:

"Temel hak ve hürriyetler, özlerine dokunulmaksızın yalnızca Anayasanın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlanabilir. Bu sınırlamalar, Anayasanın sözüne ve ruhuna, demokratik toplum düzeninin ve lâik Cumhuriyetin gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olamaz."

25. Anayasa’nın 35. maddesinde mülkiyet hakkı sınırsız bir hak olarak düzenlenmemiş, bu hakkın kamu yararı amacıyla ve kanunla sınırlandırılabileceği öngörülmüştür. Mülkiyet hakkına müdahalede bulunulurken temel hak ve özgürlüklerin sınırlandırılmasına ilişkin genel ilkeleri düzenleyen Anayasa'nın 13. maddesinin de gözönünde bulundurulması gerekmektedir. Dolayısıyla mülkiyet hakkına yönelik müdahalenin Anayasa'ya uygun olabilmesi için müdahalenin kanuna dayanması, kamu yararı amacı taşıması ve ayrıca

ölçülülük ilkesi gözetilerek yapılması gerekmektedir (Recep Tarhan ve Afife Tarhan, B. No: 2014/1546, 2/2/2017, § 62).

i. Kanunilik

(1) Genel İlkeler

26. Anayasa'nın 35. maddesinin ikinci fıkrasında, mülkiyet hakkının ancak kamu yararı amacıyla kanunla sınırlanabileceği belirtilmek suretiyle mülkiyet hakkına yönelik müdahalelerin kanunda öngörülmesi gerektiği ifade edilmiştir. Öte yandan temel hak ve özgürlüklerin sınırlandırılmasına ilişkin genel ilkeleri düzenleyen Anayasa'nın 13. maddesi de hak ve özgürlüklerin ancak kanunla sınırlanabileceğini temel bir ilke olarak benimsemiştir. Buna göre mülkiyet hakkına yapılan müdahalelerde dikkate alınacak öncelikli ölçüt, müdahalenin kanuna dayalı olmasıdır (Ford Motor Company, B. No: 2014/13518, 26/10/2017, § 49).

27. Hak ve özgürlüklerin, bunlara yapılacak müdahalelerin ve sınırlandırmaların kanunla düzenlenmesi bu haklara ve özgürlüklere keyfî müdahaleyi engelleyen, hukuk güvenliğini sağlayan demokratik hukuk devletinin en önemli unsurlarından biridir (Tahsin Erdoğan, B. No: 2012/1246, 6/2/2014, § 60).

28. Müdahalenin kanuna dayalı olması öncelikle şeklî manada bir kanunun varlığını zorunlu kılar. Şeklî manada kanun, Türkiye Büyük Millet Meclisi (TBMM) tarafından Anayasa'da belirtilen usule uygun olarak kanun adı altında çıkarılan düzenleyici yasama işlemidir. Mülkiyet hakkına müdahale edilmesi ancak yasama organınca kanun adı altında çıkarılan düzenleyici işlemlerde müdahaleye imkân tanıyan bir hükmün bulunması şartına bağlıdır. TBMM tarafından çıkarılan şeklî anlamda bir kanun hükmünün bulunmaması mülkiyet hakkına yapılan müdahaleyi anayasal temelden yoksun bırakır (Ali Hıdır Akyol ve diğerleri [GK], B. No: 2015/17510, 18/10/2017, § 56).

29. Kanunun varlığı kadar kanun metninin ve uygulamasının da bireylerin davranışlarının sonucunu öngörebileceği ölçüde hukuki belirlilik taşıması gerekir. Bir diğer ifadeyle kanunun kalitesi de kanunilik koşulunun sağlanıp sağlanmadığının tespitinde önem arz etmektedir (Necmiye Çiftçi ve diğerleri, B. No: 2013/1301, 30/12/2014, § 55). Bu bağlamda müdahalenin kanuna dayalı olması, müdahaleye ilişkin yeterince ulaşılabilir ve öngörülebilir kanun hükümlerinin bulunmasını gerektirmektedir (Türkiye İş Bankası A.Ş., § 44).

30. Hukuki güvenlik ve hukuki belirlilik ilkeleri, hukuk devletinin ön koşullarındandır. Kişilerin hukuki güvenliğini sağlamayı amaçlayan hukuki güvenlik ilkesi hukuk normlarının öngörülebilir olmasını, bireylerin tüm eylem ve işlemlerinde devlete güven duyabilmesini, devletin de yasal düzenlemelerinde bu güven duygusunu zedeleyici yöntemlerden kaçınmasını gerekli kılar (AYM, E.2013/39, K.2013/65, 22/5/2013; E.2014/183, K.2015/122, 30/12/2015, § 5). Belirlilik ilkesi ise yasal düzenlemelerin hem kişiler hem de idare yönünden herhangi bir duraksamaya ve kuşkuya yer vermeyecek şekilde açık, net, anlaşılır ve uygulanabilir olmasını; ayrıca kamu otoritelerinin keyfî uygulamalarına karşı koruyucu önlem içermesini ifade etmektedir (AYM, E.2013/39, K.2013/65, 22/5/2013; E.2010/80, K.2011/178, 29/12/2011).

31. Hukuk kurallarının ne şekilde yorumlanacağı veya birden fazla yorumunun mümkün olduğu durumlarda bu yorumlardan hangisinin benimseneceği derece mahkemelerinin yetkisinde olan bir husustur. Anayasa Mahkemesinin bireysel başvuruda derece mahkemelerince benimsenen yorumlardan birine üstünlük tanıması veya derece

mahkemelerinin yerine geçerek hukuk kurallarını yorumlaması bireysel başvurunun amacıyla bağdaşmaz (Mehmet Arif Madenci, B. No: 2014/13916, 12/1/2017, § 81).

(2) İlkelerin Olaya Uygulanması

(i) Şekli Anlamda Kanunun Varlığı

32. Başvurucu Şirket; çalışanları adına Vakfa yaptığı katkı payı ödemelerinin ücret sayılamayacağını, bu sebeple kendisinden gelir vergisi tahsil edilmesinin kanuni bir dayanağının olmadığını öne sürmektedir. Başvurucu aynı iddiaları derece mahkemeleri önünde de dile getirmiştir. Derece mahkemeleri ise gelir vergisi yönünden 193 sayılı Kanun'un 1., 2., 61. ve 94. maddelerini kanuni dayanak olarak göstermiştir. Bu kanun hükümlerinin, TBMM tarafından Anayasa'da belirtilen usule uygun olarak kanun adı altında çıkarılan düzenleyici yasama işlemi olduğu açıktır.

(ii) Ulaşılabilirlik

33. Söz konusu kanun hükümlerinin Resmî Gazete'de yayımlandığı dikkate alındığında yeterince ulaşılabilir olduğunda kuşku bulunmamaktadır.

(iii) Belirlilik

34. Somut olay bakımından önem taşıyan unsurlardan biri mülkiyet hakkına yapılan vergisel müdahale yönünden uygulanan kanun hükmünün belirlilik ölçütünü sağlayıp sağlamadığıdır. Başvurucu Şirket, çalışanları adına Vakfa ödediği katkı paylarının ilgili kanun hükümlerine göre ücret sayılamayacağını iddia etmektedir.

35. Bununla birlikte vergi idaresi ve başvurucunun iddiasını inceleyen derece mahkemeleri söz konusu katkı paylarının ücret olarak nitelendirilebileceği sonucuna ulaşmıştır. Derece mahkemeleri 193 sayılı Kanun'a göre bir ödemenin ücret sayılabilmesi için bir işyerinde bir işverene bağlı olarak çalışma yapılması ve bunun karşılığında bir menfaat elde edilmesi gerektiğini belirtmiştir. Kamu makamları tarafından sonuç olarak başvurucu Şirketin iş sözleşmesiyle bağlı çalışanlarına doğrudan ödediği ücrete ek olarak Vakıf aracılığıyla sağladığı maddi menfaatler de ücret olarak kabul edilmiştir. Bu ödemelerin ücret olarak kabul edilmesi ise 193 sayılı Kanun hükümlerine göre gelir vergisi alınmasını gerektirmektedir.

36. Başvurucu Şirket bu çerçevede ilk olarak Vakfa yapılan ödemelerin iş akdi çerçevesinde Vakıf üyelerinin hizmeti karşılığı yapılan bir ödeme olmadığını öne sürmektedir. Başvurucu, Vakıf senedinden kaynaklanan katılım payı ödeme borcu bulunduğunu ve Vakfın da senedinde yer alan yardımları üyeye sağlama yükümlülüğü altında olduğunu belirtmiştir. Vergi idaresi ve derece mahkemeleri ise Vakıf aracılığıyla sağlanmış olsa da sonuç olarak başvurucu Şirketin işveren sıfatıyla tek taraflı iradesiyle iş sözleşmesi çerçevesinde çalışanları adına birtakım maddi menfaatler sağladığını belirtmiştir. Buna göre ödemenin Şirket tarafından Vakıf senedinde bir yükümlülük olarak öngörülmüş olması paranın çalışanlara maddi bir menfaat olarak yansıtıldığı olgusunu ortadan kaldırmamaktadır.

37. Başvurucu Şirket ayrıca Vakfa yapılan ödemelerin ücret olarak değerlendirilebilmesi için bu ödeme üzerinde çalışanların hukuki ve ekonomik tasarruf hakkının bulunması gerektiğini vurgulamıştır. Başvurucu Şirket somut olay yönünden ise söz konusu ödemeler üzerinde ödemenin yapıldığı anda Vakıf üyelerinin hiçbir tasarruf hakkının bulunmadığını belirtmiştir. Buna karşılık derece mahkemeleri, yapılan ödemeler karşılığında sadece çalışanlara özgü olmak üzere ve çalışan için ödenen prim sayısı esas alınarak borç vermek,

ölüm aylığı ve emeklilik aylığı bağlamak veya toplu ödeme yapmak gibi birtakım menfaatlerin sağlandığına işaret etmiştir. Şirket tarafından ödenen tutarların anlık olarak işçinin tasarrufuna amade kılınmamasının ise kanuni bir zorunluluktan değil Vakıf senedindeki düzenlemeden kaynaklandığı ifade edilmiştir. Bu ödemelerin ayrı bir hesapta kişi bazında izlenmesi, şartlar gerçekleştiğinde ödenmesi, başvurucu Şirket tarafından bu Vakfa ödenen işçi payları üzerinden tevkifat yapılması gibi unsurlar karşısında tasarruf imkânının mevcut olduğu değerlendirilerek sonuca varılmıştır.

38. Bireysel başvuru kapsamında, vergiye ilişkin hukuk kurallarını yorumlama veya vergisel olay ve olguları değerlendirme yapılmayacaktır. Bireysel başvurunun ikincilliği ilkesi gereğince delillerin değerlendirilmesi ve hukuk kurallarının yorumlanması derece mahkemelerinin takdirinde olup açık bir keyfîlik olmadığı veya bariz takdir hatası içermediği takdirde derece mahkemelerinin takdir yetkisine müdahale söz konusu olmayacaktır (Reis Otomotiv Ticaret ve Sanayi A.Ş. [GK], B. No: 2015/6728, 1/2/2018, § 102; İskenderun Demir ve Çelik A.Ş., § 71). Bireysel başvuruda derece mahkemelerinin yorumlarının temel hak ve özgürlükler üzerindeki etki ve sonuçları değerlendirilecektir.

39. Bu bağlamda bir ödemenin 193 sayılı Kanun'un 61. maddesine göre gelir vergisine tabi ücret kapsamında olup olmadığının değerlendirilmesi -kural olarak- derece mahkemelerinin takdirindedir. Nitekim başvuruya konu olayda da başvurucunun iddiaları derece mahkemelerince ayrıntılı olarak değerlendirilmiş, başvurucunun kanun yolunda ileri sürdüğü itirazlar da Danıştay dairesince bireysel başvuruya konu karara atıfla sonuca bağlanmıştır. 193 sayılı Kanun'un 61. maddesinde ücret, işverene tabi belirli bir işyerine bağlı olarak çalışanlara hizmet karşılığı verilen para ve ayınlar ile sağlanan ve para ile temsil edilebilen menfaatler olarak tanımlandığına göre somut olayda işveren, işyeri ve maddi menfaat unsurlarını esas alan derece mahkemelerinin kararlarının açıkça keyfî olmadıkları da anlaşılmaktadır. Olayda vergi inceleme raporu üzerine yapılan tarhiyatlara karşı açılan davalarda farklı yargı kararları verildiği görülmekle birlikte kısa süre içinde Danıştayın bu farklılıkları gidererek içtihatta bir uyumun yakalanmasını sağladığı ve başvurucu Şirket tarafından sağlanan söz konusu menfaatin ücret olarak vergilendirilebileceği hususunda bir konsensüsün oluştuğu görülmektedir.

40. Verginin kanuniliği ilkesi gereği vergi yoluyla yapılacak müdahalelerin temel dayanağı olan kanunların da ilgili kişinin davranışlarını belirlemesi amacıyla kolayca ulaşabileceği, gerektiğinde profesyonel yardım almak suretiyle de olsa anlayabileceği, açık, net ve yeterince belirgin nitelikte düzenlemeler olması gerekmektedir. Ancak her zaman kanunlarda mutlak bir açıklığın beklenemeyeceği, bu sebeple kanuni düzenlemelerde mevcut olan ve yoruma ihtiyaç duyulan hususlar uygulamadaki yorumlarla giderilebilecektir (Türkiye İş Bankası A.Ş., § 53).

41. Nitekim 4/1/1961 tarihli ve 213 sayılı Vergi Usul Kanunu'nun bazı hükümlerinde de genel çerçevesi ve ana unsurları kanunla belirlenen vergilendirmenin uzmanlık gerektiren teknik yönleri bakımından kanun hükümlerinde mutlak bir açıklığın bulunmayabileceği öngörülmüştür. Örneğin bu Kanun'un ek 1. maddesinde kanun hükümlerine yeterince nüfuz edilememesi nedeniyle vergi ziyaına sebep olunmasının bir uzlaşma sebebi oluşturduğu açıklanmıştır. Ayrıca Kanun'un 369. maddesinde de vergi uygulanmasında tereddütün oluşması nedeniyle idari yoruma başvurulmasının gerekli olması hâlinde idareden izahat istenebilmesi ancak verilen izahatın yanlış olması ile bir hükmün uygulanma tarzına ilişkin içtihadın değişmiş olmasının sonuçları düzenlenmiştir.

42. Türkiye İş Bankası A.Ş. kararında somut olayda yoruma ihtiyaç gösteren esas tartışma konusunun, sağlanan menfaatin çalışanlarca ne zaman elde edilmiş sayılacağına ilişkin olduğu belirtilmiştir. İlgili kanun hükümlerinin yorumuna ilişkin lehe ve aleyhe yapılan değerlendirmelerden başvurucu tarafından Vakfa katkı payı ödenmesinde çalışanlarca menfaatin ne zaman elde edildiği hususu kanun hükümlerinden açık ve net bir şekilde çıkarılamayacaktır. Buna göre vergilendirme işlemine ilişkin vergilendirme döneminden çok sonra Danıştayca yapılan yorumun, geçmişe etkili bir şekilde uygulanması dolayısıyla ortaya çıkacak sonuçlara bireylerin katlanmasını beklemek hakkaniyete uygun olmayacaktır (Türkiye İş Bankası A.Ş., § 58). Dolayısıyla başvurucudan gelir vergisi tahsil edilmesine gerekçe olarak oluşturan ücrete ilişkin kanun hükmünün yorumu gerektirdiğine işaret edilerek ve esas itibarıyla kanunun bu şekilde yorumlanmasının öngörülebilir olup olmadığını değerlendirilerek sonuca varılmıştır.

43. Bu durumda başvurucu Şirketten tahsil edilen gelir vergisine dayanak oluşturan ücret tanımı Kanun'da açıkça yer almaktadır. Bu çerçevede kazuistik bir biçimde ücretlerin tek tek sayılması yerine ücret sayılabilme ölçütlerine makul bir biçimde yer verilmesi de kanun hükümlerinin belirli olarak kabul edilebilmesi için yeterli görülmelidir. Belirtilen tanım çerçevesinde neyin ücret olup olmadığını tespit etmek ise ilgili kanun hükmünün belirlenen ölçütler çerçevesinde yorumlanmasını gerektirmektedir. Bu gibi yoruma ihtiyaç duyulan hususları değerlendirme bakımından görevli olan derece mahkemelerince somut olay bağlamında keyfî olarak kabul edilemeyecek biçimde ilgili kanun hükümleri yorumlanmak suretiyle bu tespitin yapıldığı dikkate alındığında müdahalenin dayandığı kanuni düzenlemelerin yeterli ölçüde belirli olduğu sonucuna varılmıştır.

(iv) Öngörülebilirlik

44. Müdahalenin kanuniliği yönünden son olarak dayanılan kanun hükümlerinin öngörülebilir bir biçimde uygulanıp uygulanmadığı belirlenmelidir.

45. Daha önceki Türkiye İş Bankası A.Ş. başvurusunda öngörülebilirlik yönünden öncelikle Vakfın kurulduğu 1974 yılından vergi incelemesinin yapıldığı 2012 yılına kadar vergi idaresinin, Banka tarafından Vakfa ödenen katkı paylarının vergilendirilmesine ilişkin bir girişiminin veya emsal bir uygulamasının olmadığına özellikle vurgu yapılmıştır. Bu doğrultuda Banka tarafından uzun yıllar boyunca yapılan katkı payı ödemeleri vergilendirilmediği gibi konu ile ilgili Yargıtay kararı ve Özelge de dikkate alındığında başvuru konusu 2007 yılı vergilendirme döneminde söz konusu katkı payı ödemelerinin ücret kapsamında değerlendirilerek vergilendirileceğinin öngörülemeyeceği kabul edilmiştir. Diğer bir deyişle başvurucudan, söz konusu vergilendirme dönemi itibarıyla bu ödemelerin vergiye tabi olacağını öngörmesini beklemenin mümkün olmadığı kanaatine ulaşılmıştır (Türkiye İş Bankası A.Ş., § 58).

46. Verginin dayandığı ücret unsuruna ilişkin kanun hükmünün özellikle konu hakkındaki Danıştay içtihadıyla yorumlanmak suretiyle öngörülebilirliğin sağlanabildiğini tespit edilmiştir (Türkiye İş Bankası A.Ş., § 61). Dolayısıyla müdahalenin dayandığı kanun hükümlerinin öngörülebilir bir biçimde uygulanıp uygulanmadığı ancak verginin tahsil edildiği dönemdeki mevcut koşullara göre her somut olay bağlamında ayrıca yapılacak bir değerlendirmeye göre belirlenmelidir.

47. Başvuru konusu olayda ise başvurucu Şirket vergilendirme dönemleri yönünden düzenlediği beyannameler ile gelir ve damga vergilerini ödemiştir. İlk defa ise 23/11/2012 tarihli vergi inceleme raporu ile söz konusu katkı paylarının ücret olarak kabul edilmesi

gerektiği belirtilmiştir. Bu rapora dayanılarak yapılan tarhiyatlara karşı açılan davalarda da söz konusu menfaatin ücret niteliğinde olduğu ve vergilendirilmesi gerektiği nihai olarak karara bağlanmış ve böylece 193 sayılı Kanun hükümlerine dair idari yorum hukuka uygun görülmüştür. Buna göre uzun süredir tabi tutulduğu vergi incelemelerinde çalışanlar adına Vakfa yaptığı ödemeler nedeniyle herhangi bir eleştiriye uğramayan başvurucu Şirketin 2012 yılı Kasım ayındaki vergi incelemesi sonucunda düzenlenen raporda bu ödemelerinden tevkifatta bulunması gerektiği ortaya konulmuştur. Başvurucu Şirket 2012 yılı Kasım ayı itibarıyla bu inceleme sonuçlarından haberdar olmuş ve bu işlemlere karşı 2015 ve 2016 yıllarında çeşitli vergi mahkemelerinde davalar açmış, yapılan yargılamalar neticesinde 2013 yılında verilen Danıştay kararları ile katkı payı ödemelerinin ücret sayılması gerektiği yönündeki idari işlemler hukuka uygun bulunmuştur. Dolayısıyla bu idari ve yargısal süreçler bir bütün olarak dikkate alındığında vergilendirme dönemleri itibarıyla Şirketin katkı payı ödemelerinin ücret niteliğinde olduğu ve vergilendirmeye tabi tutulması gerektiğine ilişkin müdahalenin öngörülebilir olduğu açıktır.

ii. Meşru Amaç

48. Anayasa'nın 13. ve 35. maddeleri uyarınca mülkiyet hakkı ancak kamu yararı amacıyla sınırlandırılabilmektedir. Kamu yararı kavramı, mülkiyet hakkının kamu yararının gerektirdiği durumlarda sınırlandırılması imkânı vermekle, bir sınırlandırma amacı olmasının yanı sıra mülkiyet hakkının kamu yararı amacı dışında sınırlanamayacağını öngörerek ve bu anlamda bir sınırlama sınırı oluşturarak mülkiyet hakkını etkin bir şekilde korumaktadır. Kamu yararı kavramı, devlet organlarının takdir yetkisini de beraberinde getiren bir kavram olup objektif bir tanıma elverişli olmayan bu ölçütün her somut olay temelinde ayrıca değerlendirilmesi gerekir (Nusrat Külah, B. No: 2013/6151, 21/4/2016, §§ 53, 56; Yunis Ağlar, B. No: 2013/1239, 20/3/2014, §§ 28, 29).

49. Anayasa'nın 73. maddesinde, herkesin, kamu giderlerini karşılamak üzere mali gücüne göre vergi ödemekle yükümlü bulunduğu, vergi yükünün adaletli ve dengeli dağılımının maliye politikasının sosyal amacı olduğu ve vergi, resim, harç ve benzeri mali yükümlülüklerin kanunla konulması, değiştirilmesi veya kaldırılması gerektiği belirtilerek hem yükümlüler hem de devlet yönünden vergi ödevinin temel ilkeleri gösterilmiştir. Herkes tarafından yerine getirilmesi gereken bir yükümlülük olarak kabul edilen ve devletin kamusal gereksinimlerini karşılaması için egemenlik gücüne dayanarak tek taraflı iradesiyle kişilere yüklediği bir kamu alacağı şeklinde tanımlanan verginin, anayasal sınırlar içinde salınıp toplanması zorunluluğu açıktır. Vergilendirmede genel kural, kanunla belirlenmiş konularda kişilerden vergi, resim ve harç alınmasıdır. Kanun koyucu, Anayasa'ya aykırı olmamak koşuluyla vergilendirilecek alanların seçiminde yetkili olduğu gibi bu vergilerin matrahlarına dâhil olan unsurları da belirleme yetkisine sahiptir (AYM, E.2013/48, K.2014/198, 25/12/2014).

50. Somut olay kapsamında başvurucu Şirketin çalışanları adına Vakfa ödediği katkı paylarının ücret kabul edilerek bunlardan gelir vergisi tahsil edilmesinin kamu yararına dayalı meşru bir amaç olduğu açıktır.

iii. Ölçülülük

(1) Genel İlkeler

51. Son olarak kamu makamlarınca başvurucunun mülkiyet hakkına yapılan müdahaleyle gerçekleştirilmek istenen amaç ile bu amacı gerçekleştirmek için kullanılan araçlar arasında

makul bir ölçülülük ilişkisinin olup olmadığı değerlendirilmelidir.

52. Ölçülülük ilkesi elverişlilik, gereklilik ve orantılılık olmak üzere üç alt ilkeden oluşmaktadır. Elverişlilik öngörülen müdahalenin ulaşılmak istenen amacı gerçekleştirmeye elverişli olmasını, gereklilik ulaşılmak istenen amaç bakımından müdahalenin zorunlu olmasını yani aynı amaca daha hafif bir müdahale ile ulaşılmasının mümkün olmamasını, orantılılık ise bireyin hakkına yapılan müdahale ile ulaşılmak istenen amaç arasında makul bir dengenin gözetilmesi gerekliliğini ifade etmektedir (AYM, E.2011/111, K.2012/56, 11/4/2012; E.2014/176, K.2015/53, 27/5/2015; E.2016/13, K.2016/127, 22/6/2016, § 18; Mehmet Akdoğan ve diğerleri, B. No: 2013/817, 19/12/2013, § 38).

53. Orantılılık ilkesi gereği kişilerin mülkiyet hakkının sınırlandırılması hâlinde elde edilmek istenen kamu yararı ile bireyin hakları arasında adil bir dengenin kurulması gerekmektedir. Bu adil denge, başvurucunun şahsi olarak aşırı bir yüke katlandığının tespit edilmesi durumunda bozulmuş olacaktır. Anayasa Mahkemesi; müdahalenin orantılılığını değerlendirirken bir taraftan ulaşılmak istenen meşru amacın önemini, diğer taraftan da müdahalenin niteliğini, başvurucunun ve kamu otoritelerinin davranışlarını gözönünde bulundurarak başvurucuya yüklenen külfeti dikkate alacaktır (Arif Güven, B. No: 2014/13966, 15/2/2017, §§ 58, 60; Osman Ukav, B. No: 2014/12501, 6/7/2017, § 71).

(2) İlkelerin Olaya Uygulanması

54. Somut olayda vergi tahsil edilmesi yönündeki müdahalenin meşru amacının dayandığı kamu yararını gerçekleştirmeye elverişli olduğunda kuşku bulunmamaktadır. Müdahalenin gerekliliği yönünden ise vergi politikalarının belirlenmesi ve uygulanması bakımından kamu makamlarının geniş bir takdir yetkisi olduğu dikkate alınmalıdır. Bunun yanında başvurucu, müdahalenin gerekli olmadığını gösterir herhangi bir somut olgu da gösterememiştir.

55. Müdahalenin orantılılığı yönünden ise öncelikle mülkiyet hakkının usule ilişkin güvencelerinin sağlanmadığı yönünde bir şikâyetin mevcut olmadığına dikkati çekmek gerekir. Nitekim mülkiyet hakkının ihlal edildiğini ileri süren başvurucu, bu iddialarını açmış olduğu iptal davalarında da etkin bir biçimde ileri sürebilmiştir. Başvurucunun iddia ve itirazları ise ibraz ettiği deliller çerçevesinde derece mahkemelerince ilgili hukuk kuralları yorumlanmak suretiyle makul bir biçimde karşılanmıştır.

56. Diğer taraftan başvurucu Şirket ödemiş olduğu söz konusu vergilerin açıkça orantısız olduğunu öne sürmediği gibi kamu makamlarının şikâyete konu uygulamasının yalnızca başvurucu Şirket yönünden uygulanması da söz konusu değildir. Diğer bir deyişle başvurucu Şirket somut olay bağlamında müdahalenin kendisine şahsi olarak aşırı bir külfet yüklediğini ortaya koyamamıştır. Bu durumda müdahalenin meşru amacının dayandığı kamu yararı ile başvurucunun mülkiyet hakkının korunması arasında olması gereken adil dengenin bozulmadığı sonucuna varılmıştır. Dolayısıyla başvurucunun mülkiyet hakkına yapılan müdahale ölçülüdür.

57. Açıklanan gerekçelerle Anayasa’nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkının ihlal edilmediğine karar verilmesi gerekir.

VI. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Kamuya açık belgelerde başvurucunun kimliğinin gizli tutulması talebinin KABULÜNE,

B. Mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

C. Anayasa’nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkının İHLAL EDİLMEDİĞİNE,

D. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA,

E. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 2/12/2020 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

ABDULLATİF UCAMAN VE DİĞERLERİ

B. No: 2018/1833 | Karar tarihi: 02.12.2020

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2018/1833

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

ABDULLATİF UCAMAN VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2018/1833)

Karar Tarihi: 2/12/2020

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Kadir ÖZKAYA

Üyeler : Engin YILDIRIM

Celal Mümtaz AKINCI

Rıdvan GÜLEÇ

Yıldız SEFERİNOĞLU

Raportör : Tuğba TUNA IŞIK

Başvurucular : Abdullatif UCAMAN ve diğerleri (bkz. ekli tablo)

Başvurucular Vekili : Bkz. Ekli Tablonun (F) Sütunu

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, yargılama devam ederken kamu görevinden ihraç edilme sebebiyle davanın konusunun kalmadığından bahisle uyuşmazlığın esasına yönelik talebin karara bağlanmaması nedeniyle karar hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Ekli tabloda sıralanan başvurulara ait başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemelerinden sonra başvurular Komisyonlara sunulmuştur.

3. Komisyonca başvuruların kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

4. Bölüm Başkanı tarafından başvuruların kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

5. Konularının aynı olması nedeniyle ekli tablonun (B) sütununda numaraları belirtilen başvuru dosyalarının aynı tablonun (1) numaralı satırında yer alan 2018/1833 numaralı

bireysel başvuru dosyası ile birleştirilmesine ve incelemenin bu dosya üzerinden yapılmasına karar verilmiştir.

6. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık, görüşünü bildirmiştir.

7. Başvuruculaların bir kısmı, Bakanlığın görüşüne karşı süresinde beyanda bulunmuşlardır.

III. OLAY VE OLGULAR

8. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir.

9. Başvurucular, haklarında tesis edilen farklı nitelikteki idari işlemlerin iptali talebiyle idare mahkemelerinde dava açmışlardır.

10. İptal davasına ilişkin yargılamalar devam ederken başvuruculaların olağanüstü hâl kapsamında alınan tedbirlere ilişkin kanun hükmünde kararnameler gereğince kamu görevinden ihraç edildikleri gerekçesiyle bir kısım davalar yönünden davanın esası hakkında karar verilmesine yer olmadığına, bir kısım davalar yönünden ise davanın incelenmeksizin reddine karar verilmiştir.

11. Nihai karar başvuruculara muhtelif tarihlerde tebliğ edilmiştir.

12. Başvurucular süresinde bireysel başvuruda bulunmuşlardır.

IV. İLGİLİ HUKUK

A. Ulusal Hukuk

1. İlgili Kanun

13. 6/1/1982 tarihli ve 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanunu'nun 2. maddesinin (a) bendi şöyledir:

" İdarî işlemler hakkında yetki, şekil, sebep, konu ve maksat yönlerinden biri ile hukuka aykırı olduklarından dolayı iptalleri için menfaatleri ihlâl edilenler tarafından açılan iptal davaları"

14. 2577 sayılı Kanun'un "Dilekçeler üzerine ilk inceleme" kenar başlıklı 14. maddesinin (3) numaralı fıkrasının ilgili kısmı şöyledir:

"Dilekçeler,

...

c) Ehliyet,

...

yönlerinden sırasıyla incelenir."

15. 2577 sayılı Kanun'un "İlk inceleme üzerine verilecek kararlar" kenar başlıklı 15. maddesinin birinci fıkrasının ilgili kısmı şöyledir:

"Danıştay veya idare ve vergi mahkemelerince yukarıdaki maddenin 3 üncü fıkrasında yazılı hususlarda kanuna aykırılık görülürse, 14 üncü maddenin;

...

b) 3/c, 3/d ve 3/e bentlerinde yazılı hallerde davanın reddine,

...

Karar verilir."

16. 1/2/2018 tarih ve 7075 sayılı Olağanüstü Hal İşlemleri İnceleme Komisyonu Kurulması Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin Değiştirilerek Kabul Edilmesine Dair Kanun'un “Komisyonun oluşumu” kenar başlıklı 1. maddesinin (1) numaralı fıkrası şöyledir:

"Anayasanın 120 nci maddesi kapsamında ilan edilen ve 21/7/2016 tarihli ve 1116 sayılı Türkiye Büyük Millet Meclisi Kararıyla onaylanan olağanüstü hal kapsamında, terör örgütlerine veya Milli Güvenlik Kurulunca Devletin milli güvenliğine karşı faaliyette bulunduğuna karar verilen yapı, oluşum veya gruplara üyeliği, mensubiyeti, aidiyeti, iltisakı veya bunlarla irtibatı olduğu gerekçesiyle başka bir idari işlem tesis edilmeksizin doğrudan kanun hükmünde kararname hükümleri ile tesis edilen işlemlere ilişkin başvuruları değerlendirmek ve karara bağlamak üzere Olağanüstü Hal İşlemleri İnceleme Komisyonu kurulmuştur."

17. 7075 sayılı Kanun'un “Komisyonunun görevleri” kenar başlıklı 2. maddesinin ilgili kısımları şöyledir:

“(1) Komisyon, olağanüstü hal kapsamında doğrudan kanun hükmünde kararnameler ile tesis edilen aşağıdaki işlemler hakkındaki başvuruları değerlendirip karar verir.

a) Kamu görevinden, meslekten veya görev yapılan teşkilattan çıkarma ya da

ilişiğin kesilmesi.

..."

18. 7075 sayılı Kanun'un "Yargı denetimi" kenar başlıklı 11. maddesinin (1) numaralı fıkrası şöyledir:

"Komisyon kararlarına karşı Hâkimler ve Savcılar Kurulunca belirlenecek Ankara idare mahkemelerinde ilgilinin en son görev yaptığı kurum veya kuruluş aleyhine iptal davası açılabilir. Bu davalarda ayrıca Cumhurbaşkanlığına ve Komisyona husumet yöneltilemez."

2. Danıştay İçtihadı

19. Danıştay İkinci Dairesinin 3/11/2008 tarihli ve E.2008/3586, K.2008/4247 sayılı kararının ilgili kısımları şöyledir:

"Dava, davacı tarafından ... Lisesi Müdürü olarak görev yaptığı dönemde hakkında 70 puanla orta düzeyde düzenlenen 2006 yılı sicil raporunun iptali istemiyle açılmıştır.

İstanbul 5. İdare Mahkemesince davacının yargılama devam ederken emekliye ayrıldığı, sicil raporunun iptalini isteme konusunda güncel bir menfaat ilişkisinin kalmadığı gerekçesiyle ... davanın ehliyet yönünden reddine karar verilmiştir.

...

2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanununun 2. maddesinin 1/a bendinde iptal davaları, "idari işlemler hakkında yetki, şekil, sebep, konu ve maksat yönlerinden biri ile hukuka aykırı olduklarından dolayı iptalleri için menfaatleri ihlal edilenler tarafından açılan" davalar olarak tanımlanmaktadır.

Maddede öngörülen menfaat ihlali koşulu, bu tür davaların kabulü ve dinlenilebilmesi için aranılan koşullardan biridir. Gerek doktrin gerekse yargısal içtihatlarda bu şart, subjektif

ehliyet şartı olarak kabul edilmekte, ancak ne tür bir menfaat ihlalinin gerçek ve tüzel kişilere iptal davasını açma hakkı sağladığını gösterecek kesin bir ölçü ortaya konulamamakta ve bu ilişki kural olarak iptal davasına konu olan kararın niteliğine göre saptanmaktadır.

Genelde kişisel, meşru ve güncel bir menfaatin varlığı ve bunların ihlali, menfaat ilişkisinin kurulmasında yeterli sayılmakta ve bu husus davanın niteliğine ve özelliğine göre idari yargı mercilerince belirlenmekte, davacının idari işlemle ciddi ve makul, maddi ve manevi bir ilişkisinin bulunduğunun anlaşılması, dava açma ehliyetinin varlığı için yeterli sayılmaktadır.

...

Bu durumda, 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu'nun emeklilerin yeniden kamu hizmetine alınmasını düzenleyen 93. maddesi ve Devlet memurlarından 6 yıllık sicil notu ortalaması 90 ve daha yukarı olanların aylık derecelerinin yükseltilmesinde dikkate alınmak üzere bir kademe ilerlemesi uygulanacağını hüküm altına alan 64. maddesi uyarınca davacı hakkında düzenlenen sicil raporu ve sicil notunun önem kazandığı ve davacının menfaatini doğrudan ilgilendirdiği gibi, sicil amirlerince olumsuz düşüncelerle orta düzeyde düzenlenen uyuşmazlık konusu sicil raporu ile davacı arasında manevi ilişkinin de devam etmesi karşısında, uyuşmazlığın esası incelenerek hüküm kurulması gerekirken, davacının güncel bir menfaat ilişkisinin kalmadığı gerekçesiyle davanın [reddi] yolundaki İdare Mahkemesi kararında hukuki isabet görülmemiştir.

Açıklanan nedenlerle, kararın bozulmasına..."

20. Danıştay Beşinci Dairesinin 15/12/2014 tarihli ve E.2012/2143, K.2014/9343 sayılı kararının ilgili kısımları şöyledir:

"Dava,koruma ve güvenlik görevlisi olarak görev yapmakta iken tutukluluk hali nedeniyle görevden uzaklaştırılan davacının, memuriyet görevine başlatılması ve 1/3 oranında kesilen maaşının ödenmesi istemiyle yaptığı başvurunun reddine ilişkin 05.01.2010 tarihli işlemin iptali istemiyle açılmıştır.

İstanbul 8. İdare Mahkemesince ... davacının,03.02.2010 tarihinde hizmetli kadrosunda göreve başlatıldığı, 16.04.2010 tarihinde de malulen emekli olduğu anlaşılmakla, memuriyet görevine dönmek istemiyle yaptığı başvurunun reddinden kaynaklanan uyuşmazlık yönünden davanın konusunun kalmadığı; ... davacının memuriyet görevine başlatılmamasına ilişkin kısmı yönünden davanın konusunun kalmaması nedeniyle uyuşmazlığın bu kısmı hakkında karar verilmesine yer olmadığına, maaşından yapılan kesintilerin ödenmesi talebinin reddine dair kısmı yönünden de davanın reddine karar verilmiştir.

...

İptal davalarında, idari işlemlerin kuruldukları tarih itibariyle yargısal denetime tabi tutulmaları gerektiği kuşkusuzdur. İdare Hukukunun genel ilkelerine göre iptal davası açılabilmesi için, davacı ile dava konusu işlem arasında menfaat ilişkisinin varlığı yeterli olup, ayrıca bu işlemle menfaat ilişkisinin davanın sonuçlanmasına kadar devam etmesi aranmamaktadır.

Davacının idari işlemle ilişkisinin davanın sonuçlanmasına kadar devam etmesini zorunlu tutmak, iptal davalarını sadece davacılar yönünden ortaya koyduğu sonuçlarla değerlendirmek ve bu davaların amacını ihmal etmek anlamını taşır. Bunun sonucu olarak, dava görülmeden önce alınacak yeni idari kararlarla davacının iptali istenilen işlemle

ilişkisini kesmek ve böylece hukuka aykırılığı ileri sürülen işlemi yargısal denetim dışında bırakmak yolu açılmış olur.

Bu durumda, yargısal denetimden amaç "hukuka uygunluk" denetimi olduğuna, yargısal denetim işlemin kurulduğu tarih itibariyle gerçekleştiğine ve yeni işlem tesis edilene kadar hukuki sonuç doğurduğuna göre, Mahkemece dava konusu işlemin hukuka uygunluğunun denetlenerek bir karar verilmesi gerekmekte iken dava konusu işlemden sonra kurulan 16.04.2010 günlü bir başka işlem ile davacının malulen emekli edildiği ve davanın konusuz kaldığından bahisle karar verilmesine yer olmadığına ilişkin olarak verilen kararda hukuki isabet görülmemiştir.

...

Açıklanan nedenlerle, kararın bozulmasına..."

21. Danıştay Onikinci Dairesinin 28/10/2015 tarihli ve E.2015/1273, K.2015/5657 sayılı kararının ilgili kısımları şöyledir:

"Dava;... İl Özel İdaresi'nde genel sekreter olarak görev yapmakta iken 12 Haziran 2011 tarihinde yapılacak olan ... milletvekili genel seçimlerine katılmak için ... tarihinde istifa ederek görevinden ayrılan davacının, seçimler sonucunda eski görevine atanmak istemiyle yaptığı başvurusu üzerine İl Özel İdaresinde uzman kadrosuna atanmasına ilişkin [işlemin] iptali istemiyle açılmıştır.

İdare Mahkemesince, ... davacının, seçimler sonucunda tekrar görevine dönebilmek amacıyla yapmış olduğu başvurusu neticesinde genel sekreterlik kadrosunun dolu olması nedeniyle İl Özel İdaresinde 1. dereceli uzman kadrosuna atanmasına ilişkin dava konusu işlemlerde hukuka aykırılık bulunmadığı gerekçesiyle davanın reddine karar verilmiştir.

...

Davalı idarece her ne kadar davacının ... tarihinde emeklilik isteminde bulunduğu ve bu isteği üzerine emekliye ayrıldığı Sosyal Güvenlik Kurumu Başkanlığının ... tarihli yazısından anlaşıldığından, iş bu davanın davacı yönünden hukuki bir yararının bulunmadığı gibi, davanın konusuz kaldığı ileri sürülmüş ise de; iptal davası açılabilmesi için davacının dava konusu işlem nedeniyle menfaatinin ihlal edilmiş olması yeterli olup, bu işlemle menfaat ilişkisini dava sonuna kadar sürdürmesi gerekmediğinden, davalı idarenin davacı emekli olduğundan davanın konusuz kaldığı yolundaki iddiasına da itibar edilmemiştir.

... davacının, görevine dönme talebinde bulunduğu tarihte durumuna uygun eşdeğer görevlerin bulunup bulunmadığı hususunda gerekli ve yeterli inceleme yapılarak bir karar verilmesi gerekirken ... davanın reddi yolunda verilen İdare Mahkemesi kararında hukuki isabet bulunmamaktadır."

22. Danıştay Beşinci Dairesinin 19/12/2018 tarihli ve E.2018/3781, K.2018/18569 sayılı kararının ilgili kısımları şöyledir:

"... Kanun Hükmünde Kararnamelerin eki listesinde isimlerine yer verilmek suretiyle başka bir işleme gerek kalmaksızın doğrudan kamu görevinden çıkartılan personelin açmış olduğu davalarda idare mahkemelerince, genellikle anılan Kanun Hükmünde Kararnamelerde söz konusu kamu görevinden çıkarılma konusunda idareye herhangi bir değerlendirme yapma ya da başka yönde işlem kurma yetki ve görevi verilmediği, kanun niteliğini taşıyan hukuki bir düzenleme ile kamu görevinden çıkarılma işlemi gerçekleştirildiği, dolayısıyla davalı

idarece tesis edilmiş, idari davaya konu olabilecek bir idari işlemin bulunmadığı ve davanın esasının incelenmesine hukuken olanak bulunmadığı gerekçesiyle "davaların incelenmeksizin reddi yönünde" kararlar verilmiştir. Buna karşın, Kanun Hükmünde Kararnamelerde belirlenen usul ve esaslara göre personelin kendi kurumunda oluşturulan kurullar tarafından tesis edilen kamu görevinden çıkartılmaya ilişkin işlemlere karşı açılan davalarda, idare mahkemelerince uyuşmazlığın esasının incelenmesine devam edilmiştir.

Bu arada, personelin kendi kurumunda oluşturulan kurul tarafından tesis edilen kamu görevinden çıkartılmaya ilişkin işlemlere karşı açılan davaların incelemesi devam ederken, aynı personelin bu kez Olağanüstü Hal Kapsamında Kamu personeline İlişkin Alınan TedbirlereDair Kanun Hükmünde Kararnamelerin eki listesinde ismine yer verilmek suretiyle kamu görevinden çıkarıldığı hallerde, yasa hükmünde olan Kanun Hükmünde Kararname ile kamu görevinin herhangi bir işleme gerek kalmaksızın doğrudan sonlandırılmış olması karşısında, idare tarafından oluşturulan Kurulun tesis ettiği kararın kendiliğinden ortadan kalktığı ve davanın konusuz kaldığı gerekçesiyle kimi idare mahkemelerince dava hakkında "karar verilmesine yer olmadığı" yönünde kararlar verilmiştir.

Bir idari işlem açıkça idare tarafından geri alınmadığı veya bir başka işlemle yürürlükten kaldırılmadığı ya da idare mahkemesince iptal edilmediği sürece hukuk aleminde varlığını sürdürecektir. Bu nedenle, Kanun Hükmünde Kararnamenin eki listelerde ismine yer verilmek suretiyle hiçbir idari işleme gerek kalmaksızın doğrudan kamu görevinin sonlandırılmasına karşı açılan davalarda idare mahkemelerince, Kanun Hükmünde Kararnamelerin kanun niteliği taşıdığı gerekçesiyle "incelenmeksizin ret" kararları verildiği de göz önünde bulundurulduğunda, personellerin kendi kurumunda oluşturulan kurullar tarafından kamu görevinden çıkarılmasına ilişkin işlemlere karşı açılan davaların (idari işlemden sonra çıkartılan Kanun Hükmünde Kararnamenin eki listesinde aynı personelin ismine yer verilmek suretiyle ikinci kez görevine son verilmiş olsa bile idari işlemin hukuken yürürlükte olması nedeniyle) esastan sonuçlandırılması gerektiği açıktır.

...

Bu nedenle, anılan her iki işleme karşı açılan davalarda yargı yerlerince verilecek kararların uygulanması aşamasında ortaya çıkabilecek hukuki sorunların da önlenmesi amacıyla Mahkemece; öncelikle personelin ilgili Kanun Hükmünde Kararnamenin ekli listesinde isminin yer alması nedeniyle kamu görevinden çıkartılması işlemine karşı dava açıp açmadığı, dava açmış ise 7075 sayılı Olağanüstü Hal İşlemleri İnceleme Komisyonu Kurulması Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin Değiştirilerek Kabul Edilmesine Dair Kanun hükümleri gereğince dava dosyasının İnceleme Komisyonuna gönderilip gönderilmediği, Kanun Hükmünde Kararname ile kamu görevinden çıkarılmasına karşı dava açmamış (ya da dava açmış) olsa bile Komisyona başvurma hakkını da kullanabileceğinden, personelin Olağanüstü Hal İşlemleri İnceleme Komisyonuna başvuruda bulunup bulunmadığı ve Komisyonca başvuru hakkında bir karar verilip verilmediği veya Kanun Hükmünde Kararnamenin eki listesinde ismine yer verilmek suretiyle kamu görevinden çıkarılmasının iptali istemiyle açılmış dava nedeniyle 7075 sayılı Olağanüstü Hal İşlemleri İnceleme Komisyonu Kurulması Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin Değiştirilerek Kabul Edilmesine Dair Kanun gereğince Komisyona gönderilmesi gereken bir dosyasının mevcut olup olmadığı (Komisyonca verilecek karar hem personelin hukuki durumunu hem de davacının çalıştığı kurum bünyesinde oluşturulan Kurul tarafından verilen kamu görevinden çıkarma işlemine karşı açtığı davada yargı mercilerince verilecek kararın hukuki

sonucunu etkileyeceğinden) araştırılmalı, Komisyona başvurusu var ise, bu başvurunun sonucu beklenmeli, Komisyon kararına karşı dava açılmış ise, yukarıda açıklandığı üzere söz konusu iki davada verilecek kararlar birbirini etkileyeceğinden, öncelikle 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanunu'nun 38 ve devamı maddelerinde yer alan "bağlantılı davalara ilişkin hükümler" dikkate alınarak değerlendirme yapılmalı, şayet personelin herhangi bir davası veya Komisyona başvurusu yok ise Anayasanın 36. maddesiyle de koruma altına alınan hak arama hürriyetinin engellenmemesi adına, davacının çalıştığı kurum bünyesinde oluşturulan Kurul kararı ile ihraç edilmesi işleminin iptaline konu uyuşmazlığın esasının incelenerek bir karar verilmesi gerekmektedir."

B. Uluslararası Hukuk

1. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi

23. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (Sözleşme) 6. maddesinin (1) numaralı fıkrasının ilgili kısmı şöyledir:

"Herkes davasının, medeni hak ve yükümlülükleriyle ilgili uyuşmazlıklar ... konusunda karar verecek olan,... bir mahkeme tarafından ... görülmesini isteme hakkına sahiptir..."

2. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi İçtihadı

24. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine (AİHM) göre Sözleşme'nin 6. maddesinin medeni hukuk alanına giren konularda uygulanabilirliği ilk olarak bir uyuşmazlığın varlığına bağlıdır. İkinci olarak uyuşmazlık en azından savunulabilir bir şekilde iç hukukta tanınmış olduğu söylenebilecek hak ve yükümlülükler ile ilgili olmalıdır. Son olarak ise bu hak ve yükümlülükler -her ne kadar bizzat 6. madde bu hak ve yükümlülüklere Sözleşmeci devletlerin hukuk sistemi içinde belirli bir anlam atfetmese de- Sözleşme anlamında medeni nitelikte olmalıdır (James ve diğerleri/Birleşik Krallık [GK], B. No: 8793/79, 21/2/1986, § 81).

25. AİHM; Sözleşme'nin 6. maddesinin Sözleşmeci devletlerin iç hukukunda geçen bir hak için belirli bir anlam öngörmediğini, bir hakkın var olup olmadığını karara bağlamada ilke olarak iç hukuka başvurulacağını, ulusal mahkemelerin bu konudaki değerlendirmelerinden farklı bir sonuca ulaşılması için de güçlü gerekçelere sahip olunması gerektiğini, yetkililerin belli bir başvuran tarafından talep edilen tedbirin kabul edilip edilmemesine karar vermede takdir hakkını kullanıp kullanmadığının dikkate alınabileceğini hatta bu durumun belirleyici olabileceğini, bununla birlikte salt bir kanun hükmünün lafzında bir takdir unsurunun bulunmasının bir hakkın varlığını tek başına hükümsüz kılmayacağını, benzer durumlarda iddia edilen hakkın yerel mahkemelerce tanınması veya yerel mahkemelerin başvuranın talebinin esasını incelemesi hususunun da gözönüne alınması gerektiğini belirtmiştir (Boulois/Lüksemburg [BD], B. No: 37575/04, 3/4/2012, §§ 91-94).

26. AİHM; mahkeme hakkının görünümlerinden biri olan karar hakkı ile ilgili Kutic/Hırvatistan (B. No: 48778/99, 1/3/2002) davasında yaptığı değerlendirmede ise Sözleşme'nin 6. maddesinin (1) numaralı fıkrasının hukuki uyuşmazlıkların tespiti için mahkemeye erişim hakkını güvence altına aldığını yinelemekte ancak bu hakkın yalnızca dava açma hakkı ile sınırlı olmadığını, aynı zamanda mahkemenin uyuşmazlık konusundaki kararını elde etme hakkını da kapsadığını belirtmektedir. AİHM'e göre bir taraf devletin iç hukuk sistemi uyarınca bir birey tarafından açılan davaya ilişkin yürütülen yargılamalar neticesinde davanın nihai bir karara bağlanacağı garanti edilmeden bu kişinin bir mahkeme önünde hukuk davası açmasına izin verilmesi yanıltıcı olur. AİHM, Sözleşme'nin 6. maddesinin (1) numaralı fıkrasının davacılara tanınan usule ilişkin güvenceleri -adil, aleni ve

hızlı yargılama-, uyuşmazlıklarının nihai bir çözüme kavuşturulacağını garanti etmeksizin detaylı olarak açıklamasının anlamsız olacağına dikkat çekmektedir (Kutic/Hırvatistan, § 25).

V. İNCELEME VE GEREKÇE

27. Mahkemenin 2/12/2020 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Adli Yardım Talebi Yönünden

28. Başvurucuların bir kısmı, bireysel başvuru harç ve masraflarını karşılama imkânlarının bulunmadığını belirterek adli yardım talebinde bulunmuşlardır.

29. Adli yardım talebinde bulunan başvurucuların başvuru giderlerini karşılayabilecek ölçüde mal varlıklarının bulunmadığı ve taleplerinin dayanaktan yoksun olmadığı anlaşılmış olup 12/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 334. maddesinin (1) numaralı fıkrası uyarınca adli yardım taleplerinin kabulü ile yargılama giderlerini ödemekten geçici olarak muaf tutulmalarına karar verilmesi gerekir.

B. Karar Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

1. Başvurucuların İddiaları ve Bakanlık Görüşü

30. Başvurucular haklarında tesis edilen idari işlemlerin iptali talebiyle açtıkları davalar devam etmekteyken kamu görevinden ihraç edilmeleri sebebiyle davanın esası hakkında karar verilmediği gerekçeleriyle mahkemeye erişim haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüşlerdir.

31. Bakanlık görüşünde; başvurucuların açmış olduğu iptal davası sırasında bulunan menfaat bağının davanın sonuna kadar bulunması gerektiği, başvurucuların kamu görevinden ihraç edilmesi ile bu menfaatin ortadan kalktığı ifade edilmiştir. Bakanlık; bu şartlarda davaya devam edilmesinin başvurucular açısından davanın manevi haz boyutunda kalacağını, bu sebeple derece mahkemeleri tarafından davanın esasına girilmeksizin verilen kararın mahkemeye erişim hakkını ihlal etmediğini belirtmiştir.

32. Başvuruculardan bir kısmının Bakanlık görüşüne karşı beyanında davanın devamının sedace manevi hazla açıklanamayacağı, yargılama masraflarının aleyhlerine hükmedildiği, dava konusu idari işlemler ile kamu görevinden ihraç edilme işlemi arasında illiyet bağının olmadığı ve kamu görevine iade edilme ihtimallerinin bulunduğu vurgulanmıştır.

2. Değerlendirme

33. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucular tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder (Tahir Canan, B. No: 2012/969, 18/9/2013, § 16). Başvuruculardan idari işlemlerin iptali talebiyle açtıkları davaların kamu görevinden ihraç edilmeleri gerekçe gösterilerek esasının incelenmeksizin reddedilmemesi gerektiğine ilişkin iddiaların adil yargılanma hakkının güvencelerinden biri olan karar hakkı kapsamında incelenmesi gerektiği değerlendirilmiştir.

a. Uygulanabilirlik Yönünden

34. Anayasa'nın 148. maddesinin üçüncü fıkrası ve 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 45. maddesinin (1) numaralı fıkrasına göre Anayasa Mahkemesine yapılan bir bireysel başvurunun esasının

incelenebilmesi için kamu gücü tarafından müdahale edildiği iddia edilen hakkın Anayasa'da güvence altına alınmış olmasının yanı sıra Sözleşme ve Türkiye'nin taraf olduğu ek protokollerinin kapsamına da girmesi gerekir. Bir başka ifadeyle Anayasa ve Sözleşme'nin ortak koruma alanı dışında kalan bir hak ihlali iddiasını içeren başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi mümkün değildir (Onurhan Solmaz, B. No: 2012/1049, 26/3/2013, § 18).

35. Anayasa'nın 36. maddesinin birinci fıkrasında; herkesin yargı organlarına davacı ve davalı olarak başvurabilme, bunun doğal sonucu olarak da iddiada bulunma, savunma ve adil yargılanma hakkı güvence altına alınmıştır. 3/10/2001 tarihli ve 4709 sayılı Kanun'un Anayasa'nın 36. maddesinin birinci fıkrasına adil yargılanma ibaresinin eklenmesine ilişkin 14. maddesinin gerekçesinde "değişiklikle Türkiye Cumhuriyeti'nin taraf olduğu uluslararası sözleşmelerce de güvence altına alınmış olan adil yargılama hakkı[nın] metne dahil" edildiği belirtilmiştir. Dolayısıyla Anayasa'nın 36. maddesine söz konusu ibarenin eklenmesinin amacının Sözleşme'de düzenlenen adil yargılanma hakkını anayasal güvence altına almak olduğu anlaşılmaktadır (Yaşar Çoban [GK], B. No: 2014/6673, 25/7/2017,§ 54). Bu itibarla Anayasa'da güvence altına alınan adil yargılanma hakkının kapsam ve içeriği belirlenirken Sözleşme'nin "Adil yargılanma hakkı" kenar başlıklı 6. maddesinin ve buna ilişkin AİHM içtihadının da gözönünde bulundurulması gerekir (Onurhan Solmaz,§ 22).

36. Anayasa Mahkemesi; Sözleşme'nin adil yargılanma hakkını düzenleyen 6. maddesinde adil yargılanmaya ilişkin hak ve ilkelerin "medeni hak ve yükümlülükler ile ilgili uyuşmazlıkların" ve bir suç isnadının esasının karara bağlanması esnasında geçerli olduğunu belirterek hakkın kapsamının bu konularla sınırlandırıldığını, hak arama hürriyetinin ihlal edildiği gerekçesiyle bireysel başvuruda bulunabilmek için başvurucunun ya medeni hak ve yükümlülükleriyle ilgili bir uyuşmazlığın tarafı olması ya da başvurucuya yönelik bir suç isnadı hakkında karar verilmiş olması gerektiğini belirtmiştir (Adnan Oktar, B. No: 2012/917, 16/4/2013, § 21).

37. Anayasa Mahkemesi, Sözleşme'nin 6. maddesinin (1) numaralı fıkrasının medeni hak ve yükümlülüklerin karara bağlanmasıyla ilgili bir yargılama usulünde uygulanabilmesi için öncelikle ortada bir uyuşmazlığın bulunması gerektiğini belirterek AİHM ile benzer ilkeleri benimsemiştir (İsmail Taşpınar, B. No: 2013/3912, 6/2/2014, § 21).

38. Bireysel başvuruya konu olaylarda idari işlemlerin iptali istemiyle açılan davaların başvuruculara kamu görevinden ihraç edildiklerinden bahisle dava konularının ortadan kalktığı gerekçesiyle davaların esasının incelenmediği görülmektedir.

39. 2577 sayılı Kanun hükümlerine göre davanın dava açmakta menfaati bulunmayan kişi veya kişilerce açılması durumunda davanın ehliyetsiz kişi/kişilerce açıldığı gerekçesiyle davanın esas incelemesine geçilmeksizin usulden reddedilmesi öngörülmektedir. Yerleşik idari yargı içtihadında, iptal davalarının kabulü ve dinlenilebilmesi için aranılan koşullardan birinin davacının menfaatinin davaya konu işlem ile ihlal edilmiş olması gerektiği kabul edilmektedir (bkz. § 15). Bu itibarla davacının menfaatini ihlal etmeyen idari işlemlerin esasen herhangi bir uyuşmazlığa sebebiyet verme imkân ve kabiliyeti bulunmayan nitelikte işlemler olduğu söylenebilir.

40. Buradaki asıl meselenin davanın açıldığı sırada ver olan menfaat bağının yargılamanın sonuna kadar bulunmasının gerekip gerekmediğidir. Hâl böyle olunca somut olayda bir uyuşmazlığın bulunup bulunmadığının ortaya konulması, Sözleşme'nin 6. maddesinin uygulanabilirliğinin tespiti bakımından önem arz etmektedir.

41. Bir idari işlemin davacının menfaatini yargılamanın sonuna kadar ihlal edip etmediğine ilişkin değerlendirmenin bu hususta ki kanun hükmünü uygulayacak olan idari yargı mercii tarafından tespit edileceği açıktır.

42. Bununla birlikte ilgili kanun hükmünü uygulayan yargı merciinin idari işlemin dava konusu edilemeyeceği yönünde bir tespit ve değerlendirmede bulunmuş olması tek başına ve her zaman ortadabir uyuşmazlığın bulunmadığı sonucuna ulaşılması için yeterli değildir. Bireysel başvuru kapsamında yapılan incelemelerde Sözleşme'nin 6. maddesinin uygulanabilirliğinin tespiti için aynı mahiyetteki idari işlemlere ilişkin olarak iç hukukta kabul görmüş bir uyuşmazlık olgusu bulunup bulunmadığının da değerlendirilmesi gerekir. Bu değerlendirmenin yapılmasında ise yerel mahkemelerce aynı mahiyetteki idari işlemlerin dava konusu edilebileceğinin kabul edilmesi ve bu tip işlemlerden doğan uyuşmazlıkların esasının incelenmesi önemli bir ölçüttür. Özellikle içtihat mahkemesi olan Danıştayın yorum ve uygulamalarının bu hususta belirleyici bir role sahip olduğu söylenebilir (Ali Diren, B. No: 2015/13108, 18/4/2018, § 42).

43. Bu bağlamda bir kısım Danıştay içtihadına (bkz. §§ 21, 22) göre idari işlemlerin kuruldukları tarih itibarıyla yargısal denetime tabi tutulmaları gerektiği, idare hukukunun genel ilkelerine göre iptal davası açılabilmesi için davacı ile dava konusu işlem arasında menfaat ilişkisinin varlığının yeterli olduğu, ayrıca dava konusu işlemle menfaat ilişkisinin davanın sonuçlanmasına kadar devam etmesinin aranmadığı değerlendirilerek bu nitelikteki işlemlerden doğan uyuşmazlıkların esasının incelendiği görülmektedir. Bir kısım Danıştay içtihadında ise (bkz. § 20) menfaat ilişkisinin davanın niteliği ve özelliğine göre idari yargı mercilerince belirleneceği ifade edilmiştir.

44. Somut başvuruda başvurucuların kamu görevinden çıkarılmalarına ilişkin işlemlere karşı yargı yolunun açık olması sebebiyle kamu görevine dönme ihtimallerinin varlığı değerlendirildiğinde iç hukukta en azından savunulabilir bir biçimde dava konusu edilebilir olduğu ileri sürülebilecek bir uyuşmazlığın bulunduğu sonucuna varılmıştır. Bu nedenle ihlal iddialarının konusunun Anayasa ve Sözleşme'nin ortak koruma alanının kapsamında yer aldığının kabulü gerekir.

b. Kabul Edilebilirlik Yönünden

45. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan karar hakkının ihlal edildiğine ilişkin başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

c. Esas Yönünden

i. Genel İlkeler

46. Anayasa’nın 36. maddesinin ikinci fıkrasında hiçbir mahkemenin görev ve yetkisi içindeki davaya bakmaktan kaçınamayacağı belirtilmiştir. Bu bağlamda Anayasa'nın 36. maddesinde düzenlenen adil yargılanma hakkı, kişilere davanın görüldüğü mahkemeden uyuşmazlığa ilişkin bir karar verilmesini isteme güvencesini de sağlar. Öte yandan Sözleşme'yi yorumlayan AİHM de Sözleşme'nin 6. maddesinin (1) numaralı fıkrasının mahkeme hakkı şeklinde genel bir hakkı düzenlediğini kabul etmekte ve bu hakkın karar hakkını da içerdiğini ifade etmektedir (İbrahim Demiroğlu, B. No: 2017/15698, 26/7/2019, § 54).

47. Adil yargılanma hakkının güvencelerinden biri olan mahkeme hakkı; mahkemeye erişim

hakkı, karar hakkı ve kararın icrası haklarını içerir. Karar hakkı genel itibarıyla mahkeme önüne getirilen uyuşmazlığın karara bağlanmasını isteme hakkını ifade eder. Zira dava hakkını kullanan bireyin asıl amacı davanın sonunda, uyuşmazlık konusu ettiği talebinin esasıyla ilgili olarak bir karar elde edebilmektir. Bir başka ifadeyle dava sonucunda şayet bir karar elde edilemiyorsa dava açmanın da bir anlamı kalmayacaktır. Öte yandan karar hakkı bireylerin sadece yargılama sonucunda şeklî anlamda bir karar elde etmelerini güvence altına almaz. Bu hak aynı zamanda dava konusu edilen uyuşmazlığa ilişkin esaslı taleplerin yargı merciince bir sonuca bağlanmasını da gerektirir (İbrahim Demiroğlu,§ 55).

48. Kuşkusuz söz konusu dava, yargılama usulü kuralları gereğince uyuşmazlığın esasının incelenemediği birtakım kararlarla da neticelenmiş olabilir (düşme/açılmamış sayılma/karar verilmesine yer olmadığı/süre aşımı vb.). Bu durum kural olarak karar hakkı yönünden bir sorun teşkil etmez. Zira söz konusu hakkın sağladığı güvence bakımından önemli olan husus; açıldığı sırada davanın -usule ilişkin sorunlar hariç- uyuşmazlığın esasını çözüme kavuşturma potansiyeline sahip, bir başka ifadeyle dava açılmasındaki asıl amacı gerçekleştirmeye elverişli olmasıdır. Ancak bu nitelikleri taşıyan bir davada yargılamanın henüz devam ettiği bir süreçte taraflardan birinin aleyhine olacak ve yargı merciinin uyuşmazlık konusu talep hakkında karar vermesini engelleyecek şekilde davayı ortadan kaldıran ya da davanın incelenmesini durdurarak karara bağlanmasına mâni olan yasalar çıkarılması karar hakkının ihlaline yol açabilir (İbrahim Demiroğlu, § 56).

ii. İlkelerin Olaya Uygulanması

49. Başvuruculaların haklarında tesis edilen işlemlerin iptali talebiyle açtıkları davalarda derece mahkemeleri tarafından başvuruculaların kamu görevinden ihraç edilmiş oldukları gerekçesiyle davanın esası incelenmemiştir.

50. Yukarıda yer verilen Danıştay içtihatlarında (§§ 21, 23) ortaya konulduğu üzere iptal davalarının ilk inceleme aşamasında kabul edilebilirlikleri için başka bir deyişle davanın esasının incelenebilmesi için 2577 sayılı Kanun kapsamında aranan menfaat şartının davanın açıldığı sırada bulunması yeterli olmakta, menfaatin davanın sonuna kadar devam etmesi aranmamaktadır. Anılan içtihatlardaki yaklaşımın kamu görevlileri hakkında tesis edilen işlemler hakkında açılan davaların yargılama sırasında kamu görevlisi statülerinin herhangi bir nedenle sona ermesi durumunda dahi idari işlemle olan menfaat bağının ortadan kalkmayacağı yönünde olduğu görülmektedir. Böylece alınacak yeni bir idari kararla davacının iptalini istediği işlemle ilişkisini kesmek suretiyle dava konusu işlemin yargı denetimi dışına çıkarılması engellenmiş olacaktır. Buna göre Danıştayın söz konusu içtihatlarındaki çıkarımın dava şartı olarak kabul edilen menfaat ihlali yorumundan hareketle dava konusu edilebilirliğinin tespitinde kamu yararı ile bireyin menfaatleri arasındaki adil dengeyi gözeten, objektif ve hukuken kabul edilebilir ölçütler içerdiği görülmektedir.

51. Anılan içtihattaki yaklaşımın öz itibarıyla statü hukukuna göre çalışan kamu görevlilerinin kamu personel hukuku kapsamında haklarında tesis edilen idari işlemlerin onların aktif meslek yaşamları haricinde maddi ve manevi varlıkları üzerinde de birtakım etki ve sonuçlar gösterebilmesi, öte yandan meri mevzuatın emeklilik/istifa/ihraç vb. sebeplerle kaybedilen kamu görevliliği statüsünün belirli koşullar altında yeniden kazanılmasına imkân sağlaması karşısında böyle bir durumda idari işlemin kişi üzerinde etkilerini devam ettirecek olması gibi gerekçelere dayandığı anlaşılmaktadır (Levent Tütüncü, B. No: 2015/3690, 18/7/2018, § 59).

52. Danıştay içtihadında benimsenen bu yaklaşıma göre somut olayda başvuruculaın Olağanüstü Hal İşlemlerini İnceleme Komisyonuna (OHAL Komisyonu) başvurabileceği, OHAL Komisyonu kararlarına karşı yargı yolunun açık olduğu tespit edilmiştir. Bu durumda başvuruculaın yeniden kamu görevliliği statüsünü kazanabileceği ihtimalinde dava konusu idari işlemlerin başvurucular üzerinde bir etkisinin bulunmayacağı söylenemez. Bu itibarla idari işlemlerin iptali talebiyle açılan davaların yargılamaları davam ederken başvuruculaın kamu görevinden ihraç edilmelerinin davaya konu idari işlemler ile ihlal edilen menfaatlerinin ortadan kalkmadığı, bu durumda davaların esasının incelenmesi gerektiği değerlendirilmektedir.

53. Bireysel başvuruya konu derece mahkemeleri kararında ise Danıştay içtihadında belirtilen ölçütler kapsamında herhangi bir irdelemeye gidilmeksizin salt kamu görevinden ihraç edilme sebebiyle davanın konusunun ortadan kalktığı yönünde şekilci bir yaklaşımla hareket edilerek davaların esasının incelenmediği, başka bir deyişle davalara konu idari işlemlerin esası hakkında karar verilmediği görülmektedir.

54. Derece mahkemelerinin somut olayda davanın esasının incelenebilmesine ilişkin değerlendirmeleri konusunda 2577 sayılı Kanun'da düzenlenen usul kurallarının uygulanmasıyla ilgili bu şekilci yorumlarının başvuruculaın hukuksal durumunu etkileyen idari işlemlerden doğan uyuşmazlıklar hakkında karar verilmemesi sebebiyle başvuruculara ağır bir külfet yüklediği, bu sebeple başvuruculaın karar hakkının ihlal edildiği değerlendirilmiştir.

55. Açıklanan gerekçelerle başvuruculaın Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki karar hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

C. Diğer Hak İhlal İddialar

1. Başvuruculaın İddiaları

56. Başvurucular, başvuruya konu davanın esasına yönelik olmak üzere anayasal haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüşlerdir.

2. Değerlendirme

57. Başvuruculaın mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiği sonucuna varılarak uyuşmazlık hakkında yeniden yargılama yapılmak üzere karar örneğinin ilgili yargı merciine gönderilmesine karar verilmiş olduğundan (bkz. § 55) başvuruculaın diğer anayasal haklarının ihlal edildiği yönündeki iddialarının kabul edilebilirlik ve esas açısından ayrıca değerlendirilmesine gerek görülmemiştir.

D. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

58. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun’un 50. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

“(1) Esas inceleme sonunda, başvurucunun hakkının ihlal edildiğine ya da edilmediğine karar verilir. İhlal kararı verilmesi hâlinde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yapılması gerekenlere hükmedilir…

(2) Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvurucu lehine tazminata

hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir.”

59. Başvurucular ihlalin tespit edilmesini istemiş ve tazminat talebinde bulunmuşlardır.

60. Anayasa Mahkemesinin Mehmet Doğan ([GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018). kararında ihlal sonucuna varıldığında ihlalin nasıl ortadan kaldırılacağı hususunda genel ilkeler belirlenmiştir. Anayasa Mahkemesi diğer bir kararında ise bu ilkelerle birlikte ihlal kararının yerine getirilmemesinin sonuçlarına da değinmiş ve bu durumun ihlalin devamı anlamına geleceği gibi ilgili hakkın ikinci kez ihlal edilmesiyle sonuçlanacağına da işaret etmiştir(Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019).

61. Bireysel başvuru kapsamında bir temel hakkın ihlal edildiğine karar verildiği takdirde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırıldığından söz edilebilmesi için temel kural mümkün olduğunca eski hâle getirmenin yani ihlalden önceki duruma dönülmesinin sağlanmasıdır. Bunun için ise öncelikle ihlalin kaynağı belirlenerek devam eden ihlalin durdurulması, ihlale neden olan karar veya işlemin ve bunların yol açtığı sonuçların ortadan kaldırılması, varsa ihlalin sebep olduğu maddi ve manevi zararların giderilmesi, ayrıca bu bağlamda uygun görülen diğer tedbirlerin alınması gerekmektedir (Mehmet Doğan, §§ 55, 57).

62. İhlalin mahkeme kararından kaynaklandığı durumlarda Anayasa Mahkemesi, 6216 sayılı Kanun'un 50. maddesinin (2) numaralı fıkrası ile Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü’nün 79. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (a) bendi uyarınca ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere kararın bir örneğinin ilgili mahkemeye gönderilmesine hükmeder. Anılan yasal düzenleme, usul hukukundaki benzer hukuki kurumlardan farklı olarak ihlali ortadan kaldırmak amacıyla yeniden yargılama sonucunu doğuran ve bireysel başvuruya özgülenen bir giderim yolunu öngörmektedir. Bu nedenle Anayasa Mahkemesi tarafından ihlal kararına bağlı olarak yeniden yargılama kararı verildiğinde usul hukukundaki yargılamanın yenilenmesi kurumundan farklı olarak ilgili mahkemenin yeniden yargılama sebebinin varlığını kabul hususunda herhangi bir takdir yetkisi bulunmamaktadır. Dolayısıyla böyle bir karar kendisine ulaşan mahkemenin yasal yükümlülüğü, ilgilinin talebini beklemeksizin Anayasa Mahkemesinin ihlal kararı nedeniyle yeniden yargılama kararı vererek devam eden ihlalin sonuçlarını gidermek üzere gereken işlemleri yerine getirmektir (Mehmet Doğan, §§ 58, 59; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), §§ 57-59, 66, 67).

63. İncelenen başvuruda karar hakkının ihlal edildiği sonucuna ulaşılmıştır. Dolayısıyla ihlalin mahkeme kararlarından kaynaklandığı anlaşılmaktadır.

64. Bu durumda karar hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Yapılacak yeniden yargılama ise bireysel başvuruya özgü düzenleme içeren 6216 sayılı Kanun'un 50. maddesinin (2) numaralı fıkrasına göre ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılmasına yöneliktir. Bu kapsamda yapılması gereken iş yeniden yargılama kararı verilerek Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar verilmesinden ibarettir. Bu sebeple kararın bir örneğinin yeniden yargılama yapılması için ekli tablonun (D) sütununda belirtilen derece mahkemelerine gönderilmesine karar verilmesi gerekmektedir.

65. İhlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılamanın yeterli bir giderim

sağlayacağı anlaşıldığından tazminat taleplerinin reddine karar verilmesi gerektiği sonucuna ulaşılmıştır.

66. Dosyadaki belgelerden tespit edilen 294,70 TL başvuru harcı ile 3.600 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 3.894,70 TL yargılama giderinin ekli listede belirtilen başvuruculardan Serdar Batur, Yüksel Aslan Acer, Engin Aygün, Abdullatif Ucaman, Tefik Kandemir ve Zelal Bilgin'e ayrı ayrı, Ömer Furuk Gürbüz ile Eğitim ve Bilim Emekçileri Sendikasına müştereken, Haki Akdağ ile Eğitim ve Bilim Emekçileri Sendikasına müştereken,294,70 TL başvuru harcından oluşan yargılama giderinin Hilmi Uğur, Zülküf Güneş ve Fatih Işıktaş'a ayrı ayrı, 3.600 TL vekâlet ücretinden oluşan yargılama giderinin Beyazıt Yaşar Seyhan, Musab Karabaş ve Süleyman Solmaz'a ayrı ayrı, 589,4 TL başvuru harcı ile 3.600 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 4.189,4 TL yargılama giderinin aynı avukat ile temsil edilen başvuruculardan Serkan Yavuz ile Mehmet Emin Çakıcı'ya müştereken ödenmesi gerekmektedir.

VI. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Gizlilik talebinde bulunan başvuruculaın taleplerinin REDDİNE,

B. Adli yardım talebinde bulunan başvuruculaın taleplerinin KABULÜNE,

C. Karar hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

D. Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki karar hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

E. Kararın bir örneğinin karar hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılması için ekli tablonun (D) sütununda belirtilen derece mahkemelerine GÖNDERİLMESİNE,

F. Başvuruculaın tazminat taleplerinin REDDİNE,

G. 294,70 TL başvuru harcı ile 3.600 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 3.894,70 TL yargılama giderinin ekli listede belirtilen başvuruculardan Serdar Batur, Yüksel Aslan Acer, Engin Aygün, Abdullatif Ucaman, Tefik Kandemir ve Zelal Bilgin'e AYRI AYRI, Ömer Furuk Gürbüz ile Egitim ve Bilim Emekçileri Sendikasına MÜŞTEREKEN, Haki Akdağ ile Egitim ve Bilim Emekçileri Sendikasına MÜŞTEREKEN, 294,70 TL başvuru harcından oluşan yargılama giderinin Hilmi Uğur, Zülküf Güneş ve Fatih Işıktaş'a AYRI AYRI, 3.600 TL vekâlet ücretinden oluşan yargılama giderinin Beyazıt Yaşar Seyhan, Musab Karabaş ve Süleyman Solmaz'a AYRI AYRI, 589,4 TL başvuru harcı ile 3.600 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 4.189,4 TL yargılama giderinin aynı avukat ile tamsil edilen başvuruculardan Serkan Yavuz ile Mehmet Emin Çakıcı'ya MÜŞTEREKENÖDENMESİNE,

H. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 2/12/2020tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

YILMAZ TAŞ

B. No: 2018/2617 | Karar tarihi: 02.12.2020

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2018/2617

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

YILMAZ TAŞ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2018/2617)

Karar Tarihi: 2/12/2020

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Kadir ÖZKAYA

Üyeler : Engin YILDIRIM

Celal Mümtaz AKINCI

Rıdvan GÜLEÇ

Yıldız SEFERİNOĞLU

Raportör : Hikmet Murat AKKAYA

Başvurucu : Yılmaz TAŞ

Vekili : Av. Hayri HAKÖVER

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru; yargılamanın makul sürede tamamlanması ve eksik inceleme sonucunda hüküm verilmesi nedeniyle adil yargılanma hakkının, yargılama süresince tutukluluğun devamına ilişkin karar verilmesi nedeniyle de kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 18/1/2018 tarihinde yapılmıştır.

3. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

4. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

5. Bölüm Başkanı tarafından başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

6. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ve Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi (UYAP) üzerinden temin edilen ek bilgilere göre olaylar özetle şöyledir:

A. Bireysel Başvurudan Önceki Olaylar

7. Başvurucunun eşi olan maktulenin 18/4/2011 tarihinde öldürülmesi nedeniyle başvurucu ve iki kişi hakkında soruşturma başlatılmıştır.

8. 3/9/1977 doğumlu başvurucu, (kapatılan) Mersin 1. Sulh Ceza Mahkemesince 19/4/2011 tarihinde tutuklanmıştır.

9. Mersin Cumhuriyet Başsavcılığınca başvurucu hakkında 26/9/2004 tarihli ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 82. maddesinin (1) numaralı fıkrasının d) bendi kapsamında 7/2/2012 tarihinde iddianame düzenlenmiştir. Bununla birlikte iddianamede, başvurucunun alınan raporlara göre 5237 sayılı Kanun'un 32. maddesi kapsamında akıl hastalığına sahip olduğu ve cezai sorumluluğunun olmadığı ayrıca belirtilmiştir. Bu kapsamda başvurucu hakkında ceza verilmesine yer olmadığına dair karar verilmesi ve başvurucu hakkında 5237 sayılı Kanun'un 57. maddesi uyarınca koruma ve tedavi amaçlı olarak güvenlik tedbirine hükmolunması talep edilmiştir. Diğer iki şüpheli hakkında ise 7/2/2012 tarihinde Mersin Cumhuriyet Başsavcılığınca kovuşturmaya yer olmadığına dair ek karar verilmiştir.

10. Mersin 4. Ağır Ceza Mahkemesi (Mahkeme) 17/2/2012 tarihinde tensip zaptını düzenlemiştir. İlk duruşma 20/4/2012 tarihinde yapılmıştır.

11. İlk derece mahkemesindeki yargılama süreci 13/10/2015 tarihinde 25. celsede sona ermiştir. Mahkeme söz konusu suçun haksız tahrik altında ve suçun işlendiği sırada başvurucunun fiille ilgili davranışlarını yönlendirme yeteneğinin azaldığına kanaat getirerek başvurucuyu neticeten 16 yıl 8 ay hapis cezasına mahkûm etmiştir. Mahkeme, isnat olunan suçun vasıf ve mahiyeti ile verilen hürriyeti bağlayıcı cezanın süresine binaen başvurucunun hükmen tutuklanmasına da karar vermiştir.

12. Yargıtay 1. Ceza Dairesi 18/9/2017 tarihinde hükmü bozmuştur. Bozma gerekçesi; Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığına usulen dava ve duruşmalar bildirilmeden, davaya katılma ve mağdur ile katılanlar için öngördüğü haklardan yararlanma olanağı sağlanmadan yargılamaya devam edilmesine dayanmaktadır. Aynı kararda başvurucunun ceza infaz kurumundan dilekçe göndererek cezanın onanmasını talep ettiği anlaşılmakla başvurucu müdafiinin temyiz isteminin reddine de karar verildiği görülmüştür.

13. Bozma kararına uyularak Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığının katılma isteminin kabulüne karar verilmiştir. 19/12/2017 tarihinde başvurucu hakkında yine aynı hüküm verilmiş, aynı gerekçelerle başvurucu hükmen tutuklanmıştır.

14. Başvurucu 18/1/2018 tarihinde bireysel başvuru yapmıştır.

B. Bireysel Başvuru Sonrası Süreç

15. Temyiz incelemesi üzerine Yargıtay 1. Ceza Dairesi; başvurucunun akıl hastası olup olmadığı hususu ile ilgili alınan raporlar arasında çelişki bulunduğunu, başvurucunun Adli Tıp Üst Kuruluna gönderilerek muayenesinin yapılıp rapor alınması gerektiğini belirterek 16/4/2019 tarihinde ikinci kez bozma kararı vermiştir.

16. Bozma sonrası 29/5/2019 tarihli tensip zaptında başvurucunun tutukluluğunun devamına

ilişkin karar verilmiştir. Ayrıca tensip zaptına göre Yargıtayın bozma kararı doğrultusunda dosyanın rapor için İstanbul Adli Tıp Kurumu Üst Kuruluna gönderilmesine dair karar verildiği anlaşılmaktadır.

17. 16/7/2019 tarihinde yapılan duruşmada bozmaya uyulmuştur. Duruşma sonunda dosyanın rapor için İstanbul Adli Tıp Kurumu Üst Kuruluna gönderilmesi hususunda yazılan müzekkere cevabının ve dava dosyasının dönüşünün beklenmesine ilişkin karar alınmıştır. Başvurucunun üzerine atılı suçlamayla ilgili mevcut delil durumu, suçlamanın katalog suçlardan oluşu ve adli kontrol uygulamasının yetersiz kalacağı gerekçesiyle başvurucunun tahliyesi yönündeki taleplerin reddi ile tutukluluk hâlinin devamına ilişkin karar verilmiştir.

18. 22/10/2019 tarihli bir sonraki duruşmada dosyanın Adli Tıp Kurumundan dönmediği anlaşılmıştır. Bu celsede başvurucu müdafii, başvurucunun uzun süreden beri tutuklu olduğunu belirtmiştir. Bu kapsamda ilk kararın 13/10/2015 tarihinde verildiğini, ikinci karar tarihinin 19/10/2017 olduğunu, üçüncü tensip zaptının 2019 yılında düzenlendiğini ifade etmiştir. Dolayısıyla Yargıtaydaki inceleme süreleri çıktığında ilk derece mahkemesinde geçen sürenin beş yılı geçtiği belirtilerek tahliye talep edilmiştir. Yukarıda anılan gerekçelerle (bkz. § 17) başvurucunun tahliye edilmesi yönündeki istem yine reddedilmiş ve tutukluluk hâlinin devamına karar verilmiştir.

19. 3/12/2019 tarihinde yapılan duruşmada da dosyanın Adli Tıp Kurumundan dönmediği anlaşılmıştır. Yine aynı gerekçelerle (bkz. § 17) başvurucunun tahliye edilmesi yönündeki istem reddedilmiş ve tutukluluk hâlinin devamına karar verilmiştir. Duruşma, 27/2/2020 tarihine ertelenmiştir.

20. Başvurucu müdafii 4/12/2019 tarihinde tutukluluğun devamı yönündeki karara itiraz etmiştir. Mersin 4. Ağır Ceza Mahkemesi 5/12/2019 tarihinde talebi reddetmiş, talebin itirazen incelemesi için dosyanın itiraz mercii olan Mersin 5. Ağır Ceza Mahkemesine gönderilmesine karar vermiştir.

21. Mersin 5. Ağır Ceza Mahkemesi; başvurucunun üzerine atılı suçun vasıf ve mahiyeti, mevcut delil durumu, tutuklu kalınan süre, suçun 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 100. maddesinin (3) numaralı fıkrasında yer alan suçlardan olması dikkate alınarak 12/12/2019 tarihinde, tutuklamaya yapılan itirazın reddine karar vermiştir.

22. 16/12/2019 tarihinde Adli Tıp Birinci Üst Kurulu tarafından hazırlanan mütalaa dosyaya sunulmuştur. Raporda, başvurucunun cezai sorumluluğunun tam olduğu belirtilmiştir.

23. Mahkemenin 27/2/2020 tarihli kararıyla suçun haksız tahrik altında işlendiği belirtilerek başvurucu, neticeten 20 yıl hapis cezasına mahkûm edilmiştir. Başvurucuya verilen hapis cezasının süresi dikkate alınarak tutukluluk hâlinin hükmen devamına karar verilmiştir. Başvurucu müdafii, kararı temyiz etmiştir. Temyiz incelemesi devam etmektedir.

IV. İLGİLİ HUKUK

24. 5237 sayılı Kanun'un "Nitelikli haller" kenar başlıklı 82. maddesi şöyledir:

"(1) Kasten öldürme suçunun;

...

d) Üstsoy veya altsoydan birine ya da eş veya kardeşe karşı,

...

İşlenmesi halinde, kişi ağırlaştırılmış müebbet hapis cezası ile cezalandırılır."

25. 5271 sayılı Kanun'un "Tutuklulukta geçecek süre" kenar başlıklı 102. maddesi şöyledir:

"(1) (Değişik: 6/12/2006 – 5560/18 md.) Ağır ceza mahkemesinin görevine girmeyen işlerde tutukluluk süresi en çok bir yıldır. Ancak bu süre, zorunlu hallerde gerekçeleri gösterilerek altı ay daha uzatılabilir.

(2) Ağır ceza mahkemesinin görevine giren işlerde, tutukluluk süresi en çok iki yıldır. Bu süre, zorunlu hallerde, gerekçesi gösterilerek uzatılabilir; uzatma süresi toplam üç yılı, 5237 sayılı Türk Ceza Kanununun İkinci Kitap Dördüncü Kısım Dördüncü, Beşinci, Altıncı ve Yedinci Bölümünde tanımlanan suçlar ile 12/4/1991 tarihli ve 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanunu kapsamına giren suçlarda beş yılı geçemez.

(3) Bu maddede öngörülen uzatma kararları, Cumhuriyet savcısının, şüpheli veya sanık ile müdafiinin görüşleri alındıktan sonra verilir.

(4) (Ek:17/10/2019-7188/18 md.) Soruşturma evresinde tutukluluk süresi, ağır ceza mahkemesinin görevine girmeyen işler bakımından altı ayı, ağır ceza mahkemesinin görevine giren işler bakımından ise bir yılı geçemez. Ancak, Türk Ceza Kanununun İkinci Kitap Dördüncü Kısım Dördüncü, Beşinci, Altıncı ve Yedinci Bölümünde tanımlanan suçlar, Terörle Mücadele Kanunu kapsamına giren suçlar ve toplu olarak işlenen suçlar bakımından bu süre en çok bir yıl altı ay olup, gerekçesi gösterilerek altı ay daha uzatılabilir.

(5) (Ek:17/10/2019-7188/18 md.) Bu maddede öngörülen tutukluluk süreleri, fiili işlediği sırada on beş yaşını doldurmamış çocuklar bakımından yarı oranında, on sekiz yaşını doldurmamış çocuklar bakımından ise dörtte üç oranında uygulanır."

26. 5271 sayılı Kanun'un "Tazminat istemi" kenar başlıklı 141. maddesinin (1) numaralı fıkrasının ilgili kısmı şöyledir:

"Suç soruşturması veya kovuşturması sırasında;

a) Kanunlarda belirtilen koşullar dışında yakalanan, tutuklanan veya tutukluluğunun devamına karar verilen,

...

Kişiler, maddî ve manevî her türlü zararlarını, Devletten isteyebilirler."

V. İNCELEME VE GEREKÇE

27. Mahkemenin 2/12/2020 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Kişi Hürriyeti ve Güvenliği Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

1. Başvurucunun İddiaları

28. Başvurucu; tutukluluk hâlinin Mersin 1. Sulh Ceza Mahkemesinin 19/4/2011 tarihli kararıyla başladığını, 19/12/2017 tarihli hüküm kararına kadar yaklaşık 6 yıl 8 ay devam ettiğini, yargılama süresince ceza infaz kurumunda tutuklu kalması nedeniyle Anayasa'nın 19. maddesinin ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Ayrıca yargılama boyunca tutuklu kalması nedeniyle Anayasa'nın 38. maddesinde yer alan masumiyet karinesinin de ihlal edildiğini belirtmiştir.

2. Değerlendirme

29. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder (Tahir Canan, B. No: 2012/969, 18/9/2013, § 16). Başvurucunun masumiyet karinesinin ihlal edildiği iddiasının Anayasa'nın 19. maddesi kapsamında incelenmesi gerektiği değerlendirilmiştir. Bununla birlikte başvurucu, bireysel başvuru formu ve eklerinde Anayasa'nın 19. maddesinin hangi fıkrasının ihlal edildiğine ilişkin bir açıklamada bulunmamıştır. Bu itibarla başvuru formunda yer alan ifadeler ile başvurunun yapıldığı tarih dikkate alınarak başvurucunun şikâyetinin tutukluluğun makul süreyi aştığına ilişkin olduğu anlaşılmıştır. Dolayısıyla başvurucunun şikâyetlerinin Anayasa'nın 19. maddesinin yedinci fıkrası bağlamında incelenmesi gerekir.

30. Anayasa'nın 19. maddesinin yedinci fıkrası şöyledir:

"Tutuklanan kişilerin, makul süre içinde yargılanmayı ve soruşturma veya kovuşturma sırasında serbest bırakılmayı isteme hakları vardır. Serbest bırakılma ilgilinin yargılama süresince duruşmada hazır bulunmasını veya hükmün yerine getirilmesini sağlamak için bir güvenceye bağlanabilir."

31. Anayasa'nın 148. maddesinin üçüncü fıkrasının son cümlesi şöyledir:

"Başvuruda bulunabilmek için olağan kanun yollarının tüketilmiş olması şarttır."

32. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un "Bireysel başvuru hakkı" kenar başlıklı 45. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

"İhlale neden olduğu ileri sürülen işlem, eylem ya da ihmal için kanunda öngörülmüş idari ve yargısal başvuru yollarının tamamının bireysel başvuru yapılmadan önce tüketilmiş olması gerekir."

33. Bununla birlikte Anayasa Mahkemesine bireysel başvuru, iddia edilen hak ihlallerinin derece mahkemelerince düzeltilmemesi hâlinde başvurulabilecek ikincil nitelikte bir hak arama yoludur. Bireysel başvuru yolunun ikincillik niteliği gereği, Anayasa Mahkemesine bireysel başvuruda bulunulabilmesi için öncelikle olağan kanun yollarının tüketilmesi zorunludur (Ayşe Zıraman ve Cennet Yeşilyurt, B. No: 2012/403, 26/3/2013, §§ 16, 17).

34. Tutukluluk hâli sona erdikten sonra tutukluluğun kanunda öngörülen azami süreyi veya makul süreyi aştığını iddia eden başvurucunun devam eden tutukluluk hâlinden farklı olarak iddia edilen ihlalin tespitini ve tazminat ödenmesini sağlayabilecek bir hukuk yolu mevcut ise bu yolu tüketmesi gerekir (Hamit Kaya, B. No: 2012/338, 2/7/2013, § 46).

35. Anayasa Mahkemesi, tutukluluğun kanunda öngörülen azami süreyi veya makul süreyi aştığı iddiasıyla yapılan bireysel başvurular bakımından bireysel başvurunun incelendiği tarih itibarıyla ilk derece mahkemesince mahkûmiyet hükmü verilmiş ise -hüküm kesinleşmemiş olsa da -5271 sayılı Kanun'un 141. maddesinde öngörülen tazminat davası açma imkânının tüketilmesi gereken etkili bir hukuk yolu olduğu sonucuna varmıştır (Ahmet Kubilay Tezcan, B. No: 2014/3473, 25/1/2018, §§ 24-27; Ekrem Atıcı, B. No: 2014/15609, 8/3/2018, §§ 27-30).

36. Somut olayda bireysel başvuruda bulunduktan sonra 27/2/2020 tarihinde mahkûmiyetine karar verilen başvurucunun tutukluluğun kanunda öngörülen azami süreyi veya makul süreyi aştığına ilişkin iddiası, 5271 sayılı Kanun'un 141. maddesi kapsamında açılacak davada incelenebilir. Bu madde kapsamında açılacak dava sonucuna göre

başvurucunun tutukluluğunun kanunda öngörülen azami süreyi veya makul süreyi aştığının tespiti hâlinde görevli mahkemece başvurucu lehine tazminata da hükmedilebilecektir. Buna göre 5271 sayılı Kanun'un 141. maddesinde belirtilen dava yolunun başvurucunun durumuna uygun telafi kabiliyetini haiz, etkili bir hukuk yolu olduğu ve bu olağan başvuru yolu tüketilmeden yapılan bireysel başvurunun incelenmesinin bireysel başvurunun ikincil olma niteliği ile bağdaşmadığı sonucuna varılmıştır.

37. Açıklanan gerekçelerle yargısal başvuru yolları tüketilmeden bireysel başvuru konusu yapıldığı anlaşıldığından başvurunun bu kısmının başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

B. Makul Sürede Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

1. Başvurucunun İddiaları

38. Başvurucu; davanın makul sürede sonuçlandırılmadığını, başvuruya konu yargılamanın uzun süredir devam ettiğini, yargılamanın mümkün olan en kısa sürede sonuçlandırılması gerektiğini belirterek Anayasa'nın 36. ve 141. maddelerinin ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

2. Değerlendirme

39. 25/7/2018 tarihli ve 7145 sayılı Kanun'un 20. maddesiyle 9/1/2013 tarihli ve 6384 sayılı Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine Yapılmış Bazı Başvuruların Tazminat Ödenmek Suretiyle Çözümüne Dair Kanun'a geçici madde eklenmiştir.

40. 6384 sayılı Kanun'a eklenen geçici maddeye göre yargılamaların uzun sürmesi ve yargı kararlarının geç veya eksik icra edilmesi ya da icra edilmemesi şikâyetiyle Anayasa Mahkemesine yapılan ve bu maddenin yürürlüğe girdiği tarih itibarıyla Anayasa Mahkemesi önünde derdest olan bireysel başvuruların başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle verilen kabul edilemezlik kararının tebliğinden itibaren üç ay içinde yapılacak müracaat üzerine Adalet Bakanlığı İnsan Hakları Tazminat Komisyonu Başkanlığı (Tazminat Komisyonu) tarafından incelenmesi öngörülmüştür.

41. Ferat Yüksel (B. No: 2014/13828, 12/9/2018) kararında Anayasa Mahkemesi; yargılamaların makul sürede sonuçlandırılmadığı ya da yargı kararlarının geç veya eksik icra edildiği yahut hiç icra edilmediği iddiasıyla 31/7/2018 tarihinden önce gerçekleştirilen bireysel başvurulara ilişkin olarak Tazminat Komisyonuna başvuru imkânının getirilmesine ilişkin yolu ulaşılabilir olma, başarı şansı sunma ve yeterli giderim sağlama kapasitesinin bulunup bulunmadığı yönlerinden inceleyerek bu yolun etkililiğini tartışmıştır (Ferat Yüksel, §§ 26-35).

42. Ferat Yüksel kararında özetle anılan başvuru yolunun kişileri mali külfet altına sokmaması ve başvuruda kolaylık sağlaması nedenleriyle ulaşılabilir olduğu, düzenleniş şekli itibarıyla ihlal iddialarına makul bir başarı şansı sunma kapasitesinden mahrum olmadığı, tazminat ödenmesine imkân tanıması ve/veya bu mümkün olmadığında başka türlü telafi olanakları sunması nedenleriyle potansiyel olarak yeterli giderim sağlama imkânına sahip olduğu hususunda değerlendirmelerde bulunulmuştur (Ferat Yüksel, §§ 27-34). Bu gerekçeler doğrultusunda Anayasa Mahkemesi, ilk bakışta ulaşılabilir olan ve ihlal iddialarıyla ilgili başarı şansı sunma ve yeterli giderim sağlama kapasitesi olduğu görülen Tazminat Komisyonuna başvuru yolu tüketilmeden yapılan başvurunun incelenmesinin bireysel başvurunun ikincil niteliği ile bağdaşmayacağı sonucuna vararak başvuru yollarının tüketilmemiş olması nedeniyle kabul edilemezlik kararı vermiştir (Ferat Yüksel, §§ 35, 36).

43. Mevcut başvuruda söz konusu karardan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır.

44. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

C. Diğer İhlal İddiaları Yönünden

1. Başvurucunun İddiaları

45. Başvurucu, mahkûmiyete esas olacak yeterli delilin bulunmadığını, dosyadaki eksik inceleme nedeniyle maddi gerçeğin ortaya çıkmasının engellendiğini ileri sürmüştür. Bu kapsamda olay yerinde tespit edilen parmak izlerinin arşivden taramasının yapılmadığını, parmak ve kan izlerinin karşılaştırılmadığını, ilgili kurumlardan lehe verilen sağlık raporlarının karara esas alınmadığını belirtmiştir.

2. Değerlendirme

46. Bireysel başvuru yolunun ikincil niteliği gereği Anayasa Mahkemesine başvuruda bulunulabilmesi için öncelikle olağan kanun yollarının tüketilmesi zorunludur. Başvurucunun bireysel başvuru konusu şikâyetini öncelikle ve süresinde yetkili idari ve yargısal mercilere usulüne uygun olarak iletmesi, bu konuda sahip olduğu bilgi ve delilleri zamanında bu makamlara sunması, bu süreçte dava ve başvurusunu takip etmek için gerekli özeni göstermiş olması gerekir(İsmail Buğra İşlek, B. No: 2013/1177, 26/3/2013, § 17).

47. Başvurucu hakkındaki yargılama devam etmektedir. Somut olayda başvurucunun hukuk sisteminde mevcut idari ve yargısal yolları tüketmeksizin bireysel başvuruda bulunduğu anlaşılmaktadır.

48. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının da diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

VI. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

3. Diğer ihlal iddialarının başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA 2/12/2020tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

PERİHAN YILMAZ

B. No: 2018/13753 | Karar tarihi: 02.12.2020

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2018/13753

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

PERİHAN YILMAZ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2018/13753)

Karar Tarihi: 2/12/2020

R.G. Tarih ve Sayı: 19/2/2021-31400

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Kadir ÖZKAYA

Üyeler : Engin YILDIRIM

Celal Mümtaz AKINCI

Rıdvan GÜLEÇ

Yıldız SEFERİNOĞLU

Raportör : Selçuk KILIÇ

Başvurucu : Perihan YILMAZ

Vekili : Av. Ata YAZICIOĞLU

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, nakdi tazminat isteminin reddi işleminin iptali istemiyle açılan davada karşıt argümanlara önem verilmemesi ve iddialara yönelik gerekli araştırma yapılmaması nedeniyle adil yargılanma hakkı kapsamındaki silahların eşitliği ilkesinin ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 9/5/2018 tarihinde yapılmıştır.

3. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

4. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

5. Bölüm Başkanı tarafından başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

6. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık, görüş bildirmemiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

7. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyleolaylar özetle şöyledir:

8. Başvurucunun eşi R.Y. 1987 yılından itibaren Hakkâri'nin Şemdinli İlçe Jandarma Komutanlığı (Komutanlık) emrinde geçici köy korucusu olarak görev yapmaktayken 1/6/2005 ile 3/6/2005 tarihleri arasında Şemdinli ilçesi Koryürek mezrası Büyüktepe Üs Bölgesi mevzilerinde nöbetçi olarak görevlendirilmiştir.

9. R.Y. 2/6/2005 tarihinde Hacıbey Çayı'na düşmesi sonucu boğularak hayatını kaybetmiştir. Şemdinli Cumhuriyet Başsavcılığınca yapılan soruşturma neticesinde 24/10/2005 tarihinde kovuşturmaya yer olmadığına karar verilmiştir. Kararda; R.Y.nin Hacıbey Çayı üzerinde bulunan sulama setindeki arızayı onarmak için çaya normal yaklaşma mesafesinden fazla yaklaştığı, akıntının fazla olmasından dolayı dengesini kaybederek suya düştüğü ve düştüğü yerden 100 metre kadar sürüklendikten sonra boğularak hayatını kaybettiğinin tespit edildiği belirtilmiştir.

10. Başvurucu, eşinin görevi başındayken kendisi ve arkadaşlarına su temin etmek isterken ırmağa düşerek hayatını kaybettiğinden ve ölüm olayının görevinin sebep ve tesiriyle meydana geldiğinden bahisle 3/11/1980 tarihli ve 2330 sayılı Nakdi Tazminat ve Aylık Bağlanması Hakkında Kanun uyarınca nakdi tazminat ödenmesi istemiyle İçişleri Bakanlığına başvuruda bulunmuştur.

11. Söz konusu başvurunun değerlendirilmesi aşamasında İçişleri Bakanlığı İller İdaresi Genel Müdürlüğünce 3/11/2010 tarihli yazı ile Hakkâri Valiliğinden bahsi geçen konu hakkında bilgi ve belge istenmiştir. Anılan yazıda; Komutanlığın 14/6/2005 tarihli yazısında R.Y.nin olay tarihinde tarlasını sulamak maksadıyla çalışırken dengesini kaybedip Hacıbey Çayı'na düşmesi sonucu öldüğü belirtilirken Jandarma tarafından düzenlenen 2/6/2005 tarihli tutanak ile tanık ifadelerinden olayın oluşumunun farklı olduğunun anlaşıldığı ifade edilmiştir. Bu nedenle R.Y.nin olay tarihinde tarlasını sularken mi yoksa görevli iken mi çaya düştüğü hususuyla ilgili olarak tereddüte düşüldüğü belirtilerek bilgi ve belge temini isteminde bulunulmuştur.

12. İdarenin iç yazışmaları sonrasında nakdi tazminat istemli başvuru, İçişleri Bakanlığı Nakdi Tazminat Komisyonunun (Komisyon) 16/8/2011 tarihli kararı ile reddedilmiştir. Kararda; Komutanlığın 14/6/2005 tarihli yazısında geçici köy korucusu olan R.Y.nin 2/6/2005 tarihinde tarlasını sulamak maksadıyla çalışırken dengesini kaybedip Hacıbey Çayı'na düşerek vefat ettiğinin belirtildiği, olayın emniyet ve asayişin korunması ile ilgili bir görevinin sebep ve tesiriyle meydana gelmediği ve konunun 2330 sayılı Kanun kapsamına girmediği belirtilmiştir.

13. Başvurucu, anılan işlemin iptali istemiyle İçişleri Bakanlığı aleyhine Ankara 12. İdare Mahkemesi (Mahkeme) nezdinde dava açmıştır.

14. Mahkeme 26/3/2013 tarihli kararı ile davanın reddine hükmetmiştir. Kararın gerekçesinde özetle başvurucunun murisinin 2/6/2005 tarihinde Hacıbey Çayı'na düşmesi sonucu ölmesi üzerine idarece yapılan tahkikatta adı geçenin Büyüktepe Üs Bölgesinde

görevli olduğu belirtilmekle birlikteOlay Yeri Tespit Tutanağı ve diğer belgelere göre ölüm olayının görev bölgesinde değil kendi tarlasını sulamak maksadıyla çalışırken dengesini kaybedip Hacıbey Çayı'na düşmesi sonucu meydana geldiği, iç güvenlik ve asayişin korunması ile ilgili bir görevin sebep ve tesirinden kaynaklanmadığı, başvurucuya 2330 sayılı Kanun hükümleri uyarınca nakdi tazminat ödenmesinin mümkün olmadığı gerekçesiyle dava konusu işlemde hukuka aykırılık bulunmadığı belirtilmiştir.

15. Karara karşı yapılan temyiz başvurusu üzerine Danıştay Onbirinci Dairesinin (Daire) 15/2/2018 tarihli ilamıyla temyiz isteminin reddine ve mahkeme kararının onanmasına hükmedilmiştir.

16. Karar, başvurucu vekiline 10/4/2018 tarihinde tebliğ edilmiş; başvurucu 9/5/2018 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

IV. İLGİLİ HUKUK

17. 2330 sayılı Kanun 'un 1. maddesi şöyledir:

"Bu kanunun amacı; barışta güven ve asayişi korumak, kaçakçılığı men, takip ve tahkikle, trafik ve yol güvenliğini veya tutuklu ve hükümlülerin sevk ve nakillerini sağlamakla görevli olanların; Türk Silahlı Kuvvetleri, Jandarma Genel Komutanlığı, Sahil Güvenlik Komutanlığı ve Emniyet Teşkilatında bulunan patlayıcı maddelerin incelenmesi, muhafazası, nakli, imha edilmesi ve zararsız hâle getirilmesi işlemlerinde görevlendirilenlerin bu görevlerinden dolayı ya da görevleri sona ermiş olsa bile yaptıkları hizmet nedeniyle derhal veya bu yüzden maruz kaldıkları yaralanma veya hastalık sonucu ölmeleri veya engelli hâle gelmeleri halinde ödenecek nakdi tazminat ile birlikte bağlanacak aylığın ve bu yüzden yaralanmaları halinde ödenecek nakdi tazminatın esas ve yöntemlerinin düzenlenmesidir."

18. 2330 sayılı Kanun'un 2. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"Bu kanun;

...

e) Güven ve asayişin korunmasında hizmetlerinden yararlanılması zorunlu olan ve yetkililerce kendilerine bu amaca yönelik görev verilen kamu görevlileri ve sivilleri;

f) İç güvenlik ve asayişin korunmasında veya kaçakçılığın men, takip ve tahkiki ile ilgili olarak güvenlik kuvvetlerine kendiliklerinden yardımcı olmuş ve faydalı oldukları yetkililerce tevsik edilmiş şahısları;

...

kapsar."

19. 2330 sayılı Kanun'un "Nakdi tazminat" kenar başlıklı 3. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"Bu kanun kapsamına girenlerden;

a) Ölenlerin kanuni mirasçılarına, en yüksek Devlet Memuru brüt aylığının (Ek gösterge dahil) 100 katı tutarında,

...

nakdi tazminat ödenir."

V. İNCELEME VE GEREKÇE

20. Mahkemenin 2/12/2020 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Adil Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

1. Başvurucunun İddiaları

21. Başvurucu; R.Y.nin görevi başındayken kendisi ve arkadaşlarına su temin etmek isterken çaya düşerek hayatını kaybettiğini, ölüm olayının görevinin sebep ve tesiriyle meydana geldiğini belirtmiştir. Başvurucu ayrıca Komutanlığın Mahkemece kabul gören iddiasının aksine Hacıbey Çayı üzerinde müteveffaya ait herhangi bir tarlanın bulunmadığı gibi Irak sınırındaki bölgede kimseye ait tarlanın da bulunmadığını, bu iddialarına yönelik Mahkemece hiçbir araştırma yapılmadığını, dosyada mevcut olan kesin kanıtların ve tanık ifadelerinin Mahkemece dikkate alınmadığını, bu hususların kararda tartışılmadığını ve kararın hatalı olduğunu belirterek adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

2. Değerlendirme

22. Anayasa'nın "Hak arama hürriyeti" kenar başlıklı 36. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"Herkes, meşru vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahiptir."

23. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder (Tahir Canan, B. No: 2012/969, 18/9/2013, § 16). Başvurucu; iddia, belge ve tanık ifadelerinin Mahkemece dikkate alınmadığını, bu hususların kararda karşılanmadığını ve idarenin iddiasına üstünlük tanınmak suretiyle hüküm kurulduğunu belirtmiştir. Buna göre başvurucunun iddialarının adil yargılanma hakkı kapsamında silahların eşitliği ilkesi yönünden incelenmesi gerektiği değerlendirilmiştir.

a. Kabul Edilebilirlik Yönünden

24. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan adil yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

b. Esas Yönünden

i. Genel İlkeler

25. Anayasa'nın 36. maddesi uyarınca herkes iddia, savunma ve adil yargılanma hakkına sahiptir. Anayasa'nın anılan maddesinde adil yargılanma hakkından ayrı olarak iddia ve savunma hakkına birlikte yer verilmesi, taraflara iddia ve savunmalarını mahkeme önünde dile getirme fırsatı tanınması gerektiği anlamını da içermektedir (Mehmet Fidan, B. No: 2014/14673, 20/9/2017, § 37).

26. Diğer yandan Anayasa'nın 36. maddesine "adil yargılanma" ibaresinin eklenmesine ilişkin gerekçede, Türkiye'nin tarafı olduğu uluslararası sözleşmelerce de güvence altına alınan adil yargılama hakkının madde metnine dâhil edildiği vurgulanmıştır. Nitekim Anayasa Mahkemesi de Anayasa'nın 36. maddesi uyarınca inceleme yaptığı birçok kararında, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) içtihadıyla adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil edilen silahların eşitliği ilkesine Anayasa'nın 36. maddesi kapsamında yer vermektedir. Bu itibarla anılan ilkenin adil yargılanma hakkının kapsam ve içeriğine dâhil

olduğu sonucu ortaya çıkmaktadır. Anılan ilkeye uygun yürütülmeyen bir yargılamanın hakkaniyete uygun olması mümkün değildir (Mehmet Fidan, § 38).

27. Silahların eşitliği ilkesi, davanın taraflarının usule ilişkin haklar bakımından aynı koşullara tabi tutulması ve taraflardan birinin diğerine göre daha zayıf bir duruma düşürülmeksizin iddia ve savunmalarını makul bir şekilde mahkeme önünde dile getirme fırsatına sahip olması anlamına gelir (Yaşasın Aslan, B. No: 2013/1134, 16/5/2013, § 32). Bu usul güvencesi, uyuşmazlığın her iki tarafına da savunmasının temel dayanağı olan delilleri sunma imkânı tanınmasını kapsamaktadır (Yüksel Hançer, B. No: 2013/2116, 23/1/2014, § 18).

28. Silahların eşitliği ilkesi kapsamında yapılacak inceleme, başvuru konusu yargılamanın bir bütün olarak adil olup olmadığının değerlendirilmesidir (Yüksel Hançer, § 19).

29. Genel anlamda hakkaniyete uygun bir yargılamanın yürütülebilmesi için silahların eşitliği ilkesi ışığında taraflara tanık delili de dâhil olmak üzere delillerini sunma, inceletme noktasında uygun imkânların tanınması ve yargılamaya etkin katılımlarının sağlanması gerekir. Bu anlamda delillere ilişkin dengesizlik veya hakkaniyetsiz olma iddiaları da yargılamanın bütünü kapsamında değerlendirilecektir. Ceza davaları ile medeni hak ve yükümlülüklere ilişkin davaların usul kuralları da dâhil olmak üzere yargılamanın tüm aşamalarında silahların eşitliği ilkesinin güvence altına alınarak adil yargılanma hakkının korunması hukuk devleti olmanın bir gereğidir (Mustafa Kupal, B. No: 2013/7727, 4/2/2016, §§ 50, 51, 52).

30. Kural olarak Anayasa Mahkemesinin görevi herhangi bir davada bilirkişi raporu veya uzman mütalaasının gerekli olup olmadığına karar vermek değildir. Bununla birlikte Anayasa Mahkemesinin tarafların öne sürdüğü ve esasa etkili olan iddiaların işin mahiyetinin gerektirdiği ölçüde incelenip incelenmediğini ve özellikle ispat külfeti konusunda taraflardan birinin diğerine nazaran dezavantajlı bir konuma düşürülüp düşürülmediğini denetleme görevi bulunmaktadır (Ahmet Korkmaz, B. No: 2014/16232, 25/1/2018, § 29).

ii. İlkelerin Olaya Uygulanması

31. Başvurucu; geçici köy korucusu olarak görev yapan eşi R.Y.nin ölüm olayının idarenin belirttiği şekilde yani R.Y.nin tarlasını sulamak maksadıyla çalışırken dengesini kaybederek Hacıbey Çayı'na düşmesi sonucu meydana gelmediğini, eşinin görevi başındayken kendisi ve arkadaşlarına su temin etmek isterken söz konusu çaya düşerek hayatını kaybettiğini, bu hususun tanık beyanları ile ortaya konulduğunu ve ayrıca Hacıbey Çayı üzerinde müteveffaya ait herhangi bir tarlanın da bulunmadığını ileri sürmüştür.

32. Mahkeme gerekçeli kararında, Olay Yeri Tespit Tutanağı ve diğer belgelere göre R.Y.nin ölüm olayının görev bölgesi olan Büyüktepe Üs Bölgesi'nde değil kendi tarlasını sulamak maksadıyla çalışırken dengesini kaybedip Hacıbey Çayı'na düşmesi sonucu meydana geldiğini, olayın iç güvenlik ve asayişin korunması ile ilgili bir görevin sebep ve tesirinden kaynaklanmadığını belirtmiştir (bkz. § 14).

33. Somut olayda başvurucunun eşi R.Y.nin 1/6/2005 ile 3/6/2005 tarihleri arasında Şemdinli ilçesi Koryürek mezrası Büyüktepe Üs Bölgesi mevzilerinde nöbetçi olarak görevli olduğu ve olayın da bu görev sırasında 2/6/2005 tarihinde gerçekleştiği hususunda kuşku bulunmamaktadır. Bununla birlikte olayın soruşturması aşamasında alınan ve dosyada yer alan tanık beyanlarında, R.Y.nin görev sırasında kendisi ve arkadaşlarına su temin etmek

için gittiği Hacıbey Çayı'na düşerek hayatını kaybettiği ifade edilmekte; mahkeme kararında ise idarenin düzenlediği belgeler doğrultusunda R.Y.nin kendi tarlasını sulamak maksadıyla çalışırken dengesini kaybedip Hacıbey Çayı'na düşmesi sonucu olayın meydana geldiği belirtilmektedir. Buna karşın başvurucu, Hacıbey Çayı üzerinde R.Y.ye ait herhangi bir tarlanın veya ekili arazinin bulunmadığını beyan etmiştir.

34. Başvurucu tarafından yargılamanın tüm aşamalarında, Hacıbey Çayı üzerinde eşi R.Y.ye ait herhangi bir tarlanın veya ekili arazinin bulunmadığı ileri sürülmüş olmasına karşın Mahkemece kararın gerekçesinin dayandırıldığı ve karar sonucunu etkileyebilecek nitelikteki söz konusu iddia hakkında herhangi bir araştırma yapılmaksızın ve kararda bu hususa yönelik hiçbir açıklamada bulunulmaksızın ölüm olayının gerçekleşme şekline ilişkin olarak idarenin anlatımına üstünlük tanınarak karar verildiği anlaşılmıştır.

35. Buna göre mahkeme kararının gerekçesinin dayandırıldığı hususa yönelik olarak başvurucu tarafından ileri sürülen ve karar sonucunu etkileyebilecek nitelikteki iddialar hakkında Mahkemece hiçbir araştırma ve değerlendirme yapılmaması, olayın meydana gelme şekline ilişkin olarak idarenin anlatımına üstünlük tanınarak hüküm kurulması başvurucunun davalı idareye nazaran zayıf bir konuma düşürülmesi sonucunu doğurmuştur. Bu durum bir bütün olarak yargılamanın hakkaniyetini zedelemiştir.

36. Açıklanan gerekçelerle Anayasa’nın 36. maddesinde hüküm altına alınan adil yargılanma hakkının güvencelerinden olan silahların eşitliği ilkesinin ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

B. Mülkiyet Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

37. Başvurucu, somut davada verilen karar nedeniyle tazminat alma ve maaş bağlanma haklarının engellendiğini belirterek Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

38. Adil yargılanma hakkı yönünden ulaşılan sonuç gözetildiğinde başvurucunun mülkiyet hakkının ihlal edildiği yönündeki söz konusu şikâyetlerinin ayrıca incelenmesine gerek görülmemiştir.

C. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

39. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

“(1) Esas inceleme sonunda, başvurucunun hakkının ihlal edildiğine ya da edilmediğine karar verilir. İhlal kararı verilmesi hâlinde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yapılması gerekenlere hükmedilir…

(2) Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvurucu lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir.”

40. Başvurucu, yeniden yargılama yapılmasına hükmedilerek ihlalin giderilmesi talebinde bulunmuştur.

41. Anayasa Mahkemesinin Mehmet Doğan ([GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018) kararında

ihlal sonucuna varıldığında ihlalin nasıl ortadan kaldırılacağı hususunda genel ilkeler belirlenmiştir. Anayasa Mahkemesi diğer bir kararında ise bu ilkelerle birlikte ihlal kararının yerine getirilmemesinin sonuçlarına da değinmiş ve bu durumun ihlalin devamı anlamına geleceği gibi ilgili hakkın ikinci kez ihlal edilmesiyle sonuçlanacağına işaret etmiştir (Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019).

42. Bireysel başvuru kapsamında bir temel hakkın ihlal edildiğine karar verildiği takdirde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırıldığından söz edilebilmesi için temel kural mümkün olduğunca eski hâle getirmenin yani ihlalden önceki duruma dönülmesinin sağlanmasıdır. Bunun için ise öncelikle ihlalin kaynağı belirlenerek devam eden ihlalin durdurulması, ihlale neden olan karar veya işlemin ve bunların yol açtığı sonuçların ortadan kaldırılması, varsa ihlalin sebep olduğu maddi ve manevi zararların giderilmesi, ayrıca bu bağlamda uygun görülen diğer tedbirlerin alınması gerekmektedir (Mehmet Doğan, §§ 55, 57).

43. İhlalin mahkeme kararından kaynaklandığı durumlarda Anayasa Mahkemesi 6216 sayılı Kanun'un 50. maddesinin (2) numaralı fıkrası ile Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün 79. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (a) bendi uyarınca ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere kararın bir örneğinin ilgili mahkemeye gönderilmesine hükmeder. Anılan yasal düzenleme, usul hukukundaki benzer hukuki kurumlardan farklı olarak ihlali ortadan kaldırmak amacıyla yeniden yargılama sonucunu doğuran ve bireysel başvuruya özgülenen bir giderim yolunu öngörmektedir. Bu nedenle Anayasa Mahkemesi tarafından ihlal kararına bağlı olarak yeniden yargılama kararı verildiğinde usul hukukundaki yargılamanın yenilenmesi kurumundan farklı olarak ilgili mahkemenin yeniden yargılama sebebinin varlığını kabul hususunda herhangi bir takdir yetkisi bulunmamaktadır. Dolayısıyla böyle bir kararın kendisine ulaştığı mahkemenin yasal yükümlülüğü, ilgilinin talebini beklemeksizin Anayasa Mahkemesinin ihlal kararı nedeniyle yeniden yargılama kararı vererek devam eden ihlalin sonuçlarını gidermek üzere gereken işlemleri yerine getirmektir (Mehmet Doğan, §§ 58, 59; Aligül Alkaya ve diğerleri(2), §§ 57-59, 66, 67).

44. İncelenen başvuruda başvurucunun iddiaları araştırılmadan ve idarece düzenlenen tutanaklara üstünlük tanınarak hüküm kurulması sebebiyle Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki silahların eşitliği ilkesinin ihlal edildiği sonucuna ulaşılmıştır. Dolayısıyla ihlalin mahkeme kararından kaynaklandığı anlaşılmaktadır.

45. Bu durumda silahların eşitliği ilkesinin ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Yapılacak yeniden yargılama ise bireysel başvuruya özgü düzenleme içeren 6216 sayılı Kanun'un 50. maddesinin (2) numaralı fıkrasına göre ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılmasına yöneliktir. Bu kapsamda yapılması gereken iş yeniden yargılama kararı verilerek Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar verilmesinden ibarettir. Bu sebeple kararın bir örneğinin yeniden yargılama yapılmak üzere Ankara 12. İdare Mahkemesine gönderilmesine karar verilmesi gerekmektedir.

46. Dosyadaki belgelerden tespit edilen 294,70 TL harç ve 3.600 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 3.894,70 TL yargılama giderinin başvurucuya ödenmesine karar verilmesi gerekir.

VI. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adil yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamında silahların eşitliği ilkesinin İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin adil yargılanma hakkı kapsamında silahların eşitliği ilkesinin ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Ankara 12. İdare Mahkemesine (E.2012/114, K.2013/737) GÖNDERİLMESİNE,

D. 294,70 TL harç ve 3.600 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 3.894,70 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

E. Ödemenin, kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

F. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 2/12/2020 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

OSMAN SERHAT ARICAN

B. No: 2018/14398 | Karar tarihi: 02.12.2020

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2018/14398

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

OSMAN SERHAT ARICAN BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2018/14398)

Karar Tarihi: 2/12/2020

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Kadir ÖZKAYA

Üyeler : Engin YILDIRIM

Celal Mümtaz AKINCI

Rıdvan GÜLEÇ

Yıldız SEFERİNOĞLU

Raportör : Fatih HATİPOĞLU

Başvurucu : Osman Serhat ARICAN

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, tutukluluk sürecinde müdafiyle görüşmenin teknik araçlarla kayda alınması, infaz memuru tarafından izlenmesi ve görüşme süresinin sınırlandırılması nedenleriyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının; aynı uygulamalardan dolayı esasa ilişkin savunma hakkının kısıtlanması nedeniyle de adil yargılanma hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 4/5/2018 tarihlinde yapılmıştır.

3. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

4. Komisyon tarafından başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına ve başvurucunun yargılama giderlerini ödeme gücünden yoksun olması nedeniyle adli yardım talebinin kabulüne karar verilmiştir.

5. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık görüşünü bildirmiştir.

6. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı süresinde beyanda bulunmuştur.

III. OLAY VE OLGULAR

7. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ve Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi (UYAP) aracılığıyla erişilen bilgi ve belgeler çerçevesinde ilgili olaylar özetle şöyledir:

8. Türkiye 15 Temmuz 2016 tarihinde askerî darbe teşebbüsüyle karşı karşıya kalmış ve bu nedenle 21/7/2016 tarihinde ülke genelinde olağanüstü hâl ilan edilmiştir. Olağanüstü hâl 19/7/2018 tarihinde son bulmuştur. Kamu makamları ve yargı organları -olgusal temellere dayanarak- bu teşebbüsün arkasında Türkiye'de çok uzun yıllardır faaliyetlerine devam eden ve son yıllarda Fetullahçı Terör Örgütü (FETÖ) ve/veya Paralel Devlet Yapılanması (PDY) olarak isimlendirilen bir yapılanmanın olduğunu değerlendirmişlerdir (Aydın Yavuz ve diğerleri [GK], B. No: 2016/22169, 20/6/2017, §§ 12-25).

9. Darbe teşebbüsü sırasında ve sonrasında ülke genelinde darbe girişimiyle bağlantılı ya da doğrudan darbe girişimiyle bağlantılı olmasa bile FETÖ/PDY ile bağlantılı olan ve aralarında kamu görevlilerinin de bulunduğu çok sayıda kişi hakkında Cumhuriyet başsavcılıkları tarafından soruşturma başlatılmıştır.

10. Bu kapsamda endüstri mühendisi olan başvurucu hakkında Ankara Cumhuriyet Başsavcılığı (Başsavcılık) tarafından FETÖ/PDY'nin hiyerarşik yapılanmasında yer aldığı iddiasıyla soruşturma başlatılmış ve başvurucu gözaltına alınmıştır.

11. Ankara 5. Sulh Ceza Hâkimliği 2/2/2017 tarihinde başvurucunun terör örgütüne üye olma suçundan tutuklanmasına karar vermiştir.

12. Başvurucu tutuklama kararına ve tutukluluğun devamı kararlarına yaptığı itirazların sulh ceza hâkimlikleri tarafından reddedildiğini bildirmiştir.

13. Başvurucu, ceza infaz kurumunda tutuklu olarak bulunduğu sırada avukatı ile yaptığı görüşmelerinin sesli ve görüntülü olarak kayıt altına alındığını ve bir görevlinin görüşmeleri izlediğini ileri sürerek bu uygulamanın hukuka aykırı olduğu gerekçesiyle Kırıkkale İnfaz Hâkimliğine şikâyette bulunmuştur.

14. Kırıkkale İnfaz Hâkimliği 22/7/2016 tarihli ve 667 sayılı Olağanüstü Hal Kapsamında Alınan Tedbirlere İlişkin Kanun Hükmünde (KHK) hükümlerine ve Kırıkkale Cumhuriyet Başsavcılığının konuya ilişkin yazısına değinerek 27/2/2018 tarihinde talebin reddine karar vermiştir. Karar gerekçesinin ilgili kısmı şöyledir:

"İncelenen dilekçe, getirtilen belgeler ve dosya kapsamına göre, 667 sayılı Olağan Üstü Hal Kapsamında Alınan Tedbirlere İlişkin Kanun Hükmünde Kararnamenin 6. Maddesinin 1/d fıkrasında; 'Tutuklu olanların avukatları ile görüşmelerinde, toplumun ve ceza infaz kurumunun güvenliğinin tehlikeye düşürülmesi, terör örgütü veya diğer suç örgütlerinin yönlendirilmesi, bunlara emir ve tâlimat verilmesi veya yorumlarıyla gizli, açık ya da şifreli mesajlar iletilmesi ihtimalinin varlığı halinde, Cumhuriyet savcısının kararıyla, görüşmeler teknik cihazla sesli veya görüntülü olarak kaydedilebilir, tutuklu ile avukatın yaptığı görüşmeleri izlemek amacıyla görevli hazır bulundurulabilir, tutuklunun avukatına veya avukatın tutukluya verdiği belge veya belge örnekleri, dosyalar ve aralarındaki konuşmalara ilişkin tuttukları kayıtlara elkonulabilir veya görüşmelerin gün ve saatleri sınırlandırılabilir' hükmü ile Kırıkkale Cumhuriyet Başsavcılığı 06/06/2017 tarih ve B.M. 2017/3801 sayılı kurumumuza yazmış olduğu yazısı ... ile yukarıda belirtilen gerekçeler birlikte değerlendirilerek;

1) Kuruma gelen bir avukatın görüşebileceği müvekkil sayısına bakılmaksızın, avukat görüş süresinin toplam 90 dk ile sınırlandırılmasına;

2) Avukat ve müvekkilin görüş süresi avukat kabininde görüşme başladıktan itibaren başlayacaktır. Ancak bir avukat aynı ayda birden fazla müvekkil ile görüşemeyeceğinden ilk müvekkilin görüşe başlama süresinden itibaren görüş süresi başlatılacak son müvekkil ile görüşürken 90 dk süre dolduğunda görüşe son verileceğine;

3) 3713 sayılı Terör Yasası kapsamında bulunan örgüt suçlarından (PKK, KCK, Kontra- gel, TAK, DHKP-C TİKKO, MLKP gibi sol örgütler ile FETÖ/PYD, IŞİD/DAIŞ gibi sağ örgütler)tutukluların eskiden olduğu gibi 667 sayılı KHK kapsamında 09:00 - 16:00 saatleri arasında yaptırılmasına devam edilmesine;

4) Avukat sayısının boş kabin sayısından fazla olması halinde avukatların kuruma gelişi ve müracaat sırasına göre kabine alınmasına;

5) Görüş süresinin bitişine yakın bir saatte kuruma gelen avukatlara sürenin saat 16:00 biteceğinin tam 90 dk görüşme yapamayacağı hususunda bilgi verilmesi, kalan süre kadar görüşme yapmayı kabul ettiği takdirde avukat görüşünün başlatılmasına;

6)Gün içerisinde görüşe gelen avukat/ avukatlar tekrar FETÖ/PYD tutukluları için avukat görüşüne alınmayacağına;

7) Kurumda yapılan bir faaliyet nedeniyle yarım kalan avukat görüşü veya görüşemeyen avukat/avukatlar için ek görüşme süresi verilmesine, kurumdan kaynaklı sebeplerden dolayı uzatılan sürenin saat 17:00' ı geçemeyeceğine;

8) İdare ve gözlem kurulu tarafından yeni bir değişiklik yapılıncaya kadar bu hususların geçerli olacağına yönelik karar verilmiş olduğu anlaşılmıştır.

İncelenen dosya ve dilekçe evrakına ilişkin Cumhuriyet Savcısı tutuklunun talebine yönelik itirazının reddi yönünde mütalada bulunmuş ayrıca Keskin T Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu İdare ve Gözlem kurulu kararının Kanun hükmünde kararname hükümleri çerçevesinde yapıldığı görülmüştür. Bu kapsamda tutuklunun talebine ilişkin idere ve gözlem kurulu kararında usul ve yasalara aykırı bir durum olmadığı anlaşıldığından itirazın reddine karar vermek gerekmiş[tir.]"

15. Başvurucu anılan karara itiraz etmiş, Kırıkkale 1. Ağır Ceza Mahkemesi18/4/2018 tarihinde benzer gerekçelerle şikâyeti reddetmiştir.

16. Başvurucu anılan kararı 24/4/2018 tarihinde öğrendiğini bildirmiştir.

17. Başvurucu 4/5/2018 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

18. Başsavcılık 26/7/2017 tarihli iddianameyle başvurucunun terör örgütüne üye olma suçundan cezalandırılması istemiyle aynı yer ağır ceza mahkemesinde kamu davası açmıştır.

19. Ankara 23. Ağır Ceza Mahkemesi (Mahkeme) 27/7/2017 tarihinde iddianameyi kabul etmiş ve Mahkemenin E.2017/545 sayılı dosyası üzerinden kovuşturma aşaması başlamıştır.

20. Mahkeme 2/8/2018 tarihinde, başvurucunun FETÖ/PDY'ye üye olma suçundan 8 yıl 9 ay hapis cezası ile cezalandırılmasına karar vermiştir.

21. Başvurucu tarafından mahkûmiyet kararına karşı yapılan istinaf başvurusu Ankara Bölge Adliye Mahkemesi 4. Ceza Dairesi tarafından 19/3/2020 tarihinde esastan reddedilmiştir.

22. Dava, bireysel başvurunun incelendiği tarih itibarıyla temyiz kanun yolunda derdesttir.

IV. İLGİLİ HUKUK

23. İlgili ulusal ve uluslararası hukuk için bkz. Emre Ayhan, B. No: 2016/80704, 13/2/2020, §§ 32-57; Yasin Akdeniz, B. No: 2016/22178, 26/2/2020, §§ 27-51.

V. İNCELEME VE GEREKÇE

24. Mahkemenin 2/12/2020 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Kişi Hürriyeti ve Güvenliği Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

1. Başvurucunun İddiaları ve Bakanlık Görüşü

25. Başvurucu; tutuklu bulunduğu ceza infaz kurumunda avukatı ile yaptığı görüşmelerin silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkelerine aykırı olarak teknik araçlarla kayda alınması, bu sırada bir görevlinin görüşmeyi izlemesi ve görüşme süresinin kısıtlanması nedeniyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

26. Bakanlık görüşünde; öncelikle başvurucunun 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 141. maddesi kapsamında açılacak tazminat davası yolunu tüketmeden bireysel başvuru yaptığı belirtilerek başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemezlik kararı verilmesi gerektiği ifade edilmiştir.

27. Bakanlık ayrıca KHK ile getirilen bu düzenlemenin yeterli güvenceleri bünyesinde taşıdığını ve denetim mekanizmalarını ortaya koyduğunu belirtmiştir. Bakanlığa göre düzenlemenin amacı kamu düzeninin sağlanması ve suç işlenmesinin önlenmesidir. Bakanlık, başvurucunun üzerine atılı suçun niteliği (FETÖ/PDY üyelerinde örgütsel davranış bilincinin yoğunluğu ve faaliyetlerini gizli icra etmeleri) dikkate alındığında toplumun ve ceza infaz kurumunun güvenliğinin tehlikeye düşürülmesi, terör örgütü veya diğer suç örgütlerinin yönlendirilmesi, bunlara emir veya talimat verilmesi ya da yorumlarıyla gizli, açık veya şifreli mesajlar iletilmesi şüphesinin varlığı hâlinde söz konusu tedbirin uygulandığını belirterek anılan tedbirin orantılı ve ölçülü olduğunu, dolayısıyla başvurunun açıkça dayanaktan yoksunluk nedeniyle kabul edilemez bulunması gerektiğini ifade etmiştir.

2. Değerlendirme

28. Anayasa'nın "Kişi hürriyeti ve güvenliği" kenar başlıklı 19. maddesinin sekizinci fıkrası şöyledir:

"Her ne sebeple olursa olsun, hürriyeti kısıtlanan kişi, kısa sürede durumu hakkında karar verilmesini ve bu kısıtlamanın kanuna aykırılığı halinde hemen serbest bırakılmasını sağlamak amacıyla yetkili bir yargı merciine başvurma hakkına sahiptir."

29. Anayasa'nın 36. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

“Herkes, meşru vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahiptir.”

30. Başvurucunun bu bölümdeki şikâyetinin özü müdafii ile görüşmesinin kayda alınması, görüşme sırasında infaz memurunun hazır bulunması ve sair kısıtlamalar nedeniyle etkili bir şekilde tutukluluğa itiraz hakkının engellendiğine ilişkindir. Dolayısıyla başvurucunun bu bölümdeki iddialarının Anayasa'nın 36. maddesinde yer alan güvenceler de dikkate alınarak Anayasa'nın 19. maddesinin sekizinci fıkrası bağlamındaki kişi hürriyeti ve güvenliği hakkı

kapsamında incelenmesi gerekir.

a. Kabul Edilebilirlik Yönünden

31. Anayasa Mahkemesi benzer şikâyetlerle ilgili olarak yaptığı inceleme sonunda 16/5/2001 tarihli ve 4675 sayılı İnfaz Hâkimliği Kanunu'nun 5. maddesinde düzenlenen infaz hâkimliğine şikâyet yolunun -bu kapsamda kalan iddiaları bakımından- başvurucunun durumuna uygun, telafi kabiliyetini haiz, etkili bir hak arama yolu olduğu sonucuna varmıştır (İsmail Solmaz, B. No: 2017/15251, 12/2/2020, §§ 101-107; Emre Ayhan, B. No: 2016/80704, 13/2/2020, §§ 128-138). Somut olayda başvurucunun 4675 sayılı Kanun'un 5. maddesinde öngörülen infaz hâkimliğine şikâyet ve sonrasında ağır ceza mahkemesine itiraz kanun yollarını tükettikten sonra bireysel başvuruda bulunduğu anlaşılmaktadır (bkz. §§ 14, 15). Dolayısıyla açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

b. Esas Yönünden

i. Genel İlkeler

32. Genel ilkeler için bkz. Yasin Akdeniz, §§ 61-67.

ii. İlkelerin Olaya Uygulanması

33. Somut olayda tutuklu olan başvurucunun avukatıyla görüşmesinin teknik araçlarla kayda alınması, infaz memurunun görüşmeyi izlemesi ve görüşme süresinin sınırlandırılması şeklindeki uygulamaların bireysel başvuruya konu edildiği görülmektedir. Bu uygulamalar olağanüstü hâl döneminde çıkarılan 667 sayılı KHK'nın 6. maddesine dayanılarak Başsavcılık tarafından verilen yazılı talimat uyarınca gerçekleştirilmiştir.

34. Anayasa Mahkemesi; uygulamanın dayanağı olan 667 sayılı KHK kanunlaştıktan sonra 18/10/2016 tarihli ve 6749 sayılı Kanun'un 6. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (d) bendinin ilgili kısmının iptal talebine ilişkin olarak yaptığı norm denetimi incelemesinde, söz konusu kısıtlamanın olağan dönemde ölçüsüz bir müdahale olduğu sonucuna varmakla birlikte Anayasa'nın 15. maddesi kapsamında yaptığı incelemede, 15 Temmuz darbe teşebbüsü ve sonrasında ülkenin genel koşullarına değindikten sonra söz konusu uygulamanın nitelik itibarıyla Türk ceza mevzuatında yer verilen ağır suçlardan tutuklu olanlar için öngörülmesi ve düzenlemede uygulamanın ancak belirtilen hususların savcılık kararı ile tespitinden sonra mümkün olması şeklinde güvence getirilmiş olmasına vurgu yaparak olağanüstü dönem şartlarında tutukluluğa itiraz hakkına yapılan müdahalenin ölçülü olduğu sonucuna varmış ve uygulamanın dayanağı olan düzenlemenin iptal talebini reddetmiştir (AYM, E.2016/205, K.2019/63, 24/7/2019, §§ 93-108).

35. Anayasa Mahkemesi ayrıca söz konusu düzenleme uyarınca tutuklunun avukatı ile görüşmenin sınırlandırılması nedeniyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiği şikâyetiyle yapılan bireysel başvuruda yaptığı incelemede, FETÖ/PDY ile bağlantılı bir suçtan tutuklu olan başvurucunun müdafiden yararlanma hakkına yönelik sınırlamaların olağan dönemde tutukluluğa itiraz bağlamında Anayasa'nın 19. maddesinin sekizinci fıkrasında yer alan güvencelere aykırı olduğu ancak Türk ceza mevzuatında yeterli güvencelerin sağlanmış olması ve olağanüstü hâlin koşulları dikkate alındığında Anayasa'nın 15. maddesindeki ölçütler çerçevesinde Anayasa'nın 19. maddesinin sekizinci fıkrası bağlamındaki kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edilmediği sonucuna varmıştır (Yasin

Akdeniz, §§ 68-91).

36. Somut olayda başvurucu yönünden anılan kararlardan ayrılmayı ve farklı değerlendirme yapmayı gerektiren bir durum söz konusu değildir.

37. Açıklanan gerekçelerle başvurucunun Anayasa'nın 19. maddesinin sekizinci fıkrası bağlamındaki kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edilmediğine karar verilmesi gerekir.

B. Adil Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

1. Başvurucunun İddiaları ve Bakanlık Görüşü

38. Başvurucu; avukatıyla görüşmesinin teknik araçlarla kayda alınması, infaz memurunun görüşmeyi izlemesi ve görüşme süresinin sınırlandırılması nedenleriyle savunma hakkının kısıtlandığını ve adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

39. Bakanlık görüşünde, başvurucunun bu bölümdeki iddialarına yönelik herhangi bir açıklamaya yer verilmemiştir.

40. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı cevabında başvuru formundakine benzer iddialarda bulunmuştur.

2. Değerlendirme

41. Anayasa Mahkemesine bireysel başvuruda bulunabilmek için ihlale neden olduğu iddia edilen işlem veya eylem için öngörülen idari ve yargısal başvuru yollarının tamamının tüketilmiş olması gerekir (Ayşe Zıraman ve Cennet Yeşilyurt, B. No: 2012/403, 26/3/2013, §§ 16, 17).

42. Somut olayda başvurucu hakkındaki yargılamanın sonuçlanmadığı (bkz. § 22), dolayısıyla adil yargılanma hakkı kapsamında ileri sürülen bu iddiaların yargılama sürecinde ve kanun yolunda incelenmesi imkânının bulunduğu anlaşılmaktadır.

43. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

VI. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Tutukluluğun hukukiliğine etkili bir şekilde itiraz edilememesi nedeniyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Adil yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 19. maddesinin 8. fıkrasında güvence altına alınan kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının İHLAL EDİLMEDİĞİNE,

C. 12/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu’nun 339. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca tahsil edilmesi mağduriyetine neden olacağından adli yardım talebi kabul edilen başvurucunun yargılama giderlerini ödemekten TAMAMEN MUAF TUTULMASINA,

D. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 2/12/2020 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

BEYZA GÜMÜŞ VE DİĞERLERİ (2)

B. No: 2018/17517 | Karar tarihi: 02.12.2020

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2018/17517

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

BEYZA GÜMÜŞ VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU (2)

(Başvuru Numarası: 2018/17517)

Karar Tarihi: 2/12/2020

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Kadir ÖZKAYA

Üyeler : Engin YILDIRIM

Celal Mümtaz AKINCI

Rıdvan GÜLEÇ

Yıldız SEFERİNOĞLU

Raportör : Tuğba TUNA IŞIK

Başvurucular 1. Beyza GÜMÜŞ

2. Faysal ÜZEYİROĞLU

3. Kamil ERCAN

4. Mehmet ÜZÜMLÜOĞLU

5. Mustafa BAYKAN

6. Şenal OSKAY

7. Şükrü EVKURAN

Başvurucular Vekili : Av. Kenan MUTLU

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, dolomit ocağı ve kırma, eleme tesisi kapasite artırımı projesine ilgili idarece verilen çevresel etki değerlendirmesi olumlu kararının iptali istemiyle açılan davanın süre yönünden reddedilmesi nedeniyle mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 8/6/2018 tarihinde yapılmıştır.

3. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

4. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

5. Bölüm Başkanı tarafından başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

6. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık, görüş bildirmemiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

7. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

8. Muğla'nın Merkez ilçesi Hamursuz Dağı Eteği, Karabağlar Yolu mevkii civarında Dolomit Ocağı ve Kırma- Eleme Tesisi Kapasite Artırımı Projesi'ne hakkında Çevre ve Orman Bakanlığı tarafından 7/10/2010 tarihinde çevresel etki değerlendirmesi (ÇED) olumlu kararı verilmiştir.

9. Karar, Muğla Valiliği İl Çevre ve Orman Müdürlüğü (İl Müdürlüğü) ilan panosunda 14/10/2010 tarihinden itibaren on gün süreyle ilan edilmiştir.

10. Başvurucular, karardan 25/4/2017 tarihinde haberdar olduklarını ileri sürmüş ve anılan kararın iptali talebiyle Muğla 1. İdare Mahkemesinde (Mahkeme) 17/5/2017 tarihinde dava açmıştır.

11. Mahkeme 21/12/2017 tarihinde davanın süresinde açılmadığı gerekçesiyle reddine karar vermiştir. Mahkeme gerekçesinde, dava açma süresinin başlangıcı olarak dava konusu ÇED olumlu kararının ilan edildiği tarihin esas alınması gerektiği vurgulanmıştır. Dava konusu işlemin İl Müdürlüğünce 14/10/2010 tarihinde ilan edildiği, ilan tarihinden itibaren altmış gün içinde en geç 23/12/2010 tarihinde dava açılması gerekirken 17/5/2017 tarihinde açılan davanın süre aşımı nedeniyle esasının inceleme olanağı bulunmadığı ifade edilmiştir.

12. Başvuruculaların temyiz talebi Danıştay Ondördüncü Dairesinin 4/4/2018 tarihli kararıyla karar düzeltme yolu kapalı olmak üzere reddedilmiştir.

13. Nihai karar başvuruculara 10/5/2018 tarihinde tebliğ edilmiş, başvurucular8/6/2018tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

IV. İLGİLİ HUKUK

14. Konu hakkındaki ilgili ulusal ve uluslararası hukuk için bkz. Demirdöven Köyü Tüzel Kişiliği ve diğerleri, B. No: 2014/14359, 25/12/2018, §§ 20-24 , §§ 28-32.

V. İNCELEME VE GEREKÇE

15. Mahkemenin 2/12/2020 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucuların İddiaları

16. Başvurucular; kapasite artırımı yapılan tesis yakınında mülklerinin olduğunu, tesisin 1969 yılından beri faaliyette bulunduğunu, kapasite artırımının bir vatandaşın dışarıdan

anlayabileceği bir durum olmadığını, dava konusu işleme dair ilanın sadece İl Müdürlüğü panosunda yapıldığını, başka hiçbir tebligat veya duyuru yapılmadığını, anılan ilanın dava açma süresi ve yerini göstermemesi sebebiyle tebligat hükmünde olmadığını, kapasite artırımının çevreye zarar verdiğini ve davanın işlemden haberdar oldukları tarihten itibaren süresinde açtıklarını belirtmiştir. Başvurucular yukarıda yer verilen sebeplerle adil yargılanma, sağlıklı bir çevrede yaşama, maddi ve manevi varlığın korunması haklarının ihlal edildiğini ileri sürmektedir.

B. Değerlendirme

17. Anayasa’nın "Hak arama hürriyeti" kenar başlıklı 36. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"Herkes, meşru vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahiptir."

18. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder (Tahir Canan, B. No: 2012/969, 18/9/2013, § 16). Başvuruculaların şikâyetlerinin özü, açtıkları davanın süre aşımından reddedilmesi nedeniyle uyuşmazlığın esasının incelenmemesidir. Bu itibarla belirtilen ihlal iddiası adil yargılanma hakkının güvencelerinden biri olan mahkemeye erişim hakkı kapsamında incelenmiştir.

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

19. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine ilişkin başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

a. Hakkın Kapsamı ve Müdahalenin Varlığı

20. Anayasa'nın 36. maddesinin birinci fıkrasında, herkesin yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddiada bulunma ve savunma hakkına sahip olduğu belirtilmiştir. Dolayısıyla mahkemeye erişim hakkı, Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan hak arama özgürlüğünün bir unsurudur. Diğer yandan Anayasa'nın 36. maddesine adil yargılanma ibaresinin eklenmesine ilişkin gerekçede, Türkiye'nin taraf olduğu uluslararası sözleşmelerce de güvence altına alınan adil yargılanma hakkının madde metnine dâhil edildiği vurgulanmıştır. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'ni (Sözleşme) yorumlayan Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi Sözleşme'nin 6. maddesinin (1) numaralı fıkrasının mahkemeye erişim hakkını içerdiğini belirtmektedir (Özbakım Özel Sağlık Hiz. İnş. Tur. San. ve Tic. Ltd. Şti., B. No: 2014/13156, 20/4/2017,§ 34).

21. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan hak arama özgürlüğü, bir temel hak olmanın yanında diğer temel hak ve özgürlüklerden gereken şekilde yararlanılmayı ve bunların korunmasını sağlayan en etkili güvencelerden biridir. Bu bakımdan davanın bir mahkeme tarafından görülebilmesi ve kişinin adil yargılanma hakkı kapsamına giren güvencelerden faydalanabilmesi için ilk olarak kişiye iddialarını ortaya koyma imkânının tanınması gerekir. Diğer bir ifadeyle dava yoksa adil yargılanma hakkının sağladığı güvencelerden yararlanmak mümkün olmaz (Mohammed Aynosah, B. No: 2013/8896, 23/2/2016, § 33).

22. Anayasa Mahkemesi bireysel başvuru kapsamında yaptığı değerlendirmelerde

mahkemeye erişim hakkının bir uyuşmazlığı mahkeme önüne taşıyabilmek ve uyuşmazlığın etkili bir şekilde karara bağlanmasını isteyebilmek anlamına geldiğini ifade etmiştir (Özkan Şen, B. No: 2012/791, 7/11/2013, § 52).

23. Somut olayda idari işlemin iptali istemiyle açılan davanın süre aşımından reddedilerek esasının incelenmemesi nedeniyle başvuruculaın mahkemeye erişim hakkına yönelik bir müdahalenin bulunduğu görülmektedir.

b. Müdahalenin İhlal Oluşturup Oluşturmadığı

24. Anayasa'nın 13. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"Temel hak ve hürriyetler, ... yalnızca Anayasanın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlanabilir. Bu sınırlamalar, ... ölçülülük ilkesine aykırı olamaz."

25. Yukarıda anılan müdahale, Anayasa’nın 13. maddesinde belirtilen koşullara uygun olmadığı takdirde Anayasa’nın 36. maddesinin ihlalini teşkil edecektir.

26. Bu sebeple müdahalenin Anayasa’nın 13. maddesinde öngörülen ve somut başvuruya uygun düşen kanun tarafından öngörülme, haklı bir sebebe dayanma, ölçülülük ilkesine aykırı olmama koşullarına uygun olup olmadığının belirlenmesi gerekir.

i. Kanunilik

27. Başvuruculaın idari işlemin iptali istemiyle açtıkları davanın süre aşımı gerekçesiyle reddedilmesine ilişkin derece mahkemesi kararının 6/1/1982 tarihli ve 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanunu'nun 7. ve 11. maddelerine dayandığı görülmektedir. Dolayısıyla somut olayda başvurucunun mahkemeye erişim hakkına yönelik müdahalenin kanuni dayanağının mevcut olduğu anlaşılmıştır.

ii. Meşru Amaç

28. Dava açmanın bir süreye bağlanmasının meşru amacının ne olduğu hususu benzer nitelikteki başvurularda Anayasa Mahkemesi tarafından müteaddit defa incelenmiştir. Anayasa Mahkemesi bu incelemelerinde, idari işlem ya da eylemlere karşı açılacak davalarda süre koşulu öngörülmesinin en genel ifadesiyle idari istikrarın sağlanması şeklinde bir meşru amacı bulunduğuna işaret etmiştir (ayrıntılı değerlendirme için bkz. Ayşe Yıldırım, B. No: 2014/5, 25/10/2017, §§ 54, 55; Fatma Altuner, B. No: 2014/17714, 26/10/2017, §§ 48, 49; Çölbeyi Lojistik Nakliyat Gümrükleme Denizcilik İnşaat Turizm Sanayii ve Ticaret Limited Şirketi, B. No: 2014/12354, 9/11/2017, § 52).

iii. Ölçülülük

(1) Genel İlkeler

29. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan mahkemeye erişim hakkı mutlak olmayıp sınırlamalara konu olabilir. Ancak Anayasa'nın 13. maddesinde yer alan ölçülülük ilkesi uyarınca anılan sınırlamaların mahkemeye erişimi imkânsız hâle getirmemesi ya da aşırı derecede zorlaştırmaması gerekir. Kişinin mahkemeye başvurmasını engelleyen hukuki veya fiilî sınırlamalar mahkemeye erişim hakkını ihlal edebilir (Özkan Şen, B. No: 2012/791, 7/11/2013, § 52).

30. Bu nedenle mahkemelerin usul kurallarını uygularken yargılamanın hakkaniyetine zarar getirecek ölçüde katı şekilcilikten kaçınmaları gerektiği gibi kanunla öngörülmüş usul

şartlarının ortadan kalkmasına neden olacak ölçüde aşırı esneklikten de kaçınmaları gerekir (Kamil Koç, B. No: 2012/660, 7/11/2013, § 65). Bu kapsamda mevzuatta öngörülen dava açma süresine ilişkin kuralların hukuka açıkça aykırı olarak yanlış uygulanması veya bu sürelerin hatalı hesaplanması nedenleriyle kişilerin dava açma ya da kanun yollarına başvuru haklarını kullanmasına engel olunması mahkemeye erişim hakkını ihlal edebilir (Özbakım Özel Sağlık Hiz. İnş. Tur. San. ve Tic. Ltd. Şti., § 38).

31. Bu bağlamda dava açma süresinin işlemeye başladığı an da mahkemeye erişim hakkına yapılan müdahalenin ölçülülüğü bağlamında büyük önem taşımaktadır (Yaşar Çoban [GK], B. No: 2014/6673, 25/7/2017, § 66). Dava açma süresinin hangi tarihte başlayacağını belirlemek ve mevzuatı bu yönüyle yorumlamak görevi esasen derece mahkemelerine aittir. Bireysel başvurunun ikincillik ilkesi gereği, dava açma süresinin başlatılacağı tarihin belirlenmesi noktasında Anayasa Mahkemesinin bir görevi bulunmamaktadır. Anayasa Mahkemesinin bu hususta üstleneceği rol, dava açma süresinin hangi tarihten itibaren başlatılması gerektiğiyle ilgili derece mahkemelerinin yorumlarının mahkemeye erişim hakkına etkisini somut olayın koşulları ışığında incelemektir (Ahmet Yıldırım, B. No: 2012/144, 2/10/2013, § 46). Bu kapsamda dava açma süresinin hak sahibinin henüz dava hakkının doğduğundan haberdar olmadığı ve somut koşullar çerçevesinde haberdar olduğunun kabulünü haklı kılan nedenlerin bulunmadığı bir dönemde işlemeye başlaması dava hakkının varlığını anlamsız kılabileceğinden ölçülülük ilkesini zedeleyebilir (Yaşar Çoban, § 66).

(2) İlkelerin Olaya Uygulanması

32. Başvurucular, dava açma süresinin başlangıcı olarak ÇED olumlu kararının İl Müdürlüğü ilan panosunda ilan edildiği tarihin (14/10/2010) esas alınmasının mahkemeye erişim hakkını ihlal ettiğinden şikâyet etmektedir.

33. 2577 sayılı Kanun'un 7. maddesinde belirtilen dava açma süresinin yazılı bildirimin yapıldığı tarihi izleyen günden başlayacağı belirtilmiştir. Söz konusu hükmün amacı idari işlemlerin idare tarafından ilgililere açık ve anlaşılır biçimde duyurulması ve ilgililerin bu işlemlere karşı idari yollara veya dava yoluna başvurmalarına olanak sağlanmasıdır. Dava açma süresinin başlangıcı olarak ilgililere yazılı bildirim yapılması esas olsa da bazen işlemin niteliği ve işlemin muhatabının sayısının çokluğu sebebiyle yazılı bildirim olmamasına rağmen dava açma süresinin başladığı kabul edilebilir. Yazılı bildirimin yapılmadığı ve dava açma süresinin başladığının kabul edildiği bu hâllerde de idare tarafından ilgililerin dava açma haklarını kullanabilmelerine yönelik en uygun vasıtaların kullanılmış olması gerekir. İdare tarafından yapılan bildirime ilişkin vasıtanın dava açma süresini başlatır nitelikte olup olmadığını belirlerken kullanılan ölçütün işlem sahibi idareyi de ağır bir külfet altında bırakır nitelikte olmamasına dikkat edilmelidir.

34. Anayasa Mahkemesi benzer bir başvuruda ÇED'e ilişkin mevzuatta; gerçekleştirilmesi planlanan projenin ÇED süreci hakkında projeden etkilenecek veya etkilenmesi muhtemel halkın yaşadığı yer veya yerlerde ilan yapılmasının öngörüldüğünü, bu ilan ile kararın yöre halkına duyurularak kişi ve kurumların süreç hakkında bilgilendirilmesinin amaçlandığını ifade etmiştir (Egeçep Derneği ve diğerleri, B. No: 2015/4453, 3/7/2018, § 40). Dolayısıyla ÇED olumlu kararı verildikten sonra yöre halkına yapılacak bilgilendirmenin halkın haberdar olmasını sağlayacak şekilde yapılması gerekmektedir.

35. Olay tarihinde yürürlükte olan Çevresel Etki Değerlendirmesi Yönetmeliği'nin 14. maddesinde ÇED kararlarının uygun araçlarla halka duyurulması gerektiği düzenlenmiştir.

25/11/2014 tarihli ve 29186 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Çevresel Etki Değerlendirmesi Yönetmeliği'nin 14. maddesinin (y) bendine göre askıda ilan tanımının valilik, kaymakamlık ve muhtarlık binaları veya köy odasında bulunan askı ilan yerlerinde yapılan duyuru olduğunu ifade etmekle halkın idari işlemden haberdar olmasına yönelik araçların belirlendiği görülmüştür. İdarenin ilan vasıtalarını tercih etmede halkın daha sık irtibatta bulunduğu ve işlemden haberdar olma kapasitesinin yüksek olduğu yerleri öncelikle tercih etmesinin işleme karşı dava açma süresinin başlatılması bakımından önemli olduğu belirtilmelidir.

36. Dosya kapsamında başvuruculların hakkında ÇED olumlu kararı verilen tesisin bulunduğu bölgede ikamet etmediklerine ilişkin bir bilgi yer almamaktadır. Bu bağlamda kapasite artırımı yapılan tesis ile aynı yörede mülkleri bulunan başvuruculların sadece İl Müdürlüğü ilan panosunda yayımlanan ÇED olumlu kararını takip ederek ilan tarihinden itibaren dava açmalarını beklemenin hukuki güvenlik ve belirlilik ilkeleri bağlamında öngörülebilirlik sınırları içinde olmadığı kanaatine varılmıştır. Bu bakımdan başvuruculların dava açma süresinin başvuruculların henüz dava hakkının doğduğundan haberdar olmadığı ve somut koşullar çerçevesinde haberdar olduğunun kabulünü haklı kılan nedenlerin bulunmadığı bir dönemde işletilmeye başlaması, mahkemeye erişim hakkına yapılan müdahaleyi ölçüsüz kılmaktadır.

37. Bu açıklamalar çerçevesinde İdare Mahkemesi tarafından başvuruya konu somut olayın koşulları çerçevesinde herhangi bir değerlendirme yapılmaksızın, uygun araçlarla ilân edilmeyen işlemin salt ilan tarihi esas alınarak 60 gün içinde dava açılmadığı gerekçesiyle davanın süresinde olmadığına dair yapılan yorumun başvuruculların mahkemeye erişim hakkına yönelik katı bir yorum olduğu ve bu yorumun başvuruculların mahkemeye erişim hakkını kullanmasını aşırı derecede güçleştirdiği tespit edilmiştir.

38. Açıklanan gerekçelerle başvuruculların Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

Rıdvan GÜLEÇ ve Yıldız SEFERİNOĞLU bu görüşe katılmamıştır.

3. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

39. 30/11/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"(1) Esas inceleme sonunda, başvurucunun hakkının ihlal edildiğine ya da edilmediğine karar verilir. İhlal kararı verilmesi hâlinde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yapılması gerekenlere hükmedilir...

(2) Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvurucu lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir."

40. Başvurucular yargılamanın yenilenmesi talebinde bulunmuştur.

41. Anayasa Mahkemesinin Mehmet Doğan ([GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018) kararında ihlal sonucuna varıldığında ihlalin nasıl ortadan kaldırılacağı hususunda genel ilkeler

belirlenmiştir. Anayasa Mahkemesi diğer bir kararında ise bu ilkelerle birlikte ihlal kararının yerine getirilmemesinin sonuçlarına da değinmiş ve bu durumun ihlalin devamı anlamına geleceği gibi ilgili hakkın ikinci kez ihlal edilmesiyle sonuçlanacağına da işaret etmiştir (Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019).

42. Bireysel başvuru kapsamında bir temel hakkın ihlal edildiğine karar verildiği takdirde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırıldığından söz edilebilmesi için temel kural mümkün olduğunca eski hâle getirmenin yani ihlalden önceki duruma dönülmesinin sağlanmasıdır. Bunun için ise öncelikle ihlalin kaynağı belirlenerek devam eden ihlalin durdurulması, ihlale neden olan karar veya işlemin ve bunların yol açtığı sonuçların ortadan kaldırılması, varsa ihlalin sebep olduğu maddi ve manevi zararların giderilmesi, ayrıca bu bağlamda uygun görülen diğer tedbirlerin alınması gerekmektedir (Mehmet Doğan, §§ 55, 57).

43. İhlalin mahkeme kararından kaynaklandığı veya mahkemenin ihlali gideremediği durumlarda Anayasa Mahkemesi 6216 sayılı Kanun'un 50. maddesinin (2) numaralı fıkrası ile Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün 79. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (a) bendi uyarınca ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere kararın bir örneğinin ilgili mahkemeye gönderilmesine hükmeder. Anılan yasal düzenleme, usul hukukundaki benzer hukuki kurumlardan farklı olarak ihlali ortadan kaldırmak amacıyla yeniden yargılama sonucunu doğuran ve bireysel başvuruya özgülenen bir giderim yolunu öngörmektedir. Bu nedenle Anayasa Mahkemesi tarafından ihlal kararına bağlı olarak yeniden yargılama kararı verildiğinde usul hukukundaki yargılamanın yenilenmesi kurumundan farklı olarak ilgili mahkemenin yeniden yargılama sebebinin varlığını kabul hususunda herhangi bir takdir yetkisi bulunmamaktadır. Dolayısıyla böyle bir kararın kendisine ulaştığı mahkemenin yasal yükümlülüğü, ilgilinin talebini beklemeksizin Anayasa Mahkemesinin ihlal kararı nedeniyle yeniden yargılama kararı vererek devam eden ihlalin sonuçlarını gidermek üzere gereken işlemleri yerine getirmektir (Mehmet Doğan, §§ 58, 59; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), §§ 57-59, 66, 67).

44. İncelenen başvuruda İdare Mahkemesinin dava açma süresine ilişkin yorumu neticesinde mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiği sonucuna ulaşılmıştır. Dolayısıyla ihlalin mahkeme kararından kaynaklandığı anlaşılmaktadır.

45. Bu durumda mahkemeye erişim hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Yapılacak yeniden yargılama ise bireysel başvuruya özgü düzenleme içeren 6216 sayılı Kanun'un 50. maddesinin (2) numaralı fıkrasına göre ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılmasına yöneliktir. Bu kapsamda yapılması gereken iş yeniden yargılama kararı verilerek Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar verilmesinden ibarettir. Bu sebeple kararın bir örneğinin yeniden yargılama yapılmak üzere Muğla 1. İdare Mahkemesine gönderilmesine karar verilmesi gerekmektedir.

46. Dosyadaki belgelerden tespit edilen 294,70TL harç ve 3.600 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 3.894,70 TL yargılama giderinin başvuruculara müşterek olarak ödenmesine karar verilmesi gerekir.

VI. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA OYBİRLİĞİYLE,

B. Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan mahkemeye erişim hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE Rıdvan GÜLEÇ ve Yıldız SEFERİNOĞLU'nun karşıoyu ve OYÇOKLUĞUYLA,

C. Kararın bir örneğinin mahkemeye erişim hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Muğla 1. İdare Mahkemesine (E.2017/761, K.2017/2631) GÖNDERİLMESİNE,

D. 294,70TL harç ve 3.600 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 3.894,70 TL yargılama giderinin başvuruculara MÜŞTEREKEN ÖDENMESİNE,

E. Ödemenin, kararın tebliğini takiben başvuruculara Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

F. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 2/12/2020tarihinde karar verildi.

KARŞIOY

Somut olayda idari işlemin iptali istemiyle açılan davanın süre aşımından reddedilerek uyuşmazlığın esasının incelenmemesi nedeniyle başvuruculara mahkemeye erişim hakkına yönelik bir müdahalenin bulunduğu görülmektedir.

"Derece mahkemesinin ÇED raporu ve ÇED olumlu kararının öğrenilmesine ve değerlendirilmesine imkan tanımayan nitelikteki ilan tarihini esas alarak dava açma sürelerini belirlemesine ilişkin yorumunun başvuruculara mahkemeye erişim hakkına yönelik katı bir yorum olduğu ve bu yorumun başvuruculara mahkemeye erişim hakkını kullanmasını aşırı derecede güçleştirdiği gerekçesiyle Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine" dair çoğunluk görüşüne katılmamaktayız. Şöyle ki;

Olay tarihinde yürürlükte olan Çevresel Etki Değerlendirmesi Yönetmeliği'nin 14. maddesinde ÇED kararlarının uygun araçlarla halka duyurulması gerektiği düzenlenmiştir. Somut olayda İdarenin, ilan vasıtası olarak il müdürlüğü panosuna asılması şeklinde yapılmasını tercih ettiği anlaşılmaktadır. ÇED olumlu raporunun sadece il müdürlüğünün divanhanesinde ilan edilmiş olması söz konusu Yönetmelik açısından yeterlidir. Kaldı ki yetersiz olduğu kabul edilse bile, bu ilandan tam 6,5 yıldan fazla bir süre sonra açılan dava açısından bu ilanın tamamen yok sayılarak, sınırsız bir dava açma imkanı oluşturulması hukuki belirsizlik ve güvensizlik oluşturmaktadır.

İlgili işletme sahipleri ÇED raporuna istinaden işletmelerinde kapasite artırımına gitmek suretiyle ilave yatırım ile değişim gerçekleştirmişlerdir. Başvurucular, kapasite artırımının dışardan anlaşılmasının mümkün olmadığını dile getiriyorlar, buna karşın kapasite artırımının çevreye olumsuz etkilerinin olacağını dile getirmeleri de ayrıca bir çelişkili durumdur.

İlanın yetersiz olduğu kabul edilse dahi, en geç 23/12/2010 tarihinde açılması gerekirken, 17/05/2017 tarihinde açılan bir davayı makul gösterecek bir gerekçe ortaya konabilmiş değildir.

Başvurucunun dava açma hakkını kullanabilmesindeki bireysel yarar ve hukuki güvenlik ve istikrar ilkesinin sağlanmasındaki kamu yararı arasında dava açmanın süreye bağlanmış

olmasını anlamsız kılmayacak şekilde bir denge kurulmalıdır. Aksi takdirde dava açmak için belirlenen sürenin öngörülmesi anlamsız hale gelecek ve kamu yararı ile bireysel yarar arasında gözetilmesi gereken denge kamu yararı aleyhine bozulmuş olacaktır.

Üye Rıdvan GÜLEÇ Üye Yıldız SEFERİNOĞLU

AHMET KIZIL

B. No: 2019/21120 | Karar tarihi: 02.12.2020

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2019/21120

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

AHMET KIZIL BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2019/21120)

Karar Tarihi: 2/12/2020

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Kadir ÖZKAYA

Üyeler : Engin YILDIRIM

Celal Mümtaz AKINCI

Rıdvan GÜLEÇ

Yıldız SEFERİNOĞLU

Raportör : Selçuk KILIÇ

Başvurucu : Ahmet KIZIL

Vekili : Av. Mustafa ÖZCAN

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, boşanma davasında yargılamanın uzun sürmesi nedeniyle makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 13/6/2019 tarihinde yapılmıştır.

3. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

4. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

5. Bölüm Başkanı tarafından başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

6. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir.

Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün 71. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca başvurunun içtihadın oluştuğu alana ilişkin olduğu değerlendirilerek Bakanlık cevabı beklenmeden incelenmesine karar verilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

7. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

8. Başvurucunun 15/4/2014 tarihinde açtığı davada yargısal süreç, Yargıtay 2. Hukuk Dairesinin 26/12/2019 tarihli onama kararıyla sona ermiştir.

9. Başvurucu, açtığı davada yargılamanın uzun sürdüğü iddiasıyla Anayasa Mahkemesine 13/6/2019 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

10. Mahkemenin 2/12/2020 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

11. Başvurucu, makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

B. Değerlendirme

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

12. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

13. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin yargılamanın süresi tespit edilirken sürenin başlangıç tarihi olarak davanın ikame edildiği tarih; sürenin sona erdiği tarih olarak -çoğu zaman icra aşamasını da kapsayacak şekilde- yargılamanın sona erdiği tarih, yargılaması devam eden davalar yönünden ise Anayasa Mahkemesinin makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin şikâyetle ilgili kararını verdiği tarih esas alınır (Güher Ergun ve diğerleri, B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 50-52).

14. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin yargılama süresinin makul olup olmadığı değerlendirilirken yargılamanın karmaşıklığı ve kaç dereceli olduğu, tarafların ve ilgili makamların yargılama sürecindeki tutumu ve başvurucunun yargılamanın süratle sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği gibi hususlar dikkate alınır (Güher Ergun ve diğerleri, §§ 41-45).

15. Anılan ilkeler ve Anayasa Mahkemesinin benzer başvurularda verdiği kararlar dikkate alındığında somut olayda başvuru konusu davada yaklaşık 6 yıllık yargılama süresinin makul olmadığı sonucuna varmak gerekir.

16. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

3. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

17. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

“(1) Esas inceleme sonunda, başvurucunun hakkının ihlal edildiğine ya da edilmediğine karar verilir. İhlal kararı verilmesi hâlinde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yapılması gerekenlere hükmedilir…

(2) Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvurucu lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir.”

18. Başvurucu ihlalin tespiti ile 40.000 TL manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

19. Somut olayda makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği sonucuna varılmıştır.

20. İhlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararları karşılığında başvurucuya net 10.000 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

21. Dosyadaki belgelerden tespit edilen 364,60 TL harç ve 3.600 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 3.964,60 TL yargılama giderinin başvurucuya ödenmesine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Başvurucuya net 10.000 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE, tazminata ilişkin diğer taleplerin REDDİNE,

D. 364,60 TL harç ve 3.600 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 3.964,60 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

E. Ödemelerin, kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihlerinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

F. Kararın bir örneğinin bilgi için Ankara 7. Aile Mahkemesine (E.2019/403) GÖNDERİLMESİNE,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 2/12/2020 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

ADEM DEMİRAL

B. No: 2019/21156 | Karar tarihi: 02.12.2020

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2019/21156

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

ADEM DEMİRAL BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2019/21156)

Karar Tarihi: 2/12/2020

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Kadir ÖZKAYA

Üyeler : Engin YILDIRIM

Celal Mümtaz AKINCI

Rıdvan GÜLEÇ

Yıldız SEFERİNOĞLU

Raportör : Selçuk KILIÇ

Başvurucu : Adem DEMİRAL

Vekili : Av. Merve ALTINGEMİ

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, kadastro tespitine itiraz davalarında yargılamaların uzun sürmesi nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 14/6/2019 tarihinde yapılmıştır.

3. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

4. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

5. Bölüm Başkanı tarafından başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

6. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir.

Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün 71. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca başvurunun içtihadın oluştuğu alana ilişkin olduğu değerlendirilerek Bakanlık cevabı beklenmeden incelenmesine karar verilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

7. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

8. Başvurucu aleyhine 8/8/2006 tarihinde müdahalenin önlenmesi talebiyle açılan ve sonrasında kadastro mahkemesine devredilen davada, Aydın Kadastro Mahkemesinin 6/5/2019 tarihli ve E.2018/80, K.2019/47 sayılı kararı, tarafların kararı istinaf etmemesi üzerine 10/6/2019 tarihinde kesinleşmiştir.

9. Başvurucu 17/1/2007 tarihinde kadastro tespitine itiraz davası açmıştır. Aydın Kadastro Mahkemesinin 6/5/2019 tarihli ve E.2015/24, K.2019/52 sayılı kararına karşı istinaf yoluna başvurulmuştur. Yargılama devam etmektedir.

10. Başvurucu, bu davalarda yargılamanın uzun sürmesi nedeniyle makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasıyla Anayasa Mahkemesine 14/6/2019 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

11. Mahkemenin 2/12/2020 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Adli Yardım Talebi Yönünden

12. Başvurucu, bireysel başvuru harç ve masraflarını karşılayacak gelirleri olmadığını beyan ederek adli yardım talebinde bulunmuştur.

13. Anayasa Mahkemesinin Mehmet Şerif Ay (B. No: 2012/1181, 17/9/2013) kararında belirtilen ilkeler dikkate alınarak geçimini önemli ölçüde güçleştirmeksizin yargılama giderlerini ödeme gücünden yoksun olduğu anlaşılan başvurucunun açıkça dayanaktan yoksun olmayan adli yardım taleplerinin kabulüne karar verilmesi gerekir.

B. Makul Sürede Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

1. Başvurucunun İddiaları

14. Başvurucu, uzun süren yargılamalar nedeniyle makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

2. Değerlendirme

a. Kabul Edilebilirlik Yönünden

15. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

b. Esas Yönünden

16. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin yargılamanın süresi tespit edilirken sürenin başlangıç tarihi olarak davanın ikame edildiği tarih; sürenin sona erdiği tarih olarak -çoğu zaman icra aşamasını da kapsayacak şekilde- yargılamanın sona erdiği tarih, yargılaması devam eden davalar yönünden ise Anayasa Mahkemesinin makul sürede

yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin şikâyetle ilgili kararını verdiği tarih esas alınır (Güher Ergun ve diğerleri, B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 50-52).

17. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin yargılama süresinin makul olup olmadığı değerlendirilirken yargılamanın karmaşıklığı ve kaç dereceli olduğu, tarafların ve ilgili makamların yargılama sürecindeki tutumu ve başvurucunun yargılamanın süratle sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği gibi hususlar dikkate alınır (Güher Ergun ve diğerleri, §§ 41-45).

18. Anılan ilkeler ve Anayasa Mahkemesinin benzer başvurularda verdiği kararlar dikkate alındığında somut olayda başvuru konusu kadastro tespitine itiraz davasında 13 yıl 9 aylık, müdahalenin önlenmesi -sonrasında kadastro mahkemesine devredilen- davasında 12 yıl 10 aylık yargılama sürelerinin makul olmadığı sonucuna varmak gerekir.

19. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

C. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

20. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"(1) Esas inceleme sonunda, başvurucunun hakkının ihlal edildiğine ya da edilmediğine karar verilir. İhlal kararı verilmesi hâlinde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yapılması gerekenlere hükmedilir...

(2) Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvurucu lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir."

21. Başvurucu, ihlallerin tespiti ile toplam 50.000 TL maddi ve her bir yargılama için ayrı ayrı 25.000 TL manevi tazminata karar verilmesi talebinde bulunmuştur.

22. Somut olayda makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği sonucuna varılmıştır.

23. İhlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararları karşılığında kadastro tespitine itiraz talebiyle açılan dava yönünden başvurucuya net 25.000 TL; müdahalenin önlenmesi talebiyle açılan -sonrasında kadastro mahkemesine devredilen- dava yönünden net 25.000 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

24. Anayasa Mahkemesinin maddi tazminata hükmedebilmesi için başvurucunun uğradığını iddia ettiği maddi zarar ile tespit edilen ihlal arasında illiyet bağı bulunmalıdır. Somut olayda tespit edilen ihlal ile ileri sürülen maddi zarar arasında illiyet bağı bulunmadığından maddi tazminat taleplerinin reddine karar verilmesi gerekir.

25. Başvurucuya 3.600 TL vekâlet ücretinin ödenmesine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adli yardım talebinin KABULÜNE,

B. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

C. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

D. Başvurucuya yukarıda açıklanan her iki yargılama için toplam net 50.000 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE, tazminata ilişkin diğer taleplerin REDDİNE,

E. 3.600 TL vekâlet ücretinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

F. Ödemelerin, kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihlerinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin bilgi için Aydın Kadastro Mahkemesine (E.2015/24 ve E.2018/80) GÖNDERİLMESİNE,

H. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 2/12/2020 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

EURO POMP ELEKTRİK İNŞAAT SAN. TİC. LTD. ŞTİ.

B. No: 2019/21498 | Karar tarihi: 02.12.2020

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2019/21498

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

EURO POMP ELEKTRİK İNŞAAT SAN. TİC. LTD. ŞTİ. BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2019/21498)

Karar Tarihi: 2/12/2020

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Kadir ÖZKAYA

Üyeler : Engin YILDIRIM

Celal Mümtaz AKINCI

Rıdvan GÜLEÇ

Yıldız SEFERİNOĞLU

Raportör : Selçuk KILIÇ

Başvurucu : Euro Pomp Elektrik İnşaat San. Tic. Ltd. Şti.

Vekili : Av. Süleyman KORKUT

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, menfi tespit ve tazminat davasında yargılamanın uzun sürmesi nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 20/6/2019 tarihinde tarihinde yapılmıştır.

3. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

4. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

5. Bölüm Başkanı tarafından başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

6. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün 71. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca başvurunun içtihadın oluştuğu alana ilişkin olduğu değerlendirilerek Bakanlık cevabı beklenmeden incelenmesine karar verilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

7. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

8. Başvurucunun 2/7/2013 tarihinde açtığı davada yargısal süreç, istinaf aşamasında halen devam etmektedir.

9. Başvurucu, açtığı davada yargılamanın uzun sürdüğü iddiasıyla Anayasa Mahkemesine 20/6/2019 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

10. Mahkemenin 2/12/2020 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

11. Başvurucu makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

B. Değerlendirme

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

12. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

13. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin yargılamanın süresi tespit edilirken sürenin başlangıç tarihi olarak davanın ikame edildiği tarih; sürenin sona erdiği tarih olarak -çoğu zaman icra aşamasını da kapsayacak şekilde- yargılamanın sona erdiği tarih, yargılaması devam eden davalar yönünden ise Anayasa Mahkemesinin makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin şikâyetle ilgili kararını verdiği tarih esas alınır (Güher Ergun ve diğerleri, B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 50-52).

14. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin yargılama süresinin makul olup olmadığı değerlendirilirken yargılamanın karmaşıklığı ve kaç dereceli olduğu, tarafların ve ilgili makamların yargılama sürecindeki tutumu ve başvurucunun yargılamanın süratle sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği gibi hususlar dikkate alınır (Güher Ergun ve diğerleri, §§ 41-45).

15. Anılan ilkeler ve Anayasa Mahkemesinin benzer başvurularda verdiği kararlar dikkate alındığında somut olayda başvuru konusu davada yargılamanın 7 yıl 5 aydır devam etmesinin makul olmadığı sonucuna varmak gerekir.

16. Açıklanan gerekçelerle Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

3. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

17. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri

Hakkında Kanun'un 50. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"(1) Esas inceleme sonunda, başvurucunun hakkının ihlal edildiğine ya da edilmediğine karar verilir. İhlal kararı verilmesi hâlinde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yapılması gerekenlere hükmedilir…

(2) Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvurucu lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir."

18. Başvurucu ihlalin tespiti ile 30.000 TL manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

19. Somut olayda makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği sonucuna varılmıştır.

20. İhlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararları karşılığında başvurucuya net 12.000 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

21. Dosyadaki belgelerden tespit edilen 364,60 TL harç ve 3.600 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 3.964,60 TL yargılama giderinin başvurucuya ödenmesine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Başvurucuya net 12.000 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE, tazminata ilişkin diğer taleplerin REDDİNE,

D. 364,60 TL harç ve 3.600 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 3.964,60 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

E. Ödemelerin, kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

F. Kararın bir örneğinin bilgi için Kızıltepe 1. Asliye (ticaret mahkemesi sıfatıyla) Hukuk Mahkemesi (E.2013/679) ile Gaziantep Bölge Adliye Mahkemesi 11. Hukuk Dairesine GÖNDERİLMESİNE,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 2/12/2020 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

NAİME KABLAN

B. No: 2019/21657 | Karar tarihi: 02.12.2020

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2019/21657

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

NAİME KABLAN BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2019/21657)

Karar Tarihi: 2/12/2020

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Kadir ÖZKAYA

Üyeler : Engin YILDIRIM

Celal Mümtaz AKINCI

Rıdvan GÜLEÇ

Yıldız SEFERİNOĞLU

Raportör : Selçuk KILIÇ

Başvurucu : Naime KABLAN

Vekili : Av. Alihan ÖZTÜRK

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, trafik kazasından kaynaklanan maddi tazminat davasında yargılamanın uzun sürmesi nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 20/6/2019 tarihinde yapılmıştır.

3. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemelerinden sonra Komisyona sunulmuştur.

4. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

5. Bölüm Başkanı tarafından başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

6. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir.

Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün 71. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca başvurunun içtihadın oluştuğu alana ilişkin olduğu değerlendirilerek Bakanlık cevabı beklenmeden incelenmesine karar verilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

7. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

8. Başvurucunun 27/12/2013 tarihinde açtığı davada yargısal süreç, Yargıtay 17. Hukuk Dairesinin 14/3/2019 tarihli bozma kararı sonrasında halen devam etmektedir.

9. Başvurucu, açtığı davada yargılamanın uzun sürmesi nedeniyle makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasıyla Anayasa Mahkemesine 20/6/2019 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

10. Mahkemenin 2/12/2020 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Adli Yardım Talebi Yönünden

11. Başvurucu, bireysel başvuru harç ve masraflarını karşılayacak geliri olmadığını beyan ederek adli yardım talebinde bulunmuştur.

12. Anayasa Mahkemesinin Mehmet Şerif Ay (B. No: 2012/1181, 17/9/2013) kararında belirtilen ilkeler dikkate alınarak geçimini önemli ölçüde güçleştirmeksizin yargılama giderlerini ödeme gücünden yoksun olduğu anlaşılan başvurucunun açıkça dayanaktan yoksun olmayan adli yardım taleplerinin kabulüne karar verilmesi gerekir.

B. Makul Sürede Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

1. Başvurucunun İddiaları

13. Başvurucu, uzun süren yargılama nedeniyle makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

2. Değerlendirme

a. Kabul Edilebilirlik Yönünden

14. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

b. Esas Yönünden

15. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin yargılamanın süresi tespit edilirken sürenin başlangıç tarihi olarak davanın ikame edildiği tarih; sürenin sona erdiği tarih olarak -çoğu zaman icra aşamasını da kapsayacak şekilde- yargılamanın sona erdiği tarih, yargılaması devam eden davalar yönünden ise Anayasa Mahkemesinin makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin şikâyetle ilgili kararını verdiği tarih esas alınır (Güher Ergun ve diğerleri, B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 50-52).

16. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin yargılama süresinin makul olup olmadığı değerlendirilirken yargılamanın karmaşıklığı ve kaç dereceli olduğu, tarafların ve ilgili makamların yargılama sürecindeki tutumu ve başvurucunun yargılamanın

süratle sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği gibi hususlar dikkate alınır (Güher Ergun ve diğerleri, §§ 41-45).

17. Anılan ilkeler ve Anayasa Mahkemesinin benzer başvurularda verdiği kararlar dikkate alındığında somut olayda başvuru konusu davada yargılamanın yaklaşık 7 yıldır devam etmesinin makul olmadığı sonucuna varmak gerekir.

18. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

C. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

19. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"(1) Esas inceleme sonunda, başvurucunun hakkının ihlal edildiğine ya da edilmediğine karar verilir. İhlal kararı verilmesi hâlinde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yapılması gerekenlere hükmedilir…

(2) Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvurucu lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir."

20. Başvurucu, ihlalin tespiti ile 20.000 TL manevi tazminata karar verilmesi talebinde bulunmuştur.

21. Somut olayda makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği sonucuna varılmıştır.

22. İhlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararları karşılığında başvurucuya net 15.500 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

23. Başvurucuya 3.600 TL vekâlet ücretinin ödenmesine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adli yardım talebinin KABULÜNE,

B. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

C. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

D. Başvurucuya net 15.500 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE, tazminata ilişkin diğer taleplerin REDDİNE,

E. 3.600 TL vekâlet ücretinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

F. Ödemelerin, kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin bilgi için Van 2. Asliye (ticaret mahkemesi sıfatıyla) Hukuk Mahkemesine (E.2019/237) GÖNDERİLMESİNE,

H. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 2/12/2020 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

AHMET BİLEN

B. No: 2019/21997 | Karar tarihi: 02.12.2020

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2019/21997

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

AHMET BİLEN BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2019/21997)

Karar Tarihi: 2/12/2020

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Kadir ÖZKAYA

Üyeler : Engin YILDIRIM

Celal Mümtaz AKINCI

Rıdvan GÜLEÇ

Yıldız SEFERİNOĞLU

Raportör : Selçuk KILIÇ

Başvurucu : Ahmet BİLEN

Vekili : Av. Ali GÜNER

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, genel kredi sözleşmesine dayalı alacak davasında yargılamanın uzun sürmesi nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 14/6/2019 tarihinde yapılmıştır.

3. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

4. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

5. Bölüm Başkanı tarafından başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

6. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir.

Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün 71. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca başvurunun içtihadın oluştuğu alana ilişkin olduğu değerlendirilerek Bakanlık cevabı beklenmeden incelenmesine karar verilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

7. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

8. Başvurucu aleyhine 27/5/2010 tarihinde açılan davada yargısal süreç, istinaf aşamasında halen devam etmektedir.

9. Başvurucu, aleyhine açılan davada yargılamanın uzun sürmesi nedeniyle makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasıyla Anayasa Mahkemesine 14/6/2019 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

10. Mahkemenin 2/12/2020 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

11. Başvurucu, uzun süren yargılama nedeniyle makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

B. Değerlendirme

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

12. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

13. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin yargılamanın süresi tespit edilirken sürenin başlangıç tarihi olarak davanın ikame edildiği tarih; sürenin sona erdiği tarih olarak -çoğu zaman icra aşamasını da kapsayacak şekilde- yargılamanın sona erdiği tarih, yargılaması devam eden davalar yönünden ise Anayasa Mahkemesinin makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin şikâyetle ilgili kararını verdiği tarih esas alınır (Güher Ergun ve diğerleri, B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 50-52).

14. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin yargılama süresinin makul olup olmadığı değerlendirilirken yargılamanın karmaşıklığı ve kaç dereceli olduğu, tarafların ve ilgili makamların yargılama sürecindeki tutumu ve başvurucunun yargılamanın süratle sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği gibi hususlar dikkate alınır (Güher Ergun ve diğerleri, §§ 41-45).

15. Anılan ilkeler ve Anayasa Mahkemesinin benzer başvurularda verdiği kararlar dikkate alındığında somut olayda başvuru konusu davada yargılamanın yaklaşık 10 yıl 6 aydır devam etmesinin makul olmadığı sonucuna varmak gerekir.

16. Açıklanan gerekçelerle Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

3. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

17. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"(1) Esas inceleme sonunda, başvurucunun hakkının ihlal edildiğine ya da edilmediğine karar verilir. İhlal kararı verilmesi hâlinde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yapılması gerekenlere hükmedilir…

(2) Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvurucu lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir."

18. Başvurucu ihlalin tespiti ile 50.000 TL maddi ve 100.000 TL manevi tazminata karar verilmesi talebinde bulunmuştur.

19. Somut olayda makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği sonucuna varılmıştır.

20. İhlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararları karşılığında somut başvurunun özelliğine göre başvurucuya net 20.000 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

21. Anayasa Mahkemesinin maddi tazminata hükmedebilmesi için başvurucunun uğradığını iddia ettiği maddi zarar ile tespit edilen ihlal arasında illiyet bağı bulunmalıdır. Somut olayda tespit edilen ihlal ile ileri sürülen maddi zarar arasında illiyet bağı bulunmadığından başvurucunun maddi tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

22. Dosyadaki belgelerden tespit edilen 364,60 TL harç ve 3.600 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 3.964,60 TL yargılama giderinin başvurucuya ödenmesine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Başvurucuya net 20.000 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE, tazminata ilişkin diğer taleplerin REDDİNE,

D. 364,60 TL harç ve 3.600 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 3.964,60 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

E. Ödemelerin, kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

F. Kararın bir örneğinin bilgi için Kayseri 6. Asliye Hukuk Mahkemesine (E.2012/256) GÖNDERİLMESİNE,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 2/12/2020 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

SÜLEYMAN ÖZKUL

B. No: 2019/22148 | Karar tarihi: 02.12.2020

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2019/22148

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

SÜLEYMAN ÖZKUL BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2019/22148)

Karar Tarihi: 2/12/2020

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Kadir ÖZKAYA

Üyeler : Engin YILDIRIM

Celal Mümtaz AKINCI

Rıdvan GÜLEÇ

Yıldız SEFERİNOĞLU

Raportör : Selçuk KILIÇ

Başvurucu : Süleyman ÖZKUL

Vekili : Av. Halis AKDEMİR

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, hizmet tespiti talebiyle açılan davada yargılamanın uzun sürmesi nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 21/6/2019 tarihinde yapılmıştır.

3. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

4. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

5. Bölüm Başkanı tarafından başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

6. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir.

Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün 71. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca başvurunun içtihadın oluştuğu alana ilişkin olduğu değerlendirilerek Bakanlık cevabı beklenmeden incelenmesine karar verilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

7. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

8. Başvurucunun 2/3/2012 tarihinde açtığı davada yargısal süreç, Yargıtay 10. Hukuk Dairesinin 8/4/2019 tarihli onama kararıyla sona ermiştir.

9. Başvurucu, açtığı davada yargılamanın uzun sürmesi nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasıyla Anayasa Mahkemesine 21/6/2019 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

10. Mahkemenin 2/12/2020 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

11. Başvurucu, uzun süren yargılama nedeniyle makul sürede yargılanma hakkının ve diğer anayasal haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

B. Değerlendirme

12. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder (Tahir Canan, B. No: 2012/969, 18/9/2013, § 16). Başvurucunun iddialarının bir bütün olarak Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkı kapsamında incelenmesi gerektiği değerlendirilmiştir.

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

13. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

14. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin yargılamanın süresi tespit edilirken sürenin başlangıç tarihi olarak davanın ikame edildiği tarih; sürenin sona erdiği tarih olarak -çoğu zaman icra aşamasını da kapsayacak şekilde- yargılamanın sona erdiği tarih, yargılaması devam eden davalar yönünden ise Anayasa Mahkemesinin makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin şikâyetle ilgili kararını verdiği tarih esas alınır (Güher Ergun ve diğerleri, B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 50-52).

15. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin yargılama süresinin makul olup olmadığı değerlendirilirken yargılamanın karmaşıklığı ve kaç dereceli olduğu, tarafların ve ilgili makamların yargılama sürecindeki tutumu ve başvurucunun yargılamanın süratle sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği gibi hususlar dikkate alınır (Güher Ergun ve diğerleri, §§ 41-45).

16. Anılan ilkeler ve Anayasa Mahkemesinin benzer başvurularda verdiği kararlar dikkate alındığında somut olaydaki yaklaşık 7 yıl 1 aylık yargılama süresinin makul olmadığı

sonucuna varmak gerekir.

17. Açıklanan gerekçelerle Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

C. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

18. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun’un 50. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

“(1) Esas inceleme sonunda, başvurucunun hakkının ihlal edildiğine ya da edilmediğine karar verilir. İhlal kararı verilmesi hâlinde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yapılması gerekenlere hükmedilir. …

(2) Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvurucu lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir.”

19. Başvurucu ihlalin tespiti ile 100.000 TL maddi ve 100.000 TL manevi tazminata karar verilmesi talebinde bulunmuştur.

20. Somut olayda makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği sonucuna varılmıştır.

21. İhlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararları karşılığında başvurucuya net 12.000 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

22. Anayasa Mahkemesinin maddi tazminata hükmedebilmesi için başvurucunun uğradığını iddia ettiği maddi zarar ile tespit edilen ihlal arasında illiyet bağı bulunmalıdır. Somut olayda tespit edilen ihlal ile ileri sürülen maddi zarar arasında illiyet bağı bulunmadığından maddi tazminat taleplerinin reddine karar verilmesi gerekir.

23. Dosyadaki belgelerden tespit edilen 364,60 TL harç ve 3.600 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 3.964,60 TL yargılama giderinin başvurucuya ödenmesine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Başvurucuya net 12.000 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE, tazminata ilişkin diğer taleplerin REDDİNE,

D. 364,60 TL harç ve 3.600 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 3.964,60 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

E. Ödemelerin, kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ

UYGULANMASINA,

F. Kararın bir örneğinin bilgi için Diyarbakır 4. İş Mahkemesine (E.2017/184) GÖNDERİLMESİNE,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 2/12/2020 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

FAHRETTİN ŞEN

B. No: 2019/22187 | Karar tarihi: 02.12.2020

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2019/22187

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

FAHRETTİN ŞEN BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2019/22187)

Karar Tarihi: 2/12/2020

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Kadir ÖZKAYA

Üyeler : Engin YILDIRIM

Celal Mümtaz AKINCI

Rıdvan GÜLEÇ

Yıldız SEFERİNOĞLU

Raportör : Selçuk KILIÇ

Başvurucu : Fahrettin ŞEN

Vekili : Av. Suat ÇAKMAK

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, ortaklığın giderilmesi talebiyle açılan davada yargılamanın uzun sürmesi nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 24/6/2019 tarihinde yapılmıştır.

3. Başvurucuya ait başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra başvuru Komisyona sunulmuştur.

4. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

5. Bölüm Başkanı tarafından başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

6. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir.

Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün 71. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca başvurunun içtihadın oluştuğu alana ilişkin olduğu değerlendirilerek Bakanlık cevabı beklenmeden incelenmesine karar verilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

7. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

8. Başvurucunun 9/5/2007 tarihinde açtığı davada yargısal süreç halen devam etmektedir.

9. Başvurucu, açtığı davada yargılamanın uzun sürmesi nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasıyla Anayasa Mahkemesine 24/6/2019 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

10. Mahkemenin 2/12/2020 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

11. Başvurucu, makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

B. Değerlendirme

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

12. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

13. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin yargılamanın süresi tespit edilirken sürenin başlangıç tarihi olarak davanın ikame edildiği tarih; sürenin sona erdiği tarih olarak -çoğu zaman icra aşamasını da kapsayacak şekilde- yargılamanın sona erdiği tarih, yargılaması devam eden davalar yönünden ise Anayasa Mahkemesinin makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin şikâyetle ilgili kararını verdiği tarih esas alınır (Güher Ergun ve diğerleri, B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 50-52).

14. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin yargılama süresinin makul olup olmadığı değerlendirilirken yargılamanın karmaşıklığı ve kaç dereceli olduğu, tarafların ve ilgili makamların yargılama sürecindeki tutumu ve başvurucunun yargılamanın süratle sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği gibi hususlar dikkate alınır (Güher Ergun ve diğerleri, §§ 41-45).

15. Anılan ilkeler ve Anayasa Mahkemesinin benzer başvurularda verdiği kararlar dikkate alındığında somut olayda başvuru konusu davada yargılamanın 13 yıl 6 aydır devam etmesinin makul olmadığı sonucuna varmak gerekir.

16. Açıklanan gerekçelerle Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

3. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

17. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun’un 50. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

“(1) Esas inceleme sonunda, başvurucunun hakkının ihlal edildiğine ya da edilmediğine karar verilir. İhlal kararı verilmesi hâlinde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yapılması gerekenlere hükmedilir. …

(2) Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvurucu lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir.”

18. Başvurucu, ihlalin tespiti ile 20.000 TL manevi tazminata karar verilmesini talep etmiştir.

19. Somut olayda makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği sonucuna varılmıştır.

20. İhlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararları karşılığında somut başvurunun özelliğine göre net 14.000 TL manevi tazminatın başvurucuya ödenmesine karar verilmesi gerekir.

21. Dosyadaki belgelerden tespit edilen 364,60 TL harç ile 3.600 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 3.964,60 TL yargılama giderinin başvurucuya ödenmesine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Başvurucuya net 14.000 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE, tazminata ilişkin diğer taleplerin REDDİNE,

D. 364,60 TL harç ile 3.600 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 3.964,60 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

E. Ödemelerin, kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihlerinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

F. Kararın bir örneğinin bilgi için Van 1. Sulh Hukuk Mahkemesine (E.2007/541) GÖNDERİLMESİNE,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 2/12/2020 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

MUĞDAT ERTÜRKMEN

B. No: 2019/22258 | Karar tarihi: 02.12.2020

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2019/22258

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

MUĞDAT ERTÜRKMEN BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2019/22258)

Karar Tarihi: 2/12/2020

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Kadir ÖZKAYA

Üyeler : Engin YILDIRIM

Celal Mümtaz AKINCI

Rıdvan GÜLEÇ

Yıldız SEFERİNOĞLU

Raportör : Pınar ARMAĞAN YILDIRIM

Başvurucu : Muğdat ERTÜRKMEN

Vekili : Av. Alihan ÖZTÜRK

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, trafik kazasından kaynaklanan maddi tazminat talebiyle açılan davada yargılamanın uzun sürmesi nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 24/6/2019 tarihinde yapılmıştır.

3. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

4. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

5. Bölüm Başkanı tarafından başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

6. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün 71. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca başvurunun içtihadın oluştuğu alana ilişkin olduğu değerlendirilerek Bakanlık cevabı beklenmeden incelenmesine karar verilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

7. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ve Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi aracılığıyla erişilen bilgi ve belgeler çerçevesinde ilgili olaylar özetle şöyledir:

8. Başvurucunun 23/10/2009 tarihinde açtığı davada, Van 3. Asliye Hukuk Mahkemesinin 31/5/2018 tarihinde verdiği kararın Yargıtay 17. Hukuk Dairesinin 3/11/2020 tarihli kararıyla onandığı, bireysel başvuru inceleme tarihi itibarıyla kararın henüz kesinleşmediği anlaşılmaktadır.

9. Başvurucu, açtığı davada yargılamanın uzun sürmesi nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasıyla Anayasa Mahkemesine 24/6/2019 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

10. Mahkemenin 2/12/2020 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

11. Başvurucu, uzun süren yargılama nedeniyle makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

B. Değerlendirme

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

12. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

13. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin yargılamanın süresi tespit edilirken sürenin başlangıç tarihi olarak davanın ikame edildiği tarih; sürenin sona erdiği tarih olarak -çoğu zaman icra aşamasını da kapsayacak şekilde- yargılamanın sona erdiği tarih, yargılaması devam eden davalar yönünden ise Anayasa Mahkemesinin makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin şikâyetle ilgili kararını verdiği tarih esas alınır (Güher Ergun ve diğerleri, B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 50-52).

14. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin yargılama süresinin makul olup olmadığı değerlendirilirken yargılamanın karmaşıklığı ve kaç dereceli olduğu, tarafların ve ilgili makamların yargılama sürecindeki tutumu ve başvurucunun yargılamanın süratle sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği gibi hususlar dikkate alınır (Güher Ergun ve diğerleri, §§ 41-45).

15. Anılan ilkeler ve Anayasa Mahkemesinin benzer başvurularda verdiği kararlar dikkate alındığında somut olaydaki 11 yıllık yargılama süresinin makul olmadığı sonucuna varmak gerekir.

16. Açıklanan gerekçelerle Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

3. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

17. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun’un 50. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

“(1) Esas inceleme sonunda, başvurucunun hakkının ihlal edildiğine ya da edilmediğine karar verilir. İhlal kararı verilmesi hâlinde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yapılması gerekenlere hükmedilir. …

(2) Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvurucu lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir.”

18. Başvurucu, ihlalin tespiti ile 20.000 TL manevi tazminata karar verilmesini talep etmiştir.

19. Somut olayda makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği sonucuna varılmıştır.

20. İhlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararları karşılığında somut başvurunun özelliğine göre başvurucuya net 16.000 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

21. Dosyadaki belgelerden tespit edilen 364,60 TL harç ve 3.600 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 3.964,60 TL yargılama giderinin başvurucuya ödenmesine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Başvurucuya net 16.000 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE, tazminata ilişkin diğer taleplerin REDDİNE,

D. 364,60 TL harç ve 3.600 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 3.964,60 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

E. Ödemelerin, kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

F. Kararın bir örneğinin bilgi için Van 3. Asliye Hukuk Mahkemesine (E.2016/449, K.2018/306) GÖNDERİLMESİNE,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 2/12/2020 tarihinde

OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

SEVİM YÜCEL

B. No: 2019/22287 | Karar tarihi: 02.12.2020

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2019/22287

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

SEVİM YÜCEL BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2019/22287)

Karar Tarihi: 2/12/2020

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Kadir ÖZKAYA

Üyeler : Engin YILDIRIM

Celal Mümtaz AKINCI

Rıdvan GÜLEÇ

Yıldız SEFERİNOĞLU

Raportör : Pınar ARMAĞAN YILDIRIM

Başvurucu : Sevim YÜCEL

Vekili : Av. Mustafa ÇOLAK

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, destekten yoksun kalma tazminatının tahsili talebiyle açılan davada yargılamanın uzun sürmesi nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 21/6/2019 tarihinde yapılmıştır.

3. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

4. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

5. Bölüm Başkanı tarafından başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

6. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün 71. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca başvurunun içtihadın oluştuğu alana ilişkin olduğu değerlendirilerek Bakanlık cevabı beklenmeden incelenmesine karar verilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

7. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

8. Başvurucunun 6/6/2012 tarihinde açtığı davada yargısal süreç, Yargıtay 17. Hukuk Dairesinin 15/4/2019 tarihli kararıyla sona ermiştir.

9. Başvurucu, yargılamanın uzun sürmesi nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasıyla Anayasa Mahkemesine 21/6/2019 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

10. Mahkemenin 2/12/2020 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

11. Başvurucu, makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

B. Değerlendirme

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

12. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

13. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin yargılamanın süresi tespit edilirken sürenin başlangıç tarihi olarak davanın ikame edildiği tarih; sürenin sona erdiği tarih olarak -çoğu zaman icra aşamasını da kapsayacak şekilde- yargılamanın sona erdiği tarih, yargılaması devam eden davalar yönünden ise Anayasa Mahkemesinin makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin şikâyetle ilgili kararını verdiği tarih esas alınır (Güher Ergun ve diğerleri, B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 50-52).

14. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin yargılama süresinin makul olup olmadığı değerlendirilirken yargılamanın karmaşıklığı ve kaç dereceli olduğu, tarafların ve ilgili makamların yargılama sürecindeki tutumu ve başvurucunun yargılamanın süratle sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği gibi hususlar dikkate alınır (Güher Ergun ve diğerleri, §§ 41-45).

15. Anılan ilkeler ve Anayasa Mahkemesinin benzer başvurularda verdiği kararlar dikkate alındığında somut olaydaki 6 yıl 10 ay 9 günlük yargılama süresinin makul olmadığı sonucuna varmak gerekir.

16. Açıklanan gerekçelerle Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

3. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

17. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri

Hakkında Kanun'un 50. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"(1) Esas inceleme sonunda, başvurucunun hakkının ihlal edildiğine ya da edilmediğine karar verilir. İhlal kararı verilmesi hâlinde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yapılması gerekenlere hükmedilir. …

(2) Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvurucu lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir."

18. Başvurucu, ihlalin tespiti ile 100.000 TL manevi tazminata karar verilmesi talebinde bulunmuştur.

19. Somut olayda makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği sonucuna varılmıştır.

20. İhlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararları karşılığında başvurucuya net 12.000 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

21. Dosyadaki belgelerden tespit edilen 364,60 TL harç ve 3.600 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 3.964,60 TL yargılama giderinin başvurucuya ödenmesine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Başvurucuya net 12.000 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE, tazminata ilişkin diğer taleplerin REDDİNE,

D. 364,60 TL harç ve 3.600 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 3.964,60 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

E. Ödemelerin, kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

F. Kararın bir örneğinin bilgi için Erbaa 1. Asliye Hukuk Mahkemesine (E.2012/234, K.2014/355) GÖNDERİLMESİNE,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 2/12/2020 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

MERVE BETÜL DİNÇSOY VE DİĞERLERİ

B. No: 2019/22341 | Karar tarihi: 02.12.2020

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2019/22341

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

MERVE BETÜL DİNÇSOY VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2019/22341)

Karar Tarihi: 2/12/2020

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Kadir ÖZKAYA

Üyeler : Engin YILDIRIM

Celal Mümtaz AKINCI

Rıdvan GÜLEÇ

Yıldız SEFERİNOĞLU

Raportör : Pınar ARMAĞAN YILDIRIM

Başvurucular : 1. Merve Betül DİNÇSOY

2. Mustafa Burak SÜMMEN

3. Selbi SÜMMEN

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, iş kazasından kaynaklanan maddi ve manevi tazminat talebiyle açılan davada yargılamanın uzun sürmesi nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 27/6/2019 tarihinde yapılmıştır.

3. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

4. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

5. Bölüm Başkanı tarafından başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte

yapılmasına karar verilmiştir.

6. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün 71. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca başvurunun içtihadın oluştuğu alana ilişkin olduğu değerlendirilerek Bakanlık cevabı beklenmeden incelenmesine karar verilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

7. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

8. Başvurucuların 1/2/2007 tarihinde açtığı davada yargısal süreç, bozma ilamı doğrultusunda yapılan yargılamada verilen karar sonrası Yargıtay 10. Hukuk Dairesinin 7/10/2020 tarihli onama kararıyla sona ermiştir.

9. Başvurucular, açtıkları davada yargılamanın uzun sürmesi nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasıyla Anayasa Mahkemesine 27/6/2019 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

10. Mahkemenin 2/12/2020 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucuların İddiaları

11. Başvurucular, uzun süren yargılama nedeniyle makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüşlerdir.

B. Değerlendirme

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

12. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

13. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin yargılamanın süresi tespit edilirken sürenin başlangıç tarihi olarak davanın ikame edildiği tarih; sürenin sona erdiği tarih olarak -çoğu zaman icra aşamasını da kapsayacak şekilde- yargılamanın sona erdiği tarih, yargılaması devam eden davalar yönünden ise Anayasa Mahkemesinin makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin şikâyetle ilgili kararını verdiği tarih esas alınır (Güher Ergun ve diğerleri, B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 50-52).

14. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin yargılama süresinin makul olup olmadığı değerlendirilirken yargılamanın karmaşıklığı ve kaç dereceli olduğu, tarafların ve ilgili makamların yargılama sürecindeki tutumu ve başvurucunun yargılamanın süratle sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği gibi hususlar dikkate alınır (Güher Ergun ve diğerleri, §§ 41-45).

15. Anılan ilkeler ve Anayasa Mahkemesinin benzer başvurularda verdiği kararlar dikkate alındığında somut olaydaki 13 yıl 8 aylık yargılama süresinin makul olmadığı sonucuna varmak gerekir.

16. Açıklanan gerekçelerle Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede

yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

3. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

17. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"(1) Esas inceleme sonunda, başvurucunun hakkının ihlal edildiğine ya da edilmediğine karar verilir. İhlal kararı verilmesi hâlinde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yapılması gerekenlere hükmedilir. …

(2) Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvurucu lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir."

18. Başvurucular, ihlalin tespiti ile her bir başvurucu için ayrı ayrı 20.000 TL manevi tazminata karar verilmesi talebinde bulunmuşlardır.

19. Somut olayda makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği sonucuna varılmıştır.

20. İhlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararları karşılığında başvuruculara net 44.000 TL manevi tazminatın müştereken ödenmesine karar verilmesi gerekir.

21. 364,60 TL harçtan oluşan yargılama giderinin başvuruculara müştereken ödenmesine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Başvuruculara net 44.000 TL manevi tazminatın MÜŞTEREKEN ÖDENMESİNE, tazminata ilişkin diğer taleplerin REDDİNE,

D. 364,60 TL harçtan oluşan yargılama giderinin başvuruculara MÜŞTEREKEN ÖDENMESİNE,

E. Ödemelerin, kararın tebliğini takiben başvuruculara Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

F. Kararın bir örneğinin bilgi için Kadınhanı Asliye Hukuk Mahkemesine (E.2018/210) GÖNDERİLMESİNE,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 2/12/2020 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

ELİF KAŞIKÇI VE DİĞERLERİ

B. No: 2019/22618 | Karar tarihi: 02.12.2020

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2019/22618

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

ELİF KAŞIKÇI VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2019/22618)

Karar Tarihi: 2/12/2020

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Kadir ÖZKAYA

Üyeler : Engin YILDIRIM

Celal Mümtaz AKINCI

Rıdvan GÜLEÇ

Yıldız SEFERİNOĞLU

Raportör : Pınar ARMAĞAN YILDIRIM

Başvurucular : 1. Elif KAŞIKÇI

2. Fikriye YALÇIN

3. Mirbey YALÇIN

4. Serdar YALÇIN

Başvurucular Vekili : Av. Yılmaz KARAARSLAN

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, kadastro tespitine itiraz davasında adil yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 28/6/2019 tarihinde yapılmıştır.

3. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

4. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

5. Bölüm Başkanı tarafından başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

6. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün 71. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca başvurunun içtihadın oluştuğu alana ilişkin olduğu değerlendirilerek Bakanlık cevabı beklenmeden incelenmesine karar verilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

7. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

8. Başvurucular murisi aleyhine 23/1/2006 tarihinde açılan davada yargısal süreç, Yargıtay 16. Hukuk Dairesinin 13/5/2019 tarihli onama kararıyla sona ermiştir.

9. Başvurucular, yargılamanın uzun sürmesi nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasıyla Anayasa Mahkemesine 28/6/2019 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

10. Mahkemenin 2/12/2020 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucuların İddiaları

11. Başvurucular, uzun süren yargılama nedeniyle makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüşlerdir.

B. Değerlendirme

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

12. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

13. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin yargılamanın süresi tespit edilirken sürenin başlangıç tarihi olarak davanın ikame edildiği tarih; sürenin sona erdiği tarih olarak -çoğu zaman icra aşamasını da kapsayacak şekilde- yargılamanın sona erdiği tarih, yargılaması devam eden davalar yönünden ise Anayasa Mahkemesinin makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin şikâyetle ilgili kararını verdiği tarih esas alınır (Güher Ergun ve diğerleri, B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 50-52).

14. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin yargılama süresinin makul olup olmadığı değerlendirilirken yargılamanın karmaşıklığı ve kaç dereceli olduğu, tarafların ve ilgili makamların yargılama sürecindeki tutumu ve başvurucunun yargılamanın süratle sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği gibi hususlar dikkate alınır (Güher Ergun ve diğerleri, §§ 41-45).

15. Anılan ilkeler ve Anayasa Mahkemesinin benzer başvurularda verdiği kararlar dikkate alındığında somut olaydaki 13 yıl 3 ay 20 günlük yargılama süresinin makul olmadığı sonucuna varmak gerekir.

16. Açıklanan gerekçelerle Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede

yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

3. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

17. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"(1) Esas inceleme sonunda, başvurucunun hakkının ihlal edildiğine ya da edilmediğine karar verilir. İhlal kararı verilmesi hâlinde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yapılması gerekenlere hükmedilir. …

(2) Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvurucu lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir."

18. Başvurucular, ihlalin tespiti ile her bir başvurucu için ayrı ayrı 20.000 TL manevi tazminata karar verilmesi talebinde bulunmuşlardır.

19. Somut olayda makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği sonucuna varılmıştır.

20. İhlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararları karşılığında başvuruculara net 32.000 TL manevi tazminatın müştereken ödenmesine karar verilmesi gerekir.

21. Dosyadaki belgelerden tespit edilen 364,60 TL harç ve 3.600 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 3.964,60 TL yargılama giderinin başvuruculara müştereken ödenmesine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Başvuruculara net 32.000 TL manevi tazminatın MÜŞTEREKEN ÖDENMESİNE, tazminata ilişkin diğer taleplerin REDDİNE,

D. 364,60 TL harç ve 3.600 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 3.964,60 TL yargılama giderinin başvuruculara MÜŞTEREKEN ÖDENMESİNE,

E. Ödemelerin, kararın tebliğini takiben başvuruculara Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

F. Kararın bir örneğinin bilgi için Kiğı Kadastro Mahkemesine (E.2007/3, K.2016/20) GÖNDERİLMESİNE,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 2/12/2020 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

MEHMET AKBAYIR

B. No: 2019/22701 | Karar tarihi: 02.12.2020

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2019/22701

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

MEHMET AKBAYIR BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2019/22701)

Karar Tarihi: 2/12/2020

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Kadir ÖZKAYA

Üyeler : Engin YILDIRIM

Celal Mümtaz AKINCI

Rıdvan GÜLEÇ

Yıldız SEFERİNOĞLU

Raportör : Pınar ARMAĞAN YILDIRIM

Başvurucu : Mehmet AKBAYIR

Vekili : Av. Cengizhan KIRDÖK

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, işçilik alacaklarının tahsili talebiyle açılan davada yargılamanın uzun sürmesi nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 1/7/2019 tarihinde yapılmıştır.

3. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

4. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

5. Bölüm Başkanı tarafından başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

6. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir.

Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün 71. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca başvurunun içtihadın oluştuğu alana ilişkin olduğu değerlendirilerek Bakanlık cevabı beklenmeden incelenmesine karar verilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

7. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

8. Başvurucunun 27/1/2014 tarihinde açtığı davada yargısal süreç, Yargıtay 22. Hukuk Dairesinin 20/5/2019 tarihli onama kararıyla sona ermiştir.

9. Başvurucu, açtığı davada yargılamanın uzun sürmesi nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasıyla Anayasa Mahkemesine 1/7/2019 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

10. Mahkemenin 2/12/2020 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

11. Başvurucu, uzun süren yargılama nedeniyle makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

B. Değerlendirme

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

12. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

13. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin yargılamanın süresi tespit edilirken sürenin başlangıç tarihi olarak davanın ikame edildiği tarih; sürenin sona erdiği tarih olarak -çoğu zaman icra aşamasını da kapsayacak şekilde- yargılamanın sona erdiği tarih, yargılaması devam eden davalar yönünden ise Anayasa Mahkemesinin makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin şikâyetle ilgili kararını verdiği tarih esas alınır (Güher Ergun ve diğerleri, B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 50-52).

14. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin yargılama süresinin makul olup olmadığı değerlendirilirken yargılamanın karmaşıklığı ve kaç dereceli olduğu, tarafların ve ilgili makamların yargılama sürecindeki tutumu ve başvurucunun yargılamanın süratle sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği gibi hususlar dikkate alınır (Güher Ergun ve diğerleri, §§ 41-45).

15. Anılan ilkeler ve Anayasa Mahkemesinin benzer başvurularda verdiği kararlar dikkate alındığında somut olaydaki 5 yıl 4 aylık yargılama süresinin makul olmadığı sonucuna varmak gerekir.

16. Açıklanan gerekçelerle Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

3. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

17. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"(1) Esas inceleme sonunda, başvurucunun hakkının ihlal edildiğine ya da edilmediğine karar verilir. İhlal kararı verilmesi hâlinde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yapılması gerekenlere hükmedilir. …

(2) Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvurucu lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir."

18. Başvurucu ihlalin tespiti ile 30.000 TL manevi tazminata karar verilmesi talebinde bulunmuştur.

19. Somut olayda makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği sonucuna varılmıştır.

20. İhlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararları karşılığında başvurucuya net 8.000 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

21. Dosyadaki belgelerden tespit edilen 364,60 TL harç ve 3.600 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 3.964,60 TL yargılama giderinin başvurucuya ödenmesine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Başvurucuya net 8.000 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE, tazminata ilişkin diğer taleplerin REDDİNE,

D. 364,60 TL harç ve 3.600 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 3.964,60 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

E. Ödemelerin, kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

F. Kararın bir örneğinin bilgi için Kahramanmaraş 1. İş Mahkemesine (E.2014/140) GÖNDERİLMESİNE,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 2/12/2020 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

MESUT ÖZÇELİK

B. No: 2019/24197 | Karar tarihi: 02.12.2020

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2019/24197

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

MESUT ÖZÇELİK BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2019/24197)

Karar Tarihi: 2/12/2020

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Kadir ÖZKAYA

Üyeler : Engin YILDIRIM

Celal Mümtaz AKINCI

Rıdvan GÜLEÇ

Yıldız SEFERİNOĞLU

Raportör : Selçuk KILIÇ

Başvurucu : Mesut ÖZÇELİK

Vekili : Av. Murat SADAK

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru; ceza davasında yargılamanın uzun sürmesi nedeniyle adil yargılanma hakkının, mahrum kalınan maddi değerler sebebiyle de mülkiyet hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 11/7/2019 tarihinde yapılmıştır.

3. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

4. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

5. Bölüm Başkanı tarafından başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

6. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık görüş bildirmemiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

7. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

8. Başvurucu hakkında, Gaziosmanpaşa Cumhuriyet Başsavcılığının 18/11/2009 tarihli iddianamesi üzerine müstehcen yayınları alışveriş merkezleri dışında satmaya arzetmek, satmak veya kiraya vermek suçundan bahisle Gaziosmanpaşa 9. Asliye Ceza Mahkemesinde (Mahkeme) kamu davası açılmıştır.

9. Başvurucunun ilk derece yargılamasındaki duruşmalara katılmaması üzerine Mahkemece zorla getirme kararı alınmış ve zorla getirme kararına istinaden katıldığı duruşma dâhil başvurucu sekiz duruşmadan sadece ikisine katılmıştır. Başvurucunun katıldığı ilk duruşmada ifadesi alınmış ve katıldığı diğer duruşmada da karar verilmiştir.

10. Mahkemece 16/4/2015 tarihinde başvurucunun 6 ay hapis ve 100 TL adli para cezası ile cezalandırılmasına hükmedilmiştir. Mahkeme tarafından verilen söz konusu kararın temyiz edilmesiyle dava temyiz aşamasında derdest durumdadır.

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

11. Mahkemenin 2/12/2020 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Makul Sürede Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

1. Başvurucunun İddiaları

12. Başvurucu, bireysel başvuru konusu yargılamanın uzun sürmesi nedeniyle makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüş ve tazminat talebinde bulunmuştur.

2. Değerlendirme

a. Kabul Edilebilirlik Yönünden

13. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

b. Esas Yönünden

14. Ceza yargılamasının süresi tespit edilirken sürenin başlangıç tarihi olarak bir kişiye suç işlediği iddiasının yetkili makamlar tarafından bildirildiği veya isnattan ilk olarak etkilendiği arama ve gözaltı gibi birtakım tedbirlerin uygulandığı tarih; sürenin sona erdiği tarih olarak suç isnadına ilişkin nihai kararın verildiği, yargılaması devam eden davalar yönünden ise Anayasa Mahkemesinin makul süre şikâyetiyle ilgili kararını verdiği tarih esas alınır (B.E., B. No: 2012/625, 9/1/2014, § 34).

15. Ceza yargılamasının süresinin makul olup olmadığı değerlendirilirken yargılamanın karmaşıklığı ve kaç dereceli olduğu, tarafların ve ilgili makamların yargılama sürecindeki tutumu ve başvurucunun yargılamanın süratle sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği gibi hususlar dikkate alınır (B.E., § 29).

16. Anılan ilkeler ve Anayasa Mahkemesinin benzer başvurularda verdiği kararlar dikkate alındığında somut olayda, ilk derece yargılamasındaki gecikmenin büyük ölçüde

başvurucudan kaynaklandığı açıktır. Buna karşın Mahkeme kararının 23/4/2015 tarihinde temyiz edilmesine karşın temyiz merciince 5 yıl 7 aydır bir karar verilmediği ve bu sürenin makul olmadığı sonucuna varmak gerekir.

17. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

B. Mülkiyet Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

1. Başvurucunun İddiaları

18. Başvurucu, mahrum kalınan ve hâlihazırda ulaşılamayan maddi değerler sebebiyle zarara uğradığını belirterek mülkiyet hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

2. Değerlendirme

19. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 45. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca bireysel başvuru yoluna başvurabilmek için olağan kanun yollarının tüketilmiş olması gerekir (Ayşe Zıraman ve Cennet Yeşilyurt, B. No: 2012/403, 26/3/2013, § 16).

20. Somut olayda şikâyet konusu davanın hâlen temyiz aşamasında derdest olduğu, dolayısıyla başvurucunun söz konusu iddialarını ileri sürebileceği temyiz olağan kanun yolunu tüketmeksizin bireysel başvuruda bulunduğu anlaşılmıştır.

21. Açıklanan gerekçelerle mülkiyet hakkının ihlal edildiği iddiası yönünden başvurunun diğer kabul edilebilirlik koşulları bakımından incelenmeksizin başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

C. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

22. 6216 sayılı Kanun'un 50. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"(1) Esas inceleme sonunda, başvurucunun hakkının ihlal edildiğine ya da edilmediğine karar verilir. İhlal kararı verilmesi hâlinde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yapılması gerekenlere hükmedilir…

(2) Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvurucu lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir."

23. Başvurucu, ihlalin tespiti ile 50.000 TL manevi tazminata karar verilmesi talebinde bulunmuştur.

24. Somut olayda makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği sonucuna varılmıştır.

25. İhlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararları karşılığında başvurucuya net 10.000 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

26. Dosyadaki belgelerden tespit edilen 364,60 TL harç ve 3.600 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 3.964,60 TL yargılama giderinin başvurucuya ödenmesine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Başvurucuya net 10.000 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE, tazminata ilişkin diğer taleplerin REDDİNE,

D. 364,60 TL harç ve 3.600 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 3.964,60 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

E. Ödemelerin, kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

F. Kararın bir örneğinin bilgi için Gaziosmanpaşa 9. Asliye Ceza Mahkemesine (E.2014/1805, K.2015/789) GÖNDERİLMESİNE,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 2/12/2020 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

HASAN SEMERCİ

B. No: 2020/13908 | Karar tarihi: 02.12.2020

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2020/13908

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

HASAN SEMERCİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2020/13908)

Karar Tarihi: 2/12/2020

R.G. Tarih ve Sayı: 16/2/2021-31397

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Kadir ÖZKAYA

Üyeler : Engin YILDIRIM

Celal Mümtaz AKINCI

Rıdvan GÜLEÇ

Yıldız SEFERİNOĞLU

Raportör : Eren Can BENAKAY

Başvurucu : Hasan SEMERCİ

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, Olağanüstü Hal İşlemleri İnceleme Komisyonu kararına karşı açılan davada verilen yürütmenin durdurulması isteminin incelenmeksizin reddine ilişkin karar nedeniyle mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 20/4/2020 tarihinde yapılmıştır.

3. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

4. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

5. Bölüm Başkanı tarafından başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

6. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık görüş bildirmemiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

7. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ve Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi (UYAP) aracılığıyla erişilen bilgi ve belgeler çerçevesinde olaylar özetle şöyledir:

8. Başvurucu, polis memuru olarak görev yapmaktayken 8/7/2018 tarihli ve 30472 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren 701 sayılı Olağanüstü Hal Kapsamında Bazı Tedbirler Alınması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname'nin (701 sayılı KHK) ekli 1 sayılı listesinde ismine yer verilmek suretiyle kamu görevinden çıkarılmıştır.

9. Başvurucu, kamu görevinden çıkarılma işlemine karşı 18019549 başvuru numarası ile Olağanüstü Hal İşlemleri İnceleme Komisyonuna (Komisyon) başvurmuştur.

10. Komisyon 15/10/2019 tarihinde başvuruyu reddetmiştir. Kararda başvurucunun üst amirinin 26/1/2018 tarihli değerlendirmesinde Fetullahçı Terör Örgütü (FETÖ) ve/veya Paralel Devlet Yapılanmasıyla (PDY) kuvvetli irtibat ve iltisakı bulunduğu yönünde görüş belirttiği ifade edilmiştir. Başvurucunun Samanyolu Yayın Grubu kanallarının Digiturk platformundan çıkarılmasını gerekçe göstererek Digiturk aboneliğini 8/10/2015 tarihinde iptal ettirdiği belirtilmiştir. Bunun yanı sıra başvurucunun FETÖ/PDY'nin örgüt arşivine göre emniyet teşkilatı içinde örgütün mahrem yapılanmasında yer aldığı vurgulanmıştır. Bu tespitlerden hareketle başvurucunun FETÖ/PDY ile irtibatlı olduğu sonucuna varılmıştır.

11. Komisyon kararı başvurucuya 6/12/2019 tarihinde tebliğ edilmiştir. Başvurucu, İçişleri Bakanlığına karşı 20/1/2020 tarihinde Komisyon kararının iptali ve yürütmenin durdurulması talebiyle dava açmıştır. Dava dilekçesinde başvurucu, herhangi bir disiplin sürecine dayanmadan ve savunma hakkı tanınmadan doğrudan kamu görevinden çıkarılmasının hukuka aykırı olduğunu belirtmiş, anılan durumun masumiyet karinesine aykırı olduğunu ifade etmiştir. Başvurucu, tesis edilen işlem ile mahkeme kararı olmaksızın terör örgütü üyesi olarak ilan edildiğinden yakınmıştır. Örgüt tarafından hukuka aykırı olarak kişisel verilerinin kaydedildiğini, bu kayıtlara dayanılarak tesis edilen işlemin sebep unsuru bakımından sakat olduğunu ileri sürmüştür.

12. Ankara 25. İdare Mahkemesi 24/1/2020 tarihinde yürütmenin durdurulması isteminin incelenmeksizin reddine karar vermiştir. Kararda 6/1/1982 tarihli ve 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanunu'nun 27. maddesi ile 8/11/2016 tarihli ve 6755 sayılı Olağanüstü Hal Kapsamında Alınması Gereken Tedbirler ile Bazı Kurum ve Kuruluşlara Dair Düzenleme Yapılması Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin Değiştirilerek Kabul Edilmesine Dair Kanun'un 38. maddesine yer verildikten sonra yürütmenin durdurulması isteminin esasının incelenmesine olanak bulunmadığı belirtilmiştir.

13. Başvurucu bu karara karşı 14/2/2020 tarihinde itiraz etmiştir. Ankara Bölge İdare Mahkemesi 13. İdari Dava Dairesi 2/3/2020 tarihinde itirazı reddetmiştir. Kararda, 6755 sayılı Kanun'un Anayasa Mahkemesi tarafından iptal edilmediği belirtilerek uyuşmazlık konusu olaya uygulanacak olan 38. maddenin yürürlükte olduğu ifade edilmiştir.

14. Anılan karar başvurucuya 14/4/2020 tarihinde tebliğ edilmiştir. Başvurucu 20/4/2020 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

IV. İLGİLİ HUKUK

15. 2577 sayılı Kanun'un "Yürütmenin durdurulması" kenar başlıklı 27. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"1. Danıştayda veya idari mahkemelerde dava açılması dava edilen idari işlemin yürütülmesini durdurmaz.

2. (Değişik: 2/7/2012 - 6352/57 md.) Danıştay veya idari mahkemeler, idari işlemin uygulanması halinde telafisi güç veya imkânsız zararların doğması ve idari işlemin açıkça hukuka aykırı olması şartlarının birlikte gerçekleşmesi durumunda, davalı idarenin savunması alındıktan veya savunma süresi geçtikten sonra gerekçe göstererek yürütmenin durdurulmasına karar verebilirler. Uygulanmakla etkisi tükenecek olan idari işlemlerin yürütülmesi, savunma alındıktan sonra yeniden karar verilmek üzere, idarenin savunması alınmaksızın da durdurulabilir. (Ek cümle: 21/2/2014-6526/17 md.) Ancak, kamu görevlileri hakkında tesis edilen atama, naklen atama, görev ve unvan değişikliği, geçici veya sürekli görevlendirmelere ilişkin idari işlemler, uygulanmakla etkisi tükenecek olan idari işlemlerden sayılmaz. Yürütmenin durdurulması kararlarında idari işlemin hangi gerekçelerle hukuka açıkça aykırı olduğu ve işlemin uygulanması halinde doğacak telafisi güç veya imkânsız zararların neler olduğunun belirtilmesi zorunludur. ...

...

7. Yürütmenin durdurulması istemleri hakkında verilen kararlar;... idare ve vergi mahkemeleri ile tek hakim tarafından verilen kararlara karşı bölge idare mahkemesine, ... kararın tebliğini izleyen günden itibaren yedi gün içinde bir defaya mahsus olmak üzere itiraz edilebilir. İtiraz edilen merciler, dosyanın kendisine gelişinden itibaren yedi gün içinde karar vermek zorundadır. İtiraz üzerine verilen kararlar kesindir."

16. 6755 sayılı Kanun'un "Yürütmenin durdurulması" kenar başlıklı 38. maddesi şu şekildedir:

"1. Olağanüstü hal süresince yayımlanan kanun hükmünde kararnameler kapsamında alınan kararlar ve yapılan işlemler nedeniyle açılan davalarda yürütmenin durdurulmasına karar verilemez."

V. İNCELEME VE GEREKÇE

17. Mahkemenin 2/12/2020 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Adli Yardım Talebi Yönünden

18. Başvurucu, bireysel başvuru harç ve giderlerini ödeme gücünden yoksun olduğunu belirterek adli yardım talebinde bulunmuştur.

19. Anayasa Mahkemesinin Mehmet Şerif Ay (B. No: 2012/1181, 17/9/2013) kararında belirtilen ilkeler dikkate alınarak geçimini önemli ölçüde güçleştirmeksizin yargılama giderlerini ödeme gücünden yoksun olduğu anlaşılan başvurucunun açıkça dayanaktan yoksun olmayan adli yardım talebinin kabulüne karar verilmesi gerekir.

B. Mahkemeye Erişim Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

1. Başvurucunun İddiaları

20. Başvurucu 18/10/2016 tarihli 6749 sayılı Olağanüstü Hal Kapsamında Alınan Tedbirlere ilişkin Kanun Hükmünde Kararnamenin Değiştirilerek Kabul Edilmesine Dair Kanun'un

"Yürütmenin durdurulması" kenar başlıklı 10. maddesinin Anayasa Mahkemesi tarafından 24/7/2019 tarihli kararıyla iptal edildiğini ve anılan kararın 31/10/2019 tarihli Resmî Gazete'de yayımlandığını ifade etmiş, bu sebeple derece mahkemesinin Anayasa Mahkemesi kararını dikkate almayarak karar vermesinin bariz takdir hatası içerdiğini ve bu hata sonucu mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

2. Değerlendirme

21. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (Sözleşme) 6. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkının ilke olarak bir uyuşmazlığın esasının karara bağlandığı yargılamalarda geçerli olduğunu kabul etmektedir. Anayasa Mahkemesi de bireysel başvuruda aynı yaklaşımı kabul etmiştir. Anayasa Mahkemesinin Hakan Yıldız ([GK], B. No: 2014/8804, 1/12/2016, § 36.) kararında da belirtildiği üzere yürütmenin durdurulması müessesesi anayasal bir değer ve öneme sahip olmakla birlikte yürütmenin durdurulmasına ilişkin kararlar Sözleşme bağlamında uyuşmazlığın esasının karara bağlanması mahiyetinde olmadığından bireysel başvuru yönünden yürütmenin durdurulmasına karar veril(e)memesi veya yürütmenin durdurulmasına dair kararın uygulanmaması ancak uyuşmazlığın sonunda verilen kararı anlamsızlaştırması hâlinde incelenebilecektir. Nitekim Anayasa Mahkemesi Kristal-İş Sendikası ([GK], B. No: 2014/12166, 2/7/2015, §§ 35-46) kararında grevin ertelenmesine dair Bakanlar Kurulu kararının yürütmesinin durdurulması isteminin reddedilmesi üzerine yapılan bireysel başvuruyu, anılan uyuşmazlığın esasının karara bağlanmasını beklemenin sendika hakkının kullanılmasını anlamsızlaştıracağını belirterek yürütmenin durdurulmasının reddine ilişkin başvuruyu esastan incelemiştir. Anayasa Mahkemesi aynı yaklaşımı Birleşik Metal İşçileri Sendikası (B. No: 2015/14862, 9/5/2018, §§ 29-31) kararında da sürdürmüştür.

22. Sonuç olarak yürütmenin durdurulmasına karar veril(e)memesi veya verilen yürütmenin durdurulması kararının icra edilmemesinin diğer ara kararlarında olduğu gibi ancak yargılamanın bütününü adil olmaktan çıkarması hâlinde adil yargılanma hakkı kapsamında incelenmesi gerekmektedir.

23. Somut olayda ise yürütmenin durdurulması kararı verilememesi yargılamanın bütününü adil olmaktan çıkarmayacaktır. Yürütmenin durdurulması kararı verilememesi nedeniyle başvurucu maddi bir hakkın ihlal edildiğini ileri sürmediği gibi uyuşmazlığın esastan karara bağlanmasından sonra iptal kararı verilmesi hâlinde başvurucunun bütün özlük haklarıyla birlikte görevine iade edilebileceği de görüldüğünden mahkemeye erişim hakkına yönelik bir ihlal olmadığının açık olduğu anlaşılmaktadır.

24. Açıklanan gerekçelerle başvurunun diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

VI. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adli yardım talebinin KABULÜNE,

B. Mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

C. 12/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 339. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca tahsil edilmesi mağduriyetine neden olacağından adli yardım

talebi kabul edilen başvurucunun yargılama giderlerini ödemekten TAMAMEN MUAF TUTULMASINA 2/12/2020 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.